

JACOBI ^{DE} VORAGINE
SERMONES AUREI
IN
DOMINICAS
ET
QUADRAGESIMAM.

JACOBI DE VORAGINE
SERMONES AUREI
IN
DOMINICAS
ET
QUADRAGESIMAM

REVEREND. AC ILLUSTR.

P.F.JACOBI DE VORAGINE

ARCHIEPISCOPI JANUENSIS

ORDINIS PRÆDICATORUM

SERMONES
AUREI

IN OMNES TOTIUS ANNI

DOMINICAS, QUADRAGESIMAM,

ET PRÆCIPUA

SANCTORUM FESTA

QUÆ AB ECCLESIA CELEBRANTUR,

AC IN

LAUDES DEIPARÆ VIRGINIS.

A

VETUSTATE ET INNUMERIS PROPE MENDIS REPURGATI

PER

R. P. F. RUDOLPHUM CLUTIUM

ORDINIS PRÆDICATORUM, SS. THEOLOGIÆ BACCALAUREUM

CUM NOVIS NOTIS MARGINALIBUS,

RECENTIQUE SERMONUM AC RERUM

INDICE LOCUPLETISSIMO

IN DUOS TOMOS DIVISI.

TOMUS I. [1]

CONTINENS

SERMONES DE TEMPORE,

IN OMNES

DOMINICAS ET QUADRAGESIMAM.

CUM LICENTIA ORDINIS SPECIALI.

AUGUSTÆ VINDELICORUM ET CRACOVÆ,

APUD CHRISTOPHORUM BARTL, BIBLIOPOLAM. MDCC LX.

APUD CHRISTOPHORUM BARTL. BRUNSVIGIENS. MDCCCLX.
AUGUSTE LINDBERGERI ET GRACOVAE
CUM LICENTIA ORDINIS SPECIALE

DOMINICAS ET QUADRAGESIMAS

SERMONES DE TEMPORE
CONTINENS

TOMUS I.

IN DUOS TOMOS DIVISI.

INDICE LOCUTISSIMO
RECENSITIQUE SERMONUM AC RERUM
CUM NOVIS NOTIS MARGINALIBUS,
Ordinis Praedicatorum, SS. Theologiae Baccalarius

R. P. F. RUDOLPHUS CLUTIUM

VETUSTATE ET INNUMERIS PROPE MENDIS REPURGATI

LAUDES DEIPARAE VIRGINIS.

AC IN
QUE AB ECCLESIA CELEBRANTUR,
SANCTORUM FESTA
ET PRÆCIPUA

DOMINICAS, QUADRAGESIMAS,

IN OMNES TOTIUS ANNI

AURUM

SERMONES

ORDINIS PRÆDicatorum
ARCHIEPISCOPI LANGENSIS

P. F. JACOBI DE VORACINE

REVEREND. AC ILLUSTR.

AD LECTOREM.

Habes hic, Lector benevole, opus sane aureum, præstantissimumque, quod a plurimis retro annis, maximam sui commendationem meretur.

Primo ab Authore, JACOBO de VORAGINE, sic dicto (ut Trithemius refert) propter profunditatem Doctrinæ, quasi voraret omnes, alias de Varagine dicto, ab oppido quod est in territorio Genuensium, non longe a Genua situm. Virum hunc sui temporis clarissimum, & multijuga rerum cognitione Illustrem, in Divinis autem scripturis versatissimum, & in sacris declamationibus opinione omnium celeberrimum, voluminum vero Magni Patris Augustini tam diligentem & assiduum lectorem, ut fere omnia illius memoria tenuisse diceretur; virum hunc (inquam) præclarissimum singularis virtutum splendor, & ad-

miranda Doctrinæ profunditas in Archiepiscopali Genuensium fede collocavit. Nomen ejus clarissimum apud posteros evulgatum est multipliciter.

1. Utriusque Testamenti libros in Italicum Sermonem primus omnium summa fide ac diligentia transtulit.
2. Legendas sanctorum in unum volumen compilavit, multa illi ex Historia Ecclesiastica, & Tripartita conjungens.
3. Composuit etiam librum, qui dicitur defensorium contra impugnantes fratres Præd.
4. Librum unum de opusculis D. Augustini.
5. Chronicon quoque Genuensium compilavit.
6. Sermones super Evang. Dominicalia, Festa, Quadragesimam, & de laudibus Beatissimæ Virginis Mariæ conscripsit.

Obiisse dicitur Anno Domini 1298. floruit sub Adolpho Imperatore.

Secundo opus hoc summe commendatur a præstantia Doctrinæ, quam continet; non solum enim verbi Divini Præconibus præprimis, sed etiam Ascetis perfectiorisque vitæ viris perutilis est. Consistit siquidem non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in verbis vitæ, appositissimis nempe sacrorum textuum applicationibus, accomodatissimis inductionibus scripturisticis, locupletissimis Sanctorum Patrum sententiis, & sacris profanisque historiis selectissimis.

Fuit

Fuit equidem opus hoc præstantissimum per frequentiores impressiones multis conspersum erroribus de quibus purgationem facere nitebatur olim R. P. F. RUDOLPHUS CLUTIUS Ordinis Prædicatorum SS. Theologiæ Baccalaureus, vir optimæ intentionis: sed spe sua defraudatus plurimum, nullatenus propria, sed imprimentium, corrigentiumque culpa latissima; quam exinde commissam judico, eo quod tam imprimentes quam correctores latinæ linguæ vel omnino ignaros, & sic a fortiori in sacris paginis peregrinos fuisse, aut debitam in purgandis mendis non impendisse diligentiam deprehendo. Inde factum, ut non tantum marginalia notamina a suis divulgata locis lectori confusionem parerent, verum etiam textus sacrae scripturae ita infideliter citarentur, ut omnes totius operis textus de novo secundum concordantias accurate inquirere & citare coactus fuerim. Spero proin hanc editionem inter omnes alias fore accuratissimam; utpote tanto labore & diligentia ab innumeris ferme mendis repurgatam. Utere igitur Lector benevole opere hoc aureo ad tuam proximorumque salutem, quam nobis omnibus Clementissimus Deus concedere dignetur.

FACULTAS P. M. PROVINCIALIS.

Cum Dominus CHRISTOPHORUS BARTL, Bibliopola Augustanus prælo mandare desideret Librum, cui titulus: *Sermones aurei in Dominicis, & Festa per totum annum*, JACOBI DE VORAGINE, quondam Archiepiscopi Januensis ex Ordine nostro assumpti; antehac quidem Antwerpiae typis vulgatum, hodie tamen, deficientibus Exemplaribus plane rarum, multorum autem votis expetitur: Ego FR. JOANNES NEPOMUCENUS MÜLLER Ordinis Prædicatorum SS. Theologiæ Magister, & per Provinciam Saxoniae, seu Germaniæ Superioris Prior Provincialis, harum serie, meique auctoritate officii, iteratis curis dictum opus edendi facultatem illi concedo.

In fidem has eidem litteras propria manu subscriptas, & officii mei sigillo munitas dedi. Mariæ Medingæ die 19. Martii. Anno 1759.

FR. JOANNES NEPOMUCENUS MÜLLER,

Ordinis Prædicat. Mag. Provincialis
Saxoniae mppria.

Registr. pag. 27. num. 243.

FR. COSMAS ZIERNGIBL

O. P. Prædicat. Generalis,
& Socius mppria.

APPROBATIO CENSORIS.

Opus hoc Concionatorium Rev. JACOBI de VORAGINE Archiepiscopi Januensis, Concionatoris celeberrimi noviter castigatius impressum Aureum Sane est, ob præstantiam utilitatemque litteris Aureis dignissimum, meritoque omnibus Concionatoribus commendandum, ita omni jure censet.

Imprimatur H. S.

Ex Vicariatu Aug. Vind. 29. Decembr. 1759.

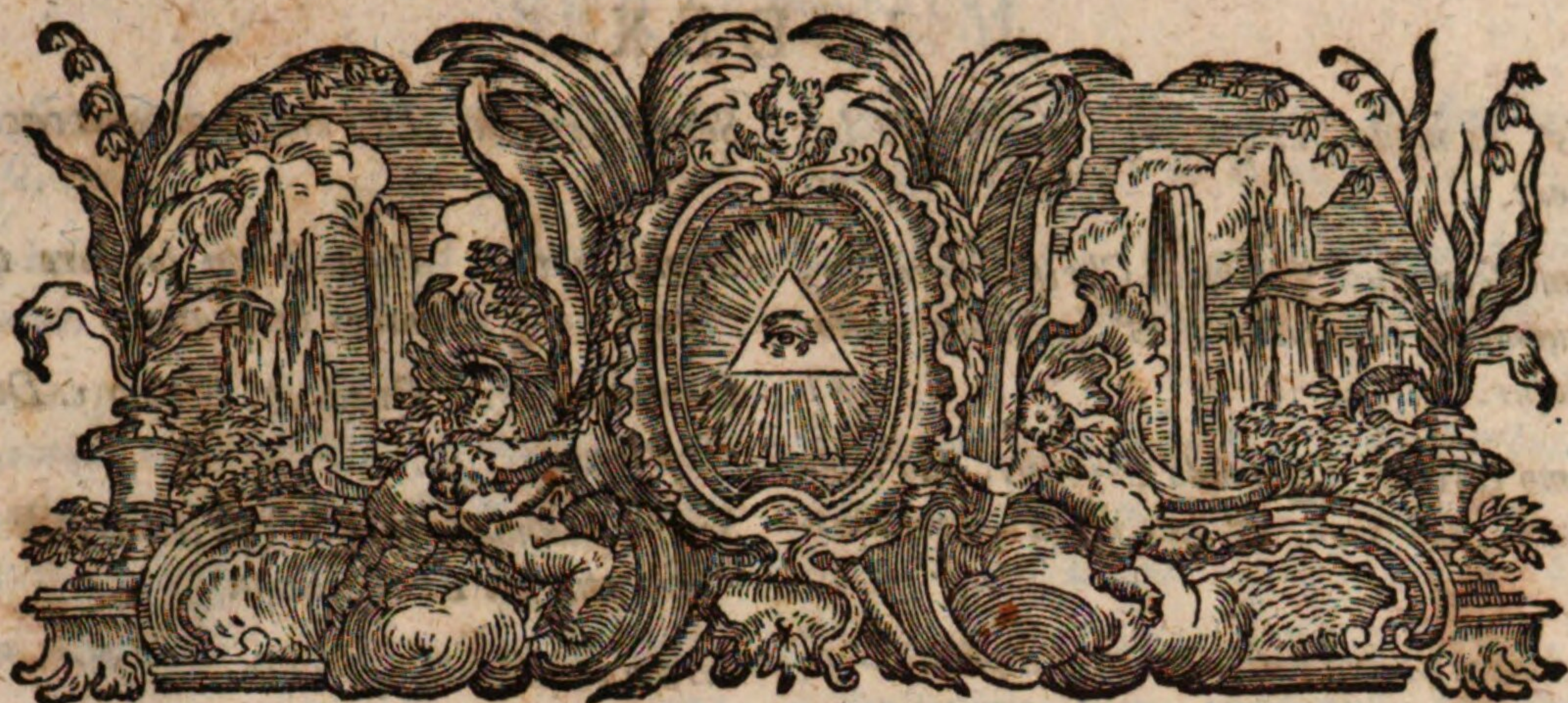
BERNARD. L. B. DE HORNSTEIN,

Cathed. Eccles. Aug. Can. Capit. nec non Scholasticus,
Seren. ac Reverend. Princ. & Episc. Aug. in Spiritu.
Vicarius Generalis, mppr.

FRANCISCUS JOSEPHUS DE HANDL,

SS. Theol. Licent. Serenif. & Reverend. Princ.
& Episc. August. Confil. Eccles. Major. Pœnit.
& Libror. Censor. nec non Insign. Eccl. Colleg.
ad S. Maurit. Canon. & Paroch. mppr.

IN-

INDEX
SERMONUM
IN HOC
PRIMO TOMO
DOMINICALI
CONTENTORUM.

D ominica prima adventus Domini. Sermo primus. De tribus nuntiis Christi adventum nuntiantibus. pag. 2	Sermo tertius. De quadruplici carcere quem Joannes habuit in hoc mundo. 15
Sermo secundus. Quomodo Christum quinque de causis suscipere teneamur. 4	Dominica quarta. Sermo primus. De octo dubiis super Evangelium. 17
Sermo tertius. Benedictus qui venit in nomine Domini pulcherrime declarans. 5	Sermo secundus. Quomodo Joannes propter tria missus est. 18
Dominica secunda. Sermo primus. De judicio universali. 7	Sermo tertius. Quomodo Christi adventus expectandus. 20
Sermo secundus. De eadem materia. 9	Dominica infra octavam Nativit. Domini. Sermo primus. 22
Sermo tertius, ut supra. 10	Sermo secundus, Tuam ipsius animam, &c. explanans. 23
Dominica tertia. Sermo primus super Evangelium. 12	Sermo tertius, Dei justitiam & misericordiam commendans, hominisque malitiam ostendens. 24
Sermo secundus. De quatuor magnis virtutibus in Joanne repertis. 13	Dominica infra octavam Epiph. Sermo primus. Quid matres erga filios, & contra, &
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.	

INDEX

<i>Et quomodo quisque erga seipsum se habeat.</i>	26	<i>Sermo secundus. De humani generis cæcitate.</i>	64
<i>Sermo secundus. Quomodo Christus perditur, quomodo invenitur, Et quomodo custoditur.</i>	27	<i>Sermo tertius. Cum Deum laudare teneamur: ejus inimicos veneramur.</i>	66
<i>Sermo tertius. Quomodo Christus, suo tempore, suo loco, Et suo modo querendus.</i>	29	<i>Dominica 1. in Quadrag. Sermo 1. De tentatione.</i>	68
<i>Dominica prima post octavam Epiphan. Sermo primus. Nuptiæ undequaque commendabiles exprimuntur.</i>	30	<i>Sermo secundus. De 4. spiritibus, de quibus neminit Evangelium.</i>	70
<i>Sermo secundus. De triplici matrimonio.</i>	32	<i>Sermo tertius. De jejunio.</i>	72
<i>Sermo tertius. De quibusdam ad matrimonium pertinentibus.</i>	33	<i>Dominica secunda in Quadrag. Sermo primus, super Evangelium Chananeæ.</i>	75
<i>Dominica secunda post octavam Epiphan. Sermo primus. De peccato.</i>	35	<i>Sermo secundus. De virtutibus quas duxit secum Chananea Christum petens.</i>	77
<i>Sermo secundus. De eadem materia.</i>	37	<i>Sermo tertius. Chananea in exemplum nobis datur.</i>	78
<i>Sermo tertius, super Evangelium.</i>	38	<i>Dominica tertia in Quadrag. Sermo primus. De quibusdam ad nostram instructionem pertinentibus.</i>	80
<i>Dominica tertia, post octavam Epiphan. Sermo primus. De pœnitentia.</i>	40	<i>Sermo secundus. De 4. beneficiis. justificato peccatori collatis.</i>	82
<i>Sermo secundus. Quomodo pœnitentia naviculæ quoad octo comparatur.</i>	41	<i>Sermo tertius. Qui sunt nostri principes, Et quomodo expellantur.</i>	84
<i>Sermo tertius. Crux per naviculam designatur.</i>	43	<i>Dominica 4. in Quadrag. Sermo primus. De duplici nomine quo hæc Dominica vocatur.</i>	86
<i>Dominica quarta, post octavam Epiph. Sermo primus. Evang. moraliter exponitur.</i>	45	<i>Sermo secundus super Evangelium.</i>	88
<i>Sermo secundus, ut supra.</i>	46	<i>Sermo tertius. Quid per quinque panes spiritualiter intelligendum.</i>	90
<i>Sermo tertius. De pœna reproborum, deque beatorum gloria.</i>	48	<i>Dominica in Passione. Sermo primus. Passionis Christi causa, pœna, atque efficacia declaratur.</i>	92
<i>Dominica in Septuagesima. Sermo primus. Evang. moraliter declaratur.</i>	50	<i>Sermo secundus. Quomodo Christus convenientissime pontifex dicatur.</i>	94
<i>Sermo secundus, ut supra.</i>	52	<i>Sermo tertius. Christi exemplo mundi prospera fugere, adversa pati, Et jurgia vitare monemur.</i>	96
<i>Sermo tertius, Verbis exemplis Et promissis ad pœnitentiam nos inducit.</i>	54	<i>Dominica Palmarum, Sermo primus. Carnem mortificare, bonis operibus insistere Et quomodo mundana prosperitas temperanda, instruimur.</i>	99
<i>Dominica in Sexagesima, Sermo primus. De quatuor ad bonum seminatorem requisitis.</i>	56	<i>Sermo secundus. De quibusdam in Christo repertis.</i>	101
<i>Sermo secundus. Quomodo nobis duo semina necessaria sunt, scilicet verbum Dei Et eleemosyna.</i>	58	<i>Sermo tertius. De tribus processionibus.</i>	103
<i>Sermo tertius. De bona Et mala terra in quibus semen seminatur.</i>	60	<i>In die sancto Paschæ, Sermo primus, super Evang.</i>	105
<i>Dominica in Quinquagesima, Passionis Christi ordo.</i>	62		

S E R M O N U M.

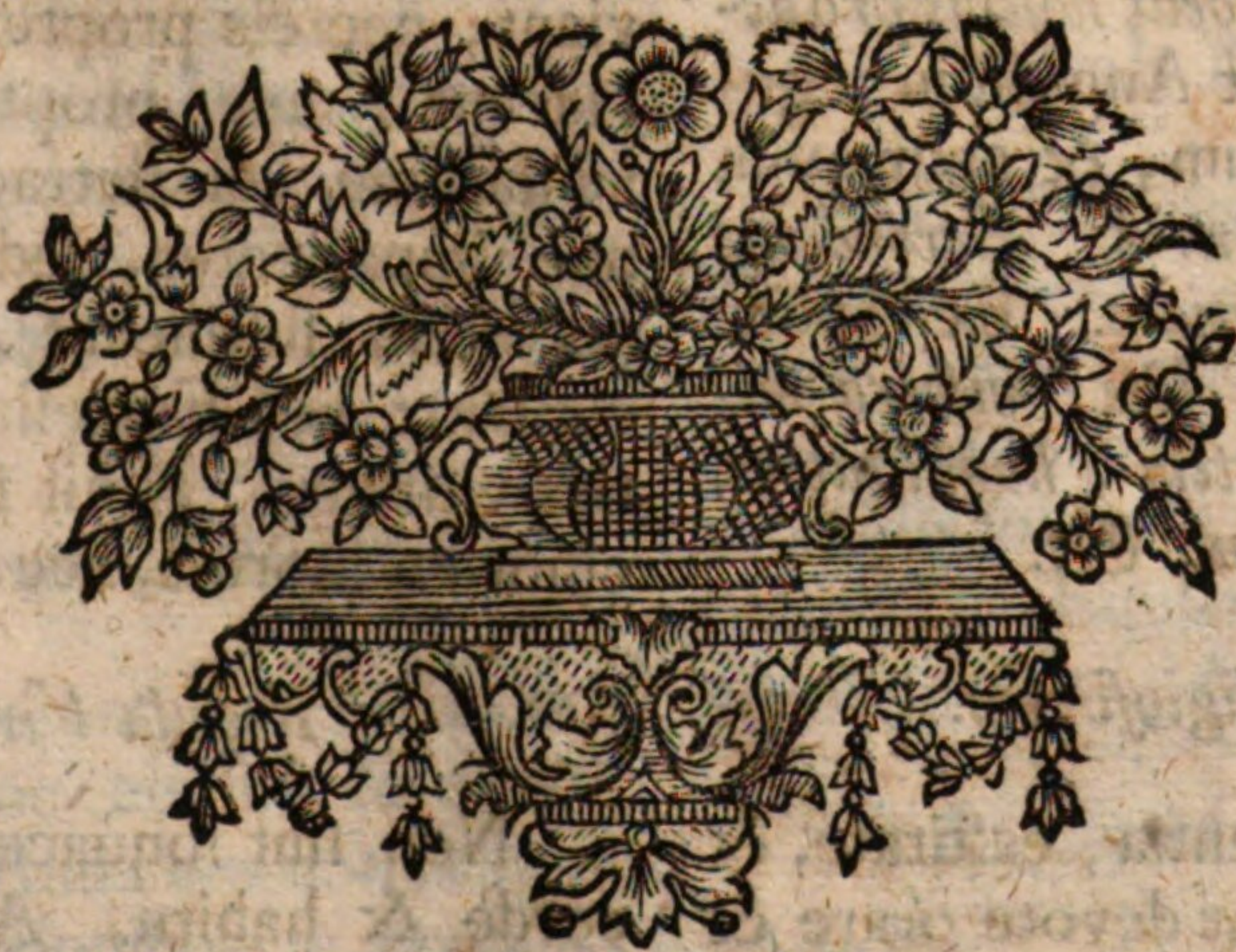
<i>Sermo secundus. In quo Resurgentis felicitas declaratur.</i>	107	<i>Quomodo Spiritus sanctus in sanctorum corda mittatur, & manifestetur.</i>	148
<i>Sermo tertius. Quomodo nos resurgere debeamus.</i>	109	<i>Sermo secundus. Ad quos Spiritus sanctus veniat, & ad quos spiritus malignus.</i>	150
<i>Dominica prima post pascha. Sermo primus. Quomodo Christus post resurrectionem discipulos confortavit, atque in fide confirmavit.</i>	111	<i>Sermo tertius. Quomodo Spiritus sanctus est advocatus, consolator, sanctificator & informator noster.</i>	151
<i>Sermo secundus. Ad quos Christus venit.</i>	113	<i>Dominica in Trinitate Sermo primus, de sanctissima atque individua Trinitate.</i>	154
<i>Sermo tertius. Quare Christus vulnerum cicatrices in carne servavit, & quomodo Thomæ palpas exhibuit.</i>	115	<i>Sermo secundus, super Evangelium.</i>	155
<i>Dominica secunda post Pascha. Sermo primus. Qui verus pastor, qui mercenarius, & qui lupus.</i>	117	<i>Sermo tertius, de sancta atque individua Trinitate.</i>	158
<i>Sermo secundus. De officio pastoris, mercenarii, & lupi.</i>	119	<i>Dominica prima post festum Trinitatis, Sermo primus. Dives & pauper quoad statum in vita, in morte, & post mortem describuntur.</i>	160
<i>Sermo tertius. Ovibus servi Dei comparantur.</i>	121	<i>Sermo secundus, de divitis vita deque ejus pœna.</i>	162
<i>Dominica tertia post Pascha. Sermo primus. De quadruplici statu servorum Dei.</i>	123	<i>Sermo tertius, de fine divitis quoad quadruplicem pœnam.</i>	164
<i>Sermo secundus. Mulieris parturientis exemplo ad patientiam incitamur.</i>	125	<i>Dominica secunda post festum Trinitatis, super Evangelium. Sermo primus.</i>	166
<i>Sermo tertius, quomodo Ecclesia, sive quælibet fidelis anima per mulierem designatur.</i>	127	<i>Sermo secundus. De Matrimonio.</i>	169
<i>Dominica quarta post Pascha, Sermo primus. De septem Christi viis.</i>	129	<i>Sermo tertius. De quadruplici cœna.</i>	171
<i>Sermo secundus. Quare Christus Spiritum sanctum miserit.</i>	131	<i>Dominica tertia post festum Trinitatis. Sermo primus, de triplici infirmorum differentia.</i>	173
<i>Sermo tertius. Spiritu Dei pleni, de quibus peccatis debeant mundum arguere.</i>	133	<i>Sermo secundus, Quomodo ad Christum propinquare debeamus.</i>	175
<i>Dominica quinta post Pascha, Sermo primus. De Oratione.</i>	135	<i>Sermo tertius, Quomodo de pœnitente peccatore gaudent Angeli atque tota Trinitas.</i>	176
<i>Sermo secundus. De eadem materia.</i>	137	<i>Dominica quarta, post festum Trinitatis, Sermo primus, de Misericordia.</i>	179
<i>Sermo tertius, ut supra.</i>	139	<i>Sermo secundus, ut supra.</i>	181
<i>Dominica infra octavam Ascensionis Domini, Sermo primus. Quare Spiritus sanctus Apostolis a Christo promittatur.</i>	141	<i>Sermo tertius. Quales Prælati, quales subditi: & quales omnes esse debeant.</i>	183
<i>Sermo secundus. De Patre spirante, Spiritu sancto consolante, deque Apostolis testimonium perhibentibus.</i>	143	<i>Dominica quinta post festum Trinitatis, Sermo primus, de auditione verbi Dei.</i>	185
<i>Sermo tertius. De quibusdam quæ a Christo Apostolis prædicta fuere.</i>	145	<i>Sermo secundus, de Pœnitentia.</i>	186
<i>In die sancto Pentecostes, Sermo primus. Jacobi de Voragine, Domini. Tom. I.</i>		<i>Sermo tertius. Quare Prædicatores non proficiant.</i>	188
		b 2	Domi-

INDEX

<i>Dominica sexta post festum Trinitatis.</i>	<i>mo primus, de visione viae atque patriae.</i>
<i>Sermo primus, De perfecta justitia.</i>	227
190	
<i>Sermo secundus. De quadruplici munere:</i>	<i>Sermo secundus, de dilectione Dei & pro-</i>
<i>& cui altari offerri debeat.</i>	<i>ximi.</i>
192	229
<i>Sermo tertius, de ira.</i>	<i>Sermo tertius, de peccato: & contra ipsum</i>
193	<i>remedia.</i>
	231
<i>Dominica septima post festum Trinitatis.</i>	<i>Dominica 14. post festum Trinitatis, sermo</i>
<i>Sermo primus, super Evangelium.</i>	<i>primus, de peccato.</i>
195	233
<i>Sermo secundus, de misericordia.</i>	<i>Sermo secundus, ut supra.</i>
197	235
<i>Sermo tertius super Evangelium.</i>	<i>Sermo tertius. Verba ista. Jesus præce-</i>
198	<i>ptor miserere nostri, declarantur.</i>
	236
<i>Dominica octava post festum Trinitatis,</i>	<i>Dominica 15. post festum Trinitatis, sermo</i>
<i>Sermo primus. A quibus attendendum.</i>	<i>primus. Ab amore terrenorum retrabi-</i>
200	<i>mur, & ad amorem caelestium inducimur.</i>
<i>Sermo secundus, de tribus falsis prophetis.</i>	239
202	
<i>Sermo tertius, de triplici arborum diffe-</i>	<i>Sermo secundus, de tribus hominum generi-</i>
<i>rentia. Et quid spiritualiter significat.</i>	<i>bus.</i>
204	241
<i>Dominica nona post festum Trinitatis,</i>	<i>Sermo tertius, de præscientia Dei.</i>
<i>sermo primus; de peccatoris statu, per</i>	243
<i>villicum designato.</i>	<i>Dominica 16. post festum Trinitatis, sermo</i>
206	<i>primus; Evangelii moralis declaratio.</i>
<i>Sermo secundus, Quomodo nobis providere</i>	245
<i>debeamus.</i>	<i>Sermo secundus, de peccatore converso.</i>
207	247
<i>Sermo tertius. De Amicitia.</i>	<i>Sermo tertius. Dolor matris adolescentis</i>
209	<i>unde causabatur.</i>
<i>Dominica decima post festum Trinitatis,</i>	248
<i>sermo primus, super Evangelium.</i>	<i>Dominica 17. post festum Trinitatis, sermo</i>
211	<i>primus super Evang.</i>
<i>Sermo secundus, ut supra.</i>	251
213	<i>Sermo secundus, ut supra.</i>
<i>Sermo tertius. Ecclesia Dei propter quid</i>	253
<i>facta.</i>	<i>Sermo tertius, de duplicibus nuptiis: deque</i>
214	<i>via ad illos perveniendi.</i>
<i>Dominica undecima post festum Trinitatis,</i>	255
<i>sermo primus, de Pharisei se jactantis</i>	<i>Dominica 18. post festum Trinitatis, sermo</i>
<i>perversitate.</i>	<i>primus, de tribus quasiis.</i>
216	257
<i>Sermo secundus. Publicanus quibus typum</i>	<i>Sermo secundus, de dilectione Dei, & pro-</i>
<i>teneat.</i>	<i>ximi.</i>
218	259
<i>Sermo tertius, de humilitate.</i>	<i>Sermo tertius, de decem præceptis, & quo-</i>
220	<i>modo erretur circa unumquodque.</i>
<i>Dominica 12. post festum Trinitatis, ser-</i>	260
<i>mo primus, de justificatione peccatoris.</i>	<i>Dominica 19. post festum Trinitatis, ser-</i>
222	<i>mo primus, de Religione ejusque bonis.</i>
<i>Sermo secundus, de peccatoris statu.</i>	263
223	<i>Sermo secundus, super Evang.</i>
<i>Sermo tertius. Declaratur Evang. Bene</i>	265
<i>omnia fecit, &c.</i>	<i>Sermo tertius, ut supra.</i>
225	267
<i>Dominica 13. post festum Trinitatis, ser-</i>	

SERMONUM.

<i>Dominica 20. post festum Trinitatis, sermo primus, Evangelium moraliter exponitur.</i>	269	<i>Sermo tertius. Quæ principi, & quæ Deo reddere teneamur.</i>	292
<i>Sermo secundus, de duabus nuptiis.</i>	271	<i>Dominica 24. post festum Trinitatis, sermo primus, de peccatore per duas fami- nas significato.</i>	294
<i>Sermo tertius, super Evangelium.</i>	273	<i>Sermo secundus, de Christi verbis quantæ sint efficaciæ.</i>	296
<i>Dominica 21. post festum Trinitatis sermo primus, super Evangelium.</i>	275	<i>Sermo tertius, de duplici animæ statu.</i>	298
<i>Sermo secundus, de septem speciebus febris earumque curationibus.</i>	277	<i>Dominica 25. post festum Trinitatis, sermo primus, Quomodo Christus, Patris, amici, Domini, & magistri personam gerit.</i>	300
<i>Sermo tertius, de duodecim articulis fidei.</i>	279	<i>Sermo Secundus, Contemplativi, activi, Prælati, subditi, Prædicatores, audito- res, & benefactores, & beneficiorum receptores instruuntur.</i>	302
<i>Dominica 22. post festum Trinitatis, sermo primus, Evangelium moraliter expo- nitur.</i>	281	<i>Sermo tertius. Quomodo in mundo nulla sa- tietas, in inferno perpetua fames, & in cælo satietas plena erit.</i>	304
<i>Sermo secundus, de iudicio universali.</i>	283		
<i>Sermo tertius, de Odio.</i>	285		
<i>Dominica 23. post festum Trinitatis sermo primus, super Evangelium.</i>	288		
<i>Sermo secundus, ut supra.</i>	290		

SEQUITUR
MODUS VIVENDI
PER REGULAS
QUOAD OMNES
STATUS.

Regula Prælatorum.

1. Tim. 3. **S**atis patet cum dicitur: *Oportet Episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, &c. Et qui major est vestrum sit vester minister.* Et Paul. *Hortamur vos, &c.* Officium Episcopi est, malos arguere, & corrigere: bonos tueri, discordes pacificare, pusillanimes hortari. Ait enim Dominus Petro in Persona cujuslibet Prælati. *Pasce oves meas.* Et Apost. *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes.* De istis dicitur. *Prædica verbum, instā, opportune, importune, argue, obsecra, &c. Etiam si occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis hominem instruite spiritu lenitatis.*

Regula Clericorum.

Hebr. 7. **H**abeant doctrinam sanam, vitam sanctam, famam odoriferam. Ideo scriptum est *Sacerdos habeat hostias pro delictis suis offerre.* Et August. in regula. Sit vobis cor unum, & anima una in Domino. Et David. *Sacerdotes enim induantur iustitiam.* Et Apost. *Induite vos sicut electi Dei, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, moderatam patientiam, &c.*

Regula Religiosorum.

Hugo de S. **V**ivant in obedientia, castitate, & paupertate. Debent devote orare & contemplari, contra vitia & concupiscentias carnem mortificare. Unde S. Pater Aug. Ante omnia fratres charissimi diligatur Deus. Et Hugo de S. Victore, de clauastro animæ. Divinæ religionis regula in hoc dependet, ut Prælati custodiant subditos suos, subditi Prælati benigne obe-

diant. Devoti sint senes, juvenes vero laboriosi, sit honestas in habitu, mediocritas in victu, sint in clauastro assidui, & ad curiam rari. Non sint civiles, sed claustrales, sint intenti psalinis non causis. Non sit rumor in clauastro, sed dilectio. In capitulo non lites, sed confessio. In choro sit sacra simplicitas & circa altare reverentiæ honestas.

Regula Divitum.

Nihil injuste acquirant. Propter suas divitias pauperes suos vicinos non despiciant, sed ipsos sustineant. Operariis suis bene, & cito persolvant. Adulatores & adulatrices in mensa non recipiant. Diligenter & libenter ad fuorum vicinorum concordiam laborent.

Regula Pauperum.

Divitibus libenter & fideliter serviant, nec eis propter suas divitias invidiant: nec propter paupertatem adulatione vel detractioe peccent: nec impatienter, sed gratanter paupertatem sustineant, & juste ditari cupiant: nec Ecclesiam propter divitias visitent. Nihil furti a familia vicinorum fuorum, nec ab aliis retineant.

Regula Virginum.

Non sint loquaces, sed simplices corde & habitu. Ad Christi matris virginitatem diligenter cogitent, & eam diligant. Choro vitent. Inter juvenes ne sedeant: nec se ab eis palpari permittant. Non ament aliquem amore illicito. Adulatores & adulatrices non recipiant, nec audiant. Orationes libenter dicant. Sordida verba & inhonesta fugiant.

Regula

MODUS VIVENDI.

Regula Viduarum.

Continentiam habeant: humilibus se vestibus induant, orationibus libenter insistant, suspectos homines in hospitio suo non recipiant. De consilio proborum se gubernent. S. Annam & Elisabeth viduas cogitent: familiam castam habeant. Parum per vicos discurrant.

Regula Nuptarum.

Tit. 10.

Soceros honorare, maritum diligere: familiam regere: domum diligenter gubernare, & seipsam honestam, & irreprehensibilem exhibere.

Regula ad Mulieres.

Indecenter ornatas se non ostendant. Crines, collum, guttur, & caput tegant, humiliter in Ecclesia, & ubique se habeant, nec alias mulieres per superbiam incitent.

Regula Virorum ad uxores, & econverso.

Eph. 5.

1. Petr. 3.

Viri diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Uxor autem timeat virum suum. Viri cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri, &c.

Regula parentum ad filios.

Eph. 7.

2. Cor. 12.

Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios, sed educate eos in disciplina & correctione Dei. Etiam. Non debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis.

Regula filiorum ad Parentes.

Parentes honorent, eisque in bonis obediant, nec eis sua furentur, seu distrahant. Ante eos non respondeant, a maledictionibus se caveant, cum parentibus ad Ecclesiam vadant, & in eorum negotiis libenter & fideliter laborent.

Regula dominorum ad servos.

Eph. 6.

Vos Domini eadem facite illis, remittentes minas, & solvite Domino quod

justum est, & æquum servis præstate, scientes quod & vos Dominum in cælo habebitis. Iterum. Non lædas servum tuum in veritate operantem. Servus Eccl. 7. sensatus sit tibi dilectus, quasi anima tui non defraudes eum libertate, neque inopem derelinquas illum.

Regula servorum ad dominos.

Servi obedite per omnia Dominis carnalibus non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum, scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Et alibi: Servi subditi estote in omni timore dominis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.

Regula ad familiam.

Ne fraudem dominis suis in serviendo faciant, fideles sint in rebus suis custodiendis. Nihil ab eis auferant occulte, nec alios auferre permittant. Nuntium malum non faciant. Uxori vel filiis Domini sui de male respondendo caveant, malos rumores fugiant unde in domo malum oriri possit, seu discordia, reportare vitent. Missi cito revertantur. Mercedem suam in superbia vestium non expendant. Ita vivant in humilitate, ut labor eorum sit eis in remissionem omnium peccatorum suorum.

Regula Mercatorum.

Die dominico non mercentur. Non perjurent. Ab injusto lucro caveant, nec vendant vel carius propter dilationem. Debitum tempore promisso solvant. Scientes non mentiantur. Æquam stateram habeant, æqua pondera, & æquam mensuram.

Regula ad Tabernarios.

Non permittant ludere ad taxillos in taberna sua, nec Deum blasphemare. Meretrices non recipiant de nocte. Plenam mensuram dent omnibus. Vinum cum aqua ad vendendum non misceant, nec aliquo modo pocula vel fercula ad vendendum defraudent.

Regula

MODUS VIVENDI.

Regula ad hospites.

Malos in hospitio suo non recipiant scienter, vel hospitibus suis avenam vel fœnum furentur. Nec permittant ut advenæ fornicentur in hospitio suo. Justam, bonam, & honorabilem computationem cum hospitibus suis faciant.

Regula ad senes.

In Ecclesia libenter taceant. Juvenihus bonum exemplum præbeant: De maledicendo; sive male faciendo ipsos reprehendant. Turpia verba ne habeant, nec laudent malitias coram juvenibus. Mulierculas a bono non retrahant, nec juvenes laudent in superbiis, seu in vanitatibus suis.

Regula ad omnes.

Excommunicatos vitent, non se inebrient, pauperes pro posse suo sustineant. Sacerdotes, Religiosos, Ecclesiamque ubique honorent, & devote ab eis doctrinam audiant. Festa bene celebrent. Decimas bene solvant. A detractatione caveant, ab adulatione, a blasphemia, a mendacio, a perjurio, ab assiduo juramento, a turpibus, & maxime luxuriosis

verbis se abstineant, quia circumstantes & audientes ab eis inflammantur. Præcepta Ecclesiæ teneant. Pœnitentias sibi injunctas diligenter impleant. Alter alterum ad bonum opus invitet, deque malo reprehendat. Dent libenter eleemosynas, quia sicut aqua extinguit ignem, &c. Missas, sermones & confessiones libenter colant, & frequentent. Ablata restituant, quia non remittitur peccatum, &c. In vespere id est: in fine vitæ tormenta inferni & gaudia paradisi cogitent.

Regula Omnium.

Tandem animadvertite quod Christus discipulis universum eos in mundum mittens dixit. *Ite, docete omnes gentes baptizantes eos, &c.* Matth. 28. Secundum illud. *Ut omnes crederent per illum.* 2. Pet. 3. In fide ergo omnes unanimes, & in oratione estote compatiētes, & fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddant malum pro malo. Et Salomon. *Deum time, & mandata ejus observa,* Eccl. ult. *hoc est enim omnis homo.* id est: ad hoc factus est omnis homo. Quicumque ergo hanc regulam secuti fuerint, *pax super illos, & misericordia, Amen.* Gal. 6.

LAUS DEO, ET VIRGINI.

SERMONES AUREI

ET

PULCHERRIMI

VARIIS SCRIPTURARUM DOCTRINIS

REFERTI,

DE TEMPORE PER TOTUM ANNUM:

COMPILATI, ET EDITI AB EXIMIO

SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTORE,

FRATRE

JACOBO DE VORAGINE,

ORDINIS FRATRUM PRÆDICATORUM, QUON-

DAM ARCHIEPISCOPO JANUENSI, FELICITER

INCIPIUNT.

PROLOGUS EJUSDEM FRATRIS

JACOBI DE VORAGINE,

IN EOSDEM SUOS DE TEMPORE

SERMONES.

Umanæ labilisque vitæ decursus salubri eruditione admonet, rebus non incumbere perituris, sed ea operari semper in terris, quorum fructus perseveret in coelis, dicente Domino: Operamini non cibum qui perit; sed qui manet in vitam æternam. Importuna igitur fratrum instantia, non improba temeritatis audacia me induxit, ut de Evangeliiis Dominicalibus, quæ leguntur per anni circulum, aliquam facerem compilationem sermonum. Et quamvis vires meas, judicii libra discutens, inveniam me scientiæ tenuis, & ingenii tardioris, spero tamen quodd imperfectum meum, & supplebit divina bonitas, & coadjuvabit fraterna cha-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

A

ritas,

ritas, & excusabit sincera (quam gero) voluntas. De quolibet autem Evangelio dominicali, tres sermones componam, ad honorem individuæ Trinitatis, gloriosæ Virginis matris Dei, & beati Dominici Patris nostri. Quia verò in prima Dominica Adventus, non est idem Evangelium apud omnes; sed diversimodè dicitur à diversis, idèò in primo Sermone ipsius dominicæ propheticam assumpsi auctoritatem: per quam inducimur ut Christo advenienti, & cordis præparemus hospitium, & sibi occurramus per obsequia gratiarum. Et quoniam Ordinem Prædicatorum Dei sum miseratione professus, ideo ad beati Dominici postulanda suffragia, devotus assurgo: ut ipse apud Dei misericordiam exorare dignetur, quatenus præsens opusculum, & ad laudem suam dirigat, & ad legentium utilitatem convertat, & mihi ad meritum provenire concedat.

DOM. I. ADVENTUS DOMINI.

SERMO I.

De tribus nuntiis quos hodie mittit Ecclesia, nobis Christi adventum sollicitè annuntiantibus.

Amos 4.

Preparare in occursum Dei tui Israël. Quando Rex, vel aliquis princeps maximæ dignitatis, ad civitatem aliquam est venturus, diversi nuntii præmittuntur, ipsius Regis annuntiantes adventum, ut ad ipsum reverenter suscipiendum omnes se præparent, & disponant. Rex iste magnus est Dominus noster Iesus Christus, qui isto tempore est venturus in carnem, secundum Ecclesiæ representationem, & idèò debemus nos præparare, & reverenter sibi occurrere, juxta verbum præmissum, quo dicitur: *Preparare in occursum Dei tui Israël.* Idèò sancta mater Ecclesia, hodie in Missa tres solennes nuntios & legatos mittit, qui istius Regis adventum nobis annuntient, & ad ipsius susceptionem sollicitè nos invitent, videlicet Sanctum Paulum Apostolum, Zachariam Prophetam, & Matthæum Evangelistam.

Primus nuntius.

Paulus namque in Epistola sua legationem facit, ostendens quales debent esse illi, qui istum Regem habent suscipere, annuntians, & proponens quòd tria eos facere oportet. Primò enim non debent dormire sed vigilare, cum dicit: *Hora est jam nos de somno surgere. Nox præcessit, dies appropinquavit.* Olim quidem ferè omnes in peccatis dormiebant, & à bono opere torpebant; nec mirum, quia in nocte erant. In nocte quidem, tria sunt quæ dormire faciunt & somnum inducunt, scilicet obscuritas, frigiditas & humiditas. Nox quidem naturaliter est obscura, frigida & humida. Obscuritas quidem somnum inducit, unde homines dormire volentes loca obscura quærunt. Frigiditas etiam somnum inducit, unde in hyeme & in frigida complexione somnus profundus lauda-

Rom. 13.

Dormire in nocte tria inducunt.

bilis est, in contraria verò suspectus. Humiditas etiam causat somnum, nam secundum Philosophum vapor humidus à cibis resolutus dum ad cerebrum ascendit, somnum inducit. Hinc est quòd pueri magis dormiunt quàm senes, quia plus abundant in humiditate. Non fuit ergo mirum si antiqui dormiebant, quia erant in obscuritate ignorantiae, in frigiditate dilectionis divinæ, & humiditate carnalis concupiscentiæ. Diabolus quidem in his tribus locis dormit, scilicet in loco obscuro, frigido & humido, & ideo secum dormire ceteros faciebat. *Sub umbra dormit, ecce obscuritas ignorantiae, in secreto thalami, ecce frigiditas dilectionis divinæ; in locis humentibus, ecce humiditas carnalis concupiscentiæ.* Sed ista nox jam præcessit, & dies appropinquavit, & idèò jam non est dormiendum, sed vigilandum. Advenit enim vera lux, quæ obscuritatem ignorantiae expulit, & splendorem sapientiæ adduxit. *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.* Advenit verus ignis, qui frigiditatem fugavit, & totum mundum in Dei amore accendit. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Advenit verus sol, qui omnem nebulam carnalis concupiscentiæ in animo exsiccavit, & ab omni humore ipsius concupiscentiæ carnalis animam arefecit. *Aperti sunt thesauri sapientiæ, scilicet, solares radii, & avolaverunt nebulae sicut aves.*

Dormit diabolus tribus locis.

Iob. 40.

Eccl. 43.

Vestium tria genera abjicienda.

Secundò Apostolus annuntiat quòd debemus vestes fordidas abjicere, & pulchras induere: ostendens quòd debemus abjicere tria genera vestium, scilicet fordidarum, scilicet vestem nigram cum dicit: *abjiciamus opera tenebrarum;* vestem immundam cum subdit: *non in commensationibus, & ebrietatibus: non in cubilibus, & impudiciis.* Et vestem laceratam cum subdit: *non in contentione & amulatione.* Vestem nigram facit avaritia. Avarus enim nigredinem contrahit corporalem, ex eo quòd sollicitudine uritur: & spiritualement, quia cum pecunia sit lutum

Thren. 4. sum inde anima coinquinatur: & quia sic sunt denigrati & fœdati, à Deo minimè cognoscuntur. *Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis.* Vestem immundam facit luxuria, quæ est penitus odienda. Unde Judas in canonica sua: *Odientes eam quæ est carnalis maculatam tunicam:* vestem laceratam facit superbia. Prov. 13. Unde dicitur, *Inter superbos semper jurgia Virtutum no- sunt.* Abjectis sordidis vitiis vestibus, mina varia. monet Apostolus, ut induamus vestes virtutum, & bonorum operum. Quas quidem virtutes vocat indumenta, arma, & lumen: dicens: *Induamur arma lucis.* Dicuntur autem indumenta, quia virtutes peccata operiunt: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Dicuntur arma, quia animam ab insidiis dæmonum custodiunt, unde de elemosyna: *Super scutum & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Dicuntur lux, quia lucidum & ornatum faciunt; unde dicitur de anima virtutibus ornata: *Astitit regina à dextris tuis.* Vexillum Christi induendum. Tertiò Apostolus nuntiat quòd Christi vexillum debeamus assumere dicens: *Induimini Dominum nostrum Jesum Christum.* Istud vexillum est Christus in cruce affixus, cujus memoriam in cordibus debemus semper retinere. Hasta istius vexilli est lignum crucis: velum est caro Christi cruci affixa, quæ triplici colore fuit depicta, scilicet albo, rubeo, & nigro. Caro enim Christi & fuit albißima per innocentiae puritatem: & fuit rubea per sanguinis asperisionem: & fuit nigra per mortis livorem. Unde si ipsa caro loqui posset, dicere posset: *Nigra sum* propter livorem *sed formosa* propter innocentiae decorem, sicut pelles Salomonis propter sanguinis asperisionem. Illæ pelles erant pelles arietum rubricatæ. Cant. 1. Postquam Ecclesia misit Apostolum qui annuntiat quales debent esse illi qui debent istum Regem suscipere, mittit secundum nuntium, scilicet Zachariam Prophetam: qui nobis annuntiat, quare, & propter quid istum Regem debeamus suscipere dicens; *Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Circa hoc sciendum quòd libenter suscipimus quatuor genera personarum, scilicet dominos, propinquos, & beneficos & amicos. Libenter igitur Christum suscipere debemus, quia ipse est Dominus & Rex noster, quod notatur cum dicitur: *ecce rex.* De hoc ipse sibi perhibet testimonium dicens: *Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim.* Tu dicis quia rex sum ego. Joan. 13. Nec sunt ista verba superbiæ, jactantiæ, vel elationis; sed salutiferæ instructionis. Deus enim superbire non potest. Superbire enim est super alios ire. Homo igitur superbire potest, quia super se alios habet. *Excelsior excelsior est alius:* Similiter & angelus superbivit: quia super se Deum habuit. Deus autem superbire non potest, quia super omnes est. Secundò est propinquus, & frater Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

noster cum dicitur: *tuus*, id est, de tua stirpe progenitus. *Frater enim & caro nostra est.* Bern. Puto quia jam me despicere non poterit os, ex ossibus meis & caro de carne mea. Humana igitur natura in magna puritate & reverentia est habenda, tum quia ad Dei imaginem est facta, tum quia naturæ angelicæ coæquata, tum quia à filio deassumpta. Tertiò est beneficus noster, cum dicitur, *venit tibi*, id est, ad utilitatem tuam. Homo quidem amiserat faciem Dei, habitationem cæli, & tenebatur in carcere limbi. Sed dicitur: *Si fuerit pro eo Angelus loquens*, id est Christus, qui dicitur magni consilii angelus, *deprecabitur dominum, & placabilis ei fiet, & videbit faciem ejus in jubilo*, ecce quia acquisivit homini faciem Dei. *Liberavit animam suam, ut non pergeret in interitum*, ecce quia eripuit eum à carcere inferni: *sed vivens lucem videret*, ecce quia sibi acquisivit lucidum locum cæli. Quartò est amicus noster cum dicitur, *mansuetus.* Ipse enim inter nos sicut amicus inter amicos mansuetè, & humiliter conversatus fuit. *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Matth. 11. Qui enim olim erat leo severus, modò factus est agnus mansuetus. Legitur quod rhinoceros nullâ violentiâ capi potest, sed in sinu virginis requiescit, & totaliter mansuescit. Sic & Deus leo ferocissimus, in sinu Virginis requiescens, factus est agnus. Simile. Postquam Apostolus nuntiavit quales debent esse illi, à quibus Rex iste est suscipiendus, & postquam Propheta subjunxit quare & propter quod sit suscipiendus, mittit Ecclesia tertium nuntium, scilicet Evangelistam Matthæum, qui annuntiat, qualiter sit suscipiendus, & hoc exemplo turbarum. Primò igitur suscipiendus est cum operibus charitatis, quod notatur per hoc, quòd *vestimenta sua prosternebant in via*; vestimenta animæ spiritualia sunt bona opera. *Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet.* Apoc. 16. Ista vestimenta in via prosternimus, quando nostra pauperibus & viatoribus peregrinis communicamus. *Mitte panem tuum super transeuntes aquas, & post multa tempora invenies illum.* Eccl. 11. Panem nostrum super transeuntes aquas mittemus, quando pauperibus peregrinantibus elemosynas nostras damus. Dicitur quòd serpens in vestitum insilit & nudum fugit; sic & diabolus est in illis divitiis quæ nunquam pauperibus communicantur: ab illis autem fugit quæ pauperibus distribuuntur. Secundò cum puritate & munditia cordis, quod notatur per hoc quòd sibi obviaverunt cum ramis olivarum. Sunt quidam tanquam lignum putridum, quorum conscientia immunditiarum omnium est sentina. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Joel. 1. Quidam tanquam lignum aridum, quorum conscientia omni humore devotionis est vacua. *Aruit tanquam testa virtus mea.* Psal. 11. Quidam tanquam lignum viride instar olivæ, quorum conscientia virore omnium virtutum est

Prov. 31. est amena. *Iusti quasi virens folium germinabunt.* Tertiò cum triumphali victoria, quod significatur per hoc, quòd cum ramis palmarum sibi obviaverunt. Alii autem rectè ramos portare possunt, qui vincunt diabolum ejus suggestionibus resistendo. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Qui vincunt mundum, fidem cum operibus fervando.

Jacob. 4. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Qui vincunt corpus proprium ipsum castigando. *Castigo corpus meum, &c.* Quarto cum laude divina, quod notatur per hoc, quòd Christum laudabant dicentes, *Osanna filio David, &c.* Ista laudatio debet fieri ore, corde & opere; De laude cordis dicitur. *Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino.* Laudatio autem oris non valet sine laude cordis. *Appropinquit populus iste labiis suis, cor autem eorum longè est à me.* Nec utraque valet sine tertia, id est, laude operis. *Non omnis qui dicit mihi, domine, domine, quoad laudem cordis, & oris, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, quoad laudem operis, ipse intrabit in regnum cælorum.*

Laudatio quando fieri debeat.
Ephes. 5.
Isaia 39.

Matth. 7.

SERMO II.

De Christi susceptione: quod scilicet quinque de causis ipsum suscipere tenemur.

Matth. 21.
Suscipimus principem libenter propter quinque

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam & pullum filium subjugalis. Si aliquem Principem ad nos venturum scimus, ipsum propter quinque libenter & reverenter suscipere debemus. Primo propter statum, quando scilicet esset persona sublimis. Secundò propter affectum quando scilicet esset propinquus vel affinis. Tertiò propter beneficium: quando scilicet veniret, ut non raperet nostra, sed retribueret sua. Quarto propter officium, quando sciremus quòd non habet officium severæ justitiæ, sed piæ misericordiæ. Quintò propter comitatum, quando sciremus, quòd non ducit secum exercitum grandem, vel crudelem: sed mitem, & clementem. Istis quinque de causis regem nostrum Dominum Jesum Christum in carnem, secundum Ecclesiæ representationem, tempore isto venturum, reverenter suscipere nos oportet. Primò propter statum, quia iste Rex est valde excellens & sublimis: quod notatur cum dicitur: *Ecce rex. Habens in vestimento & in femore suo scriptum, rex regum & dominus dominantium.* Multi tamen negant ipsum esse Regem: *Nos non habemus Regem nisi Cæsarem.* Christus dicitur chrismate unctus, Cæsar dicitur à cædendo. Tales igitur respuunt Christum Regem ungentem, & eligunt sibi diabolum cædentem. Iste Rex triplex habet regnum, de quo dicit: *In nomine Jesu omne genu flectatur*

Cui Christus suscipiendus.

Apoc. 19.

Joan. 19.

Regnum Christi triplex.

cælestium, terrestrium & infernorum; habet etiam tres differentias militum, quorum quidam sunt decertantes, istos ponit in regno terrestri. De quorum numero erat qui dicebat: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, &c.* Alii sunt milites triumphantes. Istos ponit in regno cælesti, quibus post victoriam dat coronam. *Non coronabitur nisi qui legitime certaverit.* Alii sunt succumbentes & terga vertentes. Istos collocat in carcere infernali. *Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum & claudentur ibi in carcere.*

Phil. 2.

Ephes. 1.

2 Thim. 1.

Isa. 14.

Secundò libenter debemus ipsum suscipere propter affectum, quia ipse est frater noster: quod notatur cum dicitur *tuus*, id est, de tua origine procreatus. Noluit enim Christus parentelam contrahere cum natura angelica, sed humana. *Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.* Ex quo videtur quòd inter Deum & hominem est major fraternitas quàm inter Deum & angelum, major affinitas, major consanguinitas, & major cognationis firmitas. Fraternitas quidem quæ tantum causatur ex altero parentum firma est: sed quæ ex utroque causatur firmissima est. Angelus est frater Christi tantum ex parte Patris æterni, qui est per essentiam Pater Christi, scilicet per æternam generationem, & angelorum, scilicet per creationem. Homo verò est Christi frater & ex parte Patris æterni, qui est Christi Pater per æternam generationem, & hominis per creationem; & ex parte matris, quia Virgo beata fuit mater Christi & nostra. Unde Christus nusquam vocat Angelos fratres suos, sed homines. *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Legitur quòd Joseph in suo convivio majorem partem dedit Benjamin, qui frater suus erat ex utroque parente, quàm cæteris, qui tantum fratres sui erant ex altero parente, quia Christus duplicem refectionem homini dabit, scilicet in sua divinitate, & in sua humanitate: Angelos autem tantum in sua divinitate reficit. Secundò est major affinitas. Magna quidem affinitas contrahitur quando quis filiam suam alicui dat vel accipit; sed major quando utroque modo est. Deus filiam suam, id est, imaginem suam, & similitudinem suam Angelo dedit, quando ipsum ad imaginem suam creavit. Homini verò imaginem suam dedit, & insuper sororem nostram, id est humanam naturam, filio suo accepit. *Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, & charitatem dispensationis tuæ, in charitate perpetua dilexi te, idè attraxi te miserans.* Unde dicitur in prosa, Maritari voluit verbum Dei, altius nubere non potuit caro neque gloriosius. Tertiò est major consanguinitas. Magna quidem consanguinitas est, quando quis alteri attinet ex una linea consanguinitatis: maxima verò quando ex duabus. Quando Deus Angelum ad imaginem suam creavit, tunc quodammodo de sua progenie eum fecit;

Hebr. 2.

Homo propinquior est Deo quàm Angelus.

Hier. 2 & 31.

Act. 7. cit; hominem verò, & de suo genere fecit, juxta illud; *Ipsius enim genus sumus, Genus ergo cum sumus Dei, &c.* & insuper de nostro genere fecit se. *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Quartò est major cognationis firmitas. Cum enim triplex sit cognatio, scilicet legalis, quæ est per adoptionem, spiritualis, quæ est per baptismi regenerationem, carnalis quæ est per carnis propagationem: Angelus attinet Christo cognatione legali, quia Deus eos in filios adoptavit. Homo verò attinet Christo cognatione legali, quia Deus eos in filios sibi adoptavit. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum.* Et spirituali, qui eos in baptismo in filios regeneravit. *Nisi quis renatus fuerit denuò, &c.* Et carnali, quia Christus ex progenie hominis nasci voluit, & carnem & sanguinem accepit. Quia igitur pueri communicaverunt carni & sanguini & ipse similiter participavit eisdem.

Rom. 1. **Cognatio triplex.** Tertio debemus ipsum suscipere propter beneficium, quod notatur cum dicitur, *venit tibi*, id est, ad utilitatem tuam. Non enim venit ut auferret nostra, sed ut daret sua. Omnia enim quæ habuit, nobis dedit, scilicet regnum suum in possessionem. *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Corpus suum in refectionem: *Caro mea verè est cibus.* Sanguinem suum in ablu- tionem peccatorum. *Lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Animam suam in redemptionem. *Animam meam pono pro ovibus meis.* Et divinitatem suam in fructu- tionem. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Je- sum Christum.*

Eph. 1. Quartò debemus ipsum libenter suscipere propter officium, quia non habet officium se- veræ justitiæ, sed piæ misericordiæ, quod no- tatur cum dicitur; *Mansuetus.* Circa quod sciendum quòd quædam mansuetudo est à na- tura; unde dicit Philosophus, quòd homo est animal mansuetum à natura. Quædam à gratia, quæ est quædam virtus infusa: *Man- suetis autem dabit gratiam.* Quædam ab humana industria, sive à longa experientia, si- cut animalia domestica dicimus mansueta, id est, manu assueta. Christus igitur dicitur mansuetus à natura divina, quia Deus natu- raliter est mansuetus, & pius. *Tu autem Domine suavis, & mitis.* A natura huma- na, quia à mansueto patre, scilicet David na- tus est. *Memento Domine David, & om- nis mansuetudinis ejus.* Secundò fuit man- suetus à gratia; Spiritus enim sanctus adeò eum unxit, quòd mansuetum eum totaliter fecit. *Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit me ad annuntiandum, &c.* Tertiò factus etiam mansuetus à magna experientia, quia longo tempore nostras infirmitates est expertus, & ideò factus est valde mansuetus. Et sicut avis domestica statim currit ad osten- sionem carnis, & ovis domestica ad osten- sionem rami virentis. Sic Christus adeò est do-

cesticus, quòd statim ad quodlibet deside- rium cordis nostri occurrit, ideò monemur: *Soph. 2. Quærite justum, quærite mansuetum.*

Quintò debemus ipsum libenter suscipere propter comitatum, quia ducit comitatum se- cum humilem, quod notatur cum dicitur, *Sedens super asinam, & pullum.* Hier. Per asinam significatur synagoga Judæorum, quæ jugum legis trahit: per pullum Ecclesia gen- tium, quæ tanquam filia synagogæ fuit ge- nita. Christus igitur super asinam & pullum sedit, quia utrumque populum sibi conjun- xit. Uterque tamen ligatus erat funibus pec- catorum, quia sicut dicitur: *Non enim est distinctio, omnes enim peccaverunt.* Iste fu- nis sæpè conficitur ex multis filis. Nam ma- la cogitatio parit delectationem, delectatio con- sensum, consensus operationem, operatio consuetudines, consuetudo cordis duritiam, duritia necessitatem, necessitates desperatio- nem, desperatio mortem æternam: sed dixit Dominus discipulis suis, *solvite & adducite mibi.* Peccator enim solvitur à Deo per in- fusionem gratiæ prævenientis, *Dominus sol- vit compeditos.* Et à seipso merito contri- tionis: *Solve fasciculos deprimentes.* Et à Isai. 58. ministris Dei potestate jurisdictionis: *Quod- cunque solveris super terram, erit solutum & in cælis.*

Rom. 3. *Funis pecca- torum confi- citur ex mul- tis filis.*

Psal. 145.

Et à Isai. 58.

Matth. 16.

SERMO III.

De Dominica eadem in quo turbarum laudatio, videlicet: Benedictus qui venit, &c. pulcherrimè expla- natur.

Benedictus qui venit in nomine Domini. **Joan. 12.** Istæ turbæ videntes magnalia, & cre- bra miracula, quæ Christus faciebat, & maximè audientes quòd Lazarum quatrduanum suscitaverat: sibi obviam pro- cesserunt, & ipsum cum ramis, & frondibus, dignis laudibus extulerunt, dicentes: *Bene- dictus qui venit in nomine Domini.* In qui- bus verbis tria ponuntur. Primò enim poni- tur ipsarum turbarum digna laudatio cum di- citur *Benedictus.* Secundò ipsius laudationis ratio, cum subditur, *qui venit.* Tertiò ipsius rationis explanatio cum concluditur, *in no- mine Domini.*

Laus autem ista fuit digna ex parte lau- dantis, laudati, rei laudandæ, & modi lau- dandi. Ex parte laudantis tunc laus est digna, quando ille qui laudat dignus est laudare, quia sicut dicitur: *Non est speciosa laus in ore peccatoris.* Tunc autem est indigna, quando non est à Deo missus. Peccatori au- tem dixit Deus: *Quare tu enarras, &c.* Isti **Psal. 49.** autem erant digni laudare, ex eo quòd Chri- stum imitabantur fide & devotione. Unde **Matth. 21.** dicitur, *Videntes pueros clamantes: Osa- na, &c.* Isti enim dicebantur pueri, non tan- tum propter ætatem, sed maximè propter in-

Laus ista quare digna.

Eccl. 5.

Psal. 49.

Matth. 21.

nocentiam & puritatem. Secundò fuit digna ex parte laudati. Tunc enim est digna ex parte laudati, quando ille qui laudatur est dignus laudari. Unde dicitur de indignis laude.

Psal. 7.

Laudatur peccator in desideriis animæ suæ.

Eccl. 4.

Christus autem non tantum laude nostrâ est dignus, sed etiam omnem laudem excedit angelicam & humanam. *Benedicentes Deum exaltate eum, quoniam potens est, major enim omni laude.* Tertiò fuit digna ex parte rei laudandæ. Tunc enim ex parte rei laudandæ laus est digna, quando quis laudatur de re digna. Unde dicitur de his qui de malis laudabantur: *Popule meus qui beatum te dicunt ipsi te decipiunt.* Isti autem Christum laudabant de re, quæ omni laude digna erat, scilicet quòd in nomine Domini venerat.

Isai. 3.

Quartò fuit digna ex parte modi laudandi, quia fiebat ab illis qui præibant, & qui sequebantur & etiam qui comitabantur. Illi quidem qui præcesserunt, scilicet Patriarchæ & Prophætæ eum cum magno desiderio expectabant. Bernard. super Cant. Desiderium Patrum suspirantium Christi in carnem adventum frequentissimè cogitans compungor & confundor in memetipso: & nunc vix contineo lachrymas, ira pudet corporis, temporisque miserabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum non ingerat gaudium gratiæ hujus exhibitio, quantum accenderat veteres desiderata promissio? Concomitantes, id est, Apostoli ejus verbis avidissimè pascebantur, miracula admirabantur; & exempla imitabantur. Nos autem qui sequimur, debemus ipsum semper habere in ore per gratiarum actionem: *Semper laus ejus in ore meo.* Et in corpore per mortificationem: *Empti enim estis pretio magno.* Et in corde per meditationem. *Meditaberis sedens in domo tua, &c.* Et in opere per imitationem quia secundum Aug. Summa Christianæ Religionis est, hunc imitari quem colimus.

Bernard.

Secundò ponitur hujus laudationis ratio cum dicitur *qui venit.* Idè enim eum laudabant, quia in mundum venerat, & nostram redemptionem procurabat. Ex quo igitur ad nos venit per carnis susceptionem, secundum Ecclesiæ representationem, debemus nos ornare, & sibi reverenter occurrere assumendo vestes albas, deauratas sive rubeas, & varias. Vestis alba est ipsa puritas, de qua dicitur: *Vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ.* Vestis deaurata est ipsa charitas. Sicut enim aurum non potest putrescere, sic & charitas non potest deficere: *Charitas nunquam excidit.* Est & charitas vestis rubea, quia facit animam rubentem, id est, igne amoris ferventem. Vestis varia est virtutum diversitas. De hac triplici veste dicitur: *Astitit regina, &c.* Beata est igitur illa anima quæ Christo advenienti occurrit cum veste alba puritatis, cum veste deaurata sive rubea charitatis, & cum veste varia multiplicis virtutis. De tali anima dicitur: *Stragulatam vestem fecit sibi; ecce*

vestis varia virtutum, nam secundum Isido. *Isidor.* stragulata vestis, est vestis discolor, sic dicta, eò quòd in stratu vel amictu sit apta: *byssus*, ecce vestis alba puritatis; & *purpura indumentum ejus*, ecce vestis rubea charitatis. Væ autem illi, & iterum væ, qui sibi contrario occurrerit, cum veste nigra sanguinolenta & sordida. Quis homo est qui ferre posset si sibi de ultra marinis partibus venienti uxor occurreret, habens vestes nigras, sanguinolentas, & sordidas? Nonne eam calcibus tunderet, & tanquam insanam & adulteram repudiaret? Illa enim anima habet vestem nigram, quæ non habet candorem puritatis, sed nigredinem peccati mortalis. Non est enim olla tam nigra, quàm anima in peccato mortali posita. *Facies omnium sicut nigredo ollæ.* Idè tales animæ quando de hac vita exeunt, nec à Deo, nec ab Angelis cognoscuntur, sed tanquam ignotæ abjiciuntur.

Num. 2.

Denigrata est super carbones facies eorum, nec sunt cogniti in plateis, scilicet Hierusalem cælestis. Illa habet vestem sanguinolentam, quæ non habet vestem auream sive rubeam charitatis: sed habet cor sanguinolentum per odium perversæ voluntatis. Tales cum sua veste igne infernali comburentur.

Thren. 4.

Vestimentum mixtum sanguine erit in combustione, & cibus ignis. Illa habet vestem sordidam, & pannosam, quæ non habet veritatem virtutum sed veritatem vitiorum. Istam autem pannosam vestem Apostolus abjiciendam admonet dicens: *Abjiciamus opera tenebrarum, &c.* Sed posset aliquis dicere, possum habere utramque, scilicet vestem novam virtutum, & veterem vitiorum. Ad quod

Isai. 9.

Matth. 9. Dominus respondet dicens: *Nemo immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, &c.*

Rom. 13.

Matth. 9.

Tertiò ponitur hujus rationis explanatio, cum dicitur: *In nomine Domini.* Et potest hoc intelligi de triplici adventu, videlicet de adventu in carnem, quia tunc venit in nomine Domini, id est, ad notificandum nomen Domini, *Pater manifestavi nomen tuum, &c.* Vel de adventu ad judicium, & tunc venit in nomine Domini, id est, in potestate Domini. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.* Vel de adventu in mentem, qui est per peccati remissionem, & virtutis infusionem, & tunc venit in nomine Domini, id est in gloria Domini. *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccatis meis multis, &c.* Quia gloria virtutis eorum tu es. Ad istum autem triplicem adventum designandum Ecclesia in primo responso in Matutinis tres versus decantat. Unus designat adventum Christi in carnem, quo dicitur: *Quique terrigenæ & filii hominum, &c.* Per terrigenas intelliguntur peccatores qui suam sequuntur originem: quia sicut sunt geniti de terra, ita affectant terrena. Per filios hominum intelliguntur justi, qui rationales sunt, & rationabiliter vivunt, utrisque utile est audire adventum Christi in carnem,

Adventus Christi triplex. Joan. 17.

Joan. 5.

Vestes quibus cum Christo debemus occurrere.

Apoc. 3.

1 Cor. 13. Vestis varia est virtutum diversitas. De hac triplici veste dicitur: *Astitit regina, &c.* Beata est igitur illa anima quæ Christo advenienti occurrit cum veste alba puritatis, cum veste deaurata sive rubea charitatis, & cum veste varia multiplicis virtutis. De tali anima dicitur: *Stragulatam vestem fecit sibi; ecce*

Psal. 14.

Prov. ult.

& peccatoribus ut provocentur ad veniam, & iustis ut animentur ad gratiam. Dicit ergo Propheta: Vos *terrigenæ & filii hominum*, audite magnum, & grande miraculum, quia *simul in unum*, id est, in eadem persona *dives & pauper*. Christus enim quantum ad naturam divinam fuit valde dives, quantum verò ad humanam, valde pauper. Istud tangit Apostolus dicens: *Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, qui cum dives esset, propter nos egenus factus est*. Secundus versus designat adventum Christi in mentem, quo dicitur: *Qui regis Israël intende*. Israël interpretatur vir videns Deum. Ovis est animal mansuetum, Joseph interpretatur augmentatio. Christus igitur veniens in animam per gratiam facit ipsam esse Israël, id est, ipsam videre Deum per fidem, & tan-

Christus simul dives & pauper.

2 Cor. 8.

Anima mutationes, Christo adventu.

dem per speciem. *Videmus nunc per speculum in enigmate*, &c. Facit ipsam esse ovem per mansuetam conversationem. *Fructus autem spiritus mansuetudo, fides, &c.* Facit ipsam esse Joseph per operum bonorum augmentationem. *Filius accrescens Joseph*. Tertius versus designat adventum Christi ad iudicium, quo dicitur: *Excita Domine potentiam tuam & veritatem ut salvos facias nos*. Modò enim dormit Dei iustitia, quia peccatores non punit. Vigilat autem misericordia: quia omnes ad misericordiam recipit. *Expectat nos Deus ut misereatur nostri*. In iudicio autem dormiet ejus misericordia. *Clausula est janua scilicet misericordiae*. Vigilabit autem iustitia: *Cum accepero tempus ego, &c.*

1 Cor. 13.

Col. 1.

Gen. 49.

In Isai. 30.

Matth. 25.

Psal. 74.

DOM. II. ADVENTUS DOMINI.

SERMO I.

De Commotione Quadruplicis creaturæ, scilicet Cælestis, Terrestris, Rationalis, & Intellectualis, in secundo Christi adventu.

E*Runnt signa in Sole & Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium, &c.* In præcedenti Dominica actum est de adventu Christi in carnem, qui est adventus amoris. In hac dominica agitur de adventu Christi ad iudicium, qui est adventus timoris: ut amor ad bonum nos invitet: & timor à malo nos revocet. Quando autem aliquis rex ad bellum est profecturus omne commoventur ut secum proficiscantur. Sic rege Christo ad iudicium veniente, omnes creaturæ pariter commoventur, & contra malos armantur. In hoc igitur Evangelio ponitur commotio quadruplicis creaturæ, scilicet Creaturæ Cælestis, Terrestris, Rationalis, & Intellectualis.

Quadruplex creaturarum commotio.

Matth. 24.

Solis obscuratio quot modis accipi possit.

Primò namque ponitur commotio creaturæ cælestis, cum dicitur: *Erunt signa in Sole, & Luna & Stellis*. Quæ autem sint ista signa hîc non exprimitur: sed determinatur ubi sic dicitur: *Sol obscurabitur: & Luna non dabit lumen suum: & stellæ cadent de cælo*. Signum in Sole, est obscuratio Solis. Quæ quidem obscuratio quatuor modis accipi potest. Primò quantum ad lucis privationem: tunc enim fiet ecliphs universalis, quæ auferet lucem omnibus partibus terræ, quod in nulla alia eclipsi fieri consuevit. Illa enim ecliphs ab aliis differet: tum quia erit universalis, tum quia diu durabit, tum quia non fiet per lunæ interpositionem, sed lucis supervenientis per nimiam virtutem, & hoc faciet sol in signum mæroris pro morte humani ge-

neris. Chrysostomus. Quolibet patrefamilias moriente, domus ejus turbatur, familia plangit, & nigris vestibus se induit. Sic humano genere propter quod facta sunt omnia, deficiente, cæli ministeria lugent, & candore deposito, tenebris induuntur. Secundò quantum ad majoris lucis superventionem, nam secundum Hieron. Sol obscurabitur non diminutione suæ lucis, sed majore luce superveniente. Chrysostomus. Sicut in hoc seculo luna & sidera mox obscurantur orto sole, sic in gloriosa Christi apparitione sol obtenebrescet, & luna non dabit proprium jubar. Tertiò quantum ad metaphoricam locutionem, ut sit sensus, Sol obscurabitur, id est, tam severa erit vindicta iudicis, quod etiam sol per ipsam respicere non audebit. Augustinus. Mærorem diei iudicii & tormenta pereuntium, neque sol, neque luna, neque astra cætera respicere poterunt, nec terra habebit splendorem suum, non quod clementiora sint Dei iudicio, sed quod omnes creaturæ in malorum vindicta, & Dei sui iudicio pertimescant. Quartò quantum ad mysticam significationem, mysticè enim sol est Christus, qui tunc erit valdè obscurus, quia nec prædicatione nec miraculis clarescet: *Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus*. Antichristus autem erit valdè clarus, quia ubique de eo prædicabitur & miracula facere videbitur. In sole autem secundum August. tria considerantur, scilicet quod est, quod lucet, & quod calet: Similiter & in Christo tria sunt, scilicet divinitas sua, sapientia & veritas sua, bonitas & gratia sua. Quantum ad ista tria sol obscurabitur, quia nullus audebit ipsum confiteri esse Deum, sed hominem purum, ipsum non fuisse doctorem veritatis, sed magistrum erroris; ipsum non habuisse Spiritum sanctum, sed spiritum malignum. Secundum signum est obscuritas lunæ:

Chrysost.

Chryf.

August.

Apoc. 6.

August.

In Sole tria considerantur, & etiam in Christo.

næ: per lunam significatur Ecclesia, quæ tunc obscura erit, quia nec miraculis radiabit, nec doctrinæ splendore fulgebit. Quamvis autem Deus potuerit lunæ lumen proprium communicare sicut & soli, voluit tamen ut luna à sole illuminaretur tribus de causis, ut dicit Dam. lib. 2. scilicet propter pulchritudinem ordinis harmoniæ, propter mutuam subministrationem lucis, & propter humilem subjectionem. Ait enim sic, à sole illuminatur luna, non ut ab omnipotente Deo dari sibi proprium lumen non posset, sed ut rithmus & ordo seruetur creatoris regentis, & ut erudiamur tribuere nobis invicem, & ut erudiamur subjici, primò quidem dominatori & gubernatori omnium, deinde his qui ab ipso ordinati sunt principibus. Appellat autem Dam. rithmum & ordinem, pulchritudinem quandam, & harmoniam, quæ debent esse in universo. Est enim quoddam corpus quod à nullo lumen recipit, sed alteri infundit, sicut sol. Est aliud quod recipit, sed non infundit, sicut terra. Et ideò ut esset rithmus & harmonia, oportuit quòd esset tertium, quod recipiat & infundat, sicut luna. Ista autem superior triplex ratio tunc removebitur: & ideò tunc luna Ecclesiæ non immeritò obscurabitur. Tunc enim removebitur omnis pulchritudo & ordinatio, quando scilicet antichristus exaltabitur, & Christus humiliabitur. *Posuit stultum in dignitate sublimi, & divitem sedere deorsum.* Tunc removebitur mutua subministratio, quia omnes diligunt propriam utilitatem, & non fraternam charitatem. *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes. Abundabit iniquitas & refrigescet charitas multorum.* Tunc removebitur subiectio obedientiæ, quia tunc regna & imperia recedent ab obedientia Ecclesiæ & à fide. *Nisi venerit discessio primùm. In novissimis diebus discendet quidam à fide.* Chrysostomus. Sicut homo circa mortem multas parit phantasias, sic mundus in exitu multos patietur errores. Tertium signum est quòd stellæ cadent de cælo, sed non videtur quòd hoc posset esse, cum earum substantia sit incorruptibilis. Et secundum Origenem multæ earum sint majores terrâ, & ideò eas terra capere non posset. Sed dicendum quòd stellæ tribus modis accipiuntur, scilicet proprie, similitudinariè, & transumptivè. In quantum accipiuntur propriè, dicuntur cadere dupliciter: aut igneas comas emittendo, quia omnia sidera stationaria, & erratica magnas de se comas emittent, ut vicinum esse adventum judicent: aut lumen retrahendo, quia per aliquot dies ante iudicium retrahent suum lumen, ut minimè videantur. *Stellæ retraxerunt suum lumen.* Stellæ autem similitudinariè dictæ sunt quædam impressiones & coruscationes in aëre generatæ, quæ tunc frequenter per aërem discurrent ad terrorem malorum. *Ibunt directè emissiones fulgurum.* Stellæ transumptivè dictæ sunt Sancti. Multi enim qui sancti esse videbantur, tunc de cælo, id est, de Ecclesia cadent. Legimus autem stellas cecidisse per tria, scilicet per caudam draconis, ut habetur, per terræ motum, per cornu hirci. Antichristus enim quosdam decipiet per miraculorum operationem, & istos trahit per caudam draconis. Sicut enim cauda operit bestię turpitudinem, sic falsa miraculorum operatio operit Antichristi iniquitatem. Quosdam per donorum largitionem, & istos dejiciet per terræ motum. Glossa super illud: *Terram dividet gratuito.* Quos enim Antichristus suo terrore subjugare non poterit, avaritia subjugabit. Quosdam per pœnam & tormentorum illationem, & istos dejiciet per cornu hirci. Greg. Robustos quippe Antichristus interficiet, dum eos qui mente juncti sunt corporaliter vincit.

Secundò ponitur commotio creaturæ terrestris, tam terræ, quàm maris, cum dicitur: *Et in terris pressura gentium*, &c. Tunc enim erit major pressura gentium quàm unquam fuerit in terra. Quadruplex enim tribulatio invenitur. Prima enim fuit tyrannorum, secunda hæreticorum, tertia hypocritarum, quarta erit Antichristi cæteris major. Unde dicit: *Videbam in visione noctis, & ecce quatuor bestię magnæ ascendebant de mari. Prima quasi leæna*, ista est crudelitas tyrannorum: *Secunda similis est urso*, ista est versutia hæreticorum: *Tertia quasi pardus*, ista est varietas & dolus hypocritarum: *Quarta est terribilis & fortis nimis*, ista significat Antichristum. Confusio autem maris tribus modis accipi potest. Primò propter maris elevationem & depressionem; nam sicut dicit Hieronymus se invenisse in annalibus Hebræorum, Mare 15. cubitis super montes elevabitur, & alio die sic deprimetur ut vix apparere possit. Illa autem talis elevatio, & depressio sine multa confusione, & sonitu fieri non valebit. Secundò propter novam & inauditam marisurbationem. Greg. Confusio maris, & fluctuum necdum nova exorta est, sed dum jam multa prænuntiata completa sunt, dubium non est quin sequantur pauca, quæ restant. Tertiò propter maris innovationem. Nam ab igne qui faciem judicis præcedet, mare purgabitur, & novam formam assumet: *Vidi tanquam mare vitreum.* Illa autem talis purgatio per ignem sine multo strepitu & sonitu fieri non valebit. Tertiò ponitur commotio creaturæ rationalis, cum dicitur: *Arescentibus hominibus*, &c. Quatuor autem de causis planta arescere consuevit: aut propter modicam terræ profunditatem, quia non habebat altitudinem terræ. &c. Aut propter radiceis siccitatem, sicut patet de hederâ. Aut propter sterilitatem, sicut patet in ficulnea sterili, cui Christus maledixit & statim aruit. Aut propter æstus nimietatem: *Exortus est sol cum ardore, & arefecit fanum.* Quatuor autem genera hominum

Stellarum ca-
sus propter
tria.

Apoc. 12. &
8.

Dan. 8.

Dan. 10.

Tribulatio
quadruplex.

Dan. 7.

Maris con-
fusio tribus
modis sumi-
tur.

Hieron.

Greg.

Apoc. 15.

Planta qua-
druplici de
causa are-
scit.

Matth. 4.

Jonæ 4.

Matth. 11.
minum

Jac. 1. minum tempore Antichristi arescent. Primi qui non erunt perfundati in Dei dilectione: *cujus adventus*, &c. Et subdit causam, eò quòd charitatem Dei non receperunt. Secundi qui erunt sicci & vacui in fide, quasi in radice. *Filius hominis veniens duram inveniet fidem super terram.* Tertii qui erunt steriles in bono opere: *Sicut in diebus Noë*, &c. Quarti qui erunt æstuati igne malæ concupiscentiæ; Unde de his qui tunc erunt dicitur, quòd erunt incontinentes. Et de Antichristo dicitur, quòd erit in concupiscentia fæminarum. Quartò ponitur commotio creaturæ intellectualis, id est angelorum, cùm dicitur, *Nam virtutes cælorum movebuntur.* Ista autem commotio causabitur ex tribus. Primò ex timore cujusdam reverentiæ. *Columnæ cæli contremiscent.* Beda. Quid faciunt tabulæ, quando contremiscunt columnæ? Quid igitur virgula deserti patitur, cùm cedrus paradisi timore concutitur. Secundò ex præparatione pugnae; & quantum ad hoc sic loquitur Chrysostomus dicens. Si rex processurus ad bellum contra aliquem, expeditionem mandat in populo, dignitates omnes moventur & exercitus concitatur, tota civitas fervet. Quantum magis regi cælesti exurgente judicare vivos & mortuos, angelicæ virtutes commovebuntur, terribiles ministri terribilem Dominum præcedentes, ante ipsum fulgura viva præcedent pro candelis, horrenda tonitrua pro tubis. Tertiò ex horrore divinæ vindiçtæ. *Cùm sublatus fuerit timebunt Angeli.* Chrysostomus. Quamvis Angeli conscii sibi non sint, videntes tamen infinitas multitudines condemnari, non intrepidè illic stabunt.

SERMO II.

De eadem materia.

Isid. **T**unc videbunt filium hominis venientem, &c. Sicut dicit Isidorus in libro de summo bono: In quolibet judicio quatuor personæ requiruntur, scilicet judex, reus, accusator, & testis. Et quia istud Evangelium de adventu Christi, ad judicium loquitur, ideò istæ quatuor personæ in isto Evangelio exprimuntur: Persona judicis, cùm dicitur: *Tunc videbunt filium hominis*, &c. Persona rei cùm dicitur: *Arescentibus hominibus præ timore & confusione.* Persona accusatoris, cùm dicitur: *Erunt signa in sole & luna.* Persona testis cùm dicitur, *Nam virtutes cælorum movebuntur.*

Primò igitur persona judicis, id est, Christi, qui in forma hominis judicabit, ut bonis det consolationem, & malis turbationem. Bernard. Ideò pater misericordiarum, & Deus totius consolationis vult per hominem homines judicare, ut in tanta perturbatione malorum, bonis fiduciam præster similitudo naturæ. Iste autem judex ita justè *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

judicabit, quòd judicium suum nullo modo corrumpi poterit. Quatuor namque modis ^{Judicium} ut dicit Isidorus, corrumpi judicium ^{quatuor modis} con- ^{corrumptur.} suevit, scilicet timore, amore, odio, & munere. Corruptur quidem timore; unde dicitur: *Noli quærere velle fieri judex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitatem, ne fortè extimescas faciem potentis.* Isidorus. Eccl. 7. Qui metu potentis veritatem occultat, ejusdem veritatis iram sibi provocat; quia plus pertimescit homines, quàm divinam trepidat majestatem. Secundò corrumpitur munere. *Encænia & dona excæcant oculos* Eccl. 10. *judicis.* Augustinus. Usque adeò cupiditatis inolevit malum, ut jam ex consuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, sententia ipsa venalis sit, & nulla jam causa possit esse sine causa. Tertiò corrumpitur odio. Quartò amore. De istis duobus dicit Chrysostomus: Privatus amor, & privatum odium, rectum judicium non cognoscunt. Gregorius. Judicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis odium vel gratiam sequuntur; Judex autem æternus nullo istorum corrumpi poterit. Non timore, quia potentissimus est. *Nunquid timens arguet te, & veniet tecum ad judicium?* Immo quantum potentiores erunt, Sap. 6. tantò contra eos severiorem sententiam proferet: *Potentes potenter tormenta patientur.* Non amore, quia justissimus est, ideò contra fratres suos, falsos scilicet Christianos, duram sententiam promulgabit. Unde nihil valebit eis fraternitas: *Frater non redimet.* Nihil naturæ conformitas, ideò subditur, *Redimet homo.* Nihil precum multiplicitas, ideò subditur: *Non dabit Deo placationem suam.* Nihil sanguinis Christi pretiositas, ideò subditur, *Et pretium redemptionis animæ suæ.* Non munera, quia Prov. 6. ditissimus est, Non acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima. Bernard. Veniet dies illa, in Bernard. qua valebunt plus pura corda, quàm astuta verba, & conscientia bona, quàm marsupia plena. Augustinus. Expectatur dies judicii, & aderit ille æquissimus Judex, qui nullius potentis personam accipit, cujus palatium nullus Episcopus, vel Abbas, vel Comes, auro vel argento corrumpere poterit. Chrysostomus. Tunc nec divitiæ pro divitiis, vel parentes pro filiis intercedent, nec Angeli, sicut solebant pro hominibus facient verbum, quia veri judicii Judex non recipit misericordiam. Non odio; quia optimus est. In eo enim qui optimus est, odium cadere non potest. Ipse enim creator omnia diligit quæ creavit: *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti.* Et quia diligit, ideò cum dolore & compassione punit. *Heu heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Isai. 64.

Secundò ponuntur rei, id est, peccatores damnandi, cùm dicitur: *Arescentibus homi-*

hominibus præ timore & confusione. Ipsi enim tunc in timore, & confusione erunt, sicut ostendit Gregorius dicens: O quàm angustæ erunt tunc viæ reprobtorum. Superius erit Judex iratus, inferius horrendum chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplicium trahentia, intus conscientia mordens, foris mundus ardens. Quo fugiet igitur miser peccator? Non enim poterit ascendere sursum, quia ibi Judex iratus, de cujus ore procedet gladius bis acutus. *Dicent montibus & collibus, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum.* Nec poterit fugere à dextris, quia ibi sunt peccata. Bernard. Tunc loquentia simul peccata dicent: Tu nos egisti, opera tua sumus, & non te deferemus, sed tecum ad iudicium pergemus. Nec à sinistris, quia ibi sunt dæmones accusantes. Augustinus. Præsto tunc erit diabolus recitans quidquid fecerimus, & in quo die, & in quo loco peccavimus, & quidquid omisimus quod facere debuimus. Nec poterit se abscondere intra se, quia ibi erit vermis conscientiae remordens. *Vermis eorum non morietur.* Nec poterit fugere ad mundum, quia ibi erit ignis ardens. *Ignis ante ipsum præcedet.* Non restat igitur nisi ut in fornacem descendat.

Tertiò ponuntur accusatores, quod notatur cum dicitur. *Erunt signa in sole, &c.* Omnes enim creaturæ peccatorem accusabunt. Sciendum autem quòd tres accusatores contra peccatores stabunt. Primus erit totus mundus, omnia scilicet elementa, & omnes creaturæ. De elemento aquæ dicitur: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* De tribus aliis elementis dicitur: *Devorabit eos ignis, qui non succenditur.* *Revelabunt celi iniquitatem ejus,* id est, cælum aëreum quod obtenebrabitur. *Et terra consurget adversus eum* quia fortissimè concutietur. De aliis creaturis dicit Chrysostomus super Matth. In illo die nihil est quod respondeamus ubi cælum & terra, sol & luna, dies & noctes, & totus mundus stabunt adversus nos, in testimonium peccatorum nostrorum. Secundus accusator erit proprium scelus. Omnia enim peccata quæ modò sunt occulta, extra proficient, & suum accusabunt actorem. Siquidem tinea vestimentorum accusabit vanè gloriosum, ærugo auri & argenti accusabit avarum, iniquum ædificium accusabit usurarium. De duobus primis dicitur: *Divitiæ vestra putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum & argentum vestrum æruginavit, ærugo, &c.* De tertio: *Lapis de pariete clamabit, & lignum quod est inter juncturas ædificii respondebit.* Tertius accusator erit Diabolus. Augustinus. Dicturus est contra nos adversarius noster. *Æquissime Judex, judica hunc esse meum ob culpam, qui tuus esse noluit per gratiam. Tuus est per naturam, meus per miseriam: tuus ob passio-*

nem, meus ob suasionem, tibi inobediens, mihi obediens; à te accepit immortalitatis stolam, à me accepit hanc pannosam quâ indutus est tunicam; tuam vestem dimisit, cum mea huc venit. *Æquissime Judex, judica hunc meum esse, & mecum damnandum esse.* Ubi si diligenter attenditur, diabolus ponit quinque allegationes per quas peccatorem secum damnandum ostendit. Quartò ponuntur testes, cum dicitur, *Virtutes calorum movebuntur,* id est Angeli nobis ad custodiam deputati. Tres autem testes tunc peccator habebit. Unum supra se, scilicet Deum, *Ego sum judex & testis tuus, dicit Dominus.* Secundum intra se, scilicet conscientiam. Augustinus. Quisquis futurum iudicium times, præsentem corrige conscientiam. Sermo enim causæ, testimonium conscientiae tuæ. Tertium juxta se, scilicet, Angelum ad custodiam deputatum. *Revelabunt celi,* id est Angeli, *iniquitatem ejus;* idè dicitur hic quòd *virtutes calorum movebuntur,* id est angelicæ potestates commovebuntur, ut peccatores accusent, & contra eos testimonium ferant.

Quatuor allegationes diaboli contra peccatores.

Hier 29.

Aug. 11.

Joan. 10.

SERMO III.

De eadem.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate. Sapiens Judex quadrupliciter in iudicio suo procedit. Ipse enim causas & culpas in iudicio diligenter examinat, examinatas ponderat, ponderatas sententiat, sententiatas executioni mandat. Taliter in extremo Iudicio Judex æternus procedet. Idè in verbis præmissis de ipso quatuor leguntur, scilicet, quòd apparebit in forma humana, quod veniet cum societate decora, cum potestate multa, & majestate magna. Apparebit igitur in forma humana ad examinandum, veniet cum societate decora ad ponderandum, cum potestate multa ad sententiandum, & cum majestate magna ad exequendum.

Judex sapiens quomodo in iudicio procedet.

Primò igitur apparebit in forma humana, ad examinandum, idè dicitur: *Tunc videbunt filium hominis.* Ejus in quantum est filius hominis, proprium est examinare, sicut habetur: *Cum venerit, inquit, filius hominis in majestate sua.* Deinde ponitur examinatio ab ipso fienda, *Esurivi, inquit, & non dedistis mihi manducare, &c.* de ista examinatione dicitur, *Causam quam nesciebam, id est, quam me nescire ostendebam, diligentissimè examinabam.* Examinabit quidem omnia cogitata, *In cogitationibus impii interrogatio erit.* Origenes. In illa die cogitationes accusabunt animas vel defendent, non utique cognitiones, quæ tunc erunt, sed istæ, quæ nunc sunt in nobis, quarum notæ quædam & signacula in corde nostro

Matth. 25.

Examinatio in iudicio fienda.

Joan. 19.

Sap. 1.

Apoc. 6.

Bernard.

August.

Isai. ult.

Psal. 96.

Accusatores contra peccatores.

Exod. 15.

Job. 10.
Chryf.

Jac. 15.

Abac. 2.
August.

Matth. 12. *Secundo relinquantur, velut in charta, quæ in occulto cordis posita in illa die revelari dicuntur. Secundò examinabit omnia verba, non tantum malitiosa, sed etiam otiosa: De omni verbo otioso, &c. Tertiò examinabit omnia facta: Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium, &c. Quartò omnia bona neglecta. Bernard. Omne tempus nobis impensum requireretur à nobis qualiter sit expensum. Quintò omnia crimina ignorata, unde rogat Propheta: Ignorantias meas non meminervis.*

Apoc. 1. *Secundò veniet cum societate decora ad ponderandum, cum dicitur, Venientem in nube, id est, cum sanctorum societate, qui dicuntur nubes, quia fuerunt è terrenis elevati, & in cælestibus conversati. De quibus nubibus dicitur: Ecce venit cum nubibus. Iudex enim principalis postquam causam examinavit, conferre cum suis assessoribus consuevit, quæ culpæ sint graves, quæ leves, quæ mediocres: ut secundum gravitatem vel levitatem culpæ, detur gravitas vel levitas pænæ. Sic & Christus postquam culpas examinavit, ipsas de consilio Sanctorum ponderabit, non quòd non habeat gravitatis vel levitatis culparum plenam notitiam, sed ut in hoc Sanctis faciat honorem & gloriam. Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus. Et iterum, ut faciant in eis iudicium, &c. De ista ponderatione fienda dicitur: Pondus & statera iudicia Dei sunt. Solent campsores monetas in statera ponderare, & eas quas invenerunt ponderis nullius, id est nullius valoris, vel minoris ponderis, in ignem projiciunt vel incidunt. Illas verò quas inveniunt æqualis vel majoris ponderis, in thesauro, id est, in arca reponunt. Omnes homines qui in Iudicio extremo existent, aut erunt omninò vacui, aut semipleni, aut pleni, aut superpleni. Ille est vacuus, qui nulla opera meritoria secum portavit, & in peccatis vitam finivit. Talis in statera divini iudicii appendetur, & sibi dicetur illud, Appensus es in statera, & inventus es nihil habens: Ille projicietur in fornacem inferni. Ille autem est semiplenus, qui peccata quidem commisit, & ad pœnitentiam conversus est, sed morte præventus, satisfactionem condignam agere non potuit, vel etiam pœnitentiam sibi injunctam sufficienter non explevit. Talis similiter appendetur & sibi dicetur: Appensus es in statera, & inventus es minus habens. Iste projicietur in fornacem purgatorii. Post iudicium autem quando purgatorium non erit, illi qui tales inveniuntur, igne qui præcedet faciem Iudicis, purgabuntur. Ille verò est plenus, qui quantum deliquit, tantum satisfecit: qui etsi non habuit magna perfectionis opera, habuit tamen ea quæ sufficiunt ad dimissionem culpæ, & acquisitionem gloriæ. Talis similiter appendetur & sibi dicetur: Appensus es in statera, & inventus es satis habens. Ille verò est superplenus, qui opera perfectionis habuit, & qui super satisfactionem multa merita cumula-*

vit. Talis similiter appendetur & sibi dicetur: Appensus es in statera, & inventus es multum habens. Isti duo in cælesti thesauro reponentur.

Tertiò Christus veniet cum potestate multa, ad sententiandum, & hoc quando dicit: *Discedite à me maledicti ad ignem æternum. &c.* Ex qua sententia manifestè colligitur quàm sit contra reprobos implacabilis ira Dei. Dato etiam quòd damnari sibi dicant: Non sumus, Domine, digni regnum vestrum possidere, sed placeat vobis ut ad pedes vestros possimus manere. Respondebit: *Discedite à me &c.* Dato etiam quòd sibi dicant; Et si nos à vobis repellitis; saltem benedictionem vestram nobis detis. Ipse eis è converso suam maledictionem dabit, dicens: *Ite maledicti.* Dato quòd sibi dicant: Saltem ad aliquem locum consolationis & refrigerii nos mittatis. Respondebit: *Ite ad ignem.* Dato quòd subjungant: Domine, saltem brevem terminum nobis constituatis. Respondebit: *Æternum.* Dato quòd iterum dicant: Saltem, Domine, aliquem bonum dominum nobis ibi præficiatis, qui clementer nos regat. Respondebit: *Qui præparatus est diabolo.* Dato quòd subjungant: Saltem aliquam bonam societatem nobis detis, cum quibus possimus consolari. Respondebit: *Et Angelis ejus.* Quasi diceret: Pro Domino habeatis diabolum majorem: pro sociis vestris habeatis dæmones minores.

Quartò Christus veniet cum maiestate magna ad exequendum. Postquam enim sententiam dederit, ipse eam executioni demandabit. De qua executione dicitur: *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Utrobique autem, tam in inferno quàm in cælo, apparebit maiestas Dei, id est magna & gloriosa iustitia Dei, apparet quidem & relucet in inferno: *Ostendet maiestatem suam in gentem peccatricem. Deus maiestatis intonuit.* Pulchrius enim stat latro in patibulo, quàm stare in regis solio. Servus in cloaca quàm in camera picta. Porcus in luto quàm in prato florido. Latro est superbus, qui illud quod est Dei proprium, scilicet gloriam sibi auferre conatur. *Gloriam meam alteri non dabo.* Servus est avarus, de quo dicitur: *Avaritia quod est idolorum servitus.* Porcus est luxuriosus, *Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.* Magis igitur relucet maiestas & iustitia Dei in eo quòd istos ponit in inferno, quàm si eos poneret in cælo. Augustinus, peccatores in suppliciis ordinantur, ut nunquam sit dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Apparebit etiam maiestas Dei in cælo, gloria enim sanctorum maiestas vocatur: tum quia erit generaliter magna, *Replebitur maiestate ejus omnis terra:* Tum quia erit perpetualiter firma; dicitur enim maiestas quasi magnitudo stans: Tum quia erit ineffabiliter lucida. *Adducet Deus Israel cum jucunditate flumen maiestatis sue.*

Nota sententiam.

Matth. 25.

Tob. 13.

Psal. 28.

Esai. 43.

Eph. 5.

Prov. 25.

Aug.

Psal. 71.

Baruch. 5.

DOM. III. ADVENTUS DOMINI.

SERMO I.

Super Evangelium.

Matth. 21.

Joann. Bapt.
fuit in carce-
re positus tri-
plici de causa

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, &c. Herodes antipas Joannem Baptistam in vinculis posuit triplici de causa. Primò ex eo quod ipsum reprehendebat quò Philippo fratri suo Herodiadem uxorem abstulerat, & ideo ad suggestionem ipsius Herodiadis ipsum incarceravit. Secundò ex eo quod, sicut dicit Josephus, quòd justitiam & sobrietatem, & baptismum prædicabat, & ideo multus eum populus sequebatur. Herodes verò cum esset alienigena, & populo odiosus, tumultum populi pertimescens, ipsum in carcerem conjecit. Tertiò ex eo quod Joannes quendam magnum regem post se venturum prædicabat. Et cum Romani ordinassent ne aliquis sine Senatûs auctoritate rex nominaretur, offensam Cæsaris timuit, & ideo ipsum in carcerem vincula vit. De quibus vinculis cum audisset miracula & opera Christi, duos discipulos ad ipsum misit. In isto autem Evangelio principaliter tria tanguntur, scilicet Joannis interrogatio, Christi responso, & Joannis commendatio, quam scilicet Christus fecit.

Mar. 6.

Qualis S. Jo.
ann. sit.

Gregor.

Patrum de
ipso sententia.

Ambr.

De interrogatione autem Joannis aliter sentit Gregorius, aliter Ambrosius, aliter Hilarius & Chrysostomus. Gregorius enim dicere videtur, quòd Joannes dubitavit utrum Christus in infernum per seipsum descensurus esset, & ideo scire voluit utrum sicut per se in mundum venerat, ita per se ad inferni claustra descenderet: ut ipsum venturum inferno denuntiet, quem venisse mundo nuntiavit. Sed inconveniens est dicere quòd Joannes de hoc dubitaverit, qui vocem Patris audivit, qui Spiritum sanctum super ipsum venientem inspexit, qui eum digito demonstravit. Non est ergo verisimile ut illud ignoraverit quod minores Prophetæ sciverunt. Zacharias enim cognovit hoc, dicens: *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos*, &c. Ideò secundum Ambrosium non fuit ista dubitatio incredulitatis qualem habuerunt Judæi: nec tarditatis, qualem post resurrectionem habuerunt discipuli, sed pietatis. Unde dicit Ambrosius: Joannes non in fide sed pietate dubitavit, sicut & Petrus dicens: Propitius tibi sit Domine, non ubi fiet hoc. Unde Joannes dubitavit, id est, ad modum dubitantis se habuit. Sicut & pater filio in peregrinationem pergenti, & jam in itinere constituto ex quodam pietatis affectu, dicit: *Nunquid fili charissime me relinquis?* Sic Joannes pietatis quodam affectu interrogabat, quòd filius Dei ad inferni claustra descenderet, ideo non dubitabat, sed ad modum dubitantis se ha-

bebat. Hilarius autem & Chrysostomus dicunt, & verius videtur, quòd Joannes non dubitavit, sed saluti discipulorum consuluit. Sciens enim mortem suam vicinam, eos ad Christum misit, ut ab eo certificarentur, & ab eo converterentur. Habebant enim ipsi discipuli tres defectus: Primò quia Christo erant invidi & æmuli pro magistro suo infreterè zelantes. Unde dixerunt: *Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, ecce hic baptizat*. Secundò erant rudes, & ad intelligendum ignari, quia cum Joannes de Christi sublimitate sæpè eis prædicasset, ipsi intelligere non valebant. Unde dicitur ibidem: *Ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim: Non sum ego Christus, & illum oportet crescere*, &c. Tertiò erant Christo increduli, sicut patet ubi se Phariseis contra Christum associaverunt dicentes: *Quare nos, & Pharisei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant*. In Christo autem tria commendabilia erant, scilicet exempla vitæ, per quæ invidos ædificabat, verba sapientiæ, per quæ rudes instruebat, & miracula gloriæ, per quæ incredulos convertibat. Misit ergo eos Joannes ad Jesum, ut viderent exempla suæ sanctitatis & vitæ, per quæ invidi ædificarentur: audirent verba suæ sapientiæ, per quæ rudes instruerentur: & viderent miracula gloriæ, per quæ increduli converterentur. Non autem misit omnes, quia ubi multitudo ibi confusio. Misit verò duos, ut in ore duorum testium staret omne verbum, & ut ostenderet Christi capitis esse membrum, qui discipulos suos binos mittebat.

Secundò ponitur Christi responso, cum dicitur: *Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis & vidistis*, &c. Non est intelligendum quòd Christus statim eis responderit, sed quòd prius in eorum præsentia multos infirmos curaverit. Unde dicitur: In ipsa hora multos curavit à languoribus suis, & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donavit visum. Et tunc dixit eis: *Euntes renuntiate Joanni &c*. Hieronymus: Cessent verba, & veniamus ad facta. Chrysostomus. Misit Joannes discipulos ad Christum, ut miracula ejus viderent, quæ tot fecit, ut paucorum animas lucraretur, quia melius est apud Dominum unus justus, quàm totus mundus peccatoribus plenus. Horum autem miraculorum, quædam fuerunt corporalia, quædam spiritualia. Ponit ergo primò corporalia dicens: *Cæci vident*, &c. Quamvis autem multi Prophetæ fecisse legantur miracula, per ista tamen certificatur quòd ipse sit Messias in lege promissus triplici ratione. Primò ratione prophetiæ quæ dicitur: *Deus ipse veniet, & salvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum*. Secundò ratione multitudi-

Quid Hila-
rius & Chry-
sost.Discipulo-
rum Joann. de-
fectus.Joann. 6.
Matth. 9.In Christo tria
commendabi-
lia.

Luc. 7.

Hieron.

Miraculo-
rum Christi
differentia.Christus cer-
tificat se
Messiam esse.

Isai. 35.

nis

Joan. 15. nis & abundantia. Quamvis enim ante Christum multa miracula facta fuerint, Christus tamen in abundantia ipsa fecit: *Si opera non fecissem in eis, scilicet in abundantia, quæ nullus alius fecit, &c.* Tertiò ratione singularis potentia, quia Christus solo imperio miracula faciebat. Unde dicit Ambrosius. Si Tobias lumen recepit, hoc fuit Angeli non hominis medicina. Si Helisæus mortuum suscitavit, ipse rogavit. Si Helias leprosum mundavit, valuit figura mysterii, non auctoritas præcepti. Possunt autem hæ infirmitates spiritualiter intelligi. Cæci enim sunt qui peccant per ignorantiam, claudi qui per impotentiam, leprosi qui per malitiam, surdi qui per consuetudinem longam, mortui qui per finalem impenitentiam. Deinde ponit miracula spiritualia, quæ sunt propria Deo. Unumquodque consistit in conversione peccatoris à culpa, cum dicitur. *Pauperes evangelizantur*, id est, per evangelium illuminantur. *Evangelizare pauperibus misit me.* Fit autem potius mentio de pauperibus, quàm de divitibus, quia pauperes faciliùs convertuntur: tum quia divitiis superbia est annexa, & secundum Gregorium: Tumor mentis est obstaculum veritatis. Tum quia cor divitis est plenum sollicitudinibus sæculi, quæ suffocant verbum Dei. Tum quia Divites habent consolationes temporales, & ideò parvipendunt spirituales. Secundum miraculum spirituale consistit in fide vera, cum dicitur, *Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.* Gregor. *Isai. 61.* Quid scandalum sit. Est autem scandalum græcè id quod obex latine. Obex autem est lapillus in terra occultatus in quem improvidus viator impingit. Lapis iste est Christi divinitas in terra nostra mortalitas abscondita, quæ multis fuit occasio scandali, dum videntes hominem passibilem, non credebant ejus divinitatem. Ex hoc autem verbo secundum glossam nuntios istos tangit, qui in Christum non credebant, sed purum hominem ipsum esse putabant. Ista autem miracula spiritualia sunt majora quàm corporalia. Majus est enim secundum Augustinum justificare impium quàm creare cælum & terram. Plus est vivificare animam in æternum victuram, quàm suscitare carnem iterum morituram: Plus est in anima reformare imaginem Dei, quàm in corpore reparare materiam vilis limi.

3. Tertiò ponitur commendatio Joannis cum dicitur: *Illis autem abeuntibus, &c.* Noluit autem Christus Joannem excusare vel commendare in præsentia nuntiorum triplici de causa. Primò quia non erat necesse, cum ipsi scirent quòd Joannes illam quæstionem non fecerit dubitando, sed in persona ipsorum interrogando. Secundò quia discipuli credebant Joannem esse Christum, & ideò si tam magna præconia à Christo audivissent, in suo errore potius confirmati fuissent. Tertiò ne videretur in quandam adulationem loqui. Chrysostomus: Blanditores in faciem laudant vel coram domesticis, vir autem sapiens quan-

do laudatur in facie, flagellatur in corde. Excusat autem ipsum quadrupliciter. Quidam autem poterant Joanni imponere instantiam & levitatem, quòd modò quasi sciens prædicaret, modò quasi nesciens interrogaret. Contra hoc dicit quòd non est arundo, ut modò flectatur vento prosperitatis, modò impellatur vento adversitatis. Gregor. Arundo Joannes non erat, quem à statùs sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat. Alii poterant sibi imponere adulationem, quia in præsentia eum commendabat, & in absentia se eum non cognoscere ostendebat. Contra quod dicit, Joannem non mollibus vestitum. Adulatores enim in aula Regum morantur, ut benè pascantur & vestiantur. Unde & ab aula adulatores dicti sunt. Joannes autem de victu & vestitu non curavit, & ideò adulator non fuit. Alii poterant sibi imponere Prophetia imperfectionem, quod scilicet habuit tantum Prophetia spiritum de præsentia non de futuro. Contra quod dicit: *Prophetam, etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam*, quasi diceret, Prophetia spiritum habuit, & de futuro, & de præterito, & de præsentia. Alii poterant sibi opponere aliquam dubitationem. Contra quod Angelum eum vocat. Angelus enim dubitare non potest: tum quia est confirmatus in virtute Dei, tum quia videt semper faciem Dei, tum quia audit semper veritatem à Deo. Joannes ergo similis fuit Angelo, & quia in utero matris sanctificatus fuit, & quia Spiritum Sanctum vidit, & quia vocem patris audivit. *Joannes similis angelo.*

SERMO II.

Super Evangelium de quatuor magnis virtutibus in Joanne repertis.

Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam, &c. Joannes ab omnibus commendatur. Commendatio, quæ fit ab homine sancto, est fide digna, quæ fit ab Angelo est certa, quæ fit à Deo est probata. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Joannes igitur commendatus fuit ab Herode ad-
1. Cor. 10.
Mar. 6.
versario, qui eum metuebat, & eum virum sanctum & justum sciebat esse, & ideò talis commendatio fuit firma. Commendatus est ab hominibus bonis, quia sicut dicitur: *Omnes eum sicut Prophetam habebant*, & ideò talis commendatio fuit fide digna. Commendatus fuit ab Angelo qui dixit: *Erit enim magnus coram Domino*, &c. Et ideò talis commendatio fuit certa. Commendatus fuit à Christo, ut in Evangelio hodierno habetur, & ideò talis commendatio fuit probata. Volens autem Christus ipsum commendare, duo de ipso negat, scilicet quod non fuit arundo, nec mollibus vestitus. Duo autem affirmat, scilicet quod fuit Propheta, & quod fuit Angelus. Et ideò quatuor magnas virtutes ipsum habuisse dicit. Primò namque habuit magnam

Edificium in arena fundatum quæ timeat.
Matth. 7.

in mente firmitatem, ideò dicit ipsum arundinem non fuisse. Arundo quidem radices in arena habet. Illi igitur sunt arundo, qui radices amoris figunt in terrenis. Edificium seu planta in arena fundata tria timer, scilicet ventum, pluviam & flumen, ut habetur. Per ventum igitur qui ab aëre venit, tentatio dæmonis intelligitur, qui in aëre commoratur. Per pluviam quæ de cælo descendit, intelligitur adversitas quæ à Deo venit. Per flumen quod in terra fluit, intelligitur persecutio, quam terrenus tyrannus infligit. Facile est igitur videre quis sit arundo in arena, & quis sit firma columna in petra. Si enim ventus tentationis aliquem frangit, arundo fuit: si tentationi resistit, columna firma permansit. Si pluvia divinæ animadversionis aliquem asperserit, & ille impatiens extitit, arundo fuit: si patiens fuit, columnæ firmitatem habuit. Si ad flumen alicujus persecutionis aliquis eradicatur, arundo fuit: si solidus perseveraverit, columna extitit. Beatus igitur Joannes non fuit arundo, sed firma columna. Passus est enim ventum, quando Judæi pro Christo ipsum recipere voluerunt, sed non potuit flecti. Passus est pluviam, quando Deo permittente, fuit incarceratus, sed non potuit commoveri. Passus est flumen, quando decapitatus fuit, sed non potuit à soliditate justitiæ eradicari: Secundò habuit magnam in corpore asperitatem, ideò dicit ipsum mollibus vestibus indutum non esse. Secundum autem Chrysof.; Tribus de causis potest quis deferre vestes. Primò propter ostentationem vanæ gloriæ, sicut ille dives qui induebatur purpurâ & bysso. Secundò propter infirmitatem necessitatis humanæ. Ubi Deus Adæ & uxori suæ tunicas pelliceas fecit, ut scilicet nuditatem suam tegerent, & frigus arcerent. Tertiò propter mortificationem carnis nostræ, sicut legitur de Helia, qui zona pellicea accinctus erat. Joannes igitur non ferebat vestes suas propter ostentationem, quia non erant vestes vanitatis, sed utilitatis. Stabat etiam in deserto ubi à nemine videbatur. Nemo autem, sicut dicit Gregorius, pulchras vestes portare appetit, ubi à nemine videre se credit. Nec ferebat eas simpliciter propter humanam necessitatem, quia vestes de pilis camelorum factæ, cum sint frigidæ, ad frigus expellendum, non inveniuntur idoneæ. Ferebat autem eas propter carnis mortificationem, & tamen mortificatione non indigebat, qui in utero sanctificatus fuerat, qui nunquam peccatum commiserat, qui angelicam vitam ducebat. Quid ergo nos dicturi sumus qui immundi nascimur, qui peccata multa committimus, qui sæpè brutalem vitam ducimus, & tamen nullam carnis molestiam pati volumus? Tertiò habuit magnam in ore veritatem, ideò dicit, ipsum fuisse prophetam & plus quàm prophetam. Cum enim quidam propheta fuerint de præterito, ut Moyses: quidam de futuro, ut Isaias: quidam de præsentis occulto, ut Elisabeth, Joannes autem omnes istas tres pro-

phetias habuit, scilicet de præterito, quia Christi nativitatem de spiritu sancto sanctam esse novit. *Qui de terra est, de terra loquitur, qui de cælo venit super omnes est.* Joan. 3.
De præsentis quia cognovit ipsum esse filium Dei. *Ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei.* Joan. 1.
Et de futuro, cum dicit, ipsum in ara crucis esse imolandum. *Ecce agnus Dei, &c.* Circa hoc autem sciendum quòd sunt quidam prophetae Dei, quidam diaboli, quidam fuerunt primò prophetae diaboli, sed postea facti sunt Dei. Et quidam prophetae Dei, sed postea facti sunt diaboli. Prophetae Dei sunt qui instar Joannis sunt prophetae, quantum ad tempus præteritum, præsens & futurum, quia scilicet tempus præteritum benè expenderunt, & præsens benè expendunt, & futurum benè expendere intendunt. Alii verò sunt prophetae diaboli quantum ad tempus præteritum, quia ipsum in vanitatibus consumpserunt, sed postmodum facti sunt prophetae Dei, quia & præsens tempus Deo dant, & futurum dare proponunt. Dicit enim Bernardus quòd verè prænitens de tempore nihil perdit, quia præteritum recuperat per satisfactionem, & præsens tenet per bonam operationem, & futurum per immobilem voluntatem. Alii sunt prophetae diaboli, quia præteritum malè expendunt, futurum autem quod omninò dubium est, Deo dare volunt dicentes, adhuc penitentiam agam. Talis Propheta fuit Balaam, qui ait, *Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.* Num. 1.
Non enim desiderabat habuisse bonam vitam justorum præteritam; nec habere bonam præsentem, sed tantum futuram. Quartò habuit magnam in vita sanctitatem, ideò dicit eum fuisse angelum. In angelo autem tria reperiuntur, scilicet essentiæ puritas, obedientiæ velocitas, & fervens charitas. *Qui facis angelos spiritus, ecce quanta puritas; substantia enim spiritualis de se purissima est, & ministros tuos, ecce quanta obedientiæ velocitas, Ignem urentem, ecce quàm fervens charitas.* Joannes Angelo comparatur.
Tam purus autem est angelus quòd à Dionysio speculum purum vocatur. Sic Joannes tantæ puritatis extitit, quòd omnes nostras impuritates in eo possumus speculari. Ibi enim avari speculari possunt deformitatem cupiditatis suæ, quia omnia terrena contempsit. Ibi superbi deformitatem elationis suæ, quia profundè se humiliavit. Ibi immundi deformitatem concupiscentiæ suæ, quia virgo extitit. Ibi gulosi deformitatem voracitatis suæ, quia abstinens fuit. Ibi vanè gloriosi deformitatem ambitionis suæ, quia de pilis camelorum vestes portavit. Secundò habuit ferventem charitatem, propter quam omnia despexit. *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* Cant. 8.
Ideò convenire ei potest illud: *Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum.* Hier. 12.
Cum enim esset filius

Columna firma Joannes.

Chryf. Vestes deferre quis potest tribus de causis.

Gen. 1. 3. Reg. 1. Joannes quare vestes ferebat.

Prophetarum differentia.

Obedientia
multiplex.
Luc. 3.

filius summi sacerdotis, & unicus patris sui, ipse tamen domum paternam deseruit, hæreditatem sibi debendam contempsit, & eremum intravit, & tandem animam suam pro justitia in mortem dedit. Tertiò habuit promptam obedientiam. Est autem quædam obedientia in prosperis: & hæc non debet habere aliquid de suo. Quædam in adversis, & hæc debet habere aliquid de suo. Quædam in mediis, & hæc aliquid debet habere de suo, & nihil debet habere de suo. Præceptum sibi fuit quoddam magni honoris, ut scilicet Christum baptizaret, & hæc obedientia nihil habuit de suo: quia humiliter recusabat. Præceptum sibi fuit à Spiritu sancto quoddam magnæ difficultatis, ut scilicet homines fugeret, & desertum intraret, & hæc obedientia multum habet de suo, quia protinus obedivit. Præceptum sibi fuit quoddam quod habebat dignitatem & difficultatem, scilicet officium prædicandi, quod quidem est dignissimum, quia fuit officium Christi, & est laboriosum; Joannes autem illud officium sibi noluit usurpare, cum esset officium dignum, & tamen noluit recusare, cum esset officium laboriosum. Non enim seipsum mittere voluit, sed usque ad ann. 30. expectavit, & tunc Deo præcipiente obedivit. Unde dicitur: *Factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium, in deserto, & venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum.*

SERMO III.

De Quadruplici carcere, quem in hoc mundo habuit Joannes.

Heb. 4.

CUm audisset Joannes in vinculis opera Christi, &c. Multi audierunt verba Christi & non profuit eis, quia sibi credere noluerunt. *Non profuit eis sermo auditus non admixtus fidei.* Alii viderunt miracula Christi, & eis non profuit, quia ea perverterunt. *In beelzebub principe demoniorum ejicit demonia.* Alii viderunt sanctitatem, & opera Christi, & eis non profuit, quia ea imitari contempserunt. *Gravis est etiam nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.* Joannes autem in carcere positus, & verba Christi referri audiebat cum reverentia, & miracula ejus cum admiratione multa & sanctitate, & opera ejus cum devotione magna; & ideò suæ incarcerationis oblitus, & de salute discipulorum sollicitus, discipulos ad eum misit, ut audirent verba ejus, quibus instruerentur; viderent miracula ejus, quibus converterentur, & sanctitatem, & opera ejus, quibus ædificarentur.

Matth. 10.

Cap. 2.

Joannes in
quadruplici
carcere in
hoc mundo
fuit.

Notandum autem quòd Joannes in quadruplici carcere fuit in hoc mundo. Primus est carcer deserti in quo propter Deum se multo tempore incarceravit, ut sensus suos mundos servaret, quos in Christi obsequium debebat suo tempore mancipare. Sciebat enim

quòd in mundo sensus suos conservare non potuisset mundos, quia visus ibi sæpè corrumpitur, vanitates videndo. Auditus, verda detractoria audiendo. Olfactus, varios odores exhibendo. Os, varia sæpè loquendo. Et manus, eas sæpè ad illicita extendendo. Voluit igitur in desertum fugere, ut mundos servaret oculos, quibus Spiritum sanctum in specie columbæ, & Dei filium erat aspecturus. Aures quibus vocem patris erat auditurus. Os quo Christi testimonium erat prolaturus. Olfactum, quo Christi odorem erat persensurus. Et manus, quibus Christum erat baptizaturus, & digito ostensurus. Qui igitur sensus suos corporales diligenter custodit, quatuor magnas utilitates inde acquirat, quas ponit Propheta, dicens: *Si mei non fuerint dominati.* Vocat autem omnes sensus proprios, qui tunc non dominantur, quando sub rationis Dominio coërcentur. Prima utilitas est præservatio à maculis futuris, ideò dicitur: *Tunc immaculatus ero.* Ideò Job. 31. S. Job, ut ab istis maculis futuris se præservaret, dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis,* &c. Sicut enim dicitur: *Ascendit mors per fenestram nostram, ingressa est domum nostram.* Secunda utilitas est emundatio à delictis præteritis, non tantum parvis, & magnis, sed etiam maximis, ideò subditur: *Et emundabor à delictis maximis.* Ideò idem Propheta postquam ex incauto aspectu in delictum maximum ceciderat, sensus suos postmodum custodivit, & ideò mundari promeruit. Sed quia ipsos per se custodire non sufficit, à Deo custodiendos petiit, dicens: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem in via tua,* &c. Tertia utilitas est, quia orationes talium sunt Deo placitæ, & ideò subditur: *Et erunt ut complacent eloquia oris mei.* Propter hoc monet nos Deus, ut in cubiculum cordis intremus, & ostia sensuum foris claudamus. *Vade popule meus, intra in cubacula tua,* &c. *Et claude ostia super te.* Quarta utilitas est, quia meditationes nostræ sunt Deo acceptæ, ideò subditur, *Et meditatio cordis mei in conspectu tuo.* Ideò sancti viri tempus nocturnum eligunt ad meditandum, quia tunc non impediuntur distractione sensuum. *In Psal. 62. matutinis meditabor in te.* Idem. *Meditatus sum nocte cum corde.*

Secundus est in carcere corporis proprii. Deus enim animam quodammodo corpori incarceravit, quando ipsam spirituales substantiam carni univit. Quod maximè tribus de causis fecit, quarum primas duas ponit Gregorius Nazianzenus. Prima est, ut anima carne, & per carnem merita multa conquireret. Plura enim sunt in quibus anima per carnem meretur, in quibus sine carne mereri non posset, sicut est contra carnales concupiscentias decertare, jejunare, peregrinationem assumere, & martyrium sustinere. Secunda est, ut anima carnem ipsam tanquam fidelis custos Deo conservaret, & custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret. Caro enim

Sensus corporales custodientium, utilitates quatuor.

Isai. 26.

Carni Deus animam copulavit triplici de causa.

enim per se beatitudinis susceptiva non est, nisi mediante animâ stolam immortalitatis indueret. Tertia est, ut Deus universum suum perficeret. Cùm enim sit quædam creatura purè corporalis, sicut creatura insensibilis, quædam purè spiritualis, ut Angelus, oportuit adhuc ut Dei universum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne & spiritu esset composita, ut est homo. *Dei perfecta sunt opera.* Ab isto tamen carcere corporis, sancti viri educi desiderant, triplici de causa, juxta illud Psalm. *Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo, &c.* Primum enim exire desiderant, ut assequantur mentis jucunditatem. In isto enim carcere sunt semper in tristitia, sed exuti in lætitia semper erunt. Et ideò Propheta postquam dixit, *Educ de custodia, sive de carcere animam meam*, statim subjunxit; *ad confitendum nomini tuo*, id est, ut laudet & glorificet nomen tuum. *Gaudium & lætiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.* Secundò ut assequantur propinquorum & amicorum societatem. Unde subdit: *Me expectant justi.* Hinc est quòd quando sancti moriuntur, ad patres suos, sive ad populum suum apponi dicuntur. *Mortuus est Abraham in senectute bona, positusque est ad populum suum.* Tertiò ut assequantur possessionem, & domorum suarum, & totius hæreditatis plenam facultatem. Unde subdit, *donec retribuas mihi. Tu es qui restitues hæreditatem meam.*

Tertius est carcer mundi, de quo sancti viri quadruplici de causa exire desiderant, *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est, &c.* Primò quia ista peregrinatio est nimis longa, quod notatur cùm dicitur, *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est.* Licet enim sit vita brevis amanti, tamen nimis longa videtur. Ubi dicit glossa ibidem: Et si tempus sit breve amanti, desiderio tamen nimis longum esse videtur. Secundò quia sancti viri habent hîc hospitia ruinosa, quod notatur, cùm dicitur: *Habitavi in tabernaculo Cedar.* Istam enim literam exponit glossa. Dicitur autem tabernaculum à taberna, sicut dicit Hug. eò quòd non sit domus stabilis, sed ad tempus durans, sicut fit in nundinis. Sic & sancti viri non habent hîc civitatem manentem: sed futuram inquirunt. Tertiò quia habent vitam tenebrosam,

quod notatur cùm dicitur, *Cedar*, quod interpretatur tenebræ. *Nos quippe involvitur tenebris.* Quartò quia habent societatem perversorum, quod notatur, cùm dicitur: *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.* Habent enim malos socios, scilicet, mundum carnem, & diabolum. Mundus eos conturbat per oppressionem: *In mundo pressuram habebitis.* Caro per impugnationem: *Caro concupiscit adversus spiritum.* Et diabolus immittendo dissensionem: *Veritatem inimicus homo, & superseminavit zizania.*

Quartus est carcer tyranni, in quo Joannes positus fuit propter veritatem triplicem. Primò propter veritatem justitiæ quam defendebat. Dicebat enim Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Secundò propter veritatem doctrinæ quam prædicabat. Nam secundum Josephum, *Videns Herodes populi multitudinem ipsum sequentem: eum in carcere posuit.* Tertiò propter veritatem vitæ quam tenebat. Sicut enim serpentes odorem vinearum fugiunt, & noctuæ lucem solis non sustinent, sic Judæi vitam Joannis imitari non volentes, ipsam diabolo adscribebant. *Venit Joannes non manducans neque bibens, & dicunt dæmonium habet.* Istum autem carcerem tyrannorum sancti viri patienter portant, scientes quod ex tribulationibus præsentis vitæ tria bona acquirunt. Primò Dei misericordiam expurgantem. Gregorius, *Greg.* quod lima ferro, & flagellum grano, & fornax auro, hoc facit tribulatio viro justo, &c. Secundò Dei gratiam dulcorantem; unde ipsi persecutores apes vocantur: *Circumdederunt me sicut apes.* Apes enim licet pungant, tamen mella componunt. Sic etiam quamvis caro justî tribulationibus crucietur, tamen ejus anima dulcedine gratiæ saginatur. Tertiò Dei gloriam lætificantem. Unde Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, persecutores vocat torcularia, & molas, sanctos autem qui persecutionem patiuntur, vocat vinum & oleum. Postmodum in fine concludit: Considera quòd illi qui te persequuntur apud Deum, velut molæ aut torcularia deputantur. Tu verò quasi oliva, & quasi uva legitima, parvo tempore pressuram molarum sustinere cogeris, sed postea vel sine fine remanebit opprobrium, vel tu felici consummatione transibis ad regnum, &c.

Dent. 32.
Sancti triplici de causa mori optant.

Isa. 25.

Gen. 26.

Psal. 15.

Exire de mundo cupiunt sancti quadruplici de causa.
Hebr. 13.

Matth. 11.
ex tribulationibus bona tria.

Psal. 117.

August.

DOMINICA QUARTA.

SERMO I.

In quo pulcherrima dubia super Evangelium solvuntur.

Joan. 2.

Miserunt Judæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Levitas ad Joannem ut interrogarent eum. Tu quis es? In isto Evangelio plura per ordinem quærenda occurrunt. Primò quare Judæi potiùs opinabantur de Joanne quòd esset Christus, quàm de Domino Jesu Christo? Ad hoc respondet Chrysostomus quòd hoc fuit triplici de causa. Primò propter habitus asperitatem. Christus enim ferebat vestes communes, Joannes autem vestes de pilis camelorum confectas. Secundò propter victus paritatem, quia Christus panem & vinum cum peccatoribus comedeat, & bibebat: Joannes autem habuit durissimum victum, & vitabat confortia peccatorum. Tertiò propter genus illustre, quia Christum de fabro progenitum esse credebant, & de paupere muliere natum esse sciebant, Joannem verò summi Sacerdotis esse cognoscebant.

Chryl.

Matth. 11.

Joannes quando fuit Helias.

Rom. 11.

Secunda quæstio est, quare Joannes negavit se esse Heliam, cùm Dominus dicat: *Et si vultis recipere, ipse est Helias.* Ad quod dicendum quòd secundum Dionysium, in omni re reperiuntur tria, scilicet substantia, virtus, & operatio. Joannes igitur non fuit Helias quantum ad substantiam, fuit tamen Helias quantum ad virtutem & operationem. Habuerunt enim ambo easdem virtutes, scilicet temperantiam in abstinendo, fortitudinem in constanter reprehendendo, prudentiam in prophetizando, & justitiam in veritatem defendendo. Quia Joannes justitiam defendit usque ad mortem, & Helias usque ad mortis comminationem. *Quando Jezabel mortem sibi comminata est, &c.* Habuerunt etiam ambo eandem operationem, scilicet idem officium, quia uterque fuit præcursor, sed ille in secundo adventu, iste in primo.

Propheta tripliciter accipi potest.

Tertia quæstio est, quare negavit se esse Prophetam, cùm Dominus dicat, eum non solum esse Prophetam, sed & plusquam Prophetam. Ad quod dicendum, quòd Prophetam tripliciter accipi potest, aut generaliter, aut specialiter, aut singulariter. Primò potest accipi generaliter pro quolibet Propheta, & tunc dicit se non esse Prophetam, scilicet tantum, quia plusquam Prophetam erat, tanquam si aliquis diceret de Imperatore quòd non esset rex, scilicet tantum, quia est plusquam rex, quia Imperator, & tamen in veritate est rex; sed quia omnis Imperator est rex, non omnis rex Imperator. Sic Joannes dixit se non esse Prophetam, quia erat plusquam Prophetam, quia omnis plusquam

Propheta est Prophetam, sed non omnis qui est Prophetam, est plusquam Prophetam. Secundò potest accipi Prophetam specialiter, scilicet de Propheta, id est, pro Messia in lege promisso, de quo dicitur: *Prophetam suscitant vobis Dominus de fratribus vestris, ipsum tanquam me audietis.* Et quantum ad hoc veritatem dixit, quando Prophetam se non esse asseruit. Tertiò potest hic accipi Prophetam singulariter, & sic secundum Glossam accipitur pro Helisæo Propheta, qui apud Judæos antonomasticè Prophetam dicebatur, & eximius Prophetarum, propter plenitudinem Spiritus sancti prophetandi, & miracula faciendi, quem in duplo acceperat ab Helia, ipse etiam baptisma figuravit quando Naaman septies in Jordane lavare fecit. Credebant igitur Judæi Joannem Helisæum esse: tum quia baptizabat: tum quia tantam Spiritus sancti plenitudinem habebat. Quantum ad hoc etiam Joannes verum dixit, quando Prophetam esse se negavit. Non erat igitur Joannes Helias vel Helisæus, sed utroque major. Nam in Helia fuit spiritus simplex, in Helisæo duplex, ut habetur, in Joanne verò triplex, quia Prophetavit in utero, quando Christum agnovit: in mundo, quando Christum digito demonstravit: in limbo, quando adventum Christi sanctis patribus nuntiavit. Major igitur fuit quàm Helias & Helisæus, quia Helias habuit spiritum Prophetiæ tantum in vita; Helisæus in vita & morte, quando scilicet mortuus mortuum suscitavit, juxta illud, *Mortuum prophetavit corpus ejus*, Joannes autem habuit & ante vitam, & in vita, & post vitam.

Deut. 18.

Joannes Baptista quomodo Propheta.

4. Reg. 21.

Quarta quæstio est, quare Joannes vocatur Prophetam, & plusquam Prophetam. Ad quod dicendum quòd Prophetarum quidam habuerunt spiritum prophetiæ tantum de præterito, quidam de præsentis occulto, quidam de futuro. Joannes autem de omni tempore habuit spiritum prophetiæ. Unde dicitur: *Ipse est qui post me venturus est*, ecce prophetiam de futuro: *Qui ante me factus est*, ecce prophetiam de præterito: *Cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti*, ecce prophetiam de præsentis occulto. Vel potest dici quòd Joannes dicitur plusquam prophetam, quia cæteri prophetae habuerunt spiritum prophetiæ in vita. Ille autem, ut supra dictum est, habuit & ante vitam & in vita, & post vitam.

Joan. quia se vocem dixit triplex ratio.

Quinta quæstio est, quare appellavit se vocem. Cujus prima ratio est, quia verbum in corpore est, sed manifestatur per vocem dicentis, & ponitur in corde audientis. Et sicut nihilominus verbum adhuc remanet in corde dicentis & audientis, & vox transit, sic etiam Christus, qui est verbum in corde Patris, ad nos venit, & Joannes ipsum nobis manifestavit. Et sic Christus remanet in corde

C

de

de Patris, per æternam generationem, & in cordibus nostris per fidem, & Joannes transivit per mortem. Secunda ratio est, quia sicut verbum prius est quam vox, & tamen vox vehit, & præit verbum, sic Christus fuit ante Joannem. Unde ipse dixit, *Prior me erat*, tamen Joannes præcessit Christum, *Ipse præcedet ante illum*, &c. Tertia ratio est, quia sicut vox conjuncta est verbo, nec tamen est verbum, sic Joannes multa sanctitate conjunctus fuit Christo, nec tamen fuit Christus. Nam Christus sponsus fuit Joannes amicus sponsi. Christus fuit sol, Joannes lucifer. Christus fuit ignis, Joannes facula, ecce quanta similitudo fuit Joannes ad Christum, & tamen non fuit Christus.

Sexta quæstio est, quare dixit Joannes de Christo, *qui post me venturus est*, cum tamen jam venisset? Et quare dixit, *qui ante me factus est*? Aut enim hoc intelligitur in quantum homo, & tunc non videtur esse verum, quia Christus non est factus homo ante Joannem, sed è converso: aut in quantum Deus, & tunc similiter non est verum, quia Deus non est factus. Dicendum autem quod Christus post Joannem erat venturus, quia post ipsum erat prædicaturus, & baptizaturus, & moriturus. Quod autem dicitur ante me factus est, potest intelligi in quantum homo, & in quantum Deus. Nam in quantum homo factus est ante eum, non tempore, sed dignitate, ut dicatur ante eum factus est, id est, sibi prælatus. In quantum autem Deus est, ante eum factus est; Et in tempore, quia ab æterno; & dignitate, quia est super omnia Deus, imo etiam est & ante Abraham. *Antequam Abraham fieret ego sum*; imo etiam ante luciferum: *Ante luciferum genui te*. Et tunc factus improprie accipitur, quia non est factus, sed genitus.

Septima quæstio est, quare dixit: *medius vestrum stetit*, &c. Ad quod dicendum quod caro humana in nobis est terra. De terra facta sunt omnia, & in terram pariter revertentur. In Christo autem est medium terræ. *Deus autem rex noster ante sæcula*, &c. In medio terræ, id est, in carne humana. Natura enim humana habuit duo extrema. Unum quo fuit sub innocentia. Aliud quo fuit sub miseria. Caro autem Christi utroque extremo participavit, & ideo medium terræ fuit. Nam de primo statu accepit innocentiam, de secundo pœnalitatem, & miseriam, & ideo dixit, *stetit*, quia nunquam cecidit, sedit, vel jacuit. Cadit quis per peccatum, fedet per otium, jacet per consuetudinem longam in malo: in Christo autem nihil istorum fuit, & ideo semper stetit.

Octava quæstio est, qualiter intelligitur quod dixit: *Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti*? Ad quod dicendum quod potest intelligi ad literam, quod propter Christi sublimitatem, & suam parvitatem non reputabat se dignum Christo etiam infimum servitium exhibere; vel per hoc voluit incar-

nationis mysterium designare. In Christo quidem est divinitas, caro, & anima. Per pedem signatur divinitas, quia sicut pes totum corpus sustentat, sic & divinitas omnia portat. *Portansque omnia verbo virtutis suæ*. Per calceamentum intelligitur caro mortalitati subjecta, quodammodo divinitati vestis effecta. Unde dicit Gregorius, Venit ad nos divinitas calceata. Per corrigiam signatur ejus anima, quia sicut corrigia calceamenti pedi astringitur, sic mediante animâ carni divinitas sociatur. Qui igitur non cognoscit medium, non cognoscit aliquod extremorum. In hoc quod dixit se non esse dignum, scilicet sufficientem cognoscere Christi animam, dat intelligere quod non fuit sufficiens cognoscere, nec carnem de virgine genitam, nec divinitatem æternam. Vel in hoc quod dixit se non esse dignum corrigiam calceamenti solvere, dat intelligere se non esse dignum Christi sponsam, id est Ecclesiam, usurpare. Et istud dicitur secundum morem, quia ut habetur, calceamentum detrahebatur ab illo, qui sponsam ducere recusabat; & ille qui detrahebat, ipsam sibi in sponsam accipiebat.

SERMO II.

De eodem. Quomodo Joannes propterea missus est, scilicet ad præcedendum, ad clamandum & ad dirigendum, declarans.

EGo vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini. Apud Judæos tres opiniones de Joanne esse videbantur. Quidam enim dicebant ipsum esse Christum, propter nimiam ejus sanctitatem, & baptizandi auctoritatem. Alii dicebant, ipsum esse Heliam propter habitationem deserti, abstinentiam cibi, asperitatem indumenti, & fervorem zeli. Alii dicebant ipsum esse aliquem magnum Prophetam de prioribus suscitatum propter gratiam Prophetandi, sicut Glossa innuere videtur. Ideò ad ipsum nuntios direxerunt, ut super his ab eo discerent veritatem. Et cum respondisset se non esse Christum, neque Heliam, neque Prophetam, dixit se esse vocem. *Ego, inquit, vox clamantis in deserto*, &c. Ubi dicit se ad tria missum fuisse, scilicet ad præcedendum, ad clamandum, & ad dirigendum. Primò ad præcedendum cum dicit: *Ego vox*. Sicut enim naturaliter vox præcedit verbum, sic Joannes præcessit Christum. Christus enim verbum est patris omnipotentis. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum*. Cujus verbi Joannes se vocem dixit, quia ejus præcursor & præco erat. Secundò ad clamandum, cum subjungit: *Clamantis in deserto*. Tertiò ad dirigendum, cum subdit: *Dirigite viam Domini*.

Hebr. 1.

Gregor.

Joan. 1.
De Joan.
duplex apud
Judæos opi-
nio.

Joan. 1.

Pri-

Joan. 1.
Luc. 1.

Joan. 3.
Job. 37.
Eccl. 17.

Joan. 8.
Psal. 109.

Eccl. 3.
Psal. 73.

Humana na-
tura extrema
duo.

Nota diligen-
ter.

Vocis perfectae conditiones in Joan.

Matth. 3.

Chrysof.

Job. 41.

Prædicatoris vox quomodo esse debeat.

1 Theff. 2.

Arist. 1. Peryher. cap. 1.

Qua in Prædicatore esse debeant.

1 Theff. 4.

Hieron.

Primò igitur dicit se missum esse ad præcedendum, quia Christum prædicando & baptizando præcessit, idè dixit: *Ego vox*. De voce autem sic dicit Isidorus in libro Ethymologiarum: Perfecta vox est alta, clara & suavis. Alta, ut clamare in sublimi sufficiat. Clara, ut aures audientium adimpleat. Suavis, ut animis audientium blandiatur. Et subdit: Si aliquid ex his defuerit, perfecta vox non erit. Talis fuit vox prædicationis Joannis. Fuit enim alta, quia prius de altis & caelestibus prædicavit, cum dixit, *pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*. Nusquam enim in tota sacra Scriptura auditum fuerat nominare regnum cœlorum, nisi cum Joannes hoc ipsum primò nominavit. Secundò fuit clara. Illa prædicationis est obscura, quæ fit verbo, sed obscuratur malo exemplo. Quidquid enim in Joanne fuit, vox clara & prædicationis sonora extitit, scilicet doctrina ejus, & conversatio ejus, & passio ejus. Nam doctrina ejus, prædicabat fidei veritatem, conversatio magnam sanctitatem, passio magnanimitatem. Tertiò fuit suavis, & maximè quando loquebatur cum bonis. Chrysofostomus. Sermo Joannis severus fuit & lenis. Nam cum populo Judæorum viriliter, & ferventer, cum rege audacter, cum propriis discipulis leniter conferebat. Talis debet esse vox cujuslibet Prædicatoris, scilicet alta, quia non debet descendere ad terram, id est, ad terrenum commodum, nec ad favorem humanum, sed sursum elevari ad Deum. Talis erat vox Apostoli qui dicebat: *Non enim aliquando fuimus inter vos in occasionem avaritiæ, Deus testis est*; Ecce quia non descendebat ad terrenum commodum. *Nec quærentes ab hominibus gloriam*; Ecce quia non descendebat ad favorem humanum. *Sed facti sumus parvuli in medio vestri*. Ecce quia non intendebat nisi tantum honorem divinum, & fructum animarum. Secundò debet esse vox suavis, ut prædicet ferventer, quoad tepidos; dulciter quoad devotos, & sapienter quoad omnes. Secundum enim Philosophum, voces sunt notæ earum passionum, quæ sunt in anima. Ex hoc enim signum est quòd cor suum fuit inflammatum igne charitatis divinæ, dulcoratum melle devotionis internæ, & illustratum lumine sapientiæ: Hinc est quòd in arca Moysi erant virga, manna, & tabulæ. Quia in prædicatore debet esse virga acris correctionis, quoad tepidos; manna dulcis exhortationis; quoad devotos; & tabulæ discretionis quoad omnes. Tertiò debet esse clara. Partes enim vocis sunt syllabæ, quia omnia quæ sunt in Prædicatore, debent esse prædicationis, aliàs ejus vox sive doctrina non est clara. Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, &c. Hieronymus super Exod. ubi loquitur de veste sacerdotali. Omnia, inquit, sacerdotis debent esse vocalia, ut veritatem quam mente concepit habi-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

tu resonet, ut quidquid agit, quidquid loquitur, de æternis sit.

Secundò Joannes fuit missus ad clamandum, idè dicitur, *Clamantis in deserto*. *trib. de causis*. Dicunt enim Remigius & Chrysofostomus super hunc locum, quòd tribus de causis clamamus, scilicet quando loquimur longè positis, aut quando loquimur surdis, aut quando loquimur ex ira. Prædicatores igitur debent clamare, non tantum ore, sed etiam maximo cordis fervore. Primò quando loquuntur peccatoribus, qui longè recesserunt à Deo. Et idè post eos debent clamare & dicere illud: *Redite prævaricatores ad cor*, Isai. 46. *&c.* Et licet dicatur: Longè est Dominus ab impiis, Deus tamen nunquam se elongat ab homine, sed homo à Deo. Et super hoc Dionysius ponit exemplum dicens. Si enim navis impingat in petram, petra videbitur elongare; & tamen petra immobilis permanet, & navis se elongat, & quanto fortius impingit, tanto magis se elongabit. Peccator contra Deum se impingit, quando peccatum mortale committit, & tunc à Deo se elongat, & Deus immobilis stat: quanto gravius peccat, tanto ampliùs se elongat: *Longè à peccatoribus salus*; & tamen peccator elongando se à Deo appropinquat ad Deum. Sicut homo volens se elongare à cælo appropinquat ad cælum, quia si elongat se ab oriente appropinquat ad occidentem, & si ab austro, appropinquat ad aquilonem, quia oriens, & occidens in eo, sunt ejus misericordia & justitia; auster & aquilo, ejus gratia & potentia. Qui igitur elongat se ab ejus misericordia, appropinquat ad ejus justitiam; & qui elongat se ab ejus gratia, appropinquat ad ejus potentiam. Sicut patuit in Jona, qui voluit fugere Deum præcipientem, & invenit Deum punientem. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?* Qui igitur vult redire ad Deum, oportet quòd redeat à Deo ad Deum, id est, à Deo irato, ad Deum placatum, à Deo puniente ad Deum miserantem. Secundo prædicatores debent clamare, quia loquuntur surdis. Anima tripliciter audit, aut quando intelligit, aut quando intellecta approbat & diligit, aut quando intellecta opere perficit. Peccator autem est surdus, quia nec verba Dei vult intelligere. *Noluit intelligere ut bene ageret*. Aut si intelligit non sibi placent, sed displicent. *Audiet luxuriosus & dispicebit ei*. Aut audiendo non complet, ideo reprehenditur. *Qui apertas habet aures nonne audiet?* De talibus dicit Psal. *Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas*. Aspis ne audiat incantantes, unam aurem claudit cum terra, aliam cum cauda. Avarus claudit aurem suam cum terra, terram nimis diligendo. Contra, quòd dicitur: *Terra, terra, terra, audit verbum Domini*. Et dicitur terra ter, quia avarus habet terram in ore, de terrenis loquendo; in corde, de terrenis meditando; & in manibus, propter terrena omnia faciendo. Ac si dicat

Clamamus trib. de causis.

Isai. 46. Prov. 15.

Notandum.

Psal. 118.

Elongare à Deo non valemus.

Psal. 138.

Audit anima tripliciter.

Psal. 35. Eccl. 21.

Psal. 57.

Aspidis natura.

Jer. 22.

Avaras terra repletus est. Propheta: Tu avare qui habes terram in ore, in corde, & in manibus, terram ipsam projice, & verbum Dei ad cor tuum intrare permitte. Claudis etiam aliam aurem cum cauda, id est, cum spe longioris vitæ. Sed sæpè decipitur, quia vita sibi subitò abbreviatur. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Tertiò Prædicatores debent clamare, quia debent loqui ex ira per zelum. *Zelavi super iniquos, &c.* Debemus tamen ad peccatores, habere amorem, odium, & compassionem. In peccatore enim tria considerantur, scilicet natura, culpa, & pœna, cui ipsius anima est obligata. Considerando igitur naturam, debemus ipsum diligere: considerando ejus culpam, debemus ipsum odire, unde dicit Augustinus. Cum dico homo malus, duo dico, homo, & malus. In quantum homo est diligendus, in quantum malus est odiendus. Considerando enim ejus pœnam cui est obligatus, & ejus periculum in quo est positus, debemus sibi compati, & condolere: *Vidi prævaricantes, &c.*

Tertiò, Joannes dicit se missum ad dirigendum cum ait: *Dirigite viam Domini.* Sicut autem dicit Dionysius, triplex est motus, scilicet circularis, obliquus, & rectus. Eodem modo possumus dicere, quod triplex est via, scilicet circularis, obliqua, & recta. Per circularem viam vadunt amatores mundi: *In circuitu impii ambulant.* Glossa ibidem, id est, in cupiditate rerum temporalium, qui septem dierum repetitione volvuntur, & ideo nunquam perveniunt ad octavam, id est, ad gloriam quæ dabitur in octava. Per viam obliquam vadunt vanè gloriosi, qui in his quæ faciunt, obliquam intentionem gerunt, volentes ab hominibus videri atque laudari. *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Per viam rectam vadunt humiles & mansueti, quia omnia à Deo tanquam à principio recognoscunt, & ad ipsum tanquam ad finem cuncta reducunt. De quibus hîc dicitur, *Dirigite viam Domini, &c.* Unde Joannes ista verba assumpsit, & subditur: *Rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.* Rectum enim est, cujus medium non exit ab extremis. Deus est alpha & omega, principium & finis; Ille igitur ab istis extremis non exiit, qui sicut omnia à Deo habere se novit, sic ad ipsum omnia opera sua dirigit, & solummodo sibi placere intendit.

SERMO III.

Quomodo Christi adventum in proximo futurum expectare debeamus, aperiens.

D*irigite viam Domini, &c.* Quando aliquam personam honorabilem in proximo expectamus, quatuor facere consuevimus, scilicet, viam diri-

gere, Hospitium præparare, epulas ordinare, & vestes pulchras assumere. Et quia in proximo expectamus Salvatoris adventum in carnem, secundum Ecclesiæ repræsentationem, ideo ista quatuor studeamus sibi spiritualiter exhibere.

Primo namque debemus sibi viam dirigere, & præparare. Qualiter autem ista via sit præparanda determinatur. *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias planas.* Ex quibus verbis habetur quod via domini quadrupliciter præparatur, scilicet defossa elevando, tumentia deprimendo, tortuosa rectificando, & aspera removendo. In anima nostra nimius timor aliquando inducit magnam fossam, & vallem desperationis: nimia verò spes, & fiducia inducit nimium tumorem præsumptionis. Per montem præsumptionis, & tumoris voluit ire Lucifer, & cecidit. Per vallem diffidentiae, & desperationis, ivit Cain, & reprobatus fuit. Elevandus est igitur nimius timor ad spem: deprimenda est nimia præsumptio ad timorem. Legitur de proprietatibus avium, quod sunt quidam accipitres, qui aves non capiunt nisi in aëre. Et sunt quidam qui non capiunt nisi in terra. Columba verò naturaliter hoc cognoscit, & ideo si fugatur ab accipitre capiente in aëre, statim ad terram se dejicit: si verò ab accipitre capiente in terra, in aëre se tenet, & sic evadit. Sic anima quando tentatur ab accipitre infernali, de nimia fiducia vel præsumptione, statim debet se ad terram dejicere per timorem, & humilitatem. Si autem tentatur de diffidentia, debet se sublevare ad spem. *Ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssum, &c.* Secundò debemus viam præparare, viam tortuosam rectificando, ut scilicet tortuosam intentionem non habeamus, sed ad rectum finem, id est, ad Deum omnia dirigamus. *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini facite.* Tertiò debemus viam præparare, omnia prava in corde removendo, scilicet lapides superbiæ; superbia enim instar lapidis cor durum facit: *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Lutum luxuriæ: *Omnis fornicatio quasi lutum in via conculcabitur.* Et spinas avaritiæ quæ habent semen spirituale in anima suffocare: *Simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.*

Secundo debemus domum dignam, & hospitium præparare, scilicet cor nostrum. Ambrosius in libro Sermonis. Domos animarum vestrarum adornetis bonorum operum floribus, eas repleatis pretioso castitatis odore. In ista domo sunt tres cameræ, quæ debent esse puræ, & munda, scilicet memoria, intelligentia, & voluntas. In memoria habitat Pater: In intelligentia filius: In voluntate Spiritus sanctus. Memoria enim secundum Augustinum est mater; intelligentia enim nihil cognosceret, nisi memoria sibi in-

Via Domini quadrupliciter præparatur.

Accipitrum duo genera, secundum quæ duo tentationum genera.

Psal. 106.

Col. 3.

Job. 4.

Eccl. 9.

Luc. 8.

Ambr.

Anima domum parare tenemur cui tres cameræ.

August.

que-

fluere. Similiter voluntas generatur à memoria, & intelligentia. Nemo enim aliquid vult, nisi illud in memoria habeat, & nisi intelligentia aliquo modo cognoscat; & sic memoria est mater intelligentiæ, intelligentia est proles memoriæ, voluntas verò procedit ab utraque. Et ideo per quandam appropriationem, Pater habitat in camera memoriæ, filius in camera intelligentiæ, Spiritus sanctus in camera voluntatis. In camera igitur memoriæ pater habitat per beneficiorum Dei continuam recordationem; *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Maximè enim tria in memoria habere debemus, scilicet Dei beneficia ad regratiandum, peccata nostra ad dolendum, & mortem nostram ad prævidendum. *Utinam saperent*, id est, cum sapore cognoscerent Dei beneficia, *& intelligerent*, sua peccata, *atque novissima providerent*, scilicet mortem. Ista autem talis meditatio, cameram scopat, & mundat. *Meditatus sum nocte cum corde*, &c. In camera intelligentiæ habitat filius per fidem veram, & sapientiam divinam. *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* In hac autem domo intelligentiæ non debemus ponere sapientiam diabolicam, quæ mors est animæ. *Sapientia carnis, mors est animæ. Sapientes sunt ut faciant malum, bene autem facere nesciunt.* Nec sapientiam mundanam, quia vana est: *Vani sunt omnes homines in quibus non est sapientia, sive scientia Dei.* Debemus autem ibi ponere sapientiam Dei, quia vita est animæ, quæ secundum Augustinum, in duobus consistit, scilicet in cognitione Dei, & in cognitione sui. Unde ait in libro soliloquii dicens, Deus semper idem es, si noverim te, noverim me. Ista autem sapientia quæ est per fidem, domum intelligentiæ purgat & mundat. *Fide purificans corda eorum.* In camera voluntatis habitat Spiritus sanctus per amorem. Unde postquam dixit Dominus: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*, &c. subdit, *& ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, scilicet per amorem. Ab ista autem camera voluntatis omnis perturbatio est tollenda, quia iste hospes non habitat nisi in domo pacifica, & quieta: veruntamen cum triplex sit perturbatio, una meritoria, à qua quis turbatur contra vitia, & peccata. *Zelavi super iniquos*, &c. Alia prohibita, de qua dicitur: *Qui odit fratrem suum homicida est.* Alia permixta, ubi subditur: *Motus animi sine quo præsens vita non ducitur*: quia dicit Hieronymus. Qui nullà animi perturbatione movetur, ut simpliciter dicam, aut Deus, aut Lapis est. Ideò primam perturbationem, scilicet meritoriam in hac camera voluntatis debemus fer-

vare. Secundam, id est, prohibitam debemus abjicere. Tertiam, scilicet permissam in quantum possumus temperare.

Tertiò debemus cibos præparare, videlicet materialem, spiritualementem, & cælestem. Primum scilicet materialem præparemus in pauperum refectione, Christus enim in paupere se reputat esurire, & pasci. *Esurivi & dedisti*, &c. id est, nostri justificationem; De qua dicitur: *Meus cibus est ut faciam voluntatem patris mei.* Istum cibum Christus ostiatim vadit quærendo, dicens: *Ego sto ad ostium, & pulso; si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum.* In ista enim cæna peccator debet ponere tres partes, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem. Deus autem tres alias partes ponit, scilicet remissionem culpæ, infusionem gratiæ, & collationem gloriæ. Sed multi sunt similes jocularibus, qui semper volunt comedere de alieno, & nunquam de suo. Sic etiam tales libenter vellent quòd Deus partes suas apponeret, & ipsi nihil apponere vellent. Terrium cibum, scilicet cælestem debemus præparare in Dei laudatione: *Nunquid manducabo carnes Taurorum*, &c. Et dicitur cibus cælestis, quia Sancti tali cibo in cælo pascuntur. *Beati qui habitant in domo tua*, &c. Augustinus in libro de civitate Dei: Ipse erit finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Si quis amicum suum libenter videt, illa visio quandoque finitur: si quis amat, ille amor quandoque in fastidium vertitur: si quis laudat, vel canit, sæpè ex tali actu fatigatur. Sed tunc nec visio nostra habebit finem, nec amor fastidium, nec laus fatigationem; sed continuum fervorem.

Quartò debemus assumere vestes pulchras sponso confimiles. Christus enim habuit quatuor paria vestium, scilicet vestes albas: *Ambulabunt mecum in albis.* Rubeas: *Quare rubrum est indumentum tuum.* Deauratas, & varias. *Astitit regina*, id est, Christi anima, quæ corpus suum laudabiliter textit, *in vestitu deaurato, circumamicta varietate.* Per hunc modum Christi sponsa, id est, quælibet fidelis anima debet habere vestes albas per munditiæ conservationem: *Vestimentis albis induaris ut non appareat confusio nuditatis tuæ.* Rubeas per dominicæ passionis meditationem: *Vestiebat nos cocino in delitiis.* Deauratas per ferventem charitatem: *In fimbriis aureis circumamicta varietate.* Et varias per virtutum multiplicitatem: *Vestivi te discoloribus.*

Cibus triplicem præparare debemus.

Matth. 25.

Joan. 4.

Apoc. 3.

Psal. 49.

Psal. 38.

August.

Vestes 4. habuit Christus.

Apoc. 3.

Isai. 63.

Psal. 44.

Apoc. 3.

2 Reg. 1.

Psal. 4.

Ezech. 16.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

SERMO I.

*Super Evangelium, in quo ad nostram
instructionem & informationem de
pluribus personis fit mentio.*

Luc. 2.

Erant Joseph & Maria mater Jesu admirantes super his quæ dicebantur de illo. Non solum verba Christi fuerunt nobis in documentum, & ea quæ fecit fuerunt nobis in exemplum, sed etiam ea quæ circa eum, & propter eum facta sunt, magnum nobis præferunt fidei mysterium, sicut patet in Evangelio hodierno, ubi plures personæ ponuntur, quæ sunt nobis ad instructionem & informationem. Ibi enim instruuntur conjugati, viduæ, virgines, & senes, & pueri, parentes, & filii.

Omnibus hominibus documenta dantur.

1 Petr. 3.

Ambr.

Vir debet uxorem diligere, & e contra.

Primò quidem instruuntur conjugati, & hoc in Maria & Joseph, inter quos fuit verum matrimonium, tamen sine commixtione corporum. Maria quidem honorabat sponsum suum, eum sibi præponendo. *Ecce pater tuus* &c. Et sibi obediens erat, sicut quando jam prægnans secum in Bethleem ivit, & postmodum in Ægyptum properavit, Joseph honorabat sponfam suam tanquam matrem domini sui. Uxor igitur debet obedire viro suo: *Mulieres subditæ sint viris suis*, sicut Sara obediebat Abraham, dominum eum vocans. Viri autem debent uxores suos honorare. *Verisimiliter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri impatiētes bonorem.* Ambo autem, scilicet vir & mulier, debent se invicem præcordiali amore diligere. Quod enim vir uxorem suam diligere debeat præcordiali amore, ostenditur ex prima formatione, quia mulier formata est de parte corporis viri juxta cor, ad innuendum quòd vir debet uxorem diligere præcordiali amore. Quod vero mulier virum amore præcordiali diligere debeat, ostenditur ex Ecclesiæ institutione, quæ ordinavit ut in quarto digito sponsæ annulus imponatur. Dicunt enim Naturales quòd quædam vena à corde procedit, quæ in digito quarto responderet; idè igitur annulus in quarto digito ponitur, ad innuendum quòd uxor virum suum diligere præcordiali amore tenetur.

Viduarum tria genera. August.

Tim. 5.

Secundò instruuntur viduæ, & hoc per Annam viduam prophetissam. Dicit autem Augustinus in lib. de vita Christiana, quòd sunt tria genera viduarum. Tria, inquit, esse genera viduarum non ignorare te credo. Primum quidem est perfectissimum, & cælesti præmio destinatum, quòd die ac nocte editum est orationibus & jejuniis. De quibus Apostolus: *Viduas honora, quæ veræ viduæ*

sunt. Aliud quod intendit curæ domus, & filiis alendis, nec tamen peccatis obnoxium. August. Ibidem.

Aliud quod intendit epulis & deliciis, quòd æternæ morti servatur & pœnæ. De quibus Apostolus: *Vidua quæ in deliciis est vivens mortua est.* Et quamvis ad omnes spectet orationibus insistere, præcipuè tamen hoc convenit illis, quæ veræ viduæ sunt; sicut ostendit Augustinus tripliciter in epistola ad Probam, de orando Deum. Primò exemplo ipsius Annæ viduæ, de qua dicitur quòd non discedebat de templo jejuniis & orationibus serviens Deo die ac nocte. Secundò exemplo alterius viduæ importunæ instantis cuidam Judici, ut eam vindicaret de adversario suo, quando Dominus commemoravit dum ad semper orandum & non desistendum nos admonuit. Hoc etiam ostendit Augustinus auctoritate Apostoli, qui ait: *Quæ verè vidua est & desolata, speret in Domino & instet orationibus nocte ac die.* Idè autem Apostolus dicit viduam desolatam secundum Augustinum ibidem, quia nondum apprehendit illam vitam, ubi est verum certumque solarium.

August. Thi. 5.

Tertiò instruuntur virgines in hoc quòd ipsa Anna virginitatem usque ad matrimonium dicitur conservasse, per quod datur intelligi, quòd mulieres virginitatem suam usque ad matrimonium corporale vel spirituale debent custodire, & tunc sponso carnali vel spirituali illibatam fidem servare. Est enim virginitas pretiosus thesaurus, & cum cautela & diligentia servandus, & hoc maxime propter vasis fragilitatem. Non enim est iste thesaurus in vase ferreo, sed fictili. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Propter istius thesauri imprestabilitatem, quia non potest in æquum vel in melius commutari. *Non est digna ponderatio continentis animæ.* Propter istius thesauri irrecuperabilitatem; quamvis enim Christus multa miracula fecerit, & multos mortuos suscitaverit, tamen virginitatem perditam nulli unquam restituere voluit. Hieronymus. Cùm omnia possit Deus, virginem tamen non potest suscitare post lapsum. Illud autem sæpè dicitur, hominem non posse facere, quòd nunquam facit, quamvis possit: sic Deus dicitur hoc facere non posse, quia hoc nunquam voluit facere.

2 Cor. 4.

Eccl. 16.

Quartò instruuntur senes, & hoc per Simeonem senem, de quo inter cætera dicitur quòd erat timoratus. Illi enim qui in tota vita sua Deo servierunt, possunt de Deo multum confidere. Illi vero qui tantum in senectute, possunt de Deo multum timere. In veteri lege Deus præceperat quòd sibi animal immaculatum offerretur quantum ad caput, corpus, & caudam. Caput in homine est prima ætas, scilicet adolescentia, sive juven-

tus

Immaculati quoad omnia debemus esse. tus: cauda est ultima ætas, scilicet ipsa senectus: corpus est ætas media inter has, scilicet ætas virilis. Qui igitur dant Deo suam juventutem, virilem ætatem, & senectutem, isti offerunt Deo caput, corpus & caudam; Isti Deo multum possunt confidere. Qui vero dant mundo suam juventutem, & postmodum Deo ætatem virilem & senectutem, isti auferunt caput, dant tamen corpus & caudam; isti possunt timere & confidere: timere, quia caput hostiæ detraxerunt: confidere, quia corpus & caudam obtulerunt. Qui autem dant solummodo Deo caudam, isti possunt timere multum. *Servite Deo cum timore, & exultate ei cum tremore*, quasi dicat: Vos qui totam vitam Deo dedistis, *servite Domino in letitia*. Vos qui ætatem virilem & senectutem Deo obtulistis, *exultate*, sed *cum tremore*, quia juventutem sibi abstulistis. Vos qui tantum senectutem Deo dedistis, *servite ei cum timore*.

Psal. 1.

Quinto instruuntur pueri per hoc quod dicitur: *Puer autem crescebat*, &c. Sicut enim pueri crescunt per ætatem, sic debent crescere per virtutem. Si enim dies post auroram non cresceret, inutilis esset. *Quasi aurora animæ est gratia incipiens*. Sicut igitur aurora crescit in lucem, & de luce in perfectum diem; sic anima de gratia incipiente, debet crescere in proficientem, & de proficiente in perfectam. *Iustorum semita quasi lux splendens*, ecce aurora gratiæ incipientis; *procedit*, ecce lux gratiæ proficientis, *& crescit usque ad perfectum diem*, ecce dies gratiæ consummantis.

Anima quomodo percre-
scere debet.
Prov. 4.

Parentes quomodo erga filios se gerant.

Prov. 22.

Sexto instruuntur parentes qualiter erga filios debent se habere in hoc, scilicet, quod parentes Christi ipsum puerum ad Templum perduxerunt, per quod ipsi parentes instruuntur, ut filios suos à pueritia instruant, ut ad Ecclesiam vadant & Dei mandata custodiant. Pueri enim tanquam mollis cera de facili ad omne bonum adducuntur, sed postquam in malitiis indurantur, vix ad bonum revocantur. *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea*. Unde Propheta in persona puerorum & juvenum dicit: *Factum est cor meum tanquam cera liquefscens*. Sed in persona illorum qui jam indurati sunt, subdit: *Aruit tanquam testa virtus mea*, &c. Tales enim ab omni humore gratiæ exsiccantur; ideo dicit, *Aruit tanquam testa*, &c. Et quia nunquam aut raro confitentur, ideo subditur: *Et lingua mea adhaesit faucibus meis*. Et sæpè in suis malitiis moriuntur, ideo subdit: *In pulverem mortis deduxisti me*.

Psal. 21.

Septimò instruuntur filii, quòd propter dolorem parentum non dimittant, quin Deo serviant; quòd notatur per hoc quòd Simeon dixit matri suæ: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Filius enim Dei non dimisit, quin crucem ascenderet, & quin in ea usque ad mortem persisteret, quamvis sciret quòd gladius doloris matrem suam perfora-

ret. A matre autem se absentavit, ut operibus Dei insisteret, quamvis sciret quòd de sua absentia multum mater doleret. *Pater tuus* Luc. 2. *& ego dolentes quærebat te*. Per hoc igitur filii instruuntur quòd non debeant dimittere propter dolorem parentum, quin pœnitentiæ crucem ascendant, & quin in ea usque ad finem vitæ suæ permaneant, & quin spiritalia, & Dei opera terrenis utilitatibus parentum semper præponant. Hieronymus in Hieron. Epistolis: Licet parvulus ex collo pendeat nepos in gutture; licet sparso crine, & scissis vestibibus ubera quibus te nutriverat mater, ostendat; licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem, contemptâ matre siccisque oculis ad vexillum crucis evola, solum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Gladium tenet hostis, ut me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo?

SERMO II.

De eodem. In quo incussio magni timoris ad nos spectat, titulus magni honoris, affectus magni amoris, & gladius magni doloris ad Dei matrem spectantia, insinuantur.

ET dixit Simeon ad Mariam matrem ejus: *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Simeon spiritu Dei plenus prophetizavit ista de Christi passione, resurrectione, & de maximo quem beata Virgo habitura erat dolore. In quibus quatuor tanguntur. Unum quod spectat ad nos, scilicet incussio magni timoris: tria quæ spectant ad Virginem, scilicet titulus magni honoris, affectus magni amoris, & gladius magni doloris.

Primò ex parte nostri notatur incussio magni timoris, cum dicitur: *Ecce positus est hic in ruinam*. Christus enim fuit in ruinam malis, qui suis salubribus documentis, ad suam perditionem utuntur. Tales enim Malis bona excæcantur ex luce, moriuntur ex odore, & noxia sunt. infirmantur ex medicamine: Ista tria exempla adducuntur à sanctis, Primum adducit Chrysostomus dicens, quòd quando lux splendet, & Sol radiat, oculos debiles conturbat. Augustinus. Oculis ægris odiosa est lux, quæ sanis est amabilis. Tales sunt sicut noctuæ, & vespertilioes, qui excæcantur à luce. Secundum adducit Apostolus, dicens: *Christi bonus odor sumus, his qui salvi fiunt, & his qui pereunt*. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis odor vitæ in vitam. Tali odore moriebatur Judas, qui ait: *Quare hoc unguentum non venditur?* &c. Interlinearis; iste moritur bono odore de quo alii vivunt. Tales sunt similes bufonibus, & serpentibus, qui odorem vineæ ferre non possunt, sed fugiunt. Tertium exemplum adducit

Cor. 1.

Joan. 11.

Hier. 51.
Ibid. 30.

ducit Gregorius dicens, Cælestis medicus ægros non respicit, quos de medicamento deteriores fieri videt. De talibus dicitur: *Curavimus Babylonem, & non est curata, derelinquamus eam.* Ejusdem: *Insanabilis est fractura tua, pessima plaga tua.*

Christus semper matrem honoravit.

Secundò ex parte Virginis ponitur titulus magni honoris hoc, quòd mater Christi nominatur. Magnus honor eundem filium habere cum Deo. Magnus honor matrem esse illius in terris, cujus est Deus pater in cælis. Ipse etiam filius eam tanquam matrem charissimam honoravit in nativitate sua, quia salvâ virginitate de ea nasci voluit; quod nulli alteri concessum unquam fuit. Unde dicitur: *Sicut sidus radium profert, sic virgo filium.* Item, ut sol non violat vitrum, per quod tamen intrat, sic de prole pia manet immaculata Maria in vita sua, quia sibi obediens fuit. *Erat subditus illis.* In morte sua, quia eam Joanni sollicitè commendavit. Post resurrectionem suam, quia sibi prius apparuit, unde dicit Sedulius: Semper virgo manens se visibus astans luce palam omnibus Dominus prius se obrulit. Et post ascensionem suam, quia in suam gloriam eam deduxit, & ad dexteram eam suscepit. *In voluntate tua deduxisti, &c.*

Psal. 72.

Tertiò ex parte Virginis ponitur affectus magni amoris, cum dicitur: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Quod tribus modis intelligi potest. Primò sic, *tuam ipsius animam*, id est, tuam ipsam animam, vel animam ipsius quæ est tua, vel animam tuam quæ est ipsius. Et hoc notatur non per naturam individuae substantiæ, sed per virtutem & vinculum charitatis immensæ. De sola enim anima beatæ Virginis dici potest quòd sit filii, & è converso, quia nunquam fuerunt nec esse possunt duæ animæ tam singulari amore conjunctæ. Erat enim anima virginis animæ filii sic per amorem unita, & tota in filii amore erat conversa. Sicut enim ferrum missum in ignem totum ignis efficitur, sic Mariæ anima charitate succensa, tota effecta est charitas, quia tota erat liquefacta. Sicut enim aurum ad calorem ignis totum liquefcit, sic ejus anima igne amoris inflammata tota erat liquefacta. *Anima mea liquefacta est.* Tota erat languida. Amor enim spiritualis facit animam languidam, & infirmam in amando terrena; sed fortem & robustam in amando cælestia. *Cum enim infirmor, tunc fortior sum & potens.* Et quia anima Virginis tota ab amore mundi defecerat, & Dei amore plena erat, idè se languidam esse dicebat. *Nuntiate dilecto, &c.*

Can. 5.

2 Cor. 12.

Cant. 5.

Virginis dolor.

Psal. 29.

Quartò ex parte Virginis ponitur gladius magni doloris, cum dicitur: *Pertransibit gladius.* In hoc quòd dicitur *gladius*, ostenditur quòd dolor fuit magnus. In eo quòd dicitur *animam*, ostenditur quòd dolor fuit intimus. In eo quòd dicitur, *pertransibit*, ostenditur quòd fuit transitorius, quia in gaudium est conversus. *Ad vespertum demorabitur fletus, &c.* Et quoniam non potest ali-

quid sine multo dolore amitti, quod cum multo fuerat amore possessum, idè videamus quantus matris ad filium fuit amor, & tunc videre poterimus quantus etiam dolor fuit. Siquidem in Christo triplex fuit substantia, scilicet caro, anima, & divinitas. Erat igitur inter matrem & filium triplex conjunctio, scilicet carnis ad carnem secundum naturam, animæ ad animam secundum amicitiam, spiritus ad Deitatem secundum gratiam. Amabat igitur Virgo Beata Christum amore naturæ, tanquam filium suum, amore amicitiae, tanquam amicum suum, amore gratiæ, tanquam creatorem suum. Dissecabatur igitur caro Virginis videns carnem Christi tam crudeliter laniari, vulnerabatur ejus anima, videns animam Christi tam graviter contristari, laniabatur spiritus ejus, videns Deitatem Christi tam ignominiosè tractari. Iste autem gladius qui animam ejus pertransivit, secundum Ambrosium fuit gladius divini sermonis. De quo dicitur, *Vivus est sermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Istum gladium profundè immersum habuit, quia Dei mysteria profundius cæteris penetravit, & verba Dei semper in corde medullitus portavit: *Maria autem conservabat, &c.* Secundum autem Bernard. Iste gladius fuit gladius amoris, unde ait super Cantica, & sagitta electa amor Christi qui animam Mariæ non tantum pertransivit, sed ita pertransivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuum amore dereliquerit. Secundum autem Bedam iste gladius fuit gladius doloris, quem Dominicæ passionis tempore sustinuit. Unde ait: Gladius doloris dominicæ passionis ejus animam pertransivit, quia non potuit videre filium crucifigi, sine affectu materni doloris, etsi speraret resurrectionem. Bernardus. Tuam animam pertransivit vis doloris, & idè te plusquam martyrem non immeritò prædicamus: in qua nimirum sensum corporeæ passionis, excessit affectus durissimi doloris. Damascen. Dolores quos effugit pariens, tempore passionis sustinuit.

Conjunctio triplex Mariæ cum Christo.

Qualis gladius Virginis animam pertransierit.

Heb. 4.
Luc. 2.
Bernard.

Beda.

Bernard.

Damasc.

SERMO III.

De eodem. In quo Dei justitia ponitur, ejus misericordia commendatur, hominisque malitia ostenditur.

Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. In Deo duo sunt, scilicet misericordia & justitia. *Duo hæc audiui: quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.* In hominibus autem perversis est multa malitia, quia nec justitiam Dei formidant: nec misericordiam ejus desiderant. In verbis ergo præmissis primò ponitur Dei justitia, cum dicitur: *Ecce positus est hic in ruinam.* Secundò commendatur Dei misericordia, cum subdi-

Psal. 61.

tur

*Malos ju-
stum est ruere
triplici de
causa.*

Aba. 1.

Psal. 37.

Prov. 27.

Heb. 12.

2. Reg. 14.

Esa. 36.

Psal. 61.

Psal. 103.

Prov. 18.

Psal. 124.

Psal. 34.

Rom. 1.

Prov. 4.

Thre. 4.

Hier. 38.

Psal. 117.

Psal. 77.

*Peccantium
differentia.*

tur: *Et in resurrectionem multorum in Israël.* Tertiò ostenditur hominis malitia, cum subditur: *Et in signum cui contradicetur.*

Circa primum notandum quòd justum est, ut homines mali ruant, id est, corruant, triplici de causa. Primò quia nimis se onerant, scilicet onere divitiarum, peccatorum, &urbationum. Quod enim divitiarum onerent, & aggravent, dicitur: *Vae qui congregant non sua, usquequò aggravant contra se densum lutum.* Quòd peccata onerent dicitur: *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum.* Quòdurbationes & irae malorum sint graves, dicitur: *Grave est saxum & onerosa est arena, & ira stulti utroque gravior.* Istud triplex onus ad deponendum nos monet Apostolus dicens: *Deponentes omne pondus, quoad primum, & circumstant nos peccatum, quoad secundum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, &c.* quoad tertium. Secundò justum est quòd ruant, quia debilitate se appodiant; appodiando enim se mundo, appodiant se rei fluxibili, idè ipsi assimilantur fluvio. *Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur, quae non revertuntur.* Appodiant se rei debili, idè assimilantur baculo arundineo: *Ecce confidis super baculum arundineum.* Appodiant se rei expositae casui, idè assimilantur parieti inclinato: *Tanquam parieti inclinato, & maceriae depulsa.* Qui autem appodiat se Deo, cadere non potest, quia appodiat se petrae firmissimae contra fluxibilitatem: *Petra refugium berinacis, id est, hericiis, hoc est peccatoribus.* Appodiat se turri fortissimae contra debilitatem: *Turris fortissima nomen Domini, &c.* Appodiat se monti contra casus facilitatem. *Qui confidunt in domino sicut, &c.* Tertiò justum est quòd ruant, qui per viam tenebrosam & lubricam ambulant. *Fiant via eorum tenebrae & lubricum, &c.* Non est ergo mirum si tales corruant, quia interius habent cæcitatem cordis. *Obscuratum est ipsi sapiens cor eorum, &c.* Idè dicitur: *Fiant via illorum tenebrae. Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.* Exteriùs habent lubricum carnis, idè subditur: *& lubricum. Lubricaverunt vestigia nostra, in itinere platearum nostrarum. Dimiserunt in cæno & lubrico pedes meos.* Interiùs etiam habent impulsus tentationis, idè subditur: *Et Angelus Domini persequens eos.* Istum impulsus etiam habent viri sancti, sed Dominus eos defendit: *Impulsus eversus sum ut caderem, & Dominus suscepit me.*

Secundò commendatur Dei misericordia cum dicitur, *Et in resurrectionem multorum.* Resurrectio autem dicitur respectu casus qui præcessit. Illud enim resurgit quòd priùs cecidit. Magna enim Dei misericordia ostenditur, quando illum qui in peccatum cecidit resurgere facit, quia homo potest per se in peccatum ire, sed non potest per se à peccato redire. *Spiritus vadens, & non rediens.* Chrysostomus. Nisi Dominus Deus valida manu misericordiae suae solveret peccata

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

tores usque ad mortem, in peccatorum suorum vinculis permanebit. Sunt multi autem qui semper volunt in peccato dormire, quos Apostolus increpat, dicens: *Surge qui dormis & exurge à mortuis & illuminabit te Christus.* Alii sunt qui semper volunt sedere, id est, à bonis operibus torpere, & nunquam ambulare, id est, per bona opera se exercitare. *Ambulate dum lucem habetis, &c.* Joan. 12. Alii sunt qui semper volunt manducare, & delitiis vacare. *Usquequo delitiis dissolveris filia vaga.* Ista tria genera hominum Prophetia reprehendit, dicens, *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Ac si dicat: *Surgite postquam satis dormivistis in peccatis, postquam diu sedistis vacantes ab operibus bonis, postquam satis manducastis vacantes delitiis; & sic amodò vigilate, qui tamdiu dormivistis: amodò ambulate qui tamdiu sedistis: amodò jejunate qui tamdiu manducastis.* Et dicit panem doloris, quia delitiae corporales quae nunc delectabiles videntur, in futurum in dolorem & in amaritudinem convertentur. *Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.*

Tertiò ostenditur hominum malitia, &c. cum dicitur, *in signum cui contradicetur.* Ubi duo videnda sunt. Primò quòd est istud signum. Secundò qualiter ei contradicetur. Istud signum est Christus, de quo dicitur: *Super montem caliginosum levate signum.* Isa. 13. Mons caliginosus est mundus, qui errore excæcatus prospera mundi tanquam vera bona appetebat, & adversa tanquam vera mala refugiebat. Sed super istum montem caliginosum levatum est signum, in quo tria sunt scripta, & depicta, scilicet humilitas, paupertas & carnis asperitas. De quo dicitur. *Et hoc vobis signum, invenietis infantem, &c.* Luc. 2. Ecce quanta humilitas. Qui enim erat sine principio, infans unius diei esse voluit. *Parvulus nobis natus est, pannis involutus, &c.* Bernardus. Dei filius cujus arbitrio erat eligere, ipse elegit quòd molestius est, præsertim parvulo & pauperis matris filio, quae vix pannos habuit ad involvendum. Ecce, cum tanta necessitas esset, nullam audio fieri pellium mentionem. *Positum in præsepio; ecce quanta carnis asperitas.* Idem Christus qui non fallitur, si elegit quòd carni molestius est, id ergo melius, id utilius; id magis est eligendum. Et si quis aliud doceat vel sentiat, ab eo tanquam à seductore cavendum est. Et sic Christus verbo, & exemplo docuit bona transitoria, scilicet divitias, delicias, & honores non esse vera bona, nec esse amanda. Paupertatem verò, molestias corporis & sui contemptum non esse vera mala, nec esse rimenda Augustinus super illud. *Qui proposito sibi gaudio, &c.* dicit: Omnia terrena bona contempsit Christus, ut contemnenda demonstraret, & omnia terrena mala sustinuit, quae sustinenda præcipiebat, ut nec in illis quæreretur felicitas, nec

*Bona vera
quae sint.
Heb. 12.*

26 DOM. INFRA OCT. EPIPHANIÆ DOMINI.

nec in illis timeretur infelicitas. Secundò videndum est qualiter isti signo contradicatur; siquidem humilitati quæ est in signo & vexillo Christi depicta, contradicunt superbi. *Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio diviti paupertas.* Carnis molestiæ

contradicunt voluptuosi: *Audiet luxuriosus Eccl. 21. & displicebit ei.* Pauperrati contradicunt Matth. 19. *Cum audisset adolescens verba hæc, tristis abiit, erat enim habens multas possessiones.*

DOM. INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ DOMINI.

SERMO I.

In quo quid matres erga filios, quid filii erga parentes, & quomodo quisque erga seipsum se habere debeat, insinuat.

LUC. 21.

Cum factus esset Iesus annorum duodecim ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, &c. Secundum Augustinum. Non solum verbi verba sunt nobis documenta, sed etiam verbi facta sunt nobis exempla. Et ideo ea quæ hic dicta & facta sunt, à verbo æterno, & de ipso verbo non solum nobis sunt in documentum instructionis, sed etiam exemplum imitationis. In præsentī Evangelio instruit mater matres, qualiter debeant se habere ad filios. Instruit filius filios qualiter se debeant habere ad parentes. Instruit mater & filius omnes alios qualiter habere se debeant ad seipsos.

Matres quomodo erga filios debeant se habere.

Exod. 13.

Quomodo parentes huius seculi filios suos ducant.

PL 67.

Primò igitur mater instruit matres quòd ad filios habeant, discretum amorem, timorem & correctionem. Tunc amor discretus est matris ad filium, quando à pueritia eum imbuat salutaribus disciplinis, sicut Virgo beata filium imbuebat, dum ipsum à sua pueritia ad Dei festa ducebat. Præceptum enim fuerat filiis Israël, quòd ter in anno scilicet in Aprili, Junio, & Septembri, festa celebrarent, scilicet Pascha, Pentecostem, & Scenophegiam. Et quamvis longè positi à duabus festivitibus pro minoribus causis possent remanere, à festo tamen Paschæ nullus poterat se excusare, nisi infirmitas vel casus inevitabilis interveniret. Et quia ista erat paschalis solemnitas, ideo Ioseph & Maria Hierosolymam ascenderunt, & puerum secum ad templum Dei duxerunt. Sed multæ jam matres sunt quæ filios suos vel filias citius ducunt ad choreas, quàm ad Ecclesias. Volunt eas potius ducere ad choreas, quàm ad ea quæ fiunt in Ecclesia. Prævenierunt principes conjuncti psallentibus in medio, &c. Ducunt autem ipsas ad choreas mundi ubi puella saltavit, & Joannem decapitari fecit. Tandem ducentur ad choreas inferni ubi de calore ad frigus, de frigore ad calorem perpetuò saltabunt. *Ad nimium calorem tran-*

seunt ab aquis nivium. Et nihilominus privabuntur choreis cæli, de quibus dicitur: *Qui pascis inter lilia, &c.*

Secundò mater de filio debet habere magnū timorem, ne scilicet in potestatem diaboli deveniat. Beata enim Virgo sicut dicit Glossa, timuit ne sicut Herodes filium suum infantem occidere voluit, sic factum jam puerum alii occiderent. Timebat ergo & dolebat, ne fortè in potestatem Archelai filii Herodis devenisset; sed multæ sunt matres quæ sciunt filios ab Herode, id est, à dæmone, jam occisos, & parum timere ac dolere videntur. Dolet mater si lupo asportat porcum suum, & non dolet si lupo infernalis aufert filium suum. Dolet si cadit asinus, & non dolet si cadit filius. Bernardus. Cadit asinus, & est qui sublevet, perit anima & non est qui curet. Sed tales multum dolebunt quando filios suos ad infernale patibulum coram suis oculis duci videbunt. Et tunc eis dici poterit illud: *Filia Hierusalem nolite flere super me, &c.* Flebunt quidem super Christum, ut inducant eum ad compassionem. Flebunt super seipsas, quia non adhibuerunt erga filios suos debitam correctionem. Flebunt super filios, quos videbunt traditos in æternam damnationem. Primas ergo lachrymas Dominus removet, ne scilicet super ipsum plorent, quia non possunt eum ad misericordiam inclinare. Alias duas concedit, ut super seipsas & filios suos plorent; ac si dicat Dominus: *Nolite flere super me:* quia nunquam me ad miserendum filiis vestris inclinare poteritis, sed *flete super vos,* quia eos non correxistis, & *super filios vestros* quos in tormentis perire videtis. Tertiò debent matres habere ad filios debitam correctionem, quod notatur in hoc, quòd beata Virgo dixit filio suo: *Fili quid fecisti nobis sic?* Non enim filium maledixit nec conviciatur: sed rationem facti querit. Quod est contra multos parentes qui filios nimis exasperant, & super eos nimis clamant, & nimis eos vituperant. Et *vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros,* Mansueti enim filii, sunt corripiendi in lenitate, mali cum severitate: Omnes autem cum mentis tranquillitate, & cum discretione: *Argue, obsecra, increpa, &c.* Mali enim sunt arguendi, & increpandi, boni obsecrandi, omnes autem cum omni patientia

tientia tolerandi, & cum doctrina, id est, discretionem moderandi.

Secundò filius instruit filios qualiter se habere debeant ad parentes. Habet autem homo tres parentes, scilicet cælestem, spiritua-
lem & carnalem. Puer autem Iesus ad patrem cælestem se habuit reverenter, quia ipsum & ejus negotia parentibus carnalibus præponebat, dicens: *Quid est quod me quærebatis*, &c. Augustinus. Amandus est genitor, sed præponendus est creator. Secundò ad patres spirituales, id est, legis doctores se habuit sapienter, & hoc in tribus, in quibus volentes addiscere, instruit, & informat. Primò in eo quòd eos tanquam nesciens audiebat. *Si dilexeris audire sapiens eris*. Secundò in eo quòd tanquam discere cupiens eos interrogabat. *Interroga patrem tuum*, &c. Tertiò in eo quòd tanquam ex auditis, & interrogatis informatus sapienter respondebat: *Si est tibi intellectus, responde proximo*, &c. Tertiò ad carnales parentes se habuit obedienter, cùm dicitur: *Et erat subditus illis*. Bernardus. Quis, quibus, Deus, hominibus. Augustinus. Homo erubescat esse superbus, quia humilis factus est Deus. Ex his instruimur quòd ad patrem cælestem debemus nos habere cum reverentia; ad patres carnales bonos cum obedientia, ad patres spirituales, id est ad prælatos cùm subjectione. In hoc reprehenduntur quidam sciolli, qui habentes prælatos minus peritos eis subijci dedignantur. Petrus, qui interpretatur agnoscens, servo Pontificis amputavit auriculam; quia scientia in clerico, & religioso, sæpè aufert obedientiam.

Tertiò mater, & filius instruunt nos omnes qualiter nos habeamus ad nosiplos. Et hoc in quinque. Primò ut ad Ecclesiam libenter eamus, quòd notatur per hoc quòd Christus ad templum fuit deductus & in templo inventus. Libenter enim filius in domo patris sui manebat. Unde etiam veniens Hierusalem, primò ad templum ibat. Chrysostomus. Proprium erat boni filii, ut veniens Hierusalem, primò curreret ad domum patris sui. Ille igitur qui libenter stat in Ecclesia, signum est quòd sit filius Dei, quia stat in domo patris sui. Ille verò qui libenter stat in taberna, signum est quòd sit filius diaboli, quia in domo patris sui moratur. Secundò quòd usque ad finem sacri ministerii in Ecclesia persistamus, quòd notatur per hoc quòd dicitur: *Consummatisque diebus*, &c. Sed multi sunt contrarium facientes. Refert Gregorius in dialog. de quodam Monacho, qui in oratione stare non poterat: quòd sanctus Benedictus considerans, vidit diabolum in forma pueri Mauri, qui ipsum per fimbriam vestimenti de Ecclesia extrahebat. Sicut enim angelus devotos ad Ecclesiam inducit, adductos custodit; & eductos ad propria reducit, juxta illud: *Custodivit me angelus Domini*; & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem. Sic diabolus quosdam ad
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Ecclesiam adducit ut mulieres conspiciant; quosdam ibi detinet, ubi vanis rumoribus inferviant; quosdam recedere facit, ne officium usque ad consummationem audiant. Tertiò, ut fugiamus turbas, si Christum amittere nolumus. Beata enim Virgo in turba, filium perdidit. Legitur in vitis Patrum quòd quidam sanctus in oratione quæsit qualiter salvus fieri posset. Et audivit: Fuge, tace, quiesce; hæc enim sunt radices non peccandi. Legitur quòd Zachæus Christum in turba videre non poterat, sed in domo sua eum conspexit. Interrogatus quidam philosophus quòd esset homini magis amicum? Respondit, alter homo. Quartò ut verba Dei in corde retineamus, quòd notatur per hoc quòd dicitur: *Maria autem conservabat omnia verba hæc*. Verba enim Dei in corde recondita à peccatis nos retrahunt. *In corde meo abscondi eloquia*, &c. Ad velociter currendum, & frequenter operandum nos pungunt: *Verba sapientum quæstisti*, &c. Ad amorem Dei accendunt: *Sagittæ potentis acutæ*, &c. Quinto ut semper de bono in melius proficiamus, quòd notatur per hoc quòd dicitur, *Iesus proficiebat ætate & sapientia*, &c. Similiter & nos sicut proficimus per ætatem: debemus proficere de virtute in virtutem. *Ibunt de virtute in virtutem*. Debemus enim proficere in sapientia, id est, in sapida scientia, ut spiritualia nobis sapiant, & terrena desipiant. Sapientia secundum nomen ejus est. Debemus etiam proficere apud Deum & homines in gratia, id est, in gratiosa fama. *Luceat lux vestra*, &c. Et sic erimus virtuosus quoad nos, saporosus quoad Deum, & gratiosus quoad proximum.

SERMO II.

De eodem. In quo ostenditur, quomodo Christus perditur, quomodo invenitur, & quomodo custoditur.

REmansit puer Iesus in Hierusalem, &c. Quia multi sunt qui perdunt Iesum, ideo utile est scire ea per quæ perditur ut evitentur. Sed utilius est scire ea per quæ perditus recuperatur. Utilissimum est scire ea per quæ recuperatus custoditur.

Sunt igitur quædam per quæ ille amittitur; & illa sunt quatuor. Primo enim amittitur per ineptam lætitiā, quòd notatur per hoc quòd beata Virgo de terra sua expulsa, in Ægypto fugata, in tanta tribulatione posita, filium non perdidit; at postquam ad festivitatem ivit, ipsum amisit, per quòd datur intelligi, quòd Iesus sæpè in adversitate custoditur, in prosperitate perditur. Ecce David à Saul persecutus, Deum non deseruit. Postmodum autem in regno positus, in adulterium & homicidium cecidit.

Parentes tres habet homo.

August.

Eccl. 6.

Deut. 32.

Eccl. 5.

Filii erga parentes quomodo se gerant. August.

Quæ propter nos ipsos agere tenemur.

Greg.

Judit. 13.

Luc. 19.

Psal. 116.

Psal. 12.

Eccl. 12.

Psal. 83.

Eccl. 6.

Matth. 4.

Per quatuor Christus perditur.

dit. Prosperitas enim mundana est sicut vinum purum quod citò inebriat, sed adversitas mixta est sicut vinum mixtum quod sobrietatem generat. Ad literam etiam in magnis festivitibus sæpè JESUS perditur. Cùm enim institutæ fuerint festivitates ad utilitatem animarum, vani homines eas convertunt ad voluptatem corporum, tales enim festivitates à Deo reprobantur: *Odivi & projecì festivitates vestras*, Quasi diceret: Vestræ sunt, & non meæ, immò ab ipso Deo in quadam abominatione habentur. *Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum*, dæmonibus deridentibus. *Viderunt eam hostes & deriserunt sabbata ejus*. Secundò amittitur per desidium, & distractionem nimiam, quod notatur per hoc quòd parentes eum amiserunt, ex eo quod à Hierusalem recesserunt, & se turbis immiscuerunt. Qui enim recedit à tranquillitate cordis, & dat se tumultui mundanæ turbationis, de facili JESUM perdit. Legitur quòd Helias manens in solitudine delicatè à Domino pascebatur, sed ad turbas se transferens, vix aquam, & buccellam panis obtinuit: quia quamdiu homo est in quiete, internâ delectatione pascitur: sed manens in turbatione, tali visitatione privatur. Hinc est etiam quòd filii Israël manna recipere non potuerunt, nisi postquam mare transierunt, quia nullus potest recipere spiritualem consolationem & dulcedinem, nisi transeat mentis turbationem. Tertiò amittitur per vanam fiduciam. Viri enim ad festivitates ibant seorsum, & mulieres seorsum. Pueri autem poterant ire cum utroque parentum. Ideò Joseph etiam credebatur quòd esset cum matre, & mater credebatur quòd esset cum Joseph, & sic ipsum ex tali fiducia amiserunt. Quidam enim nimis confidunt in suo sensu, & sapientia, sed nemo Salomone sapientior, qui tamen deceptus fuit. Quidam confidunt nimis in fortitudine sua, & constantia, sed nemo Samsonse fortior, nec Petro constanter quando dixit: *Domine tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire*, & tamen uterque cecidit. Quidam nimis confidunt in divitiarum temporalium, & spiritualium opulentia; sed nemo divite illo qui induebatur purpura, & bysso temporaliter ditior, & nemo David spiritualiter locupletior, & tamen uterque cecidit. Quidam nimis confidunt in Dei misericordia nihil cogitantes de justitia, tales sub spe veniæ multa peccata committunt, & sicut Adam qui consensit uxori suæ sub spe veniæ obtinendæ. Omnes tales Dominus alloquitur, dicens: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua*, quoad primos, *& non gloriatur fortis in fortitudine sua*, quoad secundos. *Et non gloriatur dives in divitiis suis*, quoad tertios. *Sed in hoc gloriatur qui gloriatur scire & nosse me, quia ego sum Dominus qui facio iudicium & justitiam in terra*; quoad quartos, quia debent ipsum cognoscere, non tantum misericordem, sed etiam justum Judicem. Quar-

tò amittitur per ignorantiam, quod notatur per hoc, quod dicitur: *Et non cognoverunt parentes ejus*. Si enim cognovissent, nunquam ipsum amisissent. Sic peccator Christum sæpè amittit, quia periculum suum non cognoscit. *Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam*. Nulla periculosior infirmitas, quàm illa quæ non sentitur, peccator enim est infirmus usque ad mortem, sed tamen non cognoscit ægritudinem suam. Omnis enim peccator ignorans est, & excæcatus tenebris peccatorum; & ideò medicum non quærit. Est enim sicut freneticus qui ridet, & parentes plorant. Sic peccator lætatur & angelus lacrymatur: *Angeli pacis amarè flebunt*. Et sicut lethargicus cui suus somnus videtur dulcis, & tamen est mortalis: *Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondit illum*, &c. Tales sunt similes illi de quo legitur in historia Balaam, qui ad ramum arboris pendens & subter se baratrum habens commensationi favi, & mellis de ramo pendentis se dabat, & de suo periculo non cogitabat.

Secundò sunt quædam per quæ JESUS amissus recuperatur, & illa sunt quatuor quasi contraria quatuor prædictis. Primo enim recuperatur per mundani gaudii exclusionem, quod notatur per hoc quod dicitur: *Dolentes quærebamus te*. Sicut enim inepta lætitia Christum facit perdere, sic salubris tristitia ipsum facit invenire. Bern. Quomodo inveniam te bone JESU, in gaudio, quem mater dolens vix invenit? *Maria stabat ad monumentum foris plorans*; & quia ploravit, ideo invenit. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum*. Nullus ergo speret se posse invenire Christum gaudente, quem mater invenit dolendo, Magdalena lachrymando, omnes tanquam unigenitum lugendo. Secundo recuperatur per cordis pacificationem: quod notatur per hoc quod in Hierusalem, quæ interpretatur *visio pacis*, redierunt. Qui enim Christum amisit per cordis turbationem, recuperare potest per mentis pacificationem. Deus enim cùm sit amator pacis, non habitat nisi in corde pacifico. *Factus est in pace locus ejus*. Videmus quòd imago hominis non conspicitur in aqua turbida vel commota, sed in aqua limpida & tranquilla. Sic Deus non videtur à corde turbido, sed pacifico & quieto. Hinc est quòd etiam Apostoli receperunt Spiritum sanctum sedentes, id est à tumultibus quiescentes. Tertiò recuperatur per devotam orationem, quod notatur per hoc quòd Maria filium recuperavit in templo, quod erat domus orationis. *Unde domus mea domus orationis vocabitur*. Deus enim aliquando amittitur per peccatum, quod fit per ignorantiam, sic amisit eum Paulus qui dicit: *Ignorans feci & in incredulitate*. Aliquando per peccatum, quod fit per infirmitatem humanam, sic amisit eum Petrus qui dum mori timuit, Christum negavit. Aliquando per peccatum, quod fit per certam mali-

Mala. 1.

Thren. 1.

2 Reg. 17.

Fiducia multiplex.

Matth. 26.

Hier. 9.

Isai. 5.

Isai. 33.
Job. 20.

Bernard.

Joann. 11.

Hier. 6.

Psal. 75.

Matth. 21.

1 Thess. 1.

malitiam, sic amisit eum David, qui adulterium & homicidium commisit. Sed omnes illi per orationem ipsum recuperaverunt. Nam Paulus tribus diebus & noctibus oravit, unde dixit Dominus Ananiæ: *Ecce enim orat.* De Petro dicitur: *Egressus foras flevit amarè.* David orationem trium syllabarum fecit, & misericordiam promeruit dicens: *Peccavi.* Quartò recuperatur per completam satisfactionem, quod notatur per hoc quòd JESum post triduum invenerunt. Prima dies est contritio. Secunda confessio. Tertia satisfactio. *Ibimus viam trium dierum ut sacrificemus Domino Deo nostro.*

Exod. 2.

Psal. 64.

Joan. 12.

Psal. 21.

Cant. 2.

Psal. 33.

Matth. 5.

1. Cor. 6.

Tertiò sunt quædam per quæ JESus recuperatus custoditur, ut semper nobiscum inhabitare dignetur. Ipse autem habitat in descensu, in Nazareth cum Maria, & Joseph, unde dicitur, *Et descendit cum eis, & venit Nazareth,* &c. Habitat quidem in descensu, id est, in valle humilitatis: *Valles*, id est, humiles, *abundabunt frumento*, illo scilicet frumento, de quo dicitur: *Nisi granum frumenti cadens in terram,* &c. Habitat in Nazareth, id est, in flore puritatis: *Tu autem in sancto habitas.* Sanctum enim idem est quod purum: *Ego flos campi*, ecce quia diligit florem puritatis. *Et lilium convallium*, ecce quia diligit vallem humilitatis. Habitat cum Joseph, id est, cum illis in quibus est augmentum sanctitatis: *Ibunt de virtute in virtutem,* &c. Habitat cum Maria, id est, cum illis qui habent lucem fulgidæ conversationis, quia Maria *illuminata* interpretatur: *Sic luceat lux vestra coram hominibus,* &c. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ, ideò non habitat cum tenebrosis, quia lux cum tenebris stare non potest: *Quæ societas lucis ad tenebras?*

SERMO III.

Ut supra, quomodo Christus est quærendus suo tempore, suo loco, & suo modo.

Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Multi sunt qui JESum quærunt sed non inveniunt, quia non quærunt eum suo tempore, & loco, & modo.

Est enim primò quærendus suo tempore, quia post triduum est inventus. Prima dies fuit tempus ante legem, & tunc Patriarchæ eum quæsierunt, sed eum invenire non potuerunt. Unde dicebat unus eorum: *Obsecro Domine, mitte quem missurus es.* Secunda dies fuit tempus sub lege, & tunc Prophetæ eum quæsierunt & eum invenire non potuerunt; unde dicebat unus eorum: *Utinam dirumperes celos & descenderes.* Tertia dies tempus est præsens, & in ista die JESus invenitur: *Quærite dominum dum inveniri potest, invocate,* &c. Quarta dies est præsens post hanc vitam, & tunc damnati eum invenire non possunt, quantumcunque eum quærant. Sicut enim ille qui ficus vel

uvæ extra tempus quæreret, non inveniret; sic illi qui extra tempus præsens Deum quærunt, invenire non possunt: *Quæretis me & non invenietis.* Damnati quidem Deum invenient, & non invenient. Invenient quidem tanquam judicem torquentem, sed non invenient tanquam patrem miserantem. Legitur quòd Absalon usque ad annum tertium regem David videre non potuit, in quarto autem anno ipsum non invenit, sed tribus lanceis vulneratus fuit. Homo quidem Deum non invenit in tempore legis naturæ, nec in tempore legis scriptæ, sed tantum in tempore legis gratiæ. In quarto autem tempore scilicet post hanc vitam mali Deum non invenient ad pœnitentiam, sed tantum ad pœnam, qui tunc etiam tribus lanceis vulnerabuntur. Una lancea est vermis conscientiæ. Secunda est ignis gehennæ: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Tertia lancea est privatio visionis divinæ, secundum aliam translationem: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei.*

Secundò JESus quærendus est suo loco: Joseph autem & Maria non potuerunt ipsum invenire apud seipsos, nec in comitatu hominum mundanorum, nec inter cognatos & notos; sed solummodò in templo Dei. Est enim quadruplex amor, scilicet privatus, mundanus, domesticus, & divinus. Non poterant igitur Joseph & Maria JESum invenire apud se ipsos, quia non invenitur in amore proprio, & privato. Talis enim amor, scilicet sui, est amor valde periculosus, quia multorum malorum est effectivus. *Instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes,* &c. Secundò non invenitur in comitatu hominum mundanorum, quia non invenitur in amore mundano, sed potius mundus ne inveniatur, impedit: *Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere,* &c. & inventum perdere facit, quia est sicut faccus pertusus: *Qui merces congregavit, misit eas in saccum pertusum.* Tertiò non invenitur inter cognatos & notos, quia non invenitur in amore domestico, id est, in amore parentum. Bern. Quomodo bone JESu inter cognatos meos te inveniam, qui inter tuos minimè es inventus? Qui dixit patri suo & matri suæ, *Deus pater tuus, & fratribus suis, ignoro vos & nescio,* &c. Quartò autem invenitur in templo Dei, id est, in amore spiritali, & divino. Si quis diligit me sermonem meum servabit, &c. Et pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Primos autem tres amores relinquendos, & quartum retinendum admonet Dominus: *Si quis venit ad me & non odit patrem suum,* hoc refertur ad amorem domesticum. Parentes enim odienti sunt, quando sunt mali, vel quando filios à servitio Dei avertunt, quia sicut dicitur, *Inimici hominis domestici ejus.* Sequitur, *Adhuc autem, & animam suam,* hoc refertur ad amorem proprium, & privatum. Nullus enim debet diligere animam suam, id est,

Joan. 7.
Damnati
quomodo
Deum inve-
niunt.
1. Reg. 14.

Isai. 66.

Isai. 2.

Amor qua-
druplex.

2. Tim.

Joan. 13.

Aggei 1.

Bernard.

Deut. 33.

Joan. 14.

Qui sit amor
retinendus.

Luc. 14.

Matth. 10.

Can. 2.

Galat. 6.

1. Cor. 15.

Modus tri-
plex inve-
niendi Chri-
stum.

1. Cor. 13.

Heb. 11.

Jac. 2.

1. Cor. 13.

Beata Virgo
quærens Do-
minum tripli-

animalitatem, & carnalem vitam suam, sed eam odire: *Qui odit animam suam, &c.* Et sequitur: *Et qui non bajulat crucem suam,* hoc refertur ad amorem mundanum. Ille enim crucem suam bajulat qui crucifixus est mundo & mundus sibi, *mibi mundus crucifixus est, &c.* Sequitur: *Et venit post me,* hoc refertur ad amorem spirituales & divinum: venit, inquit post me, non amando terrena, sed desiderando cælestia: sicut ego amo & desidero. Non sicut Adam qui terrena dilexit & cælestia deseruit. Primus homo, scilicet Adam de terra terrenus; Secundus homo, scilicet Christus de cælo cælestis.

Tertiò quærendus est suo modo, qui quidem modus triplex est. Primò enim debet quæri socialiter, quod notatur in eo quod dicitur: *Pater tuus, & ego.* Joseph interpretatur, *augmentum*, & significat opera bona quæ semper debent augeri. Maria interpretatur *illuminata*, & significat fidem quæ est illuminatio mentis. Interpretatur etiam *stella maris*, & significat charitatem. Sicut enim cæteris stellis occidentibus illa non occidit, sic cæteris virtutibus deficientibus, charitas non deficit. *Charitas non excidit.* Cum tali igitur societate JEsus est quærendus, & tunc invenitur, scilicet cum fide vera, operatione sollicita, & charitate succensa. Si enim alterum istorum defuerit, inveniri non poterit. Nam sine fide opera Deo non sunt accepta. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Sine operibus autem fides est mortua: *Fides sine operibus mortua est.* Fides autem & opera sine charitate inutilia sunt: *Si distribuero in cibos pauperum, &c.* Secundò debet quæri lachrymabiliter, quod notatur ex eo quod beata Virgo dixit: *dolentes quærebamus te.* Triplici de causa sic beata Virgo dolebat. Primò quia secundum Orig. timebat ne ipsam

deferens ad cælos rediisset. Secundò timebat secundum alios, ne longè ad partes remotas abiisset ut aliis nationibus prædicaret. Tertiò timebat secundum Glossam ne in manus successoris Herodis devenisset. His tribus de causis Sancti sæpè lacrymabiliter eum quærent. Primò cum lachrymis devotionis quas fundunt per sollicitam devotionem, quando se ad tempus eis subtrahit, & quodammodo eos deferens in cælum ascendit. Cujus reversionem desiderant, dicentes cum propheta: *Redde mihi lætitiā salutaris tui.* Secundò eum quærent cum lacrymis contritionis, quas fundunt, propter peccata quæ aliquando commiserunt, propter quæ se ab eis tunc totaliter elongavit. *Longè est Dominus ab impiis. Longè à peccatoribus salus.* Tertiò quærent eum cum lachrymis compassionis, quas fundunt pro miseris & malis peccatorum, qui JEsu in manus Herodis, id est, dæmonis tradunt, & quantum est in eis occidunt. *Rursus crucifigentes sibi met- ipsis filium Dei.* Tertiò debet quæri desiderabiliter, quod notatur in eo quod dicitur: *Quærebamus te,* & nihil aliud extra. Ipsum enim habentes in ipso omnia possidemus. *Venerunt mihi omnia bona, &c.* Sed illi qui volunt sine ipso habere divitias & delicias & honores, eum non inveniunt, sed potius amittunt: *Non inveniuntur in terra suaviter viventium,* id est, carnalium & delictorum. Abyssus dicit: *Non est in me,* id est, humana cupiditas quæ fundum non habet, quia sicut dicitur: *Avarus non impletur pecuniā.* Et mare loquitur: *Non est mecum,* id est, tumens superbia. Superbus enim instar maris semper contra alios fervet, semper intumescit, semper est in motuurbationum: *Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.*

ci de causa
dolebat.
Psal. 50.Prov. 15.
Psal. 118.

Heb. 6.

Sap. 7.

Job. 28.

Eccl. 6.

Isai. 37.

DOMINICA I. POST OCTAVAM EPIPHANIÆ.

SERMO I.

*In quo, istæ nuptiæ commendantur, à
loco, à convivio, à convivantibus,
& à ministris.*

Joan. 2.
Nuptiis qua-
re Christus
interesse vo-
luit.

Nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ & erat Mater JEsu ibi, &c. Secundum Bedam Dominus interesse voluit nuptiis, ut statum matrimonialem suam præsentiam approbaret. Approbaverat prius statum virginalem, in eo quod de intemerata Virgine nasci voluit. Approbaverat statum vidualem, in eo quod ab Anna vidua benedici dignatus fuit. Non restabat nisi ut statum conjugalem simili-

ter approbaret, ut per hoc daretur intelligi, quod in quolibet istorum statuum potest homo salvari. Est tamen gradus in his tribus statibus secundum Bedam. Bona est, inquit, Beda, castitas conjugalis, melior continentia vidualis, optima perfectio virginalis. Nuptiæ autem istæ de quibus in isto Evangelio agitur, quadrupliciter commendabiles sunt. Commendantur enim à loco, à convivio, à convivantibus, & à ministris. Siquidem in loco notatur magna mysterii congruitas, in convivii magna vini pretiositas, in convivantibus magna nobilitas, in servientibus magna strenuitas.

Primò enim commendantur à loco, in quo notatur magna mysterii congruitas, quod notatur

notatur in eo quòd dicuntur factæ fuisse in Chana Galileæ. Chana enim est nomen villæ in provincia Galileæ, Chana autem *zelus* interpretatur. Ex quo nobis mysterium commendatur; Ex hoc enim innuitur quòd vir & uxor debent mutuò se zelare. Est autem triplex *zelus*, scilicet nimius, tepidus, & discretus. *Zelus nimius* est *zelotipia*, & talis reprehensibilis est, tam in viro: *Non zeles mulierem sinus tui*, quàm in uxore: *Dolor cordis & luctus mulier Zelotipa*. Refert. Hiron. in libro contra Jovinianum, quòd quidam nobilis Romanus, uxorem habebat à foris gratiosam, sed intus cum viro nimis litigiosam atque *zelotipam*, quam vir à se expulit & ejecit. Cumque reprehenderetur quòd uxorem sic gratiosam expulisset, ille pedem prætendit, dicens: Videris hoc calceamentum: à foris quidem est multum pulchrum, & tamen intus me premit. Calceamenti quidem videtis formositatem exteriorem, sed non videtis meam molestiam interiorem. Refert Seneca quod Socrates habuit duas uxores nimis *zelotipas* & contentiosas, adeò quod quadam die in ipsum impetum facientes, ad terram eum dejecerunt. Alià etiam vice cum una illarum multa in eum intulisset tonitrua comminationum, ille dissimulans abiit, & juxta murum domus federe cœpit. Illa verò aquam immundam super caput ejus fudit. Sed Socrates nihil ex hoc exasperatus, caput tergere cœpit, dicens: Sciebam quòd post tonitrua pluvia sequeretur. Cum autem amici ei consulerent ut eas expelleret; Respondit: Disco in domo qualis sim in foro, hoc est, Disco in domo patientiam, ut ipsam in foro exhibeam. Secundus est *zelus tepidus* quando scilicet uxor scit virum suum fornicantem, & tamen sustinet, dissimulat & tacer. Et iste *zelus* tam tepidus est valde nocivus: Debent enim uxores viros suos fornicarios quatuor modis coërcere, ut dicit Aug. in lib. homel. Primò eos admonendo. Secundò objurgando, & si non profint charitativæ admonitiones, faciant duras objurgationes. Tertiò Ecclesiam interpellando. Si enim nec per admonitiones vult respicere, nec per objurgationes abstinere, debet uxor Ecclesiæ vel Episcopi auxilium interpellare, maximè si peccatum notorium est. Quartò ad Deum recurrendo. Si enim nihil horum valet, & ille in duritia sua permanet, debet uxor ad viros spirituales & ad orationem confugere. Quædam autem sunt quæ tacent triplici de causa, ut ibidem Aug. ostendit, scilicet aut timore perterritæ, quia à viris flagellari timent, sed plus debent timere Deum præcipientem, quàm virum flagellantem. Periculosius enim est incidere in manus Dei viventis, & omnipotentis, qui potest corpus & animam mittere in gehennam ignis, quàm incidere in manus hominis mortalis, & impotentis, qui tantum habet potestatem in corpus, & non in animam. Aut blandis adulationibus emollitæ, quia eas viri laudant, quòd patienter eos portant.

Quæ tamen patientia est mala, & saluti virorum contraria. Aut falsa ratione seductæ. Tribus enim rationibus, ut ibidem Aug. ostendit, viti uxores ad tacendum inducere conantur. Una est quæ dicunt: Nos sumus viri, & vos fœminæ. Et respondet Aug. Imperat fœminæ ut ferat adulterum virum, qui non vult ferre adulteram uxorem. Ego, inquit, quia sum vir: si vir es, vince libidinem tuam. Alia est qua dicunt. Nos sumus Domini, & vos ancillæ. Ad quod respondet August. In cæteris ancillæ estote virorum vestrorum, sed ubi ventum fuerit ad hoc quod dicit Apostolus; *Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier*. Clamate pro re vestra. Tertia est qua dicunt: Nos sumus capita, & vos membra. Ad quod respondet August. Si caput es, duc, sed vide quòd eas. Noli ire quòd non vis, ut sequatur te pedissequa tua. Et quia possent aliquæ uxores dicere: Ex quo vir mihi fidem non servat, nec ego sibi servabo. Respondet August. Nolite pudicissimæ fœminæ imitari viros vestros, aut vobiscum vivant, aut soli pereant. Impudico viro non debet mulier servare pudicitiam, sed Christo. Tertiùs *zelus* est ordinatus & discretus, quando scilicet vir & uxor ordinatè se diligunt. *Vi- ri, diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam*. Ibidem, *viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua*. Ibidem. *Unusquisque uxorem suam ut seipsum diligit*. Debet igitur vir diligere uxorem suam, sicut Christus dilexit Ecclesiam, ut si quando fornicatur & pœnitet; ipsam recipiat, sicut & Christus animam pœnitentem recipit, & gratiam sibi reddit: sicut corpus suum, ut nunquam corpus alteri dividat: sicut seipsum, ut præcordiali amore eam diligit.

Secundò istæ nuptiæ commendabiles sunt à convivio in quo fuit vini magna pretiositas. Creditur enim quòd illud vinum magis fuerit pretiosum, quàm unquàm fuerit ab aliqua vite productum. Dicit enim Chrysost. quod miracula quæ fecit Christus, semper ad melius terminantur, quàm natura facere possit; unde si Christus panes multiplicavit, si visum restituit, si aquam in vinum mutavit & hujusmodi, melius semper fecit quàm natura facere potuerat. Mutata est igitur aqua in vinum quantum ad substantiam, saporem, colorem & odorem. Aqua putrida est carnalis immunditia, in qua viri porcini commorantur. *Sus lota in volutabro luti*. Cum quidam lascivus juvenis Pythagoræ diceret se malle cum mulieribus, quàm cum philosophis conversari. Et fues, (inquit) libentius in cœno quàm in aqua pura morantur. Vinum autem Deo gratum, est matrimonium legitimè servatum. Si igitur ista aqua putrida aliquis erat infectus, postquam in matrimonio est conjunctus, mutet aquam carnalis immunditiæ in vinum matrimonialis pudiciæ. Mutet aquam quantum ad substantiam, ut eam jam

Viri uxores ad tacendum inducere conantur, triplici de causa.

Ephes. 5.

Miracula Christi semper ad melius terminantur. Chrysost.

2. Pet. 2.

Zelus triplex.

Eccl. 7.

Eccl. 26.

Nota de uxore litigiosa.

Seneca.

Uxores debent viros fornicarios quatuor modis coërcere.

Tacent quædam triplici de causa.

jam non habeat in opere. Mutet quantum ad saporem, ut jam eam non habeat in voluntate nec in delectatione. Contra hoc faciebant illi qui quamvis de Ægypto peccati recessissent quantum ad operationem, tamen adhuc videbantur illud retinere quantum ad voluntatem. *In mentem nobis veniunt cucumeres, pepones, porri, & cepæ & allia.* Mutet quantum ad colorem ut non habeat eam in mala spe, habendo scilicet cum aliquâ suspectam familiaritatem. *Ab omni spe mala abstinete vos.* Mutet quantum ad odorem, ut vitet mali occasionem id est, malorum societatem. Sicut enim malus odor inficit, sic mala societas mores corrumpit. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.*

Tertiò istæ nuptiæ commendabiles sunt à convivantibus, in quibus fuit magna nobilitas. Fuerunt enim ibi JESUS, Maria, & discipuli. Circa quod sciendum, quod quatuor de causis potest quis uxorem ducere. Prima est propter officium, id est, prolis propagationem, & sic matrimonium fuit institutum in paradiso ante peccatum, quando dixit Dominus: *Crescite, & multiplicamini*, &c. Secunda est propter solatium, & rei familiaris adiutorium, sine aliqua commixtione corporum; & tale matrimonium fuit inter Joseph & Mariam. Tertia est propter remedium; unde dicit Apostolus. *Melius est nubere quam uri.* Quarta est propter vitium voluptatis: *Comparatus est jumento insipienti*, &c. Quando ergo quis matrimonium contrahit propter officium, inter eos est JESUS, qui fuit virginis proles. Quando propter solatium, inter eos est Maria, quæ similiter propter eandem causam matrimonium contraxit. Quando propter remedium, inter eos sunt discipuli, qui sub disciplina matrimoniali seipsum coërcebant: *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat.* Quando verò propter carnalem voluptatem, inter eos est diabolus, qui dicitur Asmodeus. *In eos qui conjugia ita suscipiunt ut suæ libidini vacent, sicut equus, & mulus, habet potestatem demonium.*

Quartò istæ nuptiæ commendabiles sunt à servitoribus in quibus fuit magna strenuitas, & maximè in architriclino qui erat princeps aliorum ministrorum. Triclinium dicitur domus habens tres ordines mensarum. Voluit enim Dominus ut de isto vino tria scirentur. Primò quod non erat naturale, sed miraculosè factum; & quantum ad hoc habuit testes ministros, qui hydrias aquâ impleverunt, & vinum effuderunt. Secundò quod erat vinum verum, & quantum ad hoc voluit ut hydriæ essent testes. Si enim secundum Chrysostomum in vasis vinariis hoc miraculum fuisset factum, forsitan crederetur quod ibi fæces remansissent & quod non esset vinum verum, sed aqua colorata. Tertiò quod esset vinum bonum; & quantum ad hoc voluit habere testem architriclinum, qui

erat jejunus & sobrius, & ideò de sapore vini melius poterat judicare.

SERMO II.

De triplici matrimonio.

Nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ, &c. Quamvis hæretici miseri mentiantur carnale matrimonium esse illicitum, eorum tamen falsitas manifestè apparet. Si enim illicitum esset, nec Deus ipsum in paradiso instituisset, nec de virgine matre desponsata nasci voluisset, nec ipsum suam, & matris suæ, & discipulorum suorum præsentia, & miraculo decorasset.

Notandum autem circa hoc quod est triplex matrimonium. Primum est carnale quod est inter virum & uxorem, quod est humano generi valdè utile, si modo debito quis eo utatur. Per hoc enim homo à peccato conservatur: *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat.* Per hoc legitima proles suscipitur, quæ aliàs illegitima censeretur: *Crescite & multiplicamini*, &c. Per hoc homini obsequium exhibetur, quia sicut dicitur: *Ubi non est mulier ingemiscit æger.* Per hoc bona hominis fideliter conservantur: *Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem bonam.* Istud autem matrimonium celebratum est in Chana Galileæ, quia ipsi conjuges debent invicem se diligere, & invicem se zelare. Quod quidem ostenditur per auctoritatem, & per rationem, & per quandam significationem. Per auctoritatem quidem quæ dicitur: *In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus. Concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes.* Istæ autem tria inter eos requiruntur, scilicet amor interiùs in corde, concordia interiùs in pacifica cohabitatione, & consensus tam interiùs quam interiùs in bona operatione. Secundò hoc idem ostenditur ratione. Majoris enim ad minorem debet esse correctio, & disciplina minoris ad majorem obedientia & reverentia, æqualis ad æqualem amicitia mutua. Si igitur facta fuisset mulier de capite hominis, videretur quod deberet esse major, & vir minor, & quod ad ipsam spectaret virum corrigere. Si de pede, videretur quod viri deberet esse ancilla, & quod viro tanquam ancilla deberet in omnibus obedire. Sed facta est de latere tanquam æqualis & soror, ut inter eos dilectio & amicitia perseveret. Istam tamen æqualitatem per peccatum ex parte mulier amisit, quando Deus sibi dixit, *sub viri potestate eris.* Tertiò hoc ostenditur per quandam significationem, id est, per annuli subarrhationem. Ille enim annulus significat conjunctionem viri & uxoris per verum amorem. Debet autem ille annulus esse aureus, rotundus, & in quarto digito positus, & tantum unus. Aureus, quidem, ut ostendatur quod amor ille debet habere excellentiam & majoritatem. Sicut enim

Num. 11.

1. Thi. 5.

1. Cor. 13.

Uxorem
quatuor de
causis quis
ducere potest.

Gen. 1.

1. Cor. 7.

Psal. 48.

1. Cor. 7.

Tob. 6.

Triclinium
quid De vino
tria sunt sci-
ta.

Chrysost.

Matrimonii
utilitates.

1. Cor. 7.

Gen. 1.

Eccl. 36.

Ibid.

Conjuges in-
vicem se dili-
gere debent.

Eccl. 25.

Annulus in
matrimonio
quid signifi-
cet.

Gen. 1.

enim aurum excellit omnia metalla, sic & amor ille ceteros amores. *Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quamobrem derelinquet, &c.* Rotundus autem, ut ostendatur quod ille amor debet habere perpetuitatem, ut nunquam finiatur nisi per mortem. In quarto verò digito positus, ut ostendatur quod ille amor debet habere præcordialitatem. Dicunt enim medici, quod quædam vena à corde procedit quæ digito quarto respondet. Unus autem tantum à sponso ponitur, & non duo, ut ostendat amoris singularitatem.

August.
Matrimo-
nii bonum,
triplex.

In cæteris enim homo vult hominem socium, nisi in amando uxorem. Istius autem matrimonii secundum Aug. triplex est bonum, scilicet fides quam sibi mutuò servare tenentur, proles, quæ debent suscipi & religiose educari, & sacramentum, id est, inseparabilitas & individuitas quoad perpetuam cohabitationem. Contra primum bonum faciunt adulterantes, qui debitam fidem sibi non servant. Contra secundum faciunt abortum sibi procurantes, qui homicidæ sunt censendi. Contra tertium faciunt iracundi & superbientes. *Proprium enim hominis vitium est superbia, mulieris iracundia.* Non est creata hominibus superbia neque iracundia nationi mulierum. Quando igitur vir est superbus, & mulier iracunda pacificari non possunt, & ideò sæpè ab invicem separantur.

Eccl. 10.

Secundum matrimonium est spirituale, quod est inter Deum & animam. Et istud matrimonium initiatur, ratificatur, & consummatur. Initiatur autem per sponsonem, & fidem: *Sponsabo te mihi in fide.* Ista autem initiatio fit in baptismo, ubi est sponso ex parte sponsæ, quæ diabolo & pompis ejus abrenuntiare promittit, & fidei datio ex parte sponsi, id est, Christi, quia ibi percipitur Christiana fides. Multi autem frangunt sponsonem istam, quam fecerunt cum Deo, & faciunt pactum cum diabolo. *Ferietis fædus cum mendacio,* id est, cum diabolo qui est mendax, & pater ejus. Secundò istud matrimonium spirituale ratificatur, quæ ratificatio fit in præsentia per verba de præsentia, quod est contra procrastinantes, qui volunt quod semper durent sponsalia de futuro. *Ne dicas amico,* id est Christo, *vade, & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Si aurum tibi offeram non mihi dicis, cras veniam, sed jam exigis. Nemo differt, imò nullus excusat, redemptio animæ promittitur, & nemo festinat. De ista desponsatione dicitur: *Sponsabo te mihi, in justitia, & judicio, & misericordia, & miserationibus.* Justitia & judicium debent esse ex parte pœnitentis, ut quantum Deum offendit in peccatis, tantum de se judicium & justitiam faciat in pœnitentiæ laments. *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra, servire justitiæ in sanctificationem.* Misericordia & miserationes sunt ex parte Dei, qui animam peccat-

Oseæ 2.

Oseæ 10.

Prov. 3.

Oseæ 2.

Rom. 6.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

tricem recipit, & gratiam suam sibi restituit. Legitur quod Moyses Ethyopiissam quandam Num. 12. habuit uxorem. De qua sic dicit Bernard. Bernard. Moyses quandam Ethyopiissam duxit uxorem, sed non potuit ejus mutare colorem. Christus verò quam adamavit adhuc ignobilem, & fædam, gloriosam sibi exhibuit non habentem maculam, &c. Terriò matrimonium spirituale consummatur per gratiam perfectam; & sicut in matrimonio consummato est bonum fidei, proles, & sacramenti; sic in isto spirituali matrimonio debet esse bonum fidei, ne anima diabolum unquam suscipiat. Sed de multis dicitur: *Juxta me,* id est, scientem, Isai. 57. & videntem, *discooperuisti te,* id est, voluntatem, & consensum aperuisti, & *suscepisti adulterum,* id est, diabolum. Bonum proles, ut per bona opera se exerceat. *Salvabitur mulier per filiorum generationem, si permanserit in fide,* id est, per bonorum operum multiplicationem & fidem. Unde & in veteri lege maledictæ erant steriles, non à carnalibus filiis, sed ab operibus bonis. Bonum sacramenti ut anima nunquam à Christo se dividat. Christus enim ab anima nunquam separatur, nisi prius ab ipso anima dividatur. *Quid invenerunt in me patres vestri iniquitatis, quia elongaverunt se à me, &c.* Immo si anima ab ipso separatur mox à Deo reconciliatur. Unde dicitur: *Si dimiserit vir uxorem, & recedens ab ea duxerit alteram, nunquid revertetur ad eam ultra. Tu autem fornicata es cum amator. &c.*

Tertiò matrimonium est quasi medium quod est inter Deum & humanam naturam, & sicut in matrimonio carnali est triplex unio: una quæ est secundum consensum animorum. Secunda quæ est secundum permixtionem corporum. Tertia quæ est per indivisibilem habitationem amborum, sic, & in isto spirituali matrimonio ista triplex unio reperitur. Est enim Christus copulatus Ecclesiæ per perpetuam charitatem. *In charitate perpetua dilexi te: & ideo, &c.* Per naturalem conformitatem: *Nusquam enim Angelos apprehendit.* Et per inseparabilitatem: *Ecce ego vobiscum sum, &c.* Nunquam etiam natura divina separata est ab humana; imò etiam in morte divinitas erat conjuncta carni in sepulchro, & animæ in limbo.

SERMO III.

De quibusdam ad matrimonium pertinentibus.

Nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ. Quærit Areolus Theophrastus Philosophus, utrum sapiens ducere debeat uxorem, & cum diffinisset si pulchra esset, si benè morigerata, si nata ex honestis parentibus, si & ipsa sana & dives. Sic aliquando sapientem posse inire matrimonium, statim intulit: Hæc enim rarò nuptiis un-verfa concordant. Non est igitur uxor ducenda sapien-

sapienti. Ex his ergo habetur quod sapiens non debet ducere uxorem aut debet ipsam ducere bonam, & honestam. Circa hoc ergo sex sunt videnda.

Primò qualis uxor sit ducenda. Secundò qualiter bona uxor sit cognoscenda. Tertiò qualiter diligenda. Quartò qualiter custodienda. Quintò qualiter castiganda. Sextò qualis vita post mortem viri sit ab ipsa eligenda.

Circa primum notandum quòd illorum qui uxores accepturi sunt, quidam sunt lascivi & vani, quidam cupidi & avari, quidam sapientes & discreti. Lascivi & vani non quærunt in uxore nisi pulchritudinem: quæ tamen pulchritudo in muliere est periculosa.

Prov. 11.
Ibid. ult.

Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Et deceptoriam & vana: *Fallax gratia, & vana est pulchritudo, &c.*

Quærit supradictus Areolus Philosophus, prout refert Hieron. contra Jovinianum. Si vir debeat ducere uxorem pulchram aut turpem? Et responderet Pulchra citò adamat, fæda faciliè contemnitur. Difficile est custodire quam omnes amant: Molestum est possidere, quam nemo dignatur habere. Minori tamen miseria deformis habetur, quàm formosa servatur. Legitur Hester 15. quòd ipsa roseo colore, & micantibus oculis ad regem intravit, credens ex hoc regem placare & ipsum inclinare, sed rex eam videns, in furorem maximum est motus. Tunc regina timens corruit, & in pallorem color ille mutatus fuit. Rex verò videns eam sic pallidam, deposuit iram, & ipsam recepit in gratiam. Per quod datur intelligi, quòd mulieres quæ se colorant, Deo displicent: quæ autem ex abstinentia efficiuntur pallidæ, Deo placent.

Chryf.

Cupidi autem & avari non quærunt in uxore nisi divitias. Chryf. super Matth. Tu juvenis, quando uxorem ducere vis, noli quærere divitem, sed benè morigeratam, quia boni mores divitias semper acquirunt, divitiæ autem bonos mores nunquam fecerunt, & gloriosior est paupertas fidelium, quàm divitiæ peccatorum. Interrogavit quidam Themistium Philosophum, Cuinam libentiùs filiam suam traderet in uxorem? An pauperi, seu scientia, & moribus ornato; an locupleti parum probato. Qui respondit: Malo, inquit, hominem indigentem pecuniâ, quàm pecuniam indigentem viro. Quærit supradictus Areolus Philosophus quid sit melius, an ducere uxorem pauperem pacificam, an divitem litigiosam? Et respondit: Pauperem, inquit alere, difficile est, divitem ferre, tormentum. Et quamvis non determinet quid sit melius, Salomon tamen determinat qui dicit: Quòd melius est ducere uxorem pauperem & pacificam, quàm divitem & litigiosam. *Melius est sedere in angulo domus quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.* Sapientes autem respiciunt in uxorem ad sapientiam ejus, scientes illud: *Sapiens mulier ædificat domum suam, insipiens quoque extru-*

Prov. 21.

Ibid. 14.

etiam manibus destruet. Domus & divitiæ dantur à parentibus. A Domino autem propriè uxor prudens. Respiciunt etiam ad bonitatem ejus: *Mulieris bonæ beatus vir.* Non dixit mulieris pulchræ, nec mulieris divitis, sed mulieris bonæ.

Ibid. 19.
Eccl. 26.

Secundò videndum est qualiter uxor bona sit cognoscenda. Istud ostendit Chryf. super Matt. dicens, quòd ille qui vult uxorem accipere, debet considerare si habet ambos parentes bonos vel ambos malos, vel unum bonum, & alterum malum. Si ambo sunt boni securè eam accipiat. Si autem ambo mali, omninò devitet. Si verò alter bonus & alter malus, quid facturus sit timeat. Veruntamen si pater est bonus & mater mala, magis convenit timere; si vero è converso, minus. E ratio est, quia puellæ magis consueverunt conversari cum matribus quàm cum patribus, & ideò magis consueverunt imitari mores maternos quàm paternos.

Tertiò videndum est qualiter sit diligenda: cavendus est enim amor nimius & inordinatus. Seneca: Amor nimius formosæ mulieris rationis oblivio est, & insanix proximus. Turbat consilia, altos & generosos spiritus frangit, à magnis cogitationibus ad humillimas detrahit. Refert idem Seneca cognovisse se quendam honoratum virum, qui exiturus in publicum cum fascia uxoris suæ se colligabat, & nec puncto quidem horæ præsentia ejus carere poterat, potionemque nullam nisi alterius tactam labiis, vir & uxor hauriebant. Et subdit Seneca, Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. Nihil autem interest cum ex honesta causa quis insaniat. Unde Sextus in sententiis: Adulter quidem est in suam uxorem amator ardentior. In alienam uxorem omnis amator turpis est, & in suam nimius. Nihil turpius quàm amare uxorem tanquam adulteram.

Seneca.

Uxor quomodo diligenda.

Quartò videndum est qualiter sit custodienda. Quærit suprà dictus Areolus, si uxor sit custodienda, vel non! Et responderet. Quid prodest diligens uxoris custodia cum servari impudica non possit, pudica non debeat. Certum est autem quòd uxor pudica & probata non indiget custodia. Refert Hieron. in libro contra Jovinianum, quòd Duellius qui primus Romæ navali certamine triumphavit, cum jam senex esset, audivit exprobrari sibi os fætidum; Cumque uxori conquestus esset quare nunquam se monuisset, ut huic vitio mederetur: Fecissem, inquit, illa, nisi putassem omnibus hominibus sic os olere. In hoc magna sua pudicitia monstratur, quæ nunquam nec alicui homini cum facie appropinquavit, ut discernere posset flatus odorem. Talis non indigebat custodia. Refert ibidem de quadam virgine Thebana, quæ dum à quodam violata fuisset, jugulavit ipsum postea dormientem & postea se interfecit. Narrat etiam August. in libro de civitate Dei, de Lucretia quam Sextus Tarquinius filius regis Roma-

Quæ uxores custodiendæ sint.

Romanorum violavit, quam cum vir flentem invenisset, & eam salutasset, respondit: Quid salutis est mulieri, amissâ pudicitia? Veruntamen corpus est violatum, non animus. Et ne ulla impudica exemplo Lucretiæ vivat, cultellum arripuit, & se interfecit. Tales igitur quæ sic habebant firmum propositum castitatis, custodiendæ non sunt: Illæ autem quæ suspectæ sunt, custodiendæ sunt. Et quamvis impudicæ omnino non possint custodiri, possunt tamen à multis malitiis impediri. Unde Dominus dixit mulieri fornicariæ: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & semitas suas non inveniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos.* Ille quidem impudicæ uxoris vias spinis sepiat, qui multas cautelas, & impedimenta sibi opponit. *In filia non advertente se, firma custodiam, ne inventâ occasione abutatur se.*

Osee. 2.

Eccl. 26.

Uxor mala
tribus modis
castigatur.

Quintò videndum est, qualiter sit castiganda. Istud docet Chrysost. super Matt. dicens, Tribus, inquit, modis uxor malè morigerata castigari debet. Primò docendo secundum Deum; si autem timorem Dei non sentit, improperando ut vel homines erubescat. Si autem nec pudorem sentit frequenter confusa, faciat illi quod præcipit Salomon; *Cor durum in baculo percutere.* Primò ergo inquit Chrysost. Admone, quia sæpè proficit doctrina justitiæ: deinde confunde, quia frequenter pudor est frænum vitiorum. Tertiò iustum est ut castigetur tanquam ancilla quæ erubescere nescit, ut libera.

Sextò videndum est qualis vita sit ab ipsa post mortem viri eligenda. Ad quod dicendum quod tutius est ut vitam eligat vidualem. Mortuo enim viro mulier debet se semimortuam reputare, cum ambo fuerint una caro, & ideò tanquam semimortua amplius nubere non debet. In aliquibus etiam avibus hoc invenitur, ut postquam una moritur, reliqua alteri non sociatur. Bernard. Pudeat ad Bernard. negotium honestatis, rationem non posse invenire in homine, quod natura potest in volucre. Super hoc Hieron. contra Jovinianum adducit exemplum de tribus matronis Romanis, quæ post amissum virum accipere noluerunt secundum: quarum una dicebatur Martia Cattonis, quæ interrogata quare secundum non acciperet virum? Respondit, se non invenire virum qui velit eam propter se, sed propter sua, fortè quia erat turpis & dives. Secunda dicebatur Valeria, quæ cum interrogaretur, quare secundum non acciperet virum? Respondit, se hoc facere non posse, quia vir suus non erat mortuus, sed vivus: quamdiu enim ipsa viveret vir suus secum in corde pariter viveret. Tertia dicebatur Amica, quæ cum à parentibus urgeretur ut secundum acciperet virum, eo quòd juvenis & dives esset. Respondit, se hoc non posse facere, quia bonum habuerat virum, & ideò si secundum acciperet aut ille esset bonus aut malus. Si bonus, semper esset in timore ne ipsum perderet, si malus, semper esset, in dolore, eo quòd post bonum virum malum invenisset.

Hieron.

DOM. II. POST OCT. EPIPHANIE. DE PECCATO SUPER EVANGELIUM.

SERMO I.

In quo 1. species morbi, 2. curandi modus, & 3. medici peritia aperitur.

Matth. 3.

Ecce leprosus veniens adorabat eum dicens, Domine si vis potes me mundare. Per istum leprosum, sed mundatum intelligere possumus quemlibet peccatorem, sed iustificatum. Circa cujus curationem tria ponuntur, scilicet species morbi, modus curandi, & peritia medici.

Leprosus omnes
sensus vitiosos
habet.

Species morbi fuit lepra, per quam peccatum intelligitur. Leprosus enim habet omnes sensus corporis vitiosos atque corruptos. Habet enim visum caliginosum, odoratum obtusum, auditum clausum, palatum inordinatum, inflatam & debilem manum. Si Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

cut enim lepra corrumpit omnes sensus corporales, sic & peccatum impedit omnes virtutes animæ spirituales. Primò enim peccatum corrumpit omnem virtutem intellectivam, quæ est visus animæ. *Excavavit eos malitia eorum.* Fides enim est oculus dexter animæ qui per peccatum excavatur. Legitur quòd Naas Ammonites dixit filiis Jabez Galaath: *In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros.* Habens enim oculum dextrum erutum non est aptus ad pugnandum, quia nec potest videre oculo dextro cum sit erutus, nec sinistro cum sit clypeo tectus. Sed si sinistrum oculum erutum haberet, adhuc posset pugnare, quia cum dextro oculo posset videre. Oculus dexter animæ, ut dictum est, fides est, sinister verò sunt opera bona: ipsa autem opera bona sine fide inutilia sunt. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Fides autem sine operibus in casu valere potest quando scilicet

Similiter, & peccator

Sap. 2.

Reg. 11.

Fides est oculus animæ.

Hebr. 2.

deest operandi facultas, est tamen operandi voluntas. Cum fide igitur sine operibus potest aliquando homo contra diabolum pugnare; cum operibus autem sine fide pugnare non potest. Unde Apostolus nos admonet, ut contra diabolum assumamus opera, sed principaliter fidem: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Secundò peccatum claudit in anima virtutem auditivam, ut vocem Dei præcipientis, vel admonentis audire non possit. Sicut enim anima dicitur videre quando aliquid per se intelligit, sic & dicitur audire quando aliquid ab alio cognoscit; auditus enim in homine aliquando impeditur ab interiori, sicut quando nervi audibiles opilantur; aliquando ab exteriori sicut quando aliquod obstaculum in aure ponitur; aliquando partim ab exteriori, partim ab interiori, sicut quando ex aëre exteriori corrupto, in instrumento auditus aliqua corruptio generatur. Superbia igitur in anima impedit spirituales auditum ab interiori, quia est in mente: superbus enim non vult audire vocem Dei nisi à tergo. *Verterunt ad me tergum & non faciem. Audiet vocem post tergum monentis.* Avaritia impedit ab exteriori, quia ponit ibi terram cupiditatis: Istam terram removendam admonet Dominus Deus, dicens: *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.* Luxuria impedit partim ab interiori, & partim ab exteriori: ipsa enim concupiscentia interiùs radicatur in anima, sed foris apparet per signa impudica. *Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius cognoscitur.* Tales enim vocem Dei audire contemnunt. *Audiet luxuriosus & displicebit ei.* Tertio peccatum obturat virtutem memorativam, quæ est quasi olfactus animæ. Cum enim deberet odorare divinas suavitates, odorat fœtentes carnalitates. *Erit pro suavi odore fœtor.* Cum deberet habere in memoria beneficia Dei, habet in memoria injurias proximi; cum tamen dicitur: *Omnis injuriæ proximi tui nē memineris.* Cum deberet esse memor suorum peccatorum ad dolendum, juxta illud: *Recognitabo tibi omnes annos meos,* &c. memor est potius ad declarandum. Quarto peccatum deordinat virtutem affectivam, quæ est quasi palatum animæ, quia non sapiunt sibi spiritualia, sed terrena. *Anima saturata, id est, amore terrenorum repleta, calcabit favum, id est, dulcem amorem cælestium. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Illi dicunt malum esse bonum, & bonum malum, qui dicunt divitias esse bonas, quæ multorum malorum sunt causæ: & paupertatem esse malam, quam Christus docuit & servavit. Unde secundus Philosophus, interrogatus quid esset paupertas? Respondit, odibile bonum. Illi dicunt tenebras esse lucem, & lucem tenebras, qui opera vitiosa

laudant, & virtuosa vituperant, cum tamen Rom. 13. dicatur: *Abjiciamus opera tenebrarum & induamur arma lucis.* Illi ponunt amarum in dulce, & dulce in amarum, qui malunt habere conscientiam turbidam quam quietam. Greg. Nicenus: Mala conscientia sequitur se, immò non recedit à se; vix potest foris ali- quod esse remedium quando intus est vulnus inclusum. Quintò peccatum debilitat virtutem operativam, quæ est quasi manus animæ; fecit enim ipsam esse pigram ad operandum: *Abcondit piger manus suas sub asella sua,* &c. *Manus in manu: non erit innocens malus.* Sancti viri habent manus ab invicem separatas, cum una manu contra diabolum præliantes, cum alia benè operantes. Unà manu faciebant opus, & alterâ tenebant gladium: Pigri autem habent eas conjunctas, quia nec volunt præliari, nec operari, in futuro autem habebunt eas ligatas: *Ligatis manibus, & pedibus,* &c.

Secundò ponitur modus curandi, cum dicitur *extendens manum tetigit eum dicens: Volo mundare.* Ubi notatur quòd Christus habuit verum corpus, veram animam, & veram deitatem. Tria autem circa istum leprosum ostendit, scilicet tactum. *Tetigit, inquit, eum.* Affectum doloris, dicens: *volo.* Et potestativum effectum dicens: *Mundare.* In tactu notatur quòd habuit verum corpus, contactus enim non est nisi duorum corporum. In affectu notatur quòd habuit veram animam, affectus enim & compassio tantum sunt in anima, non in corpore nec in deitate. Unde dicit Anf. Quando nobis compateris, nos sentimus compassionis effectum, tu verò sentis affectum. In potestativo autem effectum notatur quòd habuit veram deitatem, ex eo quòd in instanti ipsum mundavit, quod nulla virtus creata facere potuisset. Ista autem tria scilicet corpus, animam, & deitatem secum portavit, ut de his tria remedia faceret, per quæ tres hominis infirmitates sanaret. Homo quidem patiebatur tumorem superbiæ, vul- nerationem mortalis culpæ, & fœtorem consuetudinis pravæ. *Vulnus, ecce vulnus culpæ mortalis, & livor, ecce putredo consuetudinis, & plaga tumens, ecce tumor elationis, non sunt circumligata,* &c. Fecit igitur Christus de carne sua emplastrum quo tumorem superbiæ frangeret, & maturaret, emplastrum enim fit de herbis, & floribus, & caro Christi sicut & nostra fuit herba & flos: *Omnis caro fœnum,* &c. August. Ecce habes humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. De sua anima fecit vas unguentarium, in quo omnia genera unguentorum reposuit, ut vulnera nostra sanaret. *Unxit Deus,* &c. *Unguentarius facit pigmenta suavitatis.* Deitatem verò habuit tanquam balsamum pretiosum, ut suo odore omnem fœtorem expelleret: *Sicut cynamomum, & balsamum,* &c. istum odorem in sua passione mortui & putridi sentientes, continuo surrexerunt.

Tertio ponitur peritia medici. In hoc etenim

Greg. Nicae.

Prov. 26.

Ibid. 11.

Neem. 4.

Matth. 22.

Christus verum corpus veram animam, veramque deitatem habuit.

Anf.

Hominis peccata tria.

Isai. 1.

Isai. 40.

Psal. 44.

Eccl. 38.

Eccl. 24.

etenim consistit peritia medici, ut infirmum jam sanatum instruat quod caveat sibi à contrariis, & utatur conservativis. Contrarium sanitati spiritali, est humanum favorem appetere: istud Christus ab isto infirmo sanato prohibet, dicens: *Vide nemini dixeris*. Conservativum sanitatis est omnia Deo attribuere, & sacrificium laudis sibi offerre, istud præcepit, dicens, *Offer munus tuum*, id est sacrificium, de quo dicitur: *Sacrificium laudis bonificabit me*. Nihil enim nobis per vanam gloriam debemus attribuere, sed omnia Deo offerre. De omnibus enim operibus nostris Deus vult, ut habeamus totum meritum. Proximus habeat bonum exemplum; & ipse vult habere laudem, & gloriam. Tria enim sibi Deus reservavit, & nulli creaturæ unquam communicare voluit scilicet gloriam: *Gloriam meam alteri non dabo*. Vindictam: *Mibi vindictam, & ego retribuam*. Et potestatem judicariam: *Potestatem dedit ei iudicium faciendi*, &c. Gloriam autem sibi auferunt vani gloriosi, de quibus dicitur: *Quomodo potestis vos credere qui gloriam ab invicem accipitis*, &c. Vindictam sibi auferunt superbi & iracundi, qui de injuriis sibi illatis vindicare se volunt, cum tamen dicat: *Qui vindicare se vult, à Domino inveniet vindictam*. Iudicium sibi auferunt temerarii, & præsumptuosi, qui de occultis aliorum cordium judicare volunt, cum dicatur, *Nolite ante tempus judicare, quousque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium*.

Quæ spiritalibus contraria.

Psal. 49.

Deus sibi reservavit tria. Isai. 48. Rom. 12. Joan. 5. Ibidem.

Eccl. 18.

1 Cor. 4.

SERMO II.

Ut suprâ, ostendens 1. quid ad infirmum, 2. quid ad medicum, & 3. quid ad utrumque simul pertineat.

Domine si vis potes me mundare, &c. Ad infirmum pertinet medico aperire morbum & petere sanitatis beneficium. Ad medicum pertinet liberaliter infirmo exhibere suffragium. Ad utrumque pertinet cavere recidivum, ut scilicet & medicus infirmo, & infirmus sibi ipsi caveat ne recidivum incurrat.

Per istum igitur leprosum peccator significatur, ad cujus curationem facta tria fuerunt, unum ex parte sua, scilicet morbi insinuatio, & sanitatis postulatio, cum dicitur, *Domine si vis potes me mundare*, me scilicet leprosum. Sanantis informatio: Significatur autem peccatum per lepram triplici de causa. Primò quia lepra est morbus contagiosus, sicut etiam peccatum. Sicut enim leprosus generat leprosum corporaliter, sic unus peccator generat alium spiritaliter: *Corrumpunt bonos mores colloquia prava*. Quando sani stant cum sanis, in sanitate mutua se conservant. Quando verò leprosi stant

cum leprosis, magis ac magis se vitiant. De quo modicum est curandum. Quando verò sani cum leprosis stant, vel è converso, sani sæpè inficiuntur à leprosis, leprosi autem in multis adjuvantur à sanis; idè non est periculosum leprosis stare cum sanis, sed periculum est sanis stare cum leprosis. Sic quando boni stant cum bonis, mutuò ad bonum se provocant. Unus enim ab alio addiscit humilitatem, & ab alio pietatem, ab alio patientiam, ab alio obedientiam. *Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui*. Quando autem mali stant cum malis, mutuò se ad malum incitant. *Dies eructat verbum, id est, bonus homo dat bonum documentum. Et nox nocti indicat scientiam, id est, malus malo dat malam doctrinam, & sic peiores efficiuntur: quod quidem justum est postquam sanari contemnunt. Qui nocet noceat adhuc, & qui in sordibus est, &c.* Quando verò boni stant cum malis, vel è converso; non est periculum malis, sed utile, quia sæpè meliorantur. Est autem periculum bonis, quia sæpè vitiantur. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum, &c.* Idè non dixit dominus Babylois & Chaldæis ut recederent de medio populi sui, sed dixit populo suo ut recederet de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum. *Recede de medio Babylonis, &c.* Secundò peccatum significatur per lepram, quia lepra est morbus periculosus. Cæteri enim morbi corrumpunt partem corporis; iste autem inficit totum corpus & idè ab hominibus valde timeretur. Sed peccatum est periculosius, quia corpus & animam inficit & corrumpit, & idè valde est timendum, & fugiendum. *Quasi à facie colubri fuge peccatum. Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum, quasi romphea bis acuta omnis iniquitas.* Et assimilatur hoc peccatum colubro, & dentibus leonis & rompheæ bis acutæ. Per colubrum luxuria designatur. Dicitur enim coluber quasi colens umbram, vel coluber quasi Lubricus. Luxuriosus enim umbram, id est, tenebras amat. *Oculus adulteri ob-servat caliginem, dicens: Non me videbit oculus.* Et de peccato in peccatum lubricat: *Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum.* Per dentes Leonis intelligitur avarus. Illud enim quod est in ore leonis nunquam excutitur. Sic illud quod rapit avarus vel usurarius vix aut nunquam restituitur. Notandum autem quod dentes primi dicuntur præcisores, sequentes dicuntur canini, ultimi dicuntur molares. Sunt enim qui bona pauperum præcidunt, non tamen omnia auferunt, sed partem dimittunt & partem colunt, isti sunt dentes præcisores. Alii sunt qui pro pecunia contra justitiam & veritatem latrant, sicut mali advocati: isti dicuntur dentes canini. Alii sunt qui universa minuunt & commolunt, sicut tyranni & usurarii: isti dicuntur dentes molares, qui omnia atterunt & commolunt. *Quare atteritis popu-*

Prov. 8.

Psal. 18.

Apoc. 22.

Prov. 3.

Hier. 50.

Eccl. 21.

Job. 24.

Thr. 4.

De dentibus notandum moraliter.

Isai. 2.

Peccatum quare per lepram significatur. 1 Cor. 5.

populum meum, & faciem pauperum commolitis, &c. Sed certè sicut dicitur: *Dentes eorum & molas leonum confringet Dominus, &c.* Per rompheam bis acutam intelligitur superbia quæ dicitur bis acuta: sive quia affligit hominem in corpore oprimendo, & in rebus spoliando; sive quia odiosa est Deo & hominibus: *Odibilis coram Deo & hominibus est superbia*; sive quia occidit animam morte culpæ & morte gehennæ. Tertiò peccatum significatur per lepram, quia est morbus fœtidus & abominabilis, & ideò leprosi ab aliis separantur, & quia abominabiles sunt, & quia fœtentes. Sic & peccatores sunt abominabiles & fœtentes, & ideò separantur à bonis & quoad locum, & quoad meritum, & quoad consortium. Quoad locum quidem, quia Deus quatuor loca fecit, scilicet cælum, terrestrem paradisum, mundum, & infernum. In cælo talis leprosus stare non potuit, quia quam citò lepra superbiæ in primo angelo inventa fuit, de cælo ejectus est. Nec in paradiso terrestri, quia quàm citò in Adam fuit inventa lepra peccati inobedientiæ, de paradiso fuit expulsum, nec etiam in mundo isto tales leprosi stare permittuntur, sed tandem omnes ejicientur. *Ut lutum platearum delebo eos, & ideò non restat nisi, ut in inferno qui est eorum leproforia, includantur.*

Congregabuntur congregatione unius fascis in locum, & clauduntur ibi in carcere. Secundò separati sunt à bonis quantum ad meritum, quia nullam participationem habent meritoriam eorum, quæ fiunt à sanctis in Ecclesia militante, & ideò nec diabolo possunt resistere, & si cadunt non possunt resurgere, nec in bonum possunt se mutuò confovere. *Melius est duos simul esse quàm unum. Si unus ceciderit ab alio fulcietur; Et si quispiam prævaluerit adversus alium, duo resistent ei: Et si dormierint duo, fovebuntur mutuò.* Tertiò separabuntur à bonis quantum ad consortium. In hac enim vita licet sint separati quantum ad meritum, non tamen quantum ad consortium, quia mixti sunt boni & mali, sed in futuro fiet separatio, & quantum ad consortium, & quantum ad locum & quantum ad meritum. *Exibunt angeli & separabunt, &c.* ecce separatio quantum ad consortium. *Et mittent eos in caminum ignis, ecce separatio quantum ad locum. Ibi erit fletus & stridor dentium, ecce separatio quantum ad meritum.* Illi enim erunt semper in luctu, sancti autem semper in gaudio.

Secundò ex parte medici fuit benigna curatio, cum dicitur: *Extendens manum tetigit eum, dicens, &c.* Unde notandum quòd lepram corporalem quinque modis curatam legimus. Primò per ablutionem, sicut patet in Naaman: & signat lachrymarum effusionem. *Lavabo per singulas noctes, &c.* Secundò per ostensionem in decem leprosis, quibus Dominus dixit: *Ite & ostendite vos sacerdotibus, & sic eundo mundati sunt, & significat confessionem: Confitebor adversum*

me, &c. Tertiò per separationem in Maria sorore Moyfi, quæ septem diebus separata fuit, & significat excommunicationem quæ instar cauterii debet esse medicinalis, sicut patet de illo fornicario quem Apostolus excommunicavit. Quartò per inclusionem, sicut patet in manu Moyfi quæ de sinu extracta, leprosa apparuit, sed in sinu reposita, munda fuit. Sic multi qui in sæculo spirituales leprosi erant, mundantur spiritualiter, quando claustrum ingrediuntur. Quintò per tactum, sicut patet hîc. Est autem triplex tactus. Unus purè corporalis, quando scilicet & quod tangit, & quod tangitur est corpus, & iste fuit in Christo valde virtuosus. *Omnis turba quæ rebat eum tangere, &c.* Secundus est partim corporalis & partim spiritualis, in quo quod tangitur est corpus, & quod tangit est spiritus, & iste est tactus tribulationis inflicte. *Tange os ejus & carnem, &c.* Tertius est purè spiritualis, in quo quod tangit, quod tangitur est spiritus; & iste tactus est inspirationis terrenæ. *Abiit cum Saul pars exercitus, quorum tetigit Deus corda.* Iste igitur leprosus tactu partim spirituali, & partim corporali fuit tactus, quando ad sui correctionem fuit à Deo lepra percussus. Tactu purè corporali, quando manus Christi ejus carnem tetigit, & mundavit. Tactu purè spirituali, quando Deus salubre propositum sibi infudit, & sanitatem corporis & animæ impetravit.

Tertiò ex parte medici & infirmi debet esse cauta provisio, ne in recidivum peccati labatur; & ad hoc tria sunt necessaria. Unum est humanæ laudis vitatio, ideò dicitur: *Vide nemini dixeris.* Aliud est pura confessio, ideò subditur: *Vade ostende te sacerdoti.* Tertium est elæmosynarum largitio, ideò subditur: *Et offer munus, &c.* Siquidem contemptus suæ laudis animam conservat in merito. *Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.* Confessio animam custodit à diabolo. *Ne tradas bestiis animas confitentium.* Elæmosyna gratiam conservat in corde justo. *Elæmosyna viri tanquàm sacculus cum ipso, &c.*

SERMO III.

In quo 1. infirmi miseria, 2. Centurionis instantia, & 3. medici magna curationis potentia declaratur.

Puer meus jacet paralyticus in domo, &c. Sicut per leprosum, ita per paralyticum peccator significatur. Circa curationem autem istius paralytici tria notantur. Nam ex parte infirmi notatur magna miseria. Ex parte mediatoris magna orationis instantia. Ex parte medici magna curationis potentia.

Primò igitur notatur ex parte infirmi magna miseria, quia erat paralyticus. Est autem paralytis dissolutio membrorum privans ipsa

Psal. 31.
Num. 12.
1 Cor. 5.
Exod. 4.

Tactus triplex.

Luc. 7.

Job. 2.

1 Reg. 10.

Recidivum quomodo vitetur.

Matth. 6.

Psal. 73.

Paralytis quid.

Psal. 75.

Eccl. 10.

Boni à malis quomodo separantur.

Psal. 17.

Esa. 24.

Eccl. 4.

Matth. 13.

4 Reg. 5.
Lepra corporalis quinque modis curata legitur.

Psal. 6.

Luc. 17.

ipsa membra virtute aliquando quantum ad sensum tantum, aliquando ad motum tantum, aliquando quantum ad utrumque, & ideo per paralyticum rectè peccator designatur. Sunt enim quidam paralytici, quantum ad sensum quamvis non quantum ad motum, sicut hæretici qui de Deo quidem rectè non sentiunt per fidem veram, & moventur tamen ad aliquam operationem simulatam. De quibus dicitur: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum. Vani sunt sensus hominis, &c.* Alii sunt paralytici quantum ad motum, licet non quantum ad sensum; sicut mali Christiani, qui de Deo sentiunt recta, sed non movent se super bona opera. Tales sunt similes simulachris, quæ pedes habent, sed non moventur. *Pedes habent & non ambulabunt. Querit quomodo statuat simulachrum quod non moveatur.* Alii sunt paralytici quantum ad utrumque, qui nec fidem habent, nec opera. Isti sunt tanquam arbores autumnales infructuosæ; his mortuæ. Tunc igitur paralyticus perfectè sanatur, quando sensus membrorum restituuntur, motus redditur, & in sanitate perfectè confirmatur. Sic etiam peccator qui est paralyticus perfectè sanatur, quando habet sensum fidei rectum, motum bonæ operationis solitum, & in his perseverantiam, & finem debitum. De his tribus dicitur: *In ipso vivimus, & movemur & sumus*, ecce quia à Deo habemus vitam, motum & essentiam. Illi habent vitam, qui habent fidem rectam, quia sicut dicitur: *Iustus ex fide vivit.* Illi habent motum, qui habent operationem sollicitam. Illi habent esse spirituale qui in utroque conservantur per firmam constantiam.

Secundò ex parte mediatoris, id est, Centurionis, notatur magna orationis instantia. Ista autem ejus oratio habuit annexam fidem: unde dixit Dominus de eo: *Non inveni tantam fidem in Israël.* Hoc autem dicitur secundum communem usum loquendi, ut si quis intrat domum aliquam cum societate, si nullum ibi invenerit, dicit: Non inveni aliquem in domo ista. In tali modo loquendi non connumerat secum venientes. Sic & Dominus dicens: *Non inveni tantam fidem in Israël*, non comprehendit discipulos se sequentes. Item habuit humilitatem; unde præ nimia humilitate dixit se non esse dignum, ut Christus sub ejus tectum intraret. Aug. dicendo se esse indignum, præstitit se dignum, non in cujus parietes, sed in cujus cor Christus intraret. Chrys. Quia indignum se fecit suscipiendo Christum in domo, dignus factus est in regno. Oratio enim est sicut nuntius cælestis quem ad Deum destinamus. *Intret in conspectu tuo oratio mea.* Glossa ibidem. Magna virtus orationis, quæ quasi quædam persona ad Deum intrat & mandatum peragit quò caro nequit pervenire. Oratio enim ad Deum pervenire non potest nisi habeat duos comites supradictos, scilicet fidem à dextris. *Omnia quæcunque orantes petieritis, credi-*

te quia accipietis. &c. Et humilitatem, à sinistris. *Oratio humiliantis se nubes penetrat.* Oratio igitur hæreticorum ad Deum non ascendit, quia non habent fidem Catholicam: nec oratio superbiorum, quia non habent humilitatem veram: nec oratio malorum Christianorum, quia non habent fidem formatam. Oratio verò istius Centurionis meruit exaudiri, & propter instantem fidem, & assistentem humilitatem, & impellentem charitatem, quia eam effundebat pro fraterna salute. Chrys. Pro se orare naturæ est, pro aliis gratiæ. Pro se orare necessitas rei cogit: pro altero autem, charitas fraternitatis hortatur. Dulcior est autem ante Deum oratio, non quia necessitas rei transmittit, sed quia charitas fraternitatis ornat.

Tertiò ex parte medici notatur magna curationis potentia, quia solo verbo curavit. Tria enim verba Christus dixit, quæ fuerunt causa curationis. Unum fuit verbum humilitatis & benevolentiae, cum dicit: *Ego veniam & curabo eum.* Greg. Magna humilitas quòd servum dignatus est visitare. Ad filium reguli noluit venire, ne divitias honorare videretur. Ad servum mox ire consentit, ne servilem conditionem spernere videretur. Seneca. Quemadmodum stultus est qui equum empturus, non ipsum aspicit, sed stratum, & frenos: Sic stultissimus est qui hominem aut ex veste aut ex conditione aestimat. Secundum verbum fuit veritatis & sapientiae cum dixit: *Multi venient ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraham, &c.* Ista fuit magna ejus sapientia, qua vidit & prævidit multos salvandos ab oriente, & occidente, & etiam ab aquilone & meridie. Ab oriente quidem veniunt qui poenitentiam agunt in sua juventute. Ab occidente quia in sua senectute. Ab austro, qui sunt inter prospera, & tamen ibi servant temperantiam. Ab aquilone qui sunt inter adversa, & tamen ibi servant patientiam. Unde sub typo Ecclesiæ fuit dictum Jacob: *Dilataberis ad orientem, & septentrionem, & occidentem, & meridiem.* Tertium fuit verbum virtutis, & potentiae cum dixit: *Vade & sicut credidisti fiat tibi, & sanatus est puer ex illa hora.* Sermo illius potestate plenus est; Deus enim facit omnia verbo suo, *Dixit, & facta sunt.* Ipse mandavit, &c. Voluntate sua: *Omnia quæcunque voluit Dominus fecit, &c.* Differt autem multum in operatione sua creator à creatura. Agens enim creatum, aut operatur cum motu, mora & labore sicut homo, & cætera animalia, aut cum mora, & sine labore, sicut sol, & cætera luminaria: Deus autem operatur sine labore & motu, quia solo suo verbo & voluntate. Quod solo verbo ipse operatur, testatur ipse Centurio, dicens: *Dic tantum verbo & sanabitur puer meus.* Quòd sola voluntate, testatur leprosus dicens: *Si vis potes me mundare.* Nos autem non sanamur, quia verba suæ potentiae non timeamus, cum tamen dicatur: *Quis non timebit*

Chrys.
super.
Matth.

Tria Christi
verba curationis
causa
extiterunt.

Senec.

Gen. 28.

Eccl. 8.
Psal. 32.
Psal. 113.

Hier. 10.

te

Rom. 1.
Sap. 13.

Psal. 113.
Isai. 42.

Luc. 1.
Peccator qui
& paralyti-
cus dicitur,
quando per-
fectè sanatur.

Rom. 1.

August.

Chrys.

Orationis
quæ virtus.

Mar. 11.

Hebr. 4.

Rom. 11.

te o rex gentium? Nec ad sapientiam ejus crubescimus, cum tamen omnes nostros cogitatus & opera videt: *Omnia nuda & aperta sunt oculis ejus.* Et ejus benignitatem contemnimus: *An divitias bonitatis ejus patientiae & longanimitatis ejus contemnitis?*

Iste autem Centurio justè meruit exaudiri à Christo, quia & verba suae potentiae habuit in timore, & verba suae sapientiae habuit in honore, & verba suae benignitatis habuit in amore.

DOMINICA TERTIA.

SERMO I.

De his quæ pœnitentiam inchoanti, tum ex parte ipsius pœnitentis, tum ex Dei miserationis contingere solent.

Matth. 8.

Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus. Sæpè contingit quòd quando quis pœnitentiam inchoat, gravis tentatio eum pulsat, nec Deus ipsum statim liberat. Idèò recurrere debet ad Deum per ferventem orationem, & tam perseveranter instare donec impetret Dei miserationem: tanta autem gratia sæpè eum consequitur, quod ipse etiam in admirationem excitatur. Ista omnia in isto Evangelio per ordinem exprimuntur.

Pœnitentia per naviculam designatur.

Primò enim ponitur pœnitentiæ assumptio, cum dicitur: *Ascendente Jesu in naviculam.* Tunc enim Deus in naviculam ascendit, quando quis suae salutis avidus pœnitentiam facere incipit. Per naviculam quidem pœnitentiam designat, quia per ipsam homo ad portum salutis deducitur, & quicumque extra istam navem invenitur, ad portum salutis non perveniet, sed ipsum unda infernalis involvet. Idèò significata est per arcam Noë, quia illi qui in eam ascenderunt, fuerunt salvati: qui verò non ascenderunt, fuerunt submersi. In hoc tamen distat illa arca ab ista secundum sententiam Chrysi. quia in illam arcam lupo intravit & lupo exivit, leo intravit & leo exivit, corvus intravit & corvus exivit, homines intraverunt & homines exierunt, quia nec lupo potuit auferre suam rapacitatem, nec leoni suam ferocitatem, nec corvo suam voracitatem, nec hominibus suam mutare humanitatem. Sed quicumque secundum eundem Chrysi. intrat in hanc arcam pœnitentiæ, si erat lupo mutatur in agnum, quia si erat raptor vel avarus, dimittit rapinam, & induit innocentiam, quia nulli nocet sed omnibus prodest. Si erat leo, mutatur in ovem, quia si erat elatus per superbiam, efficitur mansuetus per humilitatem veram. Si erat corvus mutatur in columbam, quia si appetebat prius carnes, modò pura grana appetit; id est, si appetebat carnales voluptates, modò appetit spirituales refectiones. Si instar corvi differebat suam conversionem procrastinando, juxta illud: *Vox cantantis in fenestra & corvus in su-*

Chrysi. in lib. de laudibus Pauli.

Pœnitentia effectus.

Soph. 1.

perliminari, modò facit eam gemitibus ad Deum clamando, juxta illud: *Quasi columbae meditantur gemitibus.* August. Ista est quæ multos occidit, dum dicunt semper cras, & cras, & clauditur ostium, & manent foris cum voce corvina, qui noluerunt habere gemitum columbinum. Item homines secundum eundem Chrysi. in ista navi pœnitentiæ mutantur in angelos. Angeli enim ex natura habent excellentem puritatem, ex officio autem Deo habent assistere, & nobis ministrare. Sic & servi Dei in navem pœnitentiæ ingressi, ad similitudinem angelorum puritatem mentis & corporis servant, habentes per gratiam quod habent angeli per naturam. Insuper & Deo assistunt per excessum contemplationis, & proximo ministrant condescendendo eis per sobrietatem discretionis, *Sive mente excedimus Deo, sive sobrii sumus nobis.*

Isai. 59.

August.

Chrysi.

2 Cor. 5.

Secundò pœnitentiam assumptam sæpè sequitur magna tentatio, quod notatur, cum dicitur: *Et ecce motus magnus est factus in mari. Fili accedens ad servitutem Dei, sta in timore Dei, &c.* Commotio autem maris triplici de causa accidere consuevit. Aliquando à causa superiori, hoc est à stellis, & maxime erraticis, secundum Aug. in libro de vita beata. Ista etiam causa innuitur in epistola Judæ: *Fluctus sævi maris despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum est conservata.* Aliquando accidit à causa inferiori, hoc est ab ipso fundo maris, quando nimis fervet & bullit. Ista causa tangitur Job, ubi dicitur de Leviathan: *Fervescere faciet quasi ollam profundum maris, & ponet quasi cum unguenta bulliunt.*

Eccl. 1.

Commotio maris triplici de causa accidit.

Job. 4.

Aliquando accidit à causa media, id est, à vento ab aëre veniente, & undas maris concutiente. Ista autem causa tangitur: *Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti cæli, &c.* Turbatio igitur & tentatio in servis Dei aliquando accidit à causa superiori, id est, à Deo permittente, ad ipsorum humiliationem, & gratiæ conservationem, sicut accidit in Paulo, qui dixit: *ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, &c.* Aliquando ab inferiori causa, id est, à tyranno aliquo persequente: *Ex illis occidetis & crucifigetis, &c.* Aliquando à causa media, id est à dæmone sæviente, qui in aëre caliginoso moratur, sicut patet in Job, quem percussit ulcere pessimo.

Dan. 7.

Turbatio servus Dei quare accidit.

2 Cor. 12.

Matt. 23.

Ista

Matth. 7.

Ista sunt illa tria de quibus dicitur : *Descendit pluvia & venerunt flumina*, &c. Per pluviam quæ de cælo descendit, intelligitur adversitas à Deo immissa. Per flumen quod per terram fluit, intelligitur persecutio à tyranno terreno inflicta. Per ventum qui ab aëre venit, intelligitur tentatio à diabolo destinata. Ista autem turbatio maris tam sæva fuit, ut etiam navicula operiretur fluctibus. Remigius : His procellis tentationum & tribulationum solet concuti fides, spes & charitas. Quas procellas sic Deus permittit insurgere, ut pœnè splendor fidei obtenebrescat, spei celsitudo contabescat & flamma charitatis frigescat.

Remig. in hom.

Dei effectus varii.

Tertiò in ipsa tribulatione, & tentatione sæpè fit auxilii divini subtractio, quod notatur, cùm dicitur : *Ipse verò dormiebat*. Ubi notandum quòd Deus alicubi semper dormit, alicubi semper vigilat; alicubi quandoque dormit, quandoque vigilat. In inferno quidem semper dormit, quia damnatos perpetuè oblivioni tradit. *Obliviscatur ejus misericordia*, &c. In cælo semper vigilat, quia sanctos semper custodit, & coronat. *Ecce vigilat & sanctus descendit de cælo*, &c. in præsentem autem quandoque vigilat, servos suos in tribulationibus & tentationibus custodiendo. Idèd dixit Propheta : *Ecce non dormit neque dormitat*, &c. Aliquando dormit, eos tribulationibus exponendo, idèd dicit ibidem Propheta : *Exurge quare obdormis Domine*, &c.

Job. 14.

Dan. 1.

Psal. 110.

Psal. 43.

Chryl.

Quartò pro ipsa tentatione & auxilii divini subtractione, debet fieri clamorosa oratio, quod notatur per hoc quòd accesserunt & suscitaverunt eum, dicentes : *Domine salva nos, perimus*. Secundum Chryl. Christus fecit in mari magnam turbationem, ut magna turbatio magnum discipulis incuteret timorem, & magnus timor induceret eos ad clamorosa orationem, & clamorosa oratio induceret Christum ad magnam miraculi operationem, & magnum miraculum induceret homines ad fidem, & admirationem. Est igitur Christus tempore tentationis clamorosis precibus excitandus. Aug. Excita Christum in corde tuo, vigilet fides tua, tranquilletur conscientia tua, & liberabitur navis tua. Idem : Idèd premuntur iusti in Ecclesia ut pressi clament, clamantes exaudiantur, exauditi glorificent Deum. Iste autem clamor non debet fieri voce tantum, juxta illud : *Voce mea ad Dominum clamavi*. Non tantum corde, juxta illud : *Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine*. Sed etiam opere, ut insistat jejuniis, eleemosynis, & macerationi corporis. *Homines, & jumenta & boves & pecora non gustent quicquam*, &c. *Et clament ad Deum in fortitudine*.

August.

Clamor qualis esse debet ad Deum.

Psal. 3.

Psal. 118.

Jonæ 14.

Tribulatio tempestati comparatur.

Quintò post clamorosa orationem sequitur divina miseratio, quod notatur, cùm dicitur : *Tunc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*. Ipsa *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

enim tribulatio est sicut quædam tempestas, quæ mentem conturbat. Est sicut quædam pluvia quæ multas lachrymas generat. Et sicut quoddam nubilum quod mentem obscurat. Sed Christus nostris orationibus excitatus, expellit omnem tempestatem, & succedit mira tranquillitas. Expellit omnem pluviam lachrymarum, & remanet mira jucunditas, de his duobus dicitur : *Post tempestatem tranquillum facis, & post*, &c. Expellit omne nubilum & remanet mira serenitas : *Facto vespere, dicitis serenum erit, rubicundum est enim cælum*. Per vespere præsens vita, per mane autem inchoatio vitæ æternæ figuratur. In vespere igitur præsentis vitæ in sanctis viris, est cælum rubicundum, id est, cor multis tribulationibus laceratum. Sed in mane vitæ æternæ habebunt serenum, id est, cor jucunditatibus exhilaratum.

Tob. 9.

Matth. 13.

Sextò de tanta mentis tranquillatione causatur magna admiratio, quod notatur per hoc quod dicitur : *Porrò homines illi mirati sunt*, &c. Admiratur enim homo de tanta facilitate. *In sermone ejus siluit ventus*. *Tu dominaris potestati maris*, &c. Admiratur de pristina tanta amaritudine & subsecuta tanta dulcedine. *Secundum multitudinem dolorum meorum*, &c. Admiratur de pristina difficultate & subsecuta facilitate : Bern. in sermo. Turbatur aliquis vehementer, seu corporali quovis incommodo, seu tribulatione aliqua sæculari, seu acedia spiritus & animi quadam defectione languescens, jam tentari incipit suprà quàm valeat sustinere, arbitror sane velut quibusdam manibus hujusmodi homines interdum ab Angelis supportari, quodam modo non sentientes quod transeant, qui tanto tempore formidabant, nec parum mirerentur postmodum, tam super posteriore facilitate quàm superiore difficultate.

Ecc. 44.

Psal. 88.

Psal. 93.

SERMO II.

De eadem materia, de convenienti similitudine naviculæ ad Ecclesiam militantem ex auctoritate Chrysostomi quoad octo.

Ascendente Jesu in naviculam, &c. Olim Deus fecerat navem innocentiae in qua posuit Adam, ut cum illa ad cælestem patriam tenderet, sed illa navis naufragium pertulit quando Adam peccavit. Deinde fecit navem synagogæ quam terrenis mercibus oneravit, quia Judæis tantum terrena promisit. Sed ista navis etiam naufragium pertulit, quando gubernatorem ejus, scilicet Christum, Judæus occidit : idèd fecit tertiam navem, scilicet sanctam Ecclesiam, quæ admodum in principio fuit arcta, quia paucos habuit credentes : In fine etiam, scilicet tempore Antichristi, erit angusta, quia tunc pauci erunt fideles. In medio autem est lata, quia modò fides est multum dilatata. De ista autem

Naves plures Deo factæ.

Chrysof.
super Mare.

tem navi Ecclesiæ dicit Chryf. Navigat Ecclesia instructa fideli gubernaculo, felici cursu per hujus sæculi mare, habens Deum gubernatorem, Angelos remiges, portans choros omnium sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua Evangelicæ fidei vela suspensa, flante spiritu sancto ad portum Paradisi, & securitatem quietis æternæ deducitur. Ubi Chryf. describit navem Ecclesiæ quantum ad octo.

Primò quantum ad mare quod habet transire, quia navigat per hujus sæculi mare. Mundus enim iste dicitur mare, & mare periculosum dicitur, quia in eo multi naufragium patiuntur. In mari Siciliae ubi est Scilla & Charybdis, vix de centum navibus perit una. In isto mari vix de quatuor animabus liberatur una. Aug. Amas sæculum, absorbebit te, amatores suos vorare novit non portare. Ideò rogat Propheta dicens: *Non me demergat tempestas aquæ*, &c. Tria rogat, scilicet aut quòd non demergatur, aut quòd non absorbeatur, aut quòd non includatur. Illi demerguntur in aquam tempestuosam qui cadunt in mortalem culpam, sed tamen adhuc possunt liberari. Illi absorbentur à profundo, qui per longam consuetudinem sunt profundari in peccato, & isti aliquando ex maxima Dei misericordia liberantur. *Dixit Dominus: Ex Basm convertam, convertam*, &c. Sed tunc puteus os suum urget & claudit, cum profunditas peccatorum animam in desperationem dejecerit. Dicit tamen August. verbo alludens: *Non urgebit super te puteus os suum*, si tu non clauderis confitendo os tuum.

Secundò describit navem quantum ad gubernatorem, cum dicit, *habens Deum gubernatorem*: ideo non potest naufragium sustinere. Non enim timenda est tempestas quam pater misericordiarum habet in manu sua cohibens eam cum viderit expedire. *Quisenim conclusit ostiis mare*, &c. Bern. Quantumcumque sævit tribulatio, non putes te derelictum, sed memineris scriptum esse: *Cum ipso sum in tribulatione: Cum transieris per aquas tecum ero*, &c. Aliquando tamen iste nauta permittit hanc navem tentationum fluctibus operiri, ne homo securum se reddat, sed semper de se timeat, & spem suam in Deo ponat. Bern. Nusquam est securitas frater, neque in cælo, neque in paradiso, multo minus in mundo. In cælo Angelus cecidit sub potentia divinitatis, Adam in paradiso de loco voluptatis, Judas in mundo de schola Salvatoris: discipuli etiam fuerunt in periculo in præsentia Salvatoris. Potest etiam dici quòd ista navis Ecclesiæ habet quatuor gubernatores, scilicet quatuor virtutes. Nam prudentia ipsam regit ab anteriori quasi à prora, quia ejus est cavere à periculis venturis. Justitia à posteriori quasi à puppi, quia ejus est satisfacere de præteritis, undè & causæ quæ aliquando emergunt in navi, cernuntur, audiuntur, & judicantur in puppi. Temperantia à dextris

ne nimis resolvatur vel securam se reddat in prosperis. Fortitudo à sinistris, ne frangatur & succumbat in adversis.

Tertiò describit ipsam quantum ad remiges qui habent ipsam deducere, dicens, *Angelos remiges*. Remigant enim Angeli & Ecclesiam deducunt cum tribus ordinibus remorum, scilicet cum purgativa, illuminativa & perfectiva. Nam secundum Dionysium, Angeli habent nos purgare, illuminare, & perficere. Tunc igitur Angeli navem Ecclesiæ versùs portum paradisi cum his tribus ordinibus remorum trahunt, quando alios purgant à culpa, alios illuminant in fide vera, alios perficiunt in operatione sollicita. Ista tria notantur in liberatione Petri. Dicitur enim ibi quòd angelus quasi lumen in habitaculo refulsit, & catenas fregit, & ipsum excitavit, dicens, *surge velociter*. Tunc angelus illuminat habitaculum quando cor nostrum per veram fidem irradiat. Tunc catenas frangit, quando nexus peccatorum dissolvit. Tunc velociter excitat, quando ad bene operandum sollicitat.

Quarto describit eam quantum ad onus, quod habet deferre cum dicitur. Portans choros omnium sanctorum. Isti autem chori sanctorum qui à navi Ecclesiæ portantur in tribus gradibus & statibus distinguuntur, scilicet virginali, viduali, & matrimoniali, quod non est in aliquo istorum statuum, non est in navi Ecclesiæ quantum ad meritum, sed extra, & ideo submergitur. Isti tres chori & status salvandorum significantur per illos qui in ista navicula continebantur. Ibi enim erant Jesus, & discipuli ejus, & homines admirantes. Per Jesum intelliguntur illi, qui habent virginalem innocentiam. Per discipulos illi, qui servant continentiam vidualem. Per ceteros homines, illi qui servant matrimonialem munditiam: isti sunt tres viri de quibus dicitur: *Si fuerint tres viri isti in medio ejus Noë, Daniel, & Job, ipsi justitia sua*, &c. Per Noë, qui cum timore rexit arcam, intelliguntur conjugati qui suam regunt familiam. Per Danielelem intelliguntur qui virginalem servant munditiam. Per Job significantur pœnitentes qui servant continentiam.

Quintò describit quantum ad arborem, quæ in navi erigitur, dicens: *Erecta in medio ipsa salutari arbore crucis*. De ista arbore dicitur: *Cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum*. Sunt autem duo genera cedrorum, scilicet quæ nascitur in Libano, quæ est valde alta & odorifera; & significat crucem, quæ adeò alta fuit, quòd ejus virtus ad cælum ascendit, adeo odorifera quod patrem reconciliavit. Est alia cedrus maritima, quæ poma producit triplicem substantiam habentia: quarum prima est calida, media temperata; ultima frigida. Ista igitur cedrus maritima est crux sancta, quæ produxit pomum, id est, Christum, in quo fuit triplex substantia, scilicet deitas, anima, & caro. Prima scilicet deitas

Angeli remiges Ecclesiæ.

Angelorum officia erga nos.

Act. 12.

Ezech. 14.

Eccl. 27.

Cedrorum genera duo.

tas

Navis Ecclesiæ pulchre describitur.

Psal. 68.

Psal. 67.

Job. 38.

Bernard.

Psal. 90.

Isai. 43.

Bern. in sermonibus.

Navis Ecclesiæ quatuor habet gubernatores.

Heb. 12.

tas fuit valde calida, quia omnium vitiorum consumptiva, & omnium cordium instammativa. *Deus noster ignis consumens est.* Media scilicet anima fuit valde temperata, quia omnes virtutes in ea suum tenuere medium, nec unquam aliqua ad suum declinavit extremum. Ultima scilicet caro fuit frigida, quia ab omni concupiscentia penitus aliena.

Evangelista
Ecclesia ve-
lum texue-
runt.
Hier. 31.
Apoc. 3.

Sexto describit eam quantum ad velum, quod in ea suspenditur, cum dicit: *In qua Evangelicæ fidei vela suspensa.* Velum igitur in hac arbore suspensum, est ipsa doctrina Evangelica. Sed quia vela regalia consueverunt esse diversorum colorum, ideo quatuor Evangelistæ illud velum texuerunt & diversos colores apposuerunt. Matthæus enim apertius egit de Christi incarnatione, quæ facta est ex infinita Dei charitate. *In charitate perpetua dilexi te,* &c. Et ideo Matthæus apposuit ibi colorem rubeum, quia per colorem rubeum ignita charitas designatur. Lucas apertius egit de Christi passione, in qua fuit Christus denigratus: *Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus;* & ideo Lucas apposuit ibi colorem nigrum. Marcus apertius egit de Christi resurrectione, quæ Christus fuit candidus & fulgidus. Unde & Angelus qui ejus resurrectionem nuntiare venit, in candida veste apparuit, & ideo Marcus ibi apposuit colorem album. Joannes apertius egit de Christi divinitate quæ est aurea juxta illud: *Caput ejus aurum optimum.* Caput Christi est Deus; & ideo Joannes ibi posuit colorem aureum.

Cant. 5.

Psal. 142.

3. Reg. 19.

Spiritu
differentia.

Naves diabo-
li.

Septimò describit eam quantum ad ventum quo impellitur cum dicit: *Flante spiritu sancto,* &c. *Spiritus tuus bonus,* &c. de isto vento spiritus dicitur: *Ecce spiritus grandis & fortis subvertens montes & petras, non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio, non in commotione Dominus, & post commotionem ignis, non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi Dominus.* Est enim quidam spiritus malus qui præest superbiæ, scilicet Lucifer; & iste est de quo dicitur: *Spiritus grandis & fortis,* &c. Est alius qui præest avaritiæ, scilicet mammona; & iste est de quo subditur: *Et post spiritum commotio scilicet terrenorum.* Est alius qui præest carnali concupiscentiæ, scilicet Asmodæus; & iste est de quo subditur: *Et post commotionem ignis,* scilicet luxuriæ. Diabolus enim primò mentem occupat per superbiam, deinde ipsam illaqueat per avaritiam; tandem ipsam inflamat per malam concupiscentiam. Habet igitur diabolus naves suas. Una est navis superbiorum, quæ ducitur à Lucifero; alia avarorum, quæ ducitur à mammona; alia luxuriosorum, quæ ducitur ab Asmodæo. In nulla istarum est Dominus; sed Deus habet navem humilium, pauperum, & mundorum, quæ ducitur à Spiritu sancto, quæ est sibilus auræ tenuis. Ipse enim delectat, cum sit sibilus, & refrigerat cum sit aura, & tranquillat, cum sit tenuis.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Octavo describit eam quantum ad portum ad quem deducitur, cum dicit: *Ad portum paradisi, & securitatem quietis æternæ deducitur.* In portu enim nautæ sunt securi à piratis & ventis; sunt quieti à laboribus pristinis, sunt opulenti ex mercibus deportatis. Unde portus à portatis mercibus nomen accepit: *Portus unde.* sic & illi qui sunt in portu cælestis patriæ, sunt securi à tentationibus hostis, quieti à laboribus pristinis, & opulenti ex mercibus bonis. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis,* ecce quàm quieti: *In tabernaculis fiduciæ,* ecce quàm securi; *Et in requie opulenta,* ecce quàm opulenti.

Isai. 23.

SERMO III.

1. De navicula crucis, 2. quæ causa,
3. quæ arbor, 4. quod velum, 5. quis mercator, & 6. quæ merces.

Ascendente Jesu in naviculam, &c. Secundum beatum Hier. in originali super Matthæum: Quotiescunque turba Dominum comprimebat, ipse tria refugia habebat, scilicet desertum, montem & navem. De refugio deserti dicitur: *Venite seorsum in desertum, & requiescite pusillum.* Erant enim qui veniebant, & redibant multi, & nec spatium manducandi habebant. De refugio montis dicitur: *Videns Jesus turbas ascendit in montem.* De refugio navis dicitur: *Cum turbæ irruerent in eum,* &c. Et sequitur: *Ascendit autem in unam navim quæ erat Simonis,* &c. Quoties ergo opprimimur à tumultibus cogitationum, tentationum, vel sollicitudinum debemus refugere ad desertum pœnitentiæ, quia ibi inveniemus quietem & refectionem. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Ad montem habitationis supernæ de quo monte dicitur: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo,* &c. ad illum montem debemus refugere desiderio & conversatione: *Nostra conversatio in cælis est.* Ad navem crucis Dominicæ, de qua dicitur mysticè hic: *Ascendente Jesu in naviculam,* id est in crucem suam, per quam mare præsentis seculi transivit. Discipuli etiam omnes fideles debent eum sequi, juxta illud: *Si quis vult post me venire, abneget,* &c. De ista autem navicula crucis quinque sunt videnda. Primò quæ fuerit ejus causa. Secundò quæ fuerit ejus arbor. Tertiò quod fuerit ejus velum. Quartò quis fuerit ejus mercator. Et quintò quæ fuerint ejus merces.

Hieron.

Marc. 6.

Marc. 5.

Luc. 5.

Joan. 17.

Matth. 11.

Psal. 14.

Ph. 3.

Matth. 16.

Crucis Christi
causa qua-
druplex.

Isai. 30.

Num. 14.

mini pavebit Assur virga percussus. Exurget virga ex Israël, & percutiet omnes duces, &c. Filius ibi posuit suam sapientiam, in quantum diaboli astutiam per crucis musculam decepit. Aug. Venit Redemptor noster, & victus est deceptor. Et quid fecit Redemptor captivatori nostro? Terendit musculam, scilicet crucem suam, & posuit in ea escam, scilicet sanguinem suum. Ille autem voluit rapere sanguinem nostri debitoris, propter quod recessit à debitoribus. Spiritus sanctus ibi posuit suam misericordiam: *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus, &c.* Causa materialis fuit adversitas lignorum, quia de quatuor differentibus lignorum generibus compaginata fuit crux. Pes enim sive truncus, qui in terra figebatur, fuit de cedro: Stipes qui in altum erigebatur, fuit de cypresso: brachia sive lignum transversale fuit de palma. tabula superposita fuit oliva: Per ista quatuor ligna significatur quadruplex crucis efficacia. Prima est, quia malas cogitationes fugat, quod significatur per cedrum, cujus odor fugat serpentes. Secundà est, quia in tribulatione constantiam præstat, quod significatur per cypessum, quæ nullius venti impulsu comam amittit. Tertia est, quia de hoste triumphat, quod significatur per palmam, quâ victores coronabantur. Quarta est, quia amaritudinem penitentiae temperat, quod significatur per olivam, cujus liquor dolores vulnerum dulcorat. In his quatuor casibus consuevimus nos crucis signaculo communire, vel cum aliqua turpis cogitatio se ingerit, vel cum aliquod periculum subito emergit, vel cum aliquod Phantasma diabolicum sensibus nostris se objicit, vel cum aliquis dolus arripuit, vel cum aliquis timor nos invadit. Causa formalis est, quia ad instar navis in principio fuit angusta, in medio lata, in fine stricta; sic fuit angusta in principio, ut caput ibi locum non haberet ubi sustentaretur: Sic fuit arcta in fine, ut pes super pedem poneretur: sic fuit lata in medio, ut brachia in longum extenderentur. Causa finalis fuit, ut genus humanum per mare hujus seculi securè transiret. Ille enim mundus est mare, vallis & fluvius; ideò paravit nobis crucem tanquam naviculam, scalam & pontem. Quia enim mundus est mare in quo multi periclitantur, ideò dedit nobis crucem tanquam naviculam, ut per eam securi transeamus, & salvari possimus. *Exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeunt mare, per eandem liberati sunt.* Quia est vallis, dedit nobis crucem tanquam scalam, ut de valle miseriæ possimus ascendere ad montem habitationis æternæ. Ista scala significata est, ubi dicitur, quòd. *Jacob vidit scalam stantem super terram, & cacumen ejus tangens cælum.* Quia est fluvius, dedit nobis crucem tanquam pontem, sive baculum quo securi transeamus, sive transvadere possimus. *Christus assistens, &c.* Fuit enim pontifex scilicet pontem faciens, in quo ponte ipsa crux fuit pro trabe, caro Christi

Ad Titum 3.
Crux de quibus lignis compacta.

Crucis efficacia.

Crucis signo quando munimur.

Sap. 14.
Crucis Christi figura.

Gen. 28.

Hebr. 9.
Christus pontifex fuit.

sti suspensa pro tabula apposita, quatuor clavis firmata. Est etiam baculus juxta illud: *In Gen. 32. baculo meo transivi Jordanem istum, &c.*

Secundò videndum est quæ fuerit arbor in ista navicula, arbor quidem ejus fuit Christus. Sicut enim in navi arbor stat erecta, sic in cruce caro Christi fuit extensa; de ista arbore dicitur: *Cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum, Assimilatur enim Christus cedro, non tantum propter sui sublimitatem, sed etiam propter fructus qualitatem. Poma enim cedri in aliqua sui parte sunt dulcia, in alia acetosa, in alia inter dulce & acetosum sunt media, per quæ significantur tres in Christo substantiæ. Ejus enim divinitas fuit dulcissima, ejus caro fuit amaritudine plena: A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas; ejus anima etiam fuit dolore plena, in quantum carne relicta patiebatur; & fuit dulcedine repleta, in quantum divinitate fruebatur. Conscidisti saccum meum, ecce amaritudo, & circum me lætitia, ecce fruitio.*

Tertiò videndum est quòd fuerit velum. De isto velo dicitur: *Byssus varia de Ægypto contexta est tibi in velum.* Istud igitur velum dicitur fuisse varium, quia contextum de colore albo, rubeo, & aureo. Color albus est ejus caro mundissima, color rubeus est ejus anima in charitate ferventissima, color aureus est ejus divinitas pretiosissima; *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Candidus propter carnis puritatem. Rubicundus propter animæ charitatem. *Electus ex millibus,* propter divinam majestatem.

Quartò est videndum quis in ista navicula fuit mercator, ipse scilicet Christus, de quo dicitur: *Facta est quasi navis institoris de longè portans panem suum.* In ista autem navi iste mercator portavit panem suum, id est, seipsum qui dicit: *Ego sum panis vivus, &c.* Et portavit de longè; istud autem de longè, dicit distantiam locorum, quia de cælo in terram. Vel dicit distantiam naturarum, quia iste panis constat ex natura divina & humana, quæ in infinitum distant. Vel dicit distantiam meritorum, quia nulla nostra merita meruerunt, ut Deus ad nos veniret, & homo fieret. De isto autem pane dicitur: *Mittamus lignum in panem ejus, id est mittamus panem cælestem in lignum ejus, id est, in crucem.*

Quintò videndum est quæ sint merces quas iste mercator portavit. De quibus mercibus sic dicit August. super illud: *Ut liberaret eos qui timore mortis, &c.* In isto enim sæculo maligno quid abundat nisi nasci, laborare, & mori? Hæ sunt merces regionis nostræ, & ad tales merces mercator ille descendit; & quia omnis mercator dat & accipit, dat quod habet, & accipit quod non habet, Christus in ista mercatura dedit & accepit: accepit à nobis quod hic abundat, scilicet, nasci, laborare, & mori: dedit renasci, resurgere, & in æternum regnare. Ex his patet quomodo Christus

Quæ nostra merces, & quæ Christi.

Isai. 9.
Psal. 37.
Ph. 3.
Christus à nobis tres merces accepit, scilicet nasci, laborare, & mori. De prima merce dicitur: *Parvulus natus est nobis*, &c. De secunda: *Pauper sum ego, & in laboribus*, &c. De tertia: *Factus est obediens usque ad mortem*, &c. Nobis autem dedit tres suas

merces, scilicet renasci, resurgere, & in æternum regnare. De prima: *Dedit eis potestatem filios*, &c. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu*, &c. De secunda: *Ego resuscitabo eum in novissimo die*. De tertia: *Nolite timere pusillus grex*, &c. Joan. 1.
Joan. 3.
& 5.
Luc. 12.

DOMINICA QUARTA.

SERMO I.

Declarans 1. quis est qui seminat, 2. quis ager, 3. quid triticum, 4. quæ zizania, 5. qui dormientes, 6. quis inimicus homo, 7. quid messis, & 8. qui messores.

Matth. 13.

Simile est regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Istam parabolam de seminante bonum semen, & superfeminante zizania Dominus per semetipsum exposuit, secundum cujus expositionem in isto Evangelio plura videnda occurrunt.

Tria semina pestifera seminaverat diabolus.

Primò videndum est, quis est iste qui seminat, quia filius hominis. Diabolus quidem in mundo seminaverat tria semina pestifera, scilicet ignorantiam, culpam, & miseriam; ideò de cælo venit cælestis agricola, portans tria semina illis contraria, scilicet sapientiam, gratiam, & gloriam. De quibus dicitur: *Vidimus gloriam ejus*, &c. ecce semen gloriæ: *Plenum gratiæ*, ecce semen gratiæ, & veritatis, ecce semen sapientiæ. Primò igitur diabolus seminaverat ignorantiam, & ob hoc mundus erat tenebrosus, ideò Christus portavit sapientiam illuminantem: *Lux in tenebris lucet*, &c. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit*. Secundò diabolus seminaverat culpam, & ob hoc mundus erat frigidus. *Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit malitia animam suam*; ideò Christus portavit gratiam inflammantem: *Ignem veni mittere in terram*, &c. Tertiò diabolus seminaverat miseriam, & ob hoc mundus erat ignominiosus. Ad tantam quidem miseriam & ignominiam homo devenerat, quòd jumentis similis factus erat; ideò Christus portavit gloriam exaltantem. Adeò quidem hominem exaltavit, quod qui erat jumentis similis, fecit eum fratrem suum, Angelis socium, regem cælestem, & omnibus creaturis prælatum & principem. Ista tanguntur in Psal. *Quid est homo quod memor es ejus*, &c. ac si dicat: Licet homo esset vilis conditionis, tamen ru memor ejus fuisti, & eum visitasti, quando cum ipso parentelam contraxisti; & quamvis eum paulo minus ab Angelis minueris, propter naturam corruptibilem, tamen eam adæquasti eis per gloriam confimilem. *Gloria & honore coronasti eum*, quia fecisti eum re-

gem cælestem, & constituisti eum super opera manuum tuarum: quia fecisti eum omnibus creaturis prælatum & principem.

Secundò videndum est quis sit ager; quia mundus. In isto tamen agro, sunt sæpè prurigines malarum concupiscentiarum, punções secularium sollicitudinum, & destructa sepes quinque sensuum. De istis tribus dicitur: *Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticae*, &c. Ut ergo cor nostrum sit aptum ad seminandum, debemus evellere urticas malæ concupiscentiæ, & plantare mirtum temperantiæ. *Pro urtica crescit mirtus*. Urtica autem vocata est ex eo quòd tactu adurit, & est igneæ naturæ & pruriginem generat, & ideò concupiscentiam carnalem designat. Mirtus secundum Isidorum dicitur à mari, ex eo quòd in terris maritimis nascitur; Et est naturæ temperatissimæ, & significat continentiam. Tunc igitur per urticam crescit mirtus, quando in carne in qua oriebatur pruritus concupiscentiæ, oritur nitor pudicitiae. Debemus etiam eradicare spinas pungentium sollicitudinum, & facere cor novum: *Novate vobis novale & nolite serere super spinis*. Debemus etiam ædificare circa sensus corporis sepem custodiæ: *Sepi aures tuas* &c. *Qui dissipat sepem mordebit eum coluber*, scilicet infernalis. Prov. 2.
Isai. 24.
Urtica quare sic vocata.
Hier. 4.
Eccl. 23.
Eccl. 10.

Tertiò videndum est quid sit triticum, quia filii regni. Triticum enim exterius habet ruborem, interiùs, candorem. Panis enim de tritico mille cibus admixtus, mille saporum erit receptivus, sic & servi Dei exterius ad proximum habent charitatem, interiùs in corde habent puritatem. Considerando etiam infinita opera & beneficia Dei, infinitum inde hauriunt saporum: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus*. Candidus propter puritatem, rubicundus propter charitatem, *electus ex millibus*, propter tam multiplicem saporum.

Quartò videndum est quæ fuit zizania, quia filii nequam. Zizania enim tria habent, scilicet vim acutam, ventosam, & venenosam. In quantum habent vim acutam significant avaritiam; avari enim sunt valde acuti ad decipiendum: *Sicut novacula acuta*, &c. Sicut enim novacula acuta ducta per caput, citò & totaliter radit, sic avarus simplices citò & totaliter spoliatur & decipit. In quantum au-

Prov. 10.

Ventus quare
sic dicitur.

Deut. 22.

Aspis unde
dicatur quid-
que significet.Tribus homi-
num generi-
bus periculo-
sum est dor-
mire.

Gen. 22.

Luc. 2.

Prov. 22.

Marc. 13.

1 Reg. 4.

Job. 6.

Psal. 104.

Aa. 9.

Ps. 125.

tem zizania habent vim ventosam, significant superbiam. *Qui nititur mendaciis, hic patitur ventos, idem sequitur aves volantes.* Superbus enim nititur mendaciis adulationum, & sequitur ventos suarum ambitionum. Ventus enim dicitur eo quod violentus venit, & tamen subito definit. Sic ambitiones sæpè in magnitudine veniunt, & citò deficiunt. Talis etiam sequitur aves volantes suorum desideriorum. Avis enim secundum Isidorum, dicitur ab *a* quod est *sine*, & *via*, quia non habet certam viam, sed per aëra vagando discit. Sic & superbi per varia desideria discunt, & nihil stabile in mente figunt. In quantum autem zizania habent vim venenosam, significant luxuriam: *Venenum aspidum insanabile.* Aspis enim dicitur ab aspergendo, qui venenum spargit, & significat diabolum, qui semper venenum spargit luxuriæ, quod dicitur insanabile. Aspis autem ne audiat incantatoris vocem, unam aurem in terram figit, aliam cum cauda claudit. Hæc est duplex causa quare sæpè luxuriosi non sanantur. Una est quia habent copiam divitiarum terrenarum quæ sunt materia luxuriæ; & hoc est aurem cordis in terram figere. Alia quia promittunt sibi longam vitam; & hoc est caudam in aurem ponere.

Quintò videndum est qui sint homines dormientes, quia prælati negligentes. Tria autem sunt genera hominum quibus periculosum est dormire, scilicet pastores gregis, gubernatores navis, janitores obsessæ urbis. Periculosum igitur est quando prælati dormiunt. Primò quia sunt dominici gregis pastores, unde dicebat Jacob qui fuerat pastor: *Fugiebat somnus ab oculis meis? Pastores erant in regione eadem vigilantes*, &c. Secundò quia sunt navis Ecclesiæ gubernatores. *Eris sicut dormiens in medio maris*, &c. Tertiò quia sunt urbis Ecclesiæ janitores. Ecclesia enim est modò obsessa à dæmonibus & tyrannis, & ideo periculum esset, si isti janitores dormirent. Unde primus janitor reprehenditur: *Simon dormis.* Hoc significatum est ubi dicitur quod ostiaria purgans triticum obdormivit, & sic interfectus est Isboseth.

Sextò videndum est quis sit inimicus homo, quia diabolus. Secundum enim Gregor. inter malos & caput eorum tanta est vanitas & conformitas, quod aliquando membra appellantur nomine capitis. *Unus ex nobis diabolus est*, aliquando caput nomine membrorum, sicut hic ubi diabolus vocatus est homo. Similiter inter bonos & Christum caput (secundum Aug.) tanta est unitas, quod aliquando membra vocantur nomine capitis. *Nolite tangere Christos meos*, &c. Aliquando caput assumit personam membrorum: *Saule, Saule, quid me persequeris?*

Septimò videndum est quid sit messis, quia consummatio sæculi. Sancti enim viri modò seminant cum labore, qui labor est tantus quod aliquando fletum inducit. *Euntes ibant & flebant.* Expectant autem cum patientia

& timore. De patientia dicitur: *Ecce agri-* Jac. 5.
cola expectat pretiosum fructum terræ, &c. Sunt in timore, quia multa pericula semini-
bus imminent. *Residuum erucae comedit lo-* Joël. 1.
custa, & residuum locustæ comedit brucus,
&c. Metunt vero cum gaudio & exultatione:
Qui seminat in lacrymis, &c. Mali autem Psal. 125,
metent in dolore. *Vidi eos qui operantur* Job. 4.
iniquitatem & seminant dolores, & metunt
eos, &c.

Octavò videndum est qui sunt messores, quia angeli. Ad quos tria expectabant sicut ex præsentis Evangelio colligitur, scilicet messio, collectio & ligatio. Messio erit in separatione malorum à bonis transitoriis, quæ secundum Aug. cum tanto amore dilexerunt, quod membra sua ea fecerunt. Et ideo sicut dolet homo in membris abscissis, sic dolebunt in eorum separatione. Collectio erit in segregatione reproborum à bonis. *Exibunt angeli & separabunt malos de medio justorum*, &c. Alligatio erit in associatione reproborum cum reprobis. Greg. Sicut in domo patris mansiones multæ sunt pro diversitate virtutis, sic damnatos diversos supplicio gehennæ ignis subicit disparitas criminis.

SERMO II.

Ut supra 1. quid per agrum, 2. causæ ex quibus zizania oriuntur, & 3. quis ea superfeminaverit, aperiens.

Domine nōne bonum semen seminasti in agro tuo, &c. Ager iste sunt corda fidelium qui sunt ager Acheldemach, hoc est ager sanguinis, eo quod Christus eorum animas suo sanguine comparavit. In isto agro diabolus sæpè semina mala spargit. Non enim tentat malos sed bonos, quia secundum Greg. illos pulsare negligit, quos quærit jure possidere se sentit. Bonos autem, sicut alibi dicit idem Gregor. assiduâ tentatione impugnat, ut saltem tædio vincat. Servi igitur patris familias sunt sicut prælati, doctores, scientes agrum istum tam charè à Christo emptum, tam benè seminatum, & tamen videntes in eo semen contrarium, quærunt & dicunt: *Domine nōne bonum semen seminasti in agro tuo?* &c. Ubi tria tanguntur. Primò tangitur proposita quæstio, cum dicitur: *Domine nōne bonum semen*, &c. Secundò propositæ quæstionis admiratio, cum dicitur: *Unde ergo habet zizania?* Tertiò ipsius quæstionis & admirationis determinatio, cum dicitur: *Inimicus homo hoc fecit.*

Circa primum notandum, quod ager Dei sicut Christus exponit, est mundus, id est, servi Dei qui sunt de mundo quantum ad habitationem: juxta illud: *Et hi in mundo sunt*; Joann. 17. sed tamen sunt in cælo quantum ad conversationem, juxta illud: *Nostri conversatio* Phil. 30.
in cælis est. Iste est ille ager de quo dicitur. Quod

Bonos diabo-
lus quare
tentet.

Josue 15.

1 Theff. 5.
Qua à Domi-
no petere de-
bemus.

Gen. 1.

Joan. 10.

Isai. 56.
Sap. 4.

Gregor.
August.

Isai. 26.

Causa tres ex
quibus ziza-
nia oriuntur.

Hier. 23.
Matth. 8.

Matth. 7.

Quodd Axa suasa est à viro, ut peteret à patre suo agrum, & dixit: *Terram australem & arentem dedisti mihi, junge & irriguam. Deditque ei irriguum superius & inferius.* Ista sunt illa tria scilicet corpus, anima, & spiritus quæ ponit Apostolus dicens: *Ipse autem Deus pacis sanctificet nos per omnia ut integer, &c.* Ista autem tria à Domino cum suspiriis petere debemus. Illi habent terram australem & arentem, qui habent corpus aridum, id est, ab omni carnali concupiscentia exsiccatum. *Congregentur aquæ, id est, carnales concupiscentiæ in locum unum, id est, in matrimonio, & in virginibus & in continentibus: appareat arida, id est, caro ab omni libidine exsiccata.* Illi habent irriguum inferius, quorum anima sæpè præ nimia tribulatione afflicta emittit lachrymas doloris. *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis, &c.* Illi habent irriguum superius, quorum spiritus præ desiderio celestium, sæpè emittit lachrymas devotionis. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c.* Talis igitur ager sic aridus in corpore, sic irriguus inferius in anima, sic irriguus superius in spiritu, aptus est ad producendum lilium, rosam, & violam. Nam in corpore arido, id est, mortificato crescit lilium castitatis & pudicitiae: Est autem pretiosior talis ariditas, quam conjugalis fecunditas. *Non dicat eunuchus. Ego lignum aridum, nomen sempiternum dabo eis.* Istud nomen sempiternum est illud de quo dicitur, *quàm pulchra est casta generatio cum claritate, &c.* In anima irrigua per amaritudinem, nascitur rosa patientiæ, quia sicut dicit Greg. Abel ager esse non valet, quem Cain malitia non exercet. August. Omnis malus aut ideò vivit ut corrigatur, aut ideò vivit, ut per ipsum boni exerceantur. In spiritu irriguo per devotionem nascitur viola contemplationis supernæ. *Spiritus meus in præcordiis meis, &c.*

Secundò ponitur propositæ quæstionis admiratio cum dicitur: *Inimicus homo hoc fecit, sunt aliæ tres causæ ex quibus zizania oriuntur.* Primò ex cultorum negligentia, quando agrum purgare negligunt. Cum tritico enim consueverunt crescere zizania, sicut dicitur hic: *Paleæ, quæ tamen non sunt recondendæ cum tritico. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Et spinæ simul exortæ, spinæ suffocaverunt illud.* Hæc autem inter se ita differunt, quia zizania non sunt de semine tritici, in herba tamen assimilantur tritico. *Paleæ verò sunt de semine tritici, in fructu tamen tritico non assimilantur.* Spinæ autem non sunt de semine tritici, nec in aliquo assimilantur sed nocent. Semen tritici est fides Dei, ex qua omnia bona opera nostra nascuntur. Hæretici sunt zizania, quia non nascuntur ex semine tritici, id est, ex fide Dei. Assimilantur tamen tritico, id est, Catholicis in herba, id est, in conversatione simulata. *Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos, &c.* Ista talia zizania sunt com-

burenda, sicut dicitur hic. *Paleæ verò sunt falsi Christiani, qui licet nascentur ex semine tritici, id est, ex fide Dei, non tamen habent fructum boni operis.* Et quamvis paleæ profint tritico, tamen non reconduntur in horreo cum tritico. Sic etiam tales quamvis profint bonis, tamen quia non sunt boni, jam igne æterno cremabuntur. *Paleas autem comburet igni. &c.* Isti sunt similes illis, de quibus dicitur, quod non poterant dicere seboleth, quod interpretatur spica, sed cheboleth quod interpretatur palea. Spinæ verò sunt homines impii, qui nec fidem videntur habere, nec opera, & insuper bonos persequuntur, aut in personis, ut tyranni, aut in rebus, ut usurarii, aut in vita per malum exemplum, sicut mali prælati. Tales etiam spinæ comburentur: *Spinæ congregatæ igni comburentur.* Secundò nascuntur zizania ex aëris corruptela, & signat malorum societatem, quæ bonos corrumpit; & ubique est periculosa & damnosa, scilicet in cælo, in mundo, & in inferno. Nam in cælo mala societas Luciferi fecit aliis consortiis perdere regnum cæli: *Cauda draconis trahabat tertiam partem stellarum.* Una pars Angelorum fuit illorum qui Deo assistunt. Alia illorum qui Deo ministrant. Tertia illorum qui Deo noluerunt assistere nec ministrare; & istam partem traxit. Secundò, damnosa est in inferno. Nam societas damnatis facit horrorem. *Vadent & venient super eum horribiles.* Societas propinquorum facit eis dolorem, ideò dives nolebat, ut fratres sui ad infernum descenderent; ne ei dolorem augerent. Societas autem omnium & singulorum facit eis stuporem. *Unusquisque ad proximum suum stupebit, &c.* Tertiò est nociva in mundo. Mali enim sunt immundi, & ideò alios inquinant. *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Sunt tenebrosi, ideò alios obscurant. *Quæ societas lucis ad tenebras?* Sunt corrupti, ideo alios corrumpunt, & vitiant. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Tertiò, nascuntur zizania ex terræ malitia. Procedit quidem ex terra aliquando humor venenosus, aliquando grossus, aliquando subtilis, aliquando subtilissimus, atque purissimus. Quædam igitur semina nascuntur ex humore venenato, sicut zizania, isti sunt luxuriosi. Unde dicitur de veneno per quod luxuria designatur: *Quasi regulus venena diffundet.* Venenum dicitur à vena, quia per venas usque ad cor discurrit. Venæ autem animæ sunt quinque sensus corporis. Una est visus in quo tunc venenum ponitur, quando ex impudico aspectu concupiscentia generatur. Alia vena est auditus, qui tunc venenum haurit, quando colloquium mulieris ipsum inficit. Et sic per tales venas istud venenum ad cor vadit, & ipsum extinguit. Alia generantur ex humore grosso sicut mirica. Isti sunt superbi, qui nascuntur ex humore grosso, id est, ex spiritu inflato. De quibus dicit Apostolus: *Inflatus sen-*

Matth. 3.
Judic. 12.

Isai. 33.
Zizania ubi-
que periculo-
sa.

Apoc. 12.

Job. 20.

Isai. 13.
Eccl. 12.

2. Cor. 6.

1 Cor. 15.
Humores va-
rii ex terra
diversarum
specierum se-
mina causan-
tes.

Prov. 23.

Animæ venæ
quæ sunt.

Col. 9.
August.

Sap. 4.

Hier. 14.

Isai. 19.

Thi. 6.

Ubiunque
Deus seminat
& Diabolus
supersemina-
re procurat.

Gen. 4.

Prov. 6.

Cur diabolus
homo dica-
tur.

sensu carnis suæ. August. O pellis inflata quo tendis? O sanies fœtida quid inflaris? Sed ista pellis inflata in morte detumescet & dirumpetur. *Dirumpet eos inflatos sine voce.* Alia generantur ex humore subtili sicut milium, quod licet sit vile, tamen est subtile ac tenue. Isti sunt avari, qui sunt valde subtiles ad decipiendum simplices. *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nesciverunt.* Tales tam subtiles in morte stulti apparebunt. *Confundentur plectentes & texentes subtilia.* Alia generantur ex humore subtilissimo & purissimo sicut triticum. Isti sunt sancti viri, qui à mundo suscipiunt subtilissimum humorem, id est, purissimum amorem, amantes mundum non ad superfluitatem, sed ad necessitatem. *Habentes alimenta & quibus tegamur, &c.*

Tertiò ponitur quæstionis & admirationis determinatio, cum dicitur: *Inimicus homo hoc fecit.* Ubiunque Deus seminat, diabolus zizania superfeminare procurat. Nam seminavit Deus in agro supremo, id est, in cælo naturam angelicam; mox ibi Lucifer superfeminavit superbiam: seminavit Deus in agro medio, id est, in terrestri paradiso naturam humanam, mox ibi diabolus superfeminavit inobedientiam. Seminavit Deus in agro infimo, id est, in mundo pacem, & fraternam charitatem, mox ibi diabolus superfeminavit invidiam & malam voluntatem, sicut patet in Cain & Abel. Seminat Deus quotidie in agro interiori, id est in mente, bona proposita, & diabolus superfeminat carnalia desideria. Seminat Deus in agro exteriori, id est, in corpore munditiam & puritatem, superfeminat diabolus immunditiam & carnalitatem. Et ideò bene dicitur de eo: *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, & in omni tempore jurgia seminat.* Diabolus, homo dicitur, quia hominem vicit. Sicut ab Affrica dicitur Scipio Affricanus, quia devicit Affricam. Et est apostata quia à Deo apostatavit, & est inutilis immò valde nocivus: Et graditur ore perverso, quia mendax est & pater ejus.

SERMO III.

I. De Pœna reproborum. 2. De Beatorum gloria.

Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, &c. Noluit Dominus ut zizania ante messem eradicarentur, quod de quadruplici eradicatione intelligendum est. Aut de eradicatione universali & omnimoda, quæ fienda est tempore messis, id est, in fine sæculi, ideò dicitur: *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Aut de eradicatione præcipitata & dubia, ut quando non est certum de aliquo quod sit zizania, quamvis aliquibus signis appareat. Unde dicit Glossa ibidem:

Eradicatio
quadruplex.

Hoc videtur contrarium verbo Apostoli, qui ait: *Auferte malum ex vobis.* Sed sicut lolium & triticum quamdiu in herba sunt, parum distant: ita monet Dominus ne de ambiguo judicemus. Aut de eradicatione periculosa, ut quando non possent eradicari zizania, sine periculo tritici, ideò dixit Dominus: *Ne forte, &c.* Aut de eradicatione libidinosa, ut quando ex libidine vindictæ vel motu impatientiæ vellet quis malos auferre: quia tunc patientia est servanda. *Patientes estote fratres mei, &c.* Quamvis igitur zizania simul cum tritico crescant in agro, non tamen cum illo simul reconduntur in horreo: sed triticum in horreo reconditur, & zizania igni comburentur. In verbis igitur præmissis duo ponuntur, scilicet pœna reproborum & gloria beatorum. Pœna reproborum ponitur cum dicitur: *Colligite primum zizania, &c.* Gloria beatorum cum dicitur: *Triticum autem colligite, &c.*

Jacob. 5.

Circa impiorum autem pœnam Dominus tria ponit, scilicet separationem à bonis & ordinationem in suppliciis, & diversitatem in pœnis. Separatio à bonis tangitur cum dicitur: *Colligite,* id est, tollite & auferte eos de medio, ne cum sanctis societatem habeant, ne videant faciem Dei. Utrumque autem est magna pœna, scilicet amittere Dei visionem, & societatem angelicam & sanctorum, in quibus constat tota beatitudo ipsorum sanctorum. Dicit autem August. super Gen. ad litteram, quod Sancti habebunt triplicem visionem, scilicet corporalem, qua videbunt Christi humanitatem, & sanctos in corporibus glorificatis, & cælum novum, & terram novam. Spiritualem quâ videbunt angelos & animas beatorum, & intellectualem, qua videbunt ipsum Deum. Damnati autem ista triplici visione carebunt; loco tamen ejus habebunt visionem corporalem, qua videbunt corpora damnatorum denigrata, torrida & combusta. Et talis visio faciet in eis magnum stuporem. Visionem quodammodo spiritualem habebunt, qua videbunt horribiles, & terribiles demones. Et talis visio faciet in eis magnam & horribilem iracundiam, & furorem. Visionem ut ita dicam intellectualem, qua videbunt Luciferum, qui est quasi Deus & Dominus infernalis. Et talis etiam visio faciet in eis magnum & horribilem dentium stridorem. Videndo enim tam horribilem atque terribilem Dominum stridebunt dentibus præ pavore. *Peccator videbit tria* Psal. 111. scilicet prædicta, & ex hoc irascetur, ecce quantus furor, *Dentibus suis fremet,* ecce quantus stridor dentium, & *tabescet,* ecce quantus stupor. Secundò damnati habebunt ordinationem in suppliciis, quod notatur cum dicitur: *Alligate ea in fasciculos.* Greg. in mor. Si nullus in suppliciis ordo servandus est, cur comburenda zizania in fasciculos ligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare, est hos qui æterno igni tradendi sunt, pares paribus sociare, ut

August.
Visionem tri-
plicem habe-
bunt sancti.Malorum
visiones.

Gregor.

In inferno
ordo erit.

Job. 10.

August.

Deut. 25.

Zac. 12.
Cur ordo non
dicitur esse in
inferno.

Job. 23.

Sap. 6.

Ibid. 19.

Ibid. 19.

Job. 20.

Damnato-
rum pœna di-
versa.
Apoc. 16.
Dan. 7.

ut quos similis culpa inquinat, par etiam pœna constringat. Et sic videtur quod in inferno erit ordo. Sed contrarium videtur quod dicitur: *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Sed dicendum quod est ibi ordo, & non est ibi ordo: Est enim triplex ordo. Primus divinæ justitiæ. August. Peccatores in suppliciis ordinantur, ut nunquam sit dedecus culpæ sine decore justitiæ. Et hoc ostendit August. triplici exemplo: Pulchrè enim relucet gemma in annulo incarcerata, pulchrè latro apparet in furca, pulchrè servus manet in cloaca: Sic divina justitia pulchrè lucet in carcere infernali, pulchrè peccator qui est latro animæ suæ, stat in patibulo Diaboli, pulchrè idem peccator qui est servus Diaboli, manet in cloaca gehennali. Secundus est ibi ordo suppliciorum, quia non omnes æqualiter puniuntur, sed juxta mensuram peccati datur mensura supplicii. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus.* Tertius est ibi ordo peccantium, quia illi qui fuerunt similes in culpa, sociabuntur in pœna. *Planget terra, scilicet infernalis, familia & familia seorsum.* Nam seorsum planctum faciet familia superbiorum, seorsum familia luxuriosorum, seorsum familia avarorum. Dicitur autem ibi non esse ordo quantum ad tria. Primò quia elementa, & ceteræ creaturæ ibi non servant distinctionem suam, sed omnia sunt commixta & confusa. *Ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Ideò infernus vocatur chaos. Secundò quia damnati non servant ibi locum suum. Res enim dicitur inordinata, quando frequenter mutat locum. De damnatis autem dicitur: *Ad nimium calorem transibunt ab aquis nivium.* Tertiò quia ibi elementa non servant proprietates suas. Nam proprietas ignis est glaciem & nivem resolvere. Tunc autem non resolvit. *Nix & glacies substinebant virtutem ignis, & non tabescebant.* Proprietas aquæ est ignem extinguere, tunc autem non extinguit. *Ignis in aqua valebat supra virtutem suam, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.* Proprietas aëris est lumen recipere, tunc autem nullo modo recipiet; *Nec syderum limpidissima flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.* Proprietas terræ est infimum locum tenere, tunc autem peccator habebit terram sursum & deorsum, à dextris & à sinistris. Infernus enim creditur esse in centro terræ, ubi undique terra vallatus erit peccator. *Revelabunt cæli iniquitatem ejus, &c.* Tunc terra adversus peccatorem consurget, quia ne unquam evadat eum custodiet. Tertiò damnati habebunt diversitatem in pœnis, quia non æqualiter, sed per fasciculos punientur. In inferno enim est calix iræ Dei plenus. *Babylon magna venit in memoria ante Deum, dare illi calicem iræ indignationis ejus.* Et est ibi fluvius igneus: *Fluvius igneus rapidusque egrediens à facie ejus.* In calice igitur iræ Dei quidam bibunt, tantum *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

in superficie, qui, scilicet non sic graviter peccaverunt. Alii usque ad medium, qui gravius deliquerunt. Alii usque ad profundum & usque ad fœces qui scilicet fuerunt profundati in fœcibus peccatorum. *Usque ad fundum calicis soporis, &c.* Et est ibi fluvius igneus, in quo non omnes æqualiter puniuntur. Quod significatum est, ubi dicitur: *Mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam usque ad talos. Rursus mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua. Rursus mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille per torrentem, quem non potui pertransire, quantum intumuerunt aquæ profundum torrentis, qui non potuit transvadari.* Ecce Propheta ponit in isto fluvio quadruplicem mensurationem. Alicubi attingit usque ad talos, alicubi usque ad genua, alicubi usque ad renes: alicubi usque ad caput, & super caput. In talibus autem est principium, & inchoatio: in genibus deambulatio, in renibus carnalis delectatio, in profunditate submersio. Sunt igitur quidam qui de novo peccare cæperunt, & sine pœnitentia decesserunt, illi ponentur in isto fluvio usque ad talos. Alii sunt qui de malo in pejus ambulaverunt, & profecerunt, isti ponentur usque ad genua. Alii sunt qui præter peccata spiritualia, ut superbia & invidia, & præter peccata etiam temporalia, ut est usura, addiderunt peccata carnalia, isti ponentur usque ad renes. Alii sunt qui in omnia peccata per longam consuetudinem se immerferunt, isti ponentur in profundo, habentes istum fluvium usque ad caput, & super caput. Quia enim peccata super capita eorum ascenderunt, juxta illud: *Iniquitates meæ supergressæ sunt, &c.* Justum est ut etiam pœna super eorum caput ascendat.

Esai. 51.

Ezec. 47.

Nota secundum quadruplicem mensurationem quadruplicem pœnam damnatorum.

Psal. 73.

Secundò ponitur gloria beatorum, cum dicitur: *Triticum autem congregate in horreum meum.* Notandum autem quod triticum Dei tripliciter potest considerari. Primò prout est in agro, & significat electos qui Dei servant præcepta. Triticum enim in agro, fructum facit, *Aliud tricesimum, aliud sexagesimum aliud centesimum.* Tunc autem tales fructum tricesimum generant, quando cum fide Trinitatis decem præcepta Dei observant. Tunc faciunt fructum sexagesimum, quando servant Dei præcepta & sex misericordiæ opera Dei. Tunc faciunt fructum centesimum, quando omnia ista faciunt, non pro laude mundi, sed pro gloria Dei. Centesimus enim numerus de sinistra transit ad dexteram. Secundò consideratur triticum prout est in area, & significat viros perfectos, qui Dei servant consilia, area enim religionem significat. Triticum autem in area à tribus purgatur, scilicet paleis, ab aristis, & à commixtione pulveris. Multi sunt Religiosi, qui habent cum sæcularibus nimiam societatem, & hoc est triticum esse cum paleis,

Triticum Dei, tripliciter consideratur.

Mar. 4.

Triticum in area purgatur à tribus.

Hier. 13.

leis, ideò sunt purgandi: *Quid paleis ad triticum, dicit Dominus?* Alii habent nimiam morum levitatem, & hoc est triticum esse cum aristis quæ sunt leves & aridæ, quia tales in moribus habent levitatem, & in affectionibus ariditatem, ideò sunt purgandi. *Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, &c.* Alii habent nimiam terrenorum cupiditatem, & hoc est triticum esse cum pulvere, & ideò purgandi sunt, alias diabolus eos cribrat, id est rotat & currere facit de cupiditate in cupiditatem. *Ecce Sathanas expetivit nos, ut cribraret sicut triticum.* Cribrum enim à currendo nomen ac-

Luc. 3.

Luc. 22.

cepit, eo quòd triticum currat per ipsum. Tertiò consideratur triticum prout est in horreo, & signat scienter eos prout sunt in gloria, ubi sunt insimul conjuncti, & à ventis tentationum & tempestatibus persecutionum securi. Tria autem sunt necessaria vitæ humanæ, scilicet triticum, vinum, & oleum. Ista tria dabuntur sanctis in gloria. *A fructu frumenti, vini, & olei multiplicati sunt.* Frumentum habet reficere, oleum delectare, vinum jucundari. Sancti igitur reficientur in visione humanitatis, delectabuntur in contemplatione divinitatis, & jucundabuntur in præsentia tam beatæ societatis.

Psal. 4.
Vita humana tria necessaria.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA.

SERMO I.

1. Quæ ista vinea, 2. Quis pater-familias, 3. Qui operarii, 4. Quæ istæ horæ, 5. Quis iste denarius, 6. Quis procurator, & 7. Quæ murmuratio illa ostendens.

Matth. 20.

Simile est regnum cælorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vinea sua, &c. Dominus noster sæpè ad turbas, in parabolis loquebatur, ut boni & humiles intelligerent, mali autem & superbi intelligere non possent.

Esa. 5.

Ad intelligentiam autem istius parabolæ plura per ordines sunt videnda. Primò quæ sit ista vinea, & dicendum est, quòd vinea signat Ecclesiam sive universitatem fidelium. *Vinea Domini sabaoth domus Israël est.* Ista autem vinea tot palmites protulit quot sanctos habuit. Distinguit autem Dominus tria genera palmitum. Quidam enim sunt viti, id est, Christo adhærentes per fidem, sed non ferentes fructum per operationem, de quibus dicit: *Omnem palmitem, in me, scilicet manentem per fidem, non ferentem fructum, per operationem, tollet eum, scilicet Pater meus de consortio beatorum, & ponet eum in consortium damnatorum, de talibus dicitur: Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas.* Vocantur autem adulterinæ plantationes palmites ad radicem vitis crescentes, quia sunt infructuosi & innaturales. Secundi palmites sunt qui nec viti adhærent per fidem, nec fructificant per operationem. De quibus subdit: *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & colligent eum, scilicet angeli, & in ignem mittent & ardet.* Isti sunt hæretici & schismatici, qui ab Ecclesia sunt præcisi. Tam primi palmites, scilicet infructuosi, quàm secundi, scilicet præcisi, ad nihil sunt apti, nisi ad ignem. *Fili hominis quid fiet de ligno vi-*

Palmitum
genera tria.

Joan. 15.

Sap. 4.

Ezec. 15.

tis ex omnibus lignis nemorum? Nunquid tolletur de ea lignum ut fiat opus? aut fabricabitur ex ea paxillus, ut dependeat ex eo quodcunque vas? Ecce igni datum est in escam. In talibus enim hominibus non est lignum alicujus virtutis, per quod fieri posset aliquod opus meritorium, nec paxillus, id est, vita eminens, ad quam vasa subditorum possint pendere per exemplum, & ideò ex quo sibi non sunt utiles per opera meritoria, nec aliis per exempla, non sunt apti nisi ad incendia. Tertiū palmites sunt qui viti semper adhærent, & fructum faciunt. De quibus dicitur: *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Tales enim multum fructificant. Tum quia à patre qui est agricola purgantur. Ibidem, *omnem qui fert fructum purgabit eum, scilicet pater meus, ut fructum plus afferat.* Tum quia à filio qui est vitis vera, humor infunditur. *Erit tanquam lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices.* Tum quia à spiritu Sancto, qui est solaris radius, uvæ maturantur & excoquuntur. *Botrus cypri dilectus meus in, &c.* Ad literam enim dicitur, quod sol radio recto locum illum ingredi respicit, & ideò uvas excoquit, & pretiosum vinum facit.

Secundò videndum est quis sit iste pater-familias, & dicendum est quòd Deus. Trinitas, quæ habet tria palatia, in quibus habet tres familias. Primum est cælum, ubi est familia filiorum; *Filii tui sicut novellæ, &c.* Secundum est mundus, ubi est familia militantium: *Militia est vita hominis super terram.* Tertium est infernus, ubi est familia incarcerationum: *Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere.* Vel potest dici quòd istæ tres familiæ sunt tres status salvandorum, scilicet conjugati, continentes, & virgines. Qui non est in aliquo istorum trium statuum, non est de familia Dei, sed diaboli.

Tertiò videndum est qui sunt isti operarii, & dicendum est quòd sunt fideles. Ho-

Hier. 17.

Cant. 1.

Familias tres
habet Deus.

Psal. 127.

Job. 7.
Isai. 2. 1.

Fidelium ge-
nera tria.

Apoc. 3.
Signa tria
quibus boni
à malis ope-
rariis distin-
guuntur.

rum tamen tria sunt genera, de quibus dicitur: *Utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, &c.* Quidam enim operantur fideliter & ferventer, isti sunt calidi & boni operarii. Ponit autem Chryf. super Matth. tria signa per quæ boni operarii discernuntur à malis. Primum est, quia bonus operarius prius aspiciat opus, & postea cibum, malus autem prius habet oculum ad cibum quàm ad opus injectum. Sic & servi Dei in operibus suis prius intendunt Dei gloriam, & postmodum utilitatem suam; mali autem è converso. Secundum est quia bonus operarius totum diem expendit circa opus fiendum, modicum autem temporis circa cibum. Malus autem parùm vult operari, & totà die comedere & inebriari. Sic & servi Dei totum tempus debent expendere circa spiritualia procuranda, modicum autem circa temporalia acquirenda: mali autem è converso faciunt. Tertium est, quia bonus operarius si fortè opus non potest perficere, erubescit mercedem petere, vel coram Domino apparere, malus autem sive perficiat, sive non, impudenter se ingerit, & mercedem petit; sic etiam servi Dei si fortè aliqua carnis fragilitate impediti, aliquod opus Dei non faciunt, apparere coram Deo in orationibus erubescunt, nec pro illo opere mercedem à Deo sperare præsumunt; mali autem etiam si nihil boni faciunt, audacter se ingerunt, & de Dei patientia, & longanimitate nimis præsumunt. Alii operantur nequiter; isti sunt frigidi & mali operarii, de quibus sic dicit August. super Psal. Dicit homo miser, nolo me continere à malo, & volo videre dies bonos. Si operarius tuus tibi diceret: En vasto istam vineam, adduxisti me ad vineam, ut falcem, purgem eam, & putem, & concidam omnia ligna utilia, ut non quod colligas habeas, & cum fecero istud redditurus es mihi laborem meum. Nonne insanum illum diceret, & de domo tua illum expelleret, antequam ad falcem manum mitteret? Tales sunt homines, qui & facere volunt mala, & dies bonos videre. Alii sunt qui operantur negligenter, isti sunt tepidi operarii, qui sæpè sunt pejores quàm frigidi. Aqua enim calida quando congelatur fortius congelatur quàm frigida, ex eo quòd frigus majorem resistentiam ibi invenit, & idè virtutem suam ibi fortius imprimat. Similiter & ferrum durum & frigidum, propter eandem causam fortius igitur quàm stipula. Eodem modo quando boni efficiuntur mali, pejores sunt cæteris, quia diabolus in eis fortius imprimat suam malitiam, propter majorem quam ibi invenit resistentiam. Mali autem quando convertuntur, ferventiores sunt tepidis, quia Deus fortius in eis suam imprimat gratiam. Idè dicitur: *Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier*: quia quando convertitur iniquus ferventiùs operatur, quàm mollis & tepidus.

Quartò videndum est quæ sint istæ horæ:
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

August.

Eccl. 40.

& dicendum quòd si vinea accipiat allegoricè pro Ecclesia, tunc secundum Greg. manè fuit ab Adam usque ad Noè. Tertia à Noè usque ad Abraham. Sexta ab Abraham usque ad Moysen. Nona à Moysen usque ad adventum Domini. Undecima ab adventu Domini usque ad finem mundi. Si verò vinea accipiat moraliter pro anima, tunc secundum Greg. manè est intelligenda pueritia, quæ parùm clarescit sicut lux matutina. Tertia est intelligenda adolescentia, quæ proficit in calore ætatis, & splendore cognitionis. Sexta est intelligenda juvenus, quæ plenè calet & lucet, sicut sol in meridie. Nona est intelligenda senectus, propter experientiam multam, quam invenit senium, quæ incipit decrescere in calore & cognitione. Undecima est intelligenda ætas decrepitorum, quæ juxta occasum est. Quia igitur Deus ad bonam vitam, alios in pueritia, alios in adolescentia, alios in juvenute, alios in senectute, alios in decrepita ætate perducit; idè diversis horis operarii in vineam vocantur.

Quintò videndum est quis sit iste denarius, & dicendum quòd, secundum Remigium, iste unus denarius qui omnibus datur, significat unam beatam vitam, quæ ab omnibus percipietur, in qua non vivet unus alio minùs, vel prolixiùs, & tamen ibi erunt multæ diversitates meritum. Dicitur autem denarius quadruplici ratione. Primò ratione nominis. Denarius enim dicitur à *decem* ex eo quòd olim decem usuales valebat; & idè vita illa beata denarius dicitur, quia pro observatione decalogi datur. Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Secundò ratione imaginis. Imago enim Dei in beatis imprimetur per assimilationem ad Deum; & transformationem in ipsum. Nos autem re-velata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, &c. Tertio ratione scripturæ, quia ibi erit plena scientia & cognitio veritatis. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Quartò ratione figuræ sphericæ, quia ibi erit plena possessio æternitatis. Ego vitam æternam do eis.

Sextò videndum est quis sit iste procurator; & dicendum quòd est Christus inquantum homo, nam inquantum Deus est, paterfamilias istius vineæ est cum patre. Et ipse procurator, quia ipse sicut dicit glossa interlinearis: *Pater omnia dedit sibi in manus.* Omnia, scilicet cælestia, terrestria, & infernalina. Nam cælestibus procurat justam remunerationem. *Venite benedicti Patris mei, &c.* Terrestribus procurat paternam propitiationem: *Advocatum habemus apud patrem Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio, &c.* Infernalibus procurat æternam punitionem. *Reges eos in virga ferrea, &c.*

Septimò videndum est quæ sit ista murmuratio, & dicendum quòd murmuratio ex multis causatur.

Vinea pluribus modis accipitur.

Denarius quadruplici ratione sic dicitur.

Matth. 19.

1 Cor. 3.

1 Cor. 13.

Joan. 10.

Matth. 25.

1. Joan. 3.

Psal. 2.

Murmuratio ex multis causatur.

1. Cor. 19.

multis causari potest. Primò ex motu impatientiæ, de qua dicitur: *Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Greg. Regnum cælorum nullus murmurans accepit, nullus qui accipit, murmurare potest. Secundò causari potest ex magna desiderii intentione. Est enim magna desiderii intentio quædam cordis murmuratio; & talis murmuratio erat in antiquis patribus qui nimis intentè suam liberationem affectabant. Unde dicebat unus eorum. *Utinam dirumperes cælos & descenderes,* &c. Istam talem murmurationem habent animæ sanctorum, quæ dicunt: *Usquequo Domine sanctus, & verax non judicas, & vindicas sanguinem nostrum.* Tertiò causari potest ex longa expectatione, & cordis suspensione, & ista etiam fuit in antiquis patribus. Greg. Accipientes murmurabant, quia antiqui patres in infernum descendentes à gloria dilati sunt. Quasi ergo post murmurationem denarium accipiunt, quia post longa inferni tempora, ad regni gaudia perveniunt. Quartò causari potest ex admiratione divinæ clementiæ, & ista murmuratio est aliquando inter sanctos viros; qui videntes quod Deus tam copiose, & citius remunerat tardè venientes, quàm sibi longo tempore servientes, quodammodo murmurant, Dei super hoc liberalitatem & misericordiam admirantes. Unde & Petrus murmurare potuisset, quòd latro ipso citius ad regnum pervenit; & tali etiam murmuratione intelligi potest quod dicitur hic. Quintò causari potest ex admiratione divinæ patientiæ; & hanc etiam habent sancti viri, qui videntes malos in hac vita florere, quodammodo murmurant, Dei super hoc patientiam admirantes. *Iustus quidem tu es Domine si disputem tecum, quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui prævaricantur, & iniquè agunt. Quare respicis contemptores & taces conculcante impio justiorum se?* vel potest accipi ista murmuratio per quandam suppositionem, quasi diceret: Dato quod ii murmurarent, taliter responderetur eis: *Et quod justum fuerit dabo vobis.*

Apoc. 6.

Gregor.

Hier. 1.

Abac. 1.

do tamen diabolus prævenit, & otiosos ad laborandum mittit, sicut hic quando dixit: *Ite & vos in vineam meam,* &c. Et in hoc ostenditur magna Dei misericordia. Labor enim fuit inflicus homini propter peccatum: *In sudore vultus tui,* &c. Et tamen ipsum laborem nobis convertit in meritum. *Labores manuum tuarum quia manducabis,* Psal. 127. &c. Aug. de civitate Dei. Ineffabili Dei misericordia ipsa pœna vitiorum transit in arma virtutum, & fit iusti meritum, supplicium peccatorum. In verbis igitur præmissis tria sunt videnda. Primò quid per vineam significetur. Secundò propter quid operarii in vineam mittantur, quod notatur cùm dicitur: *Ite & vos,* &c. Tertiò quæ merces eis promittitur, quod notatur cùm dicitur, *& quod justum fuerit dabo vobis.*

Gen. 3.

Psal. 127.

August.

Circa primum notandum, quòd per vineam secundum Bern. anima sive conscientia significatur. In vinea igitur animæ nostræ laborandum est, ut amputemus palmites luxuriantes carnalis concupiscentiæ. *Tempus putationis advenit.* Projiciamus lapides superbiæ: *Lapides elegit ex ea;* & extirpemus spinas avaritiæ; unde dicitur ibidem de vinea malorum: *Ascendent super eam vepres & spinæ,* In tali igitur vinea sic purgata, nascuntur bonæ gemmæ, boni flores, bonæ uvæ, & bonum vinum, de quibus dicitur: *Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines, & crescere paulatim in gemmas, & post flores uvæ maturescere. Tuli ergo uvas, & expressi in calicem, & tradidi poculum Pharaoni.* Gemmæ bonæ sunt cogitationes bonæ. Sicut enim gemmæ sunt principia, & origo omnium fructuum in vinea, sic bonæ cogitationes sunt principium & origo omnium bonorum operum in anima. Priusquam enim homo aliquid boni faciat, illud cogitatione pertractat. *Cogitavi à vino abstrahere carnem meam.* Et tamen illud principium à nobis habere non possumus, sed à Deo petere debemus. *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis,* &c. Flores autem boni sunt bonæ voluntates. Chryf. Bonæ voluntates sic sunt apud Deum suaves, quemadmodum odoriferi flores. Sicut autem ex gemmis nascuntur flores, sic ex bonis cogitationibus bonæ voluntates. Et sicut flores secundum Chryf. non possunt præcedere nisi prius præcedant gemmæ, sic nec quis potest habere bonam voluntatem, nisi prius habeat bonam cogitationem. Dicuntur autem flores à favonio, qui est ventus, qui Græco nomine Zephyrus appellatur, qui flores generat & conservat, & venit ab occidente, & idè mortem & occasum hominis præsentat. Vel dicuntur flores secundum Isidorum quasi fluidi, ex eo quòd citò resolvuntur, & maximè ab austro propter aquarum abundantiam. Unde auster quasi hauriens aquas vocatur, per quod datur intelligi quòd bonæ voluntates generantur & conservantur per mortis memoriam, resolvuntur autem & diffi-

Cant. 2.

Isai. 5.

Gen. 40.

Eccl. 2.

1. Cor. 3.

Chrysof.

Flores quare sic dicuntur.

SERMO II.

Quid 1. Per vineam significatur, 2. propter quid operarii in illam mittantur, & 3. quæ merces eis promittatur.

I*te & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo,* &c. Istà verba dixit Dominus vineæ illis qui stabant otiosi in foro. Magnum quidem periculum est otium sectari, quia diabolus quos otiosos invenit, mox ad opus suum assumit. Unde monet Hieron. Semper aliquid boni facito, ut te diabolus inveniat occupatum. Aliquan-

pan-

pantur à nimia rerum abundantia. Uvæ autem bonæ sunt fructus bonorum operum. Sicut enim uvæ nascuntur ex floribus, sic bona opera nascuntur ex bonis voluntatibus: *Flores mei fructus honoris & honestatis.* Dicuntur autem uvæ secundum Isidorum quasi humidæ, ex eo quod intrinsecus humore sunt plenæ. Sic opera servorum Dei debent esse humida, id est, humore devotionis & charitatis plena: *Inebriabo animas sacerdotum pinguedine.* Vinum autem significat gaudium cordis, quod in præsentia ex bonis operibus generatur. Dicitur autem vinum, secundum Isidorum, à vena, ex eo quod venas sanguine replet. Venæ autem sunt potentiæ animæ. Memoria enim repletur gaudio, quando recolit bona quæ fecit; intelligentia quando in statu salutis se esse cognoscit. Voluntas quando in bonis operibus semper perseverare intendit. De isto gaudio quod in præsentia ex bonis operibus generatur, dicit Glossa super illud: *In custodiendis illis retributio multa.* Non tantum pro eis in futuro reddetur præmium, sed etiam hic in eorum custodia est magnum gaudium.

Circa secundum, scilicet propter quid operarii in vineam mittantur, notandum quod operarii in vineam mitti consueverunt ad tria, scilicet ad putandum, ad fodiendum, & ad vindemiandum. Sic & nos vineam conscientie nostræ debemus putare, omnia vitia refecando. Dicit autem Amb. ad Simplicianum: *Vinea recisa fructificat, semiputata frondescit, neglecta luxuriat.* Vinea igitur animæ nostræ bene recisa & putata ab omnibus vitiis & peccatis, fructificat per bona opera. *Omnem palmitem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus asserat.* *Vitis frondosa Israël fructus adæquatus est ei.* Illa est optima vinea, in qua fructus foliis, & folia fructibus adæquantur; & illa est optima anima, in qua opera verbis, & verba operibus assimilantur. Iste autem fructus attenditur, & foris per bonam famam, & intus per bonam conscientiam. *Diligenter exerce agrum tuum.* Sicut enim dicit Cæsarius. Quid enim prodest si exteriora nostra possidet serenitas, & interiora nostra tempestas? Vinea autem semiputata, id est, anima negligenter purgata, frondescit, quia multa verba sed pauca opera gignit. Talis vinea est maledicta; hoc significatum est, ubi Dominus ficulneæ habenti sola folia maledixit. Imò talis vinea est eradicanda, & comburenda. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Vinea verò neglecta luxuriat in palmites degeneres, & sylvestres, & insuper oriuntur ibi spinæ, & vepres. Unde dicitur: *Non putabitur, non fodietur, & ascendent super ea vepres, & spinæ.* Vepres secundum Isidorum dicuntur quasi vi prementes; spinæ dicuntur à spica, propter acuitatem. Quando igitur conscientia non purgatur, oriuntur ibi tentationes carnales

animam vi prementes, id est, violenter capientes. Oriuntur etiam ibi tentationes spirituales acutæ animam perforantes. Talis etiam vinea efficitur sylvestris, quia non profert uvas, sed labruscas. *Expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.* Dicitur autem labrusca à labris viarum, quia tales animæ efficiuntur sylvestres, ut nihil spirituale sapiant. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* Et efficiuntur dæmonibus perviæ, ut per eas incedant. *Venerunt latrones, & fecerunt sibi viam per me.* Secundò debemus ipsam vineam nostram fodere. Sunt autem hujus vineæ fossores quatuor. Primus est pudor, qui habet terram cordis mollicicare, quando enim peccator cogitat sui status horribilitatem, inde concipit magnum ruborem. *Quem ergo frustum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis?* Talis ergo rubor terram animæ duram habet emollire. *Deus emollivit cor meum, & omnipotens conturbavit me.* Deinde accedit secundus fossor, scilicet dolor qui cor emollitum habet scindere. Postquam enim terra dura emollita fuerit, facilius scinditur. *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra,* scilicet tantum. Qui enim scindit corda scindit & vestimenta, id est, exteriora opera, sed non è converso. Deinde accedit tertius fossor, scilicet timor qui omnes lapides, id est, omnia peccata quæ in corde scisso, & defosso invenerit habet extra projicere. *Timor Domini expellit peccatum.* Deinde accedit quartus fossor, scilicet amor Dei, qui omnes palmites infructuosos ad radicem vitis subortos, id est, omnes amores mundanos, habet evellere & eradicare. August. Qui biberit de fluvio paradisi cujus gutta major est oceano, restat ut in eo sitis mundi penitus extincta sit. Tertiò, debemus vineam nostram vindemiare, id est, opera nostra colligere, & Deo offerre. Sed hodiè sunt tres mali vindemiatores, scilicet avaritia, luxuria, superbia. *Vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam, exterminavit eam aper de sylva, & singularis feras depastus est eam.* Ambulantes per viam sunt avari, qui non cessant discurrere ut divitias possint augere. Et est mirabile, quia in via pedum, quantò quis senior, tantò debilius est: in via autem lucrorum quantò quis senior, tantò ardentior. *Aper de sylva porcus est sylvestris, & significat luxuriosum, qui efficitur homo porcinus, & immundus.* Singularis feras est superbus, qui vult singularis esse, & nullum super se habere; & est feras, id est crudelis, quia ceteros vult opprimere, & humiliare. Isti tres vindemiant istam vineam, ita quòd Christus vix in ea potest aliquem reperire racemum. *Vae mihi, quia factus sum, sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ.*

Circa tertium, scilicet mercedem quæ operariis promittitur, notandum, quòd tres ponuntur differentie operariorum. Quidam enim sunt quibus Dominus promisit denarium,

Eccl. 24.
Opera bona
instar fructus
esse debent.

Hier. 31.

Psal. 18.

Operarii in
vineam ad
tria mittun-
tur.

Joan. 15.

Osez. 10.

Prov. 24.

Cæsarius.

Matth. 21.

Luc. 3.

Isai. 5.

Ibid.
Labrusca
unde.

1 Cor. 2.

Job 19.

Vinea fossor-
es quatuor.

Rom. 6.

Job 23.

Joël. 2.

Eccl. 1.

August.

Vindemiat-
ores mali tres.
Psal. 79.

Mich. 7.

Operariorum
differentia
tres.
Oseæ 6.

Psal. 140.

Reg. 13.

Rom. 13.

1 Theff. 5.

Psal. 21.
Deus non
quantum sed
ex quanto
respicit.

Luc. 21.

Sap. 12.

Psal. 70.

Ibid.

illis, scilicet qui manè, id est, in pueritia Deo servierant, & semper perseveraverunt. Denarius enim diurnus dicitur merces, quæ debetur pro labore diurno, id est, per totam diem, hoc est per totam ætatem exhibitum. Est enim labor matutinus illorum scilicet qui in sua pueritia, vel juventute Deo fervire incipiunt, sed postea deficiunt. *Miseri- cordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens.* Est labor vespertinus eorum, scilicet qui in sua senectute cum toto corde ad Deum redeunt, quorum servitium Deus habet acceptum: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Est labor nocturnus eorum scilicet qui malè agunt. *Omnis qui malè agit odit lucem, &c.* Talia opera nocturna sunt abjicienda. *Abjiciamus opera tenebrarum, &c.* Est enim labor diurnus eorum scilicet qui totam vitam habent claram & lucidam. *Omnes vos filii lucis estis, &c.* Secunda differentia est illorum operariorum quibus Dominus promisit quod justum est, sicut illis qui tertia, sexta & nona hora venerunt: quos Deus remunerat ut justitia requirit, considerando multitudinem operis: *Secundum opera manuum eorum, &c.* Radicem charitatis, quia Deus non respicit quantum, sed ex quanto, sicut patet in vidua quæ plus dedit, quia cum majori affectu dedit. Diuturnitatem laboris. Unde isti conquerebantur dicentes, *pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus.* *Omnia in numero & in mensura & in pondere disposuisti.* Deus enim in remuneratione non attendit mensuram temporis, nec numerum operis, sed pondus amoris. Tertia differentia est illorum quibus Dominus nihil promisit, illorum scilicet qui in hora undecima, hoc est in ætate decrepita venerunt. Tales enim nihil ex debito petere possunt, sed quicquid eis Dominus donat, ex gratia donat. Sufficit enim talibus senibus quod à Deo regantur, juxta illud: *Senex puerum portabat, puer autem senem regebat.* Quod à Deo non derelinquantur: *Usque in senectam & senium Deus ne derelinquas me.* Quod à Deo non projiciantur: *Ne projicias me in tempore senectutis.*

SERMO III.

Inducens nos ad pœnitentiam; verbis, exemplis, & promissis.

Cum serò factum esset, dixit Dominus vineæ procuratori suo. Per istam vineam intelligere possumus pœnitentiam, in qua per diversas horas operarii conducuntur, dum alii in pueritia, alii in juventute, alii in senectute convertuntur. Ad istam autem pœnitentiam assumendam Ecclesia hodie in Officio Missæ nos inducit verbis, exemplis, & promissis. Nam in epistola nos verbis exhortatur ad currendum per pœnitentiæ opera, ad certandum contra diaboli tenta-

menta: in Evangelio autem ad laborandum in vinea, id est, in conscientia. Secundò inducit nos exemplis, adducens nobis in exemplum tres magnos peccatores, qui totum Officium Missæ composuerunt, scilicet David qui composuit introitum, ne quis desperet propter peccatum luxuriæ: Paulum qui composuit Epistolam, ne quis desperet propter peccatum superbiæ: Et Matthæum qui composuit Evangelium, ne quis desperet propter peccata avaritiæ. Tertiò, Ecclesia inducit nos ad pœnitentiam promissis; promittit enim laboranti denarium, currenti bravium, & pugnanti coronam. Istud autem tempus septuagesimæ repræsentat tempus prævaricationis Adæ, & tempus nostræ pœnitentiæ. Quia enim repræsentat tempus prævaricationis Adæ, Ecclesia deponit cantica lætitiæ, scilicet *Alleluja: Gloria in excelsis. Te Deum laudamus.* *Alleluja* quidem est canticum celestis patriæ. *Per omnes vicos tuos, scilicet Hierusalem, Alleluja cantabitur.* *Gloria in excelsis Deo*, est canticum lætitiæ Angelicæ, quia illud Angeli in Christi nativitate decantaverunt. *Te Deum laudamus*, est canticum universalis creaturæ, quia omnes creaturæ ad laudandum Deum illic introducuntur: ideò illa tria cantica subticentur ad ostendendum, quod homo per peccatum privatus est celesti patriâ, societate Angelicâ, & laude divina. Istud etiam tempus repræsentat tempus nostræ pœnitentiæ, in qua quidem debemus mutare lætitiâ in salubrem tristitiam. *Tempus flendi, & tempus videndi.* Viri enim perfecti habent tres lætitiâs, quæ per illa tria cantica superius posita, designantur. Habent enim corda læta, læta verba, & læta opera. Sed viri pœnitentes debent lætitiâ cordis convertere in amaram contritionem, lætitiâ oris in peccatorum confessionem, lætitiâ operis in laboriosam satisfactionem. Ipsi autem pœnitentes per laborem pœnitentiæ à Deo recipiunt mercedem salutis æternæ, de qua intelligitur verbum superius positum scilicet: *Cum serò factum esset*; ubi sex ponuntur.

Primò temporis oportunitas, cum dicitur: *Cum serò factum esset.* Per serò intelligitur finis sæculi vel mors cujuslibet. In sero enim dies finitur, homo in domum suam ingreditur, & ab operibus quietatur, sic etiam tunc finitur dies mutabilitatis: *Adesse festinant tempora.* Dicuntur autem, secundum Isidorum tempora à tependo. Vocantur etiam curricula, quia nunquam stant. Nam in præsentia sunt homines tepidi in charitate fraterna, & currentes ad vitia & peccata. *Abundabit iniquitas*, ecce quàm currentes sunt ad vitia; *& refrigescet charitas multorum*, ecce quàm tepidi in charitate fraterna. Tunc autem tempora festinant adesse, quia tunc sancti viri erunt stabiles in æternitate, & ferventes in amore. Tunc etiam homo ingreditur in domum suæ æternitatis. *Ibit homo in domum æternitatis suæ*, tunc etiam homo quie-

Tob. 13.

Eccl. 3.
Lætitiâ tres
perfectorum.

Deut. 32.
Tempora
unde.

Matth. 24.

Eccl. 12.

Apoc. 13. quietatur à labore cuiuslibet operis. *Amodo jam dicit spiritus, &c.*

Vocantur operarii ad tria.

Bernard.

Isai. 32.

Apoc. 19.

Secundò ponitur vocantis curialitas, cum dicitur, *Voca*. Quasi dicat: Non expectes quòd ipsi mercedem petant, sed tu eos voca ad quietem, ad cœnam, & ad mercedem. Ad ista enim tria operarii consueverunt vocari, nam secundùm Bernard. tria erunt in sanctis, scilicet requies à labore, & hoc est vocari ad requiem. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, in requie opulenta.* Jucunditas de æternitate, & hoc est vocari ad cœnam, quæ erit tam nova & tam jucunda. *Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt.* Securitas de æternitate, & hoc est vocari ad mercedem, id est, ad denarium. In quo, ratione jucunditatis, æternitas designatur.

Remuneratio otiosorum ubi?

Job 5.

Prov. ult.

Gen. 1.

Psal. 71.

Eccl. 9.

Tertiò ponitur remuneratorum dignitas, cum dicitur *operarios*. Ideò enim digni sunt æterna remuneratione, quia non fuerunt otiosi, sed in continuo labore. Otioso enim non competit habere remunerationem suam, nisi in inferno. Non enim competit eis esse in mundo, quia locus est laboris: *Homo nascitur ad laborem.* Nec esse in cœlo, quia datur laborantibus sicut pater hîc. *Laudent eam in portis opera ejus.* Nec esse in terrestri paradiso, quia homo ibi positus fuit ad operandum. *Ut operaretur & custodiret illum.* Nec esse in purgatorio, quia ibi non purgantur nisi laborantes. *In labore hominum non sunt.* Relinquitur ergo quòd erunt in inferno, qui non est locus ad operandum, sed ad recipiendum. *Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare, quia nec opus, &c.*

Per denarium vita beata significatur.

August.

Exod. 33.

Quartò ponitur debiti pretiositas, cum dicitur: *Redde illis mercedem*, scilicet denarium, id est, vitam beatam, quæ per denarium significatur. Primò quia ibi erit aperta claritas. Ideò dicitur diurnus à *dyam*, quod est clarum. *In eandem imaginem transformamur de claritate in claritatem.* Nam de clara visione humanitatis, intrabimus ad claram contemplationem divinitatis, & de clara contemplatione divinitatis transibimus ad claram visionem humanitatis. Secundò significatur per denarium, quia ibi erit dulcis suavitas, in hac enim vita nihil dulcius amatur ab avaris, quàm munus; Et in vita beata nihil dulcius amabitur quàm Deus. August. de disciplina Christiana, Video sic vos amare pecuniam, ut jubente amore pecuniæ labores suscipiatis, jejunia toleretis, mare transeatis, ventis & fluctibus vos committatis, Sic me amate, plus volo amari, ait Dominus, in proverbii loquor, avaris loquor. Tertiò designatur per denarium, quia ibi est plena copiositas. Nam secundùm opinionem vulgi, habità pecunià, habentur universa, quia in pecunia omnia continentur, & ipsa habità omnia habentur. Sic & in Deo omnia continentur, & ipso habito omnia habentur. *Ego ostendam tibi*

omne bonum. Anselm. Ama unum bonum, Ansel. in quo est omne bonum, & sufficit tibi. Iste autem denarius dicitur fuisse unus, quia omnes habebunt idem cœlum ad habitandum, sed tamen ibi sunt diversæ mansiones. *In domo patris mei mansiones multæ sunt.* Omnes habebunt eandem claritatem ad contemplandum, sicut tamen stella differt in claritate à stella, sic & resurrectio mortuorum. Omnes habebunt eandem suavitatem & dulcedinem ad fruendum, sed tamen alia est dulcedo roris, alia lactis, alia mellis. Istam triplicem differentiam tangit Ecclesia cum dicit: *In illa die stillabunt montes dulcedinem*, id est, rorem dulcem, & colles fluent lac & mel; Et est sumptum Joëlis ult. Sicut enim in illis gradus sunt. In Beatis gradus erit in divina suavitate.

Quintò ponitur pœnitentium magna consolatio, cum dicitur: *Sic erunt novissimi primi.* Sæpè enim illi qui ad pœnitentiam tardè veniunt citiùs remunerantur, quàm illi qui tempestivè veniunt, quia citiùs de corpore exeunt, citiùs enim latro est remuneratus quàm Petrus. Vel illi qui sunt, novissimi in oculis suis, sunt primi in oculis Dei: *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es?* Vel illi qui sunt novissimi judicio hominum, sæpè sunt primi judicio Dei, quia Deus non considerat exteriora corporis, sed interiora cordis. *Homo enim videt ea quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Vel potest dici quod erunt novissimi primi, & primi novissimi, quia sæpè illi qui tardè ad pœnitentiam veniunt tempore, præcedunt alios in fervore. Seneca. Faciamus quod aliquando in itinere fieri consuevit, ut qui tardiùs exiverunt, velocitate compensant moram. Beda. Erunt primi, &c. Multi priùs ferventes, postea torpent. Multi prius frigidi, postea inardescunt. Multi in sæculo despecti, & in futuro sunt glorificandi. Alii apud homines glorificandi, in futurum sunt damnandi.

Sextò ponitur præsumptium magna timoris incussio, cum dicitur: *Multi sunt vocati, &c.* Ad quinque enim sumus vocati. Primò ut in cœlestes Reges & Episcopos eligamur. *Vos estis genus electum, regale sacerdotium.* Videmus autem quòd ad electiones Regum & Episcoporum, multi vocantur, & tamen unus solus eligitur: sic etiam multi vocantur ad fidem, sed pauci eliguntur ad regalem & cœlestem dignitatem. Secundò sumus vocati ut in stadio Ecclesiæ militantis, viam mandatorum Dei curramus. *Videmus autem quod multi vocantur ad stadium, sed tamen unus accipit bravium.* Sic etiam multi sunt vocati ut per viam fidei & mandatorum Dei velociter currant, sed tamen pauci perseverant. Unus enim, id est, perseverans, secundùm Glossam accipit bravium sive pallium cœlestis victoriæ & dignitatis æternæ. Tertiò sumus vocati ut in area militantis Ecclesiæ pur-

Luc. 3. purgemur & emundemur. *Cujus ventila-
brum in manu ejus, & purgabit aream suam.*
Videmus autem quòd multum de palea relin-
quitur, & parum de tritico in horreo recon-
dirur. Sic etiam sunt multi qui bonis operibus
Ibidem. vacui existentes, relinquuntur & comburuntur,
pauci verò in Dei horreo recondantur. *Con-
gregabit triticum in horreum suum, &c.*
1. Pet. 2. Quatò fumus vocati ut in domo cœlesti tan-
quam vivi lapides ædificemur. *Ipsi tanquam
vivi lapides superædificamini domos spiritua-
les.* Domus autem cœlestis non ædificatur nisi
Tob. 13. de lapidibus pretiosis. *Ex lapidibus pretio-
sis omnis circuitus murorum ejus.* Videmus
autem quod multi sunt lapides communes, sed
pauci sunt lapides pretiosi; sic ad ædificandum
cœlestem domum, multi sunt vocati, sed tamen
lapides communes sunt, qui habent tantum fi-

dem, & non opera, qui relinquuntur, & de
eis domus infernalis ædificatur. Pauci autem
sunt lapides pretiosi qui fidem habent & ope-
ra, hi in cœleste ædificium assumuntur. Quin-
tò fumus vocati, ut cœlestem patriam intro-
eamus. Videmus autem quòd multi filiorum
Israël ad terram promissionis fuerint vocati,
sed pauci ad intrandum electi. Fuerunt
enim vocati ex Ægypto, hoc est educti sex-
centa millia præter parvulos & familiam,
quorum non est numerus, sed tantum duo
electi ad intrandum. Et ratio est, quia via
quæ ducit ad perditionem nimis est lata, quæ
autem ducit ad vitam est nimis angusta. *La- Matth. 7.
ta porta & spatiosa via quæ ducit ad perdi-
tionem, & multi sunt qui intrant per eam.
Quàm angusta porta & arcta via quæ ducit
ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.*

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

SERMO I.

*De quatuor ad bonum seminatore re-
quisitis, scilicet diligentia, peritia,
providentia, & patientia.*

Luc. 3.

Exiit qui seminat seminare semen
suum. Consuetudo Domini fuit sæ-
pè in parabolis loqui ad turbas, ut
morem Palestinorum, ubi prædica-
bat, gereret, ut divina mysteria
indignis non panderet, ut bonis & humili-
bus exercitandi se occasionem præberet, ut
quod dicebat, memoriæ melius imprimeret.
Parabola Est autem parabola, sicut Hieron. dicit, re-
quid. rum genere sive naturâ discrepantium sub ali-
qua similitudine facta comparatio. Et sub-
dit Hieron. Parabola græcè *similitudo* dicitur,
ut quando quod intelligere volumus, per ali-
quam comparisonem indicamus, ut ferro
aliquod durum, velocem ventis comparamus
& avibus. In illa autem parabola mentio fit
de tribus, scilicet de seminatore, de semine
& de terræ varietate. In hoc autem primo
sermone agitur de seminatore; in secundo de
semine; in tertio de terræ varietate. Semi-
nator autem propriè Christus est. Prædicator
enim potius est cophinus seminatoris quàm
seminator. **August.** in libro de doctrina
Christiana sic ait: Per quem ille seminat,
quid sum ego nisi cophinus seminatus? Ille
in me ponere dignatus est, quod vobis spar-
go, nolite attendere ad vilitatem cophini, sed
ad charitatem seminis & potestatem seminato-
ris. Ad bonum autem seminatore quatuor
requiruntur, quæ fuerunt in Christo; & in
præsenti Evangelio denotantur.

August.

*Quatuor ad
bonum semi-
natorem re-
quiruntur.*

Primum est magna diligentia, quod no-
tatur, cum dicitur: *Exiit.* Bonus enim
seminator non debet otio torpere, sed ad agros

feminandos frequenter exire. Sic Christus
tanquam bonus feminator exivit. Primò de
sinu Patris, & venit in agrum uteri virginis. *In virginis
utero tria se-
minavit
Christus.*
Et ibi tria semina seminavit scilicet semen æter-
num, antiquum & novum, id est, divinitatem
suam quæ est æterna. Carnem suam, quæ
est antiqua, id est, ab Adam traducta. Et
animam suam, quæ de novo fuit creata. De
his tribus feminibus tanquam ex tribus fari-
nis, scilicet æterna, antiqua & nova, factus
est ille panis cœlestis, qui dicit: *Ego sum pa-
nis vivus qui de cælo descendi.* Quod signifi-
catum est. Gen. 18. *Accelera tria sata simi-
læ commisce & fac subcinericios panes.* Tunc
enim Sara, id est, beata Virgo tria sata farinæ
commiscuit, quando Christum existentem in
his tribus substantiis de suis visceribus gene-
ravit. Secundò exivit de utero Virginis & ve-
nit in mundum, portans secum tria semina,
scilicet semen doctrinæ, gratiæ & misericor-
diæ. Mundus quidem erat multis erroribus
circundatus, Dei inimicus, & diaboli servus,
ideo Christus de paradiso attulit semen do-
ctrinæ, ut omnes errores diaboli dissolveret:
*In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvant opera
diaboli,* Propter hoc in officium venit in
mundum, ut scilicet semen doctrinæ per mun-
dum spargeret. *Aliis civitatibus oportet me
Evangelizare regnum Dei, quia ad hoc mis-
sus sum.* Secundò attulit semen gratiæ, ut
mundum Dei inimicum justificaret & reconci-
liaret. *Gratia enim estis salvati per fidem.* Eph. 2.
Justificati gratia ipsius hæredes sumus. Ter-
tiò attulit semen misericordiæ, ut mundum de
servitute diaboli redimeret. *Apud Dominum Psal. 119.
misericordia, & copiosa apud eum redemp-
tio.* Secundum suam misericordiam salvos Tit. 3.
nos fecit. De his tribus dicit: *Qui factus est
nobis à Deo sapientia & justitia, & sancti-
ficatio & redemptio.* Sapientia in quantum
mundum illuminavit: Justitia & sanctificatio,
inquan-

Joan. 6.

*Christus de
utero virginis
exiens tria
tulit mundo.*

1 Joan. 3.**Luc. 4.****Eph. 2.****Tit. 3.****Psal. 119.****Tit. 3.****1. Cor. 11**

Quare de
Christi cor-
pore in cru-
ce, aqua san-
guis, & la-
chrymæ eslu-
xerunt.

Ezech. 36.

Apoc. 5.

Hebr. 5.

Eccl. 24.

Can. 2.

Quatuor
agros habet
Deus.

in quantum mundum justificavit, & reconci-
liavit: Redemptio in quantum mundum rede-
mit. In hujus significationem de Christi cor-
pore dum esset in Cruce tres fontes emana-
verunt, scilicet aqua, sanguis, & lachrymæ.
Per aquam intelligitur ejus sapientia sive do-
ctrina, quâ mundum ab erroribus abluit:
Effundam super vos aquam mundam. Efflu-
xit sanguis quo nos redemit: *Redemisti nos
Deo in sanguine tuo.* Effluxerunt lachrymæ
quibus nos Patri reconciliavit: *Cum clamore
valido & lachrymis offerens, exauditus est
pro sua reverentia.* Tertiò post suam re-
surrectionem exivit de mundo & venit in cœ-
lum, & licet in agro cœlesti plantasset tan-
tùm lilia Angelorum, post ascensionem tamen
ibi plantavit rosas martyrum. *Quasi plan-
tatio rosæ in Jerico.* Violas confessorum
& lilia Virginum: *Ego flos campi*, quoad
primos. *Lilia convallium*, quoad secundos.
Vel potest dici quòd Deus habet quatuor agros,
scilicet cælum, terrestrem Paradisum, mun-
dum, & Virginis uterum. In cœlo semina-
vit naturam angelicam, sed aliqui eorum fa-
cti sunt tanquam terra secus viam, dum su-
perbæ cogitationes per eos transitum fecerunt,
& sic mala volucris, id est, superbia illud se-
men devoravit. In terrestri Paradiso semi-
navit primos parentes, sed quia nondum ha-
bebant altitudinem terræ, id est, plenitu-
dinem gratiæ consummatæ, orto sole tenta-
tionis diabolicæ aruerunt. In agro mundi
seminavit genus humanum, sed ferè omnes
à spinis divitiarum & sollicitudinum suffo-
cantur. In agro uteri virginalis semina-
vit seipsum, in quo fuit clausura omnimodæ cu-
stodiæ. Altitudo terræ, id est, consumma-
tio gratiæ, in qua nullæ spinæ sollicitudinis
fuerunt mundanæ, & idèd ejus terra fecit fru-
ctum tricesimum, in quantum matrimonio
conjuncta: Sexagesimum, in quantum fuit post-
modum vidua derelicta, & tamen semper erat
virgo incorrupta: & Centesimum in quantum
fuit virgo perpetua.

Seminare in-
cepit Christus
à principio.

Isai. 28.

Secundò requiritur in bono seminatore
magna peritia, quod notatur, cùm dicitur:
Seminare semen suum. Peritia autem semi-
nandi non acquiritur ex uno actu seminandi,
sed ex frequenti usu seminandi. Christus
enim à principio mundi seminare incepit;
nam seminauit primò Patriarchas, postea Pro-
phetas, deinde Apostolos, deinde Martyres,
deinde Confessores, deinde Virgines. Insu-
per in ipsis sua semina seminauit, nam in
Patriarchis seminauit magnam fidem & mise-
ricordiam, in Prophetis magnam sapientiam,
in Apostolis magnam plenitudinem gratiæ, in
Martyribus magnam constantiam, in Confes-
soribus magnam temperantiam, in Virgini-
bus munditiam. Ista significantur: *Nun-
quid tota die arabit avans & feret, procin-
det & faciet humum suum? Nonne cùm
adaquaverit faciem ejus feret gith, & cymi-
num sparget, & ponet triticum per ordi-
nem, & hordeum & milium & viciam in*
Jacobi de Voragine, Demin. Tom. I.

finibus suis. Gith secundum Glossam, est ge-
nus leguminis simile cymino in quantitate, sed
nigri coloris, & in pane dulcorando spargi-
tur. Cyminum est semen aromaticum & me-
dicinale. Triticum, secundum Isidor. dicitur
à tritura, eo quòd in area teritur, & purum in
horreo collocatur. Vicia secundum eundem
dicitur à victoria, eo quòd tunc victores inde
coronabantur. Milium secundum eundem *Milium qua-
re sic dicatur.* dicitur à multitudine, vel secundum quosdam
à mille, eo quòd unum granum feminatum
sæpè in mille confurgat. Hordeum dicitur
quasi aridum, tunc igitur Deus seminauit
Gith, quando Patriarchas dedit, qui mun-
dum insipidum sua fide dulcoraverunt. Tunc
seminavit cyminum, quando Prophetas pro-
duxit, qui medicinalia verba habentes, mul-
tos sanaverunt. Tunc seminauit triticum,
quando Apostolos dedit, qui tribulationibus
triti reponi in horreo cœlesti purissimi merue-
runt. Tunc seminauit vicia, quando Mar-
tyres protulit, qui victores existentes coronam
vitæ acquisiverunt. Tunc seminauit milium,
quando Confessorum multitudinem adduxit,
quæ est tanta ut numerari non possit: *Vidi Apoc. 7.
turbam magnam quam dinumerare nemo pote-
rat.* Tunc seminauit hordeum, quando virgi-
nes protulit, quæ ab omni humore concupis-
centiæ sua corpora desiccaverunt & arida fece-
runt. Quotidie etiam iste seminator corda no-
stra scindere non cessat, & sancta desideria se-
minat. Unde promisit: *Nunquid tota die Isai. 28.
arabit avans, &c.*

Tertiò requiritur in seminatore bono ma-
gna providentia, ut scilicet terram diligenter
colat: quod notatur, cùm dicitur: *Aliud
cecidit in terram bonam, & ortum fecit fru-
ctum centuplum.* Tres enim agros Deus no-
bis dedit, scilicet corpus, animam, & pau-
peres, ut scilicet corpus seminemus puritate
& munditia: Animam suavitate & devotione
interna: pauperes pietate & misericordiâ. Et
si isti agri taliter fuerint seminati, centesimum
fructum reddent, centesimus enim fructus
debetur virginibus, quæ corpus suum dili-
genter excoluerunt. Sicut enim numerus
centenarius de leva ad dexteram transit, &
circulum facit, sic virginitas hominem de con-
ditione humana transire facit in dignitatem
angelicam, & cælestem acquirit coronam:
Debetur etiam contemplativis, unde dicitur:
*Servit autem Isaac in terra illa, & invenit Gen. 26.
in illo anno centuplum.* Isaac qui interpreta-
tur risus, significat virum contemplativum,
qui facit risum Deo, gaudium angelis & ipse
etiam gaudet in corde suo. Debetur etiam
pauperibus Christi, qui omnia propter Deum
reliquerunt & pauperibus dederunt. *Omnis Matth. 19.
qui reliquerit domum, &c. centuplum acci-
piet, & vitam æternam possidebit.* Sed sicut
dicit Chrysostomus, non videtur fuisse Pro-
videntia secus viam, vel suprâ petram, vel in-
ter spinas seminare, & ad hoc triplex ratio af-
signatur. Una est, quia sicut ille qui seminat,
Notandum.
fine dijudicatione mittit semina, sic prædicator
non

Rom. 1. non debet dijudicare divitem vel pauperem studiosum vel desidem. *Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.* Secunda ratio, quia quantum ad seminationem materialem, secundum eundem Chrys. non esset providentia in tali terra seminare ubi frequens esset via, quia non est possibile viam non esse viam, petram fieri terram, vel spinas non esse spinas. Quantum ad seminationem spirituales, providentia est, quia ille qui erat via potest non conculcari, & ille qui erat petra potest terra pinguis fieri, & in illo in quo erant spinæ possunt ipsæ spinæ eradicari. Tertia ratio est ob Prædicatorum consolationem, ut non contristentur, si semen suum in multis perire considerant, quia & in Christo simile accidisse videtur: *Non est discipulus super magistrum.*

Quartò requiritur in bono seminatore magna patientia, quod notatur, cum dicitur: *Et fructus afferunt in patientia.* Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, &c. Sæpè Deus alicui immittit aliquod bonum propositum, vel per suum prædicatorem aliquod bonum verbum, & tamen patienter expectat donec fructum accipiat, aut temporaneum in juventute, aut ferotinum in senectute. Hoc significatum est in ficulnea, quæ per tres annos fructum non ferebat, & cum præciderenda esset, rogavit agricola ut quartus annus expectaretur. Primus annus est pueritia. Secundus juvenus. Tertius matura ætas. Quartus senectus. *Usque ad senectam ego ipse feram, & usque ad canos ego portabo.* Deus enim portat peccatores usque ad canos, id est, usque ad maturitatem, & usque ad senectam, id est, usque ad senectutem.

SERMO II.

Unde suprà, 1. De duplici semine nobis necessario, alterum est verbum Dei, alterum eleëmofyna, 2. quare semen utrumque dicatur.

Isai. 1. *Semen duplex mundo necessarium.* **S**emen est verbum Dei. Postquam dictum est de seminatore, dicendum est hîc de semine. Est autem semen verbum Dei, quod Christus de cælo attulit, & in terram seminavit, nisi enim hoc semen attulisset, totus mundus in suis sceleribus permansisset: *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissimus.* Est autem duplex semen mundo necessarium. Unum est quod seminavit Christus, scilicet verbum suum: aliud quod seminare debet homo, scilicet largitio eleëmofynarum. Sed primò videndum est, quare verbum Dei semen dicitur, & postmodum quare eleëmofyna semen vocatur.

In semine tria sunt propter quæ

Dicitur autem verbum Dei semen, quia in semine est calor naturalis, quo planta fo-

vetur, & humor nutrimentalis, quo planta *verbum Dei* nutritur, & est ratio seminalis, qua unum semen ex alio generatur. Dicitur verbum Dei semen ex eo quòd habet virtutem calefactivam, nutritivam, & generativam. Habet quidem virtutem calefactivam & inflammativam. *Omnis sermo Dei ignitus. Ignitum eloquium tuum vehementer.* Sed si sermo Dei est ignitus & peccatores sunt frigidi. *Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit malitiam suam,* quare ex verbo Dei non protinus inflammantur? Ad hoc dicendum quòd hoc accidit tribus de causis. Prima quia ad istum ignem non appropinquant, sed aut corpore aut corde se elongant. Qui autem appropinquant corpore attentè audiendo, & corde devoto intelligendo, isti illuminantur & inflammantur. *Accedite ad eum & illuminamini. Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.* Idè duo discipuli, qui appropinquaverunt inflammati erant dicentes: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, &c.* Secunda causa est, quia inter se & istum ignem ponunt magnum obstaculum & murum ferreum, scilicet mortale peccatum. *Opposuisti nubem tibi ne transeat oratio. Sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & civitatem.* Peccatum enim mortale dicitur nubes, quia facit animam tenebrosam, & dicitur murus ferreus, quia facit animam obstinatam, & dicitur sartago, quia facit animam igne malæ concupiscentiæ inflammata. Tertia causa est, quia per longam consuetudinem peccandi sunt congelati, & idè liquefieri possunt per mortem corporis, calefieri autem non possunt per ignem gratiæ spiritualis. *Frigidus ventus aquilo flavit, & congelavit crystallum ab aqua.* Aquilo dicitur quasi aquas ligans, & ventus est gelidus & siccus, Crystallum autem græcè, glacies, latinè dicitur. Per ventum igitur aquilonarem intelligitur diabolus, à quo omne malum procedit. *Ab aquilone pandetur omne malum.* Et qui dixit: *Sedebo in lateribus Aquilonis.* Iste igitur Aquilo ligat aquas gratiarum ne fluant in animam; facit etiam ipsam animam ab omni humore devotionis siccam, & insuper Dei amorem extinguens, facit eam totam gelidam: Et dicit Isidor. quòd terra majori gelu constringitur in sereno, quàm in nubilo, quia bonus cum incipit congelari, fortius congelatur quàm malus.

Secundò verbum Dei dicitur semen, quia habet virtutem nutritivam. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit, &c.* Est autem triplex periculum circa istum cibum. Unum quando quis cibum non sumit, id est, verba Dei fastidit. *Omnem escam abominata est anima eorum, &c.* Si tales portis mortis sunt vicini, caveant ne fiant intranei. Secundum est, quando quis cibum retinere non potest. Greg. *Æternæ mortis periculum formidate, si cibum sanctæ exhortationis accipitis, & in ventre memoriæ non teneris.* Tertium est, quando iste cibum non digerit.

Quare non inflammantur peccatores. Triplex causa.

Psal. 33.
Deut. 33.

Thren. 3.
Ezech. 4.

Eccl. 43.

Hier. 1.
Isai. 14.

Matth. 4.

Circa cibum triplex periculum.
Psal. 106.

Greg.

Jac. 1. digeritur, tunc enim verbum Dei non digeri-
tur, sed in stomacho memoriae crudum mo-
ratur, quando per opera non impletur. *Estote*
factores verbi, &c. Tertiò verbum Dei di-
citur semen, quia habet virtutem generativam.
Jac. 1. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis.*
Generatio quintuplex. Est autem quintuplex generatio, quæ non
potest fieri nisi per verbum. Una est natu-
ralis, quæ habet fieri per carnis propagatio-
nem. Nullus enim filius potest legitimè ge-
nerari nisi per verbum, id est, nisi inter ge-
nerantes prius interveniat consensus verbis: ut
cùm ait vir, accipio te in meam: mulier, ac-
cipio te in meum. Secunda est legalis, quæ
est per adoptionem. Et ista similiter habet fieri
per verbum, id est, per principis imperium,
vel rescriptum. Eodem modo generatio qua in
Dei filios adoptamur, habet fieri per verbum.
1 Cor. 4. *In Christo enim Jesu per Evangelium ego vos*
genui. Tertia est spiritualis, quæ fit per bap-
tismi regenerationem, & ista similiter habet
fieri per verbum, ut cùm dicitur; *Ego bap-*
tizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus
sancti. Amen. August. Accedit verbum ad
elementum, & fit sacramentum. *Nisi quis re-*
natus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c.
Joan. 3. Et posuit hîc Christus illud quod habet se per
modum matris; scilicet aquam consecratam,
August. & illud quod habet se per modum patris, scilicet
Spiritus sanctum, per modum autem feminis
se habet verbum. Quarta est sacramentalis,
quæ panis transubstantiatur in corpus Christi,
& ista similiter habet fieri per verbum, cùm
dicitur: *Hoc est Corpus meum.* Euseb. Invi-
sibilis sacerdos visibiles creaturas verbo Dei
secreta potestate commutat. Quinta est su-
persubstantialis, quia filius Dei generatur à
patre, & ista similiter habet fieri per verbum
patris. *Eructavit cor meum verbum bonum.*
Psal. 56. Tunc enim Pater verbum bonum eructavit,
quando filium de sua substantia generavit.
Circa istud autem semen verbi Dei triplex
periculum est cavendum. Primum ne quis
seminet semen bonum, & recolligat malum,
tales sunt prædicatores quæstuosi qui seminant
verbum veritatis, & recolligunt spinas cupi-
ditatis. *Seminaverunt triticum, & spinas*
messuerunt. Hier. 12. Secundum est ne alius seminet,
& alius metat, tales sunt prædicatores vanè
gloriosi, qui verba seminant, ex quibus alii
consequuntur utilitatem, & ipsi incurrunt ste-
rilitatem: ipsi sunt sicut cymbalum quod
aliis prodest, & sibi nocet. *Tu seminabis*
& non metes. Matth. 6. Tertium est, quando quis
seminat multum, & recolligit parum, tales
sunt prædicatores verbosi, qui seminant aliis
verba multa, & ipsi recolligunt parva opera,
& idèd recolligent parva præmia. *Seminastis*
multum, & intulistis parum. Triginta modii
sementi faciunt modios tres. Agg. 2. Tales enim in
auditoribus seminant triginta modios, monen-
tes ut servant fidem Trinitatis, cum decalo-
go Præceptorum, & ipsi vix fidem Trinitatis
servant.
Eleemosyna-
rum largitio
Secundò videndum est quare eleemosyna
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

femen dicatur. Assimilatur autem largitio *seminationi*
eleemosynarum *seminationi*, ratione *comparatur.* seminan-
tis, & feminis, & terræ seminandæ. Ratio-
ne quidem seminantis, quia debet seminare
sapienter, fideliter, & perseveranter. Insi-
piens seminator esset, qui post tergum semen
jactaret. Sapienter autem seminat qui ante
faciem semen jactat; est enim eleemosyna
instar candelæ lumen præbentis, & idèd ani-
mas in tenebras ire non patitur. *Non pa-* Tho. 4.
tietur animam ire in tenebras. Et instar pu-
pillæ animam dirigentis. *Gratiam hominis* Eccl. 29.
quasi pupillam conservabit. Est instar femi-
nis centesimum fructum reddentis, sicut dicitur
hîc. Qui igitur tantum post mortem
eleemosynas vult facere, ejus anima cùm de
corpore egreditur lumen habet post tergum
suum, & idèd viam, quâ itur in cælum, non
potest clarè videre. Oculos habet post caput
suum, & idèd sæpè contingit in foveam purga-
torii ipsum incidere. Seminavit post dorsum
suum, & idèd non poterit tam copiosum fru-
ctum recolligere. Secundò debet seminare
fideliter. Iste fideliter seminat, qui & sibi
quod suum est accipit, & domino suo tribu-
tum reddit. Legitur quòd Joseph dixit Æ-
gyptiis: *Accipite semen & seminate agros,* Gen. 74.
quintam partem regi dabitis, reliquas qua-
tuor permitto vobis. De nostris enim bonis *De bonis no-*
operibus vult Deus, ut quatuor partes habea- *stris operibus*
mus. Prima est jucunditas conscientie. *Justi-* *quatuor ba-*
tia domini recte lætificantes corda. Secunda *tere debemus.* Psal. 18.
est remissio culpæ. Tertia est vitatio mortis
æternæ. Quarta est acquisitio gloriæ. De his
tribus, dicitur: *Eleemosyna à morte liberat,* Tob. 12.
& ipsa est quæ purgat peccata, & facit in-
venire vitam æternam. Quinta autem pars
est gloria, illam autem non nobis, sed Deo
dare debemus. *Non nobis domine, non no-* Psal. 113.
bis, sed nomini tuo da gloriam. Bernard.
Si semen jactum in terram bonum fructum at-
tulisse videtur, illius est gloria qui dat semen
ferenti, fecunditatem terræ, & semini incre-
mentum. Tertiò debet seminare perseveran-
ter: *Mane semina semen tuum, & vespere non* Eccl. 2.
cesset manus tua, hoc est in juventute, & sene-
ctute, & in prosperitate, & adversitate. Secun- *Eleemosyna*
dò assimilatur eleemosyna *seminationi* ratione *quomodo esse*
feminis. Debet enim instar feminis esse occulta, *debeat.*
pura, & irrigua. Occulta quidem ab omni laude
humana. *Conclude eleemosynam in sinu pau-* Ezech. 29.
perum. Te autem faciente eleemosynam, ne- Matth. 6.
sciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Pura
sine admixtione zizaniz, id est, rei alienæ: *Qui* Eccl. 34.
offert sacrificium ex substantia pauperum,
quasi qui victimat filium in conspectu patris
sui. Item irrigua, scilicet ex interna compas-
sione. *Euntes ibant & flebant mittentes semi-* Psal. 125.
na sua. Flebam super eum qui afflictus erat, Job. 30.
& anima mea compatiebatur pauperi. Tertiò
eleemosyna comparatur *seminationi* ratione
terræ seminandæ, quia non debet committi
terræ perviæ & conculcatæ, id est, malis &
sceleratis, qui sunt dæmonibus pervii, & ma-
lis tentationibus conculcati, nec terræ Petrosæ,
id

Isai. 32.

id est, superbis & in malo induratis: nec terræ spinosæ, id est, mundanis divitiis locupletatis; sed debet committi terræ bonæ, id est, bonis, mansuetis, & egenis. *Beati qui seminant super omnes aquas immittentes pedem bovis & asini.* Pauperes enim dicuntur aquæ transeuntes Dei, in quantum discunt, propter necessitatem vitæ; & dicuntur boves Dei, in quantum portant jugum penitentiae; & dicuntur asini & jumenta Dei, in quantum habent mansuetudinem & simplicitatem innocentiae. Qui igitur super tales seminant, sunt beati.

SERMO III.

De duplici terra, scilicet bona & mala in quibus semen seminatur.

Terra mala triplex.

QUOD autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum Dei, &c. Postquam visum est de seminatore & semine, videndum est hic de terræ qualitate & varietate. Terra autem ista duplex est. Una est mala, alia bona. Terra mala triplex est. Una est secus viam, alia petrosa, tertia est spinosa. Terra secus viam, si non clauditur efficitur via. Terra petrosa si non compluitur efficitur arida, & in modum petrae dura. Terra spinosa, si non colitur, efficitur spinosa vel spinis plena.

Luxuriosorum natura.

Est autem prima terra quæ efficitur via, & significat luxuriosos, qui nullam clausuram habent, nec in oculis suis, quia libenter vident illicita, nec in auribus suis, quia libenter audiunt carnalia, nec in ore suo, quia libenter loquuntur verba scurrilia, nec in corde suo, quia libenter cogitant immunda; & quia nullam habent clausuram, idèd dæmones corda frequenter perambulant: *Venerunt latrones & fecerunt sibi viam per me, &c.* libenter ea dæmones conculcant: *Omnis mulier quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.* Libenter in ea habitant; sunt enim dæmones porci, & idèd libentiùs stant in corde immundo quàm florido. *Sus lota in volutabro luti.* Sunt corvi, & idèd libentiùs stant in cadavere quàm in flore. Sicut patet in corvo, quem Noë de arca emisit, qui devorationi cadaverum se dedit. Sunt serpentes infernales, & idèd libentiùs stant in squammis spurcitiae quàm in flore munditiæ. Serpentes enim fugiunt odorem vinearum, & delectantur in squammis suarum immunditiarum. In cordibus enim luxuriosorum nullum bonum semen crescere potest, quia volucres, id est, dæmones, qui eorum corda conculcant, qui ea perambulant, qui ea inhabitant, omnia asportant. Dicuntur autem dæmones volucres cæli, sive propter aeris inhabitationem, sive propter naturam cælestem, sive propter velocitatem ad malum, quòd autem luxuriosi nullum bonum spirituale appetere possunt, ostendit Chrys. super Mat. per

Dæmones volucres cæli.

Chrysost.

tale exemplum: Si leoni ostendas campum virentem, ejus appetitus non excitatur, quia non est in natura sua comedere herbas, sed carnes: Sic & anima luxuriosi non incitatur ad desiderandum cælestes amœnitates, sed carnales voluptates. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* Secunda est terra petrosa, & significat superbos. Superbia enim facit cor ponderosum, frigidum, & durum: tam ponderosum, ut cælum ipsum non potuerit sustinere: *Videbam satbanam quasi fulgur de cælo cadentem.* Tam frigidum, ut nullus ignis divini amoris ipsum possit calefacere: *Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?* Tam durum ut nullus malleus divini timoris ipsum possit frangere, nulla unctio divini amoris ipsum possit emollire. Bernard. Cor durum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis non domatur. In corde igitur superborum sic ponderoso, sic frigido, sic duro, nullum bonum semen crescere potest. Hujus exemplum ponit Chrys. ubi suprâ. Si pluvia, inquit, super lapidem descendit, lapis à foris balneatur, intus autem siccus existit. Si enim pluvia verbi Dei vel inspirationis divinæ cor superbi attigerit, foris quidem remanet, intus autem intrare non potest. Tertia est terra spinosa; & significat avaros. Divitiæ enim spinæ dicuntur, sive quia sunt latibulum serpentium infernaliū. *Qui volunt divites fieri incidunt in laqueos diaboli.* Sive quia sunt materia ignis infernalis. *Spinæ congregatæ igni comburentur.* Sive spinæ, quia sub flore mundanæ gloriæ pungunt labore acquirendi, timore conservandi, & dolore perdendi. In corde igitur sic spinoso, id est, latibulum dæmonum effecto, sic materia ignis infernalis pleno, sic laboribus, timoribus, & doloribus lacerato, semen Dei fructificare non potest. Hujus exemplum ponit Chrys. ubi suprâ. Si enim vasi aceto pleno, guttam mellis infundas, & mel perdis, & acetum non immutabis. Mel sunt verba dulcia Dei. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Sunt Spiritus sancti inspirata proposita. Vasa acetosa sunt avarorum corda anxietatibus plena, in quibus & doctrina cælestis perditur, & inspiratio suffocatur.

1. Cor. 2.

Superbia efficitur.

Zach. 10.

Ps. 147.

Bernard.

Chrys.

1. Thi. 6.

Isai. 33.

Ps. 118.

Bona terra triplex.

Matth. 13.

Fructus triplicis differentia triplex consideratio.

Secunda autem terra, scilicet bona similiter triplex est. Una enim est quæ profert fructum tricesimum, alia verò sexagesimum. Alia quæ profert fructum centesimum. Unde dicitur: *Et facit aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum. Porro aliud centesimum.* Ista autem triplex differentia fructuum tripliciter potest considerari. Primò quantum ad tres status fidelium, qui sunt incipientes, proficientes, & perfecti. Incipientes sunt tanquam terra, quæ profert fructum tricesimum, quia sufficit illis ut habeant fidem Trinitatis cum impletionem Decalogi. Proficientes sunt tanquam terra, quæ profert fructum sexagesimum, quia non tantum habent fidem Trinitatis,

tatis, & servant decem præcepta, sed etiam exhibent se ad opera misericordiæ. Perfecti sunt tanquam terra optima, quæ profert fructum centesimum, quia habent duplicem perfectionem servantes veteris legis præcepta, & Evangelica consilia. Iste triplex gradus, scilicet incipientium, proficientium, & perfectorum tangitur, ubi dicitur, *ultrò enim terra fructificat*. Primò herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica. Quæ verba exponens Greg. super Ezechiam dicit: Cùm desideria bona concipimus, semen in terram mittimus; cùm verò recta opera incipimus, herba sumus; cùm autem ad profectum boni operis crescimus, ad spicam pervenimus: cùm in ejusdem operationis perfectione solidamus, plenum fructum in spica proferimus. Secundò potest considerari, quantum ad tres status salvandorum, scilicet conjugatos, viduas, & virgines. Istam rationem assignat. August. in quæstionibus Evangelii dicens: Tricesimus fructus pertinet ad conjugatos, nam & ipsa digitorum conjunctio, quasi molli se osculo complectens & confæderans, maritum pingit & conjugem. Sexagesimus ad viduas, quæ in tribulatione & angustia sunt positæ, unde & in inferiori digito deprimuntur. Centesimus ad virgines: qui numerus de sinistra transiens ad dexteram, ad circulum faciens exprimit virginitatis coronam. Tertiò potest considerari quantum ad triplicem victoriæ modum. Istam rationem assignat August. ibidem. Quidam enim sic pugnant cum amore mundi, ut eos amor mundi non vincat; isti habent tricesimum. Alii sic pugnant, & sic superant, ut si denuò resurrexerit facilè reprimatur; isti habent sexagesimum. Alii sic extinguunt, scilicet amorem mundi, ut se omninò nulla ex parte commoveant, isti habent centesimum. Vel potest dici secundum Virgilium & Palladium, quòd terra bona cognoscitur. Primò per fossionem & repletionem. Si enim defecerit, erit reproba; si adæquata fuerit, erit mediocriter bona; si superabundaverit, erit optima: Illi deficiunt qui multa mala committunt, & pauca bona faciunt; isti sunt terra reproba. *Proferent terra spinas & tribulos reproba est*. Talibus dicitur: *Appensus es in statera & inventus es minus habens*. Illi adæquantur qui quantum Deo peccaverunt, tantum satisfaciunt:

Matth. 4.

Gregor.

August.

Terra bona per tria cognoscitur.

Heb. 6.

Dan. 5.

Sicut exhibuistis membra servire immunditie, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. Istis dicitur: *Appensus es in statera, & inventus es satis habens*. Illi superabundant, qui opera perfectionis faciunt servantes mandata & consilia: *Quodcunque supererogaveris ego cùm rediero reddam tibi*. Istis dicitur: *Appensus es in statera, & inventus es multum habens*. Secundò cognoscitur per colorem, quia nigredo pinguedini terræ attestatur. Illi sunt igitur bona terra qui se denigrant, id est, se despiciunt, & humiliant. Niger autem color visum congregat; album juxta se positum magis commendat, & pupillam oculi illuminat. Magis enim lucet pupilla quando est nigra quàm si esset alba; sic & humilitas animam intra se congregat; ut supra se, vel extra se, non effluat: *Non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei*. Dignitati adjuncta ipsam magis exornat: *Quando magnus es tantò humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*. Bern. Non est magnum in abjectione esse humilem, magna prorsus virtus est humilitas honorata. Humilitas etiam in conspectu Dei facit animam clariorem, quia quantò aliquis est nigrior, id est humilior in conspectu suo, tantò major in conspectu Dei. *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribus Israël factus es?* Tertiò cognoscitur per saporem, quia debet gleba terræ aqua aspergi, & si fuerit saporis amari, vel falsi, mala erit, sed si dulcis, bona. Amaritudo animæ ira est. *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, &c.* Salsugo animæ est avaritia: *Terram fructiferam in salsuginem, &c.* Salsugo enim est falsus humor terræ qui ipsam sterilem reddit. Nihil autem magis animam sterilem facit quam avaritia. Tunc igitur est terra mala animæ, quando vel est amara per iram, vel falsa per avaritiam. Illi autem sunt bona terra qui sunt dulces; id est, qui habent dulcia corda: *Dulcedo animæ est sanitas ossium*. Qui habent dulcia verba: *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos*. Qui habent dulcia & mansueta opera: *Brevis in volatibus est apis, & initium dulcoris habet fructus ejus, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris*.

Rom. 6.

Luc. 10.

Ps. 130.

Eccl. 3.

Reg. 15.

Jac. 3.

Ps. 106.

Prov. 16.

Eccl. 6.

Eccl. 11.

Ibid. 3.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

SERMO I.

I. De Christi passione secundum Evangelium, scilicet, quia tradetur, illudetur, flagellabitur, conspuetur, & occidetur. 2. de ejus resurrectione, cum subditur; Et die tertiâ resurget.

Luc. 18.

Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolimam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur & conspuetur. Et postquam flagellaverint occident eum, & tertia die resurget. Sicut dicit Gregor. Redemptor noster prævidens ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longè ante passionis suæ pœnam, & resurrectionis suæ gloriam prædixit, ut cum morientem cernerent, etiam resurrexerunt eum non dubitarent, & tamen ipsam Christi passionem intelligere non poterant. Quod tribus de causis accidit, ut dicit Beda. Prima est, quia eum nimis amabant, & idè mortem ejus audire non poterant; sicut mater quæ filium diligit nimis tenerè non potest audire verbum de ejus separatione. Secunda est, quia credebant ipsum verum Deum esse, idè suspicari non poterant ipsum mori posse. Tertia, quia credebant ipsum parabolicè loqui, sicut eis sæpè taliter loquebatur.

Gregor.

Beda. Passio-
nem tribus de
causis discipu-
li intelligere
non poterant.

Duo igitur Christus discipulis prædixit, id est, suam passionem & suam resurrectionem. Circa passionem autem quinque ponuntur, scilicet traditio, illusio, flagellatio, conspu-
tio & occisio.

Ordo passio-
nis Christi.

Traditur enim ille qui est virtus paterna. Illuditur autem qui est Dei sapientia, flagellatur qui est innocentia vera, conspuetur qui est Dei gloria, & occiditur qui est vita. Ista autem quinque quæ Christus passus est à Judæis, quotidie patitur ab hominibus malis. Primum namque est traditio. Fuit autem traditus à Juda, qui eum tradidit salutando, amplexando & osculando, & secum comedendo. Sic & multi in ista quadragesima Christum salutabunt, cum orationem Dominicam frequentabunt. Quoties enim Pater noster dignè dicimus, toties Deum salutamus. Multi etiam Christum amplexabuntur brachio amoris, & brachio timoris. Signum autem quod homo Christum amplectitur brachio timoris, est quando vitat peccata. Per timorem Domini declinat omnis homo à malo. Signum quod homo Christum amplectitur brachio amoris, est quando facit bona opera, & Dei

Primo Judas
quomodo
Christum
tradit.

Prov. 15.

servat mandata: Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Multi etiam in ista quadragesima Christum osculabuntur, & Christus eos, juxta illud: Misericordia & veritas obviaverunt sibi. Justitia & pax osculatae sunt. Veritas enim debet esse ex parte peccatoris, misericordia ex parte Dei. Si peccator de se dicit veritatem, peccata sua veraciter confitendo, mox misericordia Christi sibi obviat indulgendo. Similiter ex parte peccatoris debet esse Justitia, ex parte Dei pax. Si enim peccator de se facit justitiam, se per pœnitentiam puniendo, mox Deus ipsum osculatur, eum in amicitiam recipiendo. Multi etiam cum Christo comedent quando corpus Christi recipient, & tamen ad similitudinem Judæ Christum sic salutatum, sic amplexatum, sic osculatum, sic in mensa associatum proditoriè tradunt, dum ad peccata redeunt, & Christum de corde expellunt & diabolum introducunt. Fuit autem Christus à tribus traditus; scilicet à Juda qui eum tradidit per avaritiam. Unde dicitur: Quid vultis mihi dare & ego vobis eum tradam? A Judæis qui eum tradiderunt per invidiam & malitiam; sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Et à Pilato qui eum tradidit ad crucifigendum, propter timorem & pusillanimitatem humanam; nam sicut habetur cum Judæi dixissent Pilato: Si hunc dimittis non es amicus Cæsaris, Pilatus ductus timore eum tradidit. Omne enim peccatum aut fit per cupiditatem malè inflammantem: Radix omnium malorum est cupiditas; Isti tradunt Christum cum Juda: tales sunt symoniaci, usurarii, & avari. Aut fit per malitiam supernam gratiam persequentem; Isti tradunt eum cum Judæis: tales sunt invidi & maligni, qui dona Spiritus sancti in aliis persequuntur. Aut fit per infirmitatem humanam aliquatenus inducentem, isti tradunt eum cum Pilato: tales autem sunt timidi & pusillanimes qui plus timent hominem mortalem quàm Deum vivum.

Joan. 14.

Psal. 18.

Traditus fuit
Christus à tri-
bus.

Joan. 1.

Rationes pec-
catorum.
1. Thi. 6.

Secundum autem est illusio. Illuditur autem Christus & irridetur maximè à tribus generibus hominum. Primo à duris & obstinatis. Vocavi & renuistis, &c. Et idè in fine Deus eos irridebit. Unde etiam subditur, Ego quoque in interitu vestro ridebo. Illusores ipse deludet. Hier. An putatis fratres quod jocando prædicant prophetae, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur? Sed joci non sunt ubi tormenta intercedunt. Isaias ferrâ secatur, Daniel leonibus devorandus exponitur, Petrus in cruce Dei exemplo suspenditur; Si jocando sunt passi, credo quod & jocando sunt locuti. Sed timeo ne fides vestra potiùs sit jocabilis quàm ipso-

Illuditur
Christus à
tribus gene-
ribus homi-
num.

Prov. 1.
Prov. 3.
Hier.

ipforum. Timeo ne jocando non salvemur & rideant ipsi de nobis, quemadmodum scriptum est. *Qui habitat in cælis irridebit eos.* Secundò à recidivis. Isidorus. Irrisor est & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Cum talibus enim ludit diabolus sicut cattus cum mure, quem aliquantulum discedere permittit, sed mox super eum ruit. Sic diabolus peccatorem aliquando permittit pœnitere, sed postmodum facit eum ad peccata redire, *Stultus eludit peccatum*, id est, diabolus qui fuit inventor peccati. Tertiò à tepidis, & otiosis: *Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.* Et dicit *sabbata* in plurali; tales enim faciunt sabbatum, quoad Deum vacantes ab oratione; faciunt etiam quoad se ipsos, vacantes à vitiorum mortificatione; Faciunt insuper quoad proximum vacantes à bono opere. Et quia tales Christo illudunt dantes sibi aquam tepidam ad bibendum, ideò hostes, id est, dæmones sabbata eorum derident. Notandum autem quòd Christus quatuor vicibus fuit illusus. Primò in domo Cayphæ sacerdotis cum velamine capitis. Secundò in domo Herodis veste albâ. Tertiò à militibus in atrio prætorii, indutus purpura. Quartò à Judæis in cruce, qui ejus verba pervertebant, dicentes: *Vab qui destruis templum Dei.* Et ejus fidem deridebant, dicentes: *Si rex Israël est, descendat de cruce, & credimus ei.* His quatuor modis sacerdotes mali videntur Christo illudere. Primò cum Caypha per amictum capitis, cum ipsum amictum in capite assumunt qui designat spem cœlestium: *Galeam salutis assumite.* Ipsi autem non serviunt in Ecclesia pro cœlesti retributione, sed pro terrena cupiditate. Secundò sibi illudunt in veste alba cum Herode cum ipsam albam induunt, quæ significat munditiam; juxta illud: *Lavabis me & super nivem dealbabor.* Ipsi autem non sunt mundi, sed & corpore impuri. Tertiò in purpura cum militibus, cum induunt casulam purpuream, quæ significat latitudinem, & fervorem charitatis. Ipsi autem non habent vestem purpuream charitatis, sed sanguinolentam rancoris. Quartò cum Judæis in cruce, qui ejus verba perverterunt & fidem deridebant. Ipsi verba Dei contemnunt, cum stolam quæ significat gladium, id est, verbum Dei, indignè assumunt, & scutum fidei, quæ significatur per manipulum, despiciunt, *in omnibus sumentes scutum fidei.*

Tertium est flagellatio, in qua flagellatione sanguis de omnibus membris Christi exivit. Fleverat prius oculis, sed tunc flevit omnibus membris. Christus enim quadrupliciter in passione flevit, scilicet corde per immensitatem doloris: *O vos omnes qui transitis per viam.* Ore, lachrymosis verbis. *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Oculis, per lachrymarum effusionem, *Cum clamore valido*, &c. Et tandem cum omnibus membris, per sanguinis effusionem, vel emanationem, quando scilicet fuit tam

crudeliter flagellatus. Notandum autem quòd quatuor vicibus Judæi Christum flagellaverunt. Primò in capite, ipsum arundine percutiendo. Secundò in facie, eam velantes, & percutientes, Tertiò in collo, colaphis eum cædentes. Quartò in toto corpore, ipsum flagellantes, ut habetur. Flagellant autem ipsum hodie in capite qui persequuntur Prælatos Ecclesiæ. Flagellant in facie, qui contemplativos, qui sunt pulchrior pars Ecclesiæ, perturbant in sua quiete. Flagellant in collo qui prædicatores impediunt à divino sermone. Flagellant in corpore qui activos infirmiores molestant in sua operatione. Sed de tali flagellatione dicit August. Quid superbit impius si de ipso flagellum facit pater meus? pater flagello filium corripit, & postea flagellum ad comburendum in ignem mittit.

Quartum est consputio. Significat autem consputio magnam vilipensionem. Unde super illud: *Faciem meam conspuere non ventur*, dicit Glossa. Faciem conspuere est justos etiam in pœnitentia confutare, & in eorum contumelias verba fluxa, id est, fluentes salivas mittere. Ista autem consputio, id est vilipensio, aliquibus ad suffocationem, & conturbationem est, sicut legitur de Ur viro Mariæ sororis Moyfi, qui Judæorum sputis fuit suffocatus. Aliquibus est ad correctionem, quod significatum est, quando homo nolens accipere uxorem fratris sui, in faciem illius conspuebatur. Et quæ est uxor fratris nostri nisi pœnitentia, quam Christus frater noster pro nobis suscepit? quam pœnitentiam cum homo accipere renuit, Deus ipsum duris flagellis affligit, ex quibus ille sæpè correctionem accipit. Aliquibus verò est ad humiliationem, sicut legitur, quòd Diogenes Philosophus invitatus à quodam habente turpem faciem, sed domum pulchram, in faciem ejus spuit dicens, se non vidisse in tota domo aliquid turpius, in quo spueret posset. Hoc autem fecit Philosophus ut se recognosceret, & de pulchritudine domus non superbirer, sed de turpitudine personæ humilitatem haberet. Aliquibus est ad illuminationem & profectum virtutum, sicut in cæco nato. Tales erant Apostoli, de quibus dicitur: *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii*, &c.

Quintum est occisio. Habuit autem Christus quædam vulnera quæ fuerunt sibi occasio mortis. Primò enim fuit flagellatus in tantum ut inter illa flagella alius expirasset. Deinde fuit in pedibus, & manibus perforatus, & tandem cum jam esset mortuus, in latere vulneratus. Per corpus Christi igitur intelliguntur illi de Ecclesia, qui adhuc sunt infirmi & temporalibus dediti; isti occiduntur quando eis temporalia auferuntur. *Qui affert in sudore panem quasi qui occidit proximum suum.* Per manus intelliguntur activi; isti occiduntur cum in suis operationibus impediuntur. *Noli prohibere eum benefacere*

Flagellaverunt Judæi Christum quatuor vicibus. Matth. 26. Luc. 22. Matth. 26. Joan. 19.

August.

Job. 30.

Consputio ob diversas causas fit.

Deut. 25.

Fatum Diogen.

Joan. 9. Act. 5.

Eccl. 35.

re

Prov. 3.

re qui potest, si vales & ipse benefac. Per pedes intelliguntur contemplativi, qui suis orationibus totam Ecclesiam sustentant. Istos illi occidunt qui orationes ne in ipsis effectum habeant impediunt. Sunt etiam in Ecclesia quidam mortui sicut viri perfecti. *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est, &c.* Istos illi occidunt qui eos conturbare non desinunt.

Col. 3.

Quid per tres dies.

Secundò ponitur notitia resurrectionis, cum dicitur: *Tertiâ die resurget.* Ille igitur qui est mortuus per peccatum, tertia die resurget. Prima dies est contritio, secunda confessio, tertia satisfactio. Vel tres dies sunt delectatio, consensus, & opus. Qui igitur non resurgit à delectatione, resurgat à consensu, & qui non resurgit à consensu, resurgat ab opere. Si enim quartam diem addiderit, scilicet consuetudinem, resurgere vix valebit. Hoc significatum est in Lazaro quadriduano. Cæteros quidem mortuos resuscitavit Christus simplici iussione; istum autem suscitavit orando, clamando, & lachrymando, ut daretur intelligi, quòd illi qui sunt in peccatis inveterati, indigent multorum orationibus, magnis cordis clamoribus, longis & diuturnis fletibus.

SERMO II.

De humani generis cæcitate, quæ per Christi passionem illuminari meruit.

Luc. 18. 35.

CÆcus sedebat secus viam mendicans. Per istum cæcum significatur genus humanum, quod magnam incurerat cæcitatem, sed illuminari non meruit nisi per Christi passionem; & idè in isto Evangelio duo ponuntur, scilicet infirmitas cæcitatatis, & remedium passionis Christi.

Circa primum notandum quòd sunt quinque peccata, quæ spiritualem cæcitatem inducunt. Primum tumor superbiæ. Greg. Tumor mentis est obstaculum veritatis; & iste tumor totum genus humanum occupavit. Primò enim habuit ortum in cælo, quando Lucifer contra Deum intumuit. Idè superbia est naturæ cælestis, & idè viros cælestes aliquando invadit. Deinde de cælo veniens in paradysum ivit, & ibi primos parentes invasit, qui suprâ seipsos se elevaverunt, & contra Deum intumuerunt. Deinde de Paradiso venit in mundum, & modò per totum mundum iste morbus superbiæ est diffusus. Superbire enim dicitur quasi super alios ire. Lucifer superbivit, quia super Deum ire voluit. Adam superbivit, quia super seipsum ivit, dum scientiam Dei appetiit. Homines superbiunt, quia super alios volunt ire. Deus autem superbire non potest, quia super alium ire non valet, eo quòd super se nullum habeat. Secundum est pulvis avaritiæ. Avarus enim semper portat terram in oculis. *Oculos suos statuerunt declinare, &c.* Unde dici-

Quinque peccata spirituales cæcitatem inducunt.

Superbire quid.

Psal. 16.

tur de talibus, quòd sunt nimia cupiditate cæci; & sicut superbia totum genus occupavit humanum, sic & avaritia: *A minore usque ad majorem omnes avaritiæ student.* Inter majores & minores sunt mediocres. Per minores intelliguntur laici, per mediocres intelliguntur clerici, per majores intelliguntur Prælati. Avaritia igitur à minore usque ad mediocres, & majores, quia invenitur in laicis, viget in clericis, regnat in Prælati. Vel potest dici quòd in domo animæ sunt tres familiæ, scilicet minores, & istæ sunt cogitationes: Mediocres verò, & istæ sunt intentiones: Majores, & istæ sunt affectiones. Sunt igitur quidam quorum avaritia est in cogitationibus, quia die ac etiam nocte cogitare non cessant, qualiter scilicet lucra possint acquirere, & pecunias augere suas. *Cuncti dies ejus laboribus pleni sunt & ærumnis, nec per noctem mente requiescit.* Alii sunt quorum avaritia est in intentionibus, quia in omnibus quæ debent & faciunt semper aliquod lucrum vel emolumentum temporale intendunt. *Oculi stultorum in finibus terræ.* Oculi stultorum sunt inter omnes eorum, qui sibi semper finem prætendunt temporale lucrum. Alii sunt quorum avaritia est in affectionibus, qui temporalia ardentè diligunt, & spiritualia parvipendunt. Benè igitur dicitur à minore usque ad mediocrem & majorem omnes avaritiæ student. Dum alii terrena lucra cogitare non desinunt, alii in omnibus quæ agunt in temporalem mercedem intendunt. Alii terrena ardentè diligunt, & spiritualia contemnunt. Tertium est ignis iracundiæ; *Supercecidit ignis, & non viderunt solem.* Cæsarius: Suae mentis lumen iracundus excæcat. Secundum enim Damascenum; Ira est ebullitio sanguinis circa cor. Ex illa autem ebullitione tumositates ascendunt, quæ oculos mentis obnubilant, quia impedit ira animum ne possit cernere verum. Quando autem vas ad ignem nimis ebullit, tribus remediis subvenitur, aut per vasis ab igne depositionem, aut per aquæ frigidae infusionem, aut per lignorum subtractionem. Sic etiam quando aliquis per iram contra alium nimis ebullit, ille contra quem irascitur, aut debet se totaliter ab alio dividere: *Honor est homini qui separat se à contentione, omnes autem stulti miscentur contumeliis.* Aut debet verba refrigerativa & dulcia respondere: *Responsio mollis frangit iram; sermo durus excitat furorem.* Aut saltem debet tacere, & nihil respondere; verba enim quæ iracundo respondentur, sunt ligna quibus ignis iracundiæ ampliùs inflammatur. *Secundum ligna silvæ sic ignis exardescet.* Quando autem ligna verborum subtrahuntur, tunc ignis ille extinguitur: *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.* Quartum est fætor luxuriæ; hoc significatum est Tob. 2. ubi dicitur, quòd ex stercore hirundinis fuit excæcatus. Hujus enim avis immundities est desiccativa, & significat luxuriam, quia nullum peccatum magis

Avaritia totum humanum genus occupat.

Hier. 6.

In anima domo tres familiæ.

Eccl. 2.

Prov. 17.

Psal. 57.

Cæsarius.

Ira quid.

Contra iram remedia.

Prov. 20.

Ibid.

Eccl. 28.

Prov. 16.

Thob. 2.

Homo quatuor habet.

Prov. 17.

Ibid.

Eccl. 10.

Prov. 21.

Luxuria efficitur.

1 Cor. 6.

Ibid. 2.

Eccl. 47.

Luc. 15.

Abundantia nimia excæcat.

Joan. 15.

4. Reg. 25.

Remedia quinque contra contracta mala Christus tulit. Contra superbiam.

Isai. 40.

Isai. 53.

Joan. 15.

Thren. 1.

Psal. 101.

gis desiccet, quàm luxuria. Homo quidem quatuor habet, scilicet corpus, animam, famam, & temporalem substantiam. Est igitur quoddam peccatum, quod desiccet corpus, scilicet nimia tristitia: *Spiritus tristis exsiccat ossa*. Est aliud quod desiccet animam, scilicet invidia, nam invidia, sicut dicitur alibi, rebus opimis marcescit. *Vita carniū sanitas cordis, putredo ossium invidia*. Est aliud quod desiccet famam, scilicet superbia: *Odibilis Deo, & hominibus superbia*. Est aliud quod desiccet terrenam substantiam, scilicet prodigalitas & etiam vitium gulæ: *Qui diligit epulas in egestate erit*. Et similiter: *Qui amat vinum & pingua, non ditabitur*. Luxuria desiccet & consumit corpus, quia facit ipsum citò venire in senectutem vel mortem. *Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat*, id est, in corporis sui consumptionem, & diminutionem. Consumit autem animam, quia omnia bona proposita & desideria annihilat & dispergit: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*. Consumit bonam famam, unde dicitur de Salomone: *Inclinasti femora tua mulieribus, & dedisti maculam in gloria tua*. Consumit terrenam substantiam: *Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose*. Quartum est nimia abundantia & crassitudo terrenæ substantiæ. *Operuit faciem ejus crassitudo*. Hinc est quod Sedechias excæcatus est in Reblata, quæ interpretatur *multa hæc*. Quia multitudo istorum temporalium facit hominem cæcum. Hinc est quod Effraim, & Manasses fuerunt fratres. Effraim enim interpretatur, *fertilitas*, Manasses *obliviosus*, quia nimia fertilitas sæculi, inducit oblivionem Dei. Sicut enim pisces aliquando ex nimia pinguedine excæcantur, & sicut in anseribus oculi obstruuntur ne ex multitudine rerum visarum ab impinguationibus retrahantur, sic homines ex nimia abundantia rerum in anima excæcantur.

Postquam visum est de infirmitate cæcitaris, videndum est de remedio passionis, de quo in principio Evangelii fit mentio specialis; Christus enim contra ista quinque incommoda portavit quinque remedia, scilicet corpus, sanguinem, animam, spiritum humanum, & divinitatem. Nam de corpore fecit emplastrum, quo tumor superbiæ sanaretur. Fit autem emplastrum de herbis medicinalibus, quæ inciduntur, conteruntur & decoquantur, & liquore perfunduntur aliquo. Herba medicinalis est caro Christi, quia sicut dicitur: *Omnis caro fenum*. Ista herba in cruce fuit incisa, deinde in mortario crucis pistillo passionis attrita. De his duobus: *Vulneratus est propter iniquitates nostras. Attritus est propter scelera nostra*. Deinde in furno crucis triplici igne fuit excocta, scilicet igne amoris. *Majorem banc dilectionem nemo habet*, &c. Igne doloris: *O vos omnes qui*, &c. Igne passionis: *Ossa mea sicut cretulum aruerunt*, &c. Deinde sanguine pretio-

so fuit aspersa: *Quare rubrum est indumentum tuum?* Istud igitur emplastrum factum est de Christi carne, sic incisa, sic attrita, sic decocta, sic perfusa. Si super apostema superbiæ ponatur, debet ipsum statim maturare, mollificare, & frangere. August. Ecce August. habes humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. Id. Quæ superbia sanari non potest si humilitate filii Dei non sanatur. Secundo de sanguine fecit collirium, quo ignes iracundiæ temperaret. Nihil enim sic odium & iracundiam temperare debet, quàm considerare quod sanguis Christi pro suis crucifixoribus sic oravit. Si quidem Christus oravit pro eis verbis, dicens: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt*. Oravit lachrymis: *Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia*. Oravit sanguine: *Accessistis ad sanguinis asperersionem melius loquentem quàm Abel*. Oravit morte: *Novi testamenti mediator est, ut morte intercedente*, &c. Tale igitur collirium tantæ pietatis & charitatis in nobis refrigerare debet omnem ignem rancoris. Quis enim de cætero contra inimicos suos odium tenebit, quando Christus pro suis inimicis verbis, lachrymis, sanguine & morte oravit. Tertiò de anima fecit vas unguentarium, quo pulvis avaritiæ expietur. In isto enim vase tria unguenta purgativa continentur. De quibus dicitur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre plenum*, &c. Ibi enim gloria est, id est gloriosa Dei misericordia, ibi est gratia, ibi est veritas, ibi sapientia. Avarus igitur qui habet oculos plenos pulvere avaritiæ, vadat ad istud vas unguentarium, & ungat oculos unguento misericordiæ & gratiæ, & sapientiæ. Tunc autem ungitur unguento misericordiæ, quando inclinatur ad compassionem fraternæ miseriæ. Tunc unguento gratiæ, quando incipit tepescere ab amore terrenorum, & inardescere in amorem cælestium. Tunc unguento sapientiæ, quando scit sapienter acquirere, sapienter retinere, & sapienter expendere. Quartò de spiritu suo humano fecit cibum mellisuum, quo crassitudo terrena contereretur. *Spiritus meus super mel dulcis*. Mel est dulce in superficie, dulcius in medio, dulcissimum in fundo. In Christo quidem est triplex substantia, scilicet caro, quæ est quasi superficialis, Deitas quæ est profunda, & anima quæ est quasi media. Mel igitur est dulce in superficie, quia sancti ex consideratione carnis Christi hauriunt delectationes suaves. Est dulcius in medio, quia ex consideratione animæ hauriunt delectationes suaviores: est dulcissimum in fundo, quia ex contemplatione divinitatis hauriunt delectationes suavissimas. Talis igitur dulcedo omnem dulcedinem humanam facit inspidam. Chrysostomus. Verè Chrysost. non habet super terram quod amet, qui fœnum cæleste in veritate gustaverit. Quintò de divinitate fecit balsamum quo fœtor luxuriæ pelleretur: *Quasi balsamum non mixtum*

Isai. 63.

August.

Contra iracundiam.

Luc. 25.

Contra avaritiam. Joan. 1.

Contra abundantiam. Eccl. 24.

Triplex substantia in Christo.

Contra luxuriam. Eccl. 24.

odor meus. Odor autem istius balsami tantus est, quod non tantum infirmi, non tantum mortui, non tantum corrupti, sed etiam foetidi sentire debent. Hoc significatum est in Lazaro quadriduano, & foetido, qui ipsum odorem sensit & revixit. Prima dies est delectatio, & tunc anima est infirma. Secunda est consensus, & tunc est mortua. Tertia est malum opus, & tunc est corrupta. Quarta est mala consuetudo, & tunc est foetida. Qui autem odorem istum non sentit est infirmo periculosior, mortuo insensibilior, corrupto marcidior, foetenti abominabilior.

SERMO III.

In quo ostenditur, quod cum Deum laudare debeamus, mundum, carnem & diabolum ejus inimicos veneramur.

LUC. 18.

Omnis plebs ut vidit dedit laudem Deo. Postquam Dominus caecum illuminavit, omnis plebs quae ibi aderat laudem dedit Deo. Ex quo datur intelligi quod ille est illuminatus qui Deum laudat. Ille caecus est qui per verba vel malam vitam Deum blasphematur. In istis autem diebus homines vani non tantum non laudant Deum, sed etiam per suas vanitates blasphemant Deum, & laudant inimicos Dei, scilicet mundum, carnem, & diabolum. Ideo in isto Evangelio de Christi passione fit mentio, ut ex consideratione passionis dominicae homines abstineant à tanta vanitate. Laudant quidem & honorant mundum exercendo diversos ludos, & ineptas lætities. Laudant etiam & honorant corpus proprium pascendo ipsum per diversas epulas. Laudant & honorant diabolum, ducendo diversas choreas. In his enim tribus vanitatibus expendunt homines dies istos, & ideo cum isto caeco non sunt illuminati, sed cæcitate involuti.

Mundi lætities quid.

Eccl. 7.
Honor victoribus apud Rom. exhibetur.

Primò igitur vani homines, cum deberent laudare Deum, ipsi tamen laudant mundum per diversos ludos, & ineptas lætities. Lætitia enim mundi est sicut vinum purum, quod citò inebriat nisi salubri tristitia temperetur, juxta illud: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii.* Refert Tullius quod quando aliqui Consules Romani redibant victores triplex honor eis fiebat. Primus, quia omnis populus sibi cum lætitia obviabat. Secundus, quia omnes captivi quos caperant, eorum currum junctis manibus sequebantur. Tertius quia ipse victor indutus tunica Jovis in curru sedebat, quem quatuor equi albi usque ad Capitolium deducebant. Ne verò suprà se nimis elevaretur, istum honorem tripliciter temperabant. Primò quia unus homo servilis conditionis secum in curru ponebatur, ut cui libera spes daretur perveniendi ad talem honorem, si probitas ejus mereretur. Secundò quia ille servus eum colaphis cedebat dicens, cognosce teipsum. Tertiò quia cuilibet licebat illa

die in ipsum inferre omnia opprobria quæ volebat. Si igitur pagani suas sic lætities temperabant, multò fortius nos Christiani eas reprimere & temperare debemus, & maxime triplici de causa. Prima quia hoc non competit loco. Sumus enim in exilio qui deberemus esse in cælo, & ideo nobis est flendum & non gaudendum. August. In valle fumus miseriæ, eò magis flendum est quò minùs fleamus. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Si viris sanctis durum est in exiliis cantica cantare Dei, quid dicendum est de illis qui cantant cantica diaboli? Quia igitur fumus in exilio, ideo omnis mundana lætitia debet nobis esse importuna. *Musica in luctu importuna narratio est.* Secundò non competit tempori. Tempus enim vitæ præsentis non est nisi cursus ad mortem. August. Nihil aliud est tempus hujus vitæ, nisi cursus ad mortem, in quo nemo vel paululum stare, vel tardius ire permittitur, sed omnes pari motu urgentur, stultus autem esset ille qui ad mortis supplicium cum gaudio & solatio ire vel duci vellet. Tales sunt similes cygno, qui dum moritur, suaviter cantare perhibetur. Tertiò non competit statui. Status enim hominis est periculosus & dolorosus, quia quocunque se vertit, periculum & dolorem invenit. Nam si sursum respicit, videt cælum quod amisit: si deorsum, videt infernum qui omnes devorare appetit: si à sinistris adversitatis, videt quod unus de mille non evadit, qui non cadat per impatientiam: si à dextris prosperitatis, videt quod de decem millibus unus non evadit qui non cadat per intemperantiam, juxta illud: *Cadent à latere tuo mille, &c.* Si post se, videt peccatorum multitudinem quæ commisit: si ante se, videt terribile Dei judicium, in quo districtam rationem eum reddere oportebit. Unde legitur in Vitis Patrum, quod cum quidam Sanctus Pater quendam vanè ridentem videret, dixit ei: Reddituri sumus rationem de vita nostra coram Deo & omni terra, & tu rides?

Lætities temperare debemus triplicem de causa.

Psal. 136.

Eccl. 21.

August.

Status hominis.

Psal. 90.

Secundò vani homines cum deberent laudare Deum, laudant & honorant corpus suum, pascendo ipsum per diversas epulas. Istud autem vitium gulæ, & homini facit magnam jacturam, & Deo magnam injuriam. Homini quidem triplicem jacturam facit. Prima est, quia in corpore inducit magnam deformitatem, ex eo quod facit ventrem nimis tumentem. Dicitur autem venter à *vento*, ex eo quod fit plerumque vento plenus. Gulosus igitur quantò majorem ventrem habuerit, tantò majorem vesicam vento plenam, & etiam majorem saccum stercoreibus plenum, & repletum possidebit. Sicut etiam vesica vento plena & repleta, acu puncta citò detumesceat, sic etiam venter gulosi punctus acu febrili, citò per mortem evanescit. Stultus quoque esset mercator ille qui aurum cum multo labore acquisitum in cistam imposeret, in qua in lutum convertendum esse putaret &

Vitii gula effectus.

& æstimaret. Et quantum venter gulosi est sicut fæccus stercoreum, stultus est, eo quod ea quæ cum multo labore acquirit, in ventrem ponit, in quo ventre in lutum fœtidum converrenda esse cognoscit. Secunda autem jactura est, quia inducit sibi multam infirmitatem, & aliquando mortem. *In multis escis erit infirmitas. Propter crapulam multi perierunt. Qui autem abstiniens est adjiciet vitam* Pinguia enim corpora sunt modici sanguinis, qui est causa vitæ. Calor quidem naturalis sæpè præ nimia pinguedine suffocatur. Via etiam spiritus ad membra à nimia pinguedine impeditur, & sic mors sequitur. Tertia est, quia inducit insaturabilitatem. *Venter impiorum insaturabilis. Famem patientur ut canes.* Canis enim postquam projecta sibi devoravit, mox ad alia devoranda suspensus anhelat. Sic gulosus postquam multa fercula devoraverit, adhuc alia concupiscit, immò etiam insaturabilior est quàm canis, & quàm cæteræ feræ, quia omnia spoliatur elementa. Nam à terra aufert gressibilia, ab aqua natabilia, ab aëre volatilia. Hier. Tauri paucorum jugerum pascuis aluntur. Unica sylva pluribus sufficit elephantibus; homo verò terra & mari pascitur. Ambros. in libro de jejuniis. Quid insatiabilius ventre, hodie suscipit, cras exigit; cum impletus fuerit, disputat de continentia; cum digesserit, vale virtutibus dicit, & querit luxuriam. Inter epulas Philosophia prædicatur. Inter Philosophos vina laudantur. Secundò facit Deo injuriam, ex eo quia gulosus ventrem suum deificat. *Quorum Deus venter est.* Ubi dicit August. Hoc ab homine colitur quod præter ipsum adamatur: Hujus rationem assignat Hugo de sancto Victore dicens, per similitudinem venter Deo comparatur, solent enim diis templa construere, altaria erigi, ministri ad serviendum ordinari, pecudes immolari, thura concremari. Deo siquidem ventri templum est coquina, altare mensa, ministri coqui, immolatæ pecudes, coctæ carnes, fumus incensorum, odor saporum. Ista autem idololatria quoad aliquid pejor est quàm idololatria paganorum, quia illi adorabant aurum & argentum; Gulosus verò adorat saccum stercoreum.

Tertiò vani homines cum deberent laudare Deum, laudant diabolum diversas ducendo choreas, quod valde fatuum est quatuor rationibus. Prima quia tales choreæ mundi sæpè ducunt ad choreas inferni. In inferno quidem sunt multæ processiones peccatorum, id est, congregationes superbiorum, avarorum, & luxuriosorum, quia semper cantum lugubrem decantabunt. *Planget terra scilicet infernalis, familia, & familia, seorsum.* Cantant autem unam cantationem sex versus lugubres continentem. Dicunt enim: Væ quia Deum offendi, væ quia diabolo consensi, væ quia natus fui, væ quia male torqueor, væ quia mori non valeo, væ quia nunquam liberabor. Ad istas choreas infer-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I,

nales istæ choreæ mundiales sæpè perducunt. *Tenant tympanum & citbaram; & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Hujus signum est, quia istæ choreæ tendunt ad sinistram. *Vias, quæ à dextris sunt, novit Dominus.* Perversæ autem sunt quæ à sinistris sunt. Secunda fatuitas est, quia privantur choreis cæli. Ibi enim sunt choreæ sanctorum Deo jubilantium. Hymnus: *Qui pascis inter lilia, &c.* Istitis choreis cæli privantur qui choreis delectantur mundi. Unde refert Gregor. in dialogo de quadam puella nobili Romana, quæ cum jocis & cantilenis dedita nimis esset, beata Virgo cum multis speciosis puellis indutis albis sibi apparuit; & cum illa tam decoræ processioni associare se velleret, prohibuit beata Virgo, dicens, quia donec esset sic vaga, tali processione esset indigna. Præcepit igitur ei ut à jocis & levitatibus se abstinere, & sic die tricesimâ ad illam processionem veniret. Quæ subito cunctis hominibus mirantibus mutata fuit, & sic tricesimâ die beato & felici fine quievit. Tertia autem fatuitas est ex eo quod tales choreæ cedunt in injuriam Dei: tum quia pactum in baptismo initum frangunt, in quo abrenuntiare se diabolo & pompis ejus omnibus promiserunt: Tum quia majorem committunt contemptum, quàm si operi servili incumberent. August. Melius est in diebus dominicis arare & fodere quàm choreas ducere: tum quia festa sanctorum suis vanitatibus polluant, magnam enim injuriam choreæ Deo fecerunt, quia prophetam suum charissimum, scilicet Joannem Baptistam occiderunt: injuria enim quæ fit sanctis redundat in Deum. *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit.* Quarta fatuitas est ex eo quod illæ choreæ sunt arma diaboli, quæ in hoc sæculo exercentur. Tribus enim modis diabolus in peccatum luxuriæ facit corrumpere, modò per visum, modò per colloquium, modò per tactum. In choreis autem ista omnia concurrunt; nam ibi sunt verba lubrica, & modulationes cantantium. Ibi est fixa visio facierum, ibi est tactus manuum ignitarum, & idè ex tali vicinitate & appropinquatione, modò per colloquium, modò per visum, modò per tactum sæpè ignis accenditur, & mala concupiscentia inflammatur. Et quantumcunque homo sit fortis & durus tanquam ferrum, vel naturaliter frigidus tanquam lapis, vel sit candidus tanquam murus dealbatus, tamen non confidat nec de sua fortitudine, nec de sua frigiditate, nec de sua sanctitate. Si quidem ferrum in igne positum emollescit, sic homines firmos in suo proposito concupiscentiæ ignis emollescere facit. Hier. Ferreas mentes libido domat. Ex concussione etiam duorum lapidum frigidorum, ignis excutitur; sic ex nimia familiaritate virorum & mulierum, licet à principio videantur frigidi, sæpè per concupiscentiam inflammentur. Quis igitur frigidior esse poterit, quàm qui

Eccl. 35.
Ibidem.

Prov. 13.
Psal. 58.

Avarus omnia spoliatur elementa.

Ambros.

Philipp. 5.

Choreas, ducere fatuum est.

Zac. 13.

Prov. 4.

Notandum.

Gregor.

August.

Luc. 10.

In luxuriam tripliciter corrumpere facit diabolus.

Hier.

*Luxuria in
extremis vi-
get.*

in extremis laborat? Unde refert Greg. in dialogo de quodam Sacerdote agente in extremis, cui cum quædam mulier facie appropinquaret, ut sciret si adhuc spiraret. Ille voce quâ potuit exclamavit, recede mulier, recede, tolle paleam, adhuc vivit igniculus. Murus etiam dealbatus, quamvis ex candela non comburatur, tamen denigratur. Sic

etiam quamvis aliqui non comburantur ex concupiscentia, tamen ex nimia mulierum familiaritate denigrantur in fama, vel aliquo modo in conscientia, quam non habent apud Deum sinceram. Hieron. Crede mihi, non potest cum Deo toto corde ambulare, qui fœminarum accessibus copulatur.

DOMINICA IN QUADRAGESIMA.

SERMO I.

De tentatione, quomodo scilicet Diabolus Christum tripliciter tentavit, & tripliciter victus remansit.

Matth. 4.

Quare immediate post baptismum tentari Christus voluit.

DUctus est Iesus in desertum à spiritu ut tentaretur à diabolo. Sicut Christus voluit mori ut per suam mortem nostram destrueret, sic voluit tentari, ut nostras tentationes superaret. Voluit enim tentari immediate post baptismum, ut tentatis daret consolationis remedium. Fuit enim tentatus statim quando fuit baptizatus, quando à patre filius fuit appellatus, quando Spiritus sanctus in specie columbæ super eum mansit, quando cælos apertos vidit, quando quadraginta diebus & quadraginta noctibus jejunavit; ut per hoc detur intelligi, quod si aliquis tentatur, non est minus à peccatis mundatus, non est minus Dei filiatione dignus, non est minus Spiritu sancto dignus, non est minus cælo dignus, non est minus in sua penitentia Deo acceptus. Tentari ergo voluit Christus ut nostras tentationes vinceret, ut tentatis consolamen præberet, ut diabolo quod ipse esset filius Dei occultaret. Sciebat quippe diabolus per scripturas & prophetias, Dei filium in mundum esse venturum, & suum sibi dominium ablaturum. Audiens autem, secundum Chrysostomum, Christi nativitatem angelum pastoribus annuntiantem, angelorum multitudinem jubilantem, Joannem digito demonstrantem, patrem in baptismo testificantem, spiritum sanctum in specie columbæ descendantem, & nunc quadraginta diebus & quadraginta noctibus ipsum jejunantem, eum esse Dei filium suspicatus est. Sed postmodum videns eum esurire, ipsum esse Dei filium plurimum dubitavit; Non enim credebatur Dei filium posse esurire. Volens igitur experiri utrùm esset Dei filius an homo purus, & sciens quia primum hominem tribus telis prostravit, cogitavit eisdem telis ipsum aggredi. Et si quidem vinci poterit, homo purus apparebit. Si autem vinci non

Chryl.

poterit, Dei filius esse videbitur. Nam sicut dicit Gregor. in Homiliis, diabolus primum hominem de tribus peccatis tentavit & vicit, scilicet de gula, cum de fructu ligni vetiti ipsum manducare suavit. De vana gloria, cum dixit: *Eritis sicut dii*. Et de avaritia cum dixit: *Scientes bonum & malum*: Sicut enim avaritia est appetitus immoderatus pecuniæ, sic est etiam immoderatus appetitus scientiæ. Eodem modo tentavit Christum. Primum de gula, dicens, *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Cogitabat enim intra se, dicens: Si lapides in panes convertere poterit, Dei filius erit, si autem non poterit, homo purus apparebit. Sed Christus secundum Glossam responsum taliter temperavit, quod ipsum Dei filium esse non cognovit, cum ait, *Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Ac si dicat secundum Glossam: Cum homo constet ex duplici substantia, scilicet anima tanquam superiori, & corpore tanquam inferiori, & cibus animæ sit verbum Dei, & cibus corporis sit panis materialis, & tu suades mihi tantum de cibo substantiæ inferioris & non superioris, patet quod tua suasio tentatio est. Sed quia sic eum diabolus vincere non potuit, cogitavit apud se, dicens, sicut ait Chryl. Homo iste sanctus esse videtur; sancti enim viri, etsi non vincantur de vitio gulæ, sæpè tamen vincuntur de aliquo motu vanæ gloriæ, & idè ipsum assumpsit, & eum supra pinnaculum templi statuit. Nec mirum fuit, secundum Greg. si permisit se ita assumi, qui permisit se crucifigi. Et alia Glossa dicit: Quod enim permisit se assumi, non fuit infirmitatis, sed patientiæ eius: in diabolo autem non fuit virtus, sed in eo fuit magna superbia. Vel ipsa assumptio potest intelligi deductio. Dicitur autem alia Glossa quod verisimile est diabolum in humana specie apparuisse, sed tamen Christus sic egit ut ipsa à nemine videretur. Erat enim pinnaculum locus eminens, ubi scilicet erat cathedra Doctorum, & idè ipse diabolus secundum Glossam, putavit ipsum in sede Doctorum positum, inani gloriâ posse extolli, ubi multos fecerat elevari. Dixit autem ei: *Si filius Dei es mitte te deorsum*. Hoc dixit idè ut ex tali

Adam de tribus fuit tentatus.

Gen. 2.

tali præcipatione, & nullâ securâ læsione, jactantiam incurreret, vel ut ex hoc diabolus suam potestatem agnosceret. Sed Christus sic temperavit responsum, ut eum relinqueret dubium, dicens: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ubi dicit Glossa: Suggestebat ut aliquo signo exploraret quantum apud Deum posset: sed nemo debet tentare Deum quando ex humana ratione habet quid faciat. Nunc autem poterat aliter de templo descendere, quam per jactantiam se præcipitare: postquam autem deficit humana ratio, commendet se Deo non tentando, sed devotè supplicando. Verùm postquam nec per primam nec per secundam tentationem eum potuit cognoscere, transit ad tertiam, ut saltem ipsum posset de avaritia superare. *Duxit enim eum super montem excelsum valde, & ostendit illi omnia regna mundi.* Non autem ista ostendit coram ejus oculis hujusmodi adducendo, vel visum ampliando, vel ea quæ nesciebat sibi indicando; Sed dicitur ostendisse tribus modis. Primò secundum Chrys. ostendit ac si aliquis in loco excelso positus manum extenderet, dicens: Ecce ex illa parte est Italia, & ex illa Græcia, & ex illa Africa. Vel secundum Rabanum ostendit quòd vanitatem pompæ mundanæ quam ipse diabolus diligebat, quàm speciosa sit & desiderabilis verbis demonstravit, ut ad amandum illum ipsum induceret. Vel secundum Glossam ostendit, quomodo regnabat in mundanis per diversa vitia. In quibusdam per superbiam, in quibusdam per avaritiam, in quibusdam per luxuriam, ut per exemplum multitudinis, posset ad consentiendum eum facilius inclinare. Cùm autem omnia regna mundi & gloriam ostendisset, dixit ei: *Hæc omnia tibi dabo, &c. omnia mihi tradita sunt, & cui volo, &c.* Planè mentitus est, quia Dei sunt omnia, & ipse retribuet universa. Et quia istud continebat injuriam conditoris qui solus debet adorari, idèd diabolus repulit, dicens: *Vade sathana, non tentabis Dominum Deum tuum, &c.* Glossa id est, vade in infernum, qui paratus est tibi & angelis tuis. Ex his patet, quòd diabolus in tentando incipit à minimis, & procedit ad majora. Minima tentatio videbatur tentare de pane in magna fame: major fuit tentatio de vana gloria, maxima de avaritia. Hoc significatum est, ubi dicitur: *A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Diabolus namque incipit à planta pedis, id est, à minimis peccatis, & procedit ad verticem, id est, usque ad consensum rationis. Suprà dictæ autem tentationes factæ sunt in Christo tantum exterius & non interiùs. Unde ait Gregor. hominibus. Tribus modis tentatio oritur; suggestionem, delectationem, & consensum. Et nos cùm tentamur, plerumque in delectationem & consensum labimur. Christus igitur tentari per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit; atque idèd omnis illa diabolica tentatio foris, non intus fuit.

Notandum autem quòd suprà dictas tentationes Christus tripliciter vicit, scilicet sapienter respondendo, fortiter resistendo, & principiis obviando. Sapienter quidem respondit cùm tria scripturæ testimonia allegavit. Hoc significatum est in victoria quam David habuit de Golia, ubi dicit Glossa, David interfecit Goliath tribus lapidibus de torrente, & Christus diabolus tribus testimoniis ex lege prostravit. Diabolus suasit ut Christus lapides in panes converteret. Sed Christus è converso panes sacre Scripturæ convertit in lapides quos contra diabolus jecit & prostravit. Exemplo igitur Christi injurias nostras debemus vincere per sapientiam, & per patientiam, non per potentiam vel vindictam. Ille vincit per sapientiam, qui injurianti scit sapienter & rationabiliter respondere. *Melior est sapientia quàm vires, & vir prudens melior quàm fortis.* Responde stulto juxta stultitiam suam, scilicet sapienter, ne sapiens sibi videatur. Ille vincit per patientiam, qui scit dissimulare & iram suam restringere. *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium: Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, scilicet impatienter, ne efficiaris ei similis.* Ille vincit per potentiam, qui non attendit ad justitiam, sed tantum ad potentiam, per quam injustè opprimit innocentes. *Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ.* Quod enim infirmum est, inutile invenitur. Ille vincit per vindictam, qui effundit iram suam; & talis potiùs vincitur quàm vincat. Unde legitur de Alexandro, quòd licet fuerit victor orbis terrarum, tamen à tribus permisit se vinci, scilicet à concupiscentia, à violentia, & ab ira. Et quamvis in propriis injuriis patientem esse sit laudabile, in injuriis tamen Dei est vituperabile. Unde super illud: *Vade satanas,* dicit Chrys. Exemplo Christi discamus nostras injurias æquanimiter sustinere, Dei autem injurias, nec usque ad auditum sufferre: quia propriis injuriis esse quemquam patientem laudabile est, injurias autem Dei dissimulare nimis impium est. Secundò Christus vicit tentationes fortiter resistendo; Sic & nos fortiter resistere debemus. Nam secundum Greg. Diabolus cùm ei resistitur, est debilis ut formica. Cùm verò ejus suggestio recipitur, est fortis sicut leo. *Resistite diabolo & fugiet à vobis.* Diabolus dicitur à *dia* quod est duo, & *bolus* quod est morsus, quia de homine vult facere duos bolos, scilicet corpus & animam devorando. Et bene dicit, *fugiet à vobis,* à quibusdam enim diabolus non exit, sed ibi requiescit & dormit, scilicet in avaris, in superbis, & in luxuriosis. *Sub umbra dormit, ecce umbra avaritiæ. In secreto talami, ecce vacuitas superbiæ.* Superbus enim licet exterius videatur tumidus & inflatus, tamen interiùs est vacuus: *In locis bumentibus, ecce turpitudine luxuriæ.* Ab aliquibus verò exit, sed non recedit, sed ibi de propè expectat, sicut

Ostendit Christo diabolus omnia id 3. exponitur.

Luc. 4.

Tentatio diaboli à minimis incipit.

Isai. 1.

Tentatio 3. fratres.

Tentationes 3. vicit Christus.

1. Reg. 17.

Vincere debemus Christi exemplo.

Sap. 6.

Prov 26.

Ibid. 16.

Ibid. 26.

Alexander à 3. est victus.

Chrys.

Gregor.

Iac. 4.

Diabolus unde dicatur.

Job. 14.

Luc. 11.

ab illis qui sæpè patiuntur recidivum, ad quos se scit citò reversurum. *Revertar in domum meam*, &c. Ab aliquibus verò exit & recedit, sed non fugit, sed lento passu incedit, sicut à tepidis, quos non plenè deserit. Ab aliquibus verò exit, fugit, & recedit, sicut à viris perfectis, qui scuto fidei, galea spei, lorica justitiæ, gladio verbi Dei muniti fortiter resistunt illi, & ipsum in fugam convertunt. *Persequar inimicos meos & comprehendam*. Tertiò Christus vicit tentationes, eis in suis inijs obviando. Nam mox ut diabolus ei tentationes inferebat, eas repellebat. Sic & homo quando sentit parvas suggestiones, mox in suo initio eas debet repellere, & nullum locum in animo eis dare. *Nolite locum dare diabolo*. Hieron. Lubricus est antiquus serpens, & nisi in capite teneatur, totus statim illabitur. Serpens enim infernalis habet caput, scilicet suggestionem; habet & corpus, scilicet consensum, habet & caudam, scilicet consummationem operis. Ubi autem ponit suggestionis caput, statim ponit corpus consensus, & caudam operis, & idè in suo capite est conterendus. In aliquibus enim est iste serpens quantum ad caput, corpus & caudam, qui scilicet habent malas cogitationes, consensus & opera. Aliqui verò dimittunt mala opera in ista Quadragesima, sed tamen post Pascha ad eadem redire intendunt. Isti amputant serpenti caudam, & tamen adhuc vivit in eorum cordibus quantum ad corpus & caput, id est, quantum ad suggestionem & consensum. Aliqui peccatum deserunt quantum ad consensum & opus. Isti autem amputant corpus & caudam, vivit tamen adhuc in capite per malam suggestionem. Quando autem suggestioni resistitur, tunc caput amputatur, & si tunc nocere non potest, nec quantum ad caudam, id est, opus malum, nec quantum ad corpus; id est, ad consensum, nec quantum ad caput, id est, suggestionem, quia ex toto contritus est, idè dicitur: *Ipsa conteret caput tuum*, id est, suggestionem tuam quæ dicitur caput, non tantum quia est principium peccati, sed etiam dicitur caput à capièdo, quia diabolus per suam suggestionem omnes capit. *Et tu insidiaberis calcaneo ejus*, id est, morti ejus, quæ dicitur calcaneum, non tantum, quia est finis hominum, sed etiam quia calcaneum dicitur à calcando, per quod intelligitur mors bonorum, qui calcaverunt terrena. Vel dicitur à calle qui est durities pedum, per quod intelligitur mors malorum qui fuerunt duri in peccatis. Diabolus enim in fine insidiatur & malis, ut eos rapiat, & bonis si fortè aliquod jus in eis invenit.

Eph. 4.

Hieron.

Diabolus caput, corpus & caudam habet.

gelio fit mentio, scilicet, Divino, humano, maligno, Angelico.

Ductus est Jesus in desertum, &c. In Math. 4. præsentī Evangelio quatuor spiritus exprimuntur, scilicet spiritus divinus humanus, malignus, & Angelicus. Spiritus divinus Christum in desertum deduxit, Spiritus humanus ipsum esurire fecit, Spiritus malignus ipsum tentavit, Spiritus Angelicus sibi ministravit.

Primus igitur spiritus, scilicet divinus Christum in desertum deduxit: Unde dicitur; *Ductus est Jesus*, &c. Eodem modo spiritus divinus in desertum nos deducit, dum pœnitentiam nos inchoare facit, istud desertum significatur per illud desertum in quod Deus filios Israël deduxit, dum eos de Ægypto eduxit. In quo quidem deserto habuerunt quædam aspera, scilicet itineris fatigationem, & quædam suavia scilicet manna refectionem. Sic etiam servi Dei exeuntes de Ægypto peccati venire dicuntur in desertum pœnitentiæ salutaris, in qua exterius debent habere asperitatem, interiùs tamen habent divinæ consolationis suavitatem. Primò namque dicuntur habere pœnitentiam asperam, ex eo quòd talis pœnitentia melius curat peccata, sicut dicit Chrysost. super Matt. triplici exemplo, scilicet exemplo medici, corruptos humores curantis, exemplo agricolæ vitiosas herbas vel radices eradicantis, exemplo artificis nodos lapidum præcidentis. Dicit enim quòd aspera medicina humores corruptos melius evacuat, rastrum ferreum vitiosas radices melius eradicat, ferrum durum nodos lapidum melius refecat. Peccator enim aliquando plenus est humoribus corruptis luxuriæ: *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ*. Aliquando habet malas radices cupiditatis & avaritiæ: *Radix omnium malorum est cupiditas*. Aliquando habet nodos tumentis superbiæ. *Quid tumet contra Deum spiritus tuus?* Contra ista tria vitia sunt tria remedia. Primum est carnis mortificatio, quæ est tanquam medicina amara purgans, & evacuans omnes corruptos humores luxuriæ. *Malitia unius boræ oblivionem facit luxuriæ magnæ*. Malitia autem ibi vocatur pœna, quæ verè videtur esse mala. De hac medicina amara dicitur: *Amara erit potio bibentibus illam*. Secundum est omnium terrenorum despectio, quæ est tanquam rastrum ferreum evellens radices malarum cupiditatum. Qui enim vult cupiditates abscindere & divitias retinere, cum rastri de palea hoc nititur facere. Sed qui ex toto eas abijcit, ferreum rastrum apponit. Istum modum docebat Dominus: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus*. Tertium est mortis meditatio, & istud est tanquam malleus ferreus, præciciens omnem

Quid per desertum significetur.

Chrysost.

Psal. 37.

Peccatoris status.

1. Thim. 6.

Job. 15.

Remedia tria contra prædicta.

Eccl. 1.

Isai. 24.

Matth. 19.

SERMO II.

De quatuor spiritibus de quibus in Evan-

omnem tumorem superbiæ. Ferrum enim à ferendo, vel à firmitate nomen recepit. Mors enim dicitur ferrea, sive quia omnia vitia ferit & domat: *Memorare novissima tua*, &c. Sive quia est dura & inflexibilis, ex eo quòd nulli parcat: *Psal. Quis est homo qui vivit, & non videbit mortem.* Quamvis autem servi Dei habeant asperitatem pœnitentiæ exterius, intus tamen in isto deserto pœnitentiæ recipiunt divinæ consolationis suavitatem. *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Hoc significatum est, ut dictum est, de filiis Israël, qui licet in deserto habuerint laborem durissimum, habuerunt tamen manna dulcissimum. Ipsum tamen manna recipere non potuerunt, donec defecit eis farina Ægypti, & donec transferunt mare Ægypti. Per Ægyptum, quæ tenebra interpretatur, anima per peccatum tenebrosa & nigra intelligitur. Qui igitur vult recipere manna dulcedinis internæ, exeat de peccati tenebrositate. Unde super illud: *Qui dat jumentis escam ipsorum*, dicit Glossa, quòd quamdiu pulli corvorum, habent plumas albas, à parentibus relinquuntur, & tunc rore cælesti pascuntur; quando autem nigrescere incipiunt, tunc corvi eos pascere incipiunt. Sic etiam corvi infernales pascunt animam, quando nigredine peccati est infecta. Deus autem eam pascit quando est puritate, & munditia candida. Secundò non potest quis manna Dei in deserto pœnitentiæ accipere, nisi abjiciat farinam Ægypti, quæ est delectatio & consensus peccati. Tales erant illi de quibus dicitur, quòd flagrabant desiderio carni, id est, carnalium, in quorum mentes sæpè veniebant porri, cepæ & allia.

Mors quare ferrea dicitur.

Eccl. 7.

Osee 2.

Psal. 146.

Num. 11.

Hier. 6.

Eccl. 10.

Ibid. 9.

Qua anima Deum contemplari nequit.

Isai. 61.

Dicuntur autem porri à porrigendo, eo quòd porriguntur, id est, longè extenduntur. Cepæ autem dicuntur à cephas, quòd est caput. Allia verò dicuntur quasi solida ab alendo. Per porros igitur significatur avaritia, quæ longè extenditur, juxta illud: *Omnes enim à minore usque ad majorem avaritiæ student.* Per cepas intelligitur superbia, quæ est caput & initium peccatorum. *Initium omnis peccati superbia.* Per allia intelligitur luxuria, quæ est foetida: *Omnis mulier quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.* Illi igitur volunt redire in Ægyptum ut comedant porros, cepas & allia, qui adhuc mundum diligentes, divitias appetunt, honores ambiunt, & carnalibus delectantur. Tertiò non potest quis istud manna cæleste in deserto pœnitentiæ recipere, nisi transeat mare Ægypti, id est, nisi abjiciat fluctuationes & turbationes animi. Hinc est quòd homo non potest faciem suam in aqua speculari, aut quando aqua est turbida, aut quando aqua est iniquiata, aut quando homo se non inclinat. Sic etiam illa anima Deum contemplari non potest, vel quando agitur inquietudine luxuriæ, vel quando est plena turbatione per avaritiam, vel quando se non incurvat humilitate. Ista tria tanguntur cum dicitur: *Su-*

per quem requiescet spiritus meus: nisi super humilem & quietum, & sermones meos tremantem? Nam humilitas facit in anima incurvationem, quies facit tranquillitatem, timor adducit puritatem, juxta illud, *Timor Eccl. 1. Domini expellit peccatum.*

Secundus est spiritus humanus qui Christum fecit esurire. Notandum quòd Christus quatuor vicibus esuriit. Unà namque vice esurivit, & non habuit quod comederet nisi lapides, ut hîc. Per lapides intelliguntur homines duri, qui non possunt ad pœnitentiam frangi. Homines frigidi non possunt igne divini amoris inflammari, homines aridi, & licci, qui non possunt rore divinæ doctrinæ humectari, tales non possunt incorporari à Christo, sed à diabolo. Ipse enim cum sit lapideus, lapides sibi incorporat. *Cor ejus indurabitur quasi lapides.* Alia vice esurivit & nihil habuit comedere nisi folia, sicut patet in ficulnea; & sicut non comedit lapides, id est corda dura, ita nec folia, id est verba. Arbor quidem producit folia, gemmas, flores & fructus. Folia sunt bona verba, gemmæ sunt bonæ cogitationes, flores sunt bonæ voluntates, fructus sunt bona opera. Sicut igitur homo non pascitur de gemmis, floribus, & folijs sed de fructibus, sic nec Deus pascitur de bonis verbis, nec de bonis cogitationibus si non est ibi aliud, nec de bonis voluntatibus, quando opere non implentur, si possunt opere impleri; Sed de bonis fructibus, id est, bonis operibus. Tertiâ vice esurivit, scilicet in cruce, & tunc data sunt sibi fel, acetum & absinthium. Tali cibo eum pascunt qui opera de genere bonorum in mortali peccato faciunt. Tres enim sunt partes satisfactionis, scilicet eleemosynæ, orationes & jejunia. Eleemosynæ factæ in pœnitentia sunt tanquam mel; factæ in mortali peccato sunt tanquam fel. Orationes verò factæ in pœnitentia sunt tanquam vinum optimum; factæ verò in peccato mortali sunt tanquam acetum. Jejunia facta in pœnitentia sunt tanquam balsamum; facta verò in peccato mortali sunt tanquam absinthium. Hæc autem intelligenda sunt comparative; Plus enim valent eleemosynæ, orationes, & jejunia unius diei facta in pœnitentia, quam centum annorum in peccato mortali exhibita. Quartò, Christus esurit quotidie nostram salutem, & conversionem. Chrysostomus. Sicut concupiscibile est nobis comedere, sic Christi salvere. Istum cibum in tantum Christus desiderat, quòd etiam ostiatim ipsum mendicat, *Ego sto ad ostium, &c.* usque ibi, *ipse mecum*, id est, ponemus ad scotum sive ad symbolum. In ista enim cœna debet peccator pœnitens ponere tres partes ex parte sua, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem. Deus autem ponit tres alias partes ex parte sua, scilicet remissionem culpæ, collationem gratiæ, & promissionem gloriæ. Sed

Esuriit Christus quatuor vicibus.

Quid per lapides.

Job. 12.

Matth. 21. Arbor quæ producat, & quid significet.

Cant. 2.

Satisfactionis partes tres.

Apoc. 3. Quæ peccator cum Christo comedens ponere debeat, & quæ dat Christus.

Sed multi sunt de natura jocularum qui semper volunt comedere de alieno, & numquam de suo, quia vellent quod Deus eis peccata sua remitteret, & gratiam conferret, & gloriam exhiberet. Ipsi autem nec volunt contritionem habere, nec confessionem facere, nec satisfactionem implere.

Tentari voluit Christus 3. de causis.

Tertius est spiritus malignus qui Christum tentavit, voluit autem Christus tentari tribus de causis. Primò, ut tentatis consolationem daret. Fuit enim tentatus statim quando fuit baptizatus quum à patre filius est appellatus, quando Spiritus sanctus in specie columbæ super eum mansit, quando cælum sibi apertum fuit, quando 40. diebus & noctibus jejunavit, ut detur intelligi quod si aliquis tentatur, propter hoc non est minùs à peccato mundatus, nec est minùs Dei filiatione dignus, nec minùs Spiritu sancto plenus, nec est minùs cælo dignus, nec est minùs in penitentia acta acceptus; secundò voluit tentari ut de pugna spirituali certos nos redderet; periculum est enim hostem juxta se habere, & ignorare. Hier. Tunc maximè impugnaris cum te impugnari nescis. Possumus autem de hoc certi esse tripliciter. Primò, per scripturæ assertionem: *Militia est vita hominis super terram. Non est nobis colluctatio adversus carnem*, &c. Secundò per Domini tentationem, quia si tentatur Dominus, tentatur & servus. *Non est servus major Domino suo.* Terriò per tentatoris frequentem apparitionem. Nam beato Martino in forma cruentæ bestię apparuit. Beato Antonio in specie pueri nigerrimi visus fuit. Cuiusdam etiam sancto Patri in specie medici se manifestavit, ferens diversas ampullas, dicens: Si quis noluerit de una, propinabo sibi de alia. Terriò, tentari voluit ut tentatis & tribulatis melius misereri & compati sciret. Nemo enim potest moveri ad compassionem & misericordiam, nisi aliorum cognoscat miseriam.

Miseria aliorum quomodo cognoscatur.

Quæ quidem cognosci potest aut audiendo, aut videndo, aut experiendo. Si enim audio dici quod passio illata sit magna pœna, jam scio & cognosco illud per auditum. Si autem videro aliquem dictam passionem patientem, & in magna agonia consistere, se horribiliter, ac terribiliter agitare, & querulosis vocibus conclamare, scio & cognosco illud per visum. Si igitur illam passionem in corpore meo patior, scio illud & cognosco per experientiam. Et ista cognitio certior est quàm duæ prædictæ. Humanum enim genus multas olim tentationes, & miseras patiebatur, & ideo ad Deum clamabat, & totum cælum gemitibus & clamoribus implebat, & tunc Deus miseras ejus quodammodo scivit per auditum. *Ingemiscientes filii Israël propter opera vociferati sunt, & ascendit clamor eorum ad Dominum, & audivit gemitum eorum.* Dominus igitur clamoribus eorum excitatus descendit, & 33. annis nobiscum moratus fuit, & sic nostras miseras vi-

Exod. 2.

dit, ita quod illud, quod prius sciebat audiendo, postea scivit videndo. *Vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto & clamorem eorum audivi & descendi liberare eum de manibus Ægyptiorum.* Tandem nostras tentationes, & miseras scivit per experientiam, quia eas assumpsit in se. *Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus*, &c. Assumpsit autem pauperatatem, tentationem, tristitiam, dolorem, & mortem, ut sic similis nobis fieret, & nostras miseras melius cognosceret, & nobis melius misereri sciret. *Debuit enim per omnia fratribus similari ut misericors fieret*, &c. *In eo enim in quo passus est ipse & tentatus, potens est & eis qui tentantur auxiliari.*

Quartus est spiritus angelicus qui Christo ministravit; intelliguntur autem Angeli triplicem sibi cibum ministrasse. Primò cibum materiale qui consistit in corporali refectio-
Angeli triplicem cibum Christo ministrarunt.
ne, quam Christo esurienti ministrasse creduntur, quam etiam Helix ministraverunt. Secundò cibum spirituale qui consistit in puritatis delectatione. Si enim Christus pascitur & delectatur in puritate hominum, juxta illud: *Qui pascitur inter lilia*, multò fortius in puritate Angelorum. Terriò cibum celestem, qui consistit in Dei laudatione juxta illud: *Nunquid manducabo carnes tuas*, &c. *Immola Deo sacrificium laudis.* Istum cibum Angeli Deo semper ministrant, juxta illud: *Ubi eras cum me laudarent astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?*

Cant. 2.

3. Reg. 2.

Psal. 49.

Job 39.

SERMO III.

De jejunio, 1. quare 40. diebus jejunamus: 2. quibus abstinere debemus, & ejus efficacia, 3. De diabolo tentante; Angelisque ministrantibus mentio fit.

ET cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. In isto Evangelio mentio fit de tribus, scilicet de Christo jejunante, de diabolo tentante, & de Angelo ministrante. Christus namque 40. diebus, & 40. noctibus jejunavit. Jejunium enim quadragesimale approbatum fuit, per legem Mosaicam & Propheticam, & Christus ipsum approbavit per Evangelicam legem. Moyses enim legislator & Helias eximius Prophetarum in isto numero jejunaverunt; ideo isti duo soli in transfiguratione sibi apparuerunt. Christus autem noluit jejunare plusquam illi, ne Deus à diabolo putaretur. Nec minùs quàm illi, ne purus homo videretur. Et quia secundum Greg. Omnis Christi actio nostra est instructio, ideo & nos instruimur, ut exemplo Christi in isto numero similiter jejunemus. De quo jejunio tria sunt videnda. Primò de numero dierum jejunii istius. Secundò de differencia

Jejunium in vet. lege approbatum.

ferentia & specie jejunii. Tertiò de efficacia & utilitate jejunii.

Jejunium in 40. numero quare observemus.

Circa primum, notandum quòd istud jejunium in numero quadragenario observamus multiplici ratione. Quarum una sumitur à parte Christi, alia à parte nostra. Christus enim numerum quadragenarium multipliciter consecravit, scilicet sua conceptione, quia 40. septimanis fuit in utero virginis. Sua prædicatione, quia 40. mensibus prædicavit in mundo. Sua jejunii observatione, quia 40. diebus jejunavit in deserto. Sua passione, quia 40. horis jacuit in sepulchro. Sua resurrectione, quia 40. diebus post resurrectionem fuit cum discipulis in mundo. Aliæ rationes sumuntur à parte nostra; nos enim servire debemus Deo de corpore nostro, de anima nostra, de tempore nostro, & de operibus nostris: Sed quia de his sæpè Deo negligenter servimus, ideò per hunc numerum jejunii sibi satisfacere debemus. Primò namque per hunc numerum Deo servimus de corpore nostro: istam rationem assignat Greg. in Homilia dicens. In hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, per cujus voluntatem præceptis dominicis contrahimus, quæ per Decalogum sunt accepta. Quia igitur per carnis desideria, Decalogi mandata contempnimus, dignum est ut eandem carnem quater decies affligamus. Secundò per hunc numerum Deo de anima nostra servimus; nam in anima nostra sunt septem virtutes, tres scilicet Theologicæ, quatuor cardinales, per quas Deum trinum & unum cognoscere & amare debemus. Quaternarius autem propter quatuor tempora anni præsentem vitam designat, quia ergo nostro septenario animæ Deo Trinitati in tota nostra vita non servimus, ideò dignum est ut hoc quadragenario numero jejunemus. Tertiò per hunc numerum Deo servimus de tempore nostro; istam rationem assignat Greg. dicens: A prima Dominica Quadragesimæ usque ad Pascha sex hebdomadæ veniunt, quarum dies 42. sunt. Ex quibus dum sex dies Dominici, sine abstinentia abstrahuntur, 36. in abstinentia remanent. Dum verò per 366. dies annus ducitur, quasi anni decimam Deo damus. Quarto per hunc numerum servimus Deo de operibus nostris: opera enim nostra debent esse circa observationem decem mandatorum Dei, & completionem quatuor Evangeliorum. Istam rationem assignat Greg. dicens. Cur in abstinentia quadragenarius numerus custoditur; nisi quia virtus Decalogi per libros quatuor sancti Evangelii impletur.

Greg.

Ibid.

Idem.

Abstinentia multiplex.

Mal. 59.

Secundò videndum est de differentia & specie jejunii; quæ quidem sunt sex. Prima enim abstinentia est ab his quæ in se & secundum se sunt mala, scilicet à vitiis & peccatis. *Nonne hoc est magis, jejunium quod elegit, dissolve, &c.* Peccata enim quodammodo sunt colligata, quia unum trahit ad aliud, & unum non remittitur sine alio, ideò dicitur, *Dissolve* Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

ve colligationes impietatis. Quot etiam homo habet genera peccatorum, tot habet diversitates fasciculorum, qui mentem opprimunt, ideò subditur: *Solve fasciculos depri- mentes.* Peccata enim in diversas partes cor frangunt, & in servitutem diaboli redigunt, ideò subditur: *Dimitte eos qui confracti sunt liberos.* Parum igitur homini prodest abstinere à cibis, nisi & abstineat à peccatis. Hieron. Tunc præclara est apud Deum ab- stinentia corporis, cum animus jejunat à vitiis. Quid enim prodest corpus attenuare abstinentiâ, cum animus intumescit superbiâ? Isidorus. Qui à cibis abstinent & mala agunt, demones imitantur, quibus esca semper abest, & culpa semper adest. Secunda abstinentia est abstinere ab his, quæ sunt occasio mali, scilicet à lascivia sensuum. De hoc dicit Bernard. in Sermone Quadragesimæ. Si sola gula peccavit sola jejunet, si autem peccaverunt cætera membra, cur non jejunent & ipsa? Deinde subditur: Jejunet oculus à curiosis aspectibus. Jejunet auris à fabulis & rumoribus. Jejunet lingua à detractioe & murmuratione. Jejunet manus à malis operibus. Jejunet anima à vitiis & propria voluntate. Tertia abstinentia est ab his quæ habent speciem mali. *Ab omni specie mala abstinete vos;* & hoc 1. Thess. 6. maximè propter scandalum proximorum. Speciem mali habent, verba scurrilia sæpè dicere & immunditias nominare. Lingua Hæbraica secundum Isidorum, fuit prima, & erit ultima. Et dicit Rabbi Moyse quòd in illa lingua nullum vocabulum est ad nominandum aliquid inhonestum; ex quo tria notabilia eliciuntur. Unum quòd vocabula turpitudinum non fuerunt ab institutione divina, sed ab inventione humana. Secundum quòd multum displicent Deo verba scurrilia, quia ea ponere noluit in lingua quam homini concreavit. Tertium, quòd ille habet linguam cælestem, qui à talibus se servat immunem. Quarta abstinentia est ab his quæ sunt simul, & species mali & occasio mali, sicut est vanus ornatus, & suspecta familiaritas mulierum. Vanus enim ornatus & habet speciem mali, quia videtur quòd tales mulieres non sunt pudicæ sed lascivæ; & est occasio mali, quia sæpè incautos decipiunt. Suspecta etiam familiaritas mulierum, & habet speciem mali, & est occasio mali. Bernard. Cum mulieribus sæpè consistere & se immunem servare, majus est quàm mortuum suscitare. Quod minus est non potes, & quod majus est vis credam tibi? Quinta abstinentia est ab his quæ licita sunt. Licet quidem est ad uxorem accedere, debitorum repetere, aliquas consolationes recipere, venationi vacare; sed tamen in quadragesimali tempore debemus à talibus abstinere. De primo dicit Ambros. Nullus omnino in quadragesima uxori suæ ante octavam Paschæ jungatur. August. in sermone de Quadragesima: Estote his diebus crebrius jeju-

Hier.

Isidor.

Bernard.

1. Thess. 6.

Lingua Heb. nihil potest inhonesti audire.

Bernard.

Amb.

August.

- jejunantes, & pauperibus largiùs tribuentes, & vobismetipsis impendentes, & à conjugali copula abstinentes. De secundo dicit Greg. exponens illud verbum: *Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.* Neque enim qui debitorem suum hoc quod debet repetit, aliquod injustum facit, sed dignum est ut quisquis se in pœnitentia macerat, etiam quod justè sibi competit interdicat. De tertio dicit Propheta: *Renuit consolari anima mea.* Bernard. Declinata est divina consolatio, & non datur admittentibus alienam. De quarto dicit Ambros. An illum jejunare putas, qui primò diluculo vigilans ad Ecclesiam non vadit, sed surgens servos congregat, retia disponit, canes producit, saltusque perlustrat? Sexta abstinentia est à cibo & potu. De qua sic dicit Ambros. Moneo & contestor vos, ut nullus vestrum: nisi fortè infans & infirmus sit, usque in Pascha Domini nisi in Dominicis diebus ante nonam manducet aut bibat. August. Aliis diebus jejunare, aut remedium est aut præmium. In Quadragesima non jejunare peccatum est; alio tempore qui jejunat, accipiet indulgentiam. In Quadragesima qui potest jejunare, & non jejunat, sentiet pœnam. Tales qui jejunare contemnunt, in futuro fame & siti deficiunt: *Ecce servi mei comedent & vos esurietis, ecce servi mei bibent & vos sitietis.* Verum est tamen quòd pro vino habebunt fel draconum & venenum serpentum. *Fel draconum vinum eorum, venenum aspidum insanabile.* Pro pane habebunt ignitum calculum: *Suavis est homini panis mendacii, & postea implebitur os ejus calculo.* Talis panis non poterit masticari, quia durus lapis est; nec ore poterit tolerari, quia ignitus est, nec ab ore poterit rejici, quia oris impletivus. Pro pitantia verò habebunt sempiternum infernum: *Mors peccatorum pessima. Item Mors depascet eos.*
- Tertiò videndum est de utilitate jejunii, quæ triplex est. Prima est, quia hoc Deus reconciliatur: hujus exemplum habemus Jonæ 3. in Ninivitis, ubi dicitur: *Homines & jumenta, boves & pecora non gustent quicquam.* Ubi dicit Ambros. Quale est hoc Christianum non facere, quod pecudes fecerunt, nisi quod stolidior est pecude, qui indicto sibi jejunio à Sacerdote, non jejunat: Pecus quidem declinat foveam; cavet præcipitium, tu autem non vis jejunando periculum declinare quod cernis. Desperationis genus est tunc manducare cùm jejunare debeas, tunc gaudere cùm debeas plorare. Secunda est, quia per hoc homo ad patriam cælestem ducitur. Hieron. contra Jovinianum: Quamdiu Adam jejunavit in Paradiso stetit. Hic ostenditur per jejunium ad Paradisum nos posse reverti, à quo per saturitatem fueramus ejecti. Gregor. in Hom. A Paradisi gaudiis per culpam gulæ cecidimus,
- ad hæc per abstinentiam resurgamus. Tertia est, quia per hoc diabolus superatur, diabolus enim est serpens, est piscis, est lupo & est canis. Sicut enim secundum Amb. Sputum hominis jejuni serpentem interficit, sic jejunium diabolum occidit; & sicut piscis natat in fluviis & moritur in sicco, sic diabolus delectatur in aquis deliciarum, & moritur in sicco abstinentiæ; & sicut fames expellit lupum à nemore, sic jejunium expellit diabolum à corde: Et sicut aqua bulliens expellit canem à coquina, sic oratio fervens diabolum fugat de anima. *Hoc genus demoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio.*
- Quartò in Evangelio fit mentio de diabolo tentante. Distinguit autem Aug. super Psal. *Qui habitat,* &c. quatuor genera tentationum. Una est levis & occulta, quæ notatur, cùm dicitur: *Non timebis à timore nocturno.* Alia levis & aperta, quæ notatur, cùm dicitur: *A sagitta volante in die.* Tertia gravis & occulta quæ notatur, cùm subditur: *A negotio perambulante in tenebris.* Quarta gravis & aperta, quæ notatur, cùm subditur: *Ab incurso & demonio meridiano.* Istis quatuor modis diabolus Christum tentare voluit, sed non prævaluit. Primò tentatione levi & aperta, cùm dixit: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Ita enim tentatio fuit levis, quia de cibo corporali & necessario; & fuit aperta, eo quod de cibo spirituali nullam faciebat mentionem: Secundò tentatione levi & occulta, quando statuit eum super pinaculum templi. Tunc enim de aliquo motu vanæ gloriæ eum tentare voluit, & ideò fuit tentatio levis, sed tamen per hoc suam potestatem cognoscere intendebat, & ideò fuit occulta. Tertiò tentatione gravi & occulta, quando eum tentavit de avaritia: Talis enim tentatio & fuit gravis, quia de gravi peccato; & fuit occulta, quia aliud prætendebat, & aliud intendebat. Prætendebat ejus sublimationem, sed intendebat ejus perpetuam dejectionem. Quartò tentatione gravi & manifestâ, quando tentavit eum de idololatria, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoreris me.* Demum in Evangelio fit mentio de Angelis ministrantibus, hæc autem ministratio tripliciter potest intelligi, secundum tres naturas quæ sunt in Christo, vel de adoratione, vel de congratulatione, vel de temporali subventionem. Nam angeli ministrabant, id est, suppliciter adorabant, & hoc respectu deitatis. Vel ministrabant, id est, ei pugnanti congaudebant, & hoc respectu animæ, quæ sic pugnabat & vincebat. Vel ministrabant, id est, sibi esurienti in cibo materiali subveniebant, & hoc respectu carnis, sicut etiam olim angeli Heliae ministraverunt. Sed tamen Heliae ministraverunt ad suum quadragenarium perficiendum, Christo vero ministraverunt post suum quadragenarium celebratum.

Diaboli nomina plura.

Mar. 9.

Tentationum genera quatuor. August. Psal. 9.

Quibus diabolus tentavit Christum.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Ministratio Angelorum quomodo intelligitur.

3. Reg. 19.

DOMINICA II. IN QUADRAGESIMA.

SERMO I.

1. Christi miserationem, 2. Chananæ petitionem, 3. filie vexationem, 4. diaboli oppressionem, 5. Discipulorum ostendens compassionem.

Matth. 15.

Egressus JESUS secessit in partes Tyri & Sydonis. Dominus JESUS Christus multos viros ad pœnitentiam adduxerat, multos in suis petitionibus exaudierat, multos in corpore & anima curaverat, ideoque ne mulieres à suis beneficiis viderentur exclusæ, istam mulierem Chananæam ad pœnitentiam adduxit. Unde cantat Ecclesia. Qui Chananæam, & Publicanum vocasti ad pœnitentiam. Ipsam in sua petitione exaudivit, & filiam ejus in corpore & anima sanavit, ut per hoc daretur intelligi, quod adventus suus non tantum fuit propter salutem virorum, sed etiam mulierum. In isto autem totali Evangelio de quinque personis fit mentio, scilicet de Christo, in quo erat magna misratio: de muliere Chananæa, in qua fuit instans petitio: de filia ejus, in qua erat magna vexatio: de diabolo, in quo erat malitiosa oppressio: & de discipulis Christi, in quibus erat magna compassio.

Primò igitur ponitur persona Christi, in quo erat magna misratio, idè dixit mulier: *Miserere mei Domine fili David.* Quamvis enim sciret eum esse potentem, sapientem & justum, tamen non recurrebat ad ejus potentiam, vel sapientiam, vel ad ejus justitiam, sed ad ejus misericordiam, quia sciebat ipsum ad misericordiam esse promptum. Quam quidem promptitudinem misericordiæ habuit, & in quantum Deus, & in quantum homo. Unde ista mulier utramque misericordiam petit, & quam habet in quantum Deus, cum dicit: *Miserere mei Domine,* & quam habet in quantum homo, cum dicit: *Fili David.* In quantum igitur est Deus causatur in eo misericordia à tribus. Primò à natura divina, cujus proprium est misereri semper & parcere. Sicut enim ignis naturaliter calorem habet, sic Deus naturaliter habet misericordiam & bonitatem. Unde dicit Glossa: Deus à natura misericors, paratus est salvare per clementiam quos non potest salvare per justitiam. Secundò causatur à consuetudine longa, quia à principio mundi usque ad finem non cessavit, nec cessabit misereri. *In æternum misericordia ejus.* Idem *Aut in finem misericordiam suam abscondet,* quasi diceret *non.* Et quia longa consuetudo vertitur in necessitatem, sicut dicimus de aliquo qui semper consuevit esse liberalis, iste nescit aliter facere. Sic Deo misereri versum est quodammodo in necessitatem incommutata. *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

bilis voluntatis. Tertio causatur ab omnipotentia, ex eo enim quod Deus omnipotens est, invenitur misericors. Quia quanto quis est magnanimior, tanto ad misericordiam promptior. Ambrosius. Procul est à magnanimitas cupiditas ultionis. Quanto autem quis est infirmior, tanto ad vindictam promptior. Unde mulier magis appetit vindictam quam vir. Quia igitur Deus tam magnanimus & potens est, idè tardus ad vindictam, & pronus ad misericordiam vel ad veniam. *Miserere omnium,* quia omnia potest oratio. Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas. In quantum autem est homo & filius David habet promptitudinem miserendi à tribus. Primò ab unctiōe interna: *Unxit te Deus Deus.* Sicut enim res rigida unctiōe efficitur mansueta, sic Deus qui prius erat durus factus est ex tali unctiōe mansuetus. *Spiritus Domini super me id quod unxit me.* Secundò causatur à progenie propria, quia fuit de stirpe David, qui fuit homo magnæ misericordiæ & mansuetudinis. *David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula.* Tertio causatur ab experientia, quia ex seipso didicit aliis misereri. *Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso.* Didicit, ex his quæ passus est, obedientiam.

Secundò fit mentio de Chananæa in qua fuit instans petitio. Petiit enim sapienter, instanter, humiliter & ferventer. Sapienter quidem petiit, petendo scilicet quod erat sibi necessarium & Deo gratum. Non enim petiit divitias, licet bonis omnibus exspoliata esset à Judæis: nec vindictam inimicorum, licet de terra sua esset expulsa: nec libertatem, licet cum cæteris Chananæis in servitutem à Judæis esset subjugata, sed petiit dæmonis expulsionem, à quo filia sua tenebatur obsessa. Sed multæ mulieres sunt quæ parum curant de expulsionem dæmonis, multum autem de habendis divitiis, de vindicandis injuriis, de nobilitate generis. Secundò petiit perseveranter, quia repulsa sæpè non destitit, & idè quod petebat obtinuit. Chrysostomus. Vide quanta instantia orationis, quia quod Apostoli non obtinuerunt ipsa obtinuit. Necessaria quidem in oratione est perseverantia, sicut patet per exemplum mulieris viduæ. Deus enim aliquando differt dare triplici de causa, scilicet ut desideria ferventiùs augeantur, ut habita chariùs possideantur, & ut possessa cautiùs custodiantur. Gregorius. Sancta desideria dilatione crescunt, si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Augustinus. Si aliquando Deus tardius dat, commendat dona, non negat, desiderata diu dulciùs obtinentur, citò autem data vilescunt: servat tibi Deus, quod non citò vult tibi dare, ut discas magna magis desiderare. Tertio petiit humiliter: *Re-sperxit in orationem humilium.* Humilitas enim

Amb.

Sap. 9.

Christus in quantum homo promptè miseretur propter tria. 1. Mar. 2.

Eccl. 31.

Heb. 5.

Chananæa petitio qualis.

Chrysost.

Luc. 8. Deus quandoque differt 3. de causa.

Pf. 101.

In Christo ut Deus est, à tribus misericordia causatur.

Psal. 135. & 76.

*Humilitas
orationi con-
iuncta tria
bona facit.*

Eccl. 35.

Exo. 11.
Pl. 18.

1-Cor. 14.

Oseæ. 10.

Matth. 17.

*Anima quan-
do filia effi-
tur diaboli.*

enim orationi conjuncta tria bona facit. Unum quod ipsam in cælum levat & deducit. Secundum est quod usque ad Deum eam appropinquare facit. Tertium est quod donec Deus compleat illud quod petitur, non recedit. Ista tria notantur: *Oratio humiliantis se nubes penetrat*, ecce primum. *Et donec appropinquet, non consolabitur*, ecce secundum: *Et non discedet donec respiciat Altissimus*, ecce tertium. Quartò petit desideranter, quod notatur in clamore, non tantum oris, sed etiam cordis. Iste autem est clamor cordis, de quo dixit Dominus Moyse: *Quid clamas ad me?* De isto clamore dicit Propheta: *Clamavi in toto corde meo.* Et bene dicit *in toto corde*: Cum enim in corde sint duo, scilicet intellectus & affectus, illi clamant in toto corde, qui in sua oratione habent devotionem & attentionem: *Orabo spiritu, orabo & mente.* Illi clamant cum medio corde, qui habent attentionem, sed non sentiunt devotionem: *Divisum est cor eorum, ideo interibunt.* Illi clamant cum nullo corde, qui nec ibi habent intellectum per attentionem, nec affectum per devotionem: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Tales sunt de natura ranarum, quæ clamant ore, sed tamen sunt in palude immunditiæ.

Tertiò fit mentio de filia in qua erat magna vexatio diaboli, cum dicitur: *Filia mea malè à dæmonio vexatur.* Anima hominis est filia Dei per creationem, sed diabolus vexat eam per tentationem; malè autem vexatur per malam operationem, & sic quæ erat filia Dei efficitur filia diaboli: maximè autem quando habet in se superbiam, avaritiam, & luxuriam, quæ tres filiæ diaboli nuncupantur. Diabolus enim tres habuit uxores sive concubinas, scilicet vanitatem, cupiditatem, & carnalitatem, & de his tribus tres filias primogenitas generavit; nam de vanitate genuit superbiam, de cupiditate avaritiam, de carnalitate luxuriam. Has autem tres filias maritavit, nam superbiam maritavit tyrannis, principibus & prælatis: Avaritiam maritavit mercatoribus, senibus, & advocatis: luxuriam mulieribus, & juvenibus petulantibus & viris porcinis. Istos autem tres suos generos, scilicet superbos, avaros, & luxuriosos, diabolus vexat in præsentia per diversa vitia, & in futuro malè vexabit per diversa supplicia. Clamet igitur peccator, & dicat: *Filia mea malè à dæmonio vexatur.* Diabolus tamen ab eorum vexatione non cessat, nisi prius tres supradictas filias suas primogenitas quisque occidat. Occidat igitur superbus superbiam, avarus avaritiam, luxuriosus luxuriam, & sic à dæmonio liberabitur. Hoc significatum est, ubi dicitur, quod Pharaon populum Israël dimittere noluit, donec primogenita sunt occisa. *Percussit, (inquit) Dominus omne primogenitum, à primogenito Pharaonis usque ad primogenitum captivæ, & omne primogenitum jumentorum.* Per primogenitum Pha-

raonis notatur superbia: per primogenitum captivæ notatur avaritia, quæ facit homines servos pecuniæ: per primogenitum jumentorum significatur luxuria, quæ facit hominem bestialem.

Quartò fit mentio de diabolo in quo erat malitiosa oppressio, Diabolus enim opprimit corpus, ut sic veniat ad oppressionem animæ: ad quod etiam utitur sex jaculis, scilicet suggestionem, delectationem, consensu, reticentia, consuetudine & necessitate; sed ista sex jacula fideles debent vincere per sex arma. Primò per orationem, quæ est sagitta Dei: *Sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum*: Tunc sagitta orationis retrorsum vadit, quando à debili & tepido corde exit, quia talis oratio debiliter diabolum percutit, juxta illud: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum.* Secundò per jejunium quod est theriaca Dei. Sicut enim secundum Ambrosium. Saliva hominis jejuni est venenum serpenti, sic jejunium est venenum diabolo, & theriaca homini jejunanti. *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio.* Tertiò vincitur per fidem quæ est scutum Dei, *Su- mentes scutum fidei, &c.* Et benè dicit, *extinguere.* Fides enim datur & nutritur in aquis baptismi, & ideo in ipsa omnia tela ignea extinguuntur. Quartò vincitur per confessionem, quæ est quasi incantatio Dei. Quando enim Sacerdos peccatorem absolvit, tunc diabolum incantare videtur. Sed de multis dicitur: *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas.* Quintò vincitur per eleemosynam, quæ est lancea Dei; unde dicitur de eleemosyna: *Super scutum & lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Sextò vincitur per humilitatem, quæ est gladius Dei, qui ipsum superbum humiliat, & vulnerat. *Tu humiliasti vulneratum superbum.*

Quintò fit mentio de Discipulis, in quibus fuit magna compassio, & ideo rogabant pro ea, dicentes: *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Ex quo sperare debemus, quod Sancti orant pro nobis, si eorum suffragia devotè petamus: quod quidem ostenditur auctoritate, ratione, & revelatione. Auctoritate qua habetur: *Hic est qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate Hierusalem.* *Hic est fratrum amator, & populi Israël.* Orant enim sancti pro populo, ideo dicitur: *Hic est qui multum orat pro populo.* Orant pro clero, ideo subditur, *& universa sancta civitate Hierusalem*, id est, sancta Ecclesia. Orant pro Religiosis, ideo subditur: *Hic est fratrum amator.* Orant pro contemplativis, ideo subditur: *Et populi Israël.* Secundò hoc ostenditur ratione, si enim Sancti tantæ fuerunt charitatis quod pro nobis orabant, dum essent in miseria, manifestum est quod modò pro nobis orant, dum sunt in gloria; cum eorum charitas non sit diminuta sed augmentata. In præsentia est igniculus amoris, in futuro autem erit caminus charitatis. *Ignis est in Sion & caminus in Jerusalem.* Tertiò hoc

*In corporis
oppressione
utitur diabo-
lus 6. jaculis
quæ per sex
arma vin-
cuntur.*

1 Reg. 1.

Pl. 63.

Matth. 17.

Eph. 6.

Pl. 57.

Eccl. 29.

Pl. 88.

*Sanctos pro
nobis interce-
dere 3. osten-
ditur.*

1. Mach. 15.

Isai. 31.

Exod. 12.

ostenditur revelatione, nam in festo omnium Sanctorum quidam vir sanctus per revelationem vidit, quod beata Virgo & omnes ordines Sanctorum ad Deum processionaliter accedebant, & ipsum pro humano genere suppliciter adorabant.

SERMO II.

Quomodo Chananæa Christum petens humilitatem, patientiam, fidem, & compassionem, secum assumpsit.

Ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamavit, dicens: *Miserere mei fili David.* Quando aliquis ad aliquem regem debet accedere, libenter secum ducit in sua societate quos amicos Regis esse cognoscit: ista igitur mulier ad Christum volens accedere & sanitatem pro filia obtinere, illas secum virtutes assumpsit, quas Christo magis esse gratas cognovit, scilicet humilitatem, patientiam, fidem & compassionem. Si quidem humilitas fuit mater Christi, patientia soror Christi, fides filia Christi, compassio socia & familiaris Christi.

Primò igitur accessit cum humilitate, quæ fuit Mater Christi, & dicitur humilitas mater Christi, quia sicut dicit Bernard. Beata Maria ex virginitate complacuit, sed ex humilitate concepit. Quantumcunque enim virgo fuisset, si humilis non fuisset, Christum non concepisset. Istam igitur humilitatem ista mulier habuit quam factò & verbo ostendit: factò, ipsum adorando: verbo, catellis se comparando, micæ postulando, fideles dominos suos vocando, & se indignam mensa filiorum reputando. Humilitas autem multum valet ad obtinendum quod petitur. *Respexit in orationem humilium.* Hujus autem mulieris humilitas multum commendabilis fuit, quia scilicet cum ipsa esset alienigena & Judæi superbi, scivit conversari humiliter cum Judæis superbis, & humiliter cum Christo humili. Duo quidem humiles ad invicem pacificari possunt: unus humilis & unus superbus pacificari possunt: duo autem superbi pacificari non possunt: duo enim corpora plana possunt ad invicem applicari: Corpus sphericum & corpus concavum possunt applicari ad invicem, sed concavum recipit intra se sphericum: duo autem corpora spherica non possunt applicari nisi in puncto. Sic etiam duo humiles & mansueti possunt ad invicem pacificari. *Audiant mansueti & lætentur.* Unus humilis & unus superbus possunt ad invicem pacificari, quia humilis intra humilitatem suam recipit & supportat illius tumiditatem. *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.* Duo superbi ad invicem pacificari non possunt, pungere siquidem possunt, pacificari non possunt. *Inter superbos semper jurgia sunt.*

Secundò, assumpsit secum patientiam quæ fuit soror Christi, quia ipsum nunquam deseruit,

sed in vita & in morte ei sociata fuit. *Tacui Isai. 45. semper, filii, patiens fui.* Ista autem patientia in tribus consistit. Potest autem injuria homini irrogari aliquando in temporali substantia, sicut faciunt raptores, & est illa patientia magna: aliquando in fama, sicut faciunt criminales, & ista est patientia major: aliquando in persona, & ista est patientia maxima, sicut faciunt oppressores. Istam triplicem injuriam non inferendam docet Joannes Baptista dicens: *Neminem concutatis,* id est, non sitis oppressores in persona, *neque calumniam faciatis,* id est, non sitis criminales in fama, *& contenti estote stipendiis vestris,* id est, non sitis raptores in temporali substantia. Istam autem triplicem patientiam ista mulier habuit. Videbatur enim habere tres inimicos, scilicet Christum, Judæos, & diabolum. Christus enim quoddam verbum sibi dixit, quod quoad apparentiam videbatur sonare in infamiam, quando ipsam canem vocavit, sed talem injuriam ipsa libenter audivit; quia sciebat Christum hoc dixisse non causâ injuriandi, sed probandi. Unde etiam amplius se humiliavit, quando se catellum appellavit. Secundò autem habuit Judæos inimicos, qui sibi maximè injuriati sunt in terrena substantia, quia eam omnibus suis bonis spoliaverunt. Unde dicit Hilarius, quod Chananæi terras in quibus Judæi sunt, prius incoluerunt, qui ultimo bello consumpti, vel in loca vicina dispersi, vel in servitutem subjecti, nomen tamen suum servaverunt. Ex illis autem ista Chananæa fuit, quæ Judæis admixta, creditur cognovisse ex lege, Christum ex semine David nasciturum esse. Legitur quod erat Syrophe-
nissa genere, id est, ex Syris & Phenicibus. Ista autem injuriam portabat exemplo illorum de quibus dicitur: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.* Tertiò habuit ipsum diabolum inimicum, qui sibi in persona injuriam inferebat, dum filiam suam malè vexabat, quam vexationem suam propriam reputabat. Sed istam talem injuriam nec libenter sicut primam, nec patienter sicut secundam, sed valde molestè ferebat: Sed quod Christus eam reprehendit, de hoc habuit magnam lætitiā. Si homo bona sua rapuit, de hoc habuit patientiam. Sed quod diabolus in domo sua habitaret, de hoc patientiam habere non poterat, & idè ad Christum clamabat, *Miserere mei,* &c. Hoc est contra multos qui in adversitatibus Dei murmurant, in persecutionibus hominum blasphemant; sed si diabolus in domo animæ suæ habitat, de hoc non curant, nec ad Deum clamant. Quia verò ista mulier fuit sic patiens, idè obtinere meruit quod petivit: *Usque in tempus sustinebit patiens,* &c.

Tertiò assumpsit fidem quæ est filia Christi. Fides enim filia Christi dicitur, quia ab ipso in cordibus nostris generatur. Istam autem fidem ista mulier habuit magnam, unde Dominus dixit ei, *O mulier, magna est fides tua.* Tunc autem est magna quando est cum

Chananæa tres inimicos habere videbatur.

Hilar.

Marc. 7.

Heb. 10.

Eccl. 1.

Fides Christi filia.

Fides quando est magna.

Virtutes quas secum duxit Chananæa.

Humilitas mater est Christi.

Psal. 101.

Pf. 33.

Pf. 119.

Prov. 13.

Patientia soror Christi.

Matth. 13.
Ibidem.

Jacob. 2.

1. Cor. 13.

Luc. 8.

Compassio
solia Christi.

Job. 13.

obtinendi fiducia, quando est operibus conjuncta, quando est charitati admixta, & quando est perseverans & firma. Fides enim si non est cum obtinendi fiducia, habet dubietatem: & ista est fides debiliū, de qua dicitur: *Modicæ fidei quare dubitasti?* De hac fide quā sit magna, sic dicitur: *Si habueritis fidem, & non hæsitaveritis.* Si non est operibus conjuncta, habet otiositatem, & ista est fides malorum Christianorum. *Fides sine operibus mortua est.* Si non est charitati admixta, habet inutilitatem, unde dicitur: *Si habuero fidem ita ut montes transferam, &c.* Et ista est fides dæmonum, qui charitatem habere non possunt, de qua dicitur: *Dæmones credunt, & contremiscunt.* Si non est perseverans, & firma, habet pusillanimitatem, & ista est fides inhabiliū, de qua dicitur: *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Ista autem mulier habuit fidem magnam his quatuor modis, fuit enim cum obtinendi fiducia, quia firmiter credidit & speravit, quod filiam suam sanare posset. Fuit operibus conjuncta, quia vacabat operibus misericordiæ corporalibus, in quantum infirmæ filiæ suæ serviebat; & spiritualibus in quantum orationibus insistebat. Fuit charitati admixta: tantam enim charitatem habebat, quod infirmitatem filiæ propriam reputabat. Fuit perseverans & firma, quia sæpè repulsa fuit, & tamen semper perseveravit.

Quartò assumpsit secum compassionem, quæ fuit solia & familiaris Christi. Contraxit enim secum familiaritatem in utero, & extra uterum: *Ab infantia crevit mecum miseratio, &c.* Ista autem compassio debet radicari in corde per desiderium, & affectionem, & debet ostendi in ore per affabilem exhortationem, & debet impendi in opere per miserationis exhibitionem. Ista triplex compassio ostenditur: *Cum effuderis esurienti animam tuam*, ecce compassio cordis, *Et animam afflictam repleveris*, scilicet, verbis bonis & consolatoriis, ecce compassio oris, *frange esurienti panem tuum*, ecce compassio operis. Istam triplicem compassionem ista mulier habuit: magnam quidem compassionem habuit in corde, quando filiæ miseriam suam propriam reputabat, magnam in ore, quando ipsam à diabolo vexari querulosis vocibus clamabat: magnam etiam in opere, quando ejus curationem tam importunis vocibus expetebat.

SERMO III.

Ponitur Chananæa in exemplum sinceræ orationis, profundæ humilitatis, magnæ fidei, firmitatis, atque constantiæ.

Miserere mei Domine fili David, filia mea malè à dæmonio vexatur. Si Deus proponeret viris in exemplum

Sanctos, qui præcesserunt, forsitan se excusarent, & dicerent: Non possumus Sanctos imitari, qui tot donis Spiritus sancti sunt præventi. Rursus, si proponeret fæminis in exemplum aliquos viros Deo fortiter fervientes, se forsitan excusarent, & dicerent: Nos cum sumus fragiles, viros imitari non possumus. Nunc autem ablata est excusatio utrisque, viris, & fæminis, dum istam mulierem alienigenam, debilem & infirmam in exemplum tantarum virtutum adducit, scilicet in exemplum orationis sinceræ, humilitatis profundæ, fidei magnæ, firmitatis atque constantiæ.

Primò igitur proponit eam in exemplum orationis sinceræ. Tunc autem oratio est sincera, quando effunditur ab anima quæ nullo peccato mortali est infecta. Talis erat oratio istius mulieris, de qua dicitur, *quod egressa est à finibus Tyri, & Sydonis.* Tyrus interpretatur *angustia*, Sydon, *venatio tristitiæ*, quia peccatum & facit angustiam conscientiæ, & ducit ad tristitiam pænæ æternæ. Fines verò, peccati sunt occasiones, sicut malorum familiaritates, loci opportunitates, aspectus incauti, epulationes continuæ, & hujusmodi, à quibus etiam exeundum est. Sunt autem maximè quatuor peccata quæ maximè orationem impediunt, & ideò tam ab ipsis, quàm eorum finibus exeundum est. Primum est immunditia luxuriæ. Sicut enim aliquis oculos averteret ab aliquibus spurciis, sic Deus oculos avertit ab orationibus factis ab immundis. *Cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis. Manus enim vestrae sanguine plenæ sunt*, id est, immunditiâ luxuriæ. Secundum est incompassio avaritiæ. Sicut enim avarus avertit aures suas à petitionibus pauperum, sic Deus avertit aures suas ab orationibus avarorum. *Qui obtinuit aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur.* Unde dicit Chryf. quod ideò pauperes stant ante fores Ecclesiarum, ac si dicant: Si vultis quod Deus exaudiat vos in orationibus vestris, exaudite nos in petitionibus nostris. Tertium est rancor odii, qui enim cor suum claudit ab aliquo, nolens eum diligere, Deus avertit ab ipso cor suum, non infundens sibi medelam gratiæ: *Homo homini servat iram, & à Deo quærit medelam.* Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc in eo sit ferrum, ita nihil proficit oratio ejus qui livorem servat in pectore. Quartum est contemptus verbi Dei. Qui enim à verbo Dei avertit aurem corporis, vel cordis, ad audiendum vel intelligendum, Deus avertit ab ipso aurem & cor ad exaudiendum. *Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.*

Secundò proponitur in exemplum humilitatis profundæ; Magna enim humilitas in ista muliere apparuit, in hoc quod non tantum canem, sed catellum se nominavit; peccatricem se esse recognovit, quæ catellum se esse asseruit; unde postquam fuit justificata, Chri-

Oratio quando sincera vocatur.

Peccati finis.

Peccata 4. orationem impediunt.

Isai. 1.

Prov. 21.

Chryf.

Eccl. 28.

Prov. 28.

August. Christus eam non canem, sed mulierem vocavit. August. Prius negavit, & postea concessit: quia cordis inspector mutatam eam vidit, quam mutavit. Et ideo non ait: O canis magna est fides tua, sed, *o mulier*. Mutavit vocabulum, quia mutatum vidit affectum. Dicitur autem peccator canis multiplici ratione. Primo propter suam impudicitiam; Sicut enim canis etiam coram Rege non erubescit facere sceditatem suam, sic nec peccator coram Deo erubescit perpetrare iniquitatem, cum tamen Deus omnia videat & cernat. *Oculi Domini multo lucidiores super solem circumspicientes vias hominum.* Secundo propter iracundiam: Canis enim si auribus trahitur statim irascitur. Sicut qui apprehendit canem auribus, sic qui irascitur, & impatiens commiscetur rixae alterius. Si quis vero cani blanditur, mox cauda applaudit; si autem baculo vel lapide ei minetur, territus fugit. Sic etiam stultus homo in reprehendentem se irascitur, & ipsum odit. *Odio habuerunt in porta corripientem.* Sed blandientem & applaudentem diligit, & tamen dicitur; *Popule meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt.* Comminantem & flagellantem timet, & se saltem timore compescit. *Virga in dorso ejus qui indiget corde.* Tercio propter insaturabilitatem. *Famem patientur ut canes.* Peccator enim nunquam satiatur, sed ubique famem patitur. Nam superbus patitur famem ambitionum, avarus famem divitiarum, luxuriosus famem deliciarum: Quarto propter mordacitatem; mordet enim & detrahit. Os enim detractoris est foetidum, quia aliarum immunditias semper portat in ore. *Sepulchrum patens est guttur, &c.* Item est nocivum, quia ore canis rabidi diffunditur venenum. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Quinto propter rejectorum devorationem. Peccator enim ea quae rejecit per confessionem, iterum resumit per iterationem. *Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam.* Canis reversus ad vomitum suum. Tales canes ab omnibus sunt cavendi. *Videte canes, videte malos operarios.* Tales canes a societate bonorum sunt penitus amovendi. *Quae communicatio hominis sancti ad canem?* Imo tales a civitate caelesti penitus sunt excludendi. *Foris canes & impudici, & venefici.*

Tercio nobis proponitur in exemplum magnae fidei. Quia enim magnam fidem habuit, ideo quae petiit impetravit. Unde dixit ei Dominus: *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Immo plus obtinuit, quam petivit: Nam filiae suae sanitatem petivit corporis, & non solum obtinuit filiae corporis sanitatem, sed etiam mentis justificationem, & sibi ipsi plenam conversionem. Saepè enim propter fidem magnam petentis, plus Deus exaudit & plus concedit quam petat. Sed notandum quod aliquando Deus exaudit ad voluntatem, sed non ad utilita-

tem; sicut medicus infirmos desperatos ad voluntatem exaudit, quia quicquid volunt concedit. Per istum modum Christus exaudivit daemones petentes mitti in porcos. Habuerunt quidem suam voluntatem, sed nullam assecuti sunt ex hoc utilitatem. Taliter enim Deus exaudit aliquos in hac vita, de quorum salute desperat, dans eis cuncta quae volunt; & ideo timendum est quando homini omnia ad nutum succedunt, ne hoc sit aeternae reprobationis signum. Greg. Continuus successus temporalium, evidentissimum est reprobationis indicium. Aliquando vero Deus exaudit ad utilitatem, sed non ad voluntatem. Sicut medicus infirmo vinum petenti, de cuius salute non desperat, non concedit. In hoc enim procurat suam utilitatem, licet suam non compleat voluntatem. Per istum modum exaudivit Dominus Paulum petentem stimulum amoveri. Est enim exauditus, & non est exauditus. Non enim est exauditus ad voluntatem, quia non est factum quod volebat. Est autem exauditus ad utilitatem, quia ad observationem humilitatis hoc utile sibi erat. Aliquando autem Deus exaudit utroque modo, scilicet ad voluntatem & utilitatem. Sicut medicus infirmum, qui jam convaleuit; petentem enim vinum & carnes, exaudit, & sibi ista concedit: in hoc enim, & suam voluntatem complet, & suam procurat utilitatem, quia sibi utile est ut amodo vino utatur, & carnibus reficiatur. Sic exaudivit Deus Apostolos, qui infra ascensionem & Pentecosten orationibus vacabant, ut eis Spiritus sanctus mitteretur. In hoc enim & eorum completa est voluntas, & multiplex procurata utilitas. Aliquando vero Deus exaudivit, & quantum ad utilitatem & voluntatem, & etiam supra postulationem; & sic exaudivit Salomonem. Ipse enim petebat sapientiam, & Deus sibi respondit, quod ei sapientiam daret, & insuper divitias, & gloriam cumularet. Aliquando vero Deus neutro modo exaudit, nec quantum ad voluntatem, nec quantum ad utilitatem, sicut patet in Antiocho sceleratissimo, de quo dicitur quod in tantam calamitatem incidit, ut carnes ejus effluerent, & vermes de ejus corpore scaturirent. Unde subditur: *Orabat sceleratus Deum a quo non erat misericordiam consecuturus.*

Quarto proponitur nobis in exemplum firmæ constantiae, Christus enim primo ad eam se habuit dure, quando nihil sibi respondit, ac si esset excommunicata. Deinde se habuit durius, quando dixit quod non erat de ovibus Dei, ex quo relinquitur quod erat ovis diaboli. Deinde se habuit durissime, quando eam canem appellavit. Quae autem est mulier tam patiens quae non plurimum turbaretur, si quis ei tanquam excommunicatae loqui noller, si quis eam ovem diaboli appelleret, si quis eam canem diceret? Gregor. Qualis quisque apud se lateat, contumelia illata probat. Ista autem a Deo taliter reprehensa

Peccator canis dicitur, propter quinque.

Eccl. 23.

Prov. 26.

Amos. 5.

Isai. 3.

Prov. 10.

Psal. 58.

Psal. 5.

Ibid.

Prov. 26.

2. Pet. 2.

Phi. 3.

Eccl. 13.

Apoc. 3.

Exaudit Deus multis modis.

Mar. 6.

3. Reg. 3.

1. Mat. 9.

Gregor.

Plerique in reprehensionibus diversimodè se habent.

Psal. 21.

Job. 41.

Armatura triplex contra viros spinosos.

hensa non murmuravit, non turbationem ostendit, sed potius reprehendenti consensit, dicens: *Etiam Domine; nam & catelli edunt, &c.* Sunt enim quidam qui quando reprehenduntur, sunt tanquam cera mollis, alii tanquam lapides, alii tanquam spinæ. Cera mollis quando tangitur statim cedit, & se duci permittit; Sic multi sunt adeò mansueti, quòd si tanguntur in reprehensionibus, statim obediunt, & ad omne bonum se duci permittunt: in quorum persona dicit Propheta: *Factum est cor meum tanquam cera liquida.* Alii sunt sicut lapides; Lapis enim si tangitur non cedit, sed tamen tangentem non lædit. Sic etiam multi quando reprehenduntur non cedunt, id est, se non corrigunt, sed in sua duritia consistunt, juxta illud: *Cor ejus indurabitur sicut lapis.* Unum tamen bonum habent, quia se reprehendentes non lædunt, id est, verba maledictionis in eos non inferunt. Alii sunt sicut spinæ, quæ si tanguntur non cedunt, & insuper tangentes pungunt. Sic sunt multi tam duri & tam impatientes, quòd si reprehenduntur non se corrigunt, & insuper verba contumeliæ in se reprehendentes inferunt. Et ideò oportet, quòd reprehendentes arment se forti patientia, passione Dominicæ, & charitate ignitâ. Ista autem triplex

armatura contra viros spinosos tangitur: *Præ- 2. Reg. 23. varicatores autem quasi spinæ evellentur universi, quæ non tolluntur manibus, & si quis eas tangere voluerit, armabitur ferro, & ligno lanceato, ignique succensæ comburentur usque ad nihilum.* Tales enim viri spinosi non tolluntur manibus, id est, non sustinent, quòd reprehendantur ab aliquibus: & si quis eos voluerit tangere, id est, reprehendere, oportet quòd armet se lorica ferrea, id est forti patientiâ. Ideò dicitur, *armabitur ferro.* Oportet etiam quòd armet se Dominicæ passionis memoria, ideò subditur; *& ligno lanceato.* Istud enim lignum est Christus, de quo dicitur: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus, &c.* Istud lignum fuit lanceatum, id est, in cruce lanceâ perforatum. Oportet etiam quòd armet se charitate succensa, per quam comburantur, & annihilentur omnia verba maledictionis ab illis viris spinosis prolata, & ideò subditur: *ignique succensæ comburentur usque ad nihilum.* Ista igitur mulier tantæ fuit patientiæ atque constantiæ, quòd licet sæpè fuerit exasperata, & repulsa, tamen nec ad modum spinæ verba maledictionis protulit, nec ad modum lapidis dura exitit, sed ad modum ceræ à Christo se duci permisit.

DOM. III. IN QUADRAGESIMA.

SERMO I.

1. De dæmonis ejectione: 2. calumniatorum confutatione, 3. periculosa recidivatione: ad nostram instructionem fit mentio.

Luc. 11.

Tentatorum genera 4.

ERat JESUS ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Quia diabolus & maximè isto tempore fideles tentare non desinit, ideò in his tribus Dominicis Ecclesia sollicitos & attentos eos reddit, ut ab ejus insidiis & astutiis caveant. Eorum autem quos tentat quatuor sunt genera. Quosdam namque tentat, sed nequaquam superat: sicut sunt viri spirituales & fortès, quorum tentatio significatur per tentationes Christi, quem quidem diabolus tentavit, sed nequaquam superare potuit. Alios tentat & superat, & per diversa vitia vexat: sicut sunt in peccato existentes, quorum tentatio significatur per filiam mulieris Chananæ, de qua dicitur: *Filia mea malè à dæmonio vexatur.* Alios tentat & superat & vincit, sed tamen per confessionem, & contritionem ejectus fugit, sicut sunt viri pœnitentes: horum tentatio significatur per istum dæmoniacum, de quo dicitur: *Erat JESUS ejiciens dæmonium.* Alios tentat & superat & vincit, & ab eis postmodum ejicitur; sed

tamen ad eos adhuc redit, sicut sunt recidivantes: horum tentatio significatur per illud quod dicitur: *Cum immundus spiritus exierit ab homine.* Circa istud autem miraculum quatuor tanguntur, scilicet dæmonis ejectio, calumniatorum confutatio, periculosa recidivatio, & nostra instructio sive informatio.

Circa primum notandum quòd iste dæmoniacus non tantum erat mutus, sed etiam erat cæcus; & secundum Chryf. similiter erat surdus, quia secundum eundem omnis mutus naturaliter surdus est: Et facit diabolus ad modum latronis, qui aliquam domum spoliare desiderans, ipsam domum silenter ingreditur, ne quis eum audiat: lumen extinguit, ne quis eum videat: & os obstruit, ne quis clamet vel auxilium petat. Sic diabolus in domum animæ ingressus claudit auditum cordis, ne audiat verbum Dei; extinguit lumen fidei, & obstruit os, ne emittat confessionem peccati. Et sic iste fur ingreditur intus, & furatur in anima omnia bona proposita: & egreditur extra, & furatur omnia bona opera in corpore, *Fur ingressus, & spolians intus, Olee. 7. latrunculus foris.*

Circa secundum, scilicet confutationem calumniatorum, qui dicebant Christum in Beelzebub principe dæmoniorum ejicere dæmonia, notandum, quòd Christus ostendit per quatuor rationes, non esse verà quæ dicebant.

Matth. 21. Diabolus facit sicut latro

*Diffa calum-
niatorum fal-
sa esse proba-
tur 4. ratione.*

cebant. Prima sumitur à parte dæmonum; & est talis. Si enim in aliqua familia, vel civitate, vel regno divisio oritur, oportet quòd cadat, & ad nihilum redigatur. Si igitur dæmones se mutuo expellunt, sibi ipsi contrarii sunt; & cùm jam fuerunt plusquam quinque millia annorum quòd sunt creati, jam debuissent esse destructi, & ad nihilum redacti; sed videmus, quòd stant & in malitiis suis regnant: non sunt igitur sibi ipsis contrarii, nec mutuo se expellunt. Ista ratio adjuvatur per illud quod dicit Hieron. Concordiâ parvæ res crescunt, discordiâ maximæ dilabuntur: Secunda ratio sumitur à parte Apostolorum, & Judæorum, & est talis: Filii vestri, id est, Apostoli mei de vobis progeniti, dæmones expellunt virtute nominis mei, Flii etiam vestri, id est, exorcistæ vestri, dæmones expellunt virtute exorcismi: Ego autem ejicio in digito Dei, id est, virtute Spiritus Sancti. Si igitur illorum ejectionem Deo attribuitis, meam quoque similiter Deo attribuere debetis. Ista ratio adjuvatur per illud quod dicit Magister in Historia scholastica, quòd Salomon fecit quosdam exorcismos, per quos exorcistæ Judæorum dæmones expellebant. Unde refert Josephus se vidisse quemdam exorcistam Judæum captum, & ad Vespasianum Imperatorem, dum esset in obsidione in Hierusalem, adductum, & quemdam dæmonem ejecisse; Et ut hoc comprobaret, pelvim aquâ plenam adduci fecit, præcipiens dæmoni quòd dum exiret everteret eam: quod & factum est. Ided, inquit Christus, ipsi filii vestri judices vestri erunt. Nam Apostoli eorum erunt judices per sententiæ approbationem, & exorcistæ per melioris vitæ comparisonem: Sed si vos credideritis quòd ego in digito Dei, id est, spiritu sancto ejicio dæmonia, profectò talis fides esset vobis via, per quam ad regnum Dei perveniretis. Dicitur autem Spiritus sanctus digitus, quia in homine est corpus, & brachium cum manu & digitis. Corpus autem est per se, brachium verò cum manu procedit à corpore: digitus verò procedit ab utroque & tamen omnia sunt ejusdem naturæ. Pater igitur est tanquam corpus, quia à nullo est: Filius est tanquam brachium, & manus Patris, quia ab illo procedit, & Pater per illum omnia operatur. Spiritus sanctus est tanquam digitus, qui procedit à Patre & filio, à quo etiam omnia bonadantur, & tamen omnes sunt ejusdem essentiae. Tertia ratio sumitur à parte Christi, & ipsius diaboli; & est talis: Diabolus enim tanquam fortis armatus mundum tanquam castrum tenebat, & pacificè possidebat, quia nullus contradicere sibi poterat. Sed ego fortior illo ipsum superavi, castrum cepi, dæmonem alligavi, arma sua, id est, tentamenta confregi, spolia, id est sanctos Patres qui erant in lybo, eripui & diversis mansionibus eos distribui. Ex quo igitur sum eo fortior, & eum vinctum, & ligatum teneo, ejus

Jacobi de Voragine, Demin. Tom. I.

auxilio, vel favore non indigeo. Ista ratio juvatur per illud: *A quo enim quis superatus est, hujus & servus est.* Item per illud. *Fortis impègit in fortem, & ambo pariter conciderunt.* Cecidit Christus, sed mox resurrexit: Diabolus cecidit, sed resurgere nunquam valebit. Quarta ratio sumitur similiter ex parte Christi, & ipsius diaboli, & est talis: Ego & diabolus habemus contrarias voluntates, & contrariam operationem. Habemus quidem voluntatem contrariam, quia qui non est necum, contra me est. Ipse enim mecum in nullo voluntate convenit, sed contraria vult eorum quæ ego volo. Ego enim volo omne bonum, ille omne malum: Ego amo humilitatem, ille superbiam: Ego diligo castitatem, ille luxuriam. Habemus etiam contrariam operationem, quia, *qui non colligit mecum dispergit*: Ego colligo & congrego homines ad fidei unitatem, ille dispergit per errorem, & schismatum varietatem: Ego congrego ad vinculum charitatis, ille dispergit per odium rancoris & litis: Ego congrego ad virtutes, ille dispergit ad viria. Illa ratio adjuvatur per illud quod dicitur: *Nemo potest duobus Dominis servire*, scilicet contrariis sibi ipsis, & contraria præcipientibus. *Matth. 6.*

Tertiò ponitur quàm sit periculosa recidivatio, cùm dicitur, *cùm immundus spiritus exierit ab homine*, &c. Et potest intelligi de Judæis. Et continuatur ad superiora, ut sit sensus: Vos dicitis quòd ego ejicio dæmonia in virtute dæmonum, sed ego possem de vobis dicere quòd vos prius habebatis unum dæmonium, scilicet ante legem, qui vos faciebat idololatrare, modò autem habetis septem, id est, omnes, qui vobis suadent ut me debeatis persequi & occidere. Vel potest intelligi de recidivantibus, ut sit sensus: Quamvis diabolus vicerim, tamen nullus de se confidat, quia multam adhuc habet potestatem, quia quando immundus spiritus exierit ab homine aliquo pœnitente, vadit ad aliquos perfectiores, & inveniens eos sine humore vitiorum, redit ad primos, quos invenit mundatos interiùs per contritionem, & ornatos exeriùs per satisfactionem, & tunc assumit omnes modos tentandi, & tam nequiter eos tentat, quòd sæpè vincit & superat. Dicitur autem dæmones spiritus immundi, vel affectione quia diligunt immunda, vel persuasione, quia suadent immunda, vel habitatione, quia inhabitant immunda corda.

Quartò circa istud miraculum ponitur nostra instructio: Instruimur enim quòd sicut dæmon tunc ejectus est corporaliter, sic ipsum à nobis ejiciamus spiritualiter. Periculum enim est quando permittimus dæmonem in cordibus nostris habitare. Sicut enim dicit Innocentius IV. in quadam Decretali, ubi loquitur de Judæis, & Saracenis: Tria sunt quæ malam exhibent remunerationem hospitibus

*Dæmones
quare im-
mundi spiritus
dicuntur.*

Tria remunerationem malam exhibent.

Superbia filia tres.

Joël. 1.

Eccl. 18.

Luc. 11.

Prov. 26.

Hieron.

tibus suis, scilicet mus in pera, ignis in sinu, & serpens in gremio. Per murem significatur peccatum superbiæ, iste mus superbiæ ascendit in cælos, & in Angelis sic omnia bona corrodit, quod dæmones eos fecit. Peperit autem superbia tres filias, scilicet vanam gloriam, acediam & invidiam. Primam, scilicet vanam gloriam misit in Paradisum ad primos parentes, & sic eos corrodit quod nihil boni in eis dimisit. Aliam, scilicet acediam misit ad eosdem; Deus enim posuerat eos in Paradiso ut operarentur, sed diabolus inveniens eos otiosos aggressus est. Tertiam, scilicet invidiam, misit in mundum inter duos fratres, & sic in Cain omnem fraternum amorem corrodit, quod fratrem occidit. Tandem mater, & filia sic totum mundum occupant & corrodunt, quod residuum superbiæ corrodit vana gloria, & residuum vanæ gloriæ corrodit invidia, & residuum invidiæ corrodit negligentia. *Residuum erucae comedit locusta, residuum locustæ comedit brucus, & residuum bruci comedit rubigo.* Eruca nascitur de oleribus & ea comedit; & significat superbiā, quæ nascitur de bonis operibus, & ea consumit. Locusta, secundum Isidorum, dicitur quasi longa hasta, & significat vanam gloriam, quæ tanquam longa hasta omnes percutit. Brucus est fœtus locustæ antequam habeat alas, & est gravior quàm locusta, quia jacens in uno loco, radicitus omnia consumit; & significat invidiam, quæ jacens in corde invidi etiam si foris se non extendat vel ostendat, ipsum corrodit. Rubigo significat acediam, quia animus hominis dum non exercetur, rubiginosus efficitur. Per ignem in sinu intelligitur peccatum avaritiæ; ignis enim, si ligna apponuntur, semper augetur, si subtrahuntur, diminuitur; si totaliter auferantur, extinguatur. Sic est de avaritia: quantò enim quis divitias magis multiplicat, tantò avaritiam magis inflamat: *Secundum ligna sylvæ sic ignis exardescet.* Quando autem quis pauperibus largiendo diminuit, tunc ignis avaritiæ refrigescit, istam diminutionem Dominus docebat faciendam. *Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quando autem quis ex toto divitias abjicit & contemnit, tunc iste ignis penitus deficit. *Cum defecerint ligna extinguetur ignis.* Per serpentem in gremio significatur peccatum luxuriæ, quod venenum diffundit. Fugienda est igitur vicinitas serpentis, id est, familiaritas mulieris. Hier. Nulla securitas est vicino serpente dormire, potest enim fieri, ut aliquando non mordeat, & potest fieri, ut aliquando mordeat. Idem: Quis unquam juxta serpentem securus dormivit? nam & si aliquando non mordeat, timore tamen sollicitat. Majus autem est perire non posse, quàm juxta periculum non periisse. Tunc igitur iste serpens venenum diffundit, quando malam concupiscentiam accendit. Est autem venenum frigidum, amarum, & caloris

extinctivum; sic luxuria dicitur, quia ignem divini amoris extinguit: dicitur amara, quia in conscientia amaritudinem facit: dicitur caloris extinctiva, quia animam occidit. Qui autem est taliter venenatus, debet facere sicut cervus, qui postquam cum serpente pugnavit, & venenum hausit, ad fontem subito currit; sic talis debet currere ad fontem lachrymarum, per lachrymas enim deponet omne venenum. *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum.* *Luxuria veneno comparatur.*

Psal. 14.

SERMO II.

De quatuor beneficiis justificato peccatori collatis, scilicet, 1. Dæmonis expulsiōe, 2. linguæ apertione, 3. lucis, 4. auditusque restitutione.

ET cūm ejecisset dæmonium locutus est mutus. Ubicunque abundat dæmonis malitia, ibi abundat & superabundat Divina clementia. In isto enim dæmoniaco multum abundavit malitia dæmonis, quia cūm tenebat obsessum, ipsum fecerat mutum & cæcum; & etiam, secundum Chryl. furdum. Sed Dei misericordia in tantum in ipso abundavit, quod dæmonium de obsesso ejecit, loquelam sibi restituit, lumen recuperavit, auditum referavit. Per hunc igitur hominem sic curatum, intelligere possumus peccatorem justificatum, cui Deus spiritualiter quatuor supradicta beneficia concedit.

Primum est, quod diabolus ab eo expellit. Peccator enim diabolus in domum animæ suæ conducit; Sed Christus ipsum tanquam malum pensionarium expellit. Sunt autem quatuor causæ secundum jura, propter quas potest quis de domo conductæ expelli, videlicet, aut quando pensionem non solvit, aut quando domum in pravam officinam convertit, aut quando domus ruinam minatur & reparatione indiget, aut quando Dominus domus habitatione caret: propter istas quatuor causas diabolus justè de domo Dei potest expelli. Primum quia peccatorem prohibet ne persolvat pensionem; Deus enim dedit homini tria, de quibus vult pensionem habere, scilicet corpus, animam, & res temporales. Nam de corpore vult habere jejunium, de anima devotas orationes, de rebus temporalibus eleemosynarum largitiones. Diabolus autem prohibet jejunium, quia sibi est venenum. Sic etiam dicit Amb. Sputum Ambrosii hominis jejuni est venenum serpenti. Prohibet orationes, quia sibi sunt incendium: *Cordis ejus particulam si super carbones imponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum.* *Diabolus de domo Dei propter 4. causas potest expelli.*

Homo Deo de tribus pensionem debet.

Tob. 6.

moniorum. Prohibet eleemosynam, quia lancea & jaculum, unde dicitur de eleemosyna: *Super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum pugnabit.* Qui autem non potest solvere istas tres pensiones, saltem solvat duas. Unde dicit August. in libro homil. Non dicant Christiani, Comedamus & bibamus, cras enim moriemur; sed dicant, Jejunemus, & donemus & oremus; cras enim moriemur. Qui autem non possunt dicere, Jejunemus, saltem dicant, Donemus & oremus. Ipsa enim duo, scilicet eleemosyna & jejunium, orationem deducunt in cælum; Unde dicit ipse August. super psal. Vis ad Deum volare orationem tuam, fac illi duas alas scilicet jejunium, & eleemosynam. Secundò debet expelli, quia domum Dei in turpem officinam convertit; facit enim de ea stabulum dum ponit in ipsa immunditias omnium peccatorum, juxta illud: *Facta est Babylon habitatio dæmoniorum,* quoad peccatum avaritiæ. Sicut enim dæmones non cessant animas decipere, sic nec avari pauperes defraudare; *Et custodia omnis spiritus immundi,* quoad peccatum luxuriæ; *& custodia omnis volucris immunda,* quoad peccatum superbiæ. Istud etiam signatur, ubi dicitur, quòd *Petrus vidit linteum in quo quadrupedia & serpentina terræ & volucres cæli erant.* Per quadrupedia intelligitur peccatum luxuriæ, quod in corpore exercetur: quod ex quatuor elementis componitur. Per serpentina terræ intelligitur peccatum avaritiæ, quia avari semper terrenis incumbunt. Per volatilia cæli intelligitur peccatum superbiæ, quia superbi super alios semper volare volunt. Tertiò debet expelli, quia domum Dei destruit, & oportet quòd reparetur. Deus enim ædificavit domum animæ de lapidibus quadris, & in quadro. *Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus.* **Civitas in quadro posita est.** Istam quadraturam faciunt fides, spes, & charitas, & bona opera. Greg. Quantum credis tantum speras; quantum credis & speras tantum diligis; quantum credis & speras, & diligis, tantum benè operaris, istam quadraturam diabolus nritur destruere, dum fidem, spem, charitatem; & bona opera laborat auferre, juxta illud: *Ventus veniens à regione deserti, concussit quatuor angulos domus.* Sed debet quilibet resistere, & de fide facere scutum: *In omnibus sumentes scutum fidei.* De spe galeam, & de charitate lorica. *Induti lorica fidei & charitatis, & galeam spei salutis.* Opera autem Christi debet ponere super omnia arma, tanquam regis insignia: *Induimini Dominum nostrum Jesum Christum,* id est, conversationem & opera Domini nostri Jesu Christi. Quartò debet expelli, quia Deus Domum ipsam animæ vult inhabitare. Domus autem animæ habet tria solaria. Unum superius, scilicet spiritum, aliud inferius scilicet corpus, & tertium medium, scilicet animam. De his tri-

Eccl. 1. **August.** **Idem.** **Apoc. 18.** **AA. 111.** **Isai. 9.** **Apoc. 21.** **Gregor.** **Job. 1.** **Eph. 2.** **1. Thess. 6.** **Rom. 13.**

bus solarijs dicitur: *Ipsè autem Deus pacis* 1. Thess. 5. *sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* Deus in superiori solario, id est, in spiritu habitat, quando ipse spiritus vacat supernæ contemplationi. Tunc ad eum venit, & mansionem apud eum facit. *Ad eum* Joan. 14. *veniemus & mansionem apud eum faciemus.* Habitat in solario medio, id est, in anima quando ipsa anima intendit internæ mundationi. *Per nationes in animas sanctas se* Sap. 7. *transfert.* Sanctum enim idem est, quod mundum. Habitat in solario inferiori, id est in corpore, quando ipsum corpus excitatum intendit mortificationi, juxta illud: *Qui* Gal. 5. *autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.* Ego Ibid. 6. *enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.* *Glorificate, & portate Deum in* 1. Cor. 6. *corpore vestro.* Propter ista tria dicitur, *Meditatus sum nocte cum corde meo,* ecce Psal. 76. *spiritus superna contemplatio, & exercitabar,* ecce corporis maceratio, & *scopebam spiritum meum,* ecce animæ interna mundatio.

Secundum beneficium est, quia Deus peccatori linguam aperit. Deus quidem dedit homini linguam ad tria officia, scilicet ut Deum laudaret: *Populum istum formavi mihi,* laudem meam narrabit; ut proximum ædificaret: *Dominus dedit mihi linguam eruditam,* ut scirem sustentare eum, qui lapsus est verbo. Et ut coram Deo se reprehenderet & accusaret: *Idcirco me reprehendo & ago penitentiam.* Peccator autem lingua sua ad illa tria officia non utitur, & ideo re- Etè mutus vocatur. Primò enim Deum non laudat, sed per mala opera ipsum blasphemmat. Unde Propheta, omnes creaturas invitans ad laudandum Deum, inter cæteras invitat dracones, infernum, & serpentes, dicens: *Laudate Dominum de terra, dracones & omnes abyssi.* Item: *Serpentes & omnes volucres pennatæ.* Nusquam autem invitat peccatorem ad laudandum Deum, nec superbos, nec avaros, nec luxuriosos, quia tales Deum non laudant, sed blasphemant: & ideo videntur esse peiores, quàm serpentes, quàm dracones, quàm infernus. Secundò est mutus, quia proximum non ædificat, sed potius scandalizat. *Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem.* Tres enim sunt linguæ, scilicet divina, cujus est loqui ea quæ ad salutem æternam spectant, unde dixit Petrus: *Verba vitæ æternæ habes,* & ista est lingua perfectorum virorum. Secunda est lingua humana, cujus est loqui de mundo, & de his quæ requirit mundana necessitas. *Ipsi de mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit:* & ista est lingua imperfectorum. Tertia est lingua diabolica, cujus est detrahere, & mendacia dicere: *Cum loquitur mendacium* Ioan. 8.

Lingua quæ re à Deo data sunt. **Isai. 43.** **Ibid. 50.** **Job. 42.** **Peccator mutus.** **Psal. 103.** **Lingua tres sunt.** **Eccl. 28.** **Joan. 6.** **1. Ioan. 1.** **Ioan. 8.**

cium ex propriis loquitur, hujus etiam lingua est discordias seminare. Ipse enim diabolus discordias seminavit inter se & Deum, deinde inter Deum & hominem. Quotidie autem seminat inter hominem & hominem, & ista est lingua detractorum & malignantium. Illi igitur loquuntur lingua primâ, id est, divinâ, qui proximum ædificant: illi loquuntur lingua secundâ, id est, humanâ, qui negotia humana & secularia tractant: illi lingua tertiâ, id est, diabolicâ, qui discordiam seminant. Ista autem lingua tertia non solum proximos conturbat, sed etiam sapè matrimonium separat. *Lingua tertia mulieres viratas deiecit, & privavit eas laboribus suis.* Tertio peccator est murus, quia de suis peccatis confessione se non accusat, cum tamen dicatur: *Iustus in principio accusator est sui.* Peccatum enim habet principium, scilicet malam delectationem, & cogitationem: habet & medium, scilicet malum consensum: habet & finem, scilicet malum opus. Iustus autem non tantum confitetur mala opera, sed etiam malum confitetur consensum, malas delectationes & cogitationes.

Tertium beneficium est, quia Deus peccatori lumen restituit. Signum autem quod ipse sit illuminatus, est quando videt antè & retrò, à dextris, & à sinistris, sicut dicitur de sanctis animalibus, *quæ plena erant oculis ante, & retro, & in circuitu*, id est, à dextris, & à sinistris. Ille habet oculos retrò qui considerat & recogitat peccata sua quæ fecit, & inde habet dolorem. *Recogitabo tibi omnes annos meos, &c.* Ille habet ante se, qui videt, & cogitat Dei iudicia, & inde habet timorem. *A iudiciis enim tuis timui.* Ille habet à dextris, qui videt & cogitat mundi prospera, quàm sint caduca & vana, & ad ea non allicitur per amorem, sed resilit per aspernationem. *Omnis qui viderit te resiliet à te.* Ille habet à sinistris qui videt mundi adversa, quàm sint brevia, & vilia, & idè in eis non frangitur per impatientiam, vel desperationem. Quod autem sint brevia & vilia dicitur. *Id enim quod in presenti est momentaneum, &c.* Hinc est quod filii Israël, cum Ægyptios fugerent, habebant retrò se nubem condensam, ante se columnam lucidam, à dextris & à sinistris mare stans tanquam murum. Qui igitur vult evadere persecutiones Ægyptiorum, id est, dæmonum, habeat post se nubem tenebrosam, id est, peccatorum suorum considerationem continuam. Peccata enim & sunt tenebrosa, quia animam obscuram faciunt, & sunt nubes, quia orationes nostras ne ad Deum perveniant impediunt. *Opposui tibi nubem tibi, ne transeat oratio.* Habeat ante se columnam igneam, id est, iudiciorum divinorum considerationem assiduam. Illa enim columna & erat alta, quia à cælo usque ad terram proredebatur; Et erat recta. Sic Dei iudicia & sunt profunda. *Iudicia tua*

abyssus multa. Et sunt iusta & recta. *Vera Apoc. 19. & iusta sunt iudicia ejus.* Habeat à dextris & à sinistris mare tanquam murum. Mare significat mundum, qui tunc est tanquam murus à dextris, quando non potest per prospera animum movere ad intemperantiam. Tunc est tanquam murus à sinistris, quando non potest per adversa frangere animum per impatientiam. Sic & muniri docebat Apostolus: *Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris.* 1. Cor. 6.

Quartum beneficium est, quia peccatori auditum restituit. Peccator autem est surdus, quia non audit Deum admonentem, nec Deum beneficientem, nec Deum comminantem, nec Deum inspirantem. Propter ista quatuor conqueritur Dominus: *Vocavi & non venistis*, ecce quia non audit Deum admonentem. *Extendi manum meam, multa scilicet beneficia porrigendo, & non fuit qui aspiceret*, ecce quia non audit Deum beneficientem. *Despexistis omne consilium meum*, quod scilicet vobis inspirabam, ecce quia non audit Deum inspirantem; *Et increpationes meas neglexistis*, ecce quia non audit Deum comminantem. Tunc autem iste surdus auditum recipit, quando Deum sic loquentem audit, juxta illud: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, &c.* Psal. 48.

SERMO III.

Qui I. sint principes nostri, 2. quomodo expellantur, aperiens.

IN Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia: Proprium est hominum invidorum semper proborum vitam infamare, aut verba pervertere, aut opera denigrare; idè isti Pharisei qui Christo invidabant, nitebantur ejus vitam infamare, dicentes: *Nos scimus, quia hic homo peccator est.* Laborabant ejus verba pervertere sicut patet, quando ei dixerunt: *Magister, scimus quia verax es, &c.* Studebant ejus opera denigrare, sicut patet hîc ubi ejectionem dæmonum, quam Christus in virtute Dei faciebat, Beelzebub attribuebant, quem principem dæmoniorum appellabant. Notandum autem quod cultus idololatriæ secundum Isidorum à Dyno Rege Assyriorum ortum habuit, qui de morte Beli patris sui tantum doluit, quod in honorem suum statum erigi fecit, & divinos honores sibi exhiberi instituit, ac omnem offensam ad ipsam statuam fugientibus, remittere consuevit. Ad hujus similitudinem diversi diversas statuas erigebant, & divinos honores eis impendebant; Et sic idololatriæ cultus excrevit & secundum sua idiomata quilibet nominabat suum idolum. Nam Babylonii dicebant Bel, Palæstini Baal, Beelzebub autem nullius idoli nomen erat. Sed Judæi unius Dei cultores vicinum sibi idolum Acharonitarum derisionis causâ sic nominabant. Et sonat vir muscarum,

Peccator quare surdus

Prov. 1.

Psal. 48.

Ioan. 9.

Matth. 26.

Idololatriæ cultus unde ortum habuit

earum, ob fordes immolatici sanguinis animalium in templo, quem muscæ sequuntur. Asserebant autem Judæi in hoc idolo habitare demoniorum principem.

*Demonum
diversorum
diversa
officia.*

Videndum est igitur circa hæc, qui sint principes inter dæmones, & qualiter expellantur: Circa primum notandum, quod dæmones habent sua officia valde ordinata in malum. Est enim unus dæmon qui præest superbiæ, & vocatur Lucifer, de quo dicitur: *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer qui mane oriebaris? Qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum*, ecce quanta superbia. Et iste habet multos satellites qui eum juvant, & multos subditos quibus principatur, scilicet omnes superbos. *Ipsè est rex super omnes filios superbiæ*. Alius est qui præest luxuriæ, & ille vocatur Asmodæus, de quo habetur, quod interfecit septem viros Saræ, antequam ad eam accederent. Iste enim dæmon odit legitimum matrimonium, & ideo per hunc modum volebat trahere hanc puellam ad fornicationis vitium, ut scilicet postquam non poterat legitimo matrimonio uti, cogeretur in fornicationem labi: & iste dæmon multos habet satellites, qui sibi assistunt, & multos habet subditos, omnes scilicet luxuriosos. Qui quidem multi sunt, quia sicut dicitur: *Totus mundus in maligno positus est*, id est, in malo igne concupiscentiæ. Tertius est qui præest avaritiæ, & vocatur Mammona. *Non potestis Deo servire & mammonæ*. Mammona autem, sicut dicit Glossa, nomen est dæmonis, qui præest divitiis, non quod in ejus ditione positi sint, sed quia eis utitur ad decipiendum. Et iste multos habet satellites qui eum juvant, & multos habet subditos, super quos regnat, omnes scilicet avaros qui multi sunt, juxta illud: *A majore usque ad minorem, omnes avaritiæ student*. Quartus est qui præest immundis cogitationibus, odiis & rancoribus, invidiis & malis affectionibus: Et vocatur Beelzebub, id est, vir muscarum: Beel enim dicitur *vir*, zebub *musca* interpretatur. Immittit enim muscas, id est, malas cogitationes & immundas odia & voluntates malas, quæ dicuntur muscæ: quæ etiam ad animam citò volant, & ipsam commaculant. Iste autem dæmon multos habet satellites, qui eum adjuvant, & multos subditos, quibus præest, quia sicut dicitur: *Quis potest dicere, Mundum est cor meum, purus sum à peccato?*

Secundò videndum est qualiter isti principes, & præfecti cum suis satellitibus expellantur. Circa quod est sciendum, quod diabolus serpens vocatur, serpens autem naturalis per quatuor expellitur. Primò per odorem vineæ florentis, naturaliter enim odit odorem vineæ & ab ipsa fugit. Unde quamdiu sunt vineæ florentes, vix aut nunquam ibi reperiuntur serpentes. Secundò expelli-

tur per sputum hominis jejuni. Unde dicit Ambrosius in exameron. Tanta est vis jejunii, ut moriatur serpens si gustaverit sputum hominis jejuni. Tertio expellitur per denudationem & expoliationem hominis, nam, sicut dicitur in historia scholastica, Serpens in hominem vestitum insilit, nudum fugit. Et ratio assignatur ibidem, quia quando Deus inimicitias inter serpentem & mulierem & semen ejus statuit, tunc homo nudus erat, & ideo hominem nudum fugit tanquam sibi inimicum. Quarto expellitur per carmina ab incantatoribus. Unde dicitur quod quando incantatorem sentit, unam aurem in terra figit, aliam verò cum cauda claudit, ne vocem audiat incantantis, juxta illud Psal. *Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, &c.* Per ista autem quatuor spiritualiter sic intellecta supradicti quatuor dæmones expelluntur. Primus, scilicet Lucifer qui præest superbiæ, expellitur per odorem vineæ florentis, id est, per veram humilitatem mentis. Humilitas enim adeo est odorifera, quod Deum attrahit, & dæmonem expellit. *Cum esset rex in acubitu suo, nardus mea dedit odorem suum*. Nardus est herba odorifera calida, & parva, & significat humilitatem, quæ facit cor odoriferum coram Deo. Unde Deus sentiens odorem humilitatis B. Mariæ, mox in uterum ejus descendit. Legitur de unicornem, quod sit animal valde ferox, & à nemine capi possit, sed in sinu puellæ virginis caput inclinat & dormit, & sic capitur & habetur. Sic & Deus adeo durus erat, quod à nullo sancto ad misericordiam poterat inclinari; sed tractus humilitate Virginis in eam descendit, & venit. Est etiam nardus herba calida, quia humilitas facit cor fervens, & calidum coram diabolo, quia ipsum totum incendit, & adurit, atque expellit. Unde legitur in Vitis Patrum, quod diabolus dixit beato Antonio: Si tu vigilas, ego somnum non capio: Si jejunas, ego cibum non sumo: Si divitias contemnis, ego nihil terrenum possideo. Unum est quod me valde terret, scilicet humilitas tua, per quam adversus te non valeo prevalere. Est etiam nardus herba parva, quia humilitas facit cor parvum coram seipso, unde dicitur: *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, &c.* Ac si dicat Dominus: Cum parvus eras coram te, magnus fuisti coram me; modò autem quia magnus es tu in oculis tuis, parvus à me reputaris. De hoc ponit exemplum Greg. in pupilla oculi, quæ quanto est nigrior & minor, tanto est lucidior. Sic homo quanto coram se est despectior, tanto coram Deo est sublimior. Secundus dæmon, scilicet Asmodæus qui præest luxuriæ, expellitur per sputum hominis jejunantis, id est, per jejunium & mortificationem corporis. Hoc genus demoniorum in nullo potest exire nisi in oratione & jejunio. Faciendum est igitur de corpore nostro, sicut fit de equo, agro, & apibus. Equus enim si nimis delicatè pascitur, recalcitratur, si pabulum

Nardi natura.

1. Reg. 15.

*Mar. 9.
Corpus quorum similitudine regendum.*

*Gen. 3.
Serpens per
quatuor ex-
pellitur simi-
liter & dæ-
mon.*

Tob. 3.

1. Joan. 5.

Marc. 6.

Jer. 6.

Prov. 20.

bulum necessarium subtrahitur, non laborat; si prout necesse est pascitur, tunc recalcitra-
tionem dimittit, & labori intendit. Simili-
ter & ager si nimis impinguatur, vitiosas her-
bas producit, si nihil impinguatur, fructum
non facit, si prout expedit impinguatur, bo-
num fructum reddit. Similiter de apibus
legitur, quod si nimis de melle eis dimittitur,
dant se impugnationi, si parum, tunc quasi
indignatae dant se inertiae & vacationi: si vero
temperatè, operationi se dant. Eodem mo-
do de corpore nostro est dicendum. Hugo
de sancto Victore: Qui carnem suam supra
modum affligit, civem suum occidit; Si plus
quam oportet, clementer reficit, hostem su-
um nutrit. Sic ergo nutrienda est, ut ser-
viat; & sic domanda, ut non superbiat. Ter-
tius daemon, scilicet Mammona, qui praest
avaritiae, expellitur per denudationem, id est,
per temporalium abjectionem: ista autem de-
nudatio aut totaliter fit, sicut eam faciunt viri
perfecti, de quibus dicitur: *Si vis perfectus
esse, vade & vende omnia quae habes, &c.*
Aut fit particulariter, sicut eam faciunt illi
qui de sua abundantia dividunt, & pauperi-
bus largiuntur, de quibus dicitur: *Quod su-
perest, date eleemosynam.* Aut nullo modo
fit, sicut sunt illi, qui nihil pauperibus dare
volunt. August. Quid est quod dicis: ego
dives, ille pauper, nisi ego oneratus, ille
levis? Sarcinam tuam commemoras, & pon-
dus tuum laudas. O onerate, o ligate, quid
te laudas? quid te jactas? solve vincula tua,
minue de sarcina tua, da comiti tuo, & illum
adjuva, & te releva. Tales igitur sic divitiis
subsarcinatos, serpens infernalis invadit.
*Qui volunt divites fieri, incidunt in tenta-
tiones, & in laqueum diaboli.* Totaliter
autem denudatos totaliter fugit. Ab illis eti-
am qui particulariter se denudant & de super-
fluis eleemosynas dant, similiter fugit. Elee-

mosyna enim expellit daemone in vita; quia
expellendo peccatum, expellit daemone.
*Ignem ardentem extinguit aqua, & elee-
mosyna resistit peccatis.* Expellit etiam in Eccl. 33.
morte, quia quando animam plenam operi-
bus misericordiae invenit, ab ea confusus re-
cedit, sicut patet in B. Martino. Expellit
etiam post mortem, quia eleemosyna est scu- Eccl. 19.
rum & lancea contra eum. Super scutum
potentis & super lanceam adversus inimicum
tuum pugnabit. Quartus daemon, scilicet
Beelzebub qui interpretatur vir muscarum,
qui praest odii & rancoribus, & cogitatio-
nibus immundis expellitur per incantationem,
id est, per confessionem. Muscae enim super
carbones mortuos resident, super tepidos au-
tem volitant, ignitos vero fugiunt. Quia
enim malae cogitationes resident super cor in
Dei amore frigidum, volitant autem circa
tepidum, sed fugiunt cor in Dei amore in-
flammatum. Iste enim daemon ut dictum
est, expellitur per incantationem, id est,
per sacerdotalem absolutionem. Incanta-
tores enim Dei sunt ipsi Confessores, qui
serpentem infernalem incantant, quando
super caput peccatoris absolutionem & bene-
dictionem dant. Et quia diabolus scit per
confessionem se expelli, ideo ipsam confessio-
nem nititur impedire. Ad similitudinem enim
lupi, qui non capit ovem, id est, animam
per pedem, sed dimittit eam ad Ecclesiam ire.
Nec per aurem, sed dimittit eam ad verba
Dei audire. Nec per manum, sed dimittit
eam ad pauperes manum extendere. Sed
capit eam per gulam, quia impedit ne possit
confessionem emittere, sciens quia per ipsam
confessionem expellitur. Immo etiam vulne-
ratur. August. Neque enim diabolo acriores
dolores infligimus, quam cum plagas pecca-
torum nostrorum confitendo, & poenitendo
sanamus.

Matth. 19.

Luc. 19.

August.

1. Thim. 6.

Eleemosyna
virtus.

August.

DOM. IV. IN QUADRA- GESIMA.

SERMO I.

*Quare duobus nominibus, videlicet de
rosa, & de panibus ista Do-
minica vocetur.*

Joan. 6.

Abit Jesus trans mare Galileae
quod est Tyberiadis. Istud Evan-
gelium bis in anno recitatur in Ec-
clesia, scilicet, ultima Dominica
ante adventum Christi, & hoc
propter finem Evangelii ubi dicitur: *Hic est
Propheta qui venturus est in mundum.* Et
in ista quarta Dominica Quadragesimae, &
hoc propter principium Evangelii, ubi dici-
tur: *Erat autem proximum Pascha dies fe-*

stus Judaeorum. Vocatur autem Dominica
ista dupliciter, scilicet Dominica de rosa, &
Dominica de panibus.

Causa autem primae appellationis est, quia
in hac Dominica sive die, summus Pontifex
per urbem portat rosam auream, musco &
balsamo intus plenam quam postmodum dat
Praefecto urbis. Quare autem ista rosa porta-
tur, triplex potest ratio assignari. Una lite-
ralis, alia spiritualis, tertia moralis. Ratio
autem literalis prout dicit Innocentius Ter-
tius in quodam sermone, est, quia corrupti-
bile corpus nostrum ex nimio labore & fati-
gatione deficeret, nisi ipsum quandoque ali-
quod recreationis remedium relevaret, unde
dicitur: *Interpone tuis interdum gaudia cu-
ris. Quod caret alterna requie, durabile*

*Rosa quare
portatur ra-
tio triplex.*

non est. Unde etiam Sanctus Antonius fratres post longum laborem solitus erat inducere ad aliquam recreationem. Et cum hoc cuidam sagittario displicuisset, docuit eum Sanctus Antonius per arcus nimiam extensionem, quia oportet interdum relaxare rigorem. Ecclesia igitur populum jejuniis fatigatum triplici remedio nititur hodie relevare. Primo verbo lætificante; omnia enim quæ sunt in hodierna Missa, tam in introitu, quam in Epistola, quam in toto Officio, sunt gaudiosa, & idè eos qui in pœnitentia laborant, lætificant. Sunt enim fortificantia, quia delectatio fortificat operantem, ut dicitur in Ethicis. Secundò cibo confortante, sicut patet in Evangelio. Istud enim miraculum de quinque panibus, sicut tunc refecit corporaliter, sic nunc debet nos reficere spiritualiter. Tertiò quodam solatio recreante, id est, rosæ deportatione, unde dicit idem Innoc. Ne populus propter asperitatem quadragesimalis observantiæ sub continuo labore deficeret, in hac mediana Dominica, rosæ solatium interponitur, ut anxietas temperata melius sufferratur. Secunda ratio est spiritualis, per rosam enim tam per illam artificialem, quam naturalem Christus significatur. In illa enim rosa artificiali tria sunt; scilicet aurum, muscus, & balsamum. Similiter & in Christo tres sunt substantiæ, scilicet, caro, quæ significatur per aurum, quia corrumpi non potuit: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Item anima quæ plena fuit musco, id est, odore omnium virtutum & gratiarum. *Trabe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.* Et divinitas quæ significatur per balsamum: *Balsamum non mixtum odor meus;* Deitas enim fuit carni unita, non mixta. Qui igitur vult laborem pœnitentiæ leviter ferre, debet hanc rosam in corde portare. Significatur etiam Christus per rosam naturalem, quæ præ cæteris floribus magis delectat visum suo colore, magis recreat olfactum suo odore, magis confortat gustum suo sapore. Sic etiam Christus est delectabilis ad intuendum. *In quem desiderant angeli prospicere.* Est suavis ad odorandum. *Trabe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.* Est dulcis ad prægustandum: *Si tamen gustatis quàm dulcis est Dominus.* Non debent igitur fideles fatigari labore pœnitentiæ, considerando hanc rosam in qua recepturi sunt visionem tantæ dulcedinis. Tertia ratio est moralis. Per hoc enim significatur quòd per pœnitentiam, spinæ nostrorum vitiorum convertuntur in rosas virtutum. Unde dicit Ambrosius in sermonibus, quòd per abstinentiam spinæ convertuntur in rosas virtutum; producit enim inquit per jejunium libido castimoniam, superbia humilitatem, ebrietas sobrietatem. Nec est intelligendum quòd vitia per se producant virtutes, cum contraria non sint ex alterutris, sed quòd per jejunium fit, ut qui prius erat libidinosus, efficiatur castus, qui prius superbus erat effi-

ciatur humilis & mansuetus, qui prius ebriosus, efficiatur sobrius. *Pro salianca ascendet abies, & pro urtica crescet myrtus.* Saliunca est herba spinosa dicta à *saliendo*, eo quòd, præ cæteris arboribus crescendo longè eat, & in excelsum promineat. Per saliancam igitur intelligitur amor mundi, qui est spinosus; juxta illud: *Nunquid colligunt de spinis uvas.* Ejus enim consideratio facit resiliare hominem ab ejus amore. *Omnis qui viderit resiliet à te.* Per abietem intelligitur amor Dei, qui facit animam ascendere usque ad cælum. Urtica facit pruriginem, Myrtus verò habet frigiditatem. Est igitur sensus, quòd per pœnitentiam amor mundi vertitur in amorem Dei, & prurigo carnalis concupiscentiæ in refrigerium castimoniam. *In cubilibus in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & junci.* Cor enim avarorum, quod prius erat cubile demonum, efficitur per pœnitentiam humile & flexibile ad omne bonum, & ibi nascitur viror virtutum.

Secundò hæc Dominica vocatur *Dominica de panibus*, & hoc propter quinque panes, quibus Dominus quinque millia hominum satiavit. Notandum autem quòd illi homines erant multi, & erant famelici: quod inde colligitur, quia transierat hora prandendi. Unde dicitur: *Desertus est locus, & hora jam præteriiit.* Panes autem illi erant pauci, quia tantum quinque erant, & erant asperi & insipidi, quia hordeacei. Christus autem tam multos & tam famelicos sic satiavit, ut pleni fierent. Unde dicitur ibi: *Ut autem impleti sunt, &c.* Panes paucos sic multiplicavit, ut etiam superfluerent: Panes asperos sic dulcoravit, ut dulcem & suavem saporem haberent. Primo igitur tam multos & famelicos sic satiavit ut pleni essent. Idè autem eos sic satiavit, quia prius esurierant. Servi enim Dei, qui hîc sunt in esurie, in futuro erunt in satietate. Mali autem qui hîc nolunt abstinere nec jejunare, erunt in perpetua esurie. *Ecce servi mei comedent, & vos esuriatis.* Excusant enim se tales à jejunando multis modis, quidam sub ratione temporis: contra quos sic dicit Ambros. Æstivis mensibus sic dicunt: Dies longa est, torrentior sol est, poculis nos refrigerare debemus. Hyemis verò tempore dicunt: Grave frigus est, rigores pessimi sunt, escis calefieri nos oportet; Qui dum se à jejuniis excusant, creatoris tempora incusant. Non fallat te ista excusatio, quia non te excusabit, sed potius accusabit. Alii se excusant sub ratione qualitatis ciborum. Contra quos sic dicit Bernard. Bernard. super Can. Legumina, inquiunt, ventosa sunt, potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancoliam, porri coleram accendunt. Pisces de stagno, vel pisces de lutosa aqua, meæ penitus non conveniunt complexioni. Quid dicitis ciborum observatores, morum neglectores, non de Evangeliiis, vel prophetiis has differentias legistis. Alii se excu-

Arist. in Ethicis.

Illæ in rosa tria sunt.

Psalm. 111.

Cant. 1.

Eccl. 15.

Christus per rosam significatur.

1. Pet. 1.

Can. 1.

2. Pet. 1.

Pœnitentia rosæ comparatur.

Amb.

Isai. 55.

Matth. 7.

Num. 3.

Isai. 35.

Matth. 14.

Isai. 65.

De nolentibus jejunare. Amb.

Bernard.

Hier.

excusant sub ratione complexionis: contra quos sic dicit Hieronymus. Multò melius est stomachum dolere quàm mentem, impetare corpori quàm servire, gressu vacillare quàm pudicitiam amittere.

Bernard.

Bernard. Epicurus atque Hypocras alter corporis voluptatem, alter bonam habitudinem præfert, magister meus utriusque rei contemptum prædicat. Alii se excusant sub ratione laboris: contra quos dicit Ambrosius. Dicunt plerique: Non possumus laborare, & jejunare. Ideoque non possunt quia nolunt: saltem laborent eo minus, ut jejunare possint. Secundò verò panes paucos sic multiplicavit, ut etiam superfluerent. Qui enim multiplicat semina in terra, ipse multiplicavit panes quinque in manu sua. *Terra autem bona facit fructum centesimum.* Fructus autem centesimus debetur virgini, martyri, & prædicatori. Cum igitur Christus fuerit virgo, martyr & prædicator, non fuit mirum si panes in tantum multiplicavit. In tantum autem multiplicati fuerunt, quòd duodecim cophini superfuerunt, juxta numerum duodecim Apostolorum. Voluit autem Dominus, ut fragmenta recolligerentur triplici de causa. Prima verò est literalis, quàm ponit Chrysostomus dicens, quòd Christus fragmenta colligere præcepit, non ostentatio superflua fuit, sed ut ne phantasmam reputarent quod factum esset. Propter quod etiam ex subjecta materia miraculum fecit, &c. Secunda verò causa est spiritalis quam ponit August. dicens, quòd fragmenta quæ populus non potuit manducare, sunt secretiora intelligentiæ, quæ multitudo capere non potest, quæ illis sunt committenda, qui idonei sunt alios docere. Tertia est moralis, quòd enim multæ reliquæ sunt collectæ, est contra multos, qui de suis sermonibus nullas volunt reliquias facere; sed totum quod cogitaverunt, volunt effundere, gravantes corda auditorum prolixitate sermonum. *Totum spiritum suum fert fatuus, sapiens differt & reservat in posterum.* Tertiò ipsos panes asperos sic dulcoravit, ut dulcem saporem haberent. Credendum est enim quòd nunquam fuerunt panes vel pisces melioris saporis. Et ratio potest esse, quoniam quando aliquid fit, potest fieri tribus modis, aut per naturam, aut per artem, aut per miraculum. Istud quod fit per naturam est melius in eodem genere, & eadem specie quàm fit illud quod fit per artificium. Illud autem quod fit per miraculum, multò melius est, quàm illud quod fit per naturam & per artem. Aurum quidem alchymicum per artem hominis factum videtur esse pretiosum; Sed aurum naturaliter radiis solaribus in terræ visceribus generatum, est pretiosius; Si verò aliquis Sanctus miraculose aliquam materiam converteret in aurum, illud esset pretiosissimum, sicut Joannes Evangelista legitur fecisse. Vinum etiam artificiose factum videtur esse bonum, sed in vite generatum naturaliter est melius. Vinum verum miraculose fa-

Matth. 13.

Etum ex aqua est optimum, sicut fuit vinum in nuptiis quod fecit Christus. Panis igitur quem quotidie comedimus, & est opus naturæ in quantum grana ex terra naturaliter sunt producta, & est opus artis in quantum grana conteruntur & rediguntur in farinam. Farina fermentatur, panis efficitur & decoquitur. Cum igitur isti panes fuerint producti miraculose, & panes quos comedimus, partim sint opus naturæ, & partim sint opus artis, & opus miraculi sit suprâ naturam & artem, manifestum est quòd isti panes & pisces melioris saporis fuerunt, quàm aliqui qui unquam fuerunt manducati.

Fragmenta colligi voluit Christus triplici de causa. Chrys.

August.

August. dicens, quòd fragmenta quæ populus non potuit manducare, sunt secretiora intelligentiæ, quæ multitudo capere non potest, quæ illis sunt committenda, qui idonei sunt alios docere. Tertia est moralis, quòd enim multæ reliquæ sunt collectæ, est contra multos, qui de suis sermonibus nullas volunt reliquias facere; sed totum quod cogitaverunt, volunt effundere, gravantes corda auditorum prolixitate sermonum. *Totum spiritum suum fert fatuus, sapiens differt & reservat in posterum.* Tertiò ipsos panes asperos sic dulcoravit, ut dulcem saporem haberent. Credendum est enim quòd nunquam fuerunt panes vel pisces melioris saporis. Et ratio potest esse, quoniam quando aliquid fit, potest fieri tribus modis, aut per naturam, aut per artem, aut per miraculum. Istud quod fit per naturam est melius in eodem genere, & eadem specie quàm fit illud quod fit per artificium. Illud autem quod fit per miraculum, multò melius est, quàm illud quod fit per naturam & per artem. Aurum quidem alchymicum per artem hominis factum videtur esse pretiosum; Sed aurum naturaliter radiis solaribus in terræ visceribus generatum, est pretiosius; Si verò aliquis Sanctus miraculose aliquam materiam converteret in aurum, illud esset pretiosissimum, sicut Joannes Evangelista legitur fecisse. Vinum etiam artificiose factum videtur esse bonum, sed in vite generatum naturaliter est melius. Vinum verum miraculose fa-

Prov. 19.

Totum spiritum suum fert fatuus, sapiens differt & reservat in posterum. Tertiò ipsos panes asperos sic dulcoravit, ut dulcem saporem haberent. Credendum est enim quòd nunquam fuerunt panes vel pisces melioris saporis. Et ratio potest esse, quoniam quando aliquid fit, potest fieri tribus modis, aut per naturam, aut per artem, aut per miraculum. Istud quod fit per naturam est melius in eodem genere, & eadem specie quàm fit illud quod fit per artificium. Illud autem quod fit per miraculum, multò melius est, quàm illud quod fit per naturam & per artem. Aurum quidem alchymicum per artem hominis factum videtur esse pretiosum; Sed aurum naturaliter radiis solaribus in terræ visceribus generatum, est pretiosius; Si verò aliquis Sanctus miraculose aliquam materiam converteret in aurum, illud esset pretiosissimum, sicut Joannes Evangelista legitur fecisse. Vinum etiam artificiose factum videtur esse bonum, sed in vite generatum naturaliter est melius. Vinum verum miraculose fa-

Fieri potest aliquid tribus modis.

SERMO II.

De Evangelio super quod 1. Christi pietas, humilitas, atque potentia laudatur, 2. Discipulorum differentie tres, 3. Turbarum congrua sessio, edendi satietas laudandique jucunditas exprimuntur.

Cum sublevasset Jesus oculos &c. In isto Evangelio de tribus personis fit mentio, scilicet de Christo, de Discipulis, & de turbis.

In Christo autem tria commendabilia inveniuntur. Primò enim in ipso commendatur pietas in compassione, cum dicitur: *Cum sublevasset Jesus oculos.* Deus enim habet duos oculos, scilicet oculum sapientiæ: *Omnia videt oculus illius.* Et oculum misericordiæ. *Gratia Dei & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius.* Istos duos oculos Deus videbatur habere clausos. Et oculum sapientiæ, quia nullus viam salutis cognoscebat. *Viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Et oculum misericordiæ, quia sibi nullum reconciliare volebat; idè conquerebatur Job dicens: *Sto & non respicis me, mutatus es mihi in crudelem.* Tandem oculum sapientiæ aperuit, quando populo Judæorum legem dedit. Oculum autem misericordiæ eis non aperuit, quia nullum ad se recipiebat, sed omnes ad infernum descendebant; Modò autem ambos oculos aperuit, scilicet oculum sapientiæ, per quem nobis viam salutis ostendit; & oculum misericordiæ, per quem ad suam gloriam nos admittit. *Lex per Moysen data est, ecce quia*

Oculos duos habet Deus. Eccl. 23.

Sap. 3.

Psal. 106.

Job. 30.

Joan. 1.

Beda.

Joan. 13.

Lex per Moysen data est, ecce quia runc aperuit eis oculum sapientiæ; *Gratia & veritas per Jesum Christum facta est,* ecce quia nobis aperuit oculum misericordiæ & gratiæ, idè dicitur: *Cum sublevasset oculos.* Beda. Quòd sublevasset oculos Jesus & venientem ad se multitudinem vidisse perhibetur, divinæ pietatis indicium est; quia cunctis ad se venire quærentibus, gratia misericordiæ cælestis occurrere consuevit. Secundò commendatur in Christo humilitas in collatione, cum dicitur: *Dicit ad Philippum, unde ememus panes ut manducent hi?* Magna boni-

Christus sua
cum familia
diversimodè
se exhibebat.

Joan. 13.

Luc. 22.

Joan. 15.

Tit. 2.

1. The. 2.

Eccl. 32.

August.

August.

Miraculo-
rum diversi-
tas.

Chrysost.

Matt. 7.

bonitas & humilitas Dei, qui de his quæ fa-
cturus erat, cum servis suis conferebat. Chri-
stus enim in sua familia, id est, inter Apo-
stolos aliquando exhibebat se superiorem, di-
cens: *Vos vocatis me Magister & Domine,
& bene dicitis; sum etenim.* Aliquando in-
feriorem: *Ego autem in medio vestrum sum,
sicut qui ministrat.* Aliquando æqualem,
dicens: *Jam non dicam vos servos, sed ami-
cos.* Amicitia enim non est nisi æqualium;
In hoc autem dat exemplum cuilibet Prælato,
quod inter suos subditos aliquando debet esse
major, aliquando minor, aliquando verò
æqualis. Major quantum ad correctionem,
unde dicit Apostolus cuidam Prælato: *Argue
cum omni imperio.* Minor quantum ad hu-
militatis reputationem, per quam debet his
quibus præest se reputare inferiorem; taliter
se reputabat inferiorem vel minorem Aposto-
lis qui dicebat: *Facti sumus parvuli in me-
dio vestrum.* Æqualis quantum ad amicabi-
lem conversationem: *Rectorem te posuerunt,
noli extolli, esto in eis quasi unus ex illis.*
Ista tria tangit August. dicens: Honore coram
vobis Prælati sit, ecce reverentia auctorita-
tis. Timore coram Deo prostratus sit pedibus
vestris; ecce reputatio humilitatis: Circa om-
nes seipsum bonorum operum præbeat exem-
plum, ecce conversatio amicitie. Tertiò in Christo commendatur potentia in mira-
culi operatione, per quam quinque panes
multiplicavit. Multiplicabantur autem quin-
que panes in manibus Christi dum frangeren-
tur, in manibus Discipulorum dum appone-
rentur; in dentibus edentium, dum comede-
rentur. Illud autem miraculum quotidie fit,
& tamen nemo miratur. August. Unde enim
multiplicat de paucis granis segetes, inde
multiplicat in manibus suis quinque panes;
ideò notandum quod sunt quædam miracula,
quæ tantum habent utilitatem, sed non admi-
rationem, ex eo quod frequenti usu valuerunt:
de quibus dicit August. Majus miraculum est
gubernatio totius mundi, quam saturatio quin-
que millium hominum de quinque panibus, &
tamen hoc nemo miratur, illud mirantur ho-
mines non quia majus est, sed quia rarum est.
Quædam autem miracula sunt quæ habent tan-
tum admirationem, sed nullam utilitatem si-
cut sunt miracula magorum & Antichristi.
Volare enim per aërem sicut fecit Simon Ma-
gus, statuas facere loqui, ignem descendere
de cælo, & hujusmodi quæ faciet Antichri-
stus, admirationem quamdam habent, sed
non utilitatem. Quædam autem sunt miracu-
la, quæ etsi habeant aliquam admirationem
& aliquam utilitatem, tamen non habent ne-
cessitatem. Et alia secundum Chrys. sunt mi-
racula malorum hominum Christianorum, qui
dicunt: *Domine nōne in nomine tuo pro-
phetavimus, & in nomine tuo demonia mul-
ta eiecimus? &c.* Non enim faciunt illa pro-
pter necessitatem, ut scilicet infideles conver-
rantur vel fideles confirmantur: sed propter
ostentationem, ut ipsi sancti reputentur. Quæ-
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

dam sunt quæ habent admirationem, quia
sunt præter ordinem cursumque naturæ, &
habent utilitatem, quia fiunt propter utilita-
tem proximorum: sicut est illuminare cæcos,
infirmos curare, & hujusmodi. Et habent
necessitatem, quia fiunt quando imminet ne-
cessitas fidei, vel alicujus periculi. Et talia
fuerunt miracula Christi & Apostolorum: &
taliam sunt miracula quæ faciunt sancti viri in
virtute nominis Christi.

Secundò fit mentio de discipulis, inter
quos videntur fuisse tres differentie. Qui-
dam enim eorum adhuc habebant fidem tar-
dam: de quorum numero erat Philippus.
Unde dicit Alquinus: Si perfectè de creato-
re Philippus intelligeret, de ejus potentia lar-
gitate non dubitaret. Alii habebant fidem
imperfectam: de quorum numero erat An-
dreas, de quo dicit Chrysost. Memor An-
dreas quod Helisæus Propheta pavit centum
homines de viginti panibus, credidit quod &
istos quinque panes posset multiplicare. Sed
in hoc fides sua fuit imperfecta, quia credi-
dit quod de pluribus plura, & de pauciori-
bus pauciora fieri possent; Et ideò dicit: *Sed
quid hæc inter tantos?* Alii autem erant qui
habebant devotionem sollicitam, & operosam,
sicut ceteri discipuli, qui panes à Christo re-
ceptos distribuebant turbæ sollicitè. Non est
igitur mirandum si in aliqua congregatione
inveniantur aliqui nimis tardi, aliqui imper-
fecti, aliqui magis perfecti, aut devoti. Nam
tardi sunt de novo incipientes: Imperfecti
sunt de bono in melius proficientes; Devoti
sunt perfectionem apprehendentes. *Iusto-
rum semita quasi lux splendens*, hoc respi-
cit statum incipientium, *Procedit*, hoc re-
spicit statum proficientium, *Et crescit usque
ad perfectum diem*, hoc respicit statum per-
fectorum.

Tertiò fit mentio de turbis, in quibus
tria fuisse dicuntur. Primò in sedendo ma-
gna congruitas, quia sederunt super fœnum:
erat enim in loco multum fœnum. Qui er-
go refici vult pane gratiæ cælestis, congruum
est, ut sedeat super fœnum, id est, domine-
tur corpori suo, & mortificet carnem suam.
Nam sicut dicitur, *Omnis caro fœnum.* De
ista mortificatione dicitur: *Mortificate mem-
bra vestra, quæ sunt super terram.* Non
enim dixit, quæ sunt sub terra, vel in terra,
sed super terram. Sub terra est homo in mor-
te; in terra autem est homo in senectute.
Unde & homo senex dicere consuevit: Ego
sum in terram. Super terram est homo in juven-
tute; Unde de aliquo foris juvene dicere con-
suevimus: Iste est super terram. Sedere igitur
super fœnum, id est mortificare corpus
suum dum est sub terra, est impossibile; dum
est in terra, est utile; dum est super terram
est meritorium & salubre. Secundò, in eden-
do magna satietas, unde dicitur, *ut autem
impleti sunt, &c.* In inferno quidem est esu-
ries magna: tam magna quidem, quod lin-
guas suas manducabunt. *Commanducave-
runt*

Discipulo-
rum Christi
differentie
tres.

Chrys.

Matth. 14.

Prov. 4.

Mortificatio
carnis neces-
saria.
Isai. 40.

Apo. 16.

Isai. 19. runt linguas suas. Et brachia sua, & brachia aliorum devorabunt. *Unusquisque carnem brachii sui devorabit, Manasses Effraim, & Effraim Manassem.* Et præ nimia fame Deum blasphemabunt; ideò subditur: *Simul ipsi contra Judam.* Judas interpretatur *confitens*, & significat sanctos qui semper Deum laudabunt. Dammati autem erunt contra Deum confitentes, quia Deum non laudabunt, sed blasphemabunt. *Cum esurierit irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo.* In cælo autem est satietas plena: *Satiabor cum apparuerit tua gloria.* In mundo verò est satietas semiplena: Sancti enim viri, & reficiuntur per cælestium prægustationem, & tamen impediuntur per corporis corruptionem: *Vinum tuum mixtum est aqua. Calix in manu Domini vini meri,* ecce plena satietas cæli, *plenus mixto,* ecce semiplena satietas mundi, *Veruntamen fex ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ,* ecce misera fames inferni. Tertiò in laudando magna jucunditas, quod notatur, cum dicitur: *Illi autem homines cum vidissent, quòd fecerat signum, dicebant, quia hic est verè Propbeta.* Antè quidem refectionem præmittitur, quòd Christus gratias egit: post refectionem dicitur quòd turba Deum laudavit. In quo instruimur quod ante refectionem debet præcedere benedictio ad cibi sanctificationem. *Omnis creatura Dei bona: & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.* Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem, Chryf. super illud: *Gratias egit.* Erudit nos inquit, non prius tangere mensam, donec gratias egerimus ei qui cibum dedit. Unde diabolus intravit in sanctimoniam quæ lactucam sine benedictione comedit. Secundò debet concomitari lectio ad spiritalem refectionem. **August.** Cum acceditis ad mensam donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu, & contentione audite, ne solæ fauces cibum sumant, sed & aures esuriant verbum Dei: Tertiò debet subsequi laus ad gratiarum actionem. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.*

Benedicere mensam tenemur.

Chrysof.

August.

1. Cor. 10.

SERMO III.

Quid per quinque panes spiritualiter intelligitur.

August.

Est puer unus hîc qui habet quinque panes bordeaceos, &c. Dicit August. Non est magnum pascere ventres iterum morituros, sed magnum est pascere animas in æternum victuras. Convivium igitur istud quinque millia hominum (exceptis parvulis, & mulieribus,) tunc refecit; sed convivium spirituale, quod per istud significatur, multò plures pascit. Sicut autem tunc in illo convivio quinque panes fuerunt, sic in nostro

spirituali convivio quinque panes distingui possunt.

Primus est panis pœnitentialis; de quo dicitur: *Cibabis nos pane lachrymarum: & potum dabis nobis in lachrymis in mensura.* Panis enim & potus lachrymarum datur nobis in mensura, & infra mensuram, & supra mensuram. In mensura quidem proportionis, quia quantum homo est delectatus in peccatis, tantum debet se affligere in pœnitentiæ lamentis. Datur autem infra mensuram durationis, quia panis lachrymationis est transitorius. Panis verò consolationis, qui inde causatur erit perpetuus. Datur verò supra mensuram moderationis, quia ille panis lachrymationis moderate, & mensuratè suscipitur. Panis verò æternæ consolationis supra mensuram datur, & de isto pane dicitur similiter: *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Ac si dicat Propheta: Vos qui diu dormivistis somno culpæ, qui diu sedistis corpore negligentia, qui diu manducastis voracitate gulæ; amodò surgite, & manducate panem doloris & pœnitentiæ. Iste autem panis pœnitentiæ conficitur, quando peccata minutatim conteruntur, ex grano enim integro panis non conficitur, de grano autem fracto, etsi conficiatur, non delicatus habetur: ex grano verò minutatim contrito, & in farinam redacto, panis conficitur delicatus. Sic etiam dicendum est de corde humano; quidam enim habent cor integrum & durum, quod per pœnitentiam eorum scindi non potest: Ex tali corde non efficitur panis Dei, sed panis diaboli; & tale quod hic non fuit fractum per dolorem, in futuro frangetur per dæmonum malleationem. *Parata enim sunt derisoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus, &c.* Alii sunt qui cor suum frangunt, & peccata sua universaliter plangunt, & quamdam superficalem contritionem in corde gerunt; tales etsi de corde suo panem Dei faciunt, non tamen delicatum conficiunt; de quibus dicitur: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Alii sunt qui peccata sua sigillatim plangunt, & minutatim conterunt, & omnes circumstantias peccatorum, & etiam peccata minuta in confessione dicunt; & tales de corde suo delicatum Deo panem faciunt, de quibus dicitur: *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Minus dicit, & plus significat, id est, multum acceperis, & de hoc multum gaudebis. Simile est videre in specie aromatica; species enim aromatica dum est integra non redolet, confracta parum, contrita multum: Sic & cor integrum, & per dolorem non scissum coram Deo non redolet, sed fœtet: superficialiter autem fractum, parvum odorem reddit; minutatim autem confractum magnum odorem emittit. Potest etiam adduci tertium exemplum in terra; nam terra integra & nullo vomere scissa, nullum fructum facit: terra autem in grossas partes scissa, parum fructum reddit; minu-

1. Panis.

Pœnitere quando de-beamus.

Ps. 126.

Cordium dis-ferentia.

Prov. 19.

Joël 3.

Ps. 50.

Cor pœnitentis quibus assimilatur.

minutatim verò contrita & culta magnum fructum facit : sic & de corde humano est dicendum.

2. Panis.

Joan. 6.

Ignem triplici
Christus qui
panis dicitur
fuit exco-
ctus.

Heb. 10.

Luc. 12.

Rom. 5.

Hier.

Col. 1.

Zach. 9.

1. Mach. 6.

Manduca-
tur Christus
tripliciter.

August.

1. Cor. 6.

Joan. 6.

3. Panis.

Isai. 58.

Eleemosyna
necessitas.

Secundus est panis sacramentalis, qui est panis Eucharistiæ quo fideles in festo Paschæ reficiendi sunt; de quo dicitur: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.* Iste panis in arca uteri virginalis fuit formatus de tribus farinis, sicut dicit Bernard. scilicet, farinâ æternâ, id est deitate æternâ; antiqua, id est, carne ab Adam traductâ; & nova, id est animâ de novo creatâ. Iste panis sic fractus triplici igne fuit excoctus, scilicet igne deitatis, quoad farinam æternam; de quo igne dicitur: *Deus noster ignis consumens est.* Ignem passionis quoad farinam antiquam: *Ignem examinasti,* & igne amoris, quoad farinam novam, quia ejus anima tota fuit igne amoris inflammata; de quo igne dicitur: *Ignem veni mittere in terram,* &c. Iste panis sic factus & sic excoctus per quinque frusta, id est quinque vulnera, fuit incisus, ut primum vulnus reconciliaret patrem: *Cum enim inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus.* Secundum vulnus ut cœlestem januam aperiret: *Per proprium sanguinem introivit semel in sancta,* &c. Hieron. Sanguis Christi janua est paradisi. Tertium vulnus ut ruinam Angelicam repararet. *Pacificans per sanguinem crucis, quæ in cælis sunt, & quæ in terris.* Quartum vulnus ut sanctos Patres de limbo educeret: *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos,* &c. Quintum vulnus ut omnes homines ad amorem suum totaliter inflammaret; hoc significatum est ubi dicitur, quod elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori, ad acuendum eos in prælium. Iste sic factus & excoctus, & sic incisus non restat nisi ut manducetur. Manducatur autem tripliciter. Aliquando scilicet spiritualiter tantum; sic manducant eum quotidie boni per fidem & amorem: de qua manducatione dicit August. Ut quid paras dentem & ventrem? Crede, & manducasti. Aliquando sacramentaliter tantum, sicut manducant eum mali: de qua manducatione dicitur: *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* Aliquando sacramentaliter, & spiritualiter sicut manducant eum viri perfecti, de qua manducatione dicitur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

Tertius est panis materialis, quem quotidie in oratione petimus, dicentes: *Panem nostrum quotidianum da nobis bodie.* Iste panis est pauperibus communicandus, aliàs enim jejunia nostra Deo non placent nisi eleemosynis ornata sint. Unde postquam Dominus dixit: *Nonne hoc est jejunium, quod elegi, dicit Dominus.* Et subdit: *Frangite esurienti panem tuum.* Dicit enim Petrus Ravenus quod eleemosyna est jejunio, sicut oleum est lucernæ, sicut sol diei, & sicut anima corpori. *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

ri. Sicut enim lucerna extinguetur cum oleum defecerit, sic jejunium suum meritum perdit, cum eleemosyna defuerit. Unde dicit Greg. Gregor. Talia sunt sine charitate nostra jejunia, qualis est sine oleo lucerna. Fumigare quidem & fœtere sine oleo lucerna potest, sed lucem dare non potest. Est etiam eleemosyna jejunio sicut sol diei. Sicut enim sol tenebras, & nubes expellit & glaciem dissolvit: sic eleemosyna juncta jejunio omnia peccata excludit. *Eleemosyna pauperis non erit in oblivione, & sicut in sereno glacies solventur peccata tua.* Est etiam eleemosyna jejunio sicut anima corpori; sicut enim corpus moritur cum anima recedit, sic jejunii meritum perditur cum eleemosyna defecerit: & sicut redeunte animâ corpus vivificatur, sic jejunio adjuncta eleemosyna, ipsum jejunium sanctificatur. *Sanctificate jejunium.* Ille qui dem sanctificat jejunium, qui eleemosynis ipsum ornat. Si igitur volumus ut jejunium nostrum ad cælum ascendat, duas alas faciamus eidem. Secundum Greg. duæ alæ sunt eleemosyna & oratio; secundum Petrum Raven. duæ alæ sunt eleemosyna & veritas, ut scilicet homo & eleemosynas faciat, & de seipso in Confessione veritatem dicat: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.* Tale ergo jejunium eleemosynâ, & oratione & confessione sic ornatum, facit hominem dignum Paradiso; conservat à peccatorum diluvio, & protegit à concupiscentiæ incendio. Vitium autem gulæ contrarium operatur: ista tangit Petrus Raven. dicens, Adam quamdiu jejunare voluit in Paradiso mansit, sed gula inde eum expulit. Noë jejunans in Arca à fluctibus conservatus fuit, quem postmodum ebrietas denudavit. Loth per jejunium incendium Sodomitarum evasit: qui inebriatus incendio incestus adustus fuit.

Quartus est panis infernalis, de quo dicitur: *Comederunt panem impietatis, & vinum iniquitatis biberunt.* Istum panem peccati pœnitentes debent fugere & abhorrere. Panem enim prodesset jejunare à cibis, nisi homo abstinere à peccatis. Unde Dominus ostendens jejunium sibi acceptum dicit: *Nonne hoc est jejunium quod elegi; dissolve colligationes impietatis: solve fasciculos deprimentes.* Quidam enim habent impietates colligatas, de quibus conficitur una chorda cum sex filis; per quam diabolus animam trahit ad supplicium infernale; Primum enim filum est mala cogitatio; secundum est mala delectatio, tertium malus consensus, quartum mala operatio, quintum mala consuetudo, sextum necessitas peccandi. Debet etiam fasciculos deprimentes solvere, id est peccata abjicere. Sed sunt quidam qui cum deberent de isto fasce diminuere, semper volunt peccata peccatis addere. Legitur in Vitis Patrum, quod Angelus dixit Arsenio: Veni & ostendam tibi opera hominum; & vidit quemdam ligna in nemore incidentem, & fascem facientem, & cum elevare non posset, iterum ligna inci-

Gregor.

Eccl. 3.

Joël. 2.

Jejunii alæ
duæ.

Pet. Rav.

4. Panis.
Prov. 4.

Jejunium
quomodo
fiendum.

incidebat & ad fascem addebat. Deinde vidit quemdam de puteo aquam haurientem in cisternam perforatam refundentem. Deinde vidit duos homines volentes trabem in Ecclesiam introducere, non in longum, sed in transversum. Exposuit Angelus, dicens: Primi sunt qui peccatis peccata addunt: & tam magnum fascem faciunt, quod ipsum ferre non possunt, cum tamen non deberent addere, sed minuire. *Convertere ad Dominum & relinque peccare ante faciem Domini, & minue offensa-*

Eccl. 17. *Secundi sunt qui habentes animas suas per diversa crimina perforatas, qui si de genere bonorum aliqua faciunt, omnia amittunt: Qui mercedes congregavit, misit eas in sac-*

Agg. 1. *cum pertusum. Tertiis sunt superbi; cum enim porta Paradisi sit angusta, ipsi tamen nolunt incedere recti sed transversi. Nec nolunt se incurvare, sed elevare; & ideo intrare non possunt in templum Dei, sed foris manent exclusi. Quam angusta porta & arcta via quæ ducit ad vitam.*

Matth. 6. *Quintus panis est cælestis, de quo dicitur; Beatus qui manducabit panem in regno Dei. De ista manducatione dicitur: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater*

5. Panis.
Luc. 14.
Ibid. 22.

meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ex quibus verbis *Convivii cælestis sublimitas.*
habetur, quod illud convivium habebit ministrantis sublimitatem, cum dicit: Ego; non aliquis Angelus non Petrus Apostolus, non aliquis Sanctus; sed ipse Christus. Amen dico vobis, quod præcinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Secundo habebit convivantium ordinabilitatem, cum dicitur: Dispono, id est, diversis mensis pono. Nam in una mensa erunt Patriarchæ, in alia mensa Prophetæ, in alia Apostoli, & sic de aliis: In domo patris mei multæ mansiones sunt. Ter- *Luc. 21.*
tiò habebit cibi, & potus dulcem suavitatem, cum dicitur, ut edatis & bibatis. Qui edunt me adhuc esurient. Quarto habebit mensæ pretiositatem, quia comedet in eadem mensa cum Deo, cum dicitur: Super mensam meam. *Joan. 14.*
Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Quinto habebit loci amœnitatem, cum dicitur: In regno meo, Illa enim domus Dei erit pulchra & amœna: Pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israël. Erit magna & lata: O Israël quam magna est domus *Psal. 127.*
Dei, & ingens locus possessionis ejus. *Num. 24.*
Baruch. 3.

DOMINICA IN PASSIONE.

SERMO I.

1. De causa Passionis Christi super Evangelium, 2. De Pœna & efficacia ejusdem super Epistolam.

Joan. 3.
Joan. 11.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Ista Dominica vocatur, Dominica in Passione Domini, non tamen quod tali die Christus sit passus, sed vocatur Dominica in Passione, quia post Lazari suscitationem fuit ad mortem sententiat. Istud autem miraculum de resuscitatione Lazari, legitur feriâ sextâ præcedente istam Dominicam. Illa enim resuscitatio creditur facta fuisse primâ Lunâ Martii, cujus Lunâ quintadecimâ crucifixus est Dominus: & quia post illam sententiam firmatam ista Dominica prima occurrit, ideo Ecclesia in ista Dominica Officium de Passione incipit. Secundum autem August. duo sunt quæ commendant martyrium, scilicet, pœna & causa. Ait enim in libro de patientia: Quando videris aliquem gravia pati, noli continuò laudare patientiam quam non ostendit, nisi causa patiendi; quando illa bona est, tunc ista vera est. In Evangelio igitur hodierno ponitur causa Passionis. In Epistola autem ponitur pœna & efficacia Passionis.

August.

Martyrium
duo commen-
dant.

Passionis
Christi causa
duplex.

Causa autem passionis quare scilicet Judæi Christum occiderunt, fuit duplex, scilicet sanctitas vitæ, & veritas doctrinæ. Sanctitas quidem vitæ Christi Judæos incitabat

ad invidiam, cujus sanctitas notatur cum dicitur: *Quis ex vobis arguet me de peccato? quare non creditis mihi?* *Peccatum dissi.*
Cum enim quinque modis fiat peccatum, scilicet corde, ore, opere, omissione & origine; nullo istorum modorum Christus peccavit. Non corde, quia semper habuit cogitationes mundas. Caput autem ejus, & capilli erant candidi tanquam lana alba. Capilli capitis sunt cogitationes mentis, quæ in illo fuerunt candidæ atque purissimæ. Non ore, quia habuit locutiones discretas & utilissimas. Non opere quia habuit operationes sanctissimas. De his duobus dicitur: *Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* *Apoc. 1.*
Non omissione, quia nullum bonum omisit, quod facere debuit. *Quid est quod ultra facere debui vineæ meæ, & non feci?* *Isai. 5.*
Non origine quia nullum peccatum originale contraxit, sed sanctus fuit in conceptu, & sanctus in ortu. *Ideoque quod nascetur ex te sanctum.* *Luc. 1.*
Secunda causa fuit veritas doctrinæ, quæ & Judæos incitabat ad inimicitiam, quia veritas odium parit, quod notatur cum dicitur: *Si ergo veritatem dico, quare non creditis mihi.* *Veritas quibus odiosa existat.*
Contingit enim de veritate, sicut contingit de luce, odore & sapore; Lux enim est amabilis puris oculis, habentibus oculos lippos odibilis. August. Oculis ægris odiosa lux est, quæ puris est amabilis. Odor est homini gratus quantum recreat & confortat, sed odiosus est serpenti, quia ipsum occidit & fugat. Panis palato sano est sapidus, qui palato infirmo est insipidus & pœnoscus. August. Palato non sano pœna est panis, qui sano est suavis. Veritas igitur odiosa est superbis, sicut lux odiosa est oculis lippis.

lippiis. Si enim prædicatur superbis de veritate humilitatis, talis veritas tam fulgens & clara est eis odiosa: *Abominatio est superbia humilitas.* Causa autem est lippitudo superbiæ, quæ obstitit ne ista lux fulgeat in oculis animæ. Gregor. Tumor mentis obstaculum est veritatis. Idem. Eam quippe quam non invenit humilem veritas, fugit mentem. Secundò est odiosa luxuriosis, sicut odor serpenti. Si enim prædicatur eis de odore puritatis & munditiæ, talis odor eis displicet. *Audiet luxuriosus, & displicebit ei.* Causa autem est quia instar serpentum, & porcorum malunt stare in fœtore luxuriæ, quàm in odore munditiæ. Unde cùm quidam lascivus audiente Pythagora diceret se malle cum mulieribus, quàm cum Philosophis conversari; & sues inquit, libentiùs in cœno quàm in aqua clara morantur. Tertiò est odiosa avaris, sicut panis palato corrupto. Si enim eis prædicatur contemptus terrenorum & appetitus cœlestium, talis panis doctrinæ licet in se sit suavis, eis tamen est execrabilis. *Execratio est divitum pauper.* Causa est, quia habent palatum corruptum, ideo non possunt sentire saporem cœlestium. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* August. Palatum febricitantis habet, cui mel cœleste insipidum est. De habentibus autem palatum sanum dicit Chrys. Verè, non habet super terram, quod amet qui donum cœleste in veritate gustaverit.

In epistola autem hodierna ponitur potentia & efficacia Passionis, & sanguinis Jesu Christi, ubi ostenditur quod Sanguis Christi habuit efficaciam & virtutem in cœlo, in mundo, & in inferno. In cœlo autem habuit duplicem efficaciam. Prima est, quia cœlum aperuit, quòd notatur cùm dicitur: *per proprium sanguinem introivit semel in sancta.* Cœlum enim clausum erat, cujus clausura figurata est in clausura viæ Paradisi terrestris, quæ à tribus clausa erat, scilicet angelica custodia, flamma apposita, & rompheæ bis acuta; ut custodia angelica ostium clausum teneret, flamma apposita hominem ab ingressu arceret, & romphæa bis acuta hominem deterreret. Idèò sanguis Christi fuit clavis Dei, & aqua Dei, & etiam pretium Dei. In quantum autem fuit clavis Dei ostium aperuit. *Dabo clavem David super humerum ejus, aperiet & non erit qui claudat, &c.* Quod secundùm Glossam de cruce accipitur quam Christus suis humeris bajulavit; ideo sanguis Christi clavis paradisi est. In quantum fuit aqua Dei ignem infernalem quoad bonos extinxit. *Ignem ardentem extinguivit aqua.* In hujus signum aqua de Christi latere emanavit. Ista duo tangit Hieron. dicens. Flammea illa romphæa & foribus præfidentia Cherubin in Christi extincta, & reserata sunt sanguine. In quantum fuit pretium Dei rompheam bis acutam abstulit. Perillam enim rompheam justitia Dei figurabatur, quæ bis acuta erat, quia corpus & animam occidebat, vel quia requirebat satisfactionem de

commissis & omisissis. Istam satisfactionem Christus fecit quando suum sanguinem in pretium Patri dedit. Unde cantatur: *Qui pro nobis aeterno patri Adæ debitum solvit.* Secunda efficacia fuit, quia Deum reconciliavit, quod notatur, cùm dicitur, *& ideo novi testamenti mediator est.* Erat quidem guerra inter Deum & hominem, idèò Christus mediatorem se fecit. *Unus est enim mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum pro nobis.* Sæpè enim contingit, quod quando quis inter duos rixantes se interponit, ab utroque vulnus accipit; sic Christus vulneratus fuit ab homine. *His Zach. 13. plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Et à Deo patre. *Propter scelus populi mei percussi eum.* *Disciplina pacis nostræ super eum.* Homo quidem debebat disciplinari, sed Christus ipsam disciplinam recepit, & sic Patrem pacificavit. Ista autem disciplina fuit multum fortis & dura. Illa autem disciplina quæ fit cum virgis est fortis, quia carnem frangit: illa quæ fit cum spinis est fortior, quia usque ad ossa perforando pertingit: illa quæ fit cum ferreis instrumentis est fortissima, quia animam de corpore excutit: ista triplici disciplinâ Christus fuit disciplinatus. Primò cum virgis, quando ad columnam fuit flagellatus; & illa disciplina totum corpus suum vulneravit, & sanguine replevit. Secundò cum spinis fuit coronatus, & illa disciplina secundum Gregor. os capitis perforavit, & usque ad cerebrum pervenit. Nec aliquis dicat hoc esse impossibile, quod spinæ fragiles os durum capitis poterant perforare, quia omnis cedit natura, ubi adest voluntas divina. Cùm enim Christus voluerit sustinere durissimum cruciatum, voluit ut spinæ pertingerent usque ad cerebrum. Non est contrarium ei quod dicitur: *Os non comminuetis ex eo,* quia illud os capitis non fuit comminutum, licet fuerit perforatum. Tertiò cum instrumentis ferreis, id est, cum clavis acutis, & illa disciplina animam ejus à corpore excussit. *Inclinato capite tradidit spiritum.* Secundò sanguis Christi habuit virtutem in mundo, & ista est duplex. Homo quidem erat servus & immundus. Quia ergo erat servus, idèò Christus sanguinem effudit in pretium redemptionis, quod notatur, cùm dicitur: *Æterna redemptione inventa.* Et fecit Christus in ista redemptione, sicut liberalis mercator facere consuevit, qui invento quem diu desideravit lapide pretioso, sacculum pecuniæ studiosè ligatum non dissolvit, sed lacerat: pecuniam non numerat, non ponderat, non mensurat, sed venditori exponit, ut accipiat quantum velit. Christus quidem habuit sacculum pecuniæ, id est, corpus proprium, plenum pretioso sanguine. *Sacculum pecuniæ secum tulit.* Non autem expectavit, ut iste sacculus dissolveretur, id est, communi morte finiretur, sed quinque partibus ipsum lacerari voluit, ut pretium largiter egrederetur, & homo citò redimeretur. Cætera quidem Deus fecit in numero, pondere, &

1. Thi. 2.

Zach. 13.

Isai. 43.

Ibid.

Disciplinatus fuit Christus disciplinatripli.

Joan. 19.

Ibid.

Liberalitas Christi.

Prov. 7.

Sap. 9.

SERMO II.

Quomodo Christus fuit pontifex, & propter vocabulum, & propter habitum, & propter unctionis mysterium, & propter officium.

Tulerunt ergo lapides Judæi, ut jacerent in eum. Mundus præsens erat tanquam mare tempestuosum, & tanquam fluvius rapidus & profundus, in quo omnes periclitabantur; ideò & Deus quemdam pontem ibi posuit, per quem omnes ad patriam caelestem securi transirent. Est autem consuetudo, quòd quando pons construitur, primò lapides jaciuntur & pilæ fundantur, deinde super pilas pons ipse construitur.

In Evangelio igitur hodierno agitur de pilarum fundatione, cum dicitur: *Tulerunt lapides Judæi.* In Epistola verò agitur de ipsius pontis fabricatione, cum dicitur, *Christus assistens Pontifex*, id est, pontem faciens.

Circa primum sciendum quòd Judæi Christo mortem intentaverunt, cum ipsum lapidare voluerunt. Tribus enim vicibus Christo mors intentata fuit. Primum per Herodem, qui ipsum voluit occidere, cum infantes occidit. Secundò per suos compatriotas, qui ipsum volebant præcipitare. Tertiò per Judæos, qui ipsum voluerunt lapidare. Multi etiam adhuc hodie ipsum lapidare videntur. De quibus sic dicit Beda: Quotquot malas cogitationes qui assumit, quasi tot lapides in Christum mittit, ac deinde, quantum ad se pertinet, si ad deliberationem transit, Jesum extinguit.

Circa secundum notandum, quòd Christus dicitur Pontifex propter quatuor causas, scilicet, propter vocabulum, propter habitum, propter unctionis mysterium, & propter officium.

Primò igitur dicitur Pontifex propter vocabulum. Nam sicut dictum est, Pontifex dicitur quasi, *pontem faciens*. In mari enim hujus mundi ferè omnes periclitabantur & naufragium patiebantur, ideò Deus contra istud naufragium triplex dedit adjutorium, scilicet navem, tabulam & pontem. Navis est innocentia in qua positus fuit Adam; sed ista navis fracta fuit quando peccavit. In hac navi fuit Virgo Beata, quæ navi integra ad portum Paradisi pervenit. In hac navi sunt omnes baptizati, quamdiu servant innocentiam baptismalem. Sed quia ferè omnes frangunt navem innocentiae, ideò Deus paravit secundum adjutorium, scilicet tabulam pœnitentiæ; Nam secundum Hieron. pœnitentia est secunda tabula post naufragium. In hac tabula pœnitentiæ fuit Maria Magdalena, quæ cum ista tabula ad portum paradisi pervenit: immò etiam multas alias virgines quæ erant in navi innocentiae transcendit, & quantum ad meritum, & quantum ad præmium.

Ber-

Mors tribus vicibus fuit Christo intentata.
Matth. 2.
Luc. 4.

Beda.

Pontifex dicitur. Christus 4. de causis.

Hieron.

mensura, excepto opere nostræ redemptionis; ibi enim non servavit numerum, ut scilicet, unam vel duas guttas sanguinis sui daret, cum una sola sufficeret. Non servavit pondus, ut scilicet unam unciam, vel libram effunderet. Non servavit mensuram, ut scilicet unum calicem mensuraret, sed totum effudit. *Copiosa apud eum redemptio.* Bernard. Prorsus copiosa, quia non gutta sanguinis, sed unda fluminis per quinque partes corporis emanavit. Secundò homo erat immundus, & ideò Christus sanguinem suum effudit in lavacrum emundationis; quod notatur cum dicitur: *Sanguis Christi emundavit conscientias nostras.* Non solùm autem conscientias nostras emundavit, sed etiam omnia elementa purgavit. Erat enim infectus aër ex idololatrarum thurificatione: infecta terra ex innocentis sanguinis effusione: infecta aqua ex hostiarum lotionem: infectus ignis, ex sacrificiorum concrematione. Ideò enim Christus in aëre pati voluit, ut aërem sanctificaret. Sanguis ejus in terram cecidit, ut terram mundaret. Aqua etiam de latere ejus exivit, ut aquam purificaret. Tandem Spiritus sanctus in igne apparuit, ut ignem sanctificaret. Tertiò sanguis Christi habuit virtutem in inferno, quia ipsum confregit, & sanctos Patres inde eduxit. Nam propter prævaricationes primorum parentum, quæ adhuc durabant in veteri testamento, omnes ad lymbum descendebant, sed Christus per suam mortem eos inde eripuit, quod notatur cum dicitur; *Ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, &c.* Legitur in Historia scholastica, quod Salomon habebat strutionem habentem pullum, quem pullum Salomon in caveam vitream inclusit. Cum verò pater filium habere non posset, vermem de deserto attulit, & de sanguine ejus caveam ipsam linivit, & continuo fracta fuit, & sic pullum suum inde eduxit. Iste vermis est Christus, qui dicit: *Ego autem sum vermis & non homo.* Vermis enim nascitur de humore terræ virtute caloris solaris. Et sicut iste vermis patrem habet in cælo, scilicet solem; & matrem in terra, scilicet terræ humorem: Sic etiam Christus in cælo habet patrem sine matre, & in terra habet matrem sine patre. Pulli inclusi in cavea erant sancti patres inclusi in cavea infernali, sed venit iste vermiculus, & virtute sui sanguinis caveam illam confregit, & filios suos videlicet sanctos Patres inde eduxit. *Contrivit portas æreas & vectes ferreos confregit.* Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, &c.

Psal. 129.
Bernard.

Purgavit Christus elementa omnia sanguine suo.

Notandum.

Psal. 21.

Zach. 9.

Bernard.

Bernard. Sicut Deus non privavit bonis eos qui ambulant in innocentia, ita nec privavit bonis eos qui ambulant in pœnitentia. Quia verò sunt multi qui projiciunt tabulam pœnitentiæ, ideò Deus paravit tertium adjutorium, scilicet pontem, id est, meritum passionis Dominicæ. Tunc enim Christus pons factus est nobis, cujus pilæ, ut dictum est hodie, sunt fundatæ; in parasceve autem quatuor trabes fuerunt superinductæ: quarum una fuit de palma, secunda de oliva, tertia de cedro, quarta de cypresso. De his quatuor crux Christi facta fuit. Deinde super has trabes strata est tabula, id est, caro Christi purissima, quæ quatuor clavis ibidem fuit clavata, ideò non restat, nisi ut homo super hunc pontem ascendat, & ad patriam pergat.

Crux de quibus confecta lignis.

Secundò dicitur Pontifex propter habitum; Habuit enim amictum, quando fuit velatus: albam quando ab Herode veste albâ fuit circumdatus: planetam, quando purpurâ fuit indutus: cingulum & stolam, quando ad columnam, & quando in manibus fuit ligatus: manipulum, quando fuit clavis perforatus: mitram, quando spinis fuit coronatus: baculum pastorem, quando arundo fuit sibi data in manibus: sandalia, quando claves habuit in pedibus.

Christus à quibus fuit unctus.

Tertiò dicitur Pontifex, propter unctionis mysterium. Solent enim Pontifices quando consecrantur inungi. Christus igitur fuit unctus à Patre, à Matre, à Magdalena & à Judæis. A Patre quidem fuit unctus unctione charismatis, id est, gratiâ, vel donis Spiritûs sancti. *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Olim enim Deus erat homini durus, sed modò est unctus, ideò factus est flexibilis & mansuetus, ideò dicitur: *Unxit te Deus, Deus tuus.* Erat iratus, modò factus est lætus, ideò subditur: *Oleo lætitiæ.* Erat avarus, sed modò factus est largus, ideò subditur: *Præ consortibus tuis.* Dedit enim Christo spiritum sine mensura, de cujus plenitudine accipiunt universi. Secundò fuit unctus à Matre unctione lachrymarum, quando scilicet ejus corpus de patibulo fuit depositum. Unde potest dici de ea, quod dicitur de Anna. *Flebat igitur mater ejus, irremediabilibus lachrymis, atque dicebat: Heu me fili mi, lumen oculorum meorum, solatium vitæ meæ, baculus senectutis meæ.* Erat enim lumen oculorum suorum, quia oculum intellectûs ejus illuminavit Divina sapientia, & oculum affectus cælestis gratia. Erat solatium vitæ suæ, quia totum gaudium suum erat stare cum filio suo, loqui cum eo, ire cum eo, & videre eum. Erat etiam baculus senectutis suæ, quia cùm tunc esset ferè quinquagenaria, ideò auxilio filii sui indigebat. Christus tamen loco sui dimisit sibi Ioannem Evangelistam, qui respectu sui erat baculus arundineus, & infirmus. Tertiò fuit unctus à Magdalena, quæ ipsum inunxit in capite, & in pedibus; Etiam in toto

Psal. 44.

Tob. 10.

corpore inungere voluit, quando ad monumentum cum aromatibus fuit. Per quod datur intelligi, quòd illi Christum ungunt in capite, qui ex devotione afficiuntur in sua divinitate. Illi ungunt in corpore, qui afficiuntur in sua humanitate, sive passione. Illi ungunt in pedibus, qui misericordes sunt pauperibus. Quartò, fuit unctus à Judæis, qui ipsum in toto corpore unxerunt, quando totum corpus sanguine repleverunt. Unde angeli admirantes eum sic inunctum dixerunt: *Isai. 63. Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra. Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari.*

Quartò, dicitur Pontifex, propter officium Pontificis. Est autem officium Pontificis triplex. Unum est pro populo orare: *Rogabit pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Christus igitur oravit pro nobis multipliciter, nam oravit verbis: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro his qui credituri sunt per verba illorum in me.* Oravit lachrymis: *Qui in diebus carnis suæ, est, mortalitatis suæ, preces, supplicationesque ad illum, qui posset eum salvum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* Oravit sanguine: *Accessistis ad sanguinis asperersionem melius loquentem, quam Abel.* Sanguis enim Abel petebat vindictam, sed sanguis Christi petebat misericordiam. Orat quotidie per cicatricum repræsentationem: *Introivit in ipsum cælum, ut appareat vultui Dei pro nobis. Respice in faciem Christi tui.* Ubi dicit sanctus Anselm. Si non vis ô pater respicere in nos propter nos, saltem respice in faciem Christi tui propter nos alapis cæsam, sputis illitam, morte pallidam. Deus ergo in faciem filii sui respiciens, & quàm carè Christus nos emerit videns, in nos respicit, & nobis parcit. Bernard. Securus accessum habes ô homo ad Deum, ubi stat mater ante filium, filius ante patrem, mater ostendit filio pectus & ubera, filius patri cicatrices & vulnera. Nulla ergo potest esse repulsa, ubi tot occurrunt charitatis insignia. Secundum officium pontificis est sacrificium offerre. *Omnis pontifex ex hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Christus igitur dicitur Pontifex, quia seipsum obtulit Deo sacrificium. *Per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo.* Non solùm autem in sacrificium, sed etiam in holocaustum: *Holocaustum, & pro peccato non tibi placuerunt, unde dicatur. tunc dixi: Ecce venio, Supple ut de me faciam holocaustum.* Dicitur autem holocaustum totum incensum ab holon, quod est totum, & cauma quod est incendium. Christus enim in passione sua totus fuit incensus, & inflammatus. Quod patet per quatuor signa. Primum est, quod valde sudavit. *Factus est sudor ejus quasi guttæ sanguinis.*

Pontificis officium triplex.

Levit. 8.

Joan. 17.

Heb. 5.

Ibid. 12.

Ibid. 9.

Psal. 33.

Anselm.

Bernard.

Heb. 2.

Ibid. 9.

Holocaustum

In passione

Christum totum

accensum

fuisse 4. signis

patet.

sanguinis decurrentis in terram. Quando quis stat ad parvum ignem, fudat in facie, quando verò stat juxta fornacem, fudat in toto corpore. Magnus igitur ignis amoris in Christi pectore erat, quando in toto corpore fudabat, quando sudor in terram decurrebat, quando humor Phlegmaticus in humorem sanguineum conversus erat. Secundum signum est, quia valde sitivit: *Sitio.* Homo enim valde inflammatus consuevit esse valde sitibundus. Bernard. Sitio, ait Christus, non doleo. O Domine quid sitis? Fidem vestram, salutem vestram, gaudium vestrum, potiùs animarum vestrarum quàm corporis mei cruciatus me tenet, & si non mei, saltem vestri miseremini. Tertium signum est, quòd totus in corpore rubet, ex eo quòd totus sanguine plenus fuit. Homo stans ad parvum ignem rubet in facie, sed stans ad fornacem rubet in toto corpore. Ex quo videtur; quòd magnus ignis amoris in corde Christi fervebat, qui ipsum sic rubere in toto corpore faciebat. Corpus quidem ejus, quod fuerat album & candidum per munditiam & puritatem, postmodum factum est rubicundum per sanguinis effusionem, & tandem nigrum per mortis pallorem. De his tribus dicitur: *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* In hoc enim, quòd dicitur: *electus ex millibus,* notatur nigredo suæ mortis, quia ipsa ejus nigredo fuit nostra speciositas & pulchritudo. Quartum signum est, quia vestes in cruce ferre non potuit, sed nudus ascendit, ac si ipso facto diceret: Tanto igne charitatis ardeo, quòd vestes aliquas ferre non valeo. Hoc signatum est ubi dicitur, quòd David nudus ludebat ante arcam Domini. Per arcam crux Christi significatur, in qua profunda mysteria continentur: coram qua Christus lusit, quia cum multo gaudio crucem sustinuit; & nudus lusit, quia nudus crucem ascendit. Tertium officium Pontificis est, præbendas & beneficia distribuere. Sic Christus in cruce existens præbendas diversas distribuit, de quibus sic dicit Ambros. Auctor humani generis in cruce existens pietatis officia dividebat, persecutionem Apostolis, pacem discipulis, corpus Judæis, Patri spiritum, Virgini paranympum, Latroni Paradisum, peccatoribus impænitentibus Infernum. Christianis pænitentibus crucem pænitentiæ delegavit. Præbenda igitur quam iste Pontifex dedit Apostolis, fuit mors, & persecutio. *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Præbenda quam dedit aliis Discipulis, qui non erant adeò fortes, fuit pax & tranquillitas mentis. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Præbenda quam dedit Judæis, fuit corpus proprium, ut ipsum crucifigerent, vulnerarent & pænis afficerent, ut sic nostra redemptio perficeretur. *Terra,* id est, caro Christi de nostra terra assumpta, *data est in manus impii,* scilicet Judæi. Præbenda quam dedit Patri cælesti, fuit spiritus suus, quem in suis mani-

bus commendavit: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Præbenda quam dedit matri fuit Joannes Evangelista, quem sibi in paranympum & custodem dimisit: *Mulier ecce filius tuus.* Præbenda quam dedit Latroni, fuit Paradisus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso,* ecce quanta securitas, quia sibi hoc juravit: *quia hodie,* ecce quanta celeritas, quia non dixit usque ad mensem, vel annum expecta: *meumeris,* ecce quàm beata societas, *in Paradiso,* ecce quanta loci amœnitas. Præbenda quam dedit peccatoribus impænitentibus fuit infernus. *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Præbenda quam dedit peccatoribus pænitentibus, fuit crux pænitentiæ: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*

SERMO III.

In quo 1. sui exemplo, mundi prospera fugere, 2. adversa pati, & 3. jurgia vitare Christus docet.

Iesus autem abscondit se, & exivit de templo. Dominus noster Jesus Christus, si aliquando dicebat verba, hæc ordinabat ad nostram instructionem: si aliquando faciebat miracula, hæc ordinabat ad nostram confirmationem, si aliquando sustinebat adversa, hæc ordinabat ad nostram consolationem. Quia dicit Bernard. Videntes angustias Domini nostri Jesu Christi, citius nostras portabimus. Si faciebat aliqua facta, hæc ordinabat ad nostram informationem, unde tamen hoc facto, quo scilicet Christus se abscondit, informamur ut nos à furentibus subtrahamus. Notandum autem, quòd Dominus aliquando fugiebat, aliquando occurrebat, aliquando se occultabat. Fugiebat quidem honores, sicut patet ubi dicitur: *Jesus autem cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit in montem ipse solus.* Occurrebat autem suis crucifixoribus, sicut patet ubi dicitur: *Surgite eamus, scilicet obviam eis, ecce appropinquabit qui me tradet.* Ascondebat verò se Judæis furentibus, ut scilicet ab ipsis subtraheret occasionem furendi, sicut patet hîc. Per ista igitur tria exempla dat nobis tria salutifera documenta, scilicet ut fugiamus mundi prospera, desideremus pro Christo pati adversa, & vitemus jurgia. Nos autem contrarium facimus, quia honores appetimus & procuramus, adversa fugimus & vitamus, & litigiis nos immiscebimus.

Primò igitur Christus fugit honores, ut doceret nos mundanos honores esse fugiendos. Ita est enim de honoribus mundanis sicut de umbra: Si enim homo umbram præcedentem vult insequi, ipsam non apprehendet, & si umbram subsequenter vult fugere, ipsam

Bernard.
Joan. 19.

Cant. 5.

2. Reg. 6.

Joan. 15.

Ibid. 14.

Job. 9.

Luc. 23.

Joan. 19.

Matth. 25.

Luc. 9.

Opera Christi omnia aliquid nobis innuebant.

Joan. 6.

Matth. 26.

Eccl. 11. ipsam non evadet; Sic etiam honores mundani fugiunt suos appetitores. *Si secutus fueris, non apprehendes, & non effugies si præcucurreris.* In hoc tamen sunt pares, scilicet honor procuratus, & honor impetratus, quia instar umbræ citò transeunt & deficiunt.

Sap. 5. *Transierunt omnia tanquam umbra.* Nec simpliciter transeunt, quantò enim est major ascensus, tantò est periculosior casus. Qui enim de plano & infimo loco cadit, citò resurgit, qui autem de alto, surgere nequit.

Chrys. Rami etiam arboris (sicut dicit Chrys.) qui sunt in summitate, citò à vi ventorum franguntur, qui autem sunt ad radicem conservantur. Unde & ait Quintus Curtius quemdam dixisse Alexandro, quòd licet arbor magna crescat diu, tamen una hora extirpatur, & licet leo sit tam superbus, parvarum tamen avium cibus quandoque efficitur.

Secundò, per hoc quòd Christus crucifixoribus suis obviavit, dat nobis exemplum, quòd adversa non debemus fugere, sed pro ipso ea pati. Debemus etiam desiderare, & hoc ipse nobis consuluit, & verbo, & exemplo. Verbo cum dixit: *Si quis vult post me venire, abneget se, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Et exemplo, quia ipse carni suæ semper molesta elegit, & in nativitate, & in vita, & in morte.

August. Omnia terrena contempsit homo Deus, ut contemnenda monstraret, & omnia adversa sustinuit, ut sustinenda doceret, ut nec in illis poneretur felicitas, nec in istis timeretur adversitas. Tali igitur consiliario, id est, Christo credendum est, quia nec fallere potest, nec falli.

Stulti consilarii tres. Sunt autem tres alii stulti consilarii, quibus communiter homines magis credunt, scilicet diabolus, mundus & caro. Diabolus enim consulit ut appetamus honores & sublimitates: Mundus verò consulit, ut appetamus terrenas cupiditates: Caro autem consulit ut appetamus carnales voluptates. De his tribus consiliariis dicitur: *Tres species odivit anima mea, pauperem superbum, divitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Pauper superbus est caro, quæ est pauper in nativitate, quia nuda nascitur: pauper in vita, quia aliunde indumentis, & alimentis confovetur: pauper in morte, quia cum vili cilicio sepelitur. Pauper enim dicitur quasi parum potens, vel parum imperans vel parum portans: Est igitur caro in nativitate pauper & parum potens, quia puer quando nascitur est parum potens & infirmus. In vita autem debet esse parum imperans, quia non debet imperare rationi, sed sibi subjici. In morte autem est parum portans, quia de omnibus divitiis suis nihil secum afferre potest. Sed quamvis caro sit pauper, semper tamen superbit, quando rationi contradicit. Dives mendax est mundus. Est enim dives in quantum omnia temporalia possidet; sed est mendax, quia non attendit quod promittit. Nam in divitiis promittit satietatem: & dat magnam esuriem. *Avarus non implebitur pecunia.*

Eccl. 5. *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

cuniam. In delitiis promittit delectationem, & dat amaritudinem. Unde dicitur de carnali voluptate: *Novissima ejus amara quasi absinthium.* In honoribus promittit sublimitatem, & dat subitam dejectionem. *Elevasti me, & quasi supra ventum ponens, allisisti me valide.* Senex fatuus, & insensatus est diabolus, differunt autem fatuus & stultus: Fatuus enim dicitur à *fando*, qui scilicet *fando* & loquendo suam stultitiam manifestat. Stultus autem dicitur è *converso*, quasi stolidus. Vel stultus dicitur, quasi stupidus, qui scilicet ad omnia quæ videt & audit, stupet & dicere & respondere nescit. Senex autem, secundum Isidorum, dicitur quasi *sine sensu*, & subdit: Nam physici dicunt stultos esse homines frigidioris sanguinis, prudentes verò calidioris. Unde senes in quibus jam friget sanguis, & puer in quibus nondum calet, minus sapiunt. Pueri igitur nondum sapiunt, quia nondum in eis sanguis incaluit. Senes enim desipiunt, quia in eis jam frigit. Juvenes verò & ætate viriles acutè sapiunt, & memoriæ imprimunt, quia sanguis in ipsis juvenibus incalescit. Antiqui verò habent sensum maturum, quia eorum sanguis nec est frigidus, nec calidus, sed est temperatus sanguis, ideoque dicitur: *In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia:* Est igitur diabolus senex fatuus & insensatus: senex propter antiquitatem, quia sicut dicitur: *Ipse est principium viarum Dei.* Fatuus quia *fando* suam stultitiam manifestavit, quando dixit: *In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum.* Insensatus, quia bona quæ à Deo accepit servare nescivit.

Tertiò per hoc quòd Christus se abscondit, dat nobis exemplum quòd à furentibus nos debemus subtrahere, ne contingat eorum iram nos amplius inflammare. Nam contra furorem & iram Judæorum Christus quinque remedia consuevit habere. Primum est patientiam veram servando; ira namque quatuor gradus habet. Primus est, quando est tantum in animo. Secundus est, quando est manifestata in exteriori signo. Tertius, quando ostenditur in injurioso verbo. Quartus, quando exercetur in contumelioso facto. Isti quatuor gradus ponuntur. *Audistis quia dictum est antiquis: Non occides;* ecce ira in facto. *Omnis qui irascitur fratri suo,* ecce ira in animo. *Qui autem dixerit Racha,* ecce ira in signo; *Qui dixerit fatue,* ecce ira in verbo. Nullo autem istorum modorum Christus unquam fuit commotus; unde dicitur: *Non erit tristis neque turbulentus.* Non enim habuit impatientiam in animo; ideo dicitur: *Non erit tristis:* nec in exteriori signo, ideo dicitur: *Neque turbulentus:* nec in verbo, ideo dicitur, *Non clamabit:* nec in facto, ideo subditur: *calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet.* Illos enim qui sunt conquassati diversis tentationibus non conterit, sed reparat

Prov. 5.

Job. 30.

Fatuus & stultus differunt.

Job. 12.

Diabolus senex est, fatuus & insensatus.

Job. 40.

Isai. 14.

Contra furorem remedia quinque.

Ira gradus quatuor, quorum nullus in Christo extitit.

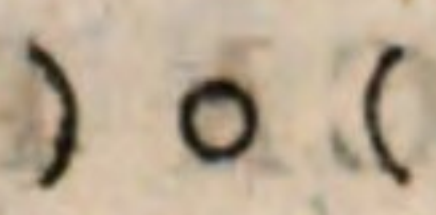
Matth. 5.

Isai. 42.

rat. Illos in quibus est verè extinctus ignis divini amoris non exstinguit, sed reaccendit & inflammat. Secundum remedium quod habuit Christus contra Judæos furentes, fuit omninò tacendo, sicut patet; quia coram Herode & Pilato, & aliis Judæis tempore Passionis suæ tacebat, sciens quòd ex hoc amplius fuissent inflammati. *Tacui, semper filui, patiens fui.* Et iste est optimus modus extinguendi ignem furoris, quando scilicet furenti nihil responderetur. Sicut ignis in se deficit, quando ligna non apponuntur, sic ira furentis evanescit, quando verba non respondentur. *Cum defecerint ligna extinguetur ignis, & susurrone substracto jurgia conquiescent.* Quando verò quis litigat, tunc ligna parat, & furentis iram inflammat. *Non litiges cum homine linguato, & non struas in ignem illius ligna.* Dicit enim Chrys. quòd quando aliquid jactatur, si resistens invenerit, valde concutitur, si autem non invenit, per aërem dissolvitur. Sic etiam iracundus si resistantem invenit, amplius inflammatur; si non invenit, tranquillatur. *Secundum ligna sylvæ sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit.* Gregor. Imitatione etenim Dei gloriosius est iram tacendo fugere, quàm respondendo superare. Tertium remedium quod Christus habuit, fuit verba pacifica respondendo, sicut patet hîc. Cum enim verbum contumeliosum tam injuriosum Judæi sibi dixissent, quòd scilicet dæmonium haberet, illis humiliter & pacificè respondit, dicens: *Ego dæmonium non habeo.* Et vide quia sibi duo imponebant; Unum in quo non erat magna infamia, & poterat nihilominus sustineri, scilicet quòd esset Samaritanus, qui *custos* interpretatur, & ipse est custos, juxta illud: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam,* &c. Aliud, quod continebat infamiam, & non poterat sustineri, scilicet, quòd dæmonium haberet. Ideò Dominus ad primum nihil respondit; de secundo autem humiliter se excusavit, in hoc dans exemplum nobis, ne ad omnia quæ de nobis dicuntur, respondeamus, sed si talia sunt quæ tolerari possunt, dissimulemus: si autem infamiam important, nos humiliter

excusemus. Beda. Duo Christo illata fuerunt: unum negavit, & aliud tacendo consensit. Hic igitur Dominus in semetipso præbuit exemplum patientiæ, ut eo tempore quo à proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus. Et iste est optimus modus extinguendi iram furentis, verba scilicet pacifica respondendo; Cor enim iracundi instar ollæ ebullire consuevit. *Os stulti ebullit stultitiam.* Sicut igitur cessat ebullitio ollæ, quando aqua frigida apponitur; sic cessat ebullitio iræ, quando verba pacifica respondentur. *Responsio mollis frangit iram; Sermo durus suscitatur furorem.* Quartum remedium quod habuit Christus contra Judæos furentes, fuit ab eis recedendo, sicut patet hîc. Gregor. Exemplo nobis Dominus loquitur, ut cum etiam resistere possumus, iram superbientium declinemus; Et iste est alius modus extinguendi ignem furentis, ut scilicet, contra quem furit, ab ejus præsentia recedat. Sicut enim vas, quando fortiter ebullit, si ab igne elevetur, cessat ejus ebullitio, sic quando ille contra quem furit, recedit & elongatur, cessat illius iræ inflammatio. *Honor enim est homini qui separat se à contentionibus:* Omnes autem stulti miscantur contumeliis vel rixis. Quintum remedium quod habuit Christus contra Judæos furentes, fuit beneficia largiendo; Unde postquam Judæi ei dixerunt, *Dæmonium habes,* propter talia impropria, non cessavit eis impendere salutaria documenta, dicens: *Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in æternum.* Glossa: Hîc discat homo læsus, non malum reddere, sed bonum. Ex talibus tamen beneficiis peiores sunt effecti dicentes: *Nunc cognovimus, quia dæmonium habes.* Beda. Sicut accepta contumelia bonus melior fit; ita mali de beneficiis fiunt deteriores; aliqui tamen ex beneficiis meliores fiunt, unde dicitur; *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus.* Carbones illi secundum Glossam, sunt vel fervor charitatis, ad quam amplius incitantur; vel amor Spiritûs sancti, ad quem inflammantur, vel ardor pœnitentiæ ad quam provocantur.

DOMINICA PALMARUM.

SERMO I.

In quo 1. carnem mortificare, 2. Bonis operibus insistere, 3. Prosperitatem mundanam, salubri tristitia temperare, instruimur.

Matth. 21.

Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Betpaga ad montem Oliveti, &c. Appropinquante die Passionis, appropinquare voluit Christus loco Passionis, ut voluntarie se pati ostenderet. Et quamvis sæpè Hierusalem ascenderet, nunquam tamen aliquem honorem sibi voluit exhiberi, nisi modò cum ad Passionem ibat, ut ex hoc de- tur intelligi, quòd in morte sanctorum viro- rum non est dolendum, sed potiùs gauden- dum, & quòd sua passio erat sibi in gaudium & in magnum festum agendum, & quòd per- secutiones propter Christum debemus gau- denter appetere, mundanos autem honores vitare, sicut fecit Christus, qui regium ho- norem fugit, ad locum autem Passionis hodie gaudenter accessit.

Joan. 6.

*Carnis morti-
ficationis
gradus.*

In hoc Evangelio quantum ad tria instrui- mur & informamur. Primò ut carnem no- stram mortificemus, & ejus vitiis domine- mur, quod notatur per hoc, quòd Christus super asinam ascendit. Asina est caro nostra, super quam tunc ascendimus cum eam rationi subjicimus, & eam mortificamus; & ista mor- tificatio habet triplicem gradum. Quidam enim sic mortificant, quod cum priùs vive- rent secundum appetitum sensualitatis tan- quam bestiales, postmodum vivere incipiunt secundum imperium rationis tanquam homi- nes rationales; & ista mortificatio est magna. Alii sic mortificant, quòd omnem actum car- nalem contemnunt, & in quantum possibile est, puritati Angelicæ se conjungunt, & ista est major. Alii sic omnes passionem vincunt, & omnia carnalia & terrena contemnunt, & so- la spiritualia concupiscunt, & Deo per amo- rem se uniunt, & intimâ charitate se conjun- gunt, & ista est maxima. Ex his patet quòd quadruplex est homo, scilicet brutalis, ratio- nalis, angelicus & divinus. Brutalis est, qui vivit more bestiarum. Bestia enim semper ad terram respicit. Tales sunt avari, qui sem- per terrena concupiscunt. *Oculos suos statue- runt declinare in terram.* Bestia unâ fœ- minâ non est contenta, sed plures invadit; tales sunt luxuriosi, qui uxore propriâ non sunt contenti. *Unusquisque ad uxorem pro- ximi sui binniabat. Equi amatores in fœ- minas & emissarii facti sunt.* Bestia igitur non regitur ratione; sed fertur impetu suæ naturæ: tales sunt superbi, qui non regun- tur ratione, sed propriâ voluntate, dicentes: Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.

*Homo est
quadruplex.*

Psal. 16.

*Jer. 5.
Ibidem.*

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Bernard. An non tibi videretur bestia bestialior esse homo ratione vicens & ratione non utens? Homo rationalis est, qui vivit secundum im- perium rationis, qui tam inter conjugia, quàm inter divitias & honores discretè se habet. De talibus dicitur. *Qui habent uxores, tan- quam non habentes sint: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui gau- dent, tanquam non gaudentes.* Ille habet uxorem tanquam non habeat, qui eâ utitur non ad voluptatis expletionem, sed ad libe- rorum procreationem. Ille utitur hoc mun- do tanquam non utatur, qui divitias retinet non ad voluptatem, sed ad necessitatem, & pauperum sustentationem. Ille gaudet tan- quam non gaudeat, qui inter prospera non effertur per elationem, sed humiliter reco- gnoscit suæ infirmitatis imperfectionem. Ho- mo Angelicus est, qui ab omni actu carnali se abstrahit, juxta illud: *Filii hujus seculi nubunt, & traduntur ad nuptias. Illi au- tem qui digni habebuntur illo seculo, nec nubent, nec ducent uxores, aequales enim Angelis sunt.* Ille est etiam homo Angeli- cus, qui cuncta inferiora despiciens, solo amore Dei pascitur, juxta illud: *Etenim cum essem vobiscum videbar quidem manducare & bibere, sed ego cibo invisibili & potu qui ab hominibus non potest videri, utor.* Ho- mo divinus est qui totaliter est conversus in Deum; Deus quidem est charitas & ignis, & est amor. Ille igitur est homo divinus, qui totus est conversus in charitatem. Unde di- cit Chrys. de S. Paulo: Ut enim ferrum mis- sum in ignem totum efficitur ignis, sic Pau- lus charitate succensus, totus effectus est cha- ritas. Ille est homo divinus, qui totus fer- vet per ardorem Dei: quem ardorem pete- bat August. dicens: O amor qui semper ar- des, & nunquam extingueris. Deus meus accende me. Ille est homo divinus qui totus liquefcit per amorem. *Nuntiate dilecto, quia amore langueo.*

1 Cor. 9.

Luc. 10.

Tob. 12.

*Dei nomina
aliqua.*

Chrysost.

August.

Cant. 5.

Amb.

August.

- Luc. 3.** quod videt idoneum magis se esse. Quidam sunt quibus magis competit assumere opera pœnitentiæ, sicut sunt pœnitentes viri, de quibus dicitur: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Ille fructus dignos pœnitentiæ facit, qui in corpore habet macerationem, & in corde contritionem; isti significantur per illos qui asinam & pullum ad Christum deducebant: sicut per asinam caro, sic per pullum anima designatur. Ille igitur asinam & pullum ad Christum adducit, & qui carnem suam dat Deo per mortificationem, & animam per contritionem. *Cor meum, & caro exultaverunt in Deum vivum.* Tunc caro exultat, quando puritate induitur, tunc cor exultat quando gaudens conteritur, juxta illud August. Verus pœnitens semper dolet, & de dolore gaudet. Alii sunt quibus magis competit assumere opera virtutum, orationum, & gratiæ, sicut sunt viri perfecti; isti significantur per illos, qui vestimenta sua in via sternebant. Vestimenta animæ diversorum colorum sunt varietates diversarum virtutum; de quibus dicitur. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* Caritas enim facit colorem aureum, humilitas nigrum, puritas album, meditatio Passionis Christi rubeum, contemplatio cœlestium viridem: Ista vestimenta virtutum tunc in via sternimus, quando ea in exemplum aliis præbimus. Cæsar. Benedicta illa Deo anima, cujus humilitas alterius confundit superbiam, cujus patientia proximi extinguit iracundiam, cujus obedientia pigritiam alterius tacite increpat, cujus fervor inertiam alieni corporis fulcit, qui proximi sui turbatum præ ira oculum cordis, gratia consolationis atque ædificationis illuminat. Alii sunt quibus magis competit exercitare se circa opera misericordiæ; isti significantur per illos, qui ramos olivæ ferebant. Oliva signum est pacis. Unde & Romani quando pacem dabant, ramum olivæ mittebant. Oleum fomentum est luminis, & supereminet liquoribus universis. Ex quibus patet, quod ipsa misericordia valet homini in vita, quia Deum sibi pacificat. Hoc significatum est, ubi columba attulit ramum olivæ in signum divinæ clementiæ. Valet in morte, quia instar lucernæ viam illuminat, ne anima in tenebras cadat. *Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Valet post mortem, quia animam in cœlum sublevar; unde Dominus de monte Oliveri in cœlum ascendit, quia ipsa misericordia in cœlum deducit. Alii sunt quibus magis competit intendere circa victoriam temptationum, sicut sunt de novo conversi, quia multas patiuntur tentationes; & ideò oportet quod sint parati ne ex improvviso feriantur, & habeant timorem Dei tanquam gladium. Ista tria tanguntur, cum dicitur: *Fili accedens ad servitutem Dei, stans in justitia & timore, & præpara animam tuam ad temptationem.* Isti signantur per illos qui ramos palmarum ferebant. Palma, sicut dicit Isidorus à Isid. fulmine non feriri perhibetur, quia tales à fulmine diabolicæ tentationis feriri non possunt, unde dicitur de Martyribus: *Palmae in Apoc. 7. manibus eorum.* Alii sunt quibus magis competit intendere circa expositiones scripturarum, sicut sunt prædicatores devoti: isti signantur per Apostolos, qui vestimenta sua jumento imposuerunt. Unde dicit Hieron. Hier. ibidem: Vestimenta quæ jumento supponuntur, est doctrina virtutum, vel per vestimenta discretio scripturarum intelligi potest, sive Ecclesiasticorum dogmatum varietates, quibus nisi anima instructa fuerit & ornata, festorem habere Dominum non meretur. Isti igitur vestimenta jumento supponunt, qui per suas exhortationes animam erudiunt, à peccatis abstrahunt, virtutibus ornant, & componunt, ut sic ibi Christus sedeat & quiescat. Alii sunt quibus magis competit attendere circa devotionem orationum, sicut viri contemplativi, isti significantur per illos qui clamabant dicentes: *Osanna filio David, &c.* Ubi notatur quod in nostris orationibus triplex conditio esse debet. Prima est magna desiderii intentio, quod notatur in hoc quod clamabant: Intensum enim desiderium animi, est quasi magnus clamor in auribus Dei, sicut dixit Dominus Moyse nihil loquenti: *Quid clamas ad me?* Secunda est magna spei conceptio, quod notatur in eo quod dicit: *Filio David.* Multum enim sperare debemus, quod nostras orationes exaudiat, tum quia Pater misericordiam habuit, de quo dicitur: *Deus in sua misericordia consecutus est sedem regni in secula.* Tum quia frater noster esse voluit, dum de stirpe David carnem assumpsit. Bernard. Puto me jam spernere non poteris, os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Tertia est magna discretio, quod notatur cum dicitur: *Osanna in excelsis.* Et est Osanna, secundum Remigium, compositum ex corrupto & integro, quasi *Osi anna*, id est, obsecro salva. Osi enim sonat salva, Anna est interjectio obsecrantis, sicut *Papæ* admirantis. Discretio enim orantis notatur in hoc quod dicitur, *Osanna in excelsis.* Qui enim petit salutem corporalem, petit in infirmis, & ideò non petit discretè: qui autem petit cœlestem, petit in excelsis: *Quærite primum regnum Dei.*
- Tertiò erudimur, ut prosperitatem mundanam salubri tristitiâ temperemus: quod notatur per hoc, quod Dominus tanto honori & lætitiæ lachrymas immiscuit quando videns civitatem super illam flevit. Mundana enim prosperitas est, sicut vinum purum, quod citò inebriat, & insanire facit, nisi ex consideratione adversitatis alicujus temperetur. Cor sapiens ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia. Refert Lactantiùs, quod Poëtæ tres furias esse dixerunt, scilicet libidinem, cupiditatem, & iram. Sed Deus istis certos terminos dedit ut homo utatur concupiscentiâ ad filiorum propagationem, cupiditate ad neces-

Orationis
conditio tri-
plex.

Exod. 14.

Matth. 21.

Bernard.

Remig.

Marc. 11.

Matt. 6.

Luc. 19.

Eccl. 7.

Furia tres
quid signifi-
cant.

Sap. 2. necessariorum provisionem, & irā ad subditorum correctionem, hæc ille. Ideo autem vocantur furia, quia nisi reprimantur, tamquam furiosæ & insanæ se habent; nam libido adeo insanit, quod trahit animam ad voluptates illicitas. *Vino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporis.* Nemo nostrum sit exors luxuriæ nostræ. Cupiditas trahit ad rapinas, & usuras, & fraudulentias: *Existimaverunt lufum esse vitam & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.* Ira trahit ad vindictas, & inimicitias, & injurias multas. *Opprimamus pauperem justum, & non parcamus viduæ, nec veterano, nec revereamur canos multi temporis, sit autem fortitudo nostra lex justitiæ.* Reprimendæ sunt igitur istæ furia. Primam furiam, scilicet libidinem reprimebat, qui dicebat: *Tu scis Domine quod non luxuriæ causa accipio sororem meam, sed sola posteritatis dilectione.* A carnibus tuis absconde illam, ne semper abutatur te. Secundam furiam, scilicet cupiditatem reprimebat Apostolus qui dicebat: *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus.* Tertiam furiam, scilicet iram reprimendam docebat Job, dicens: *Non te superet ira, ut aliquem opprimas.* *Fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat injuriam callidus est, &c.*

SERMO II.

Quomodo 1. In Christo fuit divina sublimitas cum humana infirmitate, 2. immensa charitas nostra cum utilitate, 3. mansuetudo cum benignitate.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Dominus noster Iesus Christus in hunc mundum veniens semper, & ubique dilexit paupertatem, & humilitatem; scilicet in nativitate, in vita, in morte, & post mortem. Nam in nativitate habuit humilem & pauperem matrem, in vita pauperem societatem, in morte pauperem lectum, scilicet crucem, qui adeo fuit strictus, quod duo pedes ibi quiescere non potuerunt, sed unus super alium fuit confixus: Post mortem autem habuit pauperem sepulturam, quia non in proprio sed alieno sepulchro positus fuit; Ita etiam nunc pauperem habuit equitaturam, scilicet asinam & pullum, ideo dicit Propheeta: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus: Ubi dicit quatuor in isto Rege fuisse.*

Primò fuit in eo sublimitas divina cum humana infirmitate, cum dicitur: *Ecce Rex tuus:* Fuit enim Rex in quantum Deus summus, sed *tuus* in quantum factus est homo infirmus. Ex quo habetur quantum descendit; quoniam de divina sublimitate usque ad humanam infirmitatem; non enim descen-

dere magis potuit: quod inde manifestatur, quod infra naturam divinam est natura Angelica, infra naturam Angelicam est natura humana; infra naturam humanam est pœna, infra pœnam est culpa, infra culpam verò nihil est, quia nihil inferius est peccato. Christus ergo descendit infra naturam divinam, quia minor seipso factus est. *Semetipsum exinanivit formam servi accipiens.* Secundò descendit infra naturam Angelicam, quia paulominus ab Angelis minoratus; In quantum scilicet Angeli habent naturam impassibilem, & ipse habuit passibilem. *Minuisti eum paulominus ab Angelis.* Tertiò descendit infra naturam humanam, in quantum opprobrium hominum factus: *Ego autem sum vermis & non homo.* Videbatur enim esse minor omni alio homine qui sic fuit despectus, sic fuit consputus, sic deturpatus, sic humiliatus. *Non est ei species neque decor, & vidimus eum & non erat aspectus, unde nec reputavimus eum.* Quartò descendit usque ad pœnam; Circa pœnam autem triplex est gradus. Est enim quædam pœna multum ignominiosa sicut est suspensio in patibulo, uti latrones puniuntur. Est quædam multum dolorosa, sicut est excoriatio, quam fuit passus sanctus Bartholomæus, & adustio quam fuit passus sanctus Laurentius. Est quædam quæ utrumque habet sicut est crucifixio; erat enim ignominiosa, quia erat pœna latronum: & dolorosa, tum propter nervositatem, quia fit in locis nervosis & maximè sensibilibus, tum propter ponderositatem, quia ipsum corporis pondus pendentis continuo auger dolo-

rem: tum propter diuturnitatem, quia non statim moriuntur, sicut illi qui gladio feriuntur. Usque ad culpam autem non descendit, tum quia Deus erat, in quem peccatum cadere non poterat, tum quia decebat ut nullum haberet peccatum, qui nostra veniebat auferre peccata.

Secundò fuit in eo immensa charitas cum magna nostra utilitate, cum dicitur, *Venit tibi*, id est, ad utilitatem tuam. In hoc enim ostenditur infinita ejus charitas, quia ideo ad nos venit, ut per suam Passionem nostram procuraret salutem. De qua charitate dicitur: *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis:* Et ponitur hic ultimum signum amoris; amor enim per quatuor signa manifestatur. Primò per verba, quando enim cor est plenum amore, tunc os redundat vel abundat in sermone. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Secundò per collata beneficia, & istud est majus quam primum. Multi enim bona verba vel amatoria dicerent, qui non servirent de rebus suis. Gregor. Probatio dilectionis, exhibitio est operis. Tertiò per obsequia personalia; istud adhuc est majus: Multi enim servirent de substantia sua, qui non servirent de persona sua. *Servivit Jacob pro Rachel septem annis.* Quartò per adversa, & istud est ultimum ultra quod aliud non invenitur. Multi enim

Quousque Christus descendit.

enim darent personam suam ad serviendum, qui non darent animam suam ad moriendum. De isto signo dicitur; *Libentissimè impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris.* Ista autem quatuor signa amoris Deus humano generi ostendit; Tempore enim Legis, & Prophetarum ostendit suum amorem per verba, quia tunc homini documenta dedit per quæ ad vitam pervenire potuit. *Custodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo vivet in eis. Beati sumus Israël quia quæ Deo placent, sunt manifesta nobis.*

Quæ amoris signa Deus humano generi ostenderit.

Deinde ostendit nobis amorem suum per beneficia; & hoc in lege, ante legem, & post legem, quia omni tempore beneficia sua dedit, scilicet beneficia temporalia, corporalia, & spiritualia, & promisit etiam dare cælestia. *Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quàm vestimentum: Quærite ergo primum regnum Dei.* Nomine autem animæ intelliguntur bona spiritualia, nomine corporis bona corporalia, nomine vestimenti bona temporalia, nomine regni Dei bona cælestia. Est ergo sensus: Non sitis solliciti quærere nisi bona cælestia, quia Pater vester qui vult vobis dare bona cælestia, dabit spiritualia; & si dabit bona spiritualia, dabit & corporalia, & si dabit bona corporalia, dabit & temporalia: quia qui dat majora, dabit & minora. Tandem Christus ad nos venit, & signum amoris quod est per obsequia personalia nobis ostendit, quando per triginta tres annos personaliter nobis servivit, infirmos sanando, mortuos suscitando, dæmones expellendo. *Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.* Ultimò ostendit signum amoris, quod est per adversa, quia, secundum Bernard. pro nobis passus est dura verba, duriora verbera, durissima crucis tormenta.

Act. 10.

Sap. 5.

Job. 24.

Ad Christum quare quidam non veniunt.

Deut. 32.

Tertiò, in isto Rege fuit mansuetudo cum benignitate, cum dicitur, *mansuetus.* Dicitur autem mansuetus quasi manu assuetus, sicut avis domestica dicitur mansueta, quia ad ostensionem frusti carniū statim venit ad manum. Deus enim olim erat valde durus, quia quantumcunque vocaretur non veniebat, scilicet in carnem: sed modò sic factus est mansuetus, quòd ad modicum desiderium nostrum venit ad cor nostrum. *Præoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.* Multi autem sunt tanquam aves contumaces & sylvestres, quia licet Deus ad eos veniat bona proposita inspirando, ipsi tamen ad eum ire nolunt suis inspirationibus obediendo. *Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Notandum autem; quòd aves tribus de causis ad dominos suos non revertuntur, aut quando sunt nimis repletæ, aut quando sunt in devoratione prædæ occupatæ, aut quando non sunt benè domesticatæ. Sunt autem quidam qui ad Christum non veniunt, quia divitiis sunt nimis repleti. *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit.* Alii qui spurcitiis peccatorum sunt pleni, similes corvo qui ad arcam non rediit, quia de-

vorationi cadaverum se dedit. Alii qui adhuc non sunt benè domesticati. Animalia autem, sive aves multipliciter domesticantur; Quædam ex flagellatione, vel aliena, vel propria: aliena sicut leo, qui domesticatur quando catulus coram eo flagellatur: vel propria, sicut catulus qui domesticatur quando sapius verberatur. Quædam domesticantur ex longa cohabitatione cum hominibus, vel domesticis animalibus. Quædam ex vini sumptione, sicut pueri dant avibus vinum bibere quando ad loquendum volunt eas docere. Quædam ex beneficiorum impensione, non enim est aliquod animal ita sylvestre, quod ex beneficiis non fiat lene. Et tamen aliqui adeò fiunt sylvestres, quod domesticari non possunt, nec ex consideratione flagellari leonis, id est Christi. *Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?* Nec ex immisione alicujus adversitatis: *Frustrà conflavit conflator. Malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.* Nec ex longa conversatione cum viris sanctis, immo quod deterius est, aliquando bonos commaculant. *In domo Israël vidi horrendum. Ibi fornicatione Effraim contaminatus est Israël.* Nec ex potu Dominici sanguinis quem Christus nobis dimisit ad bibendum: *Sanguinem uvæ biberent meracissimum.* Nec ex assiduis beneficiis: *Feriam cum eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere.*

Domesticantur aves, sive animalia multipliciter.

Luc. 23.

Jer. 6.

Oseæ 6.

Deut. 32.

Quarto, in isto Rege fuit humilitas cum lenitate, cum dicitur; *sedens super asinam.* Magna humilitas fuit, quod super asinam sedere voluit talis ac tantus: quod tribus de causis fecit. Primo, ut superbiam Prælatorum multorum confunderet, qui delectantur in multis & magnis equis, in frenis argenteis, in sellis depictis, calcaribus deauratis, & aliis pompis. Unde post illud, *Sedens super asinam* subditur: *Et dispergam quadrigam de Effraim & equum de Jerusalem.* Bernard. Bernard. Ministri Christi sunt, & serviunt antichristo; honorati incedunt de bonis Domini, qui Deo honorem non deferunt. In his quoque quotidie viget meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus, plus calcaria quàm altaria fulgent. Idem: Miror de clericis quia aliud esse volunt & aliud videri, habitu milites, quæstu rustici, actu neutrum exhibent, quia nec ut milites pugnant, nec ut rustici laborant, nec ut clerici Evangelizant, & dum utrumque appetunt, utrumque confundunt. Secundo, ut super mansuetos se quiescere demonstraret, non enim quiescit super dextrarios, id est, superbos, nec super palafrenos, id est, vanè gloriosos, sed super asinam, id est animam mansuetam. Chrysostomus. Non Chrys. sedet in curru aureo pretiosa purpura fulgens, nec ascendit super fervidum equum discordiæ amatorem & litis, sed super asinam tranquillitatis & pacis amicam. Tertiò, ut in quo statu homo erat, ostenderet; quia si-

Sedere Christus super asinam voluit 3. de causis.

Zac. 9.

Bernard.

Chrys.

Dan. 4.

milis erat bestiis & jumentis. Hoc signatum est ubi dicitur de Nabuchodonosor: *Ejicient te ab hominibus, & cum bestiis atque feris erit habitatio tua, fenum ut bos comedes, septem quoque tempora mutabuntur super te.* Sicut autem dicitur in Historia schol. Ista non est passus secundum corporis immutationem, sed secundum mentis alienationem; Et sublatus est ei sensus, & usus linguæ, & videbatur sibi, quod esset bos, sive taurus in anterioribus, in posterioribus autem leo. Daniel quoque pro eo orabat, ita quod septem tempora, id est septem anni ad preces suas in septem menses redacti sunt. In quibus septem mensibus per quadraginta dies insaniam patiebatur: per alios verò quadraginta ad cor reversus flebat & orabat; ita quod ex magnis fletibus, oculi ejus ut caro facti sunt: Multi autem ad eum exhibant & eum videbant. Completis autem septem mensibus revocatus est, noluit enim statim regnare, sed usque ad septem annos pœnitentiam egit, panem & carnes non comedens, & vinum non bibens. Ex Hac historia quatuor eliciuntur. Primò, qualis est homo in statu peccati, quia similis bestiis. *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Bernard. Ecce quomodo de grege bestiarum facta est creatura bona; puto jumenta dicerent, si loqui fas esset: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. Secundò quæ sint illa peccata, quæ animam assimilant bestiis, quæ quidem sunt luxuria, & ferocitas nimia, hoc signatur ex hoc quod sibi videbatur, quod esset bos, sive taurus in anterioribus & leo in posterioribus: Nam in tauro fervens luxuria, in leone effrenata superbia significatur. Tertiò quilibet homo debet esse in statu pœnitentiæ, quia debet orationibus, & fletibus insistere, & aliorum sanctorum suffragia implorare. Quæ quantæ virtutis sint patet, quia Daniel per suas orationes septem annos mutavit in septem menses. *Multum enim valet deprecatio justî assidua.* Quartò qualiter homo se debeat habere post peccatam pœnitentiam, quæ scilicet debet semper timere, & usque ad mortem in bonis operibus perseverare. *De propitiato peccato noli esse sine metu. Ne verearis usque ad mortem justificari quoniam merces Dei manet in æternum.*

Qualis homo in statu peccati.

AA. ult.

Eccl. 5.
Ibid. 18.

SERMO III.

De tribus processionibus, duæ Christi, & tertia Eccl. siæ.

Purima autem turba straverunt vestimenta sua in via, Majorem semper in vita sua Christus familiaritatem habuit cum pauperibus, humilibus & simplicibus, quàm cum divitibus, potentibus & sapientibus, immò de omnibus divitibus non habuit aliquem amicum nisi unum solum,

scilicet Zachæum, & de omnibus potentibus nisi unum solum, scilicet Centurionem, & de omnibus sapientibus nisi unum solum, scilicet Nicodemum. Hinc est quod hodiernâ die quando divites, potentes & sapientes, id est, Scribæ & Pharisei mortem Christi tractabant, tunc pauperes humiles & simplices, id est, turbæ Christum honorabant, & ipsum processionaliter in Jerusalem ducebant.

Luc. 19.
Matth. 8.
Joan. 3.

Notandum autem quod in hac die triplex processio celebratur. Prima est in quam Christus de monte Oliveri usque in Jerusalem honorabiliter fuit associatus: de qua processione agitur in Evangelio hodierno. In qua processione secundum Bernard. triplex obsequium Christo fuit exhibitum. Primum à jumento cui insedit. Secundum ab his qui vestimenta in via prosternebant. Tertium ab his qui ramos de arboribus cædebant. Possumus etiam addere quartum quod fuit exhibitum à pueris qui eum laudabant. Per ista igitur significatur quod debemus Deo servire & obsequium exhibere de omnibus quæ in nobis vel circa nos sunt. Primò de vocibus nostris, ut scilicet Deum laudemus, istud designabatur in pueris qui Christum laudabant, & istud obsequium est Deo valde acceptum: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Debet autem ista laudatio fieri corde, ore, & opere. August. in homil. Qui non prævalet laudare vocibus, laudet bonis operibus assiduis, bonis orationibus, bonis cogitationibus. Sunt autem quidam qui laudant ore sed non corde: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Alii sunt qui laudant ore sed non opere. August. ubi suprâ: Si malè vivis & bona dicis, non me laudas, si cæperis bene vivere & meritis tuis tribuis, non me laudas. Rursus si fueris quasi justus & de justitia tua inflatus incesseris, & alios in tui comparatione contempseris, non me laudas. Secundò debemus servire Deo de rebus nostris, ut scilicet misericordiæ opera faciamus & ostendamus; quod significatur in illis qui ramos olivarum ferebant. Per olivam etiam misericordia significatur, quæ sex ramos habet, quia sex misericordiæ opera continet, quæ sunt vestio, poto, cibo, re-ctum do, visito, solvo. Quot ergo misericordiæ opera facimus, quasi tot ramos de hac arbore incidimus. Quilibet autem ramus hujus arboris Deum ad misericordiam inclinat. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Tertiò debemus Deo servire de exemplis nostris, ut bona exempla proximis præbeamus: istud significatur in illis qui vestimenta in via prosternebant, vestimenta autem animæ sunt ipsa bona opera. *Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua ne nudus ambulet.* Illi igitur vestimenta sua in via sternunt, qui per bona sua opera exemplum bene vivendi proximis tribuunt. Sunt quidam qui ista vestimenta nolunt in via sternere, sed semper in dorso tenere,

Bernard.

Obsequium triplex Christo exhibitum.

Psal. 49.
Laudatio Dei quando efficienda.

Matth. 15.

Quid per olivam.

Matth. 5.

Apoc. 15.

Matth. 5.
August.

Bernard.

Matth. 23.

Osee 5.
Quid per
palmam.

Psal. 91.

1. Cor. 6.

Col. 4.

1. Tit. 5.

Rom. 12.
Greg.

tenere, nolentes aliqua bona opera coram aliis facere, timentes inanis gloriæ motum incurrere. Cum tamen dicatur: *Sic Luceat lux vestra coram hominibus*, &c. August. Si times inspectatores non habebis imitatores. Debent igitur & interiùs tenere sinceram intentionem, & exteriùs bona opera ostendere ad ædificationem. Bernard. Sic fit opus in publico ut tamen intentio remaneat in occulto. Alii sunt qui non sternunt vestimenta sua sed aliena, qui scilicet habent mala opera sed bona verba, de quibus dicitur: *Quæcunque dixerint vobis servate & facite: secundum opera eorum nolite facere*. Alii sunt qui non ponunt in via vestimenta sua sed laqueos & retia, sicut Prælati qui habent malam vitam & periculosam doctrinam, qui sunt aliis in scandalum & ruinam. *Laqueus facti estis speculationi, & rete expansum*, &c. Quartò debemus servire Deo de cordibus nostris, ut scilicet corda virida & florida semper geramus, quod significatur illis qui ramos palmarum ferebant. Palma enim floret in vere, autumno, æstate & hyeme. Per ver significatur juvenus, ubi omnia florent: per autumnum senectus, ubi folia cadunt: per æstatem prosperitas: per hyemem adversitas. Illi igitur sunt sicut palma, quorum cor nunquam arefcit, sed semper virer, & in juventute per fervorem, & in senectute per Perseverantiæ vigorem, & inter prospera per continentiam, & inter adversa per patientiam. *Iustus ut palma florebit*, &c. Quintò debemus servire Deo de corporibus nostris, ut scilicet Christum in corpore nostro per mortificationem portemus. Isti tales significantur per jumentum cui Christus insedit, qui dicunt cum Propheta: *Ut jumentum factus sum apud te*. De talibus dicitur: *Glorificate & portate Dominum in corpore vestro. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram*. Non dixit: vivificate vel occidite, sed mortificate. Illi vivificant qui corpus suum in deliciis nutriunt, & in membris suis vitia regnare permittunt, de quibus dicitur: *Vidua quæ in deliciis est vivens mortua est*. Illi occidunt qui præ nimia abstinencia sic se debilitant, quòd cum vitiis naturam necant, idèd monet Apostolus. *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum & frequentes tuas infirmitates*. Illi mortificant, qui naturam nutriunt & vitia extinguunt, de quibus dicitur: *Exhibeatis corpora vestra hostiam viventem*, &c. ut dicit Gregor. Hostia quippe immolatur, & viva est quando ab hac vita homo non deficit, & tamen se carnalibus desideriis occidit.

Secunda processio fuit qua à Jerusalem usque ad Calvariæ locum ignominiosè est ductus: de qua legitur in Passione quæ in Missa hodie recitatur. Ab ista processione quidam recesserunt, sed postea redierunt; sicut Apostoli qui relicto eo fugerunt, & fidem amiserunt, sed postmodum fidem recu-

perantes redierunt ad Christum: quidam recesserunt & nunquam redierunt, sicut Judas qui abiens laqueo se suspendit. Quidam nunquam recesserunt sicut Virgo beata, & ceteræ mulieres, quæ juxta crucem Jesu semper steterunt. Sed cum prima processio fuerit magnæ lætitiæ, & ista sit magnæ tristitiæ, quare Ecclesia utramque conjungit, scilicet lætitiā & tristitiā; legens Evangelium quòd est tanti gaudii & honoris, & passionem quæ fuit tanti ludibrii & doloris? Potest dici quòd hoc fit tribus de causis. Prima est ut ostendatur quanta in voluntate humana & dignitate mundana sit instabilitas & brevitās. Bernard. Ab eodem populo, & in eodem loco, & ipso tempore paucis diebus interpositis, primò cum tanto triumpho susceptus, & postea crucifixus est! O quàm dissimile est, *tolle tolle, crucifige eum, & benedictus qui venit in nomine Domini*. O quàm dissimile est, *Rex Israël, & non habemus regem nisi Cæsarem!* Quàm dissimile est rami virentes, & crux, flores & spinæ! Cui prosternebantur vestimenta aliena, ecce suis exuitur, & fors mittitur super ea! Cui dixerunt: *Osanna*, id est, salva obsecro, tunc dixerunt, *Alios salvos fecit, seipsum salvum facere non potest*. Secunda est ut ostendatur quòd temperanda est mundana prosperitas, meditatio-
Humana lætitia temperanda est. ne scilicet mortis vel alicujus adversitatis de facili contingentis. Ideò enim nimia prosperitas Sslomonem infatuavit, quia ipsam temperare nescivit: illam prosperitatem & mundanam lætitiā hodie Christus & Ecclesia temperavit, Christus dupliciter. Primò in hoc quia honorem sibi exhibitum in tanta humilitate suscepit, quando non super palafrenum; sed super asinam sedere voluit. Secundò in hoc quòd tanto honori lacrymas admiscuit, dum super Jerusalem flevit. Ec-
Luc. 19. clesia etiam mundanam prosperitatem temperandam docet, dum lætitiæ processionis adjungit tristitiā passionis. Bernard. Optimè
Bernard. processioni passio est conjuncta, ut discamus in nulla lætitia hujus sæculi fiduciam habere, scientes quia *extrema gaudii luctus occupat*. Tertia est ut ostendatur quanta in his qui honorem appetunt, sit fatuitas. Fatuus enim esset qui cum honore ad mortem deduci vellet. Fugit Christus in vita honorem regium,
Joan. 6. nunc autem ad mortem vadens suscipit honorem impensum, ut ostendat, quòd cum hæc vita quidam sit cursus ad mortem, tale est in vita hac honorem appetere, quale esset ad mortem cum honore velle properare. Gre-
Gregor. gor. Qui præfenti suavitate capitur, quasi per amœna prata ad interitum ducitur: Mors igitur adveniens ostendit fatuitatem esse in hac vita prosperitatem, vel honores quærere. Fatuum enim est tot divitias congregare, cum non possit homo nisi faccum & cilicium secum portare. *Saccum consui super cutem*
Job. 15. *meam*, &c. Fatuum est corpus in deliciis enutrire quod postmodum vermes in cibum debent habere: *Putredini dixi pater meus*
Ibid. 17. *es,*

es, mater mea & soror mea vermicibus. Fatuum est super alios velle exaltari quem in brevi contingit à bestiis conculcari. Quando enim moritur homo hæreditabit bestias, serpentes & vermes.

Eccl. 10.

Tertia processio est quam hodie facit Ecclesia, in qua plura notantur mysteria. Primum est quia ordinatè debent incedere. Si enim aliquis subsisteret, vel retro rediret, vel nimis curreret, processionem turbaret: Subsistunt tepidi & negligentes: *Utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es, &c.* Retrò redeunt recidivantes: *Nemo mittens manum suam ad aratrum & respiciens retrò, &c.* Currunt præsumentes: *Substantia festinata minuetur, &c.* Secundum est quia rami olivarum & palmarum ubi haberi possunt, debent deferri. Per olivam misericordia designatur. Amb. in libro Sermorum: Sine causa ramum olivæ portat, qui opera misericordiæ non amat. Per palmam significatur victoria, tum quia arbor illa dedicata erat Marti, tum quia victores inde coronabantur. Ambros. ubi suprâ. Sine utilitate palmam portat quem diabolus decipiendo

Apoc. 3.

Luc. 9.

Prov. 13.

Ambros.

superat. Tertium est quia cruces portantur & campanæ pulsantur, ut dæmones videant vexilla Dei, & audiant tubas Dei, & sic territi fugiant. Propter hanc causam pulsantur campanæ, & cruces exaltantur quando tempestates concitantur. Quartum est quia versiculi clausis januis decantantur: quod fit duplici de causa, quarum una est literalis ex eo quod fuerunt à clauso primitus decantati, Theodulphus enim Aurelianensis Episcopus falsè apud Ludovicum Imperatorem ab invidis accusatus, ab ipso est in custodia Andegavis mancipatus, qui in ramis palmarum illos versus à se editos præsentem Imperatorem, & processione, clausus in carcere, apertâ tamen fenestrâ decantavit: Qui in tantum Imperatori placuerunt, quod mox à vinculis ipsum absolvit. Secunda ratio est mystica, tempus enim illud signat tempus veteris Testamenti, in quo adhuc janua regni cælestis clausa erat, & velamen legalium positum erat, sed in Parasceve & janua fuit aperta, quantum ad pretii solutionem, & velamina remota quantum ad mysteriorum expositionem, & tunc ideò versus, *Agyos*, in aperto decantatur, & cortinæ quæ velabant altare penitus remonentur.

Versiculi quare clausis ostiis decantentur.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

SERMO I.

In quo 1. mulierum sanctarum devotio, 2. monumenti clausio, atque apertio, angelicaque visio exprimitur.

Mar. ult.

Eccl. 6.

Psal. 30.

Luc. 8.

Joan. 19.

M*aria Magdalene & Maria Jacobi & Salome emerunt armata, &c.* Pauci sunt qui amicum diligunt in vita, quia ferè omnes amicum diligunt propter sua non propter se. *Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis.* Pauciores qui diligant in morte, immò sæpè filii parentibus adversantur quando in morte volunt aliqua ordinare: Paucissimi qui diligant post mortem, quia post modicum tempus amici obliviscuntur: *Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde.* Istæ autem sanctæ mulieres Christum dilexerunt in vita, quia sequebantur eum prædicantem. *Sequebantur eum Maria Magdalena & Ioanna uxor Cbuzæ procuratoris Herodis, & aliæ multæ quæ administrabant ei de facultatibus suis.* Dilexerunt in morte, quia sociaverunt se in cruce pendenti. *Stabat juxta crucem Jesu mater ejus, &c.* Dilexerunt post mortem, ideò unguenta paraverunt ut corpus ejus inungerent, & hoc est quod dicitur: *Maria Magdalena & Jacobi & Salome, &c.*

Jacobi de Voragine, Dēmin. Tom. I.

In hoc igitur Evangelio de tribus fit mentio. Primò de sanctarum mulierum devotione: quarum devotio ostenditur quantum ad tria. Primò quantum ad numerum personarum. Describuntur enim tres, scilicet Maria Magdalena, & Maria mater Jacobi, scilicet minoris, & Maria filia Salome. Prima Christo nihil attinebat nisi fide & devotione: duæ sequentes erant ejus materteræ. Unde dicitur: Ex Joachim Cleopha, Salome tres Anna Marias, quas habuit, junxit Joseph, Alpheo, Zebedeo: unius hæc mater, hæc quatuor, illa duorum. Juncta enim Joseph, scilicet beata Virgo fuit mater unius, scilicet Christi: juncta Alpheo fuit mater quatuor, scilicet Jacobi minoris, Simonis, & Judæ, & Joseph. Juncta Zebedeo fuit mater duorum, scilicet Jacobi majoris, & Joannis Evangelistæ. Secundò ostenditur earum devotio quantum ad opus devotum, cum dicitur, *emerunt aromata*, id est, unguenta aromatica. Consuetudo enim erat Judæorum ungere corpora mortuorum, ut conservarentur à fœtore, ab incineratione, & à vermium corrosione. Sed illæ mulieres erant deceptæ, quia cum corpus Christi deitate esset imbalsamatum, si per mille annos in terra jacuisset, non potuisset putrefieri, nec incinerari, nec inde vermes generari. *Non dabis sanctum tuum videre corruptio- nem.* Tertiò ostenditur earum devotio quantum ad opus festinum, cum dicitur: *Et valde mane.* Sed si erat valde mane quomodo

Consuetudo Judæorum circa corpora mortua.

Psal. 15.

Dubium

jam

Solutio.

jam ortus erat sol? Dicendum quòd illæ mulieres in civitate habitabant, sepulchrum autem extra civitatem erat, & sic valde mane venerunt, id est, venire inceperunt, sed jam ortus erat sol, quando pervenerunt. Vel sol dupliciter dicitur ortus, vel quantum ad fulgorem suum, qui dicitur aurora, vel quantum ad sphaeram suam. Primò modo ortus erat sol, unde dicit August. Orto jam sole, id est, cum cælum ab Orientis parte jam albesceret. Vel nomine solis Christus intelligitur, qui dupliciter fuit ortus, scilicet de matris utero per nativitatem pœnosam, & de sepulchro per resurrectionem gloriosam. Est ergo sensus, valde mane veniunt, sed tamen verus sol, id est, Christus qui prius fuerat ortus nativitate carnali, jam erat ortus nativitate cœlesti. Quod autem dicitur una Sabbatorum, intelligendum est primâ die à sabbato quæ nunc Dominica dicitur: dies enim aliter à Judæis, aliter à Romanis, aliter nominantur ab Ecclesia. Judæi nominant ipsos à Sabbato dicentes, prima Sabbati, secunda Sabbati, & sic de aliis, & hoc propter reverentiam Sabbati in quo Deus requievit; in quo opera sua perfecit, & quem præ omnibus sanctificavit. Romani nominant dies à planetis, & maximè ab illo qui primæ horæ illius diei dominatur. Et quia Sol dominatur primæ horæ diei dominicæ, ideò illum diem vocabant diem Solis, & sic de aliis. Diem autem Sabbati vocabant diem Saturni, quia primæ horæ illius diei dominatur Saturnus. Ecclesia nominat dies à feriis dicens, Feria secunda, Feria tertia, & sic de aliis. Est idem feria quod cessatio, unde antiqui diem solemnem feriam appellabant, quia ab opere servili cessabant. Vel dicitur feria à feriendis victimis, quia in diebus festivis sacrificia offerebant. Modò autem ecclesia omnem diem appellat feriam, quia omni tempore à vitiis est cessandum. Vel dicitur feria à fieri, quia omnes dies facti sunt, per fiat & factum est. *Dixit & facta sunt. Fiat lux, & facta est lux, & factum est vespere,* &c. Sed quare beata Virgo cum istis mulieribus ad monumentum non venit? Dici potest quòd triplici de causa. Prima est, quia non potuisset sustinere videre sepulchrum filii, quin gladius doloris animam ejus perforasset. Secunda est, quia in Parasceve & Sabbato tantum se maceraverat & fleverat, quod præ nimia debilitate sustinere se non valebat. Unde secundum Bernard. Oportuit quòd de loco passionis inter manus discipulorum tanquam semiviva ad domum propriam deferretur. August. Illa quippe pia mater inmani dolore ejulans, & pectora delicata contundens, ita ipsa viscera omnia fatigaverat, & membra, ut jam sensus deficiens, vix pervenire potuisset ad Christi funus. Tertia est, quia sciebat quòd Christus resurrexerat, & quòd in monumento corpus non erat. Et piè credendum est, quòd ante omnes sibi jam apparuerat, quod tripliciter ostendi potest.

August.

Dies tribus
modis nomi-
nantur.Feria unde
dicatur.Ps. 143.
Gen. 1.
Maria cum
aliis quare
non ivit ad
monumentum
ob 3. causas.

Bernard.

August.

Primò per auctoritatem. Sedulius enim agens de Christi apparitione dicit; Semper virgo manens hujus se visibus astans, Luce palam Dominus prius obtulit. Secundò per Romanæ Ecclesiæ approbatam consuetudinem. Summus enim Pontifex in die Paschæ ad sanctam Mariam Majorem primam facit stationem, per hoc innuens Beatæ Mariæ primam factam fuisse apparitionem. Tertiò per quamdam moralem rationem. Christus enim præcepit. *Honora patrem tuum & matrem tuam.* Sed qualis honor esset si aliquis de ultra mare veniens, personas extraneas primò visitaret & matrem de sua absentia desolatam, ultimò visitandam accederet? Sic Christus matrem non multum honorasset, si prius alios de sua resurrectione lætificasset, & tandem matri desolatæ apparuisset.

Notabile
quod Christus
1. apparuerit
B. Virg.

Secundò fit mentio de monumenti clausione & apertione cum dicitur: *Quis revolvat nobis lapidem,* &c. Monumentum enim tripliciter clausum erat, scilicet grandis lapidis ad ostium advolutione, sigilli appositione, & militum deputatione; Et ideò mulieres non sperabant se posse intrare, quia & lapidem tam grandem remove non possent, & milites eas fugarent, & sigillum Præsidis frangere non auderent. Christus autem qui exivit de clauso utero matris, & qui intravit ad discipulos januis clausis, ipse de sepulchro exivit salvis sigillis. Dicitur in Historia scholastica quòd anno Domini 1120. cuidam Monacho sancti Laurentii extra muros miranti de cingulo suo, de quo cinctus erat, insoluto & projecto ante eum, vox in aëre facta est, sic potuit Christus clauso prodire sepulchro.

Monumen-
tum triplici-
ter erat
clausum.

Tertiò fit mentio de angelica visione, cum dicitur, *Viderunt juvenem,* &c. Ubi describitur quantum ad quatuor. Primò quantum ad situm, cum dicitur, *sedentem in dextris.* Gregor. Quid per sinistram nisi vita præsens? Quid per dexteram, nisi vita perpetua designatur? Quia ergo Redemptor noster jam præsentis vitæ corruptionem transierat, rectè angelus qui nuntiare ejus perennem vitam venerat, in dextera sedebat. Secundò quantum ad habitum cum dicitur: *Coopertus stola candida.* Sever. Stola ista non est ex mortali vellere, sed ex vitali virtute, splendens cœlesti lumine non terreno colore, dicente Propheta: Amictus lumine sicut vestimento. Et de istis dicitur: Tunc justi fulgebunt sicut sol. Gregor. Stola candida coopertus apparuit, quia festivitatis nostræ gaudia nuntiavit. Candor enim vestis splendorem denuntiat nostræ festivitatis. Matthæus autem dicit, quòd aspectus ejus erat sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix. Fulgur est de cælo, nix de terra. Per quòd datur intelligi, quòd in Christi resurrectione terrenis cœlestia sunt conjuncta. Secundum autem Gregor. In fulgure terror timoris est, in nive blandimentum candoris: per quòd datur intelligi, quòd

Sever.

Psal. 103.

Gregor.

quod Christus in iudicio terribilis erit peccatoribus, & blandus iustis. Tertiò quantum ad ætatem cum dicitur, *Viderunt juvenem*, ad innuendum quod omnes in ætate juvenili resurgemus. Severinus. Viderunt juvenem ut cernerent nostræ resurrectionis ætatem, quia nescit resurrectio senectutem, & ubi nasci & mori nescitur, ibi ætas nec admittit detrimenta, nec indiget incrementis. Unde juvenem non senem, non infantem, sed jucundam viderunt ætatem. Quartò quantum ad locutionem; allocutus est enim mulieres tripliciter. Nam primò eas confortavit, dicens: *Nolite expavescere*, sicut dicitur: *Sathanas transfigurat se in angelum lucis*. In hoc tamen bonus angelus à malo discernitur, quia bonus angelus in principio terret ex suo fulgore, in medio confortat ex sua allocutione, in fine lætificat ex sua jucunda visione. Proprium verò mali angeli est in principio ex sua apparitione terrere multum, in medio ex sua allocutione terrere magis, in fine ex sua horribilitate & visione terrere maximè. Secundò ipsas confortatas & de resurrectione certificatas ad Apostolos destinavit dicens: *Ite dicite discipulis ejus & Petro*, &c. Petrum autem solum modò nominavit triplici de causa. Unam assignat Gregor. dicens: Petrum vocat ex nomine ne desperet ex negatione: Si enim nominatim eum non exprimeret qui magistrum negaverat, venire inter discipulos non auderet. Alia ratio, idèd specialiter dicit Petro, quia indignum se judicabat discipulatu, dum ter negavit magistrum, sed peccata non nocent quæ non placent. Secunda causa est, ut angelus sibi tanquam summo Pontifici deferret. Si enim quis Papæ & collegio Cardinalium litteras mitteret, Papam nominatim exprimeret, Cardinales in generali proferret. Angelus igitur nominatim expressit Petrum tanquam Pontificem summum, discipulos autem generaliter tanquam collegium. Tertia causa est, quia Petrus interpretatur *agnoscens*, per quod datur intelligi quod illi Christum inveniunt, qui Deum & se veraciter agnoscunt. Tertiò Christi apparitionem, & visionem per eas Apostolis prædicendam ait: *Præcedet vos in Galileam*. Apparitio autem facta in Galilea, licet fuerit occulta, tamen propter mysterium specialiter nominatur. Galilea verò interpretatur transmigratio. Christus dum esset in hac vita mortali triplicem defectum patiebatur. Unum quantum ad corpus, scilicet mortalitatem: alium quantum ad animam, scilicet passibilitatem: alium quantum ad utrumque, scilicet multiplicem miseriam & pœnalitatem: sed in resurrectione facta est transmigratio. Siquidem transmigravit corpus de mortalitate ad immortalitatem, anima de passibilitate ad impassibilitatem, corpus & anima de miseria & pœnalitate ad æternam gloriæ felicitatem. De his tribus dicit Leo Papa: Post Passionem Christi ruptis vinculis mortis, infirmitas in virtutem, mortalitas in æternitatem.

tem, & contumelia transivit in gloriam, &c.

SERMO II.

In quo mulierum magna studiositas, Christi festina jucunditas, resurgentis felicitas declaratur.

Jesum quæritis Nazarenum crucifixum, resurrexit non est hic. Christus in vita sua nobilem societatem habuit, scilicet, Apostolos, & quasdam sanctas mulieres. Horum autem tempore Passionis quidam ab eo recesserunt, & quantum ad corporalem associationem, & quantum ad fidem, & quantum ad amorem, sicut Judas; alii quantum ad corporalem associationem & fidem, sed non quantum ad amorem, sicut cæteri Apostoli, qui eo relicto fugerunt, & fidem perderunt, sed non amorem. Alii quantum ad fidem, sed non ad associationem, nec amorem; sicut sanctæ mulieres, quæ juxta crucem stabant, & ipsum etiam defunctum amabant. Virgo autem beata à filio nunquam recessit, nec quoad associationem, quia juxta crucem immobilis stetit: nec quoad fidem, quia ipsam retinuit: nec quoad amorem, quia ipsum perpetuo amore dilexit. Istud repræsentatur in quindecim candelis, quæ in matutinis paulatim extinguuntur; & repræsentant duodecim Apostolos, & tres Marias, qui omnes in Passionem Christi quoad lumen fidei fuerunt extincti. Una tamen candela servatur inextincta, quæ repræsentat Virginem Mariam, in qua lux fidei numquam fuit extincta; quamvis autem mulieres istæ fidem amisissent, propter amorem tamen & devotionem ipsum quærebant, & corpus ejus ungere volebant, idèd dixit eis Angelus: *Jesum Quæritis Nazarenum*, &c. In quibus verbis tria ostenduntur.

Primò quod in mulieribus fuit magna studiositas-cum dicitur: *Jesum quæritis*. Circa quod tria sunt videnda, primò quare præ cæteris mulieribus istæ solæ venerunt; & dicendum quod propter multa beneficia illæ Christo plus cæteris tenebantur, nam de Magdalena septem dæmonia ejecit, Martham sororem suam à fluxu sanguinis liberavit, fratrem suum Lazarum quatrduanum suscitavit, & eam semper dulciter excusavit, scilicet, apud Phariseum qui dicebat eam immundam, & apud sororem quæ dicebat ipsam otiosam, & apud Judam qui dicebat eam prodigam. Secunda Maria, scilicet, mater Jacobi minoris, ei multum tenebatur, tum quia nepos suus erat, tum quia tres filios suos, scilicet, Jacobum, Simonem, & Judam Cardinales, id est, Apostolos fecerat. Tertia, scilicet, filia Salome ei similiter multum tenebatur, tum quia nepos suus erat; tum quia duos filios, scilicet Jacobum & Joannem Apostolos fecerat. Secundò videndum est, quare

Resurgemus in juvenili ætate.

a. Cor. II. Apparitionis inter bonum & malum Angelum discrimen.

Notandum. 1. Causa.

Greg.

2. Causa.

3. Causa.

Defectum triplicem dum in hac esset vita Christus patiebatur.

Leo Papa.

re simul tres venerunt; & dicendum propter
Quare mulie- quatuor causas. Primò propter majorem te-
res tres vene- stimonii firmitatem, ut in ore duorum vel
vint. trium restium staret omne verbum. Secundò

propter decentiam & honestatem; decer enim
 matronas ire benè associatas. Tertiò propter
 mysticam significationem, ut ex hoc detur
 intelligi, quòd illi ad Christum veniunt, qui
 habent fidem, charitatem, & bona opera. Quar-
 rò, propter commendandam conjugationem,
 tutius est enim servire Deo in societate bona,
 quàm in singularitate. *Melius est duos simul*
esse, quàm unum, &c. Tales enim merito
 societatis aliquando liberantur à malo culpæ
 perpetratæ, ideò subditur. *Si unus ceciderit,*
ab alio fulciatur. Aliquando à malo culpæ
 perpetrandæ, ideò subditur, *Si quisquam*
prævaluerit adversus alium, duo resistent ei.
 Aliquando mutuò se accendunt in amore Dei,
 ideò subditur: *Si dormierint duo fovebun-*
tur mutuo. Unus quomodo calefiet? Aliquan-
 do proteguntur à tentationibus diaboli, unde
 dicitur: *Funiculus triplex difficile rumpi-*
tur. Diabolus enim non potest rumpere ser-
 vos Dei simul congregatos, quia non potest
 invadere nisi solos; juxta illud: *Eligite vo-*
bis virum, & descendat ad singulare certa-
men. Tertiò videndum est propter quid
 venerunt, ut scilicet ungerent ejus corpus.
 Jam priùs Magdalena unxerat pedes ejus, un-
 xerat caput ejus; modò ipsa cum aliis vole-
 bat ungere corpus: per quæ significatur tri-
 plex unguentum spirituale, quod distinguit
 Bernard. super Cant. scilicet contritionis, de-
 votionis, & compassionis. Species unguenti
 contritionis, ut idem dicit, sunt peccata pro-
 pria: species unguenti devotionis sunt Dei
 beneficia: species unguenti compassionis sunt
 proximorum calamitates, & irrogata suppli-
 cia. Tunc igitur cum Magdalena pedes Chri-
 sti ungimus, & lachrymas fundimus, cum
 de peccatis nostris dolemus. Tunc caput in-
 ungimus, quando de ejus beneficiis sibi gra-
 tias exhibemus: gratiarum enim actio ipsum
 lætificat, & quodam modo impinquit. *Im-*
pinguasti in oleo caput meum. Tunc corpus
 ejus mortuum inungimus, quando afflictos
 & penè mortuos oleo compassionis, & mi-
 sericordiæ delinimus.

Secundò in Christo fuit festiva jucundi-
 tas, cum dicitur, *Nazarenus*, qui interpre-
 tatur *floridus*, in sua enim resurrectione
 omnia florent, & gaudent, juxta illud. *Dies*
venit, dies magna in qua reflorent omnia, Ga-
 visæ sunt omnes creaturæ, scilicet superiores, si-
 cut Sol, qui majore luce resplenduit. Maxi-
 mus: in resurrectione Christi elementa omnia
 gloriantur, nam & solem ipsum arbitror in hac
 die solito clariorem. Necessè enim est ut Sol
 in ejus resurrectione gaudeat, qui in ejus Pas-
 sione condoluit. Quoniam autem tunc Sol
 majorem quàm unquam habuit, passus
 est obscuritatem in signum tristitiæ, quia credi-
 tur, quòd tunc fuerit universalis eclipsis; ideò

nunc majorem deberet recipere claritatem in
 signum lætitiæ. Secundò gavisæ sunt creatu-
 ræ inferiores, id est, Patres qui erant in
 Lympo. Valde gauderet si quis carcere Sa-
 racenorum evaderet; multum igitur gavisæ fue-
 runt, quando fuerunt educti de carcere tene-
 broso, ubi Divinâ visione carebant: de carcere
 horrendo, ubi dæmonum societatem habe-
 bant; de carcere ignominioso, quia sub terra
 in lacu jacebant: de carcere tam longo, quia
 per multa millia annorum ibi remanserunt.
Gaudium & lætitiā obtinebunt, & fugiet
dolor & gemitus. Habuerunt enim gaudium, *Isai. 35.*
 quia affecuti sunt Divinæ visionis aspectum.
 Habuerunt lætitiā, quia evaserunt tam hor-
 ribile consortium. Fugit ab eis dolor quem
 habebant propter locum tam ignominiosum,
 & gemitus quem habebant propter carcerem
 tam diuturnum. Si autem quæretur ubi san- *Notandum.*
 cti de inferno reducti fuerunt usque ad ascen-
 sionem Domini; ipse Deus novit qui eos edu-
 xit; vel sic dicitur, cum Domino fuerunt in
 extremis maris, id est, super amplissimos fi-
 nes orbis; vel fortè fuerunt in Paradiso terre-
 stri ubi nunc est Enoch & Helias. Tertiò ga-
 visæ sunt creaturæ mediæ, id est, homines.
 Hominum autem quidam erant præteriti, id
 est, mortui; istis fuit resurrectio in vivificatio-
 nem. *Multa sanctorum corpora quæ dor-* *Matth. 27.*
mierunt, resurrexerunt. Alii erant præsen-
 tes, & vivi; istis fuit in justificationem. *Tra-* *Rom. 4.*
ditus est propter delicta nostra, & resurrexit
propter justificationem nostram. Alii sunt fu-
 turi & nascituri; istis fuit ad illuminationem.
Illuminat omnem hominem venientem in hunc *Joan. 1.*
mundum. Maximus in sermone de resurre-
 ctione: Lætetur in hac die, quæ & vivos cir-
 cumfulget & mortuos vivificat & venturos illu-
 minat. Conjunctum autem Angelus ista duo nomi-
 na, scilicet Nazarenus & crucifixus, ad in-
 nuendum quod qui vult florere in gloria cruci-
 figat se in pœnitentia. Filii enim Israël agnum
 cum lactucis agrestibus comederunt, & di-
 scipuli Christo piscem assum cum favo mellis
 dederunt, & Magi Christum cum Maria inve-
 nerunt. Qui enim vult pervenire ad esum
 agni cælestis, assumat lactucas amaræ contri-
 tionis: qui vult perfrui cælesti dulcedine,
 asserur igne pœnitentiæ: qui invenire JE-
 sum vult in gloria, habeat secum pœniten-
 tiam amaram.

Tertiò ponitur resurgentis felicitas, cum
 dicitur: *Resurrexit, non est hic.* Non erat *Resurrectio*
 enim ibi tanquam mortuus, quia jam resurre- *Christi figura*
 xerat gloriosus. Notandum autem quòd ejus *nostræ resur-*
 resurrectio est figura nostræ resurrectionis spi- *rectionis à*
 ritualis; quia sicut Christus velociter resurre- *peccatis.*
 xit, sic & nos ad Deum velociter convertamur.
 Debemus autem ad Deum converti in juven-
 tute, quia talis conversio habet felicitatem;
 tales enim sunt sicut mollis cera, quia de fa-
 cili ad bonum deducuntur. *Factum est cor* *Psal. 21,*
meum tanquam cera liquefens. Sunt sicut
 recens testa, quia in bono odore usque in se-
 nectutem

Creaturae
omnes in
Christi resur-
rectione ga-
visæ sunt.

Prov. 22. neſtutem conſervantur. *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cū ſenuerit non recedat ab ea.* Sunt ſicut gracilis virgula, quia de facili ad bonum ſeclantur: *Quorum filii ſicut novellæ plantationes à juventute ſua.*

Pſal. 143. Non debemus autem noſtram converſionem differre, nec uſque ad ſenectutem, nec uſque ad mortem. Primò non debemus eam differre uſque ad ſenectutem, quia talis converſio habet difficultatem; difficilè enim convertitur qui in peccato inveteratur. Unde poſtquam Propheta dixit in perſona juvenum: *Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens*, ſubdit in perſona ſenum: *Arui tanquam teſta virtus mea*, &c. Tales enim in malo indurantur, & ab humore gratiæ exſiccantur; idè enim dicit. *Arui tanquam teſta virtus mea.* Et vix aut nunquam verè conſitentur, idè ſubdit, *Et lingua mea adhæſit faucibus meis.* Et ſæpè in peccatis ſuis moriuntur, idè etiam ſubdit: *Et in pulverem mortis deduxiſti me.* Secundò enim non debemus noſtram converſionem differre uſque ad mortem, quia talis converſio habet dubietatem. Auguſt. in libro 1. Homil.

Auguſt. Fidelis bene vivens ſecurus hinc exit, baptizatus ad horam ſecurus hinc exit: agens pœnitentiam ad ultimum & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus: pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. Nunquid dico damnabitur, ſed non dico ſalvabitur. Vis de dubio liberari? age pœnitentiam dum ſanus es & ſecurus es, quia pœnitentiam egidi eo tempore quo peccare potuiſti. Si autem vis agere pœnitentiam quando peccare non poteſ, peccata te dimiſerunt, & non tu illa, ergo tene certum & dimitte incertum. Idè autem ſecundùm Aug. dubitatur de pœnitentia illorum, qui pœnitent in extremis: quia tunc quidam pœnitent tantùm timore pœnæ, quidam amore juſtiæ, quidam conſideratione utriuſque cauſæ; & tales in extremis conſtituti, videntur potiùs pœnitere timore pœnæ, quàm amore juſtiæ, idè eorum pœnitentia dubia eſſe dicitur. Tertiò non debemus differre noſtram converſionem poſt mortem, quia talis converſio habet impoſſibilitatem, talibus enim dicit Dominus: *Vocavi & renuiſtiſ.* Et infra: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo voſ, cū vobis quod timebatis advenerit. Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane conſurgent, & non invenient me*, &c. Invenient quidem damnati Deum, & non invenient, Deus enim eſt in mundo per miſericordiam, in cœlo per gloriam, & in inferno per juſtitiā. Non poterunt igitur ipſum invenire ut miſeratorem, quia hoc modo invenitur in mundo: nec ut glorificatorem, quia hoc modo invenitur in cœlo, ſed ut judicem & tortorem, quia hoc modo eſt in inferno. In horum ſignificationem Chriſtus poſt reſurrectionem quadruplici tempore eſt quaſitus. Primò in mane ab iſtis mulieribus, quæ de facili eum invenerunt, per mane autem juvenus ſignificatur. Secundò, in vespere à duobus diſcipulis

Prov. 1. euntibus in Emaùs, qui tardè & difficulter invenerunt, unde dixit eis: *O ſtulti & tardi corde ad credendum*, Per vespere autem ſenectus accipitur. Tertiò in ſerò à diſcipulis congregatis, qui dubitaverunt credentes ipſum eſſe ſpiritum. Per ſerò autem quæ eſt ultima pars diei mors intelligitur. Quartò à militibus ad cuſtodiam noctis deputatis, qui nunquam invenire potuerunt. Per noctem autem ſignatur obſcuritas infernalis.

Quæſitus eſt Chriſtus quadruplici tempore.

SERMO III.

Quomodo Chriſti exemplo, qui velociter, veraciter potenter, & integraliter reſurrexit, reſurgere & nos debemus, declarans.

ITe, dicite diſcipulis ejus & Petro, quia præcedet voſ in Galilæam. Prima mulier fuit media inter ſerpentem & hominem, trahens ipſum ad perditionem. Secunda mulier, ſcilicet beata Virgo fuit media inter Deum & genus humanum, faciens noſtram reconciliationem. Iſtæ autem mulieres fuerunt mediæ inter Angelum & Apoſtolos, annuntiantes eis noſtram ſalvationem. Jam non poteſt homo conqueri de muliere, quia ſi prima damnavit, ſecunda ſalvavit, tertia annuntiavit. Si prima fuit cauſa mortis noſtræ, ſecunda fuit cauſa vitæ, tertia fuit nuntiatrice ſalutis æternæ. Et idè angelus iſtas mulieres fecit nuntias reſurrectionis dominicæ, dicens: *Ite, dicite diſcipulis ejus & Petro*, &c. Circa iſtam autem reſurrectionem Chriſti quatuor conſiderare poſſumus, quæ etiam circa ſpiritualem reſurrectionem ſimiliter conſiderare valemus, ſcilicet velocitatem, veracitatem, poteſtatem, & integritatem.

Primò namque reſurrexit velociter, quia die tertiâ; ſic & nos ſaltem die tertiâ reſurgamus. Tres dies ſunt, prava delectatio, conſenſus & opus. Qui non reſurgit à delectatione vel conſenſu, ſaltem reſurgat ab opere; & hoc eſt reſurgere tertiâ die. Quarta eſt conſuetudo, & ab iſta cum difficultate reſurgitur: illud ſignificatum eſt etiam in tribus mortuis, quos Chriſtus reſuſcitavit; nam de facili reſuſcitavit puellam in domo, de facili ſuſcitavit adoleſcentem delatum extra domum; Lazarum autem quatrduanum, cum difficultate ſuſcitare voluit, ſcilicet cum ſui turbatione, cum oratione, cum lachrymatione, cum clamore. Tunc mortuus eſt in domo, quando peccatum adhuc eſt in animo, aut per delectationem, aut per conſenſum. Tunc mortuus deſertur extra domum, quando peccatum exterius exit in actum. Tales igitur de facili ſuſcitari poſſunt. Tunc mortuus eſt quatrduanus, quando per longam conſuetudinem in peccato eſt inveteratus.

Dies tres noſtra reſurrectionis.

Tales vix aut nunquam fuscitantur, nisi Deus manum suæ pietatis apponat.

Spiritus ad corpus conjunctio duplex.

August.

Secundò resurrexit veraciter, in corpore scilicet & in anima. Quòd homo veraciter vivat, duo sunt signa, scilicet sensus & motus. Spiritus quidem conjungitur corpori, aliquando quantum ad motum, sed non quantum ad sensum, sicut quando spiritus bonus vel malus aliquod corpus assumit: conjunctus est corpori quantum ad motum, quia spiritus movet ipsum de loco ad locum & membra ipsius corporis; sed non quantum ad sensum, quia per illud corpus non videt nec audit, nec odorat, nec sapit, nec sentit, & verè illud corpus non est vivum. Aliquando conjungitur quantum ad sensum, & non quantum ad motum, sicut dicit August. quòd spiritus mali sunt conjuncti igni infernali, non dantes illi motum, sed recipientes ab illo igne sensum, & illud corpus similiter non est vivum. Aliquando conjungitur quantum ad sensum & motum; sicut anima conjuncta est corpori organico, quod quidem movet ad suas operationes, & in eo sentit per sensus corporeos, & tale corpus est vivum. Est tamen aliquod corpus, quod omninò caret sensu & motu, sicut lapis qui nec sentit per se nec movetur, nisi ab alio moveatur: sic igitur Christus ostendit, quòd corpus suum vere vivebat, quia spiritus suus corpori conjunctus erat, quantum ad motum, quia movebat ipsum usque ad monumentum, modò apparendo mulieribus, modò usque in castellum Emaus, modò usque ad discipulos clausos in Jerusalem, modò de Jerusalem usque in Galileam, modò de Galilea usque in montem Oliveti, modò à monte Oliveti usque in cælum. Conjunctus etiam erat, quantum ad sensum, quia videbat, audiebat, & comedebat. In comestione tamen quatuor sunt, scilicet masticatio, trajectio, digestio & derivatio. Quantum ad ista quatuor Christus ante Passionem verè comedebat, post resurrectionem autem comedebat, quantum ad duo prima, quia & cibum masticabat & in corpus trajiciebat; sed non quantum ad duo sequentia, quia nec cibum in stomacho digerebat, nec ad membra derivabat. Quid ergo de illo cibo fiebat? potest dici quòd virtute deitatis absolvebatur, sicut aqua immissa in igne absorbitur ab igne. Unde dicit Glossa: Manducavit potestate non necessitate. Aliter enim absorbet aquam terra sitiens, aliter radius solis cadens. Illa indigentia, ille potestare. Si quis igitur vult scire utrum à peccato sit resuscitatus & veraciter vivat, videat si habeat sensum & motum. Sunt enim qui habent sensum, id est fidem, rectè de Deo sentientes, sed non habent motum, scilicet, se per bona opera exercitantes; sicut mali Christiani. Isti non sunt vivi sed mortui, quia sicut dicitur: *Fides sine operibus mortua est?* Alii sunt qui non habent sensum, quia de Deo rectè non sentiunt, videntur tamen habere motum, quia aliqua de genere bonorum faciunt,

In comestione quatuor sunt.

Cognitio verè resuscitati.

Jac. 2.

sicut hæretici; Isti etiam sunt mortui, quamvis aliquibus videantur vivi. *Scio operatua, Apo. 3. quia nomen habes quod vivas & mortuus es.* Alii sunt qui habent sensum fidei rectum, & motum operationis bonæ, sicut boni Christiani; isti veraciter surrexerunt & vivunt. Sobriè & justè, & piè vivamus in hoc seculo. *Thim. 2.* Isti enim vivunt piè quantum ad Deum, sobriè quantum ad seipsos, justè quantum ad proximos. Alii sunt qui non habent sensum nec motum, sicut sunt plerique, qui falso nomine dicuntur Christiani, qui nec de futura vita habent fidem, nec per bona opera se movent similes lapidibus & statuis quæ nec sentiunt nec se movent. *Simulacra gentium Psal. 113. argentum, & aurum. Os habent & non loquentur, &c.*

Tertiò resurrexit potenter virtute propria. Invenimus aliquando quod vivus suscitavit mortuum, sicut Petrus Thabitam. Aliquando mortuus suscitavit mortuum, sicut corpus Hælisei suscitavit quendam defunctum in sepulchro suo. Sed nusquam invenitur quòd aliquis suscitaverit seipsum. Christus autem vivus suscitavit mortuum Lazarum, & mortuus suscitavit mortuos, quia in sua Passione multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt; & mortuus suscitavit seipsum; juxta illud: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Per hoc datur intelligi, quòd sancti viri qui sunt vivi possunt suscitare mortuos in peccatis. Mortui autem nec se, nec alios suscitare possunt. Si enim carbones vivi ponantur cum vivis, mutuò se inflammant amplius. Si autem carbones vivi ponantur cum mortuis, eos accendunt & vivificant. Si autem mortui ponantur cum mortuis amplius se denigrant. Nam si boni morantur cum bonis in amore Dei, amplius se inflammant. Unus enim ab alio discit patientiam, ab alio temperantiam, ab alio humilitatem, ab alio pietatem & sic de aliis: *Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui.* Si verò boni morantur cum malis, ipsos sæpè vivificant, & inflammant, modò per ignita verba, modò per ignita exempla, modò per ignita merita, modò per ignita desideria. *Carbones succensi sunt ab eis. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit potum da illi, hoc enim faciens carbones congeres super caput ejus.* Inimicus noster est peccator in quantum peccator, quem tunc pascimus, quando sacra doctrina ipsum reficimus. Tunc potamus, quando per nostras orationes vinum sancti Spiritus ipsi propinamus, & tunc carbones super caput ejus congerimus, quando ipsum in Dei amore accendimus. Si verò mali morantur cum malis, tunc amplius se depravant. *Sanguis sanguinem tetigit.* Tunc enim sanguis sanguinem tangit, quando unus peccator alium inficit.

Quartò surrexit integraliter, quare integraliter? quia deposita omni miseria. Nihil enim in eo fuit quod glorificatum non fuerit. Sic & nos

Act. 9.

4. Reg. 13.

Joan. 2.

Resuscitare quis possit.

Prov. 27.

Rom. 12.

Osee. 4.

Homo quan-
do integrali-
ter resurgit.

Joan. 2.

Num. 11.

nos integraliter resurgamus, ut nihil in nobis remaneat, quod à peccato non resurgat. In homine quidem sunt potentia intellectiva, memorativa, affectiva, & operativa. Sunt igitur qui intellectivam dant Deo, memorativam peccato, affectivam mundo, & operativam diabolo. In talibus tres partes sunt mortuæ, quarta viva, & ideo integraliter non resurgunt. Vivunt enim quantum ad intellectivam, quia ipsam dant Deo per fidem. Taliter etiam vivunt dæmones. *Tu credis quoniam unus est Deus & bene facis, & hoc dæmones credunt & contremiscunt.* Sunt autem mortui qui memorativam dant peccatis, de aliquibus immunditiis, & injuriis, & carnalitatibus sæpius memorantes, similes illis qui dixerunt: *Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto. In mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri, cepæ & allia.* Affectivam etiam dant mundo, amantes delicias & honores, cum dicatur:

Nolite diligere mundum neque ea, quæ in mundo sunt, &c. Operativam etiam dant diabolo, quia faciunt opera diabolo placita, & grata. *Vos facitis opera patris vestri. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia veritas non est in eo.* Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur: *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Ipse rex est super omnes filios superbia.* Ex quibus verbis habetur quod opera diaboli sunt occidere, mendacia dicere, invadere, & superbire; & ideo qui talia opera agunt opera diabolica faciunt. Ut ergo homo integraliter resurgat, oportet quod Deo totum cor suum tribuat, ut, scilicet vivat in intellectiva, in Deum veraciter credendo. Vivat in memorativa, Christi Passionem & Dei beneficia memoriter retinendo. Vivat in affectiva, Deum super omnia diligendo. Vivat in operativa, pietatis opera faciendo, & sic integraliter resurgat, &c.

DOMINICA I. POST PASCHA.

SERMO I.

Quomodo Christus post resurrectionem mæstos discipulos lætificavit, timidos confortavit, erroneosque in fide confirmavit.

Joan. 10.

Joan. 16.

Luc. ult.
Ibid.

Apparuit
quinq̄
Christus in
die resurre-
ctionis.
Joan. 20.
Mar. ult.
Luc. ult.

Ibid.

Cum esset sero die illa una Sabbatorum, & fores essent clausæ, &c. Post Passionem Christi, discipuli remanserant in multo mærore, juxta illud: *Plorabitis & flebitis vos.* Unde cantatur: Tristes erant Apostoli de nece sui Domini. In multo timore, ideo tenebant fores clausas propter metum Judæorum. In multo errore, quia Christi resurrectionem amplius non sperabant. Unde dixit unus ex eis: *Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël.* Sed Christus resurgens & eis apparens mæstos lætificavit. *Iterum autem videbo vos & gaudebit cor vestrum.* Timidos confortavit: *Ego sum, nolite timere.* Erroneos illuminavit: Tunc enim aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas.

In hoc ergo Evangelio tria proponuntur. Primò qualiter mæstos lætificavit cum dicitur: *Venit Jesus & stetit in medio.* Et sequitur: *Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.* Idè in ipso die resurrectionis quinq̄ apparuit, illis scilicet qui maximè turbati erant, & qui consolatione præcipuè indigebant. Nam primò apparuit Magdalene, quæ se fletibus macerabat. Secundò ipsi & alteri Mariæ quæ anxie multum erant. Tertiò Petro qui propter negationem in tri-

bulatione erat. Ubi autem sibi apparuit non legitur, nisi fortè tunc quando ad monumentum cucurrit. In historia tamen scholastica legitur quod Petrus quando Christum negavit, in quandam foveam, quæ Galli cantus dicitur, fugit, & ibi per tres dies in lachrymis fuit, & ibi fortè sibi apparuit. Quartò duobus discipulis euntibus in Emaus, qui multum tristes erant. Quintò discipulis congregatis & in multo timore positis, ut habetur hîc. Duæ primæ & duæ ultimæ apparitiones fuerunt manifestæ, media inter eas, qua scilicet apparuit Petro, fuit occulta. Hoc repræsentat sacerdos in missa, qui quinq̄ se populo manifestat, ita tamen quod duæ primæ & duæ ultimæ manifestationes sunt voce apertâ, media fit voce submissâ, nihilominus tamen & hodie Thomæ apparuit, qui in errore erat, in quo magna Christi pietas demonstratur, qui propter unum solum venit. Chrysost. Considera dominatoris clementiam, qualiter pro una anima ostendit se vulnera habentem, & accedit ut salvet unum. Ex his patet quod Christus licet deposuerit Passionem, non tamen compassionem, & tamen honores quatuor mala inducere consueverunt, scilicet oblivionem, sicut, legitur: *Quod pincerna succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui.* Secundò elationem, Gregor. Plerumque si ad regiminis culmen quis erigitur, in elationem protinus permutatur. Unde Saul qui indignum prius se considerans fugerat, mox ut regni gubernacula suscepit intumuit. Tertiò morum mutationem; unde dicitur quod honores mutant mores. Qui enim prius habebant mores mansuetos incipiunt habere pompaticos. Quartò incompassionem. De his duobus dicitur: *Optimates capita Populorum*

1. Joan. 2.

Joan. 8.

Sapient. 2.

Job. 41.

Opera dia-
boli.

Chrys.

Honores
mala indu-
cunt.
Gen. 44.

Gregor.

Amos 6.

lorum ingredientes pompaticè domum Domini nihil compatiiebantur super contritione domus Joseph. Christus autem exaltatus, nec suorum pauperum oblitus fuit, sed eos benè visitavit. Nec super eos elatus, sed eos fratres appellavit. *Vado autem ad fratres meos*, &c. Nec in moribus immutatus, sed humiliter cum eis comedit & bibit. Nec durus sed compassibilis factus, idè discipulos in mœrore, timore, ac errore positos visitavit, & dulciter consolatus fuit.

Joan. 10.

Confortavit
Christus Apo-
stolos multi-
pliciter.
Eccl. 18.

Pax triplex
à Christo no-
bis datur.

Can. 8.

Isai. 49.

Psal. 67.

Joan. 8.

Matt. ult.

Psal. 90.

Psal. 93.

Consolatio-
nes divinae
tribulationes

Secundò ponitur qualiter timidos confortavit. Quod quidem multipliciter fecit. Primò exhibendo verba consolationis cum dixit, *Pax vobis. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quàm datum optimum.* Et ponitur hîc tribus vicibus pax, ad innuendum quòd triplex pax à Christo nobis datur, scilicet temporis, pectoris, & æternitatis. In hujus significationem in Missa pontificali-ter pax nominatur. Sed primâ vice nominat eam vertendo se ad populum, quia pax temporis aliquando datur in ministerio sanctorum virorum. Secundâ vice non se vertendo, quia pax pectoris non acquiritur tumultibus populorum se immiscendo sed sibi soli vacando. Tertiâ vice à toto clero cantatur, quia pax æternitatis ab omnibus desideratur. Secundò omnes confortavit ostendendo eis grande miraculum & exemplum cum dicitur, *Ostendit eis manus & pedes.* Multum enim miles animari debet, quando regem fortiter dimicantem videt, sic discipuli multum animari debebant videntes Christum tam fortiter dimicasse & vicisse. Si quis ergo est frigidus in amando, videat latus Christi juxta cor perforatum & inflammabitur ad amorem. *Pone me ut signaculum super cor tuum.* Si est tepidus in operando, videat manus ejus perforatas, & incitabitur ad laborem. *Ecce in manibus meis descripsi te.* Si est infirmus in adversa sustinendo, videat ejus pedes perforatos, & animabitur ad sustinendum. *Intingatur pes tuus in sanguine.* Tertiò confortavit eos promittendo grande auxilium cum dixit, *sicut misit me pater, & ego mitto vos* id est, sicut pater me ad patiendum misit, & tamen semper mecum fuit, *Qui me misit mecum est*, sic ego ad patiendum vos mitto, & tamen semper vobiscum ero. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Cum ipso sum in tribulatione. Deus enim tribulationes nostras supportat, & idè dicit, *cum ipso sum in tribulatione.* Ab ipsis nos liberat, ideo, dicit *eripiam eum.* Et pro ipsis remunerat, ideo dicit, *glorificabo eum.* Quarto eos confortavit dando grande solatium cum dixit: *Accipite spiritum sanctum:* vos scilicet consolantem, ideo vocatur paraclitus, id est, consolator. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes latificaverunt animam meam.* Immo multo magis consolationes divinæ superant tribulationes mundanas, sicut linea punctum, hora mo-

mentum, dies horam, annus diem. De duobus primis: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Tertium patet per hoc quod dicit August. Quod dominus 40. horis mortuus jacuit, quod fuit tristitiæ, & 40. diebus resurgens cum discipulis mansit, quod fuit lætitiæ. De quarto dicitur: *Prædicarem annum placabilem domino, & diem ultionis Deo nostro;* Ecce pro die ultionis reddit annum placationis. Quinto eos confortat dando eis super alios grande dominium, cum dicit: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Sicut enim aliquis Rex mittens aliquem principem dat ei potestatem in carcerem mittendi, & liberandi; sic est quod dicit Dominus: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Gregor. Ecce non solum de semetipsis securi sunt, sed & principatum superni judicii fortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Horum locum tenent Episcopi. Grandis honor, sed grave pondus honoris. Durum quippe est qui ut nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitæ fiat alienæ. Chrysost. Sacerdos etsi propriam benè dispensaverit vitam, aliorum vero non cum diligentia curam habuerit, cum perniciosus in gehennam vadit. Sexto eos confortat promittendo grande præmium, cum dixit: *Beati qui non viderunt & crediderunt.* Et intelligitur de fide formata, quæ habet secum charitatem & opera. Est enim necessaria fides, ut opera sint Deo accepta. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Charitas cum fide, ne fides sit vacua: *Si habuero fidem, charitatem autem non habeam, nihil sum.* Opera cum fide, ne fides sit mortua: *Fides sine operibus mortua est.*

mundanas
multum su-
perant.
Isai. 54.

Isai. 61.

Simile à re-
ge.

Gregor.

Sacerdotis
onus.

Heb. 11.

1. Cor. 13.

Jac. 2.

Confirmavit
discipulos in
fide Christus
per omnes
quinque sen-
sus.

Isai. 3.

Eccl. 23.

Eccl. 7.

non

non suum, idè dixit: *Videte manus & pedes meos, &c.* Alii ipsum credebant assumptis se corpus suum sed non verè, sed fantastice, idè dixit: *Habetis hñc aliquid quod manducetur, &c.* Terrio per olfactum, per hoc quod in eos insufflavìt. Flatus enim ille valde odoriferus erat, quia ab illo pectore procedebat quod quasi apotheca omnium charismatum erat. Nam erat quasi odor myrrhæ in quantum procedebat à carne mortificata; quasi odor thuris, in quantum ab anima devota; quasi oder balsami, in quantum à Deitate pretiosa. Quarto per gustum, in quantum manducavit piscem assum & favum mellis. In favo enim est cera luminosa, & mel saporosum: in Christo verò sunt tres naturæ, scilicet anima, caro, & deitas. Illi ergo comedunt piscem assum, qui delectantur circa ejus carnem crucifixam: illi mel cum cera, qui delectantur circa animam ejus lucidam: illi favum, qui circa deitatem dulcissimam. Quinto per tactum, cum dicit, *Infer digitum tuum huc, &c.* In hoc dat nobis exemplum ut vulnera peccatorum nostrorum dimittamus tangi, id est, reprehendi. Sed sunt quædam animalia quæ non permittunt se tangi, quia superba sunt, sicut leo, per quem superbi signantur: quædam quia hispida sunt, sicut ericius: quædam quia sylvestria sunt, sicut lupo. Superbi enim non permittunt se tangi, id est, reprehendi proptet suam arrogantiam. Tales enim videntur pari illud apostema quod dicitur: *Noli me tangere.* *Omnis qui tetigerit montem, morte moriatur.* Avari qui sunt hispidi & spinis divitiarum pleni, non sustinent se reprehendi: *Si quis spinas tangere voluerit, armabitur ferro & ligno lanceato.* Oportet ergo quod sit munitus armis ad protegendum, scilicet lorica ferrea, id est, impenetrabili patientia, ad feriendum, scilicet lancea, id est, objur-gatione severa. Luxuriosi autem non sustinent se reprehendi, quia sylvestres sunt, & nihil quod sit Dei & salutis, percipere possunt. *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.*

SERMO II.

Quomodo ad perseverantes, ad quiescentes, ad clausos, & ad congregatos Christus veniat.

Venit Jhesus & stetit in medio, &c. Magna dignatio est, quando Deus ad servos venire dignatur; major quando cum eis etiam commoratur. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Maxima quando cum eis etiam convivatur. *Cenabo cum illo, & ille mecum.* Si quis igitur vult recipere Deum venientem & manentem & reficientem se ipsum disponat, non enim ad omnes venit, nec cum omnibus mansionem facit, nec omnes reficit, sed tan-

tum quinque genera personarum, quæ in presenti Evangelio notantur.

Primo enim venit ad perseverantes, quod notatur cum dicitur: *Cum esset serò die illa.* Matth. 20. Sicut enim per mane principium operis, per meridiem medium operis; sic & per serò finem operis intelligimus. Hora enim serotina est hora terminati laboris & recipiendæ mercedis, unde dicitur: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem.* Lux splendens est opus justì prout est in inchoatione; Lux procedens, prout est in prosecutione perfecta; dies prout est in consummatione. Idè in lege præceptum erat, ut Deo tota hostia offerretur, scilicet, caput, corpus, & cauda. Per caput intelligere possumus juventutem, quæ est prima ætas: per corpus, virilem ætatem; per caudam, senectutem. Sed sunt quidam qui dant diabolo suam juventutem, isti auferunt de hostia Dei caput: alii qui dant similiter diabolo suam virilem ætatem, & volunt Deo dare solummodo senectutem, isti auferunt caput & corpus, & Deo offerunt solum caudam. Nos autem Deo totum offeramus & nostram juventutem benè incipiendo, & nostram virilem ætatem viriliter proseguendo, & nostram senectutem feliciter consummando. De unguento Aaron dicit Propheta: *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, &c.* Per caput juvenus, per barbam ætas virilis, per oram vestimenti senectus intelligitur, quia unctiones Spiritus sancti debet homo habere in juventute & virilitate, & conservare in senectute.

Secundò venit ad quiescentes, quod notatur, cum dicitur: *Una sabbatorum.* Sabbatum enim quies interpretatur. Hinc est quod Apostoli receperunt Spiritum sanctum sedentes, id est, à curis noxiis quiescentes; & filii Israël non receperunt manna, nisi postquam pertransierunt mare, quia nullus potest recipere mentis dulcedinem, nisi habeat mentis quietem. Sunt tamen quidam qui quiescunt mente sed non corpore, sicut servi Dei, qui carnem suam crucifigunt, mente tamen cum eo quiescunt. *Invenietis requiem animabus vestris.* Istud est Sabbatum, de quo legitur: *Sabbatum requietionis Domini est, & affligetis animas vestras religionem perpetua.* Alii sunt qui quiescunt corpore, sed non mente, sicut peccatores. *Requievit Moab in facibus suis.* Anima mea habes multa bona, requiesce, comede, &c. Istud tale sabbatum à dæmonibus irridetur: *Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.* Non enim possunt habere veram quietem in mente & in corpore, juxta illud. *Cor impij, quasi mare fervens; quod quiescere non potest.* Alii sunt qui quiescunt mente, & corpore, sicut beati. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, in requie opulenta.* Istud est illud sabbatum de quo dicitur. Erit sabbatum ex sabbato,

Genera personarum.

Totum Deo dare debemus.

Requiescentium diversitas.

Matth. 11.

Levit. 16.

Jer. 43.

Luc. 12.

Thren. 1.

Cor. 13.

Isai. 32.

Isai. ult.

In Christo tres naturæ.

Qui nolunt reprehendi.

Exod. 19.

1 Cor. 2.

Joan. 14.

Apoc. 3.

Hier. 5. bato, quia ex requie mentis pervenitur ad quietem æternitatis. Alii sunt qui nec quiescunt mente nec corpore, sicut damnati. *Servietis ibi diis alienis die ac nocte qui non dabunt vobis requiem.*

Ad clausos. Tertiò venit ad clausos, quod notatur cum dicitur, *& fores essent clausæ*: Quod autem Dominus corpus suum clausis januis introduxit, hoc fuit divinum miraculum.

August. Quidam sic disputant; Si corpus erat quomodo per ostia clausa intrare potuit, si comprehendis modum non est miraculum, ubi defecit ratio, ibi est fidei ædificatio; hoc enim fuit divinæ potestatis indicium. Idem: Quæritis à me & dicitis, si per ostia clausa intravit, ubi est moles corporis? Et ego respondebo: Si super mare ambulavit, ubi est corporis pondus? sed fecit istud Dominus tanquam Dominus: Nunquid ergo quia resurrexit destitit esse Dominus? Hoc etiam attestatur, quod corpus habuit gloriosum, cuius natura est, ut corpus non gloriosum sibi resistere non possit. **Gregor.** Quid mirum est si januis clausis post resurrectionem intravit, qui antea non apertò utero Virginis exivit. In hoc ergo quod ad clausos venit, datur intelligi, quod venit ad illos, qui portas sensuum suorum claudunt; Specialiter autem portæ oculorum sunt claudendæ, quia sunt magis periculosæ: David enim quia non clausit, in adulterium & homicidium cecidit. Circa has autem portas quatuor sunt attendenda.

Corporis gloriosi natura. Primo ut in fœminas oculos non figamus. **August.** Oculi nostri si jacentur in aliquam fœminarum, in nullam figantur. Legitur in vitis Patrum, quod quidam Abbas fratrem quemdam à pueritia in eremo nutritum in civitatem duxit, & cum quasdam formosas mulieres vidisset, & oculos in eas fixisset, interrogavit, cuiusmodi res essent? Cui Abbas, anseres, filii sunt. Cum ergo ad monasterium rediisset, ille flens dixit Abbati: Pater, da mihi de anseribus illis unam, quia animus meus in amorem earum exarsit. Tunc Abbas fratres admonuit, ut à spectaculis mulierum caverent; Nam hic, inquit, puer, qui nunquam mulierem viderat, quia semel aspexit incautè, ecce in quantam concupiscentiam exarsit. Secundo ut formosas mulieres maximè fugiamus, unde legitur, quod cum Paris Helenam duxisset, Philosophi quidam ad eam videndam pergentes, & ejus pulchritudinem videntes, vultum operuerunt dicentes, fugiamus, fugiamus. Sicut enim naturaliter magis nocet oculis videre rem valde albam, quàm nigram; sic magis nocet animæ respicere mulierem pulchram quàm fœdam.

Circa sensuum portas attende. *Averte faciem tuam à muliere compta.* Tertiò ut videndo pulchras quàm sint fœdæ interiùs cogitemus. Animalia quæ lynces vocantur, visus sui subtilitate corpora opaca penetrare dicuntur: In videndo igitur mulieres formosas, lynceos oculos habeamus, & quàm fœdæ sint interiùs, cogitemus. Quid enim aliud est corpus pulcherrimæ mulieris, nisi

Philosophi ob Helenam vultum avertunt.

Lyncis simile.

pulcher faccus stercoris? Quis autem tentari posset; si stercora videret: *Pulchra es amica mea, absque eo quod intrinsecus latet*, id est, pulchra es exteriùs, sed fœda interiùs. Quartò ut à muliere libidinosa aspici devitemus. Probabile enim videtur, quod quando mulier virum libidinose aspicit, fumus libidinis ab ejus oculis ascendens aërem inficit, & aër similiter infectus, similiter inficit oculos viri, & sic infectio ad cor ascendit. Si enim suo visu speculum inficit mulier menstruosa, secundum Philosophum, non est mirum si animam inficit mulier libidinosa. Sicut enim Basiliscus visu ignito aves volantes occidit, sic aspectus mulieris igne concupiscentiæ inflammatus animam interficit. *Fornicatio mulieris in extollementia oculorum.* Et dicitur fornicatio quasi fortis necatio, quia fortiter necat virum.

Quartò venit ad congregatos, quod notatur cum dicitur: *ubi erant Discipuli congregati*, &c. *Ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* **Matth. 18.**

Ex congregatione enim multiplex utilitas acquiritur. Prima est, quia tales non possunt extinguì à Dei gratia. Videmus enim, quod una candela citò extinguitur, sed multæ conjunctæ extingui non possunt. **Ex congregatione utilitas multiplex.**

Servi Dei sunt lux mundi: *Vos estis lux mundi.* Sunt carbones accensi; *Carbones succensi sunt ab eo.* **Matth. 5. Psal. 17.** Sunt lapides igniti: *In medio lapidum ignitorum ambulasti.* **Ezec. 23.**

Sicut ergo lux sive ignis non meliùs accenditur, quàm ignem igni applicando, sic servi Dei non meliùs inflammantur quàm insimul habitando: Et sicut carbones mutuò se accendunt, sic illi mutuò se calefaciunt: Et sicut ex mutua collisione lapidum ignis excutitur, sic ex mutua exhortatione Spiritus sancti ignis augetur. *Si dormierint duo fovebuntur mutuò, unus quomodo calefiet?* **Eccl. 4.**

Secunda utilitas est, quia non possunt vinci à tentatione diaboli, videmus enim quòd acies pugnantium militum conjunctæ vinci non possunt, sed si quis de acie egreditur citò capitur; Sic & de servis Dei, juxta illud: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* **Can. 6.**

Ideò enim Thomas à diabolo victus fuit, quia ab acie Apostolorum recessit. Diabolus enim non vult nisi singulare certamen, sicut dixit Glossa. *Eligite ex vobis virum ut descendat ad singulare certamen.* **1. Reg. 17.**

Tertia utilitas est, quòd non possunt frangi à mundo per adversa. Videmus enim quòd una virga citò frangitur, sed plures simul frangi non possunt. Legitur quòd quidam habens tres filios dum morti appropinquaret, dedit eis unam virgam ut frangerent, & continuo fracta fuit. Dedit eis duas, & vix fregerunt. Dedit eis tres, & frangere non potuerunt. Et ait: Sic erit de vobis; si enim divisi fueritis, cito ab inimicis superabimini: si autem uniti, non poteritis superari. *Funiculus triplex difficile rumpitur.* **Eccl. 4.**

Quarta utilitas est, quia non possunt seduci à mundo per prospera. Videmus enim quòd quamdiu oves sunt in

in grege, sunt securæ; sed si aliqua separat se à grege, citò errat: Sic & servi Dei à blandimentis mundi decipi non possunt, tum quia manu pastoris, id est, Prælati reguntur, tum quia latratu canum, id est, doctrina prædicatorum muniuntur, tum quia exemplis eorum cum quibus sunt fulciuntur. Ille autem qui solus est citò decipitur. Unde clamat Propheta: *Erravi sicut ovis quæ perii*, &c. Quintò venit ad timoratos, quod notatur cum dicitur, *propter metum Judæorum*. Bernard. super Cant. In veritate dicit nihil tam efficax ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quàm si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere sed timere. Timor igitur primò valet ad gratiam promerendam, quia sicut dicitur: *Qui sine timore est, non poterit justificari*. Secundò ad gratiam conservandam. *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua*. Tertiò ad gratiam perditam recuperandam, recuperatur enim per sancta desideria, per sancta suspiria, & per bona opera, *At timore tuo concepimus, & parturivimus, & peperimus spiritum salutis*. Conceptio respicit fœtum dum est in ventre, parturitio dum est in dolore mulier, partus dum fœtum emiserit. Virtute ergo timoris Dei concepimus sancta desideria, parturimus sancta suspiria, & parimus bona opera.

SERMO III.

Non perperam in carne vulnerum cicatrices Christum servasse, & quomodo has Thomæ palpandas exhibuit, sicque in fide solidasse connectens.

Infer digitum tuum buc, & vide manus, &c. Secundùm beatum August. triplex est status hominis, unus prout est in vita, alius prout est in morte, tertius prout consideratur post mortem: idè in hoc triplici statu Christus discipulos suos dilexerat, scilicet in vita sua eis secreta manifestando, & amicos vocando: *Vos dixi amicos, quia omnia quæ à patre meo audivi, nota feci vobis*. In morte sua pro eis animam suam ponendo: *Majorem hac dilectionem nemo habet*. Post mortem suam eis sæpè apparendo. Prima duo signa amoris ostenderat beato Thomæ sicut & cæteris. Tertium autem nondum sibi ostenderat, quia nondum sibi apparuerat, idè hodie sibi apparuit, & tam per visum, quàm per tactum eum ad fidem reduxit, dicens: *Infer digitum tuum, &c.*

Circa autem istam apparitionem tria notabilia videri possunt, unum quòd Christus, qui cicatrices vulnerum in carne servavit, alia tamen de causa servavit eas post resurrectionem in mundo, alia nunc servat in cælo, alia

servabit in judicio, alia post judicium. Post resurrectionem quidem eas servavit, ut in discipulis, & in nobis fidem resurrectionis astrueret. Glossa. Ad dubitantium corda fananda vulnerum sunt servata vestigia. Gregor. in hom. Egit namque miro modo divina supernaque clementia, ut discipulus dubitans, dum in magistro palparet vulnera carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem contulit, quàm fides credentium discipulorum profuit; quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens omni dubitatione postposita in fide solidatur. Secundò eas servat nunc in cælo, & hoc ut Patri eas repræsentet, & nobis eum reconciliet. Cicatricum enim repræsentatio est quædam apud Patrem pro nobis advocatio, sicut miles tacens ab Imperatore impetrat, quando vulnera quæ pro eo pertulit sibi demonstrat. Exemplum legitur in histor. scholast. quod Antipater Idumæus pater magni Herodis in quodam servitio Imperatoris, multis vulneribus est confossus: Qui tandem ab æmulis accusatus, rejectis vestibus, dixit: Ego Cæsar nolo me verbis excusare apud te, sed ista vulnera quæ suscepi pro te loquantur pro me, sic ego diligo te. Tunc Cæsar ipsum in gratiam suam suscepit. Sic etiam Christus vulnera Patri ostendit, ut insinuet quantum nos dilexit. Bernard. Securus accessum habes, ô homo, apud patrem, ubi mater ante filium, & filius ante patrem. Mater ostendit Filio pectus & ubera, Filius ostendit Patri latus, & vulnera. Nulla ergo poterit esse repulsa, ubi tot occurrunt charitatis insignia. Tertiò servabit eas in judicio, ut mali videant quàm justè sint condemnati; Unde dicet eis hæc verba, ut dicit Chrysost. super Matt. Ego propter vos homo factus sum, propter vos alligatus sum & delusus, & cæsus, & crucifixus, ubi est tantarum mearum injuriarum fructus? Ecce pretium sanguinis mei quem dedi in redemptionem animarum vestrarum, ubi est servitus mihi impensa quam pro pretio sanguinis mei mihi dedistis? Ego super gloriam meam vos habui cum essem Deus apparens homo, & vilior omnibus rebus vestris me fecistis. Nam omnem rem vilissimam terræ amplius dilexistis, quàm justitiam meam & fidem. Quartò servaturus eas est post judicium in cælo, & hoc propter se, & propter sanctos. Propter se quidem ut semper secum deferat insignia victoriæ gloriosæ. Beda super Lucam. Miles in prælio fortiter agens & victoriam obtinens, multis vulneribus confossus, si datur ei medicus & dicit: Vis sanari sine omni cicatrice, vel cum cicatricibus sine omni deformitate, puto quòd in signum suæ victoriæ cicatrices servaret. Illæ enim cicatrices in Christo sunt, non in deformitatem, sed ad magnam pulchritudinem; Unde dicit Chrysost. quod super radios solis erunt lucidiores. Sicut enim honor est militi de prælio revertenti, deferre scutum fractum, sic

Gregor.

Bernard.

Chrys.

Beda.

Cicatrices in Christo non sunt in deformitatem.

Psal. 118.

Bernard.

Timoris
efficacia.

Eccl. 1.
Ibid. 27.

Isai. 16.

Status homi-
nis triplex.

Joan. 15.

Ibid.

Glossa.

Psal. 117.

August.

Vulnorum
differentia,
& quid spiri-
tualiter
significant.

Eccl. 10.

Ibid. 38.

Psal. 6.

Psal. 25.
Zach. 13.

Joël. 1.

Psal. 37.

Psal. 15.

Job. 16.

sic est Christo honor secum deferre victoriæ suæ gloriosum triumphum. Glossa super Lucam. Non ex impotentia curandi cicatrices servavit, sed ut perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum. Servabit etiam eas propter sanctos, ut videntes quàm misericorditer sint redempti, cantent in æternum misericordias Domini juxta illud: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus.* Dicant nunc qui redempti sunt à domino, &c. Non solum autem circa cicatrices Christi, sed etiam circa cicatrices Martyrum sancti afficiuntur. August. de civitate Dei. Nescio quomodo sic afficimur amore martyrum beatorum, ut velimus in isto regno videre vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt, & foras videbimus. Non enim deformitas in eis, sed dignitas & pulchritudo erit.

Secundum notabile est quod Christus cicatrices Thomæ palpandas exhibuit, ut per illarum palpationem auferret illius dubitationem. Unde certificatus dixit: *Dominus meus, & Deus meus.* Per quod datur intelligi, quod vulnera peccatorum nostrorum non debemus abscondere; sed ea per confessionem manifestare. Sed notandum quod vulnera aliquando sunt recentia, aliquando inveterata, aliquando putrida. Recentia sanantur unctione, sive emplastri appositione: inveterata adustione: putrida incisione. Tunc vulnera peccatorum nostrorum sunt recentia, quando adhuc sunt in voluntate, vel in recenti opere, & tunc sanari possunt per unctionem, id est, Spiritus sancti inspirationem. Vel emplastri, id est levis pœnitentiæ impositionem. *Languor prolixior gravat medicum, brevem languorem præcidit medicus. Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis.* Tunc sunt inveterata, quando per longam consuetudinem sunt iterata: *Inveteravi inter omnes inimicos meos:* Et tunc indigent adustione, id est, adustivâ carnis maceratione. *Ure renes meos & cor meum, Per ignem uram eos, sicut uritur argentum.* Tunc sunt putrida quando tamdiu stat homo in peccatis, quod fœtet coram Deo & hominibus. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* In quorum persona dicit Propheta: *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, &c.* Et tunc indigent incisione, id est, incisivâ tribulatione; tunc enim sæpè carnes putridæ auferuntur, & ipsi ad Deum convertuntur: *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum postea acceleraverunt.* De ista incisione dicitur: *Concidit me vulnere super vulnus.*

Tertium notabile est quod Christus per ostensionem vulnerum Thomam in fide solidavit. Ipse quidem erat tribulatus de Christi passione, desperatus de ejus resurrectione, & repidus factus in ejus amore; Sed Christus per ostensionem vulnerum tribulatum lætificavit, desperatum certificavit, & repidum inflammavit. Ista tria etiam in Christi vul-

neribus invenimus. Primò namque tribulati ibi inveniunt consolationem. Gregor. Si passio Christi ad memoriam reducat, nihil est adeò durum, quod non æquo animo tolleretur: hoc significatum est, ubi lignum missum in aquas amaras eas dulcoravit, quia memoria crucis omnes tribulationes in dulcedinem convertit. Refert autem Aristot. quod si vas ceræ novæ undique clausum in mari ponatur, aqua quæ subintrat in dulcedinem convertitur. Illud vas factum de cera nova, est corpus Christi factum de carne virginea, quod undique fuit clausum, quia nulli unquam tentationi fuit pervium. Si igitur mittimus aquas amaras, id est, tribulationes nostras in poros, id est, in vulnera illius vasis, omnes in dulcedinem convertentur. Bernard. Tua dulcedo Domine lapides torrentis Stephano dulcoravit: tua dulcedo craticulam Laurentio dulcoravit: præ tua dulcedine ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii. Secundò in Christi vulneribus desperati inveniunt spei corroborationem. In passione enim sua pactum firmavit, per quod omnibus veniam dare promisit. Pactum autem olim tribus modis firmabatur, aut manuum percussione, aut signi erectione, aut aquæ effusione. De duobus primis habetur, *Josue ult.* De tertio *1. Reg. 1.* Sicut enim in aquæ effusione nihil de aqua remanet, nec quantum ad substantiam, nec quantum ad saporem; sic de illis, qui pactum illud frangerent, nullum debebat vestigium remanere. Christus igitur ut pactum nobiscum firmaret, quo omnibus veniam daret, fuit non tantum in manibus, sed etiam in pedibus, & in latere, & toto corpore percussus. *Propter scelus populi mei percussus sum.* Fuit in cruce exaltatus: *Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto. Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Fuit sicut aqua effusus, quia nihil ei remansit, nec anima, quia eam in morte deposuit: nec caro, quia tota attrita fuit: nec sanguis, quia totum effudit: nec familia, quia eum dereliquit: nec vestes, quia eis spoliatus fuit; Et ideo poterat dicere cum Propheta: *Sicut aqua effusus, &c.* Tertio in Christi vulneribus frigidi inveniunt inflammationem; hoc significatum est, ubi dicitur quod ligna aspersa aquâ crassâ fuerunt vehementer accensa. Et quæ est ista aqua crassa, nisi sanguis Domini, Spiritus sancti pinguedine perfusus? Quo si ligna, id est, corda nostra arida aspersa fuerint, continuo inflammentur. Istud etiam significatum est ubi dicitur, quod elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori, ad acuendum eos ad prælium. Fructus mori secundum Ambros. primò est albus, postea rubeus, postremum niger. Sic Christus primò fuit albus, & purus in tota sua conversatione, rubeus in cruce, niger in morte. Hujus mori sanguis debet nos accendere, & cor nostrum ad bellum contra vitia totaliter inflammare.

Greg.
In Christi
vulneribus
consolatio,
spei corrobora-
ratio atque
inflammatio
reperitur.
Exod. 15.

Bernard.

Isai. 53.

Joan. 3.
Ibidem.

Psal. 21.

1. Mac. 1.

1. Mac. 6.

DOM.

DOM. II. POST PASCHA.

SERMO I.

Qui verus pastor, qui mercenarius, qui lupus, & quæ oves, complectens.

Joan. 10.

Laudari quare velit Deus.

Ego sum Pastor bonus. In præfenti vita nullus debet seipsum laudare, nec velle laudari ab alio; Et ratio est, quia si cogitat tempus suum præteritum, videbit quod multa fecit, unde debet dolere: si futurum, videbit imminere multa, unde debet timere: si præfens, inveniet multos in se defectus, pro quibus debet erubescere & se humiliare. Quomodo igitur homo debet se laudare, & velle laudari, qui habet causam tanti doloris & timoris & ruboris sive humiliationis? In Christo autem non sic est, quia de nullo transacto quod fecit doluit, quia fuit sanctissimus: de nullo futuro eum timere oportuit, quia erat omnipotentissimus: de nullo defectu præfenti vitioso erubescere debuit, quia erat perfectissimus; Si igitur Deus petit à nobis laudari, hoc non est propter se, sed propter nos. August. super Psal. Laudari se à te vult, & hoc ut tu proficias, non ut ille sublimetur. Non à te amatur quod illum augeat, sed quod te ad illum perducatur. Similiter quando se laudat, hoc non facit propter se, sed propter nos. Gregor. in moral. Deus qui nos prohibet ne proprio ore laudemur, per scripturas sacras laudes suas loquitur, non quia ipse eis indiget, qui proficere laudibus nescit, sed dum suam nobis magnitudinem narrat, nostram ad sese imperitiam sublevari & bona sua loquendo nos edocet, quæ omnino homo non cognosceret, si Deus tacere voluisset. Deinde subdit: Idcirco igitur laudes suas indicat, ut valeamus eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscen-tes verò ejus visione perfrui. Propter nos igitur, non Propter se Christus in Evangelio se commendat, dicens: *Ego sum Pastor bonus.* In isto igitur Evangelio, de quatuor fit mentio, scilicet, de pastore, mercenario, lupo, & ovibus.

Pastor bonus est Christus, cujus tria ponit signa. Primum est, quia pro ovibus animam ponit; sed cum homo habeat tria, scilicet, res, propinquos, personam propriam, ista tria pro ovibus sunt ponenda. Bernard. super Canticum: Nec odiosè toties repetitum est: Petre amas me, in commissione ovium; ac si dicat Jesus: Nisi me valdè & perfectè amas, hoc est, plus quàm tua, plus quàm tuos, plus quàm te, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis meus fusus est.

Sua autem pro ovibus non ponunt, qui temporalia eis non tribuunt: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauferit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei est in eo?* Suos non ponunt, qui consanguineos insufficientes promoveri faciunt, sæpè autem qui carnaliter intrat, carnaliter vivit. *Quod natum est ex carne caro est.* Petrus introductus in atrium Pontificis per ancillam, Christum negavit, quia sæpè quem caro, quæ est ancilla animæ, introducit, Christum non cognoscit. Personam non ponunt, qui malis non resistunt. *Non opposuisti vos murum pro domo Israël,* Christus autem ista tria pro ovibus posuit. *Reliqui domam meam,* id est; familiam meam, scilicet, Angelos, *dimisi hæreditatem meam,* id est, totam cælestem substantiam meam: *Dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum.* Secundum signum est, quia oves cognoscit: Unde dicit, *cognosco oves meas,* &c. Cognoscit autem eas per imaginem suam, quam eis impressit: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Per arma & vestimenta virtutum, quibus fideles ornavit: *Induamur arma lucis.* Et infra: *Induimini Dominum Jesum Christum.* Per signa bonorum operum, quibus eos decoravit. *Firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc; cognovit Dominus qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini.* Quasi dicat: Hoc est signum quod sunt Domini, quando à malis discedunt, & bona faciunt. Per doctrinam suam quæ eos informavit: *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* Quia verò mali ista non habuerunt, idè in judicio à Christo non cognoscentur. Unde Chrysost. super Matthæum loquens in persona Christi, dicit: Pater enim cognoscit filios suos proprios per imaginem suam: Rex verò milites suos per arma sua: Pastor oves, per signa sua: Magister autem cognoscit Discipulos suos, per doctrinam suam: Ego autem non cognosco vos tanquam pater filios meos, quia meam imaginem non habetis: nec tanquam rex milites meos, quia mea arma abjecistis: nec ego cognosco vos tanquam pastor oves meas, quia mea signa non portastis: nec cognosco vos tanquam magister discipulos meos, quia meam Doctrinam contempsistis. Tertium signum est, quod oves ad ovile deducit, idè dicit: *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili,* &c. Notandum autem quod sunt quidam, qui sunt totaliter intra ovile, sicut sunt boni Christiani, qui sunt de Ecclesia & numero, & merito: quidam totaliter extra, sicut hæretici, qui nec fidem habent, nec opera. Quidam partim intra, & partim extra, sicut mali Christiani. Namin quantum habent fidem

Officium
Prælati.

dem, sunt intra, in quantum mala opera, sunt extra. Prælati igitur oves, quæ sunt intra, debet fovere: morbidas verò quæ sunt extra debet effugare. Illas verò quæ sunt partim intra, & partim extra, debet excitare. Istud triplex officium repræsentat baculus pastoralis, cujus principium habet reflexionem, ad innuendum, ut ea quæ aliquis prædicat, ad se reflectat, ut sic oves quæ sunt intra, per bonum exemplum nutriat. Medium autem habet rectitudinem, & est aptus ad percutiendum, ut scilicet oves morbidas expellat. In fine habet stimulum & punctiorem, ut scilicet pigros in Ecclesiam introducat: *Verba sapientium quasi stimuli, &c.*

Baculus pastoralis quid
repræsentet.

Eccl. 12.

De mercen-

nario.
Mercenarii
signa tria.

August.

August.

Gregor.

1. Cor. 11.
Quomodo se
prælati
dirigat.

Matt. 5.

August.

Gen. 13.

Lupi officium
triplex.

Secundò fit mentio de mercenario: quod autem aliquis sit mercenarius tria signa ponit. Unum est, quòd de ovibus nullam curam gerit, quòd notatur cùm dicitur: Mercenarius vidit lupum venientem & dimittit oves. Augustin. Mercenarius si ovis oberrat non revocat; si infirmatur, non medetur; si devoratur, non lachrymatur; si subterfugit temporalia quæ ipse amavit, fugit. Secundum signum est, quia fugit. Unde subdit: Mercenarius autem fugit, quia Mercenarius est. Augustin. Mercenarie lupum vidisti, & fugisti. Fortè dices: Ecce hic sum non fugi. Fugisti quia tacuisti. Corpore hic fuisti, spiritu fugisti. Gregor. Lupus veniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Aliquando tamen Prælati potest fugere, quando scilicet ipse solus quæritur, sicut fugit Paulus, quia secundum Augustinum cessit persecutioni, ut servaret se aliorum utilitati. Aliquando debet se opponere, quando scilicet persecutio populo inducitur. Aliquando non debet fugere, nec se opponere, sed patienter expectare, quando scilicet tantum lana, id est, temporalia diripiuntur. *Qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium.* Tertium signum est, quando tantum lanam, id est, temporalia quærit. August. Sunt in Ecclesia quidam præpositi, non propter Deum quæ sunt Dei quærentes, sed temporalia commoda sectantes, honores ab hominibus appetentes; quisquis talis est, mercenarius est. Legitur quòd quando Laban ivit ad tondendas oves, Jacob fugit, quia quando Prælati in subditis tantum temporalia quærit, Christus ab eo recedit.

Tertiò fit mentio de lupo, cujus triplex officium ponit, scilicet rapere, dispergere & mactare. De duobus primis dicitur hic. De tertio dicitur suprà. *Fur non venit, nisi ut furetur, & mactet & perdat.* Lupus igitur infernalis animas dispergit, dispersas rapit, raptas occidit. Primò ipitur dispergit, id est, per diversa vitia spargit. Nam Lucifer spargit per superbiam, Mammona per avaritiam, Asmodæus per luxuriam. Tanto autem spargunt crudelius, quanto

sciunt se habere tempus brevius. Dicitur in libro de animalibus, quia quando lupus senescit, & non potest prædari, vadit de nocte juxta civitates & hominibus insidiatur. Sic diabolus sciens tempus suum esse breve, jam de hominibus bestialibus non curat, sed bonos devorare festinat. Isidorus de summo bono. Tunc diabolus contra eum quem possidet acrius sævit, quando se divinâ virtute ab eo expellendum cognoscit. *Væ terræ & mari, quia descendit ad vos diabolus habens iram magnam sciens quòd modicum tempus habet.* Secundò animas dispersas rapit ad pœnam, & hoc quadam catenâ annulos multos habente; Conficitur enim ex mala fugatione, delectatione, consensu, opere, consuetudine, & necessitate: *Funibus peccatorum suorum constringitur.* Quamvis autem eleëmofynæ sint lanceæ in corde dæmonis & sagittæ, & orationes sint lapides, tamen postquam diabolus sic eum incarenavit, vix expelli potest sive per sagittas eleëmofynarum, sive per lapides orationum. Non Job. 41. *fugabit eum vir sagittarius, & in stipulam versi sunt lapides fundæ.* Tertiò animas sic raptas occidit morte æternâ. *Mors peccatorum pessima.* Est enim mala, quia animam devastat & pascit: *Mors depascit eos.* Glossa. Psal. 48. Hoc dicit ad similitudinem jumentorum, quæ non radicitus herbas evellunt, sed summitates carpunt, ut iterum herbæ nascantur ad pastum. Sic etiam illi morte depasti reviviscunt, quia non deficiunt. Et est peior quia non potest mori. August. de civit. Dei. August. Nulla quippe major & peior est mors, quam ubi non moritur mors. Est pessima quia utrumque occidit, scilicet corpus & animam. Idem ibid. Mors animæ fit cùm eam deserit Deus, mors corporis cùm illud deserit anima. Mors utriusque cum anima à Deo separata deserit corpus: ita enim nec ex Deo vivit anima, nec corpus ex ipsa.

Quartò fit mentio de ovibus Christi, de Ovium Christi quibus tria signa ponuntur. Primum est si signa tria, quia pastorem recognoscunt; unde dicit: *Cognoscunt me meæ.* Boni enim cognoscunt Deum non tantum cognitione innata, quæ est per instinctum naturalem, de qua dicitur, *Omnes homines vident eum:* non tantum cognitione speculativa, quæ est per fidem, de qua dicitur: *Videmus nunc per speculum in ænigmatæ;* Sed maximè cognitione practica, quæ est per mandatorum Dei observacionem: *A mandatis tuis intellexi.* De qua tandem pervenitur ad cognitionem quæ est aperta, de qua ibidem: *Tunc autem facie à faciem.* Secundum est quia vocem ejus audiunt, unde dicitur infra: *Oves meæ vocem meam audiunt.* Unde suprà dicitur: *Nonnoverunt vocem alienorum.* Tres enim voces sunt alienorum & quarta veri pastoris. Prima est vox lupi, id est, dæmonis qui vocat oves ad occidendum. Greg. Lupus est malignus spiritus qui caulas fidelium insidians circuit,

Catena qua
ad decipien-
dum utitur
diabolus.

Prov. 5.

Pf. 33.

Pfal. 48.

Mors pessima
qua sit.

August.

1. Cor. 13.

Pfal. 104.

Voces alienorum
tres, quarta verò
pastoris.

Gregor.

Joan. 10. circuit, & mortes animarum quærit. Secunda est vox furis, id est, carnis, quæ vocat ad prædandum. De quo fure dicitur supra: *Fur non venit nisi ut furetur*, &c. Caro enim per visum & alios sensus corporis animam deprædatur. *Oculus meus deprædatus est animam meam*. Tertia vox est mercenarii, id est, mundi, qui eas vocat ad tondendum. Licet mundus divitias promittat, tamen in morte oves suas tondet, & attonfas ipsas extra mundum mittit. *Dives cum dormierit nihil secum auferet*. Quarta vox est veri pastoris, id est Christi, qui eas vocat ad pascendum, *Ingredietur & egredietur & pascua inveniet*. De his quatuor vocibus dicit Bernard. Vocat mundus, vocat caro, vocat diabolus, vocat Christus. Mundus dicit ego deficio, caro ego inficio, diabolus ego interficio: Christus ego reficio; vide quem sequeris. Tertium signum est quod pastorem sequuntur & post eum vadunt, unde postquam dicit Dominus: *Oves meæ vocem meam audiunt*, Subjunxit, & *sequuntur me*: Ideo Christus assimilatur se gallinæ: *Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas*. Instar enim gallinæ fovet bona nostra proposita, donec proficiamus per bona opera, & tunc debemus eum sequi regratiando & cognoscendo ejus dona. Legitur de proprietatibus avium quod gallina interdum fovet ova anatum & pavonum & propria, sed cum omnes creverint, veri pulli matri adhærent, anates in aquis se immergunt, pavones de sua pulchritudine gloriantes nutricem relinquunt. Sic etiam Deus bona proposita fovet & nutrit, sed quidam sibi adhærent, qui ipsum sequuntur per imitationem & gratiarum actionem. Alii verò eum deserentes in aquis voluptatum se immergunt. Alii verò de sua superbia gloriantes, ingrati existunt.

SERMO II.

De officio pastoris mercenarii, & lupi.

Differentia inter pastorem, merc. & lupum.

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius autem, & qui non est Pastor, videt lupo venientem, &c. Sicut est differentia inter regem & tyrannum, quia rex intendit utilitatem populi, non suam; tyrannus autem utilitatem suam, non populi: Sic differentia est inter pastorem & mercenarium & lupo. Officium enim pastoris est, oves pascere, & mercenarii oves tondere, & lupo oves occidere. Dicit autem August. de verbis Domini, quod pastor est diligendus, mercenarius est tolerandus, quia tamdiu est utilis, quamdiu non videt lupo venientem, tunc enim fugit: Lupo sive lupo est vitandus.

Est igitur officium pastoris pascere, verbo Primo Pastoris officium. scilicet, & exemplo, & temporali subsidio. Verbo quidem per instructionem & correctionem. *Dabo vobis pastorem juxta cor meum, qui pascet vos scientiâ & doctrinâ*. Jer. 3. *Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina*. 2. Thim. 4. Boni enim sunt obsecrandi, mali arguendi & increpandi; omnes autem cum discretione & patientia tolerandi. Hinc Hebr. 9. est quod in arca Moyfi erant manna, virga, & tabulæ testamenti; quia in Prælato qui est arca Dei, debet esse manna dulcis exhortationis quoad bonos, & virga severæ correctionis quoad duos, & tabulæ discretionis quoad omnes. Hinc est quod Salomon fecit sculpi in basibus templi boves & leones & Cherubim: in bove mansuetudo sive maturitas, 3. Reg. 7. in leone ferocitas, in Cherubim scientia designatur. Prælatus enim quia debet esse basis, id est, sustentamentum Ecclesiæ, debet quantum ad bonos esse mansuetus, quantum ad duos severus, quantum ad omnes sapiens & discretus. Secundo debet pascere exemplo per bonæ vitæ informationem. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum*. Tit. 2. Legitur quod Saul fuit altior omni populo ab humero & sursum, quia Prælatus sicut præ aliis eminet officio, sic debet eminere exemplo. Gregor. Non debet hominum ductum suscipere qui nescit homines vivendo præire. Sed hodie multi habent vocem Jacob per bonam doctrinam, sed manus Esau per operationem malam. De talibus dicitur: *Ossa Bebeoth velut fistulæ æris*. Sunt enim Job. 40. ossa diaboli in quantum carent sensu bene vivendi; sed videntur esse fistulæ æris, in quantum habent sonum bene docendi. Tales non vivificant animas sed occidunt. Tripliciter enim potest dici pastor esse occisor ovium suarum, etiam sine injectione manuum: Uno modo quando dat eis pabulum venenatum; secundo modo quando subtrahit eis pabulum necessarium; tertio modo quando videt quod herbam venenatam comedunt, & tamen non arcer: Sic & prælatus subditos occidit. Primo malum exemplum præbendo. *Particeps Osee 6. Sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem in Jerusalem*. Interl. Falsi Sacerdotes abscondunt viam, & occidunt homines malis operibus, ne perveniant in Jerusalem. Secundo bona temporalia auferendo: *Panis egentium vita pauperum est; Qui defraudat eum homo sanguinis est*. Eccl. 34. *Qui auferit in sudore panem, quasi qui occidit proximum*. Ibid. Tertio vitia dissimulando: *Si dicente me ad impium morte morieris, & non fueris ei locutus, ut se custodiat à via sua mala, ipse in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram*. Ezech. 33. Unde dicit negligens Prælatus, *Non pascam vos*. Zach. 11. *Quod moritur moriatur, & quod succiditur succidatur*. Greg. Tot occidimus quot ad mortem quotidie tepidi & tacentes ire videmus. Tunc subditus moritur sine te quando in causa mortis contradicentem

tem pertulerit te. Tertiò debet pascere temporali subsidio per subministrationem. August. Talis debet esse rector, qui proponat verbum doctrinæ ignorantibus, & mensam suam communicet indigentibus. Libenter audit ejus linguam loquentem, cujus expectat dexteram porrigentem. Greg. Qui non dat pro ovibus substantiam suam, quomodo pro his daturus est animam suam? Sed multi sunt qui sua subditis non tribuunt, sed potius ab eis bona sua auferunt: tales videntur esse peiores diabolo. Cum enim homo tria habeat, scilicet, res temporales, corpus & animam, diabolus non curat de rebus, nec de corpore, sed tantum de anima occidenda. *Gen. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Quamvis autem aliquando res auferat & corpus lædat, hoc non facit nisi propter animam, ut scilicet per rerum ablationem & corporis læsionem, animam trahat in desperationem. Prælati autem avari & res auferunt, indebitè rapiendo: *Væ pastoribus Israël qui pascunt semetipsos.* Et corpus lædunt injustè opprimendo, ut ex tali oppressione possint pecuniam extorquere. *Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificans super eum prælium.* Animas occidunt, pravum exemplum præbendo. *Pasce pecora occisionis.* Glossa. Quicumque Doctores minimos scandalizant, ipsi pecora occisionis nutriunt.

Sequitur videre de officio mercenarii quod est tondere, & tamen Christus primo pastori nunquam dixit tonde, quia non erat mercenarius, nec dixit, occide, quia non erat lupo; sed dixit, pasce, quia erat pastor verus. Semel tamen sibi dixit occide; nam cum Petrus vidisset linteum de cælo descendere, in quo erant quadrupedia & serpentina terræ, volatilia cæli, facta est vox ad eum dicens: *Surge Petre, occide & manduca.* Ibi enim non erant oves, quia non dixisset ei, occide, sed pasce; sed erant volatilia per quæ intelliguntur superbi, & reptilia terræ, per quæ intelliguntur avari, & quadrupedia immunda per quæ intelliguntur luxuriosi. Luxuria enim in corpore agitur quod ex quatuor elementis componitur. Vel signatur luxuria per quadrupedia, quia luxuriosus vadit in infernum cum quatuor pedibus. Avarus autem vadit cum duobus. Unus est quia malè acquirit: alius quia malè retinet. Superbus enim vadit cum tribus. Unus est quia bona quæ habet suis meritis recepisse se credit: alius autem est, quia falso de se sentit, & multa se credit habere quæ non habet. Tertiùs autem est quia in comparatione cæteros parvipendit. Luxuriosus vadit cum quatuor, unum est vitium gulositatis. Vult enim laute comedere, ut possit suam libidinem exercere. Secundum autem est vitium libidinosæ voluptatis, ut dicit Hieron. Venter mero æstuans, citò despumat in luxuriam. Tertium autem est vitium prodigalitatis, sicut patet in filio prodigo, qui dissipavit universam substantiam suam vivendo luxuriose.

Quartum est vitium rapacitatis, quia postquam consumpserit propria, convertit se ad rapiendum aliena. Omnes igitur tales Prælati debet occidere, ut videlicet occidat superbiam in superbis, avaritiam in avaris, luxuriam in luxuriosis.

Sequitur videre de officio lupi, id est, diaboli, quod est oves occidere, quas quidem tripliciter occidit. Primò decipiendo per astutiam; Legitur enim quod lupo aliquando voces humanas emittit, & aliquando latratum canum fingit, ut sic pastores & oves decipiat. Aliquando enim diabolus aliquam suggestionem immittit, quæ habet spem boni, ut sic homines decipiat. *Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutiâ suâ: ita corrumpantur sensus vestri. Ipse enim Satbanas transfigurat se in Angelum lucis.* Tunc se in Angelum lucis transfigurat, quando ea videtur suggerere, quæ boni Angeli persuadere consueverunt. Secundò frangendo per impatientiam. Legitur quod quando lupo ad ovile vadit, ne canes ejus odorem sentiant, contra ventum vadit. Sicut autem per ventum prosperum prosperitas, sic per ventum contrarium adversitas designatur. Tunc igitur diabolus contra ventum vadit, quando hominem in adversitatibus existentem, iterum tentando invadit: sæpè enim Dei justitiâ permittente, homini tribulatio ex ablatione terrenæ substantiæ addit afflictionem in corpore, & inde tentationem in mente, ut sic ad impatientiam & desperationem inducat, sicut patet in Job, cui primò res abstulit, deinde filios extinxit, deinde gravi ulcere eum percussit, tandem per uxorem & amicos graves tentationes in cor ejus misit; sed ille eum in omnibus superavit. Talis enim est natura diaboli, quod si in principio ei resistitur debilis efficitur. Chrysost. super Matt. In primis gravis & intolerabilis est impetus diaboli; quem si quis fortiter sustinuerit, in secundo inveniet eum infirmiores. Quanto enim plus percussus fuerit tanto magis refrigescit, & deficit. Tertiò alludendo per spem vanam. Legitur in libro de animalibus quod lupo diligit valde ludere, & si potest rapere puerum cum eo ludit, & postea eum comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludat ostendit Gregor. in Pastoralibus, dicens: Diabolus modo aliorum facta graviora alleviat, modo nihil esse quod perpetratum est affirmat, modo misericordem Deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad penitentiam pollicetur; ut dum per hæc decepta mens diutius ab incepta intentione penitentiae suspendatur. *Stultus illudet peccatum,* id est, diabolus qui fuit causa peccati. Postquam autem cum peccatore sic luserit, eum comedit. Ambros. in Sermonibus. Diabolus filios suos non diligit sed odit. Sic enim eos amat ut perdat, sicut amat gluto porcellum ut comedat. Vel per lupos intelligi possunt tyranni. Gregor. Lupo super oves venit, cum quilibet injustus raptor fideles & humiles

Occidit oves
diabolus tri-
pliciter.

2 Cor. 11.
Ibid.

Chrysost.

Natura lupi.

Prov. 14.

Amb.

Greg.

les

Gregor.

Homo tria
habet.

Gen. 14.

Ezec. 34.

Mic. 3.

Zac. 11.
Gloss.

Ag. 1.

Hieron.

Luc. 15.

Soph. 3. les opprimat. De istis lupis dicitur: *Judices ejus lupi vespere non relinquebant in mane. Velociores lupis vespertinis.* Sunt enim lupi vespertini, matutini, & meridiani. Lupi matutini, quia adhuc non esuriunt multum, partem ovis comedunt & partem relinquunt; Tales sunt multi tyranni qui bona pauperum rapiunt, sed partem tamen eis dimittunt. Lupi vero meridiani, id est, qui usque ad meridiem non comederunt, & quia multum esuriunt, & quia propter æstum multum sitiunt, totam ovem comedunt, & sanguinem bibunt; Tales sunt qui totam suppellectilem auferunt, & insuper possessiones quas cum multo sudore acquisiverunt, diripiunt, Isidor. Judices pravi, luporum more, cuncta diripiunt, & vix pauca pauperibus derelinquunt. Lupi autem vespertini, id est, quia usque ad vesperam non comederunt, aded esuriunt, quod & carnes ovis comedunt, & sanguinem bibunt, & pellem sciunt & ossa frangunt: Sic sunt multi tyranni qui à pauperibus pecunias exhauriunt, possessiones diripiunt, domos tollunt, vestes auferunt, personas opprimunt. *Comedit me & devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis*, hoc quoad lupos matutinos qui partem carniū comedunt; *absorbuit me sicut draco*, hoc quoad lupos meridianos, qui totam ovem comedunt & sanguinem bibunt, ut superius dicitur. *Iste novissimus exossavit me Nabuchodonosor*, hoc quoad lupos vespertinos qui omnia comedunt, & sanguinem bibunt, & ossa frangunt. *Leo enim rugiens & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.*

SERMO III.

In quo servi Dei, propter sex quæ ovibus competunt eis comparantur.

A Nimam meam pono pro ovibus meis. Servi Dei pro quibus Christus animam suam posuit, & quos pretioso sanguine redemit, comparantur ovibus, propter sex quæ in ovibus reperiuntur.

Primò est ovis animal, multà simplicitate præditum. Sic servi Dei debent esse simplices, id est, sine plica duplicis. De qua simplicitate dicit Gregor. in moral. Quod abominantur Ægyptii, hoc Israëlita Deo offerunt, quia simplicitatem, & mansuetudinem Deo immolant, quam abominantes Ægyptii fatuitatem putant. Et ista simplicitas consistit quantum ad aspectum, affectum, & actum. Debent enim habere aspectum simplicem, scilicet, ut ipsum ad Deum tantum dirigant; & tunc totum corpus, id est, congeries operum, erit lucidum, id est, Deo gratum. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Istam simplicitatem aspectus non habent illi, qui cum Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

uno oculo volunt respicere in cælum, & cum alio in terram; id est, qui volunt simul diligere Deum, & mundum; contra quos dicitur. *Non potestis Deo servire & Mammonæ.* Tales non habent simplicitatem aquilinam; Aquila enim pullos quos viderit cælum aspicere tanquam proprios nutrit, quos autem ad terram, tanquam degeneres abjicit. Secundò debent habere simplicem affectum, ut scilicet simplici corde, non duplici proximum diligant. *Simplici ex corde invicem diligite attentius.* Istam simplicitatem affectus non habent illi qui in ore habent dilectionem, sed in corde servant rancorem. *In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.* Isti non habent simplicitatem columbinam, quæ caret felle amaritudinis & rancoris. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Tertiò debent habere simplicem actum, ut simplici intentione proximo serviant. *Qui tribuit in simplicitate.* Istam simplicitatem non habent illi, qui ided aliquibus tribuunt aliqua, ut subripiant sua. *Subridens spem dabit narrans tibi bona: & dicet: Quid opus est tibi? & confundet te in cibus suis, donec exinaniat te bis & ter.* Isti non habent simplicitatem ovium; Ovis enim nullum lædit, & nescit mala inferre, sed illata patienter tolerare: omnibus servit, quia pascit & induit. Unde dicit August. quod ovis implet præceptum Evangelicum, quia de duabus tunicis dat unam non habenti.

Secundò est ovis animal, quod naturaliter fugit lupum, sic quilibet debet fugere peccatum. *Quasi à facie colubri fuge peccatum;* immò multò ampliùs. Nam inter ea quæ sunt infra terram nihil est pejus inferno: inter ea quæ sunt in terra, nihil est pejus serpente & colubro: inter ea quæ sunt super terram, id est, in aëre, nihil est pejus Dracone. Et tamen ista tria invitantur à Propheta ut laudent Deum. *Laudate, inquit, Dominum de terra dracones, & omnes abyssi, serpentes & volucres pennatæ.* Nusquam autem Propheta dicit, quod superbi, avari, vel luxuriosi laudent Deum. Ex quo sequitur, quod peccatum est pejus dracone, inferno & serpente. Nec mirum, quia infernus laudat Dei justitiam, sicut latro in patibulo judicem laudat, quia ipsum justum esse demonstrat. Draco præ sui magnitudine laudat Dei potentiam; est enim maximus omnium animalium, super terram. Serpens laudat Dei sapientiam; ipse enim caput abscondit, & corpus percussioni exponit: & in hoc Deum laudat, qui tantam sapientiam sibi dedit. Peccator enim Deum non laudat, sed blasphematur. *Nomen Dei per vos blasphematur.*

Tertiò ovis est animal utile & fecundum. Necessè est autem quod quando oves sunt fætæ, pastor eas custodiat & porter. *Fætus ipse portabit.* Tribus autem de causis ovis aliquando

Luporum differentia similiter & tyrannorum.

Isidor.

Hier. 51.

Prov. 28.

Gregor. Simplicitas in quo consistat.

Matt. 6.

Ibid.

1. Pet. 3.

Eccl. 12.

Matth. 10.

Rom. 12.

Eccl. 13.

Eccl. 21.

Ps. 148.

Peccatum quibus pejus.

Rom. 1.

Isai. 40.

Ovis abortum patitur tribus de causis.

do abortum patitur: Primò, secundum Plinium, quando est sola, tunc enim præ nimio timore sæpè abortitur, quia timet ne in os lupi deveniat. Secundò propter tonitruum, sicut idem dicit. Tertiò, quando comedit herbas venenatas. Aristot. autem ponit quartum quod maximè eas abortire facit, scilicet fumus extinctæ candelæ. Anima tunc est prægnans, quando habet multa bona proposita. Tunc parit quando ea complet per bona opera. Sed peccator est solus, quando non habet Deum secum, & perdidit participationem meritorum Ecclesiæ; & quia est solus, non habet qui eum adjuvet vel sublevet: idè enim fœtum boni propositi, nec etiam in corde potest nutrire, nec ipsum per bona opera parere; & sic necesse est, quod patitur abortum. *Væ soli, quia si ceciderit non habet sublevantem.* Avarus in corde suo multa habet tonitrua; Unum est anxietas in acquirendo, aliud timor in custodiendo, aliud dolor in perdendo, & ista tonitrua boni propositi fœtum extinguunt. Inter tot enim anxietates, timores & dolores, bona proposita crescere non possunt, sicut pater in semine quod spinæ suffocaverunt. Luxuria est herba venenata, quæ corpus & animam inficit & corrumpit, & boni propositi fœtum extinguit; Semen enim non potest crescere in terra conculcata: Anima enim luxuriosi à demonibus conculcatur. *Omnis mulier quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.* Superbia est fumus qui in altum ascendit, & subitò evanescit; Iste fumus fœtum boni propositi extinguit. Semen enim non potest crescere in terra petrosa, id est, in mente dura, quæ ad pœnitentiam rescindi non potest, ut habetur ibidem de semine, quod supra petram cecidit.

Quartò ovis est animal obediens & mansuetum. Illi autem pastori oves securè obedire possunt, qui eas cognoscit, diligit, & defendit. Sic & verus pastor Christus circa eas habet scientiam cognoscendi: *Cognosco oves meas.* Potentiam defendendi: *Non rapiet eas quisquam de manu mea.* Et voluntatem salvandi: *Animam meam pro ovibus meis pono.* Bernard. Huic securè me credo, qui salvare me velit, novit & possit. Dicitur in libro de animalibus, quod pastores docent oves festinè ambulare ad auditum alicujus vocis. Sic & viri Religiosi debent esse veloces multum ad obediendum ad vocem Prælati sui. Debet autem ista obedientia habere tres comites, id est, simplicitatem, charitatem & concordem voluntatem. Istud significatum est, ubi dicitur, quod Job amici dederunt sibi ovem unam, & inaurem auream unam. Per inaurem intelligitur obedientia. *In auditu auris obedivit mihi.* Ista obedientia debet habere ovem annexam, quia debet fieri cum humili & simplici corde; Et debet esse aurea, quia debet fieri ex unanimi & concordii voluntate. Quidam enim obediunt non simpliciter, sed fide: isti non ha-

bent ovem annexam. Alii obediunt non ex charitate, sed necessitate: horum inauris non est aurea. Alii prudentes apud semetipsos suam voluntatem nolunt unire cum voluntate Prælati: horum inauris non est una.

Quintò ovis est animal sobrium, & modestum, quia parvis pascuis est contenta, & expensis modicis sustentatur; Sic & servi Dei modicis debent esse contenti. Seneca: *Victus sit tibi ex re facili, nec ad voluptatem sed ad cibum attende.* Palatum tuum fames excitet, non sapor. Desideria tua parvo redime, quia hoc tantum curare debes, ut desinant. Cibus autem istarum ovium in futuro erit ille, de quo dicitur: *In pascuis uberrimis pascam oves meas, & in montibus excelsis erunt pascua earum, ibi requiescent in herbis virentibus, & pascuis pinguibus pascuntur super montes Israël.* Ex quibus verbis habetur, quod pascua beatorum erunt uberrima, pingua & virentia. Pascuntur enim in cognitione summæ veritatis; & ista pascua erunt uberrima, quia sive ingrediantur ad contemplandam deitatem, sive ingrediantur ad contemplandam humanitatem, ubique invenient plenam satietatem. *Ingredietur & egredietur & pascua inveniet.* *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Secundò pascuntur in delectatione & fruitione summæ suavitatis, & ista erunt pascua pingua. *Et adipe frumenti satiat te.* Istud frumentum est ille, qui de se dicit: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c.* Adeps istius frumenti est suavitas & delectatio, quæ causatur ex amore Dei. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Tertiò pascuntur in æternitate perpetuæ securitatis, & ista tunc erunt pascua virentia, nunquam enim illa pascua arescent vel marcescent, sed semper ipsa virent & perpetua erunt.

Sextò autem ovis est animal multum pacificum, mansuetum & quietum. Sic & servi Dei laborare debent ut quieti sint. *Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis & operam detis, ut quieti sitis.* Istam autem quietem habent illi, qui terrena despicunt, & in Deo amorem suum ponunt. *Hæc enim locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis: In mundo autem pressuram habebitis.* Gregor. Quid enim quierius, quàm nihil in hoc mundo appetere? Quid laboriosius quàm terrenis desideriis æstare? Hinc est quod Israël sabbatum accepit in munere. *Ægyptus percutitur in muscarum multitudine:* Cum enim tria sint quæ naturaliter quietem appetant, corpus, sensus & animus, in hominibus terrenis desideriis deditis, quiescere ista non possunt. Corpus enim semper est in labore & fatione. *Laboravit dives in congregatione substantiæ.* Sensus non possunt habere somnum nec quietem, cum enim quies sensuum sit somnus, à talibus somnus fugit. *Fugiebat somnus ab oculis meis.* *Saturati-*

Eccl. 4.

Avarus habet multa in corde tonitrua.

Luc. 3.

Ibid.

Eccl. 9.

Joan. 10.

Bernard.

Obedientia comites tres.

Job. 24.

Psal. 17.

Eze. 24.

Beatorum pascua qualia.

Joan. 10.

Ibid. 17.

Psal. 90.

Joan. 147.

Psal. 62.

1. Thess. 4.

Joan. 16.

Gregor.

Eccl. 31.

Avari nunquam quieti sunt.

Gen. 31.

Eccl. 5.

turitas divitis, id est, abundantia divitiarum, non finit eum dormire. Anima enim ejus semper est in sollicitudine: Turbati sunt in mari, præ sollicitudine quiescere non potuerunt. Et quia ista tria in avaris quietem

Hier. 49.

non possunt habere, ideo dicit Augustinus: August. Divitias invenisti, requiem perdidisti. Cum vigilas de his cogitas, cum dormis latrones somnias. In die sollicitus, in nocte pavidus, semper autem mendicus.

DOMINICA III. POST PASCHA.

SERMO I.

De quadruplici statu servorum Dei.

Joan. 16.

Modicum, & non videbitis me, iterum modicum, & videbitis me. Naturale est inter amicos, quod cupiunt mutua visione perfrui, mutua locutione refici, & corporali præsentia consolari, ideoque discipuli desiderabant semper Christum videre, ejus verba audire & præsentiam retinere, & ideo nimis tristabantur, quando Christus de suo recessu mentionem faciebat, sicut dixit in verbis præmissis: *Modicum & non videbitis me.* Circa quod sciendum, quod Apostoli fuerunt in quadruplici statu.

Apostoli in quadruplici statu fuerunt.

Primus est in quo fuerunt in multo timore, & hoc ante passionem. Timebant enim semper ne Christi præsentiam perderent, & hoc pertinet ad hoc, quod dixit parum supra: *Hæc autem ab initio non dixi, quia vobiscum eram: & nunc vado ad eum qui me misit.* Istum enim timorem in eis generabant verba tristitia, quæ super hoc sæpe eis replicat: *Filii mei adhuc modicum vobiscum sum, adhuc modicum, & mundus me jam non videt.*

Secundus status est, in quo fuerunt in multa tristitia & dolore, & hoc in passione, & in toto illo triduo, in quo ipsum non viderunt. Et ad hoc pertinet illud quod dicit: *Modicum, & non videbitis me.* Et illud quod sequitur: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, &c.*

Tertius status est, in quo habuerunt gaudium, sed semiplenum, & hoc post Christi resurrectionem. Gaudebant enim de hoc, quod Christum sibi apparentem videbant, sed plenè gaudere non poterant, quia sciebant, quod modico tempore, id est, tantum quadraginta diebus cum eis moraturus erat. Et ad hoc pertinet illud: *Et iterum modicum & videbitis me.* Et illud: *Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Quomodo autem prædicta verba sint intelligenda dicit Alcuinus: Modicum tempus fuit, quod non viderunt eum, id est, illud triduum quo in sepulchro quievit, & iterum modicum quo eum viderunt, id est, illi quadraginta dies, in quibus sæpius post resurrectionem suam eis apparuit. Hæc au-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

tem verba in tantum eis erant obscura, quod ea intelligi non valebant; ideo dicebant: Quid est quod dicit nobis modicum. Hujus autem triplex erat causa. Prima, secundum Chrysost. Propter eorum tristitiam quæ amovebat à mente eorum ea quæ dicebantur: alia erat, secundum eundem contrarietas, quæ videbatur esse in verbis Domini, dicentis, videbitis me, & non videbitis. Tertia erat quia credebant quod eis parabolice loqueretur, sicut sæpe facere consuevit.

Chrys.

Quartus status est, in quo habuerunt gaudium plenum, & perpetuum, ut in beata Dei visione, in qua modo sunt. Et ad hoc pertinet illud: *Iterum autem videbo vos, & gaudet cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Secundum autem August. August. illud intelligitur de gaudio illius beatæ visionis, de qua dicitur: *Cum apparuerit, ei similes erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Istud enim gaudium nunquam tollitur, nec finitur, August. ibidem. Ibi finis erit qui sufficit nobis. Æternus igitur erit; Neque enim sufficit nobis finis, nisi cujus nullus est finis.

August.

1. Joan. 3.

Istum autem quadruplicem statum Apostolorum ostendit Dominus per similitudinem mulieris prægnantis & parturientis. Talis enim mulier quadrupliciter potest considerari. Primo prout est prægnans, & tunc est in multo timore, semper enim timet ne fœtus dispareat. Et huic respondet primus status Apostolorum, in quo semper timebant ne Christus ab eis recederet. Secundo prout, est in partu, & tunc est in multo dolore, propter ventris cruciationem. Et huic respondet secundus status Apostolorum, in quo fuerunt in multa tristitia propter Christi passionem. Tertio prout est post partum, & hoc dupliciter, uno modo prout peperit filiam, & habet gaudium semiplenum. Et huic respondet tertius status Apostolorum, in quo fuerunt aliquantulum in lætitia propter Christi resurrectionem, & tunc semiplenum habuerunt gaudium. Secundo prout peperit masculum, tunc habet gaudium plenum. Et huic respondet quartus status Apostolorum, in quo modo sunt, ubi habent plenum gaudium & perfectum. Unde dicit August. ibi. August. Parturitio tristitiæ, partus autem gaudio comparatur, quod tunc majus esse consuevit, quando non puella, sed puer nascitur.

Prægnans mulier quadrupliciter consideratur.

August.

Istum quadruplicem statum habent etiam servi Dei. Sunt enim in timore, & mœrore, in gaudio semipieno, & in gaudio perfecto.

Status servorum Dei.

In timore quidem sunt ne Deum amittant, sicut Propheta conquerebatur se amisisse dicens: *Redde mihi letitiam salutaris tui.* Sed notandum quod ab aliquibus recedit & numquam redit; ab aliquibus recedit & redit, ab aliquibus nunquam recedit, & ideo non oportet quod redeat. Et ista triplex differentia fuit in Christi familia, quam habuit in hac vita. Fuit enim unus, scilicet Judas à quo Christus recessit quando ipsum tradidit, & nunquam rediit, quia desperavit cum dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum;* & plenus malitia & omni iniquitate spiritum exhalavit: *Et in finem laqueo se suspendit.* Secundus fuit Petrus, à quo Christus recessit, quando ipsum negavit, sed statim rediit quando amarè flevit. Tertia fuit beata Virgo Maria, à qua Christus nunquam recessit, & ideo redire non oportuit. Ista triplex differentia quotidie in hac vita invenitur, & per similitudinem in sole consideratur. Sol enim aliquas partes mundi nunquam illuminat, scilicet regionem infernalem: aliquas aliquando illuminat, aliquando non, sicut nostram habitabilem: aliquas autem semper illuminat, sicut ea quæ suprà sunt, ut dicit Dionys. Similiter & in hominibus quidam sunt, à quibus sol justitiæ recedit, & nunquam redit, sicut sunt duri & obstinati, quia Deum à se expellunt, & ne ad eos redeat malis operibus contradicunt. *Dixerunt Deo, recede à nobis, ecce quia expellunt Deum: Scientiam viarum tuarum nolumus,* ecce quia ne redeat contradicunt. *Ipsifuerunt rebelles lumini.* Isti sunt qui dicunt: *Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israël.* Nolunt enim quod Deus ad eos redeat, nec per viam mandatorum, nec per semitam consiliorum, nec quod illuminet per inspirationem faciem mentis eorum. Alii sunt à quibus Deus recedit, & postea redit, sicut sunt pœnitentes à quibus Deus recessit per culpam, sed redit per pœnitentiam. *Si pœnitentiam gens illa egerit à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam suprà malo quod cogitavi ut facerem ei.* Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Tales etiam sunt viri sancti à quibus ad modicum jucunditas contemplationis subtrahitur, & hoc, ut ferventiùs requiratur, & fortiùs teneatur. Bernard. super Cant. Subtrahit se ad tempus ab eis, quò avidiùs revocetur, & fortiùs teneatur. Præteriens vult teneri, abiens revocari. Et tamen illud modicum quo se subtrahit, valde videtur eis longum. Idem. O modicum non modicum, o modicum longum pie Domine, modicum dicis quod non videamus te: Salvum sit verbum Domini mei, tamen longum est multum & valde nimis, veruntamen utrumque verum &

modicum meritis, non modicum votis. Alii verò sunt, à quibus nunquam recedit; sed quasi violenter eum tenent. *Tenui eum nec dimittam.* Ambros. vim facimus Domino non compellendo, sed flendo; non provocando injuriis, sed lacrymis exorando; non blasphemando per superbiam, sed per humilitatem vincendo: O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, sed misericordia condonatur.

Secundò servi Dei sunt in mœrore, & hoc quadruplici de causa. Suspiravit Axa, ut insidebat asino, & dixit patri suo: *Terram australem, & arentem dedisti mihi, junge & irriguam.* Deditque ei irriguum superius & inferius. Sedens asino est anima prædens corpori suo, quæ plorat. Primò quia sæpè habet mentem aridam aquæ humore devotionis internæ. Hoc est habere terram arentem. *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Anima vestra sitiunt vehementer. Secundo plorat quod adhuc habet corpus inflammatum igne concupiscentiæ, & hoc est habere terram australem: propter quod dicit Apostolus. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Tertiò plorat pro dilatione supernæ patriæ, & hoc est habere irriguum superius. *Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus,* &c. Quartò plorat pro incolatu præsentis miseriæ, & hoc est habere irriguum inferius. *Heu mihi, quia incolatus,* &c.

Tertiò servi Dei habent hic gaudium & consolationem semiplenam, quod significatum est, ubi dicitur quod *Deus per corvos mittebat Heliae mane, & vespere panem & carnes, & bibebat de torrente.* Ille pane & carne vescitur, qui cælesti consolatione nutritur, quæ maximè ex meditatione divinitatis & humanitatis percipitur. Sed ista consolatio in tribus deficit. Primò quia habet imperfectiorem, quod notatur per hoc quod dabatur tantum mane & vespere, & non meridie. In mane & vespere est lux & calor, sed imperfectus, in meridie verò perfectus. Beati qui pascuntur in meridie, id est, in perfecta Dei cognitione & dilectione. *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* In præsentia autem pascuntur mane, & vespere, quia imperfectè Deum diligunt & cognoscunt. *Nunc cognosco ex parte,* &c. Secundò habet admixtionem, quæ admixtio causatur vel ex corporis corruptione, vel diaboli tentatione vel mundi persecutione, quod notatur per hoc quod bibebat de torrente. *Vinum tuum mixtum est aqua.* Tertiò habet terminationem, quod notatur per hoc, quod Deus illum cibum sibi subtraxit, in tantum quod vadens in Sareptam Sidoniorum, buccellam panis vix habere potuit; quia Deus viris sanctis sæpè consolationes spirituales subtrahit, adeò ut etiam modicum habere non finat, & hoc facit Deus, sive ut in humilitate conserventur. *Ne magnitudo revelationum extol-*

Dionys.

Job. 21.

Ibid. 24.

Isai. 30.

Jer. 18.

Zach. 1.

Bernard.

Psal. 62.
Eccl. 51.

Rom. 7.

Psal. 136.

Psal. 119.

3. Reg. 17.

Consolatio
viatorum
in tribus de-
ficit.

Cant. 1.

1. Cor. 13.

Isai. 1.

2. Cor. 12.

Gregor. *extollat me, &c.* Sive ut incauta securitas vitetur, quæ est mater negligentia. **Gregor.** Dum mens secura redditur, in torporem relaxatur.

Job. 33.
1. Pet. 1.
Matth. 18.
Greg. Quartò servi Dei habent gaudium plenum, & hoc prout sunt in beata vita, quod quidem ex Dei visione causatur, & idèd dicit! *Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, &c.* De qua visione dicitur: *Videbit faciem ejus in jubilo. In quem desiderant angeli prospicere. Angeli eorum semper vident faciem patris mei.* Sed facit hic **Gregor.** quæstionem in moral. Quare si vident, quomodo videre desiderant; & si videre desiderant, quomodo vident? Et respondet: Desiderium, inquit, anxietatem habet, anxietas pœnam, satietas verò fastidium. Ne sit ergo in desiderio anxietas, desiderantes satiantur; ne sit in satietate fastidium satiati desiderant. Erit igitur nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas, sed longè aberit à siti necessitas, longè à satietate fastidium, quia sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Patet ergo quòd omnis defectus ibi suppletur, & gaudium plenum invenitur, ad quod nos perducatur Dominus.

SERMO II.

In quo parientis mulieris exemplo ad patientiam incitatur, ut ad gloriam tandem perveniamus.

Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora ejus, &c. Inter malos & bonos hoc distat, quia mali volunt facere festum ante vigiliam, volentes nunc gaudere temporaliter, & ideo in futuro facient vigiliam, quia flebunt æternaliter. Aliqui etiam sunt, qui vellent venire de festo ad festum, id est, de gaudio præsentis vitæ, ad gaudium felicitatis æternæ: contra quos dicit **Hieron.** Difficile imò impossibile est, ut præsentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut de deliciis transeat ad delicias, ut hic ventrem & ibi mentem impleat, & in utroque seculo sit primus, & in utroque appareat gloriosus. Boni verò faciunt hic vigiliam in luctu pœnitentiæ, & ideo perveniunt ad festum jucunditatis æternæ. Et hoc est quod dicitur hic sub metaphora mulieris: *Mulier cum parit, tristitiam habet, ecce vigiliam pœnitentiæ. Deinde subditur: Tristitia vestra vertetur in gaudium, ecce festivitas jucunditatis æternæ.*

Apoc. 12. In verbis præmissis tria ponuntur: primum est similitudo mulieris parientis cum dicitur, *Mulier cum parit.* Ista mulier significat Ecclesiam, vel quamlibet fidelem animam, quæ concipit per bona proposita, sed parit per bona opera. De qua dicitur: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim, & in utero*

habens, & clamabat parturiens & cruciatur ut pariat. Tunc ista mulier est amicta sole, quando induta est Christi conversatione, scilicet pietate, humilitate, patientia & obedientia. *Induimini Dominum Jesum* Rom. 13. *Christum.* Per lunam significatur mutabilitas rerum temporalium. Sicut luna mutatur, quia nunc plena, nunc semiplena, modò vacua, sic mundus aliquando est plenus, quando alicui dat plenam consolationem: aliquando semiplenus, quando una parte dat consolationem, ex alia tribulationem: aliquando vacuus, quando dat omnimodam desolationem. Ista luna Sancti habent sub pedibus, quia temporalia habent sub affectibus. Avari autem habent istam lunam in capite, quia habent cupiditatem in mente. *Avaritia in capite omnium.* Debent etiam habere coronam duodecim stellarum, quia debent imitari doctrinam & exempla duodecim Apostolorum. Parit autem per bona opera, sed cum cruciatu, quia in benè operando multa sustinet adversa. *Omnis creatura ingemiscit, & paritur usque adhuc.* Sunt autem aliquæ mulieres, quæ nollent parere, quia nolunt dolorem partus sustinere, sic etiam sunt multi, qui nolunt facere opera pœnitentiæ, quia timent adversa sustinere. Sed inter cæteras proprietates lilii legitur, quod succus ejus prodest mulieri ad pariendum. Cerva etiam comedit quandam herbam vel radicem, quæ dicitur Dragantea, quæ parere eam facit. Ait quoque **Plinius**, quod aquila in nido suo ponit quemdam lapidem pretiosum, qui ipsam juvat ad pariendum. Istud lilium est Christus, qui dicit: *Ego flos campi & lilium convallium.* Non enim est flos horti, sed campi, quia odor suæ misericordiæ non est clausus, sed apertus. Et non est lilium montium, sed vallium, quia non plantatur in montibus, id est, in cordibus superbiorum, sed humilium: Succus hujus lilii est sanguis Christi. Per herbam significatur humana fragilitas sive mortalitas. *Omnis caro fœnum.* Sicut enim herba virescit, deinde arefcit, postea putrefcit; sic homo viret in juventute, arefcit in senectute, putrefcit in morte. Per lapidem pretiosum significatur gloria sanctorum: quæ & lapis est, in quantum est solida & æterna: & pretiosa est, in quantum est ineffabilis & supra merita: & lucida est in quantum illuminat mentes & corda. *Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Ista igitur tria faciunt, ut homo non dimittat propter adversa, quin pariat per bona opera. Primum est meditatio passionis Dominicæ. *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.* **Gregor.** Si passio Christi ad memoriam reducitur, nihil est quod non æquo animo toleretur. Secundum est memoria mortis propriæ. Idem: Valde se solidat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Tertium est meditatio celestis gloriæ, Glossa super illud. *Omne gaudium* Jac. 1. *existi.*

existimate, &c. Ne indignemini, si mali in mundo florent, si & vos parimini, quia non est Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Mali nihil habent in cælo, & vos nihil in mundo, sed vos illius boni ad quod tenditis, quicquid in via contingat, gaudere debetis.

Tristitia quadruplici ex causa causatur.
Gregor.

Mich. 1.

Psal. 118.
Bernard.

Psal. 119.
Chryf.

Chrysof.

Ps. 41.

Cervinatura.

Secundò, ponitur hujus mulieris tristitia salubris, cum dicitur: *Tristitiam habet*. Quæ quidem tristitia causatur ex quadruplici causa, ut dicit Gregor. in moral. scilicet, quando quis considerat, ubi fuit, ubi erit, & ubi est, & ubi non est. Ubi fuit, inquit, in peccato: ubi erit, in iudicio: ubi est, in miseria: & ubi non est, in gloria. Primò ergo tristari debet, quia fuit in peccato, ex eo quia perdidit Deum, & omne meritum suum. *Facias eis planctum velut draconum, & luctum quasi strutionum*. Catulus draconis in insidiis positus caput cum planta conterit: tunc draco planctum magnum emittit. Strutio ova in pulvere relinquens, eorum obliviscitur, quæ aliquando à bestiis conculcantur. Tandem strutio rediens, & fracta ova inveniens, luctum facit. Peccator igitur debet luctum facere, & debet plangere, instar draconis, quia caput suum, id est, Deum perdidit; & instar strutionis lugere, quia perdidit ova sua, id est, omnia merita sua, & bona opera. Secundò debet habere tristitiam, & timorem, considerando, quòd erit in iudicio. *A iudiciis enim tuis timeui*. Nam secundum Bernard. Superius erit Iudex iratus, inferius infernus accensus, à dextris peccata accusantia, à sinistris dæmonia ad supplicium trahentia. Tertiò debet habere tristitiam considerando quòd est in miseria. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Nec mirum, quia sicut dicit Chrysof. super Matth. Anima in hac vita esse potest, sed peregrina; caro autem infirma, sed in domo propria est. Caro igitur, quia hinc est domestica, sæpe animæ dominatur: Anima verò quia est potens resistit, & sæpe carnem ad bonum trahit. In futuro autem erit anima potens, quia in domo propria, caro verò infirma & peregrina, & ideo nunc anima carni totaliter dominabitur, & quicquid voluerit spiritus consensiet corpus. Et ponit exemplum Chryf. Si enim aliquis potens in domo pauperis hospitatur, pauper ibi jubet, quia in domo sua est. Dives autem aliquam ibi habet agendi fiduciam, quia potens est. Sed si pauper in domo divitis intraverit, non est ausus os aperire, tum quia peregrinus est, tum quia pauper est. Quartò debet habere tristitiam considerando, quòd non est in gloria, ideo suspirabat Propheta dicens: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, &c.* Cervus quando senescit gravatur cornibus, inveterantur pili, caligant oculi, tunc pugnat cum serpente & eum occidit, haustoque veneno ardentissimè sitit, & in flumen se projiciens totus renovatus exit. Sic viri sancti pugnant cum diabolo, carne, & mundo, &

ardenter sitiunt ad fontem vitæ pervenire, ubi renovantur in cornibus, id est, in virtutibus, quia modò habent eas imperfectas, tunc autem perfectas. *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est*. Renovantur in pelle, id est, in corpore, quod efficitur immortale, subtile, clarum & agile. Renovantur in oculis, *quia nunc vident in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. 1. Cor. 13. Ibid.

Tertiò ponitur oportunitas temporis, cum dicitur, *quia venit hora ejus*. In præsentem enim vita est tempus flendi peccata; in futuro autem erit tempus lætandi in gloria. *Tempus flendi, & tempus videndi*. Modò est tempus pugnandi contra vitia: tunc erit tempus quiescendi in pace perpetua. Modo est tempus belli, tunc verò tempus pacis. Modo est tempus propter Deum perdendi modicum, tunc erit tempus acquirendi in centuplum. Aug. August. in Libro primo de Homil. Quasi fœnus trajectitium cum Deo facis, hic das, ibi recipis, hic das res perituras, ibi recipies res sine fine mansuras. Notandum quòd tempus quadrupliciter potest considerari, scilicet, in mundo, in iudicio, in cælo, & in inferno. In mundo de tempore est magna copia, & ideo ipso uti debemus ad bonum operandum. *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes*. Ad malum vitandum: *Conserva tempus & devota malum*: Et ad salutem procurandam: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. In hoc igitur tempore debet quilibet benè facere, priusquam tempus prætereat, priusquam mors superveniat, priusquam omnia derelinquat. *Nescit quòd tempus prætereat & mors appropinquat, & derelinquat omnia aliis*. In iudicio autem erit de tempore ratio districta. Tunc enim Deus omne tempus nostrum accipiet, & secundum illud nos examinabit, & judicabit. *Cum accepero tempus ego iustitias judicabo*. Bernard. Bernard. Omne tempus nobis impensum requiretur à nobis qualiter sit expensum. Idem: Sicut non peribit capillus à capite, sic nec momentum à tempore. Ideo sancti viri diligenter cavent, ne de tempore modicum quid amittant, ne de eo in iudicio rationem reddant. Unde Augustinus in libro Confessionum accusat se coram Deo, de hoc quòd araneas muscas capientes aliquando libenter aspexit, & de hoc quòd per viam transiens canem leporem insequentem aliquando libenter vidit. Ideò autem de his se accusat, non quia in his peccatum sit, sed quia tempus quod ibi occupavit, in bonis meditationibus expendere debebat. In cælo autem erit temporis perfectio plena: *Adesse festinant tempora, id est, ad perfectionem*. Sed modò est tempus præteritum, modo præsens, modo futurum. Tunc nullum erit præteritum, nullum futurum; nullus annus, nullus mensis, nulla hebdomada, sed tantum una dies. *Erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque vox, & in tempore vespere erit lux*. In inferno autem

autem erit de tempore magna angustia. *Angelus juravit per viventem, quod tempus amplius non erit*, scilicet ad pœnitendum. Si enim damnati possent habere aliquod temporis momentum, charius esset eis quàm si totum lucrarentur mundum, quia tunc possent pœnitere, & misericordiam promereri. Unde dixit sanctus Martinus diabolo. Si tu miser ab hominum infestatione desisteres, & de malis tuis pœniteres, ego de Deo confisus tibi veniam pollicerer. Sed quia diabolus est extra tempus merendi, & in malo confirmatus, ideo pœnitere non potest. Servandum est igitur quod dicitur: *Quodcunque potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erit apud inferos, quo tu properas.* Homo enim quatuor modis mereri potest. Primò bona opera faciendo; sed hoc ibi non erit, ideo dicitur, quod non erit ibi opus. Damnati enim manus ligatas habebunt, & ideo nihil boni operari poterunt, *Ligatis manibus & pedibus, &c.* Secundo potest quis mereri carnem suam mortificando, & rationi subjiciendo, sed hoc ibi non erit: ideo dicitur, quod ibi non erit ratio quæ sensualitati dominetur. Non enim vivent secundum rationem, sed secundum furiosam sensualitatem, quia semper erunt in perturbatione: *Peccator videbit & irascetur.* Semper in desperatione. *Desperavimus, post cogitationes nostras ivimus.* Terriò potest quis mereri per fidem in Deum credendo, sed hoc ibi non erit, ideo dicitur, quod non erit ibi scientia, videlicet Sanctorum, qua per fidem Deum cognoscunt. In hac enim vita fideles habent de Deo veram fidem; in beata autem vita habebunt apertam visionem, sed damnati habebunt obumbratam. *Mittite eum in tenebras exteriores.* Quartò potest quis mereri Deum diligendo, sed hoc ibi non erit; unde dicitur, quod non erit ibi sapientia, id est, sapida scientia, qua cum sapore Deus diligitur. Damnati autem Deum non diligunt, sed odio habebunt. *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.*

SERMO III.

Quomodo per mulierem Ecclesia, sive quælibet fidelis anima designatur, quæ à Christo desponsata concipit, & parit.

Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Quamvis pœnitentia sanctorum virorum multam videatur habere asperitatem, tamen levigari debet considerando tantæ gloriæ immensitatem; & istud ostendit Hieron. quadruplici exemplo, dicens: Amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat, pericula maris spes portus delectat, dolorem medicinæ spes salutis mitigat; qui enim nucleum desiderat,

nucem frangat: Ergo pœnitentiam agat, qui æterno vult adhærere bono. Quintum autem exemplum ponit Dominus hic, quia dolorem parturientis alleviat nativitas optatæ prolis, ideo dicit: *Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, &c.*

Per hanc mulierem designatur Ecclesia, sive quælibet fidelis anima, quam quidem Christus desponsavit, quæ desponsata concipit & parit. Desponsat autem eam Christus annulo fidei: *Sponsabo te mihi in fide.* Unde dixit Osee 2. Agnes. Annulo suo subarravit me, &c. Designatur autem fides per annulum, quia sicut annulus gemmis ornatur, sic fides duodecim articulis, quasi duodecim lapidibus pretiosis distinguitur & decoratur: quod signatur per duodecim lapides pretiosos, qui erant in Altari summi Sacerdotis. Ista autem fides debet habere annexam bonam operationem, & spem, & charitatem, quæ etiam in annulo significatur. Nam in quantum in manu deferatur, bona opera exprimuntur. *Date annulum in manu ejus.* Multum enim sponsus pro malo haberet si sponsa suum annulum in arca vel in bursa teneret, & non in manu portaret: Sic Christo fides grata non est, quæ tantum est in corde, & non manifestatur in opere. In quantum autem est figuræ sphericæ, quæ finem non habet, signat spem quæ est de invisibilibus & æternis. *Spes quæ videtur non est spes, nam quod videt quis quid sperat. Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.* In quantum autem annulus ponitur in quarto digito signat charitatem: Dicunt enim Physici quod à corde quædam vena procedit, quæ in quarto digito respondet; per quod significatur quod sponsa debet amare Christum sponsum suum amore præcordiali. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Ponitur autem tantum in uno digito, ad innuendum, quod debet amare eum amore singulari. In cæteris enim homo vult habere socium nisi in amando uxorem. Sic & Christus non vult ut mundum cum ipso amemus. *Quicumque voluerit amicus esse bujus mundi, inimicus Dei constituetur.* Debet autem annulus aureus esse, ad innuendum quod debet eum diligere amore insuperabili. Sicut enim aurum suâ pretiositate omnia metalla excellit, sic amor sponsi & sponsæ omnes alios amores vincit. Unde vir & uxor patrem & matrem relinquunt, & invicem sibi adhærent. *Relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ.* Sic etiam amor quo Christum diligimus, cæteros amores excellere debet. *Qui amat patrem & matrem plusquam me, non est me dignus.*

Secundò anima postquam Christo desponsata fuerit, concipere & parere debet. De cujus conceptu & partu dicit August. in Epistola ad Probam & Julianam: Hæc est uberior fœcundiorque fertilitas, non ventre gravescere, sed mente grandescere, non lacerare pectore, sed corde candescere, non visceribus terram, sed cælum orationibus parturire.

Sunt

Pœnitere
quare debe-
mus.
Hier.

Fides quare
per annulum
designatur.

Luc. 15.

Rom. 13.

Matth. 2.

Jac. 4.

Gen. 2.

Matth. 10.

August.

Concipientium differentia, quid spiritualiter de notet.

Isai. 37.

Math. 24.

Amb.

August.

Psal. 63.

Psal. 136.

Glossa.

Mors quare fuga dicatur.

Chrysost.

August.

Parturientium differentia, quid significent.

Sunt quædam mulieres quæ concipiant, sed nunquam pariunt. Quædam quæ pariunt, & harum quædam pariunt monstra, quædam pariunt tantum fœminas, quædam tantum masculos. Ista autem moraliter prosequamur. Sunt enim quædam animæ quæ concipiunt bona proposita, sed nunquam pariunt ea per bona opera. *Venerunt filii usque ad partum & virtus non erat pariendi.* Pro talibus dicitur: *Væ prægnantibus & nutriendis in illis diebus. Orate autem ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato.* Secundum Ambrosi. loquitur hic Dominus de die vel fuga, quæ est in die iudicii, sive in morte cujuslibet morientis. Prægnantes autem sunt secundum eundem qui Dei amorem & bona proposita conceperunt, & per bona opera non pepererunt. Nutrientes parvulos, secundum eundem, sunt qui opera infirma & debilia habuerunt. Vel aliter secundum Augustin. Prægnantes sunt qui iniquos conceptus in corde gerunt. Nutrientes parvulos sunt qui diabolicas suggestiones pravis delectationibus nutriunt. Qui dicuntur parvuli, quia non possunt vincere nisi volentes. *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum. Beatus qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram.* Glossa. Beati qui parvulos qui ex carne nascuntur, id est, motus pravos & malos antequam crescant retinent ne fiant liberi, & allidunt ad petram Christum, ut confracti dispereant: Est ergo sensus. Væ illis qui in die mortis suæ invenientur timorem Dei & bona proposita concepisse & bona opera non peperisse, & opera etiam infima & parva fecisse. Item væ illis, qui iniqua desideria habuerunt, & qui diaboli suggestiones prava delectatione, consensu & opere nutrierunt. Deinde subdit Dominus: *Orate ne fuga vestra fiat hyeme vel Sabbato.* Dicitur autem mors fuga, quia anima tunc fugatur a Deo ut sibi rationem reddat. A diabolo, ut eam ad tartarum rapiat. Caro fugatur a vermibus, ut eam comedant. Divitiæ fugantur a parentibus, ut eas diripiant. Illi igitur secundum Hilarium fugantur hyeme vel sabbato, qui moriuntur aut in frigore peccatorum, aut in otio bonorum operum. Chrysostomus autem dicit: Qui non habet illum ignem, de quo dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram*, in hyeme est, etiam si fuerit in media æstate. Est igitur necesse ut oremus Deum, ne mors nostra fiat in frigore peccati, vel cum extinctione ignis divini, nec cum otio in operibus bonis.

Secundò quædam sunt quæ pariunt monstra. Unde refert Augustinus de civitate Dei, quòd temporibus suis natus est homo duplex in superioribus, simplex in inferioribus. Habebat enim duo capita, duo pectora, quatuor manus, tantum unum ventrem, & duos pedes. Illi igitur monstra pariunt, qui faciunt peccata; peccatum enim facit hominem monstruosum. Monstrum esset si

quis faciem retro & tergum ante haberet: Talis est quilibet peccator, qui habet faciem retro mundum per amorem respiciendo, tergum autem ante, Deum scilicet obliviscendo. *Verterunt ad me tergum & non faciunt.* Majus monstrum esset, si quis oculos & os in pedibus haberet: Talis est avarus qui ad terrena semper respicit. *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Et de terrenis semper loquitur. *De humo eloquium tuum mustabit.* Maximum monstrum esset, si quis caput deorsum, & pedes sursum haberet: Talis est avarus superbus, qui habet caput deorsum terrena avarè amando. *Avaritia in capite omnium;* & pedes sursum habet, contra Deum per superbiam recalcitrando: *Incrassatus est dilectus & recalcitravit.* Similiter maximum monstrum esset, si quis cælum deorsum & terram sursum videret: Talis est homo carnalis & luxuriosus, in quo carnalitas & sensualitas rationi dominatur: Facit enim cælum, id est, rationem deorsum descendere, & terram id est, sensualitatem sursum ascendere, cum tamen dicatur: *Cælum sursum & terra deorsum.*

Tertiò sunt quædam quæ tantum pariunt filias. Illi fœminas pariunt qui quædam vitia fœminea faciunt, Ille parit filiam, qui habet iracundiam, quæ est vitium fœmineum, quia mulieres de facili irascuntur. *Non est ira super iram mulieris:* Sicut enim proprium vitium est hominis superbia, ita proprium vitium mulieris est ira. *Non est creata hominibus superbia, nec iracundia nationi mulierum.* Quasi dicat: Ista vitia non habent à natura condita, sed à natura corrupta. Et quia iracundia est proprium vitium mulieris, idè citius apparet in facie mulieris quàm viri. Et sicut ursus ad pelvim excacatur, sic ejus animus ab ira obnubilatur. Et sicut saccus apertus quod habet intus effundit, sic ejus animus iratus, & apertus, improperia dicit. *Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obæcat vultum suum tanquam ursus, & quasi saccus apertus effundit iram suam in medio proximorum.* Ille peperit aliam filiam qui habet æmulationem & invidiam, quæ est vitium fœmineum, quia citò mulieres ad invidiam commoventur. Unde dicit Avicen. quòd mulieres naturaliter sunt invidæ. *Cum muliere tracta de bis quæ æmulatur.* Ille parit aliam filiam qui habet mentis inconstantiam, quæ est vitium fœmineum, quia mulieres & sæpè & citò mutantur. Vir enim benè constans vix de mille unus invenitur, de mulieribus autem nulla. *Virum de mille unum reperi, mulierem nullam ex omnibus inveni.* Idè secundum jura, testimonium mulieris in causis non recipitur, quia secundum Isidorum varium & instabile testimonium fœmina profert. Ille parit aliam filiam, qui in factis suis habet improvidentiam, quæ similiter est vitium fœmineum; quia propter defectum discretionis mulieres

Hier. 2.

Psal. 16.

Isai. 29.

Amos. 9.

Deut. 33.

Prov. 25.

Eccl. 25.

Iracundia mulieris vitium.
Eccl. 10.

Eccl. 26.

Vitia mulieris quæ sint.

Avicen.

Eccl. 17.

mulieres de facili decipiuntur. Ideò serpens non ivit ad virum, scilicet, ad Adam, sed ad mulierem, scilicet Evam, sciens quòd mulier decipi posset. *Mulier seducta est, non vir.* Item ille parit filiam, qui habet rixam & loquacitatem nimiam, quæ est vitium fœmineum, quia mulieres sunt verbosæ & rixosæ. *Tecta jugiter perstillantia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur: Sicut enim ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.* Ista malas filias diabolus libenter nutrit. Augustin. super Psalmos. Pharaos masculos occidebat, fœminas reservabat, id est, virtutes prævocabat, concupiscentias nutrebat.

Quartò sunt quædam quæ pariunt masculos. Ista mulier, ut dictum est, signat Ecclesiam, quæ omnes fideles filios prout sunt in hac vita in utero gerit, sed eos parit, cum ad cœlos eos transmittit. Augustinus: Sicut mulier nato in hoc mundo homine lætatur, ita Ecclesia nato in vitam æternam fidelium populo exultatione repletur. Una autem de majoribus causis propter quas puer extra uterum exire appetit, postquam ad debitum complementum venit, est, quia in utero non invenit sufficiens nutrimentum, & ideo exire desiderat, ut sufficientem cibum inveniat. Ideo igitur sancti viri in cælo cupiunt nasci, ut ibi possint refici & satiari. In hoc enim mundo non est satietas aliqua, sed esuries, tam in viris mundanis, quam in contemplativis viris. Homines enim mundani appetunt divitias, delitias, & honores, & in his nulla est satietas. Unde dicitur: Tria sunt insatiabilia, scilicet infernus, terra sitiens, & ignis ardens. Infernus non satiatur animabus; & signat superbum qui non potest satiari ambitione & dominio hominum. Unde refert Valerius, quod cum Alexander au-

divisset ab Anaxarco comite suo ex auctoritate præceptoris innumerabiles esse mundos, suspiravit Alexander & dixit: Heu me miserum, quia nec adhuc uno potitus sum mundo. Et tamen ille qui volebat totum mundum possidere, post modicum sepultura vix quinque pedum fuit contentus. Unde quidam Philosophus ad ejus sepulturam veniens dixit: Heri non sufficiebat isti torus mundus, hodie sepultura quinque pedum est contentus. Terra sitiens non potest satiari aqua, & signat avarum qui adinstar hydropici, quanto plus bibit, tanto plus sitit. *Avarus non implebitur pecunia.* Ignis non satiatur appositione lignorum; & signat luxuriosum, qui quanto plus delitiis occupatur, tanto amplius inflammatur. *Secundum ligna sylvæ sic ignis exardescet.* Similiter spirituales viri & contemplativi tria desiderant, scilicet, amare Deum, cognoscere Deum, & summè delectari in Deo. Sed in istis satietatem in præsentem habere non possunt. Item sunt tria alia insatiabilia, quæ ponit Salomon, scilicet oculus, auris, & cor. *Non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.* Oculus enim non potest satiari in videndo pulchros colores, auris in audiendo jucundos rumores; cor in cogitando modo præterita, modo præsentia, modo futura: ideo dicit, *Quid est quod fuit, &c.* In viris igitur spiritualibus oculus non potest satiari hic, in videndo pulchritudinem Dei, nec auris in audiendo dulcem inspirationem Dei: nec cor in afficiendo se circa dulcedinem Dei. In futuro autem ista tria satiabuntur, propter quod dicitur: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus illis qui diligunt illum, &c.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

SERMO I.

De septem Christi viis.

Joan. 16.

Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Quando aliquis paterfamilias aliquo est longius profecturus, illis quæ sunt de familia hoc primo prædicat; & si viderit eos contristari, tripliciter eos consolatur, vel dicendo, quod in brevi reverteretur, vel quod mitteret eis alium tanquam se, qui eos consolabatur, vel quod occasione sui itineris magna utilitas eis procurabatur. Sic Dominus noster ascensurus in cælum, primo Discipulis suis suum recessum prædixit, cum ait: *Vado ad eum qui me misit.* Et quia vidit Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

eos ex hoc tristari, consolatur eos, Primo promittendo eis suam celerem reversionem, & hoc recolit Ecclesia in Evangelio Dominicæ præcedentis. *Modicum, inquit, & non videbitis me, &c.* Secundo promittendo alium consolatorem tanquam seipsum, cum ait: *Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos, &c.* Tertio promittendo, quod ex suo recessu utilitas magna erit, scilicet, mundi agnitio, cum dixit: *Arguet mundum de peccato.* Ipsorum Apostolorum instructio, cum dicitur: *Docebit vos omnem veritatem.* Et Christi clarificatio, cum dicit: *Ille me clarificabit.* Dicit ergo, *Vado ad eum qui me misit.* Quod autem subditur: *Et nemo ex vobis interrogat me quo vadis?* Potest dici quod hoc erat vel propter ascensionis evidentiam, quia fuerant certificati;

Glossa.

1. Reg. 15.

Jer. 14.
Via Christi
qualiter?

Eccle. 1.

Luc. 4.

Phil. 2.

Luc. 16.

cati; unde dicit Glossa: Ita palam ut nemo interroget, quod visu corporali fieri cerneret. Vel propter nimiam tristitiam, cujus occasione sui recessus fuerant absorpti. Vel propter pœnarum tolerantiam, quibus fuerant exterriti. Dixerat enim supra: *Omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo*, & ideo dicit: *Nemo ex vobis interrogat me, quo vadis?* Christus autem qui erat in cælestibus triumphator: *Porro triumphator in Israel non parcat*; factus est in terrestribus viator: *Quare quasi colonus factus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?* Iste autem viator nihil habuit de plano, sed tota via sua fuit accensus, vel descensus. Nam primo descendit de cælo in mundum, deinde ascendit de mundo in patibulum, postmodum descendit de patibulo in limbum, deinde resurgens ascendit in cælum, ideo dicit: *Vado ad eum qui me misit.* Notandum autem, quod Christus, qui est verus sol multos circuitus, & multas vias fecit. De quibus dicitur: *Oritur sol & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem, lustrans universa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.*

Prima igitur via fuit, qua per nativitatem carnis venit in mundum; & hoc notatur, cum dicitur: *Oritur sol.* Venit autem per scalam habentem tres gradus, scilicet humilitatis, paupertatis & acerbitalis. *Invenietis infantem*, ecce quanta humilitas, *pannis involutum*, ecce quanta paupertas; *positum in præsepio*, ecce quanta acerbitas. Per istos autem eosdem gradus, postmodum rediit in cælum. *Semetipsum exinanivit*, ecce gradus inopiæ & paupertatis, *Formam servi accipiens*, ecce gradus humilitatis, *Factus est obediens usque ad mortem*, ecce gradus acerbitalis. Sed quo duxit eum ista scala? Sequitur vero: *Propter quod, & Deus exaltavit illum & dedit illi nomen, &c.* Stulti igitur sunt qui volunt in cælum ascendere per scalam contrariam, scilicet, per divitias, delitias & honores; quia ista scala ducit ad infernum, sicut prædicta ducit ad cælum. De hoc habemus exemplum. *Erat, inquit, quidam homo dives*, ecce divitiarum abundantia, *qui induebatur purpura & bysso*, ecce superbia & vana gloria; *& epulabatur quotidie splendide*, ecce deliciarum affluentia. Sed quo duxit eum ista scala? Sequitur enim, *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Lazarus autem erexit sibi istam scalam contrarios gradus habentem. *Facebat, inquit, ad januam ejus*, ecce gradus humilitatis. *Erat, inquit, quidam mendicus ulceribus plenus*, ecce gradus acerbitalis, *cupiens satiari de micis*, ecce gradus paupertatis. Sed quo duxit eum ista scala? Sequitur: *Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham.*

Secunda via quam fecit Christus, fuit de mundo in patibulum, ubi occubuit; unde postquam dixit: *Oritur sol*, statim subjunxit, *& occidit.* Et ista fuit via excellentissimæ charitatis; unde ejus passio vocatur excessus. *Dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem.* Excellit enim omnes aliorum passionum in tribus, scilicet, in amore. *Majorem enim hac dilectionem nemo habet, &c.* In dolore. *Attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus.* Et in valore. *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.*

Tertia via fuit, qua ivit de cruce in tumulum; Et notatur similiter per hoc quod dicitur: *& occidit.* Sicut enim mortuus fuit in patibulo, sic & mortuus jacuit in sepulchro. Et ista via fuit magnæ paupertatis, quia non potuit habere monumentum proprium. *Vulpes foveas habent, &c.* Ac si dicat: *Pauper fui in hac vita*, quia non habui nidum, id est, domum ubi possem habitare, sicut habent volucres. *Pauperior fui in morte*, quia in cruce non habui cervical ubi caput possem reclinare. *Pauperrimus fui post mortem*, quia non habui foveam propriam, in qua corpus meum posset requiescere, sicut habent vulpes.

Quarta via fuit, qua ivit in cælum, & notatur cum dicitur. *Et ad locum suum revertitur.* Et ista via fuit magnæ jucunditatis, cum enim sonus lætitiæ & melodiæ fiat tribus modis, ut dicit Augustinus super Psalmum, scilicet, voce, flatu, & pulsu, Christus ascendit in cælum cum melodia vocis: *Jubilare Deo in voce exultationis.* Cum melodia flatus. *Ascendit Deus in jubilatione*, quoad primum. *Et Dominus in voce tubæ*, quoad secundum. Cum melodia pulsus: *Laudate eum in Psalterio & Cithara*, quoad ad tertium.

Quinta autem via est qua ad judicium est venturus; & hoc cum dicitur: *Ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem.* Tunc enim per meridiem gyrahit, quando bona illorum qui erunt a dextris enumerabit, dicens: *Esurivi & dedistis mihi manducare, &c.* Et dicuntur sancti meridies, quia sunt in plena luce cognitionis & calore amoris. *In quorum cordibus flavit auster Sancti spiritus.* Est enim auster ventus calidus, humidus & fecundativus. Spiritus sanctus est ventus calidus, in quantum glaciem peccatorum dissolvit. *Si cut in sereno glacies solventur peccata tua: Convertite Domine captivitatem nostram,* id est, nos ipsos qui a diabolo tenemur captivi, *sicut torrens in austro.* August. in August. Glossa. Peccata nos ligant, ne benè operemur vel ad pœnitentiam curramus, sicut frigus vel glacies ligant aquam, ne currat. Quando autem fiat calidus ventus auster, liquefcit glacies, & implentur & currunt torrentes;

Luc. 3.
Passio Christi
alias omnes
in 3. excessit.

Joan. 15.

Thren. 1.

Joan. 12.

Matth. 8.

Melodia
sonus tribus
modis fit.

Psalm. 46.

Psalm. 150.

Eccle. 1.

Matth. 25.

Eccle. 13.

Psalm. 125.

August.

SERMO II.

Quomodo Christus misit Spiritum sanctum in consolatorem contra tristitiam, in defensorem & reprehensorem contra mundi malitiam, & in eruditorem contra ignorantiam.

Expedi vobis ut ego vadam. Si enim non abiero Paraclitus non veniet ad vos, &c. Secundum Chrysost. super Matth. tria sunt quæ impediunt, ne quis spiritualia capere possit: scilicet, amor carnalis, duritia cordis, & perturbatio mentis. Ista tria fuerunt in discipulis. Primo amor carnalis, quia nimis corporalem Dei præsentiam diligebant, & ideo ad susceptionem Spiritus sancti minus idonei erant. Unde super verbis præmissis dicit August. Si August. carni adhæseritis, capaces Spiritus non eritis. Secundo duritia cordis. *Exprobravit incredulitatem*, &c. Tercio perturbatio Mar. ult. mentis de eo scilicet quod Christus eos relinquebat. Augustin. Contristabatur humanus August. affectus, quia carnalis desolabatur aspectus. Ista tria in Apostolis impediabant ne intelligerent quando expediebat, quod Christus ad cælum ascenderet, ideo dicit: *Expedi Joan. 14. vobis, &c.* Apostoli quidem de Christi recessu dolebant, ex eo quod erat eorum consolator, juxta illud: *Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum & in me credite.* Eorum defensor & excusator. *Nunquid pos- Matth. 9. sunt filii sponsi lugere, &c.* Item erat eorum instructor. *Omnia quæ audiui a Patre Joan. 15. meo, nota feci, &c.*

Sed Christus in præsentī Evangelio consolatur eos, promittens quod mitter eis Spiritum, in consolatorem, in defensorem & in eruditorem. In consolatorem contra omnem tristitiam, cum dicit: *Si non abiero Paraclitus*, id est, consolator, *non veniet ad vos, &c.* Servi enim Dei de tribus habent tristitiam, scilicet, de aliqua perpetrata culpa. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Psal. 118. De eo quod sunt in miseria: *Heu mihi quia Psal. 119. incolatus meus prolongatus.* Et de eo quod non sunt in patria: *Fuerunt mihi lachrymæ Psal. 41. meæ panes die ac nocte, &c.* Sed Spiritus sanctus consolatur cor, contra primum dando remissionem peccatorum. Gregor. in Ho- Gregor. mil. Consolator Spiritus vocatur, quia de peccati perpetratiōe mærentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat. Contra secundum, dando in tribulationibus internam consolationem. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Beda in Hom. Paraclitus con- Beda, solator interpretatur, quia corda fidelium ne inter hujus sæculi adversa deficiant, cælestis

Spiritus sancti effectus. rentes; sic flante Spiritu sancto solvimur a peccatis, & currimus ad pœnitentiam: Est etiam humidus, in quantum in lachrymas nos dissolvit. *Flavit spiritus ejus & fluent aqua.* Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus innarrabilibus. Est etiam fœcundativus, in quantum germinare nos facit per bona opera. *Veni auster, perfla bortum meum, &c.* Deinde flectit se ad aquilonem, quando convertit se ad illos qui sunt a sinistris, & dicit: *Discedite a me maledicti, &c.* Signantur autem mali per aquilonem, quia est frigidus, & siccus, & pluviae reterentivus, sic diabolus in frigidat eorum corda frigore malitiæ. *Ventus frigidus aquilo flavit, & congelavit cristallum.* Cristallus ab aqua generatur, desiccatur ab humore gratiæ. *Ventus urens in via deserti,* Et impedit, ne fluant pluviae lachrymarum. *Ventus aquilo dissipat pluvias.*

Sexta via est, qua in Apostolos misit Spiritum sanctum, & nihilominus ipse cum eo venit, juxta illud: *Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos.* Ista via notatur cum dicitur: *Lustrans universa in circuitu pergit.* Spiritus sanctus lustrando circuevit, ita quod nihil vacuum in eisdem dereliquit: & hoc quadrupliciter. Primo infundendo se eis ad justificationem, & hoc quando primo Christus eos ad se vocavit: *Quos vocavit, bos & justificavit.* Secundo infundendo se eis ad miraculorum operationem. *Dedit illis virtutem & potestatem super omnia demonia.* Tercio se eis infundendo ad peccatorum remissionem. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Quarto infundendo se eis ad corroborationem, sicut in Pentecost. *Spiritus oris ejus omnis virtus eorum.*

Septima via est qua quotidie ad sanctos viros revertitur gratiam infundendo, quod notatur dum dicitur: *Et in circulos suos revertitur.* Dicuntur autem sancti viri circularis figuræ. Primo quia undique sunt clausi, ne diabolus ad cor eorum intrare possit per illicitam cogitationem. E contra in persona malorum dicitur: *Quasi rupto muro & aperta janua irruerunt super me.* Secundo quia sunt veloces per sollicitam operationem. Sic forma sphærica velociter currit. *Vidisti hominem velocem in opere suo, coram Regibus stabit.* Tercio quia movetur circulariter a Deo, scilicet in Deum. Omnia enim a Deo recognoscunt, & per gratiarum actionem cuncta ad ipsum referunt. *Ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant.* In istos igitur tales circulos Christus revertitur dum gratiam Spiritus sancti eis largitur. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Venit igitur Pater, nostram impotentiam roborando; venit Filius nostram ignorantiam illustrando; venit Spiritus sanctus nostram tepiditatem & negligentiam inflammando.

Sancti viri circularis figuræ quare dicantur.

Tristitiam de tribu habent servi Dei.

Psal. 118.

Psal. 119.

Psal. 41.

Gregor.

Psal. 93.

Beda,

Greg. vitæ desiderio subleuat ac reficit. Gregor. in morali. Qui superna degustat, inferiora æquanimiter tolerat. Contra tertium dando cælestis dulcedinis prægustationem. Illa enim dulcedo, quæ hîc datur, dicitur gustus, arra, & gutta. Gustus quidem dicitur secundum **Psal. 33.** *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.* **Chryf.** Verè non habet super terram quod amet, qui donum cæleste in veritate gustaverit. Si autem est dulcedo in gustu, quanta erit in pleno potu. *Inebriabuntur in ubertate domus tuæ.* Dicitur etiam arra sive pignus. *Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.* Si autem est tanta securitas & jucunditas in arræ datione, quanta erit in præmii, & mercedis plena solutione? de qua dicitur: **Gen. 15.** *Ego protector tuus, & merces tua magna nimis.* Dicitur & gutta. **August.** Qui biberit de fluvio paradisi cujus gutta major est oceano, restat, ut in eo sitis mundi penitus extincta sit. Si igitur est tanta suavitas in gutta, quanta erit in pluviali abundantia. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.*

Secundo misit Spiritum sanctum in defensorem & reprehensorem contra mundi malitiam, cum dicitur: *Ille arguet mundum de peccato,* scilicet quod fecit; *de justitia bonorum operum* quam non habet, & *de judicio* quod non timer. Et sic illi qui sunt spiritu Dei pleni, debent tria genera hominum arguere, scilicet, peccantes, non operantes, & Dei judicium non timentes. Arguendus est igitur peccator, sicut argueretur ille, qui potius veller esse inter spinas lacerantes, quam inter flores redolentes. Talis est avarus: **Job. 30.** *Esse sub sentibus delicias computabunt.* Arguendus est etiam sicut ille qui potius veller in loco fætido quam in prato amæno. **Eccl. 9.** Talis est luxuriosus. *Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur:* Arguendus est sicut ille qui potius veller in vento valido, quam in loco tranquillo: & talis est superbus, & ideo cito dejicitur. *Quasi supra ventum ponens allisisti me valide.* Secundò arguendi sunt non operantes, juxta illud: **Math. 20.** *Quid hic statis tota die otiosi?* Ille enim mundus non est datus ad oriandum sed ad laborandum. Notandum autem quod sunt quidam qui transeunt de labore ad laborem, sicut avari qui die ac nocte laborant in congregandis pecuniis. **Eccl. 31.** *Laboravit dives in congregatione substantiæ;* post modicum autem laborabit die ac nocte in infernalibus pœnis: **Hier. 16.** *Servietis ibi,* scilicet in inferno, *diis alienis,* id est, dæmonibus, *die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.* Alii sunt qui de quiete transeunt ad laborem, sicut sunt delitiosi, qui quiescunt hic in delitiis, sed postmodum laborabunt in perpetuis tormentis. **Job. 21.** *Tenant tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos,* ecce quanta quies in delitiis. *Et in puncto ad inferna descendunt,* ecce quantus labor in tormentis. *Anima mea habes multa bona, quiesce,* bibe, comede, epulare, ecce quanta quies deliciarum. Sed sequitur: *Stulte hac nocte repetent animam tuam à te,* scilicet dæmones, ecce quantus labor pœnarum. Alii sunt qui de labore pœnitentiæ transeunt ad quietem cælestis gloriæ. *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.* Opera enim illorum sequuntur illos. *Agite pœnitentiam,* ecce labor: *Appropinquavit enim regnum cælorum,* ecce quies. Istum ordinem servavit Deus qui prius sex diebus laboravit, & postmodum septima die quievit. Istum ordinem pervertit Lucifer, qui prius voluit quiescere quàm laborare, dicens: *Sedobo in monte testamenti in lateribus aquilonis.* Quartam differentiam impossibile est esse, scilicet illorum qui de quiete transeunt ad quietem, de delitiis ad delicias, immò dato per impossibile quod tales cælestes nuptias intrarent, Deus eos inde expelleret. Hoc significatum est in illum, *qui ad nuptias venit, sed vestem nuptialem non habuit.* Per vestem nuptialem secundum Glossam significatur fides cum operibus charitatis: Tales etsi habent fidem, tamen non habent opera charitatis, sed iniquitatis & carnalitatis, & ideo expellerentur etiam si ingrederentur. Tertio arguendi sunt judicia Dei contemnentes, & non timentes, cum dicat Propheta: *A judiciis enim tuis timui.* Timor enim Dei valde necessarius est ad salutem, quia incitat ad bonum, conservat in bono, & præservat à malo. Et ideo in ædificio spirituali tenet locum fundamenti, cæmenti & tecti. Nam in quantum est principium omnis boni, tenet locum fundamenti. *Timor Domini principium sapientiæ.* In quantum conservat & stringit in bono, tenet locum cæmenti. *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua.* In quantum præservat à malo, tenet locum tecti. *Timor Domini super omnia se superponit.* Si cut enim tectum præservat habitantem in domo ab æstu, à vento & à pluvia; Sic timor Domini præservat hominem ne cadat ab æstu concupiscentiæ inflammatus, aut vento diabolicæ tentationis impulsus, aut pluvia examinationis cælestis, & divinæ probatus. *Tavernaculum erat in umbraculo diei ab æstu & in securitatem & absconsionem à turbine & à pluvia.* Anima enim quæ est tabernaculum Dei, quando habet in se timorem Dei, tunc habet umbraculum refrigerativum contra æstum concupiscentiæ, tunc absconditur à turbine tentationis diabolicæ, & à pluvia probationis divinæ, &c.

Tertio misit sanctum Spiritum in eruditorem contra ignorantiam, quod notatur cum dicitur: *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Secundum **August.** veritas opponitur falsitati, vanitati, & duplicitati. Istud enim quod verum est, non est falsum, non est duplex, non est vanum. Est igitur Spiritus sanctus, spiritus veritatis, quia excludit falsa, vana & duplici.

Luc. 12. *repetent animam tuam à te,* scilicet dæmones, ecce quantus labor pœnarum. Alii sunt qui de labore pœnitentiæ transeunt ad quietem cælestis gloriæ. *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.* Opera enim illorum sequuntur illos. *Agite pœnitentiam,* ecce labor: *Appropinquavit enim regnum cælorum,* ecce quies. Istum ordinem servavit Deus qui prius sex diebus laboravit, & postmodum septima die quievit. Istum ordinem pervertit Lucifer, qui prius voluit quiescere quàm laborare, dicens: *Sedobo in monte testamenti in lateribus aquilonis.* Quartam differentiam impossibile est esse, scilicet illorum qui de quiete transeunt ad quietem, de delitiis ad delicias, immò dato per impossibile quod tales cælestes nuptias intrarent, Deus eos inde expelleret. Hoc significatum est in illum, *qui ad nuptias venit, sed vestem nuptialem non habuit.* Per vestem nuptialem secundum Glossam significatur fides cum operibus charitatis: Tales etsi habent fidem, tamen non habent opera charitatis, sed iniquitatis & carnalitatis, & ideo expellerentur etiam si ingrederentur. Tertio arguendi sunt judicia Dei contemnentes, & non timentes, cum dicat Propheta: *A judiciis enim tuis timui.* Timor enim Dei valde necessarius est ad salutem, quia incitat ad bonum, conservat in bono, & præservat à malo. Et ideo in ædificio spirituali tenet locum fundamenti, cæmenti & tecti. Nam in quantum est principium omnis boni, tenet locum fundamenti. *Timor Domini principium sapientiæ.* In quantum conservat & stringit in bono, tenet locum cæmenti. *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua.* In quantum præservat à malo, tenet locum tecti. *Timor Domini super omnia se superponit.* Si cut enim tectum præservat habitantem in domo ab æstu, à vento & à pluvia; Sic timor Domini præservat hominem ne cadat ab æstu concupiscentiæ inflammatus, aut vento diabolicæ tentationis impulsus, aut pluvia examinationis cælestis, & divinæ probatus. *Tavernaculum erat in umbraculo diei ab æstu & in securitatem & absconsionem à turbine & à pluvia.* Anima enim quæ est tabernaculum Dei, quando habet in se timorem Dei, tunc habet umbraculum refrigerativum contra æstum concupiscentiæ, tunc absconditur à turbine tentationis diabolicæ, & à pluvia probationis divinæ, &c.

Tertio misit sanctum Spiritum in eruditorem contra ignorantiam, quod notatur cum dicitur: *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Secundum **August.** veritas opponitur falsitati, vanitati, & duplicitati. Istud enim quod verum est, non est falsum, non est duplex, non est vanum. Est igitur Spiritus sanctus, spiritus veritatis, quia excludit falsa, vana & duplici.

Apoc. 14.

Matth. 3.

Isai. 14.

Matt. 22.

Psal. 118.
Timor ad salutem necessarius.

Prov. 1.

Eccl. 27.

Ibid. 25.

Isai. 4.

August.
Veritas quibus opponatur.

Hier. 16. plicia, id est, amorem terrenorum, quæ quidem terrena sunt falsa, vana & mendacia. Primo hæc terrena sunt falsa. *Verè mendacium possederunt patres nostri.* Hieron. Si mundus cultello veritatis aperiretur, nihil in eo appareret aliud quam falsitas, quia quicquid in mundo est, aut est præteritum & jam non est, aut futurum & incertum est, aut præsens est, & instabile, aut momentaneum est. Secundo hæc terrena sunt vana, & ex parte principii, quia de terra sunt facta, & ex parte medii, quia mutabilitati sunt subiecta, & ex parte finis, quia cito transitura. **Eccl. 3.** *Cuncta subjacent vanitati,* quoad medium, *de terra facta sunt omnia,* quoad principium, *& in terram pariter revertentur,* quoad finem ultimum. Tertio hæc terrena habent duplicitatem. Ille est duplex qui aliud promittit & aliud facit. Mundus tria promittit amatoribus suis, scilicet longævitatē, satietatē, & suavitatē. Ista tria promiserat illi qui dicebat: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos:* ecce quanta longævitas; *bibe & comede,* ecce quanta satietas; *Requiesce & epulare,* ecce quanta suavitas. Sed malè attendit quod sibi promiserat, quia dedit sibi brevitatem, vacuitatem, & acerbitatē. Unde sequitur: *Stulte hac nocte repetent,* ecce quanta brevitās, *animam tuam à te,* scilicet dæmones ad puniendum, ecce quanta acerbitas: *Quæ autem congregasti cujus erunt?* tua? non, quia nihil inde portabis, ecce quanta vacuitas.

SERMO III.

In quo ostenditur, quod spiritu Dei pleni debent arguere mundum de peccatis, de justitia, & de judicio.

CUm venerit Paraclitus, ille arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio, &c. Ad hoc quod reprehensio ordinatè fiat, tria requiruntur.

Reprehensio quando fit ordinatè. August. Unum ex parte reprehendentis, scilicet ejus irreprehensibilis vita. August. Judex in nullo eorum sit judicandus, quæ in alio judicare est promptus. Secundum est ex parte reprehensivi, ejus scilicet reprehensibilis culpa, quia sicut dicit August. Si ea in me reprehendis quæ reprehendenda non sunt, te ipsum potius lædis, quam me. Tertium est ex parte modi reprehendendi, scilicet discretio provida. De discretione dicit Gregor. in moral. Subjectorum vitia aliquando sunt prudenter dissimulanda, aliquando subtiliter investiganda, aliquando leviter punienda, aliquando vehementer objurganda. Ista tria Apostoli habuerunt, & ideo mundum dignè arguere potuerunt. Habuerunt enim vitam sanctam. **Job. 16.** *Spiritus ejus ornavit calos,* id est, Aposto-

los suos donis & virtutibus suis. Habuerunt etiam in arguendo discretionem providam, de qua discretione dicitur: *Corripite inquietos,* **1. Th. 5.** *consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.* Invenerunt etiam in mundo triplicem culpam, de qua dicitur in verbis præmissis: *Ille,* scilicet Spiritus sanctus, *arguet mundum & vos de peccato, & de justitia, & de judicio.* Ad quorum verborum intelligentiam notandum, quod Judæi & cæteri homines qui erant in mundo tria vitia habebant. Erant enim infideles, injusti & temerarii. Quia enim erant infideles, ideo Spiritus sanctus per Apostolos, & Apostolicos viros eos arguit de peccato infidelitatis, quia non crediderunt in Christum. Hoc enim peccatum, ut dicit August. quasi solum August. præ cæteris posuit, quia hoc manente cætera detinentur; & hoc discedente, cætera dimittuntur. Erant etiam injusti, & ideo arguendi sunt de justitia quam habent justī, quam ipsi non imitantur. Quæ in tanto est laudabilior, quanto credunt & sperant in Christum quem non viderunt, quia ad patrem ivit. *Beati qui non viderunt & crediderunt.* **Joan. 10.** Erant etiam temerarii, quia princeps hujus mundi, id est, diabolus qui est princeps mundanorum, jam judicatus est. Magna temeritas est non timere, quando vident tantum principem judicatum esse. *Si enim angelis* **1. Pet. 2.** *non pepercit,* &c. Istam expositionem August. August. breviter recolligit dicens: Credant itaque omnes in Christum, ne arguantur de peccato infidelitatis: Et transeant in numerum fidelium, ne arguantur de justitia illorum, quorum justitiam non imitantur. Caveant futurum judicium ne cum mundi principe judicentur, quem judicatum imitantur. Ista autem qualiter nobis conveniant videamus.

Illi enim qui sunt Spiritu Dei pleni debent arguere mundanos de peccatis, de judicio, & de justitia: de peccatis quidem quæ habent. *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem redarguite.* **Eph. 5.** Ubi dicit August. Duobus modis non August. te maculat malus, si non consentis & si redarguis. Tales autem qui opera tenebrarum faciunt reprehendi nolunt. *Omnis qui male agit odit lucem,* id est, correctionem. **Joan. 3.** Quædam enim animalia sunt odiosa, quia diligunt tenebras, sicut bubo, quem cæteræ aves odiunt. Quædam quia sunt nociva, sicut lupi qui oves rapere conantur. Quædam quia sunt in visu debilia sicut noctuæ. In hoc igitur, quod mali tenebras peccatorum diligunt, ostendunt quod Deo sunt odiosi, & nocivi sibi ipsis, & ad cognoscendum Deum debiles & infirmi. Sunt enim odiosi Deo: *Odio sunt Deo impius & impietas ejus.* **Sap. 14.** Triasunt genera hominum quæ naturaliter diligere consueverunt; scilicet filii, *Diliguntur tria hominum genera.* amici, & fratres. Deus autem in tantum peccatum odit, quod propter ipsum destruendum filium suum occidi permisit. Si alicui dice-

Col. 3. diceretur, non possum occidere inimicum tuum, nisi cum illo occidam simul & filium tuum, & ille hoc concederet, multum inimicum odiret. Hoc fecit Deus similiter, qui ut peccatum occideret, filium occidi permisit. *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.* Ubi dicit Ambrosius. Dum innocens occiditur, peccatum crucifigitur. *Proprio filio non pepercit Deus, &c.* Bernardus. Qui non pepercit filio, nunquid parceret figmento? Nunquid parceret servo nequam? In tantum Deus peccatum odit, quod amicos suos, si invenit in eis peccatum aeternaliter punit, sicut patet in Lucifero, *Videbam sathanam quasi fulgur de caelo cadentem.* Immo etiam Petrum Apostolum aeternaliter punivisset, si in peccato negationis mortuus sine poenitentia fuisset. In tantum peccatum odit, quod etiam fratres suos, id est, Christianos, si mali sunt non redimit, sed aeternaliter punit. *Frater non redimit, redimet, &c.* Secundo ipsi peccatores sunt nocivi sibi ipsis. Primo quia auferunt sibi Deum: *Me dereliquerunt fontem aquae vivae, &c.* Et istud magnum periculum tangit Augustinus. dicens in lib. Sol. Deum derelinquere, hoc est perire. Quilibet igitur debet dicere hoc quod dicit alibi Augustinus. Domine si vis ut recedam a te, da mihi alium te, alioquin non dimittam te. Secundo peccator aufert a Deo semetipsum. Augustinus. de civitate Dei; Qui fundum aufert ei a quo emptus est, & tradit ei qui nihil juris habet, injustus est. Et qui seipsum aufert dominatori a quo factus est, & tradit se malignis spiritibus, injustus est. Tertio peccator amittit omne meritum suum, quia vulneratur in naturalibus & spoliatur in gratuitis. Et minus malum esset perdere vitam corporis, quam merita & virtutes mentis. Bernardus. Quam mihi prius me privaret amara mors vitae usu quam fructu. Nam vita sine fructu, gravior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoso, securis & ignis. Amittit etiam participationem meritorum omnium sanctorum, peccando enim efficitur canis. *Quae communicatio hominis sancti ad canem?* Tertio ipse peccator habet debilem oculum intellectus ad Deum agnoscendum, & oculum affectus ad Deum diligendum. Istos duos oculos daemones a peccatoribus effodiunt & per omnia praecipitia peccatorum eos ducunt. *Oculum qui subsannat patrem & despicit partum matris suae, effodient eum corvi de torrentibus.* Peccator patrem suum Deum subsannat, quando ejus praecepta contemnit. Partum etiam matris suae, id est, Ecclesiae, quae eum per poenitentiam parturivit despicit, dum ad peccata iterum redit. Istos igitur oculos, scilicet intellectum & affectum effodiunt corvi, id est, daemones, qui sunt nigri per ignis adustionem, qui sunt ingluviei dediti, per insatiabilem devorationem, & faciunt nos procrastinare per tardam conversionem. Isti corvi

habitant in torrentibus, id est, in inferno, *Torrentes s. ubi quinque sunt torrentes, scilicet torrens odii, oblivionis, ignis, & fletus, & tristitia: no.* quos etiam Poetae propriis nominibus appellarunt. Primus torrens dicitur Styx, qui interpretatur odium, quia daemones & damnati Deum odiant, & a Deo in perpetuum odiuntur. Hugo de sancto Victore: Qui cum Dei odio de hac vita decedit, sub eodem odio in aeternum tabescet. Secundus dicitur Lethe, qui interpretatur oblivio; Deus enim perpetuam oblivionem eorum habebit, ex eo quod nunquam eos liberabit: ideo etiam infernus vocatur a Propheta, terra oblivionis. Tertius dicitur Flegeton, qui interpretatur ardens, quia sunt in perpetuo ingne. *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguitur.* Quartus dicitur Tartarus, qui interpretatur luctus, quia ibi erit fletus & stridor dentium. Quintus Acharon, qui interpretatur tristitia, in qua sunt in perpetuo. *Tristitia implevit cor vestrum.* Isai. ult. Matth. 15. Joan. 16.

Secundo illi qui sunt spiritu Dei pleni, debent mundum arguere & mundanos de justitia quam non habent, ut justitia largè accipiantur pro omni, scilicet bono, unde super illud: *Dilexisti justitiam,* dicit Glossa, id est, omne bonum: Omnia enim bona & merita nostra ex quatuor causantur, scilicet ex fide vera, spe certa, charitate ignita, & operatione sollicita. Tanto magis autem homines mundani arguendi sunt, qui istam talem justitiam non habent, quanto eam non nisi in hac vita habere debent. *Ante obitum operare justitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum:* Iste est ille quadrans, de quo dicitur: *Non exies inde,* scilicet de carcere infernali, *donec reddas novissimum quadrantem.* Illa enim quatuor dicuntur quadrans, quia secundum Gregor. quantum credis & speras, tantum diligis: quantum credis & speras & diligis, tantum bene operaris. Non poterunt ergo damnati mereri per cognitionem Dei, quae est per fidem, quia erunt caecitatis tenebris involuti. Unde vocatur infernus *terra tenebrosa & operta mortis caliginis.* Non poterunt mereri per spem, quia erunt in baratro desperationis immergi. *De speravimus, post cogitationes nostras ibimus.* Non poterunt mereri per charitatem, quia in perpetuo Dei odio erunt inclusi. *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.* Non poterunt mereri per aliquod bonum opus, quia ibi non poterunt operari. *Venit nox,* id est, infernalis obscuritas, *quando nemo potest operari.* Quia igitur istum quadrantem nunquam solvere poterunt, ideo illo carcere nunquam exibunt. Ista quatuor significantur, cum dicitur: *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras, &c.* Non poterunt aliquod bonum facere, quia habebunt ligatas manus. Non poterunt Deum diligere, quia habebunt ligatos pedes. Nam secundum Augustinus. Pes Animae est affectus animae. Nec poterunt Deum per fidem cognoscere, August.

scere, quia erunt in tenebris. Nec poterunt in Deum sperare, quia illæ tenebræ erunt exteriores, id est, extra ambitum divinæ misericordiæ.

August.

Decedentium
varietas.

Gregor.

Gregor.

Tertio illi qui sunt spiritu Dei pleni debent arguere mundanos de extremo iudicio, quod non timent, cum tamen omnes illud debeant timere; Nam secundum Augustinum, Omnes qui de hac vita decedunt, aut sunt valdè boni, aut valdè mali, aut mediocriter boni, aut mediocriter mali. Valdè boni sunt iusti, qui etiam timebunt ex eo quod humana iustitia divinæ iustitiæ comparata iniustitia esse videtur. Et hoc ostendit Gregor. triplici exemplo, scilicet lucernæ, regulæ & sigilli. Opera quidem nostra, quandoque videntur esse lucida, quandoque recta, aliquando etiam perfecta: Sed si opera nostra divinæ luci comparantur, ea quæ videbantur lucida, apparebunt obscura. Et hoc ostendit etiam Gregor. in Moral. exemplo lucernæ dicens: Iustitia nostra divinæ iustitiæ comparata, iniustitia est, quia lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur. Aliquando etiam opera nostra videntur esse recta; sed si regulæ divinæ rectitudinis conjuncta fuerunt, videbuntur tortuosa. Et istud ostendit exemplo regulæ, dicens: Sæpè lignum creditur rectum, si ad regulam non ducitur; sed tamen si regulæ conjungitur per quandam tortuositatem, ubi tumescat invenitur. Aliquando opera nostra videntur esse perfecta, sed in oculis Dei sunt valdè imperfecta. Et illud ostendit exemplo sigilli dicens: Sæpè enim imago sigilli videbitur perfecta in oculis intuentium, & tamen multum est imperfecta in oculis artificis. Unde idem in

Moralibus. Sæpè sordet in discretionem Judicis, quod in æstimatione fulget operantis. Valdè mali tunc multum timebunt, quia implacabilem iram Dei super se habebunt. Multum videtur pater iratus esse filio, quando ipsum maledicit; plus quando ipsum à se expellit; plus quando ipsum in carcere tenebroso retrudit; plus quando eum nunquam inde educere statuit; plus quando carnifices, qui continuo eum crucient, sibi apponit. Istam talem iram Deus reprobis ostendit in sententia quam contra eos fert: nam ipsos maledicit cum dicit: *Ite maledicti*. Eos à se expellit, cum dicit: *Discedite à me*. In pœnoso carcere eos retrudet, cum dicit: *in ignem*: Eos inde nunquam educet, cum dicit, *æternum*. Carnifices verò torquentes eis apponit; Dabit enim eis tyrannum imperantem, scilicet diabolus luciferum, & carnifices obsequentes, id est, alios dæmones, cum dicit: *Qui paratus est diabolo & angelis ejus*. Mediocriter mali sunt, qui parva merita congregaverunt. Isti valdè ibi timere poterunt. De hoc sic dicit Gregor. Ecce in maiestate terribili & inter angelorum & archangelorum choros, quid unusquisque sit operatus ostendit. Ibi Petrus cum Judæa conversa apparebit, quam post se traxit. Ibi Paulus conversum (ut ita dixerim) totum mundum ducens apparebit. Ibi Andreas Achajam, Philippus Azotum, Joannes Asiam, Thomas Indiam, in conspectu summi Judicis ducent conversos. Quid nos dicturi sumus miseri, qui ad Deum nostrum vacui venimus? Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque, propria corporis prout gessit, sive bonum sive malum.

Matth. 25.

Gregor.

2. Cor. 12.

DOM. V. POST PASCHA.

SERMO I.

De oratione, quomodo orandum ut exaudiamur.

Joan. 16.

1. Joan. 2.

Deut. 2.

Amen dico vobis si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Si quis in Curia Imperatoris haberet aliquem sapientem Advocatum, vel auxiliatorem sollicitum, vel fratrem uterinum, multum gauderet, & multum securus esset. Ascendente Christo in cælum incepimus habere in Curia Regis cælestis sapientem advocatum: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum*. Auxiliatorem sollicitum: *Ascensor cæli auxiliator tuus*. Et fratrem uterinum; unde dixit Mariæ Magdalene: *Vade ad fratres meos & dic eis: Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, &c.* Debemus ergo isto tempore petitiones nostras formare, & eas advocato nostro dare, ut eas

summo Regi offerat. *Petitiones vestre innotescant apud Deum*. Debemus nuntios orationum nostrarum ad auxiliatorem nostrum mittere, ut adiutricem manum nobis porrigat. *Emitte manum tuam de alto, & libera me de aquis multis, &c.* Debemus eosdem nuntios ad fratrem nostrum dirigere, ut post se nos trahat. *Trabe me post te*. Christus igitur qui est dictator noster, dictat petitiones nostras quas sibi advocato, auxiliatori & fratri porrigere debemus, ut eas Patri offerat dicens: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis, &c.* Sunt autem quatuor necessaria, si volumus quod nostræ orationes debeant exaudiri. Primò enim quod petantur digna; quod notatur cum dicitur. Si quid, intellige quod sit aliquid verum, ut est æternum, & nil transitorium. Circa quod notatur secundum August. quod tria sunt genera bonorum, scilicet infima, media, & suprema. Bona infima, sunt temporalia, quæ quasi nihil sunt.

Phil. 4.

Psal. 143.

Can. 1.

August.

Bonorum
tria genera.

Aspexi

Hier. 4.

Aspexi terram, & ecce quasi vacua erat, & nihil. Ista autem tam vilia aut non debemus à Deo petere, aut cum moderamine & cum conditione, quia non decet Deum tam vilia dare. Unde refert Seneca sic, quod Alexander cuidam petenti denarium, dedit urbem. Et cum ille responderet tantum donum sibi non convenire, dixit Alexander: Non quæro quid te deceat accipere, sed quid me deceat dare. Chrysostomus super Matt. Illud pete à Deo quod tibi expediat accipere, & illum deceat præstare. Si autem petis terrena, aut difficilè impetras, aut fortè non impetras. Quomodo enim tibi præstet libenter non habenti, quæ si habes, admonet ut contemnas. Si autem temporalia perimus, debemus illa petere cum moderamine, & conditione. De moderamine dicit Bernard. in quodam sermone. In petendo temporalia cavenda sunt & superfluitas & voluptas.

Temporalia
quomodo à
Deo petenda.

Bernard.

Prov. 30.

1. Thi. 6.

Mendicitatem & divitias ne dederis, sed tantum victui meo tribue necessaria. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus. De conditione apponenda dicit Augustinus. Quando à Deo petitis temporalia, cum modo petite & cum moderamine, & cum timore illi committite, ut si profint det, & si sciat obesse non det: quod ob sit vel profit novit medicus non ægrotus. Bona media sunt spiritualia, & ista petenda sunt cum attentione & fervore. Contra illos qui non habent attentionem dicitur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem ipsorum longe est à me.* August. Sicut vox sine modulatione est quasi vox picarum, sic oratio sine devotione quasi mugitus boum. Idem. Ecce quid injuriæ Deo facis si aliquem judicem interpellas, & subito cum loqueris ad eum illum dimittas, & cum alio fabulari incipias, quomodo te tolerabit? Et tamen tolerat Deus corda precantium & diversas res cogitantium.

August.

Matth. 15.

August.

Populus hic labiis me honorat, cor autem ipsorum longe est à me. August. Sicut vox sine modulatione est quasi vox picarum, sic oratio sine devotione quasi mugitus boum. Idem. Ecce quid injuriæ Deo facis si aliquem judicem interpellas, & subito cum loqueris ad eum illum dimittas, & cum alio fabulari incipias, quomodo te tolerabit? Et tamen tolerat Deus corda precantium & diversas res cogitantium.

Cyprianus.

Hier. 19.

Exod. 4.

Gregor.

August.

Gregor.

Cyprianus. Quomodo audiri te à Deo postulas cum te ipsum non audias. Deum tui memorem esse vis, cum tui memor non sis. De desiderio autem & fervore dicitur: *Cum quaesieritis me in toto corde vestro inveniar à vobis.* Unde dictum fuit Moyfi tacenti, sed corde clamanti, *quid clamas ad me?* Greg. in mor. Æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus clamantes tacemus. Signum autem desiderii interioris est abundantia fletus exterioris. Augustinus. Quantum quisque est sanctior & sancti desiderii plenior: tanto fit ejus in oratione fletus uberior. Gregorius ubi supra. Veraciter orare est amarus compunctionis gemitus & non composita verba resonare. Bona suprema sunt bona cælestia, & illa non tantum petenda sunt cum attentione, & fervore, sicut spiritualia, sed etiam cum humilitate & sine præsumptione. Cum humilitate petunt, qui de suis meritis non confidunt. Bernardus. In petenda beatitudine elatio est cavenda, ne tanquam ex priorum meritorum fiduciâ exquiratur, Stultus esset ille pauper, qui ma-

Bernard.

Cælestia quo-
modo peten-
da.

nibus plenis eleemosynam peteret: Sic stultus esset ille qui ex meritis propriis beatitudinem obtinere vellet. Cum tamen dicatur: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus, quod facere debuimus fecimus.* Cavenda est etiam ibi præsumptio, ne sine nostro labore gloriam velimus habere: de tali præsumptione reprehenduntur filii Zebedæi à Domino, quia sine labore & passione volebant cum Christo regnare; *Nescitis quid petatis.*

Luc. 17.

Matt. 10.

Secundò oportet quod petitiones nostræ fiant cum instantia & perseverantia, quod notatur per verbum subjunctivum cum dicitur, *petieritis. Multum valet deprecatio justis assidua. Orationi instantes.* Illi non instant nec perseverant, qui primo orant ferventes, postea tepidi, postmodum frigidi. Augustin. super Psal. Multi in novitate suæ conversionis ferventer orant, postea languidè, deinde frigidè, quasi securi fiant. Sed tamen cum videris deprecationem tuam non amotam à te, securus esto, quia non est amota misericordia ejus à te, idèd dicitur: *Melior est finis orationis quam principium.* Oratio habet principium, medium & finem. Principium debet fieri mediocriter, medium ferventer, finis perseveranter. Sed multi sunt qui ordinem pervertunt, qui ferventer inchoant, tepidè mediant, & finem frigide consumant. Isti sunt similes chymæræ, cujus prima pars est leo, qui est animal calidum; media est capra, quæ est animal temperatum; finis est serpens, qui est animal frigidum.

Jac. ult.

Rom. 12.

Eccl. 7.
Oratio qua
babeat.

Tertiò oportet quod illi qui petunt habeant innocentiam vitæ, quod notatur cum dicitur: *Patrem,* quasi dicat: Ille qui petit non debet esse filius diaboli, per imitationem malitiæ, sed filius Dei per imitationem perfectionis gratiæ. *Estote perfecti sicut & pater vester,* &c. Deus enim illos non exaudiret qui in peccatis essent. *Scimus quia peccatores Deus non exaudit.* Tales enim qui à Deo aliquid petunt, & semper in peccato existunt, tribus similes sunt; Primò similes sunt illi qui vellet sanari, & haberet ferrum in vulnere. Isidorus. Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc in eo sit ferrum, ita nihil proficit oratio illius, cujus adhuc peccatum in mente, vel per odium manet in pectore. Secundò similes sunt illi qui aliquem orat, & eum vituperat. Chrysost. super Matt. Qui orat & peccat, non orat Deum, sed deludit. Isti sunt similes militibus, qui Christo genua flectebant, & alapas dabant. Talis est scenerator, ex una parte orat, & ex alia scenerare non cessat. Tertiò similes sunt avi, quæ vult volare inviscata, vel mole corporis aggravata, sicut est strutio, vel laqueis irretita. Anima quidem inviscatur per avaritiam. Ambrosius in libro de bono mortis. Dum aurum petimus strangulamur. Dum argentum quærimus, visco ejus adhæremus. Dum prædia invadimus, alligamur. Inflatur autem anima per superbiam: *Dirumpet illos infla-*

Matth. 5.

Joan. 9

Notandum

Isidor.

Chrys.

Ambros.

Sap. 4.

Eccl. 7.

inflatos malleo, scilicet sententiæ finalis; Et hoc sine voce excusationis vel defensionis. Illaqueatur autem anima per luxuriam: *Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & fagina cor ejus, vincula sunt manus ejus.* Laqueo capiuntur aves fagenâ pisces, vinculis ligantur homines. Mulier ergo cepit avem, quando decepit David celestia penetrantem. Cepit hominem rationalem, quando decepit Salomonem tam sapientem. Cepit maximum piscem, quando decepit Samsonem tam fortem.

August.
Orantium
differentia.

Prov. 18.

Jac. 4.

Psal. 90.

Hier. 7.

Beda.

August.

Quartò oportet quod illi qui petunt, habeant discretionem in petitione, ut scilicet illa petant quæ sunt ad salutem, quod notatur cum dicitur: *In nomine meo.* August. Non petitur in nomine Salvatoris quicquid petitur contra rationem salutis: ideoque secundum August. mali quandoque petunt bona; sed quia mali sunt, exaudiri non merentur in orationibus suis. *Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Aliquando mali petunt mala, & tunc aliquando exaudiuntur, aliquando non. Quando autem non exaudiuntur, tunc est signum magnæ misericordiæ. *Petitis & non accipitis, eo quod malè petatis.* Quando verò exaudiuntur, tunc est signum iræ, sicut exauditus fuit diabolus, qui petiit, ut Job tentaret. Exauditus enim fuit ad voluntatem, sed non ad utilitatem, quia majorem sibi acquisivit damnationem. Aliquando verò boni petunt bona, & tunc aliquando exaudiuntur, juxta illud: *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum.* Aliquando verò non exaudiuntur, & hoc est, quia, aut pro malignis, vel pro indignis petunt. *Noli orare pro populo isto, neque assumes pro eis laudem, nec orationem, & ne obsistas mihi, quia non exaudiam te.* Aut quia alio tempore magis congruo accipiunt quod petunt, August. Qui à Deo aliquid petit, accipit quod petit, aut quando debet accipere accipit. Quædam autem non negantur, sed ut congruo tempore dentur, differuntur. Unde & Ecclesia quotidie petit: *Adveniat regnum tuum,* & non statim advenit, sed Judicio finito adveniet. Aliquando verò boni petunt non bona, sicut Apostolus petiit stimulum amoveri; illa enim amotio stimuli Apostolo bona non fuisset, quia ad humilitatis custodiam sibi datus fuerat. Beda. Apostolus non in nomine Salvatoris petiit, ut tentatione careret, quam humilitatis custodiam acceperat; quia si hac caruisset salvus esse non potuisset. August. Exauditur diabolus petens Job tentandum, non exauditur Apostolus petens stimulum amovendum. Exaudivit Deus quem disposuerat damnare, & non exaudivit quem volebat salvare. Nam æger petit vinum à medico, & non dat medicus, non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad sanitatem. Quando igitur aliquis hæc quatuor quæ prædicta sunt in oratione sua observat, quia digna petit, & perseveranter petit, & sine peccato existens petit, & ea quæ sunt

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

ad salutem perit, manifestum est quod impetrat illud quod petit. Et Dominus hoc non tantum promittit cum subjungit, *dabit vobis*, sed per juramentum promittit dicens: *Amen amen dico vobis*, &c. Et est modus juramenti ipsius Christi. Homo autem habet suum modum jurandi, & Deus suum. Homo autem tres modos habuit per quos juravit. Unus fuit in veteri lege, scilicet *Vivit Dominus*. *Vivit Dominus, quia ludam & vilior sum ante Dominum qui elegit me*, &c. Alius fuit tempore Ecclesiæ primitivæ, scilicet, *Testis est mihi Dominus. Testis est mihi Deus cui servo*, Rom. 1. &c. Tertius est moderno tempore quo juratur per Deum sanctum, & per sancta Evangelia, per sanctam Mariam & hujusmodi. Similiter Deus tres modos jurandi habuit. Unus ante legem fuit, scilicet per semetipsum; Abraham namque promittens Deus quoniam neminem habuit per quem juraret majorem, juravit per semetipsum, &c. Secundus fuit in Lege, scilicet, *Vivo ego*. *Vivo ego implebitur gloria Dei universa terra.* Tertius tempore gratiæ, scilicet, *Amen amen dico vobis*, & est idem quod est verè. Geminatione autem dictionis est ad confirmationem promissionis, &c.

jurandi ho-
mini modi 3.
sic Det.

2. Reg. 6.

Rom. 1.

Num. 14.

Joan. 6.

SERMO II.

De eadem materia, 1. Reprehenditur humana negligentia, & 2. divina commendatur liberalitas.

Usque modò non petistis quicquam in nomine meo: petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Quamvis omni tempore sit orandum, tamen his diebus tria tempora elegit Ecclesia. Primum ante Ascensionem in qua Litanie institutæ sunt, ubi scilicet Advocato suo ad Curiam eunti petitiones suas porrigat. Secundum inter Ascensionem & Pentecosten, exemplo Apostolorum qui tunc orationi instabant, ut Spiritum sanctum acciperent. *Erant omnes perseverantes*, &c. Filii enim Regum regno suo recuperato larga munera militibus largiuntur; Et ideo Ecclesia orat post Ascensionem, ut ab ipso Christo in regno suo confirmato munera gratiarum accipiat. *Mirificavit Dominus sanctum suum.* Tertium est post Pentecosten, unde nunc orationes & jejunia sunt instituta. Consuetudo enim est Rege coronato, quod se & sua regie custodiæ milites recommendant. Ideò igitur orat Ecclesia post Pentecosten ut munera gratiarum sibi collata Deus custodiat. *Confirma hoc Deus*, &c. Christus igitur ad petendum & rogandum nos inducens ait: *Usque modò non petistis quicquam in nomine*, &c. In quibus verbis duo ponuntur. Primò enim reprehenditur humana negligentia cum dicitur: *Usque modò non*, &c. Secundò commendatur liberalitas divina, cum subditur: *Petite, & accipietis*, &c.

Ad orandum
3 præcipue
tempora ele-
git Ecclesia.

Act. 1.

Psal. 4.

Psal. 47.

Circa primum notandum, quod negligentia in orando est valde reprehensibilis, ex eo quod

Orationum
efficacia.

quod ipsæ orationes sunt valde utiles & fructuosæ. Sunt enim Deo placitæ, Angelo gratæ, diabolo inimicæ, & homini necessariae.

Deo quidem sunt placitæ triplici ratione. Sunt enim tributum Dei, & sacrificium Dei, & murus Dei. Tributum quidem sunt, quod Deo persolvimus; cum enim homo à Deo tria recipit, scilicet res, corpus & animam, vult Deus ut de rebus demus sibi in tributum eleemosynarum largitionem, de anima orationem, de corpore mortificationem. Sed primum tributum est de his quæ hominis sunt extra; secundum de his quæ sunt intra. Tertium de his quæ sunt intima, & ideo illud est magis gratum. Chrysost. super Matth. De oratione est nobis sermo, quam solam quasi spirituale tributum, anima offert Deo de visceribus suis. Secundò sunt sacrificium quo Deo odorem facimus. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Illi offerunt Deo sacrificium matutinum, qui Deo gratias agunt de eo quod dedit eis bene incipere. Illi meridianum qui Deo gratias agunt de eo quod dedit eis procedere. Illi vespertinum qui Deo gratias agunt de eo quod dedit eis bene finire. Vel illi offerunt Deo sacrificium matutinum, qui offerunt Deo suam juventutem: illi meridianum qui offerunt Deo suam virilem ætatem: illi vespertinum qui offerunt Deo senectutem. De isto sacrificio dicit Chrys. super Matth. Vis scire quam pretiosa sit oratio, nulla iustitia thymiamati comparatur nisi sola oratio. Sicut enim thymiamata bene confectum delectat hominem odorantem, sic oratio iusti suavis est ante Deum. Tertio sunt murus quo iræ Dei resistitur. Hieronym. super Ezech. Sicut hosti murus opponitur, & adversario ex adverso venienti occurritur, ita Dei ira sanctorum precibus frangitur. Unde & Moyse dicitur: *Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos.* Et quia pauci sunt qui se sicut murum opponant, & Deum teneant, ideo dicitur: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis vos murum pro domo Israël, ut staretis in die Domini. Non est qui invocet nomen tuum, qui consurgat & teneat te.*

Secundò orationes sunt Angelo gratæ. Chrysost. Vis scire dignitatem orationis? mox ut de ore tuo processerit suscipiunt eam Angeli in manibus suis, & offerunt ante Deum. *Prævenierunt principes conjuncti psallentibus in medio tympanistrarum.* Isti principes sunt Angeli, qui conjungunt se illis psallentibus, de quibus dicitur: *Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino.* Et eos præveniunt, quia orationibus ipsorum occurrunt, & in manibus suscipiunt. Et sunt in medio juvenularum, id est, animarum quæ in orando & psallendo debent esse juvenulæ, id est, alacres, ferventes, & infatigabiles. Et debent esse tympanistræ, id est, Christi

memoriam in corde retinere. Christus enim dicitur esse tympanum, quia in eo fuit figura sphaerica, id est, deitas æterna, & pellis extensa, id est, caro crucifixa, & melodia, id est, anima omni jubilatione & gaudio plena.

Tertio orationes sunt diabolo inimicæ; & hoc triplici de causa. Sunt enim scutum Dei, sagittæ Dei, & carbones Dei. Scutum quidem Dei sunt quo tentationibus inimici resistimus. Ambros. Bonum scutum oratio quo omnia adversarii spicula repelluntur. *Inimici mei detrahebant mihi, ego autem orabam.* Tunc autem ad istud scutum orationis omnis tentatio frangitur, quando ipsa oratio cum magna fide effunditur. *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* De isto scuto orationis dicitur: *Proferens Aaron servitutis suæ scutum, orationem, restitit iræ, & necessitati finem imposuit.* Dicitur autem oratio scutum; sicut enim scutum habet tres angulos, sic oratio debet fieri cum fide, id est, sine aliqua hæsitazione, & cum spe, id est, sine aliqua diffidentia, & cum charitate, id est, cum desiderio & amore. Secundò sunt sagittæ Dei & jacula, quibus diabolum vulneramus. *Emitte sagittas tuas & dissipabis eos.* &c. Orig. super libro Num. Multò plus valet unus Sanctus orando, quàm peccatores innumera-biles præliando. Oratio enim cælos penetrat, & quandoque etiam in terris hostem vincit. *Cum elevaret manus Moyses vincebat Israël,* &c. *Si autem paululum remisisset, vincebat Amalech,* &c. Tertio sunt carbones Dei, quibus diabolum incendimus. *Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, sive à viro sive à muliere.* Ista duo, scilicet sagittas & carbones petebat Propheta sibi dari contra dolosas suggestiones diaboli: *Quid datur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ cum,* &c. *Pf. 119.*

Quartò orationes sunt homini necessariae ex eo quod sunt nuntii ejus, quos homo mittit ad Deum ut petant succursum. Unde super illud: *Intret in conspectu tuo oratio mea,* dicit Glossa. Magna virtus puræ orationis hic notatur, quia quasi quædam persona intrat ad Deum, & mandatum peragit, quod pervenire caro nequit. Istum nuntium duæ domicellæ associant. Quod signatum est ubi dicitur, quod ipsa Regina ad Regem cum duabus famulabus ingrediens uni earum innitebatur, altera vestimenta in humum defluentia colligebat. Hester interpretatur *abscondita* sive *elevata*, & significat orationem quæ debet esse abscondita à favore populi & elevata ad Deum per fervorem animi. Duæ famulæ sunt eleemosyna & jejunium, cum quibus debet venire ad Regem cælorum. Famula cui oratio innititur est eleemosyna, quæ ipsam ad Deum introducit. Est enim eleemosyna sicut petitionarius in Curia Principis, qui si fuerit avarus

Orationes
sunt diabolo
inimicæ 3. de
causis.

Amb.
Psal. 108.

Eph. 6.

Sap. 18.

Oratio quare
dicitur scu-
tum.

Psal. 143.

Exod. 17.

Tob. 6.

Pf. 119.

Pf. 37.

Hest. 15.

Prov. 13. avarus, ostium sibi clauditur, si munificus aperitur. *Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principem spatium ei facit.* Famula quæ vestimenta defluentia colligit, est jejuni-um, quod affectus carnales restringit, ne nimis lasciviant. *State succincti lumbos vestros in veritate.*

Secundò ponitur liberalitas divina, quæ apparet in tribus.

Liberalitas Dei.

Primò in hoc quod ad petendum nos invit-
tat, dicens, *petite.* Pauci sunt qui invitant
ut ab eis petatur, sed multi sunt qui fugiunt,
ne ab eis petatur: Refert Seneca quòd pauper
Cynicus ab Antigono rege petiit talentum;
respondit ille plus esse quam Cynicus deberet
petere. Petiit denarium: Respondit ille mi-
nus esse quam regem deceret dare. Et sic
turpem viam excusandi invenit, cum potuif-
set dare denarium tanquam Cynico, & talen-
tum tanquam rex. Deus autem se non excu-
sat, sed omnes ad petendum invitat. August.

August.

1 Thess. 5.
Oratio sine intermissione tribus modis.

monet nos Apostolus. *Sine intermissione orate.* Quod tribus modis fit, primo locis & temporibus debitis orando. Amb. in libro de virginitate: Solennes orationes deferendæ sunt cum gratiarum actione, & cum à somno surgimus, cum procedimus, cum cibum sumere paramus, cum cibum sumpserimus, cum cubitum pergimus. Secundò cœlestia de- siderando. Augustinus super illud verbum Apostoli, *Sine intermissione orate:* Bonum desiderium oratio est, & si continuum sit de- siderium continua est oratio, Tertiò bene vi- vendo vel agendo. Augustinus ubi supra. Justus nunquam desinit orare nisi desinat justus esse, & semper orat qui semper bene agit. Orig. Si omnis actus justus, quem secundum Deum agit, oratio reputatur, qui sine inter- missione, quæ justa sunt agit, sine intermis- sione orabit, nec unquam ab oratione cessat, nisi justus esse desistat.

Origen.

Isai. 29.

1 Cor. 13.

Isai. 1.

Bernard.

Secundò apparet Dei liberalitas in hoc quod ad magna petenda nos invitatur & animatur, dicens: *Petite ut gaudium vestrum sit plenum.* Gaudium mundi est vacuum. *Sicut somniat esuriens & comedit, quando autem fuerit expergefactus vacua est anima ejus, &c.* Gaudium vero de spiritualibus in præsentis est semiplenum. *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Vinum tuum mixtum est aqua.* Gaudium autem beatorum est plenum. Bernardus; Revera illud est bonum, & summum bonum, & summum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur, cui comparata omnis alia jucunditas mœror est, omnis sanitas dolor, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne postremum quodcumque delectare potest terrenum, mole- stum.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Tertiò apparet liberalitas Dei in hoc quod ad dandum quod nos perimus assecurat dicens, *& accipietis.* Istud apertius promittit: *Petite & accipietis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* Istia verba August. August. in Sermone Domini in monte exponit, addu- cendo exemplum alicujus hominis qui ad ali- quem locum pergere vellet, & tamen infirmos pedes haberet, & viam nesciret, & loci illius janua clausa esset. Oportet ergò quod in pe- dibus sanetur, deinde quòd sibi via demon- stretur, quia parum valeret sanos pedes habe- re & per devia pergere. Deinde quod ostium sibi aperiat, aliàs nihil valeret nec ambu- lare potuisse, nec viam rectam tenuisse, nec ad locum pervenisse. Nos ergo per viam præsentis exilii sumus ad patriam perventuri; Peccator autem habet infirmos pedes animæ per peccatum. *Miserere mei Deus quoniam infirmus sum, sana me, &c.* Ignorat viam quæ ducit ad cœlum. *Viam civitatis babi- taculi non invenerunt:* Et cœlestis sibi janua clausa est. *Et clausa est janua.* Debet ergo pri- mò petere sanationem, & eam accipiet: & hoc est quod dicit. *Petite & accipietis. Sana animam meam quia peccavi tibi.* Debet quæ- rere viæ directionem, & eam inveniet; & hoc est quod subditur: *Quærite & invenietis.* Hoc autem facit gratia sancti Spiritus. *Spi- ritus tuus bonus deducet me in terram, &c.* De- bet pulsare & petere cœlestis januæ apertio- nem, & sibi aperietur. Et hoc est quod sub- dit: *Pulsate & aperietur vobis. Januas cœli aperuit. Aperiam ante eum januam, & porta non claudetur.*

Peccatoris status.
Psal. 6.

Psal. 106.

Matt. 25.

Psal. 40.

Psal. 141.

Psal. 77.
Isai. 45.

SERMO III.

In quo 1. Certificat nos Christus in nostris orationibus exaudiri, 2. à Patre diligi, 3. de sua temporali & æterna gene- ratione, deque sua gloriosa ad Patrem reversione.

Ipsè enim Pater amat vos, quia vos me amastis & credidistis, quia ego à Deo exivi, &c. Discipuli Domini quatuor scire plurimum affectabant. Primò si Deus eos in suis petitionibus exaudiret. Se- cundò si eos amabat. Tertiò si Christus erat cum Patre ejusdem substantiæ. Quartò si Christus debebat ad patrem redire. Chri- stus autem qui omnium cordium occulta no- vit, ad ista quatuor eis respondit.

Apostoli 4.
scire opta-
bant.

Primò quia in suis petitionibus erant exau- diendi, ideò dixit eis: *Amen amen dico vo- bis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Secundò quia à Patre erant di- lecti, ideò dixit: *Ipsè enim pater amat vos, &c.* Tertiò ostendit eis suam æternam de pa- tre, & suam temporalem de matre generatio- nem, cum dixit: *Exivi à patre & veni in*

S 2

bunc

Proverbium
quid.
August.

Ne orationes
nostrae exau-
diantur. 3.
impediunt.
Bernard.

Isai. 35.

Apoc. 3.

Luc. 18.

Bernard.

Signa 5 per
quae à Deo
amari cogno-
scimus.

Psal. 8.

Hebr. 1.

1. Joan. 4.

bunc mundum, &c. Quartò ostendit eis suam ad patrem reversionem, cum ait: *Iterum relinquo mundum & ad patrem vado.* Discipuli ergo videntes quod eis manifestaverat omnia, quae in corde habebat, dixerunt: *Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.* Sunt autem proverbia secundum Aug. dicta obscura, quae solent audire homines, & non intelligere. Nunc scimus quia scis omnia. Beda: Merito illum scire omnia quasi Deum confidenter affirmant. Apertum namque divinitatis indicium est, cogitationum noscere secreta. Ista ad nos convertentes possumus dicere, quod Christus de his quatuor nos certificet. Primo de orationum nostrarum exauditione cum dicit: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Sunt autem tria, secundum Bernard. in quodam Sermone, quae impediunt ne orationes nostrae exaudiantur, scilicet pusillanimitas, tepiditas, & temeritas. Pusillanimitas impedit, quia quando considerat suam indignitatem, non audet oculos vertere ad Dei dignitatem. Talis oratio sic timida in caelum non audet ascendere, sed in infimis jaceret. Talibus dicitur: *Dicite pusillanimis, confortamini & nolite timere.* Secundum quod impedit est tepiditas; oratio tepida ascendit quidem, sed statim deficit & languefcit, quia vigorem non habuit. De talibus dicitur: *Utinam frigidus esses aut calidus; sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Tertium quod impedit est temeritas: Oratio enim temeraria ascendere conatur, sed tamen Dei virtute repellitur, & non tantum non meretur gratiam, sed potius meretur offensam. Tales sunt orationes eorum, qui de suis meritis intumescunt, sicut fuit oratio Pharisaei; de quo dicitur: *Phariseus stans haec apud se orabat, Deus gratias tibi ago, quia non sum sicut ceteri hominum, &c.* Ut ergo oratio nostra exaudiri mereatur; sicut dicit idem Bernard. oportet quod sit fidelis, fervens, & humilis. Fidelis contra orationem timidam, fervens contra tepidam, humilis contra temerariam.

Secundò nos certificet de paterna ergo nos dilectione, cum dicit: *Ipse enim Pater amat vos.* Quod autem Pater diligat nos per quinque signa manifestatur. Primo per hoc quod omnia visibilia dedit nobis, vel in Dominium vel in usum. *Constituísti eum super omnia opera manuum tuarum, omnia subiecisti sub pedibus ejus, &c.* Secundò per hoc quod omnia caelestia, id est, Angelos nobis dedit in ministerium. *Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi, propter eos qui haereditatem capient salutis.* Tertio per hoc quod filium suum dedit nobis in pretium nostrae redemptionis. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quia filium suum misit in mundum, ut vivamus per ipsum.* Quartò per hoc quod dedit nobis spiritum sanctum in privilegium nostrae adoptionis. *Cognosci-*

mus quod in ipso manemus & ipse in nobis, Ibid. quemadmodum de spiritu suo dedit nobis. Accepistis spiritum adoptionis filiorum in Rom. 8. quo clamamus, Abba pater. Quinto per hoc quod seipsum servat in haereditatem adoptionis. *Non erit eis haereditas, ego Dominus haereditas eorum. Dominus ipse haereditas eorum est.* Ista quinque signa amoris tangit Bernard. dicens: Domine quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam visitas eum? omnia subiecisti sub pedibus ejus, &c. Denique mittis ei unigenitum tuum, immittis spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum, & ne quicquam vacet in caelestibus ab opere sollicitudinis, etiam beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium nostrum.

Tertio nos certificet de sua temporali & aeterna generatione, cum dicit: *Exivi à patre, scilicet per aeternam de patre processio-* nem, *& veni in mundum per temporalem de matre generationem.* Quantum ad primam generationem est imago Dei, quantum ad secundam factus est speculum Dei. Est igitur imago Dei quantum ad primam generationem, Sed notandum quod in ipsis sensibilibus quadrupliciter fit imago. Primò per generationem, sicut in filio: *Genuit Adam similem ad imaginem & similitudinem suam.* Secundò per impressionem, sicut in nummo: *Cujus est imago haec & superscriptio?* Tertio per incisionem, sicut in lapide vel in ligno. *Artifex faber sculpsit lignum diligenter, ut assimilet imagini hominis:* Quartò per colorum suppositionem, sicut in pariete picto. *Universa idola domus Israël depicta erant in circuitu in pariete.* Per totum Christus dicitur imago Dei per aeternam generationem. *Qui est imago Dei invisibilis.* Glossa id est, planè similis patri, & de patre. *Qui videt me, videt & patrem. Ego & pater unum sumus.* Homo autem dicitur imago, sive ad imaginem Dei factus, aliis tribus modis sequentibus. Primò per impressionem, quia Deus in ipsum imaginem suam impressit. *Faciámus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Unde super illud: *Qui est imago Dei invisibilis,* dicit Glossa: Alia est imago regis in nummo, alia in filio. Nos sumus nummus in quibus imago Dei est, Christus est filius, qui est hoc quod pater est, quod subditur in Glossa. Nulla imago coli debet, nisi illa quae est quod ipse, non illa quod ille, sed cum illo. Secundo homo dicitur imago Dei per decisionem. Corpus enim nostrum modò patitur multas superfluitates vitiorum & poenalarum. Sed in beata resurrectione omnis mortalitas & vitiositas à corpore decideret, & in tantum reformabitur, quod corpori Christi glorioso configurabitur: *Salvátorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae.* Tertio dicitur homo imago Dei per colorum appositionem.

Depingetur anima in patria 4. coloribus. Exod. 26. nem. Anima enim nostra modo habet defectum multorum colorum, id est diversarum virtutum. Sed in patria colorabitur & depingetur quatuor coloribus. De quibus dicitur: *Facies velum de hyacintho & purpura coccoque his tincto & bysso retorta.* Hyacinthus est coloris aërei sive cœlestis, Pupura sanguinei, Coccus flavei, Byssus nivei. Tingitur igitur anima colore hyacinthino sive cœlesti, per cœlestium dulcedinem, & suavitatem. *Delectationes in dextera tua usque in finem.* Tingit colore purpureo sive sanguineo, per munditiam & puritatem. Licet enim sanguis aliorum hominum inficiat, tamen sanguis Christi habet virtutem purificativam, per quam animas sanctorum purificat, & dealbat. *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Tingitur colore coccineo, sive flaveo per immensam dilectionem & charitatem. Modo enim igniculus dilectionis, tunc autem erit fornax charitatis & amoris. *Dixit Dominus cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.* Tingitur colore byssino, per lucidam & apertam visionem. Modo enim videmus obscure, sed tunc clare & lucide. *Videmus nunc per speculum; & in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Posset nihilominus dici, quod sancti viri etiam in presenti imago Dei dicuntur esse per impressionem, quia imago Dei est in eis impressa, & per decisionem, quia à se rescant omnia vitia, & per colorum superpositionem, quia colores virtutum pingunt in anima, & per generationem, quia à Deo generantur in gratia, juxta illud: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Secundo quantum ad nativitatem temporalem. *Christus factus est speculum Dei: candor est lucis æternæ & speculum sine macula.* Speculum fit ex conjunctione vitri cum plumbo. Quantumcunque enim homo speculetur in vitro tantum, vel in plumbo tantum, imaginem suam videre non poterit. Sed quando fit conjunctio utri-

usque, tunc ipsam videbit, per vitrum significatur deitas fulgida, per plumbum caro terrena, per plumbum quod habet colorem terrenum humanitas figuratur. Homo igitur non poterit se speculari in Deo propter nimiam suam claritatem. *Lucem inhabitat inaccessibilem.* Nec in homine aliquo propter suam tenebrositatem. *Nos quippe involvimur tenebris,* ideoque vitrum suæ deitatis cum plumbo nostræ humanitatis est conjunctum, & sic unum speculum est effectum, in quo quilibet defectus suos speculari & reformare potest. Nam superbus potest speculari humilitatem. *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Avarus paupertatem. *Vulpes foveas habent.* Gulosus sobrietatem, quia quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavit, & nunquam carnes comedisse legitur, nisi de agno paschali propter legis præceptum. Tristis jucunditatem: *Non eris tristis neque turbulentus.* Iracundus patientiam & taciturnitatem. *Tacui & semper filii, patiens fui.*

Quarto nos certificat de sua gloriosa ad patrem reversione, cum dicitur: *Iterum veni-quo mundum & vado ad patrem.* Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedit à dextris Dei. Dextera autem Dei est æqualitas Dei, sunt potiora bona Dei, & est virtus Dei, & potestas Dei; Christus autem est Deus noster, frater noster, & judex noster. In quantum igitur Deus noster sedet à dextris Dei, id est, in æqualitate Dei. *Dixit Dominus Domino meo.* In quantum est frater noster, id est, homo verus, sedet à dextris Dei, id est, in potioribus bonis Dei, & potiori modo. *Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* In quantum est judex noster, sedet à Dextris Dei, id est, in potentia Dei, quia dedit ei Deus omnem potestatem judicium faciendi. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM ASCENSIONIS DOMINI.

SERMO I.

Promittit Christus Spiritum Sanctum Apostolis, ut ipsos desolatos consoletur, ignaros instruat, timidosque corroboret.

Joan. 16. **C**um venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à patre, &c. Sciens benignus Dominus de suo recessu discipulorum animos conturbatos, eis benignè compatitur, & con-

solatorem mittere pollicetur. Iste est ordo consolationum, ut dicit Gregorius in Moralibus, ut si aliquem afflictum volumus consolari, prius debemus ei compati & emolliri. Et istud ostendit triplici exemplo, dicens: Neque enim ferrum ferro conjungitur, si non utrumque ignis exustione liquetur. Et durum molli non adhæret, nisi prius duritia temperata mollescat. Sed nec jacentes erigimus, nisi à rigore nostri status nos inclinemus. Dominus igitur discipulis tribulatis benignè condescendens, & sciens, quia remanebant desolati, ignari, & timidi, ideo eos tripliciter consolatur promit-

promittendo, scilicet quod mittet eis Spiritum sanctum ad consolandum ipsos desolatos, & ad instruendum ipsos ignaros, & ad roborandum ipsos timidos.

Primo igitur promittit eis sanctum Spiritum ad consolandum ipsos desolatos, cum dicit: *Cum venerit Paraclitus*. Paraclitus enim consolator interpretatur; Ipse enim consolatur in hoc mundo lugentes. *Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur*. Et potest hoc intelligi de triplici luctu. Vel de luctu devotionis, qui fit propter absentiam visionis divinæ. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, &c.* Vel de luctu contritionis, qui fit propter rationem culpæ. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam Domine*. Vel de luctu lamentationis, qui fit pro gravi aliqua tribulatione. *Intret in conspectu tuo gemitus compeditorum*. Omnes isti luctus per Spiritum sanctum consolatore vertentur in gaudium; Vidimus enim quod post pluviam sequitur magna serenitas, post nubilum magna claritas, & post tempestatem magna tranquillitas. Eodem modo post pluviam lachrymarum devotionis sequitur magna serenitas contemplationis. Gregorius. Mens lachrymis baptizata, in contemplatione videt limpidius. Post nubilum lachrymarum contritionis sequitur magna claritas exultationis. Gregor. super illud: *Vidi Dominum facie ad faciem*. Prius inquit, esurientis tristitiæ caligo detergitur, & sic resplendente raptim incircumscripto lumine mens illustratur. *Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur alienus*. Post tempestatem lachrymarum & lamentationes, sequitur magna tranquillitas & exultatio mentis. *Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum exultationem infundis*. Secundum multitudinem dolorum meorum, &c. Hieronymus super Psalm. Quot vulnera patimur, tot consolationes meremur. Unam fudi lachrymam, unam consolationem merui. Decem lachrymas fudi, decem consolationes merui. Sicut autem consolatur in mundo lugentes, sic non consolatur in mundo hoc gaudentes, immo dicitur eis: *Væ vobis divitibus, qui habetis hic consolationem vestram*. Sicut enim sponsa quæ recipit alienum virum, non meretur consolari, sed flagellari; Sic & anima non meretur consolationem divinam, quæ recipit alienam. Bernardus: Delicata est divina consolatio, & non datur admittentibus alienam, ideo Propheta refugiebat eam dicens: *Renuit consolari anima, &c.*

Secundo promissit Christus, quod mitteret discipulis suis Spiritum sanctum ad instruendum ipsos ignaros cum dicit: *Spiritum veritatis*. Dicitur autem Spiritus veritatis, quia instruit veritatem de qualibet re, & maxime de mundo ostendens quod nulla veritas

est in mundo; Nam sicut dicit Hilarius, veritas nihil habet falsum, nihil incertum, nihil imperfectum. In præsentī igitur vita non est veritas, quia ibi est falsitas, incertitudo, & imperfectio. Est enim falsitas, quia omnia quæ in mundo sunt, falsa, & mendacia sunt. *Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit*. Est enim mendacium significatio falsæ vocis cum intentione fallendi. Ista terrena & mundana sunt bonis significatio vera, & malis significatio falsa. Qualiter autem bonis sint significatio vera ostendit Chrysost. super Matt. dicens: Considera quia Deus non creavit bona delectabilia in hoc mundo, ut eis fruamur, sed ut per hoc intelligamus, quod si tam bona sunt delectabilia terrena, quam bona sunt ipsa cælestia puras; scis quam bonum est gaudere carnaliter, per hoc debes intelligere, quod melius est gaudium animæ. Gaudium carnis cum carne finitur: gaudium animæ cum anima perseverat. Scis quia bonum est gloriari in terris, per hoc intellige, quod melius est gloriari in cælis. Quanto clarius est cælum, quam terra, tanto gloriosior est gloria illa quam ista. De ista enim significatione dicit Hieron. Sicut sacrificia in figura instituta sunt, ita temporalia tantum fuere promissa, & data in figura æternorum. Et sicut Deus permisit sibi immolari hostias, ne dæmonibus immolarentur, sic & divitias dat ut potius ab ipso, quam a dæmonibus postulentur. Malis autem sunt significatio falsa; Divitiæ enim habent apparentem satietatem, sed veram esuriem. *Sicut somniat esuriens & comedit, cum autem fuerit expurgatus vacua est anima ejus*. Delitiæ enim habent apparentem dulcedinem, sed veram amaritudinem. *Favus distillans labia meretricis, novissima illius amara quasi absinthium*. Honores habent apparentem sublimitatem, sed veram & subitam dejectionem: *Elevasti me quasi super ventum ponens, alifisti me valide*. Diabolus igitur in omnibus istis ostendit apparens bonum, & celat verum malum; & ideo per talem falsam significationem decipit animas stultorum. Secundo in hac vita non est veritas, quia hic non est aliqua certitudo neque securitas, quia sicut dicitur: *Nescit homo utrum odio aut amore dignus sit*. Et intelligendum est, quod nescit utrum finaliter dignus sit odio vel amore. Potest tamen dici, quod nescit scientia certitudinis, nisi hoc habeat per gratiam revelationis, potest tamen hoc cognoscere ex aliquibus signis. Videndum est igitur, quod tria sunt signa, sicut dicit Chrysost. super Matthæum. Sicut ignis cognoscitur scintillis suis, sol radiis suis, & rosa odoribus suis; sic viri sancti habent tres scintillas. Primo ferventia desideria, quæ habebat Propheta dicens: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum*. Secundo ferventia verba: *Surrexit Elias quasi ignis, & verba ejus quasi facula ardebant*. Tercio ferventia

Hilarius.

Hier. 16.

Mendacium.

Chrys.

Sensibilia quare creata sunt.

Hier.

Isai. 29.

Prov. 5.

Job. 30.

Eccl. 9.

Chrys.

Signa servorum Dei.

Psal. 41.

Eccl. 48.

ventia

Math. 5.

Luctus triplex.

Psal. 41.

Psal. 119.

Psal. 78.

Gregor. Gen. 32.

Prov. 14.

Tob. 3.

Psal. 93.

Luc. 6.

Bernard.

Spiritus sanctus quare Spiritus veritatis dicatur.

Job. 37. ventia opera : *Nonne vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro.* Sicut ergo ubicumque scintillas videmus, præsupponimus esse ignem materiale; sic quicumque habet istas supradictas scintillas præsupponere debet quod habeat ignem cælestem. De istis scintillis dicitur : *Scintillæ quasi aspectus æris candentis.* Desideria enim & verba & opera sanctorum virorum, & sunt scintillæ in quantum sine pondere terrenorum sunt levia; Et sunt æris, in quantum sunt in auribus Dei sonantia. Et candentia, in quantum sunt per amorem inflammata. Secundo sancti viri habent tres radios. Primus est scientia, qua cognoscunt Deum & ejus justitiam & bonitatem. *Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.* Secundus quo cognoscunt mundum & ejus miseriam; & vanitatem. *Omnis qui viderit te resiliet a te.* Tertius est quo cognoscunt seipsos, id est, miseriam suam & vilitatem. *Humiliatio tua in medio tui.* Et sicut quando videmus radios, præsupponimus esse ortum solem materiale, sic quando istos radios in nobis sentimus, debemus præsupponere in nobis solem supersubstantiallem. De his tribus radiis dicitur : *Tripliciter sol exurens montes, radios igneos efflans, &c.* Tertio sancti viri habent tres odores, unus est devotæ orationis : *Habentes singuli cytharas, & phialas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* Secundus est famæ præclaræ : *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Tertius est conscientiae floridæ : *Lectulus noster floridus.* Et sicut quando sentimus odorem rosarum, ibi rosas esse præsupponimus, etiam si eas minime videmus, sic quando in nobis istos odores sentimus, rosas gratiarum, & virtutum in nobis esse præsupponere debemus. De quo odore dicitur : *Quasi plantatio rosæ in Jericho.* Tertio in hac vita non est veritas, quia hic non est perfectio aliqua, sed omnimoda imperfectio. Pauci enim sunt qui conentur ad perfectionem, & multi sunt qui tendunt ad imperfectiorem, & in tantum deficiunt, quod ad nihilum deveniunt. Isti similes sunt statuae Nabuchodonosor, de qua legitur, quod caput erat aureum, pectus & brachia de argento, venter & fœmora de ære, tibie ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam fictilis. Multi enim sunt qui in primo anno suæ conversionis sunt aurei, id est, ignei, & valde ferventes. In secundo argentei efficiuntur, id est, tepidi & negligentes. Argentum enim deficit ab auro, & quantum ad valorem & quantum ad fulgorem; quia tales non tantum valent in secundo anno quantum ad meritum, nectantum fulgent, quantum ad exemplum. In tertio anno efficiuntur ærei, id est, impatientes & murmurantes. Æs enim si tangitur statim resonat. In quarto anno efficiuntur ferrei, id est, importabiles & verbis & injuriis cæteros ferientes. Ferrum enim ponderosum

Ezech. 1.

Tres radios habent viri sancti.
Psal. 61.

Nahum. 3.

Mich. 6.

Notandum.

Eccl. 43.

Tres odores sancti habent.
Apoc. 5.

1. Cor. 2.

Cant. 1.

Eccl. 24.
Vita præsens ad imperfectiorem tendit.

Dan. 2.

est, & cætera metalla domat & ferit. Sæpe autem contingit, quod ferrum domat ferrum, quia unus Tyrannus sæpe alium humilat. In quinto anno efficiuntur terrei, id est, fragiles & omni tentationi cedentes. Sed sicut lapis statuam in pedibus fictilibus percutiens ipsam comminuit, sic modica tentatio vel tribulatio eos frangit.

Tertio promisit discipulis: quod mitteret eis Spiritum sanctum ad roborandos eos timidos, cum dicit: *Ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis.* Augustin. Ille testimonium perhibebit de me August. in cordibus vestris, & vos in vocibus vestris. Ille inspirando, & vos insonando. Adeo enim facti sunt fortes ad testificandum de Christo, quod qui prius timebant testificari in una lingua, postea testificati sunt in omnibus linguis. Qui prius in uno angulo, postea in toto mundo. Qui prius voce, postmodum morte. Hoc patet in Petro qui prius ad vocem vilissimæ mulieris negavit Christum. Nam secundum Gregorium in moral. Fuit Gregor. persona vilis quantum ad sexum, quia non vir sed fœmina. Vilior quantum ad conditionem, quia non libera sed ancilla fuit. Vilissima quantum ad officium, quia non thesauraria, sed ostiaria fuit. Qualiter autem postmodum factus est fortis, ostendit Gre. Gregor. ibidem dicens: Contemnit Petrus flagella cadentium, qui paulo ante timuerat verba requirentium. Et qui ancillæ vires requisitus expavit, vires principum cæsus non timuit.

SERMO II.

In quo de Patre spirante, Spiritu sancto consolante, de Apostolis testimonium perhibentibus mentio fit.

CUm venerit Paraclitus quem ego mit-
tam vobis a Patre, &c. Prædicave-
rat Christus inter Judæos, verba suæ
sapientiæ. *Nunquam sic locutus est* Joan. 7.
homo sicut hic homo loquitur. Fecerat inter
eos opera suæ sapientiæ, & potentiæ. *Si* Ibid. 15.
opera non fecissem in eis quæ nemo alius fe-
cit, &c. Exhibuerat eis exempla sanctitatis
& vitæ. *Discite a me, quia mitis sum, &* Matth. 11.
humilis corde. Et tamen Judæi dicebant
verba suæ sapientiæ esse falsa. *Tu de teipso* Joan. 8.
testimonium dicis, testimonium tuum non est
verum. Et miracula suæ potentiæ dicebant
virtute fieri diabolica. *Hic non ejicit demo-* Matth. 12.
nia nisi in Beelzebub principe demoniorum.
Et exempla sanctitatis suæ dicebant esse ex-
empla hominis peccatoris. *Nos scimus,* Joan. 9.
quia hic homo peccator est. Poterant igitur
Christo discipuli dicere. Quomodo nos re-
linquis, & quomodo ad Judæos nos mittis.
Si enim falsa dixerunt verba tua esse: Si mi-
racula

racula tua diabolo attribuerunt: Si sanctitatem tuam perverterunt, quid inter eos facere poterimus nos ignari, qui habemus parvam sapientiam? Nos infirmi, qui habemus parvam potentiam? Nos peccatores miseri, qui habemus culpabilem vitam? Et ideo Christus consolatur eos dicens: *Cum venerit Paracletus, &c.* Ubi consolatur eos ostendens, quod cum eis tota Trinitas remanebit, scilicet, persona patris, qui dabit eis potentiam in miraculis: persona Filii, qui dabit eis sapientiam in doctrinis; & persona Spiritus sancti, qui dabit eis sanctitatem & gratiam in exemplis.

Tota Trinitas cum Apostolis.

In verbis igitur præmissis quatuor tanguntur, Primo persona Patris Spiritum spirantis, cum dicitur: *Spiritum veritatis qui a patre procedit.* Quamvis autem similiter procedit a filio, filius tamen dicit, quod procedat a Patre, ex eo quod penes Patrem residet auctoritas, propter quam filius solet attribuire Patri etiam quod suum est, quia quicquid habet, a Patre habet. Per hoc autem quod dicit: *Quem ego mittam vobis a patre,* manifeste ostendit, quod etiam ab eo procedit. Si enim non procederet ab eo, non mitteret eum. Ex hoc autem quod hic exprimitur, quod Spiritus sanctus procedit a Patre, & non exprimitur, quod procedat a filio, causatus est error Græcorum dicentium, Spiritum sanctum tantum a Patre procedere, & non a filio. Qui quidem error confutatur auctoritatibus Doctorum sanctorum. Et primo auctoritate Apostoli, qui dicit ipsum esse Spiritum Christi. *Qui Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Aut enim hoc est ratione solius substantiæ, & sic dici posset, quod filius sit Spiritus sancti, aut ratione alicujus relationis, sed in divinis non est relatio, nisi originis, & ideo oportet quod filius sit a Spiritu sancto, quod nullus dicit; vel quod sanctus Spiritus sit a filio. Secundo hoc ostenditur auctoritate ejusdem Apostoli, qui dicit filium imaginem patris potius esse quam Spiritum sanctum. *Quia imago Dei invisibilis.* Et hoc ideo, quia non solum habet essentiam communem cum Patre, sed etiam assimilatur Patri in hoc, quod producit ex se personam, scilicet, Spiritum sanctum. Tertio ostenditur hoc auctoritatibus sanctorum Doctorum Græcorum, Athanasius enim in Symbolo fidei, sic dicit: Spiritus sanctus a Patre & filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens. Didimus enim magnus Doctor Græcorum in Libro de sancto Spiritu, & Cyrillus Episcopus & Joannes Chrysostomus hoc idem testantur. Secundo ostenditur rationibus. Prima ratio est, quia notum est per se, quod amor procedit ab amante. Cum igitur sanctus Spiritus sit amor, quo Pater amat filium, & filius patrem, manifestum est quod Spiritus sanctus procedit a Patre & a filio. Secunda ratio est, quia in sole relucet Trinitatis vestigia; vi-

Error Græcorum de spiritu sancto unde causatur.

Rom. 8.

Col. 1.

Athanas.

demus enim quod sicut radius est a sole, & calor procedit a sole & a radio, sic Spiritus sanctus a Patre & a filio. Tertia ratio est, quia in anima quæ est imago Dei, propter tres potentias amor procedit a notitia, sic Spiritus sanctus qui est amor, procedit a filio qui est sapientia & notitia patris.

Secundo tangitur persona filii mittentis Spiritum sanctum, cum dicitur: *Quem ego mittam vobis a Patre.* Ex quo igitur Spiritus sanctus ad nos mittitur nos ipsos præparare debemus; Ideo adventus Spiritus sancti in hac Dominica recolitur duplici de causa. Primo quia Christus spiritum sanctum promissit & promissum exhibuit. In hac Dominica recolitur promissio, in sequenti exhibitio. Secunda causa est, quia ideo missio Spiritus sancti in brevi futura recolitur, ut noster animus præparetur, ipsum scilicet mundando & purificando. Spiritus quidem sanctus præfiguratur per columbam. Columba autem in locis lutosi non manet, sed fugit totaliter. In locis pulvere aspersis moratur, sed non libenter. In locis floridis & mundis moratur & delectatur. Secundum autem Augustinum quidam sunt valde mali, quidam valde boni, quidam mediocriter boni, & mediocriter mali. Valde mali sunt qui habent corpora lutosa, id est, immunda, in quibus Spiritus sanctus non habitat. *In malevolam animam non intrabit sapientia, nec habitat in corpore subdito peccatis.* Et bene dicit, *subdito peccatis*; aliud enim est subditum esse peccatis, aliud est cum peccatis esse, & aliud superiorem esse peccatis. Ille subditus est peccatis, cui peccata dominantur. In cujus persona dicit Propheta: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum,* &c. Augustinus: Peccator servus est tot dæmoniorum quorū vitiorum. Ille est superior peccatis, qui ea superavit & vicit, ita quod ulterius sibi dominari non possunt. *Confringam illos nec poterunt stare, cadent sub pedibus meis,* Cum peccatis vero sunt omnes homines, juxta illud: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Alii sunt valde boni, scilicet, viri perfecti, qui habent corda munda & florida in quibus Spiritus sanctus habitat delectabiliter. In quorum cordibus nascitur lilium puritatis, rosa charitatis, viola humilitatis; qui possunt dicere illud: *Lectulus noster floridus.* Alii sunt mediocriter boni, & mediocriter mali, scilicet imperfecti, quorum corda pulvere venalium sunt aspersa, & ideo in eis Spiritus sanctus habitat, sed non libenter: Nemo quidem libenter vult stare in pulvere. Homo enim valde promptus est ad istos Pulveres contrahendos; Et ratio est quia cum pulvere habet magnam similitudinem & cognationem: est enim de pulvere factus, & in pulverem resolvendus, & pulvereum habet corpus. *Donec revertaris in terram de qua sumptus es,* ecce quia de pulvere conditur,

Spiritus sancti adventus quare recolitur.

August. Hominum status vari.

Sap. 1.

Notandum.

Psal. 37.

August.

Psal. 17.

1. Joan. 1.

Cant. 1.

Cum pulvere cognationem habet homo.

Gen. 3.

tur, quia pulvis es, ecce quia pulvereum habet corpus, & in pulverem reverteris, ecce quia est in pulverem resolvendus. Quia igitur tantam habet similitudinem cum pulvere, & simile appetit suum simile, ideo tam de facili contrahit terrenas affectiones. Ab his tamen vulneribus animus est purgandus. *Excute pulverem de pedibus*, id est affectionibus vestris.

Matth. 10.

Tribulatio
consideratur
3.

Tertio ponitur persona Spiritus sancti Apostolos consolantis, cum dicitur: *Cum venerit Paracletus*, id est, consolator. Notandum autem quod injuria sive tribulatio, quam homines patiuntur, tripliciter potest considerari: aut prout est præterita, & tunc relinquit odium in corde & rancorem: aut prout est præsens, & tunc habet annexum dolorem: aut prout dubitatur futura, & tunc habet timorem. Sed Spiritus sanctus contra istas tres tribulationes dat tres consolationes, ideo in tribus signis apparuit. Nam contra præteritam aufert rancorem, ideo in specie columbæ apparuit super Christum baptizatum. Columba enim felle caret, & signat quod Spiritus sanctus illum in quem venit, felle rancoris carere facit. Vocatur idem Spiritus suavis, benignus, & humanus, quia illos quos replet facit suaves in corde, benignos in sermone, & humanos in conversatione. Contra præsentem, refrigerat & restringit dolorem, ideo apparuit in specie nubis super Christum transfiguratum. Nubes enim habet contra æstus refrigerare. Bernard. Quem non refrigerat dulcedo illa quæ mortem quoque facit dulcissimam? Quæ asperitas resistere potest illi unctioni, de qua dicitur: *Fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem?* Contra futuram animat ad constantem persequutionem, ideo apparuit in specie ignis super Apostolorum collegium congregatum. Sicut enim vas terreum est fragile, sed igne excoctum efficitur solidum: sic & Apostoli ante adventum Spiritus sancti erant fragiles & tanquam mollis cera sive terra; sed igne Spiritus sancti excocti facti sunt sicut testa fortis. Unde poterat quilibet eorum dicere cum Propheta: *Factum est cor meum tanquam cera liquefscens*, scilicet ante adventum Spiritus sancti, sed postea aruit tanquam testa virtus mea.

Luc. 4.

Sap. 7.

Spir. S. nomi-
na.

Matth. 7.
Bernard.

Dan. 3.

Psal. 21.

Testis tribus
modis consi-
deratur.

Quarto ponuntur personæ Apostolorum qui fuerunt idonei in testimoniis perhibendis, cum dicitur: *Et vos testimonium perhibebitis*. Sicut autem dicit Isidorus, Testis tribus modis consideratur, scilicet, natura ut sit vir non mulier, quia varium & instabile testimonium fœmina profert: Conditione, ut sit liber non servus, quia servus metu præfidentis testimonium supprimit veritatis: Vita ut sit innocens non infamis, quia justitia cum homine scelerato nescit habere commercium. Apostoli igitur fuerunt idonei testes; primo quia fuerunt viriles non fœminei neque molles, ideo nullis persecutionibus cedebant; *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

unde cum flagellarentur dicebant: *Obedire Aet. 6. Deo oportet magis quam hominibus*. Secundo quia fuerunt liberi non servi, & ideo sine timore veritatem prædicabant. *Virtute Ibid. 4. magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Domini nostri Jesu Christi*. Tertio quia fuerunt innocentes, & sanctæ vitæ, & ideo a testificatione repellere non poterant; non enim poterat eis dici illud: *In Rom. 2. quo enim judicas alium, teipsum condemnas*. Ita tria tangit August. dicens: Talis est gratia Spiritus sancti, quæ si tristitiam invenit, dissolvit; si desiderium perniciosum, consumit; si trepidationem, abjicit. In hoc quod dissolvit tristitiam, dat cordis firmitatem: in hoc quod desiderium perniciosum consumit, dat vitæ sanctitatem: in hoc quod trepidationem abjicit, dat constantiam & animi libertatem.

SERMO III.

*In quo a Synagoga separatio, diffamatio,
& occisio Apostolis a Christo
prædicuntur.*

Absque Synagogis facient vos, sed venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Quia Discipuli multa adversa erant passuri, ideo Christus eis illa prædicit, sive ut ex hoc verum Deum esse cognoscant, quia ita scit futura sicut præsentia; sive ut in illis periculis cautius ipsi prævidere valeant: sive ut contra illa clypeis patientiæ se muniant. Prædixit autem tria eos esse passuros. Primo a Synagoga separationem, cum dicit: *Absque Synagogis facient vos*: Secundo diffamationem, Tertio occisionem; ista duo tangit cum dicit: *Venit hora ut omnis qui interficit vos, &c.* Ac si dicat: Adeo malos vos reputabunt, ut quicumque vos occiderit, Deo servire credat.

Circa primum notandum quod sicut dicit Hugo de sancto Victore, tunc temporis fuit grave Apostolis ejici a Synagogis, quia nondum erant Ecclesiæ, & ipsi adhuc ad templum causa orationis ibant. *Petrus & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis Act. 3. nonam*. Tamen secundum veritatem, ut dicit August. nullum malum fuit eis excludi a Synagogis Judæorum, qui inde exituri erant, etiam si nullus eos expelleret. Ista autem sententia qua Judæi Apostolos ab ingressu templi separaverant, injusta erat. Tribus enim modis sententia aliqua injusta esse potest; videlicet ex animo, quando scilicet profertur ex odio vel ira: ex causa, quando scilicet causa rationalis non subest: ex ordine, quando scilicet prætermittitur ordo juris. Ista tria tangit Concilium Sardicense, ut habetur in Decretis, ubi dicitur: Si Episcopus foret iracundus, quod non debet esse, cito & aspere commoveatur,

Sententia
tribus modis
est injusta.

veatur, providendum est ne innocens condemnatur; quod dicit iracundus, refertur ad animum; quod dicit cito, refertur ad ordinem; quod dicit aspere, refertur ad causam. Fuit igitur illa Judæorum sententia injusta ex animo, quia ipsam ex odio protulerunt. *Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Secundo ex causa, quia ex eo quod in Christum credebant & eum prædicabant. *Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis confiteretur eum esse Christum, extra Synagogam fieret.* Tertio ex ordine, ut dicit Paulus: *Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare*; Interlinearis, indemnatum, id est, ordine judiciali de nullo reatu convictum. Tales sententias excommunicationis sic injustas Prælati nostri temporis sæpe ferunt; Et tamen talis sententia excommunicationis a Prælati fulminata quamvis sit injusta & iniqua, tamen est timenda & servanda, & patienter ferenda; tunc enim non nocet, sed prodest. Meretur enim in hoc talis quod verecundiam sustinet in hoc quod superiori honorem exhibet, & in hoc quod proximo exemplum patientiæ præbet. Quando autem quis jure excommunicatur, tunc illa sententia valde est timenda, propter periculum, damnum & opprobrium. Periculum autem triplex est. Primum quia in potestatem dæmonis traditur; sicut enim patet de illo fornicario publico, quem Apostolus excommunicavit, & mox in ipsum Sathanas potestatem accepit. August. Omnis Christianus qui a Sacerdote excommunicatur, Sathanæ traditur. Extra Ecclesiam enim est Diabolus, sicut in Ecclesia Christus, & propterea Diabolo traditur, quia ab Ecclesiastica communione removetur. Secundum periculum est, quod Dei gratia & protectio ab eis subtrahitur, & sibi ipsis relinquitur, ut liberum sit eis ruere in peccati præcipitium, quo exire non valent cum sint soli. *Væ soli, quia si ceciderit non habet sublevantem.* Tertium periculum est, quia excommunicatio est morbus contagiosus. Sicut enim participans leprosis incurrit lepram, sic participans excommunicatis incurrit excommunicationem. Unde legitur, quod quidam Sanctus quemdam dæmonem qui hominem invaserat adjuravit, ut sibi diceret, quod esset illud peccatum per quod Diabolus plures lucraretur. Qui respondit quod excommunicatio, quia excommunicatus homines tota die peccare facit, dum eos ad participandum secum inducit. Secundo timenda est propter damnum, quod est triplex. Primum est, quia tales suffragiis, orationibus & beneficiis Ecclesiæ privantur: quorum participationem Propheta oprabat dicens, *Participem me fac Deus omnium timentium te,* &c. Secundum est, quia a Spiritu sancto non vivificantur. Sicut enim ignis non inflamat ligna divisa, nec spiritus humanus vivificat membra a corpore separata; Sic nec Spiritus sanctus inflamat, nec vivificat ex-

communicatos, id est, a corpore Ecclesiæ separatos. August. super Joannem. Nihil sic formidare debet Christianus, sicut separari a corpore Christi; jam enim non est membrum ejus, non vegetatur spiritus ejus. Tertium damnum est, quod a suis infirmitatibus non curantur; Non enim curari possunt, quia potiones, medicinas, & remedia perdididerunt. Quæ quidem sunt Ecclesiæ sacramenta, quæ instar vini saniem vulnerum mortificant; instar olei dolorem vulnerum dulcorant; ista duo notantur in homine sauciato; & instar unguentorum vulnera sanant. *Unguentarius conficit pigmenta suavitatis.* Tertio timenda est propter opprobrium sive infamiam. Infamia enim in tribus apparet. Prima quia tanquam canes de Ecclesia expelluntur. *Foris canes.* Non enim sunt digni videre Dei mysteria. *Nolite sanctum dare canibus,* id est, hæreticis oblatrantibus, & dilacerantibus, *& neque porcis,* id est ebriosis. Nec sunt digni fidelibus admisceri. *Quæ communicatio homini sancto ad canem?* Secunda infamia sive opprobrium est, quia magis quam Saraceni vel Judæi vitantur, vel aliqui alii peccatores. Potest enim homo loqui alicui Saraceno vel usurario, nec propter hoc aliquam excommunicationem incurrit. *Si quis frater nominatur, inter vos fornicator aut avarus, &c. cum ejusmodi nec cibum sumere.* August. Excommunicationem intelligi voluit Apostolus, quæ fit contra quemquam, cum sententia ordine judiciario, & integritate profertur. Item super illud: *Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus,* dicit Glossa: Detestabilior est qui sub nomine fidelium agit opera infidelium quam aperte infidelis. Ideo propter talem attestationem Ecclesia in Parasceve cum orat pro Judæis & paganis, non orat pro excommunicatis. Tertia infamia est, quia excommunicatus videtur esse sine omni lege; Judæi enim legem suam habent, licet non sufficientem, Saraceni suam, Christiani suam. Sed cum excommunicatus sit extra Christianitatem, non erit Judæus, nec Saracenus, nec Christianus. De tali dicitur: *Homo apostata vir inutilis, &c.* Illi autem qui cum excommunicato participant, peccant in excommunicatorem, cujus auctoritatem contemnunt, & per consequens peccant in Deum, juxta illud: *Qui vos spernit me spernit.* Peccant in excommunicatum cujus sanitatem impediunt, dum verecundiam & confusionem, quæ aliquando est causa salutis, ab eis auferunt. *Est confusio adducens gratiam & gloriam.* Peccant in illum cujus occasione excommunicati sunt, quia per hoc satisfactionem sibi faciendam impediunt.

Secundum malum quod Apostoli passuri erant, fuit infamatio: Non est tamen ista infamatio timenda, quando a turpibus est orta; tunc enim potius videtur esse ad commendationem quam ad vituperationem. Gregor. super Ezechielem: Perversorum derogatio vitæ

Matt. 10.

Joan. 9.

Act. 22.

Excommunicatio injusta timenda.

Ex justa excommunicatione quid sequatur. 1. Cor. 5.

Eccl. 5.

Ps. 118.

Luc. 10. Eccl. 38.

Apoc. ult. Matth. 7.

Eccl. 31.

1. Cor. 1.

Matth. 18.

Prov. 6.

Participans cum excommunicato.

Luc. 10.

Eccl. 4.

Perversorum derogatio probatio est vitæ.

Gregor.

vita nostra est approbatio, quia jam ostenditur justitiae aliquid nos habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo; Et hoc ostendi potest quadruplici exemplo, scilicet, lucis, odoris, coloris & medici.

Primo exemplo lucis, quia non est derogatio; sed commendatio lucis, si eam fugiunt & odiunt vespertilioes. Sancti enim viri sunt lux, quia habent lucidam famam. *Omnes vos filii lucis estis & filii diei.* Peccatores autem sunt tanquam vespertilioes qui diligunt opera tenebrarum & odiunt opera virtutum; & ideo cum viris lucidis convenire non possunt. *Quae societas lucis ad tenebras?* Non est ergo derogatio viris lucidis si infamantur ab hominibus tenebrosis. Cum quidam suus amicus Diogeni Philosopho dixisset: Cuncti te vituperant, ait: Oporteret sapientem ab insipientibus feriri. Et meliorem indicat esse lingua mala illum quem carpit. Secundo hoc ostendit exemplo odoris. Non est enim derogatio, sed commendatio odoris, si eum fugiunt serpentes. Servi enim Dei sunt odoriferi in fama. *Odorem notitiae suae manifestant per nos in omni loco.* Peccatores autem sunt serpentes, quia virus de tractionis semper portant & venenum in lingua. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Sicut autem odor virtutum bonos recreat, sic malos conturbat; *aliis enim sumus odor mortis in mortem, aliis odor vitae in vitam:* Non est ergo derogatio viris odoriferis si infamantur ab hominibus foetidis. Unde Aristot. Philosophus cum quidam diceret: Homines te contemnunt; ait: Et illos asini, sed nec illi asinos, nec ego curo illos. Tertio hoc ostenditur exemplo coloris, quia non est derogatio, sed commendatio coloris, si caeci de illis falsa judicant, quos nunquam viderunt. Sancti enim viri colorati sunt albo puritatis, nigro humilitatis, rubeo charitatis, aereo caelestis contemplationis, & viridi amabilis conversationis. Peccatores autem sunt caeci: *Excavavit illos malitia eorum.* Non est igitur derogatio, quando peccatores caeci de coloribus virtutum male judicare volunt, immo a talibus laudari & diligere est vituperatio, & odire est commendatio. Unde cum quidam juvenis speciosus diceret Demostheni Philosopho: Si homines me odirent sicut te, suspensio me perimerem. Respondit: Et ego me perimerem, si me quemadmodum te amarent. Quarto vero hoc ostenditur exemplo medici, quia non est derogatio medicorum, sed com-

mendatio, si frenetici eos contemnant. Medici sunt servi Dei ab hominibus honorandi: *Honora medicum propter necessitatem.* Frenetici sunt peccatores, qui manus sibi injiciunt: *Occidit homo per malitiam animam suam.* Si igitur frenetici servos Dei infamant, non Debent curare, sed eorum blasphemiam deridere. Legitur de Vespasiano Imperatore, quod cum esset avarus & senex, & quidam impropere sibi diceret, vulpem pellem posse mutare non animum; Respondit: hujusmodi hominibus debemus risum, nobis correctionem, poenam criminosis.

Tertium malum quod Apostoli erant passuri, est occisio corporis. Non est tamen timenda occisio propter Christum, propter quatuor rationes. Prima ratio est, quia miles non timet exponere morti runcinum pigrum quando sperat accipere a Rege dextrarium velocem. Piger runcinus est corpus nostrum, ad omne opus bonum tardum & pigrum, post cujus mortem accipiemus velocem dextrarium, id est, corpus ipsum glorificatum quantum ad dotem agilitatis. De qua agilitate dicitur: *Fulgebunt justi & tanquam scintillae in arundinetis discurrent.* Secunda ratio est, quia libenter sustinet quis lacerationem grossi sacci, ut habeat indumentum byssini subtilissimi. Saccus grossus est corpus nostrum, post cujus lacerationem induemur vestimento byssino, id est, ipsum corpus glorificatum, quantum ad dotem subtilitatis. *Datum est ei ut cooperiat se byssino splendens & candido.* Tertia ratio est, quod libenter permittit homo frangi carcerem tenebrosus, quando sperat venire ad palatium lucidum. Carcer tenebrosus animae est ipsum corpus, post cujus fractionem recipiemus palatium lucidum, id est, corpus glorificatum, quantum ad dotem claritatis. *Tunc fulgebunt justi sicut sol in regno patris eorum.* Quarta ratio est, quia libenter permittit homo destrui domum luteam & casuram, ut possit recuperare domum auream & aeternam. Domus lutea & casura est corpus nostrum de luto factum & morti addictum, post cujus destructionem recipiemus domum aeternam, id est ipsum corpus glorificatum, quantum ad dotem immortalitatis. *Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, sed aeternam in caelis, quam nobis prestare &c.*

Eccl. 38.

Sap. 16.

Occisio propter Christum quare non timenda.

Sap. 3.

Apoc. 19.

Matth. 13.

1. Cor. 5.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

SERMO I.

Spiritus Sancti in Sanctorum corda missionem, confirmationem, ejusdemque manifestationem exprimens.

Joan. 14.

Desideria servorum Dei.

August.

Ad Spiritus S. receptionem tria sunt necessaria.

Psal. 50.

Gregor.

Sap. 1.

3. Peccata cavenda.

Joan. 6.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit, &c. servi Dei in hac vita super omnia tria desiderant. Primò habere amorem Dei, secundo confirmari usque in finem in ipso amore Dei, tertio per aliquem modum scire se esse in amore Dei. Ista tria à Domino hic tanguntur. Spiritus enim sanctus, ut dicit Gregor. amor est. Primò igitur ponitur Spiritus sancti in corda Sanctorum missio, cum dicitur: *Ad eum veniemus.* Secundò Spiritus sancti missi confirmatio, cum subditur: *Et mansionem apud eum faciemus.* Tertio ipsius missi & confirmati manifestatio, cum præmittitur: *Si quis diligit me sermonem meum servabit.*

Circa primum notandum, quòd sicut dicit August. Veniunt ad nos Pater & Filius & Spiritus sanctus: veniunt subveniando, veniamus obediendo, veniunt illuminando, veniamus intuendo; veniunt amando, veniamus imitando. Ad hoc autem, quòd Spiritum sanctum ad nos venientem possimus recipere, debemus nos disponere & præparare. Sunt autem tria quæ nos præparant & disponunt. Primò enim necessaria est cordis purificatio, nullus enim sapiens poneret balsamum in vase impuro: sic nec Deus balsamum Spiritus sancti mittet in corde immundo. Unde Propheta prius petit vasis mundificationem, cum dicit: *Cor mundum crea in me Deus.* Deinde balsami immissionem, cum subdit: *Et spiritum rectum innova in visceribus meis.* Libenter hospitatur homo in domo munda, sic & Spiritus sanctus in conscientia pura. Gregor. Homil. Certè si domum vestram quisque dives aut præpotens amicus intraret, omni festinatione domus tota mundaretur, nec quicquam fortè esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo præparat domum mentis. A tribus autem peccatis maximè oportet cor purgari, quia Spiritus sanctus cum illis stare non potest. De quibus dicitur: *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superveniente iniquitate.* Primum igitur est peccatum duplici-
tatis, ideò dicitur, quòd *Spiritus sanctus effugit disciplina fictum*, id est, illum qui fingit se habere morum correctionem, & morum compositionem non habet; ipse enim est spiritus veritatis. Cum autem venerit spiri-

tus veritatis, &c. Veritas autem integra & pura cum duplicitate vel fictione stare non potest. Secundum peccatum est carnalitatis, ideò subditur: *Et auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.* Carnalis enim immunditia facit hominem esse bestialem & sine intellectu: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus:* Spiritus enim sanctus est spiritus sanctitatis: *Paracletus autem spiritus sanctus, &c.* Sanctitas autem cum immunditia stare non potest. Tertium autem peccatum est elationis ideò subditur, *& corripietur*, id est expelletur, à superveniente iniquitate. Iniquitas dicitur quasi inæqualitas. Nullus autem magis inæqualis est quàm superbus, quia nullum vult habere æqualem; imò sicut ait Plautus Poëta, natura superbi est minores despicere, majoribus invidere, ab æqualibus dissentire. Cum tali igitur superbo Spiritus sanctus habitare non potest, cum sit charitas. *Deus charitas est.* Spiritus autem charitatis non potest stare cum spiritu divisionis. Secundò necessaria est profunda humiliatio: Libenter enim homo venit ad illud hospitium, ubi honorari se credit, humilitas autem Spiritui sancto honorem facit. *Magna potentia Dei solius, & ab hominibus honoratur.* Et quoniam Spiritus sanctus aqua dicitur, ideò non fluit in montibus superborum, sed in vallibus humilium. *Qui emittis fontes in convallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ.* Duo montes sunt duæ species superbiæ: Una quæ nascitur ex re spirituali, alia quæ nascitur ex re temporali. In medio istorum duorum montium transit humilitas, quæ semper medium desiderat, nec ad aliquem illorum declinat; & ideò in tali medio aquæ gratiarum pertranscunt; quod enim Spiritus sanctus non habitat nisi cum humilibus & mansuetis, significatum est ubi dicitur quod *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Non enim fertur super terram, quia non requiescit in corde terreno: nec super aërem, quia non requiescit in corde elato: nec super ignem, quia non requiescit in corde igne concupiscentiæ inflammato; sed super aquam, quia requiescit in corde ductili & mansueto. E contra spiritus malignus requiescit super terram, quia data est sibi ad manducandum, quia diabolus terrenos homines sibi incorporat. *Ter-
ram comedes cunctis diebus vitæ tuæ:* Super aërem, quia datus est sibi ad habitandum, quia diabolus superbos inhabitat. *Secundum principem potestatis aëris hujus.* Super ignem gehennæ, quia datus est sibi ad comburendum: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Et super ignem concupiscentiæ, qui datus

Psal. 31.

Joan. 14.

Plautus.

1. Joan. 4.

Eccl. 3.

Psal. 103.

2. Montes superbiæ.

Spiritus S. non nisi cum humilibus habitat.

Gen. 1.

Gen. 3.

Eph. 2.

Mar. 25.

Osee 7. datus est sibi ad succendendum: *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à cogente.* Super aquam autem non fertur, quia in corde ductili & mansueto non moratur, imò ibi contribulatur. *Contribulasti capita draconum in aquis.* Ibi submergitur: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Tertiò necessaria est mentis tranquilla vacatio. Libenter enim homo ad illud hospitium divertit, ubi quietem se habere credit: unde dicitur: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum?* In hujus significationem filii Israël non potuerunt recipere manna quamdiu fuerunt in Ægypto, nec quamdiu habuerunt secum farinam Ægypti, & quamdiu non transierunt mare Ægypti; quia in Ægypto non est quies, nec cum farina Ægypti est quies, nec contra mare Ægypti est quies. Illi sunt in Ægypto qui adhuc sunt in peccato; in istis non est quies. *Non est pax impiis dicit Dominus.* Illi retinent farinam Ægypti, qui adhuc habent cogitationes & delectationes peccati: nec in istis est quies. *Cogitationes meae dissipatae sunt torquentes cor meum.* Illi nondum pertranseunt mare Ægypti, qui adhuc premuntur variis pressuris & sollicitudinibus seculi. Nec in istis est quies. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.*

Joan. 16. Spiritus S. qui & ignis est per 3. conservatur.

Secundò ponitur Spiritus sancti conservatio, cum dicitur, & mansionem apud eum faciemus. Spiritus sanctus ignis est, qui per tria conservatur, sicut & ignis materialis. Primò per cineris suppositionem, id est, mortis meditationem. *Quid superbis terra & cinis?* Isto modo conservabat Apostolus qui dicebat: *Habemus thesaurum, scilicet Spiritum sanctum, in vasis fictilibus.* Vas fictile est corpus mortale. Non enim est vas ferreum, sed tanquam fragile scænum, quod cito secatur. *Omnis caro scænum:* Tanquam vas terree, quod cito frangitur: *Tanquam vas figuli confringes eos.* Tanquam vitreum, quod citò comminuitur. August. in Libro primo Homil. Fragiliores sumus quàm si vitrei essemus. Vitrum enim etsi fragile est, tamen servatum diu durat, & invenies tales calices ab avis & proavis factos, in quibus bibunt nepotes & pronepotes. Vita autem humana quantumcumque fervetur, durare non potest: isto enim modo olim Imperatores istum ignem conservabant. Sicut enim legitur in vita S. Joannis Eleemosynarii, illà die qua Imperator coronabatur, ædificatores monumentorum eum interrogabant dicentes: De quali marmore jubet imperium tuum sibi fabricari sepulchrum: Et sic eà die quâ sibi imponebatur corona, sibi etiam fabricabatur sepultura; ut sic mortalem se esse cognosceret, & semper se in humilitate teneret; quia sicut dicitur: *Omnis potentatus brevis vita.* Secundò conservatur per lignorum, id est, bonorum operum appositionem. Si enim ipsa ligna bonorum operum multiplicantur, ignis, scilicet Spiritus sancti augetur. *Secundùm ligna*

sylvæ sic ignis exardescet. Si continuantur Levit. 6. semper conservatur: *Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet Sacerdos subjiciens ligna per singulos dies.* Si diminuuntur, tunc ipsa charitas quantum ad fervorem diminuitur; unde quidam de hoc reprehenditur: *Ha-* Apoc. 2. *beo adversum te pauca, quia primam charitatem tuam reliquisti, &c.* Si autem penitus auferuntur, tunc iste ignis extinguitur. *Cum defecerint ligna extinguetur ignis.* Tertiò conservatur ignis per sufflationem. Sunt autem istius ignis tres sufflatores. Primus est ipse homo, qui debet in ipsum sufflare ferventia desideria & suspiria concipiendo. *Si sufflaveris quasi ignis exardabit.* Secundus est Christus, qui in istum ignem sufflat, ipsum ampliùs inflammando. *Insufflavit & dixit: Accipite Spiritum sanctum, &c.* Tertius est diabolus, qui in istum ignem sufflat, malam concupiscentiam inflammando. *Ecce ego creavi fabrum sufflantem in ignem prunas.* Isai. 54.

Tertiò ponitur sancti Spiritus manifestatio, cum dicitur: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Manifestum est signum Spiritus sancti, observatio divini mandati. *Signa 3. per quæ scit se quis Spiritum sanctum habere.* Præter istud autem signum sunt alia tria signa, per quæ quis potest conjicere se Spiritum sanctum habere, idè Spiritus sanctus in triplici signo apparuit, scilicet in specie nubis, super Christum transfiguratum: in specie columbæ super Christum baptizatum; in specie ignis, super Apostolorum collegium congregatum. Primum igitur signum est abundantia lachrymarum; & idè apparuit in specie nubis. sicut enim adveniente austro nubes resolvuntur in pluvias, sic adveniente Spiritu sancto mentes resolvuntur in lachrymas. Unde sponsa petit dicens: *Surge aquilo & veni auster.* Cant. 4. *Flavit spiritus ejus & fluent aquæ.* Psal. 147. *Ipse spiritus postulat pro nobis, id est, postulare nos facit, gemitibus inenarrabilibus.* Rom. 8. Secundum signum est dimissio injuriarum, idè apparuit in specie columbæ, quæ felle caret. Odium quidem animam inflamat, indurat & amaricat: sed Spiritus sanctus describitur nomine roris, unctionis, & mellis. Nam in quantum cor odio inflammatum Spiritus sanctus refrigerat, dicitur ros. *Nonne ardorem refrigerabit ros?* Oratio: *Sui voris intima aspersione fecundet.* In quantum cor odio induratum mollificat, dicitur unctio: *Unctionem habetis à sancto, & nostis omnia.* 1. Joan. 2. In quantum cor odio amaricatum dulcorat, dicitur mel: *Spiritus meus super mel dulcis.* Eccl. 24. Tertium signum est desiderium supernorum, idè apparuit in specie ignis. Sicut enim ignis semper sursum tendit, sic Spiritus sanctus corda sursum elevare facit. *Elevavit me spiritus inter cælum & terram:* Non dixit, posuit me in terra, quia ibi sunt avari: Non dixit, posuit me in cælo, quia ibi sunt tantum beati; sed dixit: *Elevavit me inter cælum & terram,* quia ibi debent esse fideles Christiani, qui aliquando debent ascendere

in cælum cælestia contemplando, aliquando descendere in terram proximorum utilitatibus providendo.

SERMO II.

Ad quos Spiritus sanctus veniat & ad quos spiritus malignus, demonstrans.

Gregor.

Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Secundum Gregor. Spiritus sanctus ad quosdam venit, sed mansionem non facit; quia per compunctionem respectum Dei percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerunt obliviscuntur. Ad alios autem venit, & mansionem facit, quorum cor sic amor divinitatis penetrat, ut ab hoc amore tentationis tempore non recedant. Sunt tamen quidam sic indurati, ad quos nec venit nec mansionem facit, nec aliquando habent compunctionem aliquam, & vincuntur à qualibet tentatione. De bonis autem & devotis dicit Dominus: *Ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus*, &c. Non tamen ad omnes venit, nec apud omnes mansionem facit. Videamus igitur ad quos venit Spiritus sanctus: Deinde ad quos venit spiritus malignus.

Spiritus S. ad quos veniat.

Gen. 8.

Spiritus autem sanctus non ad omnes venit, nec mansionem facit, sed tantum ad bonos continentes, & bonos conjugatos, & viros contemplativos. Istud significatum est ubi dicitur, quod *Noë tribus vicibus emisit columbam*. Primò namque eam emisit, & cum invenisset terram adhuc paludosam & non aridam, ibi non mansit, si enim aridam invenisset ibi mansisset. Secundò eam emisit, & tunc super arborem olivæ virentis mansit. Tertiò emisit eam, & tunc per diversas arbores virentes & flores redolentes discurret, & spatiata fuit. Ex his igitur habetur quod Spiritus sanctus per columbam designatus venit ad illos qui habent corda & corpora arida, id est, ab omni humore concupiscentiæ deficcata, sicut sunt boni continentes, & hoc significatur per primam emissionem; de quibus dicitur: *Non dicat Eunuchus, ecce ego sum lignum aridum, quia dabo ei in domo mea locum, & nomen melius à filiis & à filiabus*. Ista corda sic arida Spiritus sanctus vivificat: *Ossa arida audite verbum Domini, ecce ego intromittam in vos spiritum & vivetis*. De talibus dicitur: *Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt in locum unum, & appareat arida*. Aquæ istæ sunt fluxus carnales, qui sunt tantum sub cælo, quia sicut dicitur: *In resurrectione nec nubent nec nubentur*, &c. Iste aquæ congregatæ sunt in unum locum, id est in matrimonium. Si enim extra locum istum fluxerint, aquæ putridæ sunt dicendæ. De quibus dicitur: *Effusus es sicut aqua, non crescas quia ascendisti cubile patris tui*. Nihilominus & ipsæ aquæ matri-

Isai. 56.

Ezec. 38.

Gen. 1.

Matth. 22.

Gen. 49.

moniales possunt esse claræ, possunt esse putridæ, possunt esse nec plenè claræ, nec plenè putridæ. Tribus enim de causis potest quis conjugio uti. Primò propter proles propagationem, ad Dei scilicet cultum nutriendum, & tunc illæ sunt claræ aquæ, de quibus dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua: habeto eam solus ne sint alieni participes tui*. Loquitur enim ibi Salomon ad literam de istis aquis, quibus alieni, id est, dæmones participes non sunt quando ipsi conjuges honorem Dei intendunt. Secundò propter solam voluptatis expletionem, & tunc illæ aquæ putridæ sunt. In eos qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & suam mentem excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet super eos potestatem dæmonium, idè dixit Sextus in suis sententiis: Adulter est in suam uxorem amator ardentior. Tertiò propter infirmitatis suæ casus præservationem; & tunc istæ aquæ sunt nec plenè claræ, nec plenè putridæ: de quibus dicitur: *Propter fornicationem, scilicet virandam, unusquisque uxorem suam habeat*. Et subdit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium*. Glossa. Paratus est medicinæ cælestis Apostolus. Non enim tam sanis instituit, quam infirmis medicamenta monstravit. Iste igitur aquis sic in unum congregatis apparet arida, id est, castitas pura, quæ in tribus locis apparet, scilicet in virginibus, viduis & continentibus. Secundò Spiritus sanctus venit, & mansionem facit apud illos qui habent corda pia, & viridia, sicut sunt boni conjugati, & misericordiæ opera exercentes: quod significatur per secundam missionem columbæ, scilicet quando super olivam sedit. Oliva quidem in foliis habet virorem, in liquore habet dulcedinem. Quantum ad primum signatur quod boni conjugati & activi debent habere virorem bonæ vitæ; de quo virore dicitur: *Germinet terra herbam virentem*, id est, vitam gratam, & Deo placentem. Tunc autem vita eorum Deo est placita, quando habent timorem quantum ad Deum, carnis mortificationem quantum ad seipso, & charitatem quantum ad proximos. De istis tribus dicitur. *Ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde fructum plenum in spica*; id est, secundum Glossam, timorem, pœnitentiam, & charitatem. Per herbam enim intelligitur timor, quia sicut herba est principium spicæ, sic timor est principium novæ vitæ: *Timor Domini principium sapientiæ*. Per spicam quæ est aspera, significatur pœnitentia dura: *Ipse me reprobando, & pœnitentiam ago in favilla & cinere*. Per plenum fructum in spica significatur charitas, quia sicut dicitur, *plenitudo legis est dilectio*. Qui enim habet charitatem, habet operum plenitudinem, quia sicut dicit Gregorius. Nunquam est amor Dei otiosus. Operatur enim magna, si est, si autem operari desinit, amor non est. Secundò oliva in liquo-

Matrimonio nialium aquarum differentia.

Prov. 5.

Tab. 6.

1. Cor. 7.

Gen. 1.

Marc. 4.

Prov. 1.

Job. 42.

Rom. 13.

Gregor.

liquore habet dulcedinem, & quantum ad hoc signat opera pietatis quæ boni activi & conjugati habere debent. Oleum enim habet virtutem penetrativam: *Intravit sicut oleum in ossibus meis.* Impinguativam: *Impinguasti in oleo caput meum.* Lætificativam. *Ut exbilet faciem in oleo.* Et elevativam, quia super cæteros liquores elevatur. Per quod datur intelligi, quod ipsa eleëmofyna diabolum penetrando vulnerat, cùm sit lancea Dei. Unde dicitur de eleëmofyna: *Super scutum potentis & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Animam impinguando, delectat cùm sit adeps Dei: *Ex adipse frumenti satiat te.* Unde dicit oliva: *Nunquid possum deferere pinguedinem meam, qua dii utuntur & homines, & venire ut inter ligna promovear?* Conscientiam lætificat cùm sit vinum Dei: *Vinum lætificat cor hominis.* Unde dixit vitis: *Nunquid possum deferere vinum meum quod lætificat Deum & homines, &c.* Animam ad cælestia sublevat, cùm sit virtus Dei, hinc est quod Christus de monte Oliveri ascendit in cælum, ad innuendum quod ipsa opera misericordiæ animam in cælum deducunt. *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futura.* Terriò Spiritus sanctus venit & mansionem facit apud illos qui habent corda florida id est, diversis virtutibus adornata, sicut sunt viri contemplativi: quod significatur per tertiam emissionem columbæ. De his diversis floribus dicitur: *Quasi rosæ plantatæ super vivos aquarum fructificate, quasi libanus odorem suavitatis habete: Florete flores quasi lilium. Date odorem & frondete in gratia.* Secundùm Isidorum, Rosa dicitur eo quod rutilanti colore rubeat. Libanus uno modo pro thure accipitur, & candidatio interpretatur. Flores habent gratum colorem & odorem. Lilia, secundùm Isidorum dicuntur quasi lactea. In cordibus igitur Sanctorum crescit rosa rubentis Charitatis, Lilium lacte puritatis, Libanus, id est, suaves orationes & candidæ affectationes. Flores, id est, odoriferæ voluntates, & frondes, id est, sermones virentes.

Viso in quibus Spiritus sanctus mansionem facit, videamus in quibus spiritus malignus similiter mansionem facit: Circa quod sciendum quod diabolum vocatur serpens, & corvus, & porcus. In quantum est serpens habitat in hominibus spinosis, id est, in avaris. Divitiæ enim spinæ vocantur. *Aliud cecidit inter spinas & simul exorta spinæ suffocaverunt illud.* Inter tales spinas serpens latitat infernalis. *Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem diaboli & desideria multa, &c.* Secundò in quantum diabolum est corvus habitat in cadaveribus, id est, in mundi honoribus. Cadaver enim videtur esse homo, & non est, sed si ei anima conjungeretur, tunc verè homo diceretur. Sic & honores mundi non sunt veri honores

Ps. 105. & 22.
Ps. 103.
Eccl. 19.
Ps. 147.
Judi. 9.
Ps. 103.
Judi. 9.
2. Th. 4.
Eccl. 39.
De floribus.
Diaboli nomina, & in quibus habitat.
Luc. 8.
1. Thim. 6.

quamvis videantur: Animæ verò honor est ipsa charitas quæ ipsam vivificat. Tunc igitur sunt veri honores, quando ad ipsos suscipiendos inducit fraterna charitas, non aliqua ambitio vel vanitas. Terriò in quantum diabolum porcus est, habitat in luto, id est, in hominibus immundis & luxuriosis. *Sus lota in volutabro luti.* Et non tantum tale lutum inhabitat, sed etiam conculcat. *Intra in lutum & calca.* Tales deberent clamare cum Propheta & dicere: *Miserere mei Domine, quoniam conculcavit me homo.* Et quia membra diaboli sæpè à suo capite denominantur, ideò ex quo diabolum est, serpens, corvus & porcus, possunt & ipsi vocari serpentini, corvini, & porcini. Et quia sunt serpentini, ideò à Deo maledicuntur. Dixit Deus serpenti: *Maledictus eris inter omnia animantia & bestias terræ.* Et tandem maledicuntur maledictione perpetuâ. *Discede te à me maledicti in ignem æternum.* Quia corvini sunt, ideò vix aut nunquam ad arcam, id est, ad sanctam Ecclesiam per penitentiam revertuntur. *Aperiens Noë fenestram emisit corvum, qui egrediebatur & non revertebatur.* Tales enim suam conversionem procrastinando differunt. August. Remanent foris voce corvina, quia noluerunt habere gemitum columbinum. *Vox cantantis in fenestra, & corvus in superliminari.* Quia porcini, ideò in baratrum inferni demerguntur: *Impetu abiit totus grex porcorum per præcep in mare, & mortui sunt in aquis.* Ista tria loca in quibus diabolum mansionem facit, ponuntur, cùm dicitur: *Sub umbra dormit, in secreto calami, & in locis humentibus.* Quiescit enim in hominibus umbrosis, id est, in avaris, ideò dicitur. *Sub umbra dormit.* Divitiæ enim tanquam umbræ citò transeunt. *Transferunt omnia tanquam umbra.* Quiescit etiam in hominibus superbis & vanagloriosis, ideò subditur, *in secreto calami.* Superbi enim exterius videntur esse nitidi, sed interiùs sunt vacui: in quibus diabolum quiescit. *Ipsè enim est rex super omnes filios superbiæ.* Quiescit in hominibus delitiosis, ideò subditur, *in locis humentibus.* In locis enim aridis, id est, in sanctis viris ab hujus mundi delitiis exsiccatis, quiescere non potest. *Ambulat per loca arida quærens requiem & non invenit.*

1. Pet. 2.
Nahum. 3.
Ps. 55.
Malorum nomina.
Gen. 3.
Matt. 25.
Gen. 8.
August.
Soph. 2.
Matth. 8.
Job. 40.
Sapient. 6.
Job. 41.
Matth. 2.

SERMO III.

Quomodo Spiritus sanctus advocatus, consolator, sanctificator, & instructor sive informator noster est, declaratur.

PAraclytus autem Spiritus sanctus, quem pater mittet in nomine meo. Ille vos docebit omnia, &c. Magnum donum Deus Pater nobis dedit, quando filium suum nobis misit ad nostram redemptionem; mag-

magnum etiam superaddidit, quando hodiernâ die Spiritum sanctum nobis exhibuit ad nostram filialem adoptionem: Maximum nobis reservat, scilicet vultum suum ad nostræ beatitudinis consummationem. Nos igitur festum celebravimus de nostra redemptione: Hodie festum agimus de nostra adoptione. In futuro autem festum faciemus de beata visione. Festum igitur quod hodie agimus de nostra adoptione exprimitur in verbis præmissis, cum dicitur: *Paraclytus autem Spiritus sanctus*, &c. Ubi de sancto spiritu quatuor tanguntur. Primò quod est advocatus noster. Secundò quod est consolator noster. Ista duo notantur in hoc verbo quod dicitur, *Paraclytus*; nam secundum Gregorium, Græca linguâ *Paraclytus*, Latinâ *advocatus* sive *consolator* dicitur. Tertiò quod est sanctificator noster, cum dicitur, *Spiritus sanctus*. Quartò quod est instructor noster sive informator noster cum dicitur: *Ille vos docet omnia*.

Spiritus S. advocatus dicitur.

Circa primum notandum, quod sicut dicit Greg. Spiritus sanctus ideò *advocatus* dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit, dum eos quos repleverit exorantes facit. Spiritus igitur sanctus, in eo quod Apostolos replevit, exoratores & nostros *advocatos* eos fecit. Ille est bonus *advocatus*, qui & iudici scit luculenter persuadere, & clientulo sapienter consulere, & adversarium potenter confutare: & ideo in bono *advocato* tria requiruntur, scilicet eloquentia, sapientia, & constantia. Ista tria Apostoli sufficienter receperunt à Spiritu sancto. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri. Pulchra permixtio eloquentiæ cum sapientia & constantia; Sapientia enim sine eloquentia habet inutilitatem. Sapientia abscondita & thesaurus invisus, quæ utilitas in utriusque? Eloquentia sine sapientia habet garrulitatem, qui enim minus sunt sapientes sæpè sunt magis loquaces. Unde cum Solon Philosophus aliis loquentibus taceret, interrogatus est si taceret propter inopiam verborum, vel quia stultus esset. Qui respondit. Nullus stultus tacere potest. Sapientia & eloquentia sine constantia habent timiditatem. Ideò tales timidi monentur: *Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitatem, ne fortè extimescas faciem potentis*, &c. Dicit ergo Dominus. Ego dabo vobis os, id est, eloquentiam, ne sitis inutiles & infructuosi; dabo vobis sapientiam cum eloquentia, ne sitis tantum garruli & verbosi. Et cum his dabo constantiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri, ne sitis timidi & formidolosi. Ideò etiam Apostoli receperunt Spiritum sanctum in linguis & in igne. In linguis, quia dedit eis facundiam: in igne qui lucet & ardet, quia dedit lucidam sapientiam & ferventem constantiam. Sed multi sunt qui non habent linguam in-

flammatam igne isto, scilicet Spiritus sancti, sed potiùs igne infernali. *Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflamat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehenna*. Et ideò ad linguam potest homo cognosci, si est infernalis vel cælestis vel terrestris. Deus quidem tres provincias fecit, & in qualibet proprium linguagium posuit, scilicet provinciam cælestem, terrestrem & infernalem. Linguagium provinciæ cælestis est Deum laudare & benedicere. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te*. Linguagium provinciæ terrestris est de terrenis tractare. *Qui de terra est de terra loquitur*. Linguagium infernalis provinciæ est Deum maledicere & blasphemare; Unde dicitur de damnato: *Cum esurierit, irascetur & maledicet regi suo & Deo suo*. Cognoscitur igitur quis de qua provincia sit ad loquelam suam. Unde dictum fuit Petro: *Galilæus es, nam & loquela tua te manifestum facit*. Qui igitur loquitur verba laudis Dei, & ædificationis proximi, signum est quod spectat ad provinciam cælestem. Unde dicebat Dominus qui linguagium cæleste habebat: *Quare loquelam meam non cognoscitis?* Qui loquitur verba terrena & mundana, signum est quod spectat ad provinciam mundi. *Ipsi de mundo sunt, idè de mundo loquuntur, & mundus eos audit*. Qui verò loquitur verba maledictionis & mendacii, signum est quod spectat ad provinciam infernalem, quia istud est proprium linguagium infernalium. *Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax est & pater ejus*.

Secundò Spiritus sanctus est consolator noster. *Ecclesia quidem crescebat & habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus Sancti replebatur*. Vera enim consolatio non est nisi in Deo loqui; Et istam consolationem divinam non possunt recipere illi, qui habent consolationem mundanam. *Spiritum veritatis quem mundus, id est, amatores mundi, non possunt accipere, quia non vident eum, nec sciunt eum*. In mundo enim tria sunt, juxta illud; *Omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ*; Tria peccata, scilicet luxuria, avaritia, & superbia vitæ, consolationem sancti Spiritus impediunt, sicut ostendit Chrysostomus super Matthæum per tria exempla. Primum exemplum est, quia si ostendat leoni pratum virens, non excitatur ejus appetitus, quia non est in natura sua comedere herbas virentes, sed carnes. Secundum est quod si pluvia super lapidem descendat, lapis à foris balneatur, intus autem siccus remanet. Tertium est quod si vasi pleno aceto gutta mellis infunditur, & mel perditur, & acetum non dulcoratur. Primò igitur consolationem & visitationem Spiritus sancti non possunt recipere illi, qui habent cor animale per carnis lasciv-

Luc. 21.

Eccl. 41.

Solon.

Ibid. 7.

Act. 9.

Joan. 14.

In munda tria sunt.

1. Joan. 2.

Qui spiritum
sanctum re-
cipere ne-
queunt.
1. Cor. 12.

Hier. 1.

Psal. 142.

Job. 41.

August.

Abac. 2.

Spiritus S.
quando nos
sanctificat.
Ezech. 36.

Ezech. 47.

lasciviam. Tales enim instar leonis non appetunt herbas virentes, id est, spirituales & caelestes amœnitates, sed carnales voluptates. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* Isti circa cor suum faciunt fossarum plenum aqua turbida & fœtida, id est, carnali concupiscentia, & ideo ad cor suum intrare non potest inspiratio divina. *Quid tibi vis in terra Ægypti ut bibas aquam turbidam?* Secundo consolationem & visitationem Spiritus sancti non possunt recipere illi, qui habent cor durum, per superbiam. Cor enim superbi est durum sicut lapis, & ideo si pluvia divinæ inspirationis cor ejus asperferit, a foris quidem tangere poterit, intus autem cor siccum remanebit, juxta illud: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Isti faciunt circa se murum lapideum, id est, animum obstinatum, ut divina inspiratio transire non possit. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Tertio consolationem & visitationem Spiritus sancti recipere non possunt illi, qui habent cor acerbum per avaritiam. Avarus enim habet cor suum plenum aceto, quia multas patitur acerbitates, sive in congregando, sive in custodiendo, sive in perdendo: Isti tales non possunt sentire melleam dulcedinem Spiritus sancti, præ nimia acerbitate amoris mundi. August. super illud Psalm. *Diligite Dominum omnes sancti ejus.* Discite non diligere mundum, ut discas diligere Deum; averte ut avertaris, funde ut implearis. Isti faciunt circa cor suum acervum luteum, & ideo non potest transire ad aliquod bonum propositum. *Væ qui congregat & multiplicat non sua usquequo, & aggravat contra se densum lutum.*

Tertio Spiritus sanctus est sanctificator noster. Est autem sanctum idem quod mundum. Tunc autem nos sanctificat, quando per aquam gratiæ suæ nos mundat. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Ista est aqua gratiæ de qua dicitur. *Et mensus est mille cubitos & traduxit me per aquam usque ad talos.* Rursus mensus est mille, & traduxit me in aquam usque ad genua. Rursus mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. *Et mensus est mille per torrentem, quem non potui transire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potuit transvadari.* Causa autem quare non potuit transire, forte est illa quæ ponitur: *Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli.* In talis autem est tota corporis supportatio, in genibus est deambulatio, in renibus est fomes & concupiscentia, a collo procedit verborum

affluentia. Apostoli igitur in flumen Spiritus sancti introducti fuerunt usque ad talos, quia facti sunt fortes ad sustinendum pondus omnium passionum. *Ego confirmavi columnas ejus.* Usque ad genua quia facti sunt magnanimi ad progrediendum & aggrediendum opera virtutum. *Ibunt de virtute in virtutem.* Usque ad renes, quia debilitavit & extinxit in eis omnem fomitem & concupiscentiam. *Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt.* Usque ad collum, quia dedit eis omnem linguarum peritiam. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum & hoc, quod continet omnia,* id est, ipse homo qui habet participationem cum omnibus, *scientiam habet vocis.* Illi igitur qui in adversitatibus non sunt fortes sed impatientes, nondum sunt introducti in flumen Spiritus sancti usque ad talos. Illi qui in melius non proficiunt, sed aut deficiunt aut subsistunt, non sunt introducti usque ad genua. Illi vero qui non habent cordis munditiam sed carnalibus desideriis agitantur, non sunt introducti usque ad renes. Illi qui linguas suas non refrænant, sed eas ad verba inordinata relaxant, non sunt introducti usque ad collum.

Quarto Spiritus sanctus est instructor noster. Nisi enim ipse doceat interius, frustra omnis alius magister laborat exterius. Greg. in Homil. Nisi Spiritus sanctus cordi adsit audientis, in vacuum laborat lingua docentis. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore intelligit docentis, quia nisi intus sit qui doceat, docentis lingua exterius in vacuum laborat. Non est ergo attribuendum Doctori, sed Spiritui sancto, si aliquando quis bene doceat vel fructum faciat. Quod ostendit Bernard. super Cant. triplici exemplo. Primum est quia aqua non fluit a fonte ad hortos, sed per canalem sive aquæductum. Si igitur in horto auditorum fiat germinatio virtutum, non est gloria canalis sed fontis. De quo fonte dicitur: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, &c.* Secundum exemplum est, quia mens hominis format verba sua per linguæ, aut dentium instrumenta. Si ergo in aure audientis inferuntur verba prudentiæ, non est laus plectri linguæ sed moventis animi. *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Tertium exemplum est quia manus figurat pulchram sculpturam vel picturam, sed per calamus. Si ergo per aliquem Doctorem in corde alicujus scribuntur Dei præcepta, vel pinguntur virtutum ornamenta, non est commendatio calami scribentis, sed manus scribæ per calamus operantis. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.*

Psal. 74.

Psal. 83.

Psal. 72.

Sap. 1.

4. Instructor.

Gregor.

Fructus facere vel bene docere Spiritui sancto tribuendum.

Cant. 4.

Matth. 5.

Psal. 44.

DE SANCTA TRINITATE.

SERMO I.

In quo, 1. quare Deo patri potentia,
2. Filio sapientia, 3. Spiritui sancto
bonitas tribuitur, de-
claratur.

Joan. 3.

Trinitatis
festum quare
celebretur.

Erat homo ex Phariseis, Nicodemus nomine Princeps Judaeorum. Festum de Trinitate olim ab Ecclesia non fiebat, sed quia circa ipsam Trinitatem multae haereses succrescebant, ideo Carolus Christianissimus Imperator rogavit Alquinum magistrum suum, ut historiam de Trinitate componeret, per quam errores eliminaret, & fidem Catholicam edoceret. Qua composita, ordinatum est ut festum istud solemniter celebraretur. Sunt tamen quidam qui festum istud solemniter celebrant octava Pentecostes, quae est principium Dominicarum subsequens, ad innuendum quod ipsa Trinitas est prima causa omnium. Alii in ultima illarum Dominicarum quae est ante Adventum, ad innuendum quod est finis omnium. Alii nunquam celebrant contenti illa laude continua Trinitatis, qua dicitur: *Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto*. Illi autem qui istud Festum celebrant in octava Pentecostes rationabiliter celebrare videntur. Celebravimus enim Festum de Filio & de Spiritu sancto. Celebraturi sumus in patria Festum de Patre aeterno. Hodie vero celebramus insimul Festum omnium trium personarum, ne videatur inter eos esse divisa majestas, quorum est indivisa unitas. Supradictum autem Evangelium hodie legitur, in quo quaelibet persona aperte exprimitur. Nam persona Filii est quae loquitur: Persona Patris exprimitur, cum dicitur: *Scimus quia a Deo venisti*. Persona Spiritus sancti cum dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto*, &c. Et illud: *Spiritus ubi vult spirat*, &c. Exprimuntur autem personae divinae cum suis appropriatis: cum enim attribuatur potentia Patri, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas. Exprimitur persona Patris cum sua potentia, cum dicitur: *Nemo enim potest haec signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo*. Miracula enim facere divinae potentiae est. Exprimitur persona Filii cum sua sapientia, cum dicitur: *Scimus quia a Deo venisti magister*. Ad magistrum enim spectat sapientiam docere. Exprimitur persona Spiritus sancti cum sua bonitate, cum dicitur: *Spiritus ubi vult spirat*, &c. Non enim ex nostris meritis, sed ex sua gratuita bonitate se nobis infundit. Quamvis enim Pater & Filius & Spiritus sanctus habeant eandem potentiam, sapientiam & bonitatem,

tamen quia apud nos nomen Patris propter antiquitatem importat impotentiam, ne simplices hoc crederent de patre caelesti, attribuitur sibi potentia: Similiter nomen filii apud nos propter juventutem importat imperitiam, ideo ne de Filio Dei hoc credant, sibi attribuitur sapientia. Similiter nomen Spiritus sancti apud nos importat quandam spumositatem & furorem, juxta illud: *Quiescite ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est*. Ideo ne de Spiritu sancto hoc credatur, attribuitur sibi bonitas.

Primo igitur Patri attribuitur potentia. Est autem omnipotens, quia potest omnia quae vult. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit in caelo & in terra, in mari & in omnibus abyssis*. Caelum enim cum suis sideribus obedit suae voci. *Stellae vocatae sunt, & dixerunt adsumus*, &c. Terra enim tremat & obedit suo aspectui. *Qui respicit terram & facit eam tremere*. Mare obedit suae ordinationi, de qua dicitur: *Hucusque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*. Abyssi, id est, daemones obediunt suae jussioni, sicut patet in legione daemonum, cui Christus imperavit ut de homine exirent, & porcos intarent, & protinus obedierunt. Solus autem homo nec suae voci obedit: *Vocavi & non venistis*. Nec ad ejus aspectum peccare erubescit, cum tamen dicatur: *Via eorum non sunt absconditae ab oculis ipsius*. Nec ejus ordinationem custodit, qua ordinavit, ut ratio praesit sensualitati, sed in homine praestit sensualitas rationi. Nec ejus praecepta facit. *Non custodierunt testimonia ejus, & in lege ejus noluerunt ambulare*. Quamvis autem Deus sit omnipotens, duo tamen sunt in ipso, & duo in nobis, quae ipsum vincere videntur. Primum est sua pietas viscerosa. *Conturbata sunt viscera mea super eum, miserans miserebor ejus*. Augustin. Promptior quidem videtur Deus peccatori veniam tradere, quam ipse accipere. Sic enim festinat reum absolvere a tormento conscientiae suae, quasi eum plus cruciet compassio miseri, quam ipsum miserum passio sui. Secundum est sua charitas affectuosa, quae ipsum de caelo ad terram deposuit. Augustin. O charitas quam magnas vires habes! Deum de caelo ad terras deposuisti. Ipsum etiam in crucem ascendere coegisti. *Baptismo habeo baptizari & quomodo coarctor donec perficiatur*. Nichil autem cum esset omnipotens coarctare eum poterat, nisi charitas qua plenus erat. Tertium est nostra oratio lachrymosa; Unde dicitur de Jacob: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praevaleris*. Praevaluit autem per lachrymas, ut dicitur: *Invaluit ad Angelum, & confortatus flevit & rogavit eum*. Bernard. O humilis lachryma

Isai. 2.

Psal. 134.

Baruch 3.

Psal. 103.

Job. 38.

Matth. 9.

Prov. 1.

Eccle. 17.

Psal. 77.

In Deo duo
sunt & in nobis
etiam, quae
ipsum vincere
videntur.

Hier. 31.

August.

Luc. 12.

Gen. 32.

Osee 12.
Bernard.

chryma tuum est regnum, tua est potentia, ante conspectum iudicis intrare non vereris, sola si intraveris, nunquam sola redibis, quicquid petieris obtinebis, vincis invincibilem, & ligas omnipotentem. Hoc etiam innuit de Ezechia rege, cujus lachrymæ Deum vicerunt. Quartum est nostra humilitas gratiosa. Istud innuitur ubi dixit Dominus Helia: *Nonne vides Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus.* Hoc etiam patet in Ninivitis, quorum humilitas Deum vicit.

Leo Papa. Secundo sapientia attribuitur Filio, de cuius sapientia dicit Leo Papa. Ista est sapientia summi iudicis, iste tremendus aspectus, cui pervium est omne quod solidum est, & apertum omne secretum, cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitentur, & sine voce mens loquitur. Quamvis autem sit sapientissimus, tamen scienter permittit se decipi a nobis in venditione, emptione & commutatione. In venditione quidem quia vendendo nobis regnum cælorum, dimittit se a nobis decipi infra dimidiam sortem iusti pretii. Vendidit enim ipsum Apostolis pro retibus & parva navicula; Zachæo pro dimidia substantia; Viduæ pro duobus minutis, quibusdam pro calice aquæ frigidæ, quibusdam pro sola bona voluntate. Hieron. Quæ offeruntur non suo pondere, sed offerentium voluntate pensantur. Augustin. Regnum cælorum tantum valet, quantum habes. Nihil vilius cum emitur, nihil charius cum possideretur. Secundo dimittit se decipi a nobis in emptione, quia vilem nostram carnem pretio emit. Nam corpus nostrum emit pretio sui sanguinis. *Empti enim estis pretio magno, &c.* Animam nostram emit positione animæ suæ. *Ille pro nobis animam suam posuit.* Res nostras emit ad centuplum. *Centuplum accipietis.* Pœnitentiam nostram emit regno cælorum. *Pœnitentiam agite, &c.* Tertio dimittit se decipi a nobis in commutatione; commutat enim nobiscum aurum suæ gratiæ in latum nostræ culpæ, cælum suæ gloriæ in terram nostræ temporalis substantiæ, acervum gaudiorum in semina lachrymarum: nam accepit nostra peccata, & ea destruxit. *Delevi ut nubem iniquitatem tuam.* Accepit nostras elemosynas, & eas secum recondit: *Thesaurizate vobis thesaurum in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, &c.* Accipit nostras lachrymas, & eas coram se ponit. *Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.* Pro his autem dat nobis aurum gratiæ: Cælum gloriæ. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Et acervum infinitæ lætitiæ infundit. *Euntes ibant & flebant, &c.* usque ubi, *manipulos suos.*

Tertio bonitas attribuitur Spiritui sancto, quæ quidem tanta est, ut ab ea nullus abscondere se possit, juxta illud: *Non est qui se abscondat a calore ejus.* Nam in cælo est ejus misericordia salvans. *Domine in Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

4. Reg. 20.
3. Reg. 21.
Leo Papa.
Christus licet sit sapientiss. in quibusdam tamen scienter se decipi finit.
Matth. 10.
Hier.
August.
1. Cor. 6.
1. Joan. 3.
Matth. 19.
Matth. 4.
Isai. 44.
Matt. 6.
Psal. 55.
Psal. 83.
Psal. 125.
Psal. 13.
Psal. 35.

cælo misericordia tua. In purgatorio est misericordia liberans. *Liberasti me a pressura flammæ quæ circumdedit me.* In inferno est misericordia mitigans, quia etiam ibi Deus punit citra condignum, *aut obliviscetur misericordias suas.* In mundo vero est modo misericordia conversans quantum ad justos, modo misericordia expectans quantum ad malos, modo misericordia trahens quantum ad duos, qui per beneficia & flagella trahuntur: modo misericordia suscipiens quantum ad revertentes, ut possit dici illud: *Misericordia Domini plena est terra.* Ista autem bonitas & misericordia Spiritui sancto est propria & innata, juxta illud: *Deus cui est proprium est misereri semper & parcere.* Punire autem est sibi alienum & contra naturam: Illud autem quod homo contra naturam habet, invite & tarde facit, & ideo Deus invite punit & tarde. Quod enim invite puniat dicitur: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Item, affectu pii patris eos, licet inimicos, plangit & percutit. Chrysost. super Matth. Deus invite & cum magno dolore compellitur peccatores damnare. Non enim sic dolet quod ipse ab eis offendatur, sed quia violenter cogitur aliquem perdere, qui omnes cupit salvare. Quod autem sit tardus ad puniendum habetur per illud: *Cum audisset vocem Domini deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor.* Ecce Deus vadens ad puniendum transgressorem non currebat, sed deambulabat, id est, lento passu incedebat. Vadens vero ad recipiendum ad misericordiam filium prodigum, non ambulavit sed cucurrit, quia *accurrens cecidit super collum ejus.* Per quod datur intelligi quod ipse est tardus ad puniendum, & promptus ad miserandum. Et dicitur quod deambulabat post meridiem. Adam creditur peccasse hora sexta, & tamen expectavit punire post meridiem: quam pœnam differebat, & ipsum ad misericordiam expectabat. Dicitur iterum quod deambulabat ad auram, id est, contra auram. Homo vadens contra auram ab itinere retardatur, & quæ est ista aura nisi refrigerans Dei misericordia. Quando enim Deus aliquem punire deliberat, mox ejus misericordia sibi obviat, & quodammodo in faciem sibi contradicit, & ad parcendum & ad miserandum inducit.

Psal. 76.
Psal. 32.
Bonitas Spiritui sancto, est propria.
Isai. 1.
Gen. 3.
Luc. 15.

SERMO II.

In quo 1. Nicodemi magna discretio in inquirendo, & 2. Christi in respondendo sapientia maxima declaratur.

Amen amen, dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Sanctus Nicodemus, de salute animæ suæ volens consilium accipere

cipere ad Christum accessit, quem sapientissimum esse cognovit. Multum enim homo debet sollicitus esse, ut consiliarium sapientem inveniat, a quo consilium petat. Duo igitur in isto Evangelio ponuntur: Primum est ex parte Nicodemi magna discretio in inquirendo. Secundum est ex parte Christi magna sapientia in respondendo.

Consiliarius
bonus tria
habere debet.

Tob. 4.
Eccl. 3.

Notandum.

Ambros.

Circa primum notandum, quod quilibet debet esse valde sollicitus & discretus, ut possit bonum Consiliarium invenire, cui secure possit se committere. Ad bonum autem Consiliarium pertinet tria habere, & tria vitare. Primo enim debet habere magnam sapientiam. Ambrosius in Libro de Offic. Quis se committat ei quem non putat plus sapere, quam ipse sapiat qui quærit consilium? Necessè est igitur ut præstantior sit a quo consilium petitur, quam ipse qui petit. A tali igitur consiliario sapiente secure debemus consilium petere. *Consilium semper a sapiente perquire.* E contra dicitur: *Cum fatuis ne habeas consilium; non enim poterunt diligere nisi quæ ipsis placent:* Ista enim est differentia inter sapientem Consiliarium & fatuum; quia fatuus non respicit nisi principium facti, sapiens autem respicit finem & ea quæ sunt ad finem. Unde legitur de quodam Philosopho, qui in foro in loco eminenti residens, dixit se velle vendere sensum: quod quidam Princeps regionis illius audiens, nuntios & aurum misit, ut ab eo sensum emerent. Ille vero in schedula scripsit dicens: in omnibus quæ factururus es, semper cogita, quid tibi possit accidere. Quod cum nuntii deriderent & schedulam vellent projicere, ait portate secure ad Dominum vestrum, quia bene valet pretium. Quod cum Princeps accepisset, literis aureis in ostio sui palatii istud scribi fecit. Post multum vero temporis, quidam ejus inimici cum barbario ordinaverunt, ut ipsum Principem jugularent: qui cum per ostium intraret, & scripturam illam legeret (eo quod legere sciebat) cæpit tremere & pallere. Quo viso Princeps eum capi fecit, & minis & tormentis veritatem extorquens sibi pepercit, sed actores sceleris interfecit. Per quod patet quam sit utile in omnibus finem pensare. Secundum est justitia, ut scilicet, nec amore, nec odio, nec timore, nec pretio rectum consilium derelinquat. Ambrosius ubi supra: Illi vero salutem nostram committimus, qui sit justus & prudens: Facit enim justitia, ut nullus sit fraudis metus; facit prudentia, ut nulla erroris suspicio sit. Tutius tamen viro justo quam prudenti nos committimus, quia consilium viri justii frequenter sapientissimi ingenium præponderat. Tertium est innocentia, sive bona vita. Ambrosius ubi supra: Advertimus quod in quærendis consiliis, plurimum adjungat vitæ probitas, virtutum prærogativa, benevolentiae usus. Quis enim in cæno fontem requirat: Quis ex turbida aqua potum perat? Ita-

que ubi injustitia, ubi intemperantia, ubi vitiorum confusio, quid inde sibi aliquis hauriendum æstimet? Quis utilem animæ suæ judicet, quem videt inutilem vitæ suæ? Quomodo potest judicare consilio superiorem, quem videt inferiorem moribus? Supra me debet esse, cui me committere volo vel paro. Aut quomodo idoneum eum putabo, qui mihi dat consilium, quod non dat sibi; & mihi vacare credam, qui sibi non vacat? Tria autem sunt a bono consiliario vitanda. Primo enim vitanda est festinantia subita. *Qui festinus est pedibus, offendet.* Gregorius: Consilio indigentem pascit dum ratione animum imbuens, prohibet esse præcipitem. Socrates: Velox consilium sequitur penitentia. Ideo in libro de duodecim Cæsaribus, Augustinus dicebat, quod festinatio & temeritas male in duce conveniunt, dicens: Satis celeriter fit quicquid bene fit. Ideo etiam dicit Varro. Imperitiæ signum est, quod difficillimum est, exigere cito fieri. Secundo vitanda est turbatio sive ira, quia impedit ira animum ne possit cernere verum. Gregorius in registro: Ira si semel mentem possidere cæpit, justum esse deputat quod etiam crudeliter fit. Chrysostomus: Non potest pacifice loqui qui cor habet turbatum; ideo dixit Socrates, quod in consilio duo maxime sunt contraria, scilicet festinatio & ira. Tercio vitanda est crudelitas nimia; Sæpe enim contingit, quod illi qui dant consilia crudelia contra alios, super eos devolvuntur. *Faci- Eccle. 27. cienti consilium nequissimum, super eum devolvetur, & non cognoscet unde adveniat illi.* Refert Orosius quod dum Phalarides tyrannus multos innocentes damnaret, peritus argentarius volens sibi placere, taurum æreum fecit: cui ex latere januam composuit, per quam damnati possent includi, deditque eum Tyranno, ut quos exosos haberet, ignibus suppositis introcluderet, & cum gemitus emitterent, non gemitus hominis, sed mugitus pecudis viderentur. Sed Tyrannus factum tam crudele execrans, dixit ut primus intraret, ut sic qualiter per os tauri mugitum emitteret, scire posset, & sic eum inclusit & punivit. Christus igitur fuit verus consiliarius, quia in ipso fuit sapientia & justitia. *Regnabit Rex & sapiens erit, & faciet judicium & justitiam in terra.* Fuit in eo vitæ innocentia. *Pec- Notandum. catum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Fuit in examinando maturitas. *Sicut audio, id est, sicut examino, sic judico, &c.* Fuit in judicando magna tranquillitas. *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas.* Fuit in parcendo magna pietas. *Misericordiam volo & non sacrificium.*

Secundò ponitur magna sapientia ex parte Christi, cum respondit: *Nisi quis natus fuerit denuo, &c.* Circa quod notandum, quod triplex est nativitas, scilicet naturalis, spiritalis & cælestis. Homo igitur qui est natus nativitate naturali, non potest intrare

Consiliarius
bonus tria
debet vitare.
Prov. 19.
Gregor.

Chrysost.

Eccle. 27.

Notandum.

Hier. 27.
Christus ve-
rus consilia-
rius.

1. Pet. 2.

Joan. 3.

Sap. 12.

Matth. 9.

Nativitas
triplex.

trare in regnum Dei, nisi iterum nascatur nativitate spiritali, quæ fit in baptismo. Quantumcumque etiam sit renatus nativitate spiritali, adhuc tamen intrare non poterit in regnum cælorum, nisi iterum nascatur nativitate tertia, id est, nativitate cælesti, quæ fit in morte cujuslibet sancti viri. Prima nativitas est homini ad humilitatem, secunda ad justificationem, tertia ad beatitudinem. Puer quidem nascens nativitate carnali tria facit, quæ sunt nobis ad humilitatis exemplum. Primum est, quia non nascitur ridendo, sed flendo, *Primam vocem similem omnibus emisit plorans.* August. de civitate Dei: Puer qui nascitur à ploratu incipit, nesciens prophetizat, quid malorum passurus sit. Solum quando natus est risisse ferunt Zoroastem, & tamen ille risus monstruosus parum profuit sibi; fuit enim inventor artium magicarum. Et cum esset Rex Britannorum à Nino rege Assyriorum interfectus est in bello. Hieron. etiam dicit ad Tyrasium, quod Dominus fleuit, quando Lazarum suscitavit, ex eo quod amicum charissimum propter alios servandos, ad hostilem vitam revocare iterum cogebatur. Unde etiam apud multos est consuetudo, ut dicit Solinus, quod quando puer nascitur, à parentibus & propinquis defletur. Quando vero quis moritur, ad tumultum cum tripudio deportatur. Secundum est quod puer more bestiarum, scilicet curvus, & quasi in quatuor pedibus nascitur, ad innuendum, quod comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis; proprium enim jumentis est oculos ad terram habere. Et quantum ad hoc bestialis est avarus: *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Proprium jumentis est una fœmina contentum non esse; & quantum ad hoc bestialis est luxuriosus. *Equi amatores in fœminas & emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui binniebat.* Proprium jumentis est non regi ratione, sed ferri naturæ suæ impetu: & quantum ad hoc bestialis est superbus, qui dicit: *Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ,* &c. Tertium est quia mox puer manum ad os ponit, ad innuendum, quod ad tantas devenit miseras propter peccatum ore factum primorum parentum. Nam mulier peccavit ore per malam suasionem, quando scilicet viro ut de pomo comederet, persuasit: vir peccavit ore per fatuam excusationem: uterque peccavit ore per illicitam comestionem. Multi autem hodie ore suo taliter peccant, aut mala consilia dando, aut malè excusando, aut nimis se ingurgitando. Secunda nativitas est spiritalis, quæ fit in baptismo, ubi Spiritus sanctus tenet locum patris, aqua sanctificata tenet locum matris, verbum est tanquam semen divinum. De quo dicit Augustinus: Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* In

baptismo autem puer ter in aqua mergitur, *In baptismo five ad repræsentandum triduanam sepulturam, five ad innuendum, quod ibi remittitur peccatum originale, veniale, & mortale: five ad innuendum, quod ibi tota Trinitas operatur: five ad innuendum, quod in baptismo Christi tota Trinitas se manifestavit, scilicet, Pater in voce, Filius in carne, Spiritus sanctus in columbæ specie. Tertia nativitas est cælestis, qua sancti viri de utero matris Ecclesiæ per mortem egredientes, in cælo nascuntur; & ideo mors sanctorum natale vocatur.* Ratio autem est, quia infans in utero existens, dum ad debitum complementum devenerit, de utero exire appetit, ex eo quod requirit ampliorem locum ad manendum, uberiorem cibum ad vescendum, liberiores aërem ad respirandum, & majorem lucem ad videndum. Similiter & sancti viri appetunt in cælo nasci, quia ibi recipient ampliorem locum ad manendum. Modo enim sunt in loco arcto, quia tota terra respectu cæli est quoddam punctum. De amplitudine autem cæli dicitur: *O Israël quam magna est domus Dei,* &c. Illa enim domus infinitam habet amplitudinem, ideo dicitur: *Quam magna est domus Dei,* &c. Infinitam longitudinem, ideo subditur: *Magnus & non habens finem.* Infinitam altitudinem, ideo subditur: *Immensus & excelsus.* Est enim longior quam oculus possit conspiciere, & latior quam auris possit audire, & altior quam cor valeat cogitare. *Quod oculus non vidit, nec auris audivit,* &c. Secundo tunc recipient uberiorem cibum ad vescendum, quia erunt in perfecta satietate: quæ satietas erit cum desiderio, ne ibi sit fastidium. *Qui edunt me adhuc esurient.* Desiderium cum satietate, ne ibi sit pœna. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et utrumque cum securitate erit, ne ibi sit timor. *Secura mens quasi jube convivium.* Tertiò tunc recipient liberiores aërem ad respirandum; modo enim sancti viri vix respirare possunt, in multo dolore depressi, multo labore afflicti, multo timore anxii. *Et si justus fuero non levabo caput,* ecce quanto dolore depressus, *saturatus afflictione,* ecce quanto labore afflicti, & *miseria,* ecce quanto timore prostratus. Sed tunc libere respirabunt, quia nullum habebunt dolorem: *Fugiet dolor & gemitus.* Nullum laborem: *Amodo jam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis.* Nullum timorem: *Qui autem me audierit, absque timore quiescet.* Quarto tunc habebunt majorem lucem ad videndum; nam supra se habebunt Deum tam lucidum: *Claritas Dei illuminabit illam.* Infra se lo- cum tam luminosum: *Luce splendida fulge- bis.* Intra se animum tam illustratum: *Implebit splendoribus animam tuam.* Extra se corpus tam glorificatum: *Tunc justii fulgebunt sicut sol in regno patris eorum.*

Domus Dei magnitudo.
Bar. 3.

1. Cor. 2.

Eccl. 24.

Psal. 16.

Prov. 15.

Job. 10.

Isai. 34.

Apoc. 14.

Prov. 2.

Apoc. 21.

Tob. 13.

Isai. 58.

Matth. 13.

SERMO III.

De Sanctissima atque individua
Trinitate.

Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Sicut dicit Hieron. ad Heliodorum: Grandes materias ingenia parva non sufferunt. Nulla materia grandior & periculiosior, quam loqui de profundo mysterio Trinitatis. Dicit enim Augustinus in libro de Trinitate: Ubi quæritur unitas Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti; nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid invenitur. Nos igitur alta sapientibus relinquentes, humilia & plana dicamus. In verbis igitur præmissis tria ponuntur, scilicet, fides recta, testificatio vera, & ingratitude humana.

Est autem fides recta, ut credamus quod in Deo sit personarum pluralitas & essentialis unitas. Igitur personarum pluralitas insinuat per hoc quod dicitur in plurali. Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. Unitas essentialis in hoc quod non dixit testimonia nostra, sed Testimonium nostrum. Hoc igitur veraciter est credendum, & non est aliquid aliud inquirendum. Bernard. ad Eugenium: Dicimus tres personas, sed non ad præjudicium unitatis. Dicimus unum, sed non ad confusionem Trinitatis. Quæris quomodo possit hoc esse, sufficiat tibi credere sic esse; scrutari hoc temeritatis est, sed credere pietatis, nosse vita est, & vita æterna. Nihilominus tamen beata Trinitas & individua Unitas quadrupliciter ostendi potest. Primo scripturarum testimoniis: & talibus testimoniis in quibus error vel falsitas non potest incidere. Tres enim sunt qui mentiri vel falli non possunt, scilicet, Deus qui est ipsa prima & summa veritas. Ego sum via, veritas & vita. Angelus qui omnia videt ipsa veritate. Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cælis est. Et Prophetæ qui receperunt influentiam ab ipsa prima veritate. Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. Quamvis autem Prophetæ potuissent fallere & falli in quantum erant homines puri, tamen non in quantum immediate à Deo fuerunt edocti. Primo igitur ostenditur testimonio Dei. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Non potuit autem esse hoc verbum de Angelis, quia ipsi homines non sunt. Quod igitur dicitur: Faciamus & ad nostram, pluralitatem indicat personarum, quia si ibi non esset pluralitas in personis, non diceret: Faciamus, sed faciam, nec nostram, sed meam. Quod vero dicitur, ad imaginem & similitudinem, pertinet ad unitatem substantiæ, quæ scilicet unitas si non esset, non diceret, ad ima-

ginem, sed ad imagines, nec ad similitudinem, sed ad similitudines. Secundo hoc ostenditur testimonio Angelorum. Nam Angeli quotidie clamant & dicunt: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. Quod enim ter dicunt: Sanctus, Sanctus, Sanctus, respicit Trinitatem personarum; quod semel dicunt, Dominus Deus, respicit unitatem substantiæ. Tertiò hoc ostenditur auctoritate Prophetæ dicentis: Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, &c. In hoc quod dicitur ter, Deus, ostenditur personarum Trinitas: In hoc quod in singulari subinfertur noster, ostenditur essentialis unitas; & quia Apostoli eodem quo & Prophetæ spiritu, fuerunt inspirati, ideo etiam ostenditur Apostolica auctoritate cum dicitur: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus; & hi tres unum sunt. Secundo ipsa trinitas & unitas ostenditur creaturarum vestigiis. Non est tamen aliqua creatura quæ sibi valeat assimilari, quia nec umbra assimilatur corpori cujus est umbra, nec vestigium pedi cujus est vestigium, nec imago ei cujus est imago. Potest tamen aliqua similitudo tenuis inveniri, & hoc in creaturis superioribus, mediis & inferioribus. In creaturis superioribus, sicut in sole: Nam secundum August. tria in sole considerantur, scilicet quod est, & quod lucet, & quod calet, id est, substantia solis, radius, & calor. Radius ergo de sole nascitur, quia Filius de Patre generatur. Calor ab utroque progreditur, quia Spiritus sanctus ab utroque spiratur. Ipse autem Sol à nullo procedit, quia Pater non est factus, nec creatus, nec genitus, nec procedens: & omnia tria sunt unus Sol, quia omnes tres personæ sunt unus Deus. Secundo invenitur in creaturis inferioribus, sicut in elemento aquæ; Fons enim generat rivum, sic Pater generat Filium: fons & rivus faciunt stagnum, sic Pater & Filius spirant Spiritum sanctum. Fons autem à nullo procedit, quia Pater à nullo existit, & tamen in fonte, rivo & stagno est eadem aqua, quia in Patre & filio & Spiritu sancto est eadem substantia. Tertiò invenitur in creaturis mediis sicut in homine: istud ostendit August. in Lib. de Trinitate dicens: Mens & notitia ejus & amor tria quædam sunt. Mens enim novit se & amat se; nec enim posset se amare nisi se nosceret, ipsa autem mens est quasi parens, notitia ejus quasi proles; tertius est amor, qui de ipsa mente & notitia procedit, dum mens cognoscens se diligit: non enim posset se diligere nisi se cognosceret. Tertiò ipsa Trinitas & Unitas demonstratur ostensis figuris: quarum una ponitur ubi Abraham vidit tres viros & unum adoravit. Ubi, secundum Glossam, Trinitatis & Unitatis mysterium declaratur. Secunda figura ponitur, ubi dicitur, quod Ibid. 40. pincerna regis Pharaonis vidit tres propa-

In sole tria
consideran-
tur.

Gen. 18.

nes

Hieron.

August.

Bernard.

Trinitas
ostenditur 4.
modis.

Tres mentiri
non possunt.

Matt. 18.

2. Pet. 1.

Gen. 1.

Dan. 5.

Isai. 40.

nes in una vite: per quod significantur tres personæ in una Deitate. Tertia figura ponitur ubi dicitur, quod apparuerunt tres digiti, quasi manus hominis scribentis, appendit, numeravit & divisit. Manus ista est ipse Deus qui omnia creavit: in qua manu sunt tres digiti, id est, tres personæ, de quibus dicitur: *Quis appendit molem terræ tribus digitis.* Quamvis igitur omnes isti tres digiti habeant appendere, numerare & dividere, Pater tamen per suam potentiam omnia appendit, id est, portat & custodit: Filius per suam sapientiam omnia numerat, id est, cognoscit & investigat: Spiritus sanctus per suam bonitatem omnia dividit, id est, per dona sua omnibus distribuit. Quarto ipsa Trinitas & Unitas demonstratur ostensis miraculis: quorum tria tantum ponamus. Legitur in Historia Scholastica, & Eusebius idem testatur, quod circa nativitatem Christi tres Soles in oriente apparuerunt, qui paulatim ad se appropinquantes in unum Solem redacti sunt: per quod figurabatur, quod cognitio Trinitatis & unius Dei toti imminerebat orbi. Secundum miraculum est, quod narrat Eutropius; cum enim quidam Sacerdos Arrianus quendam baptizaret, & formam Trinitatis mutaret dicens: Baptizo te in nomine Patris, cum Filio, in Spiritu sancto, volens ex hoc ostendere Filium & Spiritum sanctum Patri æqualem non esse, subito aqua disparuit, & baptizandus ad Ecclesiam Catholicam confugit. Tertium miraculum est, quod narrat Sigibertus, & in quadam Chronica legitur. Cum enim intra Gallias Arriana hæresis pullularet, quæ Filium & Spiritum sanctum minores Patre affirmat; unitas substantiæ trium personarum evidenti miraculo demonstrabatur. Nam circa annos Domini quingentos quinquaginta, in urbe Vasacensi, dum Episcopus ejusdem urbis Missam celebraret, vidit tres guttas clarissimas æqualis magnitudinis de cælo super altare emissas, quæ sibi paulatim appropinquantes unam gemmam pulcherrimam effecerunt: quam cum in medio cujusdam crucis aureæ posuisset, aliæ gemmæ quæ ibi erant tantam excellentiam ejus non ferentes subito ceciderunt. Immundis autem hominibus terribilis videbatur & obscura: mundis autem & piis amabilis & clara. Infirmis multis dabat sanitatem, & adorantibus ipsam crucem augebat virtutem.

Secundo in verbis præmissis ponitur certificatio vera cum dicitur; *Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur.* In hoc autem quod dicitur. *Quod scimus loquimur*, dat nobis intelligere, quod de eo loqui vel testificari nihil debemus, nisi aut quod per divinam scripturam scimus, aut quod per Dei revelationem cognoscimus; alias enim periculum nobis esset, si ea vellemus curiose inquirere, quæ nostrum intellectum excedunt. Et istud ostenditur per tria exempla; primum est quod legitur in Apocriphis Esdræ;

cum enim ipse Esdras miraretur cur mali sic florerent, & boni deprimerentur, nec non & alia quædam secreta Dei veller inquirere, nec rationem posset invenire, Angelus sibi apparens dixit: Si vales flammam ignis pondera, mensura flatum venti, & diem præteritum revoca. Ac si dicat: Si ea quæ tecum sunt non vales comprehendere, quomodo ad ea quæ supra te sunt valebis attingere? Secundum exemplum est, quod ponit Rabbi Moyse; ait enim quod Thalmutistæ dixerunt, quod quicumque posuerit ingenium suum circa quatuor, recipiet confusionem, quando scilicet vult scire quid est in summo, quid est in imo, & quid fuit in primo, & quid erit in ultimo. Summum & primum vocat ipsum Deum in quantum est principium omnium. Imum autem & ultimum in quantum est finis omnium, & hoc non debemus curiose investigare. Ea verò quæ sunt inter primum & ultimum, id est, divinos effectus possumus inquirere, ut ex his possimus ipsum intelligere & eum laudare. Tertium exemplum est in beato Augustino, eo enim tempore quo Librum de Trinitate componebat, cum per littus maris sociis à longe sequentibus, quædam de Trinitate meditando discurreret, puerum quemdam in littore maris invenit; qui cum quodam cochleari argenteo, in quamdam quam fecerat foveam, aquam de mari effundebat, dicens se totum velle mare in illam foveam sic haurire. Cui August. in risum provocatus ait: Quomodo fili hoc facere posses, cum mare sit magnum, cochlear modicum, fovea parva? Et ille: Facilius hoc est mihi agere, quam tibi quod cogitas adimplere. Cogitas enim in Libro tuo mysterium Trinitatis comprehendere, cum liber tuus sit parva fovea ad recipiendum, ingenium tuum parvum cochlear ad inquirendum, & Trinitas ipsa immensum pelagus ad exhauriendum. Statim puer disparuit. Et Augustinus Deo gratias agens, quam sit verum quod puer dixerat cognovit.

Exemplum August. de Trinitate.

Tertio ponitur magna ingratitudo humana cum dicitur: *& testimonium nostrum non accipitis.* Pater enim, & Filius, & Spiritus sanctus fidem Trinitatis nos docuerunt, & ideo eorum testimonium fideliter est admittendum. Maxime autem Christus hanc fidem nos docuit, dicens: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Istam autem fidem & confessio si eam devote receperimus, maxime ad tria valet. Primo ad dæmonum expulsionem: quod significatur in quodam fidei Notario apud Constantinopolim, de quo legitur, quod cum quidam magus ad quemdam locum eum duxisset, ubi multitudo dæmonum residebat, unus eorum in throno sedens, interrogavit eum, si suus servus esse vellet. At ille signavit se dicens: Ego sum servus S. Trinitatis. Audito autem nomine Trinitatis & viso signo crucis, omnes dæmones aufugerunt. Cum igitur

Testificare de Deo nil debemus nisi per scripturam aut revelationem cognoscimus.

Trinitatis confessio ad 3. valet.

Damasc.

igitur ad Ecclesiam S. Sophiae ivisset, imago Christi quae ibi erat oculos ad ipsum quocumque per Ecclesiam pergeret convertibat; ac si ipso facto diceret sibi Christus. Quia confessus me fuisti coram daemonibus in terris, & ego te confitebor coram Patre meo in caelis. Secundo valet ad tribulationum propulsationem; nam sicut ait Joannes Damascen. lib. 4. cum apud Constantinopolim pestilentia gravis esset, quidam puer de medio populi in caelum raptus canticum sanctae Trinitatis, scilicet, *Sancte Deus, sancte fortis, sancte & immortalis, & misericors Salvator, miserere nobis*, ab Angelis est edoctus; Quod cum rediens coram populo decantasset, mox omnis pestilentia est fugata. Tertio valet ad malorum confutationem &

conversionem. Sicut enim refert Boniso in Libro quem scripsit ad Comitissam Mechtildam: Cum Episcopus Eburgdunensis simoniacus esset, & omnes testes pecunia corrupisset, quidam Legatus vir sanctus ei praecepit ut versum S. Trinitatis, scilicet, *Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto*, diceret, rogans Deum, ut si simoniacus esset, Spiritum sanctum cui injuriam fecerat nominare non posset; quod & factum est. Et sic ille deprehensus peccatum suum humiliter confessus fuit, & poenitentiam egit. Illum autem versum, scilicet, *Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto*, &c. Synodus Nicena edidit; *Notandum*, sed sanctus Hieron. in fine Psalmorum, ipsum decantandum instituit.

DOMINICA I. POST FESTUM SS. TRINITATIS.

SERMO I.

Dives & pauper quoad statum, in vita, in morte, & post mortem describuntur.

Luc. 16.

Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & bysso, &c. Sæpè Dominus illud quod docebat verbo, postmodum confirmabat exemplo. Superius quidem ab appetitu divitiarum homines retraxerat, & ad faciendum eleemosynas inducebat; Pharisei autem, qui erant avari eum deridebant, ideo istud exemplum contra eos adduxit ubi verificabatur, quod *lata est via, quae ducit ad perditionem, & arcta est via quae ducit ad vitam*. Dives quidem ivit per viam latam, & ideo perditionem incurrit: Lazarus per viam arctam, & ideo vitam invenit. Secundum Augustinum, Status hominis tripliciter consideratur, scilicet, in vita, in morte, & post mortem. Quantum igitur ad istum triplicem statum describitur hic dives & pauper.

Matth. 7.

August.

Epulo tripliciter fuit in vita gloriosus.

Primo enim ostenditur, quod status divitis in vita fuit valde gloriosus, quia fuit in magnis divitiis, delitiis & honoribus.

Job. 36.

Primo igitur fuit in magnis divitiis. Esse autem divitem non est culpabile; Deus enim divites & potentes non abjicit, cum ipse sit dives & potens: Et multi sancti divites fuerunt, qui Deo placuerunt, sicut Abraham & cæteri Patriarchæ. Sed notandum quod circa divitias quatuor modis quis culpam incidere potest, aut avare retinendo, aut indebite ex-

pendendo, aut nimis ardentem amando, aut injuste acquirendo. Et quantum ad istos quatuor modos quatuor divites reprehensibiles in Evangelio invenimus; & saltem cum his tribus primis iste dives reprehensibilis fuisse videtur. Primus dives fuit, qui avare retinebat, ille scilicet qui dixit: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, &c.* Talis erat iste dives qui avare sibi omnia retinebat, & nihil mendico communicare volebat. Legitur quod cum Alexander per quamdam silvam pergeret, & ipse cum suo exercitu fere siti deficeret, quidam pro magno munere scyphum aquae sibi dedit, quem ille protinus effundi mandavit; noluit enim solus bibere, postquam suis militibus non potuit communicare. Econtra dicit avarus: *Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus*. Secundus dives fuit, qui vane expendebat, filius scilicet prodigus, qui acceptam substantiam in vanitatibus consumpsit. Talis fuit iste dives, qui expendebat in vestibus curiosis & epulis delicatis: Et tamen sicut dicit Chrysost. Deus dispensatores divitiarum suarum nos esse voluit, non dominos. Per quod patet quod divitiæ non sunt nostræ propriæ, sed nobis accommodatæ; & ideo non debemus eas expendere ad nostram voluptatem, sed ad pauperum necessitatem. Quod enim non sunt nostræ propriæ patet in morte; si enim canis duos homines sequitur, cujus sit ignoratur, sed cum ab invicem separantur canis dominum suum sequitur. Quasi duæ personæ sunt homo & mundus, sed cujus divitiæ sint hominis an mundi, non videtur; sed in morte divitiæ remanent in mundo, & homo nudus recedit à mundo. Tertius dives fuit ille qui nimis diligebat divitias, ille scilicet cui dixit Dominus: *Omnia*

Circa divitias 4. modis peccatur.

Divites 4. reprehensibiles. Luc. 12.

Eccl. 11.

Luc. 15.

Chryl.

Luc. 13. *Omnia quæ habes vende, & da pauperibus, &c.* Et sequitur: *His auditis contristatus est, quia dives erat valde*, Talis iste dives fuit qui divitias nimis amavit. Contra tales dicitur: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes & laqueum diaboli & desideria multa & inutilia, & nociva, quæ mergunt hominem in interitum.* Et ideo nos potius eas mergere debemus, sicut refert Hieron. de Crate Thebano Philosopho, qui collecto magno auri pondere, in mare projecit, dicens: Abite malæ cupiditates in profundum, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Quartus dives fuit qui injustè acquirerat; iste fuit villicus iniquitatis, qui de bonis Domini sui ditatus fuit. Contra tales dicit Augustin. Res quam capis mûscipula est, dum capis caperis, tenes alienum, teneris à diabolo; ideo dicitur, *Factus est Effraim quasi columba seducta non habens cor.* Benè dicitur: *seducta*, quia cum avarus granum alienæ substantiæ vult capere, à laqueo diaboli capitur. Et benè *non habens cor*, quia avarus non habet cor in corpore, sed in arca.

Secundò iste dives fuit in magnis honoribus, quia induebatur purpura ad ostentationem, & bysso ad delectationem. Non deberet tamen homo de vestibus gloriari, respiciendo ad peccatum suum, ad subjectum suum & finem suum. Peccatum enim fuit causa vestium, quia homo ante peccatum nudus erat, nec veste indigebat, quia indutus erat veste innocentiae & decore. Videmus enim quod Sol non indiget vestimento, quia indutus est suo splendore. *Amictus lumine sicut vestimento.* Nec lilium quia indurum est candore. *Considerate lilia agri, &c.* Et sequitur: *Nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.* Nec ager, quia indutus est suo virore. *Si autem fanum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, &c.* Homo enim non indigebat ante peccatum vestimento, quia præsupponendo quod creatus fuit in gloria, ipse instar Solis indutus erat luce gratiæ, instar lilii candore innocentiae, instar agri virore virtutum: sed perditâ innocentia advenit verecundia, & tunc Deus homini vestes pelliceas fecit. Homo quidem per peccatum fuerat vulneratus, excæcatus, & in furro deprehensus, & ideo tanquam vulnerato ligaturam adhibuit, tanquam excæcato velamen apposuit, & tanquam furi cauterium impressit. Tale est igitur de pulchritudine vestium gloriari, quale esset si aliquis vulneratus gloriaretur de eo quod habet ligamen sericum, vel excæcatus de eo quod habet velamen deauratum, vel fur de eo quod habet pulchrum cauterium. Bernard. Qui gloriatur de veste, similis est furi qui de cauterio gloriatur. Secundò non debet homo gloriari de vestibus respiciendo ad subjectum suum. Homo quidem est tanquam pomum, in quo sunt tria, scilicet cortex exterior, substantia media, & *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

granum interius. Per corticem exteriores intelligitur habitus exterior: Sicut enim cortex pomi est alba & rubea; sic homo in diversis coloribus vestium delectatur & gloriatur. Per substantiam pomi intelligitur ipsum corpus: per granum interius intelligitur anima; unde & vulgariter ipsum granum anima pomi vocatur. Stultus autem esset ille qui totum pomum alteri daret, & sibi solam corticem retineret. Tales sunt vanè gloriosi, qui dant diabolo corpus & animam, & sibi tantum retinent vestimentorum vanam gloriam. Sed aliquando accidit quod homo pomum excorians, corticem projicit, substantiam comedit, & granum dispergit. Sic est etiam quando homo superbus moritur, vestibus nudatur, caro à vermibus comeditur, & anima per diversas pœnas dispergitur. Tertiò non debet homo in vestibus gloriari respiciendo ad finem suum. Qui enim induebatur vestimento purpureo, cito induetur sacco vilissimo. *Saccum consui super cutem meam.* Job. 16. Qui induebatur molli byssino, cito induetur aspero cilicio. *Posui vestimentum meum cilicium, &c.* Qui capitia tunicarum suarum ornabat fixis hinc inde margaritis, cito devorabitur à vermibus infinitis. *Qui me comedunt, scilicet vermes, non dormiunt, à multitudine eorum consumitur vestimentum meum, id est corpus meum, & quasi capitio tunica cinxerunt me.* Job. 30.

Tertiò iste dives fuit in magnis deliciis, quod notatur cum dicitur: *Epulabatur quotidie splendide.* Ejus enim convivia fuerunt lauta, ideo dicitur, *epulabatur.* Epulæ enim ab opulentia sunt dictæ, & talia convivia ducunt ad inopiam. *Qui diligit epulas in egestate erit,* Fuerunt continua, ideo dicitur, *quotidie.* Et talia perdere faciunt temperantiam. *Noli esse in conviviis peccatorum vel potatorum.* Fuerunt nimis delicata, ideo dicitur, *splendide;* Et talia generant luxuriam. Gregor. Celebrari convivia sine culpa vix possunt, penè enim semper epulas comitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Status autem pauperis fuit statui *Pauperis status diviti contrarius.* divitis omnino contrarius: Ille enim fuit in divitiarum ubertate, hic in extrema paupertate: Ille purpurâ & bysso amictus, ille ulceribus circumdatus: Ille abundabat delitiis, iste indigebat micis; & ex his patiebatur gravem tentationem cordis. Ista enim tria patiebatur, scilicet extremam paupertatem, ulcerosam infirmitatem, & gravem tentationem. Et tamen quodlibet istorum ad pœnam sibi sufficiebat, aut paupertas sine infirmitate, aut infirmitas sine paupertate, aut gravis tentatio sine utroque. Ista tria tangit August. dicens: *August.* Quantus putamus, fratres, charissimi, tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit? cui certè poterat ad pœnam sufficere paupertas, vel aegritudo; sed ut probaretur amplius, simul hunc & paupertas & aegritudo tabefecit. Id. Quantas hunc egenum, & vulneribus obsec-

Lazarus aurum, margarita, & stella Dei erat.

obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse; cum ipse egeret pane, & non haberet etiam salutem; atque ante se divitem cerneret salutem & divitias habere cum voluptate? Lazarus enim erat aurum Dei, margarita Dei, & stella Dei. Ut ergo probaretur, positum est illud aurum in camino paupertatis, & non potuit corrumpi: posita est ista margarita in sterquilinio ulcerosae infirmitatis, & non potuit infici: posita est ista stella in nebula tentationis, & non potuit obscurari. Sed modo extractum est istud aurum de camino, & positum est in caelesti thesauro: levata est margarita de sterquilinio, & posita est in regis ornamento: purgata est stella ab omni nebula, & data est nobis in exemplo.

Posito statu utriusque in vita, ponitur status utriusque in morte. Uterque quidem est mortuus, & raptus, sed differenter. Dives quidem est mortuus triplici morte, scilicet morte culpae, dum esset in mundo, qua separatur anima à Deo: Morte naturae qua separatur anima à corpore proprio: Et morte gehennae, qua separatur anima à visione Dei, & beatorum consortio; Lazarus autem mortuus est unicâ morte, scilicet naturae. Fuit autem vivus & in mundo per gratiam, & modo vivit coram Deo per gloriam. Uterque etiam fuit de hoc mundo raptus, sed differenter. Nam Lazarus in sinum Abrahæ ab angelis est portatus. Ista autem portatio ab angelis facta est in tutamentum custodiæ. *Angelis suis Deus mandavit de te.* In signum reverentiæ, sicut Episcopi in manibus portantur quando inthronizantur. *In manibus portabunt te.* Et in signum lætitiæ, Chrys. sufficiebat ad portandum pauperem unus angelus, sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant. Dives enim tanquam diaboli parochianus ad cœmeterium infernale à dæmonibus est deductus, & ibi sepultus. De qua sepultura dicitur: *Sepultura asini sepelietur.* Sepultura asini talis est, quia exco-riatur, & pellis à domino possidetur, carnes à canibus lacerantur, ossa pluviis & grandinibus relinquuntur. Sic quando aliquis dives iniquus moritur, parentes possident substantiam terrenam, vermes lacerant carnem suam, supplicia infernalitè torquent animam suam: quæ naturam ossis habebit, quia consummi nunquam poterit. *Cum moritur homo hereditabit serpentes,* scilicet infernales quantum ad animam, & bestias, id est parentes vastantes terrenam substantiam; bestia enim quasi vastia dicitur: Et vermes corrodescentes carnem propriam.

Tertiò videndum est de statu utriusque post mortem, qui valde est dissimilis, quia dives est in tormentis, & pauper in loco quietis; unde dicitur: *Elevans autem dives oculos suos cum esset in tormentis.* Dicitur autem tormentum quasi torquens mentem. Torquebatur autem dives de gloria Lazari quam

videbat, & de sua pœna quam sentiebat, & de impossibilitate remedii, pro quo desperabat. *Peccator videbit & irascetur,* quoad Psal. 111. primum; *dentibus suis fremet & tabescet,* quoad secundum: *Desiderium peccatorum peribit,* quoad tertium. Pauper autem erat in loco quietis, scilicet in sinu Abrahæ. Dicitur autem sinus Abrahæ locus superior inferni habens aliquantam lucem; & dicitur sinus propter quietem, & tranquillitatem, sicut sinum maris dicimus locum à ventis & tempestatibus quietum. Et dicitur à *sino*, *sinis*, quia à ventis finitur esse quietus, vel quia sinimur esse tuti in tranquillitate à tempestate. Abrahæ autem sinus dicitur, eo quod Abraham fuit prima via credendi, & primus apertè prædicavit fidem unius Dei.

Abrahæ sinus.

SERMO II.

In quo 1. Vita divitis culpabilis, 2. ejus pœna horribilis describitur.

Homo quidam erat dives, &c. Verificatum est in istis duobus quod dicitur: *Dives & pauper obviaverunt sibi, & utriusque operator est Dominus.* Dum dives egrediens pauperem ante januam inveniebat, & pauper divitem egredientem, & regredientem sæpè videbat quodammodo sibi obviabant; sed de utroque est Dominus mira judicia operatus, quia dives ad extremam venit inopiam, & pauper ad omnium bonorum abundantiam. Describens autem Dominus istius divitis vitam, mox adjunxit ejus pœnam, ut omnes considerantes ejus pœnam non imitarentur vitam. Primò ergo describit ejus vitam culpabilem cum dicit: *Homo quidam erat dives.* Secundò ejus pœnam horribilem, cum subdit: *Mortuus est autem dives.*

Prov. 22.

Circa primum notandum quod peccatum divitis fuit quadruplex, scilicet avaritia, vana gloria, gula & immisericordia. *Epulonis peccatum quadruplex.*

Avaritia ejus notatur cum dicitur: *Homo quidam erat dives.* Non dicitur autem dives quia divitias habebat, sed quia avarè retinebat, & illicitè expendebat, & ideo non nominatur tanquam si à Deo non cognoscatur; ideo caret nomine qui Deum noluit cognoscere in paupere qui dicit: *Quod uni ex minimis meis fecistis,* &c. Hinc est quod virgines fatuæ, quia non habuerant oleum misericordiæ, à Deo non fuerunt cognitæ. *Amen dico vobis, nescio vos.* Sunt autem aliae tres rationes quare Christus nomen divitis non posuit, & nomen pauperis dixit; una ratio est, quia nomen est quod significat substantiam cum qualitate & casu. Iste dives perdiderat substantiam, id est verum esse gratiæ & gloriæ. Retinebat autem qualitatem divitiarum, & tandem incurrit casum pœnarum: quia igitur verum esse perdidit, ideo non

Notandum.

Psal. 90.

Chrysost.

Hier. 22. Sepultura asini qualis.

Eccl. 10.

non debet nominari nomine proprio; quia vero qualitatem divitiarum retinuerat, ab ipsis divitiis debuit nominari, & ideo vocatur quidam dives; quia vero pœnarum casum incurrit, debuit denominari cum adjuncto pœnarum, & ideo vocatur dives in inferno sepultus, & dives in tormentis positus. Lazarus vero substantiam conservabat, quia habuit verum esse gratiæ, & postmodum verum esse gloriæ, qualitatem tribulationum patienter portavit, & casum mortis corporalis incurrit; & ideo tripliciter describitur, scilicet nomine proprio, quod est Lazarus, propter verum esse quod habuit: & mendicus propter qualitatem adversitatum quas sustinuit; & mortuus propter casum mortis quem incurrit; sed mox ab angelis sublevatus fuit, Secunda ratio est quia nomina malorum sunt deleta de libro Dei. *Deleantur de libro viventium.* Sunt scripta in libro diaboli. *Peccatum Judæ scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino.* Et sunt scripta in palatio inferni. *Recedentes à te in terra scribentur,* in terra scilicet infernali, *quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium dominum.* Et propter ista Deus scientia approbationis nomina malorum non cognoscit; nomina autem sanctorum cognoscit, quia habet ea scripta in libro vitæ. *Quorum nomina scripta sunt in libro vitæ.* In palatio suo: *Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in calo.* Et in manibus suis: *Ecce in manibus meis descripsi te.* Tertia est, quia nullus homo honestus in ore suo poneret pomum immundum & putridum, vel à porcis corrosum: peccatorum igitur nomina sunt immunda, quia ponunt ea in terra, quæ plena est multiplici immunditiâ. *Vocaverunt nomina sua in terris suis.* Sunt etiam putrida, quia omnia quæ sunt in peccatore putrido putrida censentur. *Nomen impiorum putrescet.* Sunt etiam per ora hominum porcinoz transeuntia corrodenda, à quibus sæpè laudantur. *Qui dereliquerunt legem laudant impium, & qui custodiunt succendentur contra eum.* Et ideo non esset conveniens quod nomina talium per os Christi transirent. *Non memorentur nomina eorum per labia mea.*

Secundum peccatum istius divitis fuit vana gloria quam habuit in portando vestes pretiosas. Quatuor autem modis potest esse reprehensio circa vestes. Primò quando sunt nimis pretiosæ. Gregor. Si cultus pretiosarum vestium culpa non esset, sermo Dei non tam vigilanter exprimeretur, quod dives qui bysso & purpurâ induebatur, apud inferos torqueretur. Materia vestis primæ fuit multum vilis, scilicet pellis cum lana. *Fecit Deus Adæ & uxori suæ tunicas pelliceas,* id est, de pellibus animalium mortuorum. Deinde processum est ad lanam puram, deinde ad lanam multiplici colore infectam, deinde ad sericum, de quo purpuræ fiunt, deinde ad aurum simul & sericum de quo

fiunt panni deaurati, deinde ad aurificia & lapides pretiosos. Legitur in Historia Romanorum, quod ille qui primus apud eos purpurâ est indutus, à fulmine percussus interiit. Secundò quando ipsæ vestes nimis sunt curiosæ. Gregor. Nemo existimet Gregor. in fluxu & studio pretiosarum vestium peccatum deesse; quia si hoc peccatum non esset, nullo modo Dominus Joannem de vestimenti sui asperitate laudasset. Nam quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosum quæretur, res ipsa testatur, quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Tertiò quando ipsa vestimenta non sunt statui suo convenientia, sicut quando Clericus vult habere vestem militarem, vel Monachus vestem nimis secularem, vel vir habitum muliebrem, vel è converso. *Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina.* Vestis peregrina est, quæ non est secundum statum personæ. *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste famined.* Quartò quando quis habet diversa mutatoria, ita quod à tineis demoliantur, & Christus in pauperibus nudus relinquitur. *Agite nunc divites, &c.* Jac. 5. sequitur: *Vestimenta vestra à tineis comesta sunt.* Bernard. Clamant nudi, clamant famelici; nobis inquiunt, fame & frigore miserabiliter laborantibus quid conferunt tot mutatoria extensa in perticis, vel plicata in manticis? nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expenditis.

Tertium peccatum ejus fuit gula, quia epulabatur quotidie splendide. Facit autem gulofus injuriam tribus. Primò naturæ: nam sicut dicitur in lib. de animalibus: Nulli animali tam magnum corpus habenti dedit natura tam parvum os & collum sicut homini, ut per hoc ad cibi & potûs parcitatem & temperantiam nos moneret. Bernard. Voluptas Bernard. gutturis quæ hodie tanti emitur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum. Secundò injuriam facit consuetudini humanæ, quæ est ut venter cingulo restringatur, quod in aliis animalibus non invenitur: ut per hoc ostendatur quod venter à nimia cibi & potûs sumptione est restringendus. *Aufer à me ventris concupiscentias.* Sen. Ventri obediens, loco animalium numeremus non hominum. Tertiò injuriam facit ordinationi divinæ, quæ est quod homo os sursum habeat; ut per hoc significetur quod non tantum epulas corporales, sed maximè cælestes appetat; & ideo gulofus qui circa epulas corporales totaliter se effundit, & os suum versus terram vertit, bestialis vocatur. *Comparatus est jumentis insipientibus, &c.*

Quartum peccatum istius divitis fuit immiseria, quia mendici nullam misericordiam habere voluit. Augustinus de verbis Domini: Inexplebilis est avaritia divitum, semper rapit & nunquam satiatur; non parci patri nec matrem agnoscit, non patri obtemperat,

Psal. 63.

Hier. 17.

Ibid.

Phil. ult.
Luc. 10.

Isai. 49.

Pal. 48.

Prov. 10.

Ibid. 28.

Psal. 15.

Circa vestes
4. modis potest etiam reprehensio esse.

Gen. 3.

Soph. 1.

Deut. 22.

Jac. 5.

Bernard.

Bernard.

Eccl. 13.

perat, amico fidem non servat, viduam opprimat, pupillum invadit. Talis fuit avaritia istius divitis, qui pauperis ulcerosi noluit misereri. Petrus Raven. Auribus divitis obturatis, nihil esset vox unius clamantis. Unde Dominus ad aperiendum cor ejus totum corpus pauperis vulneribus replevit, ut quot erant vulnera tot essent ora clamantia. Non potuit autem aliquam excusationem habere: vel quod essent multi, quia tantum unus erat: vel quod sibi ipsi sufficiebat, quia erat mendicus: vel quod esset sibi ignotus, quia ante januam positus: vel quod laborare poterat, quia vulneribus plenus; vel quod nimis delicata petebat, quia micis erat contentus: vel quod familia sua sibi subveniebat, quia nemo illi dabat. Iste igitur dives, ut ait Gregor. non est punitus, quia aliena rapuit, sed quia propria non dedit. Et subdit: Hinc ergo colligendum est, quia poena mulctandus sit qui aliena diripit, si infernali damnatione percutitur, qui propria non largitur. Dicit autem Bernardus: Quantos hodie Lazaros videris, & plus de equorum phaleris, quam de proximorum miseriis cogitatis!

Notandum.

Secundò describitur hujus divitis poena horribilis cum dicitur: *Mortuus est autem dives, &c.* quia vero scriptum est. *Per quæ peccat quis per hæc & torquetur*; ideo iste dives qui peccaverat peccato avaritiæ, punitus est extremâ paupertate. *Dives cum dormierit nihil secum auferet, aperiet oculos suos & nihil inveniet, apprehendet eum quasi aqua inopia.* Non est aliquis ita miser qui non possit aliquid recuperare aut pretio, aut mutuo, aut saltem mendicando; sed iste nihil recuperare potuit pretio, quia nullum pretium secum attulit, ideo dicitur: *Dives cum dormierit nihil secum auferet.* Nec aliquem sibi mutuante invenit, ideo subditur, *aperiet oculos suos, & nihil inveniet.* Nec etiam inveniet qui det sibi modicum aquæ; & ideo subditur, *apprehendet eum quasi aqua inopia.* Secundò peccavit peccato vanæ gloriæ, vestes varias deferendo: & sicut peccavit in varietate vestium, sic punitur in varietate tormentorum. Habuerat quidem duo mutatoria vestium, scilicet purpuram & byssum, & ideo modo habet duo mutatoria poenarum, de quibus dicitur: *Ad calorem nimum transeunt ab aquis nivium.* Qui enim tunc induebatur purpurâ, nunc induitur veste ignitâ; & qui tunc induebatur bysso, nunc induitur vestimento niveo: Purpura enim habet colorem ignis, & byssus colorem nivis. Tertiò peccaverat peccato gulæ; Sicut igitur fuerat profundatus in deliciis, sic modo profundatus est in tormentis, ideo dicitur, quod *sepultus est in inferno*, id est, secundum Glossam in profunditate poenarum. Est enim infernus tanquam puteus, habens superficiem in qua sunt peccatores magni, habens medium in quo sunt peccatores majores, habens profundum in quo sunt peccatores maximi. *Non me demergat tempestas aquæ, quantum*

Bernard.

Sap. 2.

Job. 27.

Job. 24.

Infernus.

Psal. 62.

ad illos qui sunt in medio; *neque absorbeat me profundum*, quantum ad illos qui sunt in profundo, *neque urgeat super me puteus os suum*, quantum ad illos, qui sunt in superficie. Et licet sint in superficie, tamen inde nunquam exhibunt, quia puteus urget & claudit super eos os suum. Quartò peccaverat peccato immisericordiæ, ideo punitur iudicio immisericordiæ. *Judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam.* Dives iste non petebat situlam aquæ nec manum plenam aquâ, nec digitum majorem infusum aquâ, sed minimum & extremum. Nec petebat guttam balsami, sed aquæ: & non potuit obtinere. Plusquam mille anni sunt quod istud petiit, nec adhuc obtinuit, nec in perpetuum obtinebit. Vocabat autem extremum digiti Lazari modicum suffragium meriti sui; & vocabat guttam aquæ modicum quid refrigerantis misericordiæ Gregor. Dives qui pauperi mensæ suæ minima dare noluit, in inferno positus usque ad minima pervenit petenda. Nam guttam aquæ petiit qui miccas panis negavit.

Jac. 2.

Greg.

SERMO III.

In quo divitis finis quoad quadruplicem poenam exprimitur.

Mortuus est autem dives, & sepultus est in inferno. Juxta dictum Sapientis. Non quod situm est ante oculos sufficit intueri, rerum exitus prudentia metit: sed illud quod situm erat ante oculos si fuissent intuiti qui tunc erant, scilicet divitem sic epulantem, & Lazarum sic mendicantem, potius affectassent statum divitis, quam pauperis; Sed si finem & exitum attenderent, statum divitis refugerent, & statum pauperis affectarent. Finis enim pauperis fuit æterna consolatio, divitis perpetua cruciatio. Finis igitur divitis describitur in verbis præmissis & sequentibus cum dicitur: *Mortuus est autem dives.* Describitur autem quantum ad quadruplicem poenam.

Primò enim ostendit qualis sit ejus poena ab inferiori quantum ad profunditatem suppliciorum cum dicitur, & *sepultus est in inferno.* Sicut enim ille qui est sepultus supra & infra, à dextris & à sinistris terram possidet; sic quilibet damnatus supra & infra, à dextris & à sinistris poenam habet. In inferno autem non est tantum unum sepulchrum sed multa; Ibi enim sepulchrum habent superbi, luxuriosi & avari. De quibus dicitur: *Ibi Assur & omnis multitudo ejus, in circuitu illius sepulchra.* *Ibi Moab & omnis multitudo ejus, in circuitu illius sepulchra ejus, qui descenderunt in infernum cum armis suis.* *Ibi Elam & omnis multitudo ejus per gyrum sepulchri sui, qui descenderunt ad terram ultimam.* Ponuntur autem

In inferno
sepulchra
multa sunt.

Ezec. 32.

tem hic dæmones principales, scilicet Affur, Mosoch, & Elam, id est, Mammona, Asmodæus & Lucifer. Affur autem interpretatur *dives*, & significat Mammonam qui est dæmon super avaros. Iste habet in inferno sepulchrum altissimum; in circuitu ejus sunt sepulchra avarorum omnium. Mosoch interpretatur *captura*, & significat Asmodæum, id est, dæmonem qui est super luxuriosos, quos ipse capit & illaqueat. De quibus laqueis dicitur: *Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Iste habet in inferno sepulchrum maximum, & in circuitu ejus sunt sepulchra omnium luxuriosorum. Elam interpretatur *subliminare*, & significat Luciferum qui est super superbos, qui semper vult aliis eminere. Iste habet sepulchrum in inferno altissimum, & in circuitu ejus sunt sepulchra omnium superborum. Sicut autem super mortuum fiunt tres planctus: Unus in domo, alius quando fertur extra domum, tertius quando portatur ad tumulum: Sic isti tres dæmones supradicti super avaros, luxuriosos, & superbos faciunt tres magnos non planctus sed plausus. Unum quando animam peccatoris dum adhuc est in domo, id est, in corpore proprio, ad peccandum inducunt. Secundum quando animam peccatoris extra corpus suum quasi extra domum exire faciunt. Tertium quando ipsam animam ad sepulchrum infernale deducunt.

Secundo describitur ejus pœna qualis sit a superiori quantum ad visionem beatorum, cum dicitur: *Vidit Abraham & Lazarum in sinu ejus.* Videndo enim Lazarum & Abraham in tanta requie, augebatur in ipso cruciatus pœnæ. Chrysost. super illud: *Inter nos & vos magnum chaos firmatum est,* &c. Videre possumus, transire non possumus; & nos videmus quod fugimus, & vos videtis quod perdidistis, & nostra gaudia accumulamus vestra tormenta, & vestra tormenta accumulamus nostra gaudia. Sicut dicit Gregor. usque ad judicium & boni malos, & mali vident bonos. Post judicium autem mali non vident bonos, boni autem semper vident malos: ut hinc eorum gaudium semper crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt. Ex ista autem visione quinque manifeste colliguntur. Unum est quod post hanc vitam boni cognoscunt bonos, quia Abraham cognovit Lazarum, & Lazarus cognovit Abraham. Secundum quod mali cognoscent malos. Unde dives sciens quod fratres suos cognosceret, si in infernum descenderent, & ex hoc ejus pœna amplius cresceret, nolebat quod illuc venirent. Tertium quod boni cognoscent malos, quia Abraham & Lazarus divitem cognoverunt. Quartum quod mali cognoscent bonos, quia dives cognovit Abraham & Lazarum. Quintum quod non tantum cognoscent illos, quos in hac vita viderunt, sed etiam quos

nunquam viderunt. Nam dives cognovit Lazarum, quem in hac vita viderat, & Abraham cognovit Lazarum & divitem quos nunquam viderat in hac vita.

Tertio describitur ejus pœna qualis sit ab interiori, quantum ad remediorum desperationem. Duo enim remedia petierat. Unum, ut Abraham Lazarum ad se mitteret. Sed ad hoc respondit quod non posset ad se venire dicens: *Inter nos & vos chaos magnum firmatum est.* Istud autem chaos multipliciter potest intelligi. Primo distantia & differentia duorum dominorum, scilicet Christi & diaboli, qui adeo inter se differunt, quod Christus semper vult omne bonum, & diabolus omne malum: & ideo nunquam possunt ad invicem convenire. *Quæ conventio Christi ad Belial?* Sicut igitur isti domini nunquam convenire possunt, sic nec servi ipsorum. Secundo potest intelligi istud chaos differentia meritorum. Ambros. Inter divitem & pauperem chaos magnum firmatum est, quia post mortem nequeunt merita immutari. Illi enim tanquam peccatores remunerantur morte æterna, isti tanquam justii beata vita; & ideo non possunt ad invicem communicare. *Si communicabit lupo agno aliquando, sic peccator justo.* Tertio potest intelligi differentia voluntatum. Boni enim habent voluntatem firmatam in bono; mali autem obduratam in malo, & ideo boni sunt justii & mali iniqui; & ideo non possunt ad invicem participare. *Quæ participatio justitiæ ad iniquitatem?* Quarto potest intelligi differentia affectionum. Boni enim sunt in perpetuo amore Dei, mali autem sunt in perpetuo odio Dei. Nam boni tanquam fideles amici Deo semper adhæserunt, mali autem tanquam infideles Deum dereliquerunt, & ideo non possunt ad invicem participes esse. *Quæ pars fideli ad infidelem?* Quinto potest intelligi differentia conscientiarum; Boni enim habent conscientiam redolentem. *Lectulus noster floridus.* Mali conscientiam remordentem: *Vermis eorum non morietur.* Et Isai. ult. ideo boni habent conscientiam bonam & mundam, mali autem conscientiam caninam & laceratam, & ideo non possunt ad invicem communicare. *Quæ conventio homini sancto ad canem?* Sexto potest intelligi differentia animarum. Boni enim habent animas lucidas. *Implebit Dominus splendoribus animam tuam.* Mali autem habent animas tenebrosas: *Denigratæ sunt super carbones facies eorum;* & ideo non possunt ad invicem societatem habere: *Quæ societas luci ad tenebras?* Septimo potest intelligi distantia & differentia mansionum. Mali enim habent mansionem in infimis, boni autem in excelsis. Theophilus: Chaos magnum signat justorum a peccatoribus distantiam. Nam sicut affectus eorum varii fuerunt, sic & mansiones non modicum differunt. Mansio igitur bonorum est templum cæleste, Mansio malorum est

Thi. 2.

Notandum quid per chaos.

2. Cor. 6.

Amb.

Ecc. 13.

2. Cor. 6.

Cant. 1.

Et Isai. ult.

Ecc. 13.

Isai. 58.

Thren. 4.

2. Cor. 6.

Chrys.

Gregor.

Boni bonos & malos, & mali malos & bonos post hanc vitam cognoscent.

Ibidem.

Lingua quo-
modo peccat.

Prov. 29.

Petrus
Raven.

est habitaculum infernale; & ideo non potest aliquis consensus intervenire: *Quis autem consensus templo Dei cum idolis?* Secundum remedium quod petebat erat, ut Lazarus linguam suam sibi refrigeraret. Non enim est dicendum quod dives linguam habuit corporalem, sed dicitur cruciari in lingua, id est, in anima quæ pro peccato linguæ amplius torquebatur. Tripliciter enim in lingua peccaverat, vel pauperem irridendo, vel nimis voluptuose edendo, vel inter convivia ad detractionem linguam laxando. De duobus primis dicit Petrus Raven. Lingua magis ardet quæ pauperi insultavit, & primo degustat cuciatius, quæ pretiosos cibos & odorata pocula degustavit. De tertio dicit Chrysost. Quia convivendo magis in loquacitate peccaverat, in lingua atrocius ardebat. Nullam autem potuit habere refrigerationem, quia nullam voluit pauperi impendere miserationem. *Qui obturat aurem suam a clamore pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur.* Multi igitur sunt qui pro isto triplici peccato linguæ in anima punientur, qui & de pauperibus irrisiones faciunt, & laute, & nimis voluptuose comedunt, & de bonis detrahere non desistunt.

Quarto describitur ejus pœna qualis est ab exteriori quantum ad damnationem amicorum, cum dicitur: *Rogo te ergo pater ut mittas eum in domum, &c.* Ista autem petitio & ex parte fuit iniqua, & ex parte fatua, & ex parte provida est. Iniqua fuit, quia Lazarum quem sic miserum viderat, iterum volebat miserum facere, dum eum iterum volebat ad vitam miseram destinare. Flevit Dominus super Lazarum quem suscitavit, ex eo quod (sicut dicit Hieron.) ipsum ad hujus mundi miseriam iterum revocabat. Petrus Raven. Petit Lazarum mitti ad fratres suos, sic vult vexare pauperem, sicut divites in hoc sæculo vexare consueverunt. Secundo ista petitio divitis qua petit Lazarum mitti, fuit fatua ex eo quod plus mortuis, quam scri-

pturis credendum esse putavit. Quod autem hoc sit fatuum asserere, ostendit Chrysost. triplici ratione. Una est quia Lazarus resurrexit & multi cum Christo resurrexerunt, & tamen Judæi eis credere noluerunt, imo Lazarum occidere cogitaverunt. Secunda ratio est, quia magis credendum est Deo quam alicui homini vivo vel mortuo, vel etiam angelo. Scripturæ autem sunt a Deo, quia illud quod dicunt scripturæ, dicit Deus, ideo credendum est magis scripturis quam alicui homini vivo vel mortuo vel etiam angelo. Unde dato per impossibile quod Abraham vel Lazarus resurgens, vel angelus de cælo veniens aliquid diceret, quod contra scripturam esset, magis scripturæ quam eis esset credendum. Tertia est, quia si esset consuetudo quod mortui resurgerent, & homines eis crederent, diabolus aliquando aliquos phantastice suscitaret, qui multa falsa possent dicere & multos mittere in errorem. Tertio fuit ista petitio provida; sciebat enim quod ex damnatione fratrum suorum, cresceret suum supplicium, & ideo provide faciebat si hoc impediabat. Gregor. Ut peccatores in supplicio amplius puniantur, & eorum vident gloriam quos contempserunt, & de illorum pœna torquentur quos inutiliter dilexerunt. Rogabat igitur ut ad fratres suos Lazarus mitteretur, quia adhuc sciebat eos esse in mundo, ex eo quod nec videbat eos in sinu Abrahamæ cum Lazaro, nec secum in inferno. Præter hunc autem modum sciendi sunt tres alii modi quibus mortui ea quæ in mundo geruntur scire possunt, ut dicit Augustin. in lib. de cura pro mortuis agenda. Primo aliis animabus de mundo venientibus ea referentibus sicut forsitan Abraham scivit Lazarum fuisse in tot doloribus & divitem in tot divitiis, ipso Lazaro indicante. Secundo possunt scire ab angelis, qui præsentibus sunt omnibus quæ aguntur. Tertio possunt scire aliqua quæ necessaria sunt eos scire, non solum præsentia, sed etiam præterita & futura Dei spiritu revelante.

Scripturis
potius quam
mortuis cre-
dendum.Ea quæ in
mundo ge-
runtur, scire
quomodo pos-
sunt mortui.

DOM. II. POST TRINITAT.

SERMO I.

Invitantis liberalitatem, nuntii fidelitatem, vocatorum magnam diversitatem explicans.

Luc. 14.

Gregor.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Cum homo ad imaginem Dei sit factus, non est incongruum si Deus nomine suæ imaginis appelletur, ut scilicet homo dicatur. Et sicut dicit Greg. Quando Deus vult indicare suam potestati-

vam virtutem, dicitur leo, quando vero suam misericordiam, dicitur homo. Per istum igitur hominem Deus intelligitur, per istam vero cœnam secundum Gregor. satietas æternæ dulcedinis significatur, quæ dicitur cœna & non prandium. Nam prandium est refectio sanctorum in via, Cœna vero in patria, quia post prandium adhuc cœna restat, post cœnam vero convivium nullum restat, post prandium adhuc restat labor, post cœnam vero non restat nisi quies. Circa istam autem cœnam tria notantur, scilicet invitantis magna liberalitas, nuntii magna fidelitas & vocatorum magna diversitas.

Cœna æterna
vita
dicitur.

Libe-

Liberalitas autem invitantis in duobus apparet, in multitudine ferculorum, & in hoc quod multos vocavit. Cæna autem dicitur magna quia magna sunt fercula quæ ibi apponuntur, & quia magni sunt fructus qui ibi dantur: De magnitudine ferculorum dicitur: *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ defæcatæ, convivium pinguium medullatorum.* Ex quibus verbis habetur quod omnia quæ dantur in ista cæna sunt pingua medullata & defæcata. In præfenti enim vita anima nostra subjacet multis doloribus, corpus nostrum multis passionibus, & utrumque multis timoribus. Sed anima quæ nunc subjacet doloribus, tunc implebitur pinguedine, id est, dulcedine & suavitate. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Consolabor eos & lætificabo a dolore suo, & inebriabo animas Sacerdotum pinguedine.* Corpus quod hic nunc subjacet passionibus, tunc gaudebit defæcatione, scilicet omnium malorum ablatione. Corpus enim modo est tenebrosus, grossus, ponderosus & mortalitati subiectus; sed tunc defæcabitur & depurabitur, & remanebit in corpore vinum purum & claritas, subtilitas, agilitas, & immortalitas. Et in infernum projicientur fæces, quia corpora damnatorum erunt tenebrosa, ut nunquam lucem videant. Erunt grossa, & spissa, ut ignis in ea fortius agat. Erunt ponderosa, ut nunquam resurgant, sed de pœna in pœnam cadant. Erunt semper in morte, ut tamen nunquam deficient. De isto vino sanctorum & fæce damnatorum dicitur: *Calix in manu Domini vini meri.* Et subditur: *Verumtamen fex ejus non est exinanita, &c.* Utrumque autem, scilicet corpus & anima quæ nunc sunt subiecta timoribus, tunc replebuntur medulla, scilicet securitate plena. *Sedebit populus meus in plenitudine pacis.* Sicut enim medulla intra ossa absconditur, sic Sancti a timore omnium abscondentur. *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum.* Fructus autem, qui ibi dantur figurati sunt in illis fructibus, quos de terra promissionis exploratores detulerunt, qui fuerunt ficus, uva, & mala granata. Per ficum intelligitur dulcedo, quæ causatur ex contemplatione deitatis. Sicut enim cæteri fructus videntur insipidi respectu dulcedinis ficuum, sic respectu divinæ dulcedinis omnis alia dulcedo videtur amaritudo, Bernard. Revera illud est verum & solum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur. Cui comparata omnis alia jucunditas mœror est, omnis suavitas dolor, omne dulce amarum, omne decorum fædum, omne postremo quodcunque aliud quod delectare possit molestum. Per uvam significatur dulcedo, quæ causatur ex visione humanitatis Christi: quæ quidem uva fuit de vite virginea nata. *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, fuit igne charitatis excocta. Botrus*

cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Ad literam enim illæ vineæ radiis solaribus dicuntur aduri. Fuit in torculari crucis conculcata. *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum sicut calcanti-um in torculari.* Per mala granata intelligitur lætitia quæ causatur ex Sanctorum societate. *Sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ,* Sicut autem ibi dicit Gloss. Malum punicum habet candorem & ruborem; habet & in granis magnam ordinabilitatem. Sancti igitur qui sunt genæ Dei, per similitudinem erunt in corpore candidi & lucidi propter nimiam claritatem: erunt in anima rubicundi propter nimiam charitatem: erunt inter se valde ordinati per jucundam societatem. Secundo ostenditur liberalitas invitantis, ex eo quod vocavit multos. Vocavit autem eos per quatuor modos, scilicet per exteriora documenta, per collata beneficia, per interna consilia, per irrogata flagella. Sed, sicut dicit Gregor. vocat multos, sed pauci veniunt, quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subiecti sunt, æterno ejus convivio male vivendo contradicunt. De hoc ipse conqueritur dicens: *Vocavi, scilicet per legem & prophetas, & aliorum doctorum exteriora documenta, & renuistis. Extendi manum meam, dando vobis multa beneficia, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, quod vobis sæpius inspiravi. Et increpationes meas, id est, flagella mea, quæ aliquando vobis infixi, neglexistis; ideo subdit: Ego quoque in interitu vestro ridebo.*

Secundo ponitur nuncii magna fidelitas, cum dicitur: *Misit servum suum, id est, secundum Greg. ordinem prædicatorum, dicere invitatis ut venirent, quia parata sunt omnia.* Quia paratus est locus: *Vado parare vobis locum.* Paratæ sunt menis: *Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Paratus est panis: *Paratum de celo panem præstitisti illis.* Parata sunt fercula: *Tauri mei & altitia occisa sunt, & omnia parata sunt, venite ad nuptias.* Paratum est vinum: *Bibite & inebriamini charissimi.* Parati sunt servitores, id est angeli. *Omnes sunt administratorii Spiritus in ministerium missi.* Paratus est ipse pincerna, id est, Christus. *Præcinget se, & faciet illos discumbere & transiens ministrabit illis.* Non restat ergo nisi ut manus lavemus, id est, corda mundemus: *Secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi.*

Tertio notatur vocatorum diversitas magna; nam secundum Greg. tres fuerunt differentiarum vocatorum. Quidam enim vocantur, & venire contemnunt: alii vocantur & veniunt: alii compelluntur ut intrent.

Illorum autem qui vocantur, & venire contemnunt, tres sunt differentiarum, secundum August. de verbis Domini, scilicet superbi, avari,

Isai. 63.

Can. 3.

Quomodo eos vocaverit.

Gregor.

Prov. 1.

Luc. 14.

Joan. 14.

Luc. 12.

Sap. 16.

Matth. 22.

Can. 5.

Heb. 1.

Luc. 12.

Psal. 17.

Vocatorum differentia. Gregor.

Terrenum
Dominium
non aman-
dum.

Psal. 130.

August.
Notandum.

Eccl. 14.

Psal. 118.

avari, & luxuriosi. Excusatio igitur primi pertinet ad superbos qui dixit: *Villam emi*, id est, dominatum terrenum multo labore acquisivi, vel infelici commercio, scilicet pretio animæ sive regni cælestis comparavi, *rogo te habe me excusatum*. Gregor. Humilitas est in voce, sed dum venire contemnit, superbia est in actione. Fatuitas autem istius notatur non tantum in hoc quod dominatum tam care emit, sed etiam in hoc quod dixit: *Necessè habeo exire & videre illam*. Prius enim debuit videre quam emere. Nullus autem dominatum terrenum tam care emeret, si bene videret & consideraret, Primo ipsius brevitatem: *Omnis potentatus brevis vita*. Secundo ejus periculum & anxietatem; Rami enim arboris qui sunt in imo, sunt in quiete, qui autem sunt in vertice semper sunt in agitatione. Refert Valerius, quod cum quidam rex deberet coronari, coronam in manu tenens dixit: O nobilem magis, quam felicem coronam; quam si quis cognosceret, quam multis periculis & sollicitudinibus sit plena, nec humi jacentem tollere vellet. Tertio ejus præcipitii immanitatem, quia quanto altior ascensus tanto gravior casus. Cecidit Petrus, sed de infimo, ideo statim resurrexit. Cecidit David, sed de plano, quia se in altum non extulit, juxta illud: *Domine non est exaltatum cor meum*; & ideo cito surrexit. Cecidit Adam, sed de alto, quia de Paradiso, & ideo cum difficultate surrexit, quia cum morte Christi. Cecidit Lucifer, sed de altissimo cælo, ideo nunquam surgere potuit. Excusatio secundi pertinet ad avaros, qui dixit: *Juga boum emi quinque*. Per quinque juga boum intelliguntur quinque sensus corporis; & dicuntur juga, quia secundum August. instrumenta sensuum combinantur. Duo enim sunt oculi, duæ aures, duæ nares, duo instrumenta gustus, lingua scilicet, & palatum, duæ manus cum quibus sit maxime tactus. Sicut igitur boves terram versant, sic sensus avari circa terrena delectantur. Magis enim delectantur ejus oculi in videndo massam auri, quam corpus Christi. *Insatiabiles oculi cupidi*. Plus delectantur ejus aures in audiendo aurum, quam verbum Dei. Non erat talis propheta qui dicebat: *Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti*. Nares ejus semper vellent a remotis nundinas odorare, ut illuc posset currere; tales sunt similes vulturi, qui a remotis odorat fœtorem cadaverum, & illuc currit. Et quæ sunt ista cadavera nisi aurum & argentum, quorum unum secundum Bernard. est lutum rubeum, aliud lutum album? Citius autem currit avarus ad nundinas quam ad missas; citius ad mercationes, quam ad prædicationes. In ore autem avari dulcior est nominatio auri, quam nominatio verbi Dei. Non erat talis Propheeta qui dicebat: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua*, &c. Manus etiam avari libentius tangunt aurum & argentum, quam san-

ctum Evangelium; & tamen divitiæ spinæ sunt: & magis delectantur in tangendo illas spinas, quam lilia vel rosas. *Esse sub sentibus delicias computabant*. Excusatio tertii pertinet ad luxuriosos qui dixit: *Uxorem duxi, & ideo non possum venire*. Si uxor hic accipitur proprie, falsum dixit; si autem accipit pro carnali voluptate, verum dixit. Gregorius: Nonnulli in conjugio non fecunditatem proles, sed desideria expetunt voluptatis; & idcirco per rem justam figurari potest, non immerito res injusta. Hic igitur voluptuosus ad cælestem cœnam venire non potest, non debet, non est dignus. Non potest, quia est compedibus alligatus: *Inveni amariorem morte mulierem quæ laqueus venatorum est*, &c. Non debet, quia est fœdatus: *Computruerunt jumenta in stercore suo*. Non est dignus, quia est sordida veste indutus. *Odientes eam, quæ carnalis est, maculat tunicam*. Si enim indignus fuit stare in nuptiis qui non habuit vestem nuptialem, multo fortius qui habuit vestem vituperabilem.

Deinde ponitur secunda differentia vocatorum, illorum scilicet qui vocantur & veniunt; unde dicitur: *Pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc*. Et possunt intelligi literaliter, quia secundum Gregor. infirmi quique & in hoc mundo despecti plerumque tanto celerius vocem Dei audiunt, quanto in hoc mundo non habent unde delectentur. Vel possunt intelligi spiritualiter, ut dicit Gloss. Sicut peccatores fuerunt qui venire noluerunt, ita & peccatores sunt isti qui veniunt; sed peccatores superbi respuuntur, & humiles eliguntur. Horum autem quatuor sunt genera: Quidam autem peccant per torporem & negligentiam; isti sunt pauperes, quasi parum operantes: Alii per fragilitatem humanam; isti sunt debiles sicut fuit Petrus qui timore mortis Christum negavit: Alii per ignorantiam; isti sunt cæci, talis fuit Paulus, qui dicit: *Ignorans feci in incredulitate*. Alii per certam malitiam; isti sunt claudi, qui unum pedem volunt habere in cælo & alterum in terra. Omnes isti aliquando reatum suum cognoscunt, & ad Deum veniunt.

Deinde ponitur tertia differentia vocatorum, illorum scilicet, qui compelluntur, cum dicitur: *Exi in vias & sepes, & compelle intrare*. Isti sunt qui per longam consuetudinem in peccatis indurantur, qui dicuntur morari in viis, quia dæmonibus sunt pervii. *Vadent & venient super eum borribiles*. Et dicuntur morari in sepibus, quia spinas peccatorum colligunt, in quibus comburuntur, & in quibus serpentes infernales morantur. Tales vix aut nunquam convertuntur nisi compellantur: istam autem compulsionem facit adversitas. Gregor. Mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.

Ad cælestem
cœnam qui
venire non
possunt.
Eccl. 7.

Joël. 1.

Jud. 13.

Matth. 22.

Gregor.

Peccatorum
genera 4.

1. Thim. 1.

Job. 30.

Greg.

pellunt. Augustinus: Felix necessitas quæ ad meliora nos compellit. Idem: Si foris inveniatur necessitas, nascetur intus voluntas. Seneca: Infirmi gratias ago, quæ cogit me non posse, quæ non debeo velle.

SERMO II.

1. De Matrimonio, 2. Virorum, mulierumque regulas comprehendens.

UXOREM duxi, & ideo non possum venire. Non dixit iste, virginitatem vovi, aut continentiam promisi, & ideo non possum venire, sed dixit: *Uxorem duxi, &c.* Certum est autem quod qui uxorem ducunt, ad cælestem cœnam venire possunt; sed ideo dicuntur non posse, quia non ita libere, nec ita expedite possunt venire conjuges sicut virgines vel continentes, ex eo quod plura habent inducentia ad malum, & plura retrahentia a bono. *Qui sine uxore est, sollicitus est quæ sunt Domini, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est, &c.* Nihilominus tamen, ut dictum est, venire possunt, si ordinem matrimonialem servare volunt. Deus enim matrimonium in Paradiso instituit, quando dixit: *Crescite & multiplicamini.* &c. Si igitur graviter peccat qui frangit Ordinem quem instituit August. vel Benedictus, multo gravius peccant qui ordinem frangunt quem instituit ipse Deus; & quia quilibet ordo habet regulam suam, ideo in isto ordine matrimoniali data est regula & viris per se, & uxoribus per se. Quia enim sunt diversarum conditionum, morum, & voluntatum, ideo oportuit quod cuilibet daretur sua regula spiritualis.

1. Cor. 7.

Gen. 1.

Virorum
regula erga
mulieres 4.
habet capita.

Regulam autem virorum fecit & dictavit Paulus Apostolus, & habet quatuor capitula.

Primum est quia viri uxores suas debent instruere & regere. Istud capitulum ponit dicens: *Mulieres viris subditæ sint sicut domino, quemadmodum vir caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesiæ.* Ex quo igitur vir caput est mulieris, debet eam instruere & regere, leges ei imponendo prout viderit expedire. Quædam enim sunt matronæ probatæ: istis non sunt leges imponendæ, sed suæ libertati sunt penitus relinquendæ: Sed quædam mulieres sunt probatæ & honestæ & fortes ad resistendum vitiis: talium enim vita virum non sollicitat, sed delectat. *Mulier fortis oblectat virum suum.* Quædam sunt suspectæ; istæ legibus subarctandæ & sub manu viri arcendæ, alias magnum periculum est. Unde dicitur de muliere suspecta: *Si non ambulaverit ad manum tuam confundet te in conspectu inimicorum tuorum.* Quædam sunt mediæ quæ adhuc non sunt be-
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

ne probatæ: istæ nec nimis sunt arctandæ, nec nimis relaxandæ, sed sunt prius probandæ. Si enim amicus antequam homo de eo confidat est probandus, multo fortius uxor. *Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile ei teipsum credas.* Eccl. 6.

Secundum capitulum est, quia vir debet uxorem suam discrete diligere. Istud capitulum Apostolus ponit ibidem dicens: *Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam*, id est, diligite eas amore discreto & ordinato. Quod quidem fit quando servatur quod dicitur: *Qui habent uxores tanquam non habentes sint.* Ille habet uxorem, & non habet, qui tempore debito scit operi conjugali intendere, & tempore debito abstinere: de quo tempore dicit Chrysost. super Matt. Abstinete a menstruata, abstinete a prægnante, quando etiam dies festus est, & dies jejunii. Ex his habetur quod quatuor temporibus est abstinendum, id est, tempore menstrui, quia sicut dicit Hieron. tunc concipiuntur pueri membris damnati, scilicet claudi, cæci, leprosi, elephantici; tunc cunctis patebunt peccata parentum. Abstinendum est etiam tempore prægnationis quod etiam bestię observant; dicitur enim in lib. de natura animalium, quod elephas fœminam suam prægnantem non tangit. Abstinendum est etiam tempore festo, & jejuniis. August. Tempore processionis & juniorum non licet conjugibus convenire, quia tunc a licitis abstinendum est, ut facilius impetretur, quod postulatur.

1. Cor. 7.

Ab uxoribus
quando ab-
stinendum.

Hier.

August.

Tertium capitulum est quod viri debent uxoribus in necessariis providere; istud capitulum ponit ibidem dicens. *Qui suam uxorem diligit semetipsum diligit:* Nemo enim carnem suam unquam odio habuit sed nutrit Gloss. Cibo & potu. Et fovet. Gloss. vestimentis. Non tamen debent viri permittere quod Uxores suæ nimis vane se ornent. Talis enim ornatus reprehensibilis est quaduplici ratione. Una sumitur ex parte ipsius mulieris quantum ad animam, quia Christum in anima sua induere non potest. Unde super illud. *Quarum non sit capillatura*, dicit Glossa, sicut Cypr. ait, serico & purpura indutæ, Christum induere non possunt, auro, argento, monilibus, & margaritis exornatæ, ornamenta cordis & pectoris perdiderunt, quod de illis intelligendum est, quæ se ornant ad animas capiendas. Secunda sumitur ex parte ejusdem, quantum ad corpus quod est cinis & pulvis. Stultus autem esset ille qui cinerem & pulverem vellet in sacco serico custodire. Chrys. super illud, *Induebatur purpura & bysso*, dicit: Pulverem & cinerem purpura & bysso tegebat. Tertia ratio sumitur ex parte Christi, quia Christus tales non cognoscit. Cum enim per diversos colores faciem suam transmittunt, Christus non cognoscit quod ibi non creavit. Hieron. Qua fiducia erigis ad cælos vultus, quos

Ornatus
superfluous
quare repre-
hensibilis.

1. Pet. 3.

Chrys.
Luc. 16.

Hieron.

Y

Mulierum
diversitas.

Eccl. 16.

Eccl. 25.

Chrysof.

quos conditor non cognoscit. Quarta fumi-
tur ex parte proximi, quem mulier cito de-
cipit & ad concupiscentiam trahit. Chrysof.
super Matt. Si se mulier decoraverit ut ocu-
los hominum ad se trahat & vocaverit, & si
plagam non intulerit, extremam tamen vin-
dictam dabit, venenum enim obtulit, etsi
nullus qui bibat inventus sit.

Col. 3.

Quartum capitulum est, quia non debent
uxoribus suis nimis rigidi & duri esse. Istud
ponitur cum dicitur: *Viri diligite uxores
vestras & nolite amari esse ad illas.* Talis
enim amaritudo est causa discordiæ inter illos,
quæ multum Deo displicet; sicut & concor-
dia multum placet. *In tribus bene placitum
est spiritui meo.* Et sequitur. *Vir & mu-
lier bene sibi consentientes,* quod enim non
bene convenient culpa aliquando est ex par-
te viri, aliquando ex parte uxoris, aliquan-
do ex parte utriusque. Et super hoc potest
poni tale exemplum. Si quis enim ferrum
ferro vult jungere, oportet quod utrumque
per ignis exustionem mollescat. Si enim
utrumque fuerit durum vel alterum istorum,
non poterunt conjungi. Quando igitur vir
est nimis severus, & uxor nimis aspera, tunc
ambo sunt duri, & ideo non poterunt paci-
ficari. Quando vir est benignus & uxor su-
perba, vel e converso uxor mansueta & vir
severus, non poterunt bene convenire. Oportet
ergo quod uterque mollescat, quod
scilicet vir habeat benignitatem & uxor man-
suetudinem, & tunc fiet quod dicit scriptura,
quod multum placent Deo vir & mulier sibi
bene consentientes.

Eccl. 25.
Vir & mu-
lier quare
non bene con-
veniunt.

Tob. 10.

Secunda regula est ipsarum mulierum quæ
traditur cum dicitur: *Dimiserunt filiam ire,
monentes eam honorare soceros, diligere
maritum, regere familiam, gubernare do-
mum, & se ipsam irreprehensibilem exhi-
bere.* Et habet ista regula quinque capitula,
& ideo est major quam regula virorum, quæ
habet tantum quatuor. Quia enim mulier
magis deficit in discretione, ideo majori in-
diger eruditione.

Uxorum re-
gula 5. habet
capita.

Primum capitulum est, quia debet foc-
ros honorare, justum est enim ut tanquam
patrem & matrem soceros honoret, cum ipsi
eam sibi in filiam associant. Unde & focer
a sociando nomen accepit; sed sæpe contra-
rium fit. Unde Hieron. contra Jovinian.
In quadam regione consuetudo est, ut nurus
altera die postquam traducta est, a focu ol-
lam mutuo petat, cui illa statim negat, ut
comprobet illud Terentii verum esse, omnes
focrus oderunt nurus.

Secundum capitulum est quod debet vi-
rum diligere & hoc amore casto & singulari.
De quo amore dicit Chrys. super Mar. Ecce
si vir habeat uxorem quomodo cognoscitur
plena uxoris dilectio. Uxor neminem debet
putare sapientiore quam virum suum, & si
alter sit sapientior, tamen illa sapientiore

intelligere non debet. Uxor neminem for-
torem debet putare quam virum suum, &
si alter sit fortior, tamen illa intelligere non
debet alterum fortorem. Uxor neminem
debet putare formosorem quam virum suum;
& si alter sit formosior, non tamen debet
sibi apparere. Perfectum enim odium &
perfectus amor, verum rerum iudicium non
cognoscit, ut puta si perfecte odias aliquem,
qualiacumque fuerint apud illum, omnia
tibi displicent, sive quæ dicit, sive quæ agit.
Et si vere bona sint, tamen tibi displicent,
& mala videntur. Sic & si perfecte aliquem
amas, quæcumque sunt apud eum, placent
tibi, sive quæ loquitur sive quæ agit, & si
vere mala sunt, tamen tibi bona videntur.

Tertium capitulum est, quia debet fami-
liam suam regere, sicut dicitur. *Qui suo- 1. Thim. 5.
rum & maxime domesticorum curam non
habet, fidem negavit.* Gloss. Operibus etsi
non verbis, quia proximum non diligit: &
est infideli deterior. Gloss. quia hic verita-
tem nondum cognoscit vel promisit. Sed de
multis mulieribus potest dici illud. *Filia Thren. 4.
populi mei crudelis, quasi struthio in deser-
to.* Struthio ova sua terra cooperit, & abi-
ens ea derelinquit; quæ sæpe a bestiis con-
culcantur. Sic sunt multæ quæ permittunt
filios suos terrenis affectibus involvi, & a
dæmonibus conculcari, & ipsæ non curant.

In hoc tamen sunt struthionibus crudelio-
res, quia illi super ova conculcata faciunt
magnum planctum; istæ autem super filios à
dæmonibus conculcatos non plangunt. De
hoc filii in iudicio conquerentur: *De patre Eccl. 41.
impio conqueruntur filii, quia propter illum
sunt in opprobrium.*

Quartum capitulum est, quia debet do-
mum suam gubernare, & ideo oportet ipsam, *Ad domum
tria habere; scilicet sapientiam, ut omnia gubernan-
sapienter disponat. Sapiens mulier ædificat dam qua
domum suam, insipiens quoque extructam necessaria.
manibus destruit.* Diligentiam ut sollicite Prov. 14.
cuncta promoveat: *Mulier diligens corona Ibid. 12.
est viro suo, &c.* Et providentiam, ut suo
tempore necessaria cunctis provideat. Pro-
pter ista tria dicitur de muliere forti: *Ope- Prov. ult.
rata est consilio manuum suarum,* ecce quam
sapienter; *& de nocte surrexit,* ecce quam
sollicita, *& dedit prædam domesticis suis,*
ecce quam provida.

Quintum capitulum est, quia debet se
irreprehensibilem exhibere, ut scilicet nul-
lam maculam habeat, nec in vita, nec in
fama, nec in conscientia; & istas maculas
suas in triplici speculo debet videre. Primum *Specula
videndi
maculas.*
speculum est sacra scriptura, sive Dei præ-
cepta. Greg. Specula sunt Dei præcepta in
quibus animæ sanctæ semper aspiciunt, ut si
quæ in eis sunt scelerates deprehendant. Se-
cundum speculum est vita Christi, ad cujus
patientiam, humilitatem & pietatem se de-
bet speculari. Bernard. super Cant. Utrum- Bernard.
que

que mihi es Domine, & speculum patiendi & pretium redimendi. Tertium speculum est exemplum ancillarum Christi. Si enim mulier dicit se non posse imitari vitam sanctorum virorum, saltem imitetur vitam sanctarum, scilicet Magdalene, Agnetis, Cæcilie, & cæterarum. Omnes autem maculas quas mulieres deprehenderint, ad ista specula lavare debent in confessione vera. In hujus significationem in lavatorio Templi erant specula. Bernardus: Ama confessionem si affectas decorem. Confessionem enim jungitur decor. *Confessio & pulchritudo in conspectu ejus.* Sed sunt multæ quæ libentius viderent facies carnis suæ in speculo vanitatis, quam facies mentis suæ in supradictis speculis. Hieronymus: Mulier ad speculum pingitur, & in contumeliam artificis conatur pulchrior esse, quam nata est.

Exod. 38.

Psal. 95.

Hier.

SERMO III.

De quadruplici cæna.

Cæna quadruplex.

Dico autem vobis, quod nemo illorum virorum qui vocati sunt, gustabit cænam meam. Ex eo quod dicit Dominus: Nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cænam meam, dat intelligere quod gustabunt aliam cænam quæ non est sua. Ideo notandum quod est quadruplex cæna, scilicet corporalis, spiritualis, infernalis, & cælestis.

In cæna corporali debent refici pauperes. Cum facis cænam vel prandium, voca pauperes ac debiles, cæcos & claudos. Sciendum est autem quod antiqui comedebant tantum semel in die, & in loco communi, & communiter. Et quia tantum semel in die comedebant, ideo cænam appellabant, quia post cænam nulla comestio restat. Quia etiam comedebant in loco communi & communiter, ideo cæna similiter dicebatur, à *cænon* quod est commune. Ex primo igitur ostendebant suam frugalitatem; tantæ enim erant abstinentiæ quod contenti erant una comestione in die. Et secundo ostendebant suam honestatem; ideo enim in loco communi & evidenti comedebant, ne occasione secreti loci lascivi fierent, vel verba detractoria resonarent. Ex tertio ostendebant suam liberalitatem, quia non singulariter sed communiter comedere volebant, & ideo peregrinos & hospites ad sua convivia advocabant. Exemplo igitur antiquorum & nos ista tria in nostris conviviis habeamus. Primo temperantiam & frugalitatem. *Utere quasi homo frugibus quæ tibi apponuntur. In multis escis erit infirmitas.* Et infra. *Propter crapulam multi perierunt, qui autem abstinens est adjiciet vitam.* Unde refert August. tria documenta se à beato Ambrosio didicisse. Unum est ne officium militandi aliquibus suadeat, ne fortè ipsi calumnias & expoliationes exercent. Secundum ne uxorem alicui pe-

Eccl. 31.

Ibid. 37.

Documenta sancti Ambrosii.

rat, ne fortè ipsi conjuges malè inter se convenient & sibi maledicant. Tertium ne ad convivium invitatus accedat, ne fortè ibi temperantiæ modum perdat. Secundo debemus habere honestatem, ne scilicet, in nostris conviviis fiant lasciva solatia. *Cythara & lyra & tympanum in conviviis vestris, &c.* Et ne ibi dicantur verba detractoria: *Noli esse in conviviis potatorum, nec in commensationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt.* Illi carnes ad vescendum conferunt, secundum Glossam, qui in locutione vicissim proximorum vitia dicunt. Ideo August. contra pestem detractionis hos versus in mensa sua habebat inscriptos.

*Quisquis amat dietis absentum rodere vitam,
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.*

Tertio debemus habere pietatem, ut peregrinos & pauperes in nostris conviviis habeamus. *Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea.* Econtra dicit avarus: *Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus, & nescit quod tempus prætereat & relinquat omnia aliis & ipse moriatur.*

Job. 31.

Eccl. 11.

Secunda est cæna spiritualis, quam Deus fecit cum anima. *Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum & cænabo cum illo, & ille mecum,* hoc est, ponemus ad symbolum. Peccator enim pœnitens debet in ista cæna ponere tria fercula, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem: Deus autem tria alia ponit, scilicet misericordiam, gratiam, & gloriam. De ista cæna dicitur: *Fecerunt ei cænam ibi,* id est Christo, scilicet, Martha & Maria. Lazarus vero erat unus ex discumbentibus. Per Martham significantur activi, per Mariam contemplativi, per Lazarum de novo à peccato resuscitati. Cænat igitur Christus cum activis, quia delectatur in eorum operatione: cænat cum contemplativis, quia delectatur in eorum devotione; cænat cum pœnitentibus & de novo conversis, quia delectatur in eorum conversione. *Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filie regum in honore tuo.* Per myrrham quæ amara est intelligitur contritio. Per guttam quæ secundum Glossam expellit tumorem, intelligitur humilitas. Per casiam, quæ secundum Glossam nutritur in aquis, intelligitur fides quæ datur in baptismo. Filii igitur regum, id est, animæ sanctorum quæ se bene gerunt, quæ sunt domus eburneæ, id est, puræ & castæ, & quorum vestimenta, id est, opera aromatibus virtutum sunt plena, Christum multum delectant. Delectatur enim in contritione pœnitentium, in humilitate contemplativorum, & in fide formata activorum. Sicut enim contritio necessaria est de novo conversis, & fides formata necessaria est

Apoc. 1.

Joan. 12.

Psal. 44.

activis, sic humilitas necessaria est contemplativis. Nemo enim potest ascendere ad Deum, nisi habeat humilitatis gradum. August. Tutam securamque vitam sibi molitur humilitas, levans cor ad Deum non contra Deum.

Apoc. 16. Tertia cœna est infernalis, de qua dicitur: *Venite, congregamini ad cenam magnam Dei, ut manducetis carnes regum, &c.* In ista cœna dabitur duplex panis. Unus durissimus qui nunquam poterit digeri, scilicet mors æterna. *Mors depascet eos. Savis est homini panis mendacii.* Et post sequitur: *Implebitur os ejus calculo.* Sicut enim calculus non potest masticari nec digeri, sic mors eos depascet, & tamen nunquam poterit finire. Alius panis erit amarissimus, scilicet conscientia amara. *Panis eorum vertetur in fel aspidum intrinsecus.* Gregor. Nicenus. Mala conscientia sequitur se, imo non recedit à se, non potest foris aliquod esse remedium quando intrus est vulnus inclusum. Secundò in cœna ista dabitur duplex vinum, scilicet rubeum quod est fel draconum, & album quod est venenum aspidum & serpentum. *Fel draconum vinum eorum, venenum aspidum insanabile.* Tertiò in ista cœna apponentur carnes lixæ & assæ. Sicut enim dicitur: *Commanducaverunt linguas suas præ dolore.* Dammati quidem transibunt ab aquis nivium ad calorem nimium, ut dicitur. Quando igitur erunt in aquis nivium, tunc præ nimio dolore manducabunt linguas suas congelatas, & sic quodammodo comedent carnes lixas. Quando vero erunt in igne, tunc præ nimio dolore manducabunt linguas suas adustas, & sic quodammodo comedent carnes assas. Quantumcunque autem, & quotiescumque lingua comedatur, subito reintegrabitur, ut iterum comedatur. Et quemadmodum in magnis conviviis consueverunt sonare diversa musicorum genera, ideo in illa cœna resonabunt tria genera musicorum. Primum est stridor dentium: *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Secundum est ululatus dæmonum: *Ululabit Moab, ad Moab universus ululabit.* Moab interpretatur ex patre, & significat illum de quo dicitur: *Ex patre diabolo estis.* Moab igitur ululabit, quia dæmones majores ululabunt ad Moab. Similiter universus ululabit, quia cæteri dæmones eis respondebunt, & ad eos similiter ululabunt. Tertium est planctus communiter omnium. *Planget terra, scilicet infernalis, familie & familie seorsum.* Nam seorsum planget familia superbiorum, seorsum familia luxuriosorum, seorsum familia avarorum.

Apoc. 19. Quarta cœna est cælestis, de qua dicitur: *Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati cælestis cœna sunt.* Circa istam autem cœnam duo sunt videnda. Primò quis eam præparavit. Secundò propter quid eam præparavit.

Circa primum notandum, quod cœnam istam præparavit tota Trinitas, ita quod Pa-

ter sua fercula ibi ponit, & filius sua, & Spiritus sanctus sua. Pater enim posuit ibi tria fercula; Primò suæ faciei claram visionem: *Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est,* Secundò omnium bonorum plenam possessionem: *Tunc enim erit Deus omnia in omnibus. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Tertiò omnium voluntatum & desideriorum plenam completionem & quietationem. *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Propter ista tria dicitur: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c.* Oculus enim non sufficit videre tantam visionis claritatem, nec auris audire tantam bonorum omnium ubertatem, nec cor cogitare tantam voluntatis impletionem & tranquillitatem. Filius autem in illa cœna ponit tria fercula. Primò panem vitæ, de quo dicitur: *Ego sum panis vitæ.* Secundò satietatem in sua humanitate; unde dicitur: *Qui venit ad me non esuriat.* Tertiò satietatem in sua deitate. *Ingredietur, scilicet ad considerandam divinitatem, & egredietur, ad considerandam humanitatem, & pasqua inveniet.* Spiritus sanctus in cœna tria fercula ponit. Primò ignem quo fercula decoquantur. *Dixit Dominus cujus ignis in Sion & caminus in Jerusalem.* Secundò vinum quo Sancti inebriabuntur: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* Tertiò fructus quibus delectantur: *Fructus autem spiritus, charitas, gaudium, pax, &c.* Quamvis autem tam deliciosa cibaria in ista cœna dentur, aliqui tamen venire contempserunt, ex eo quod internæ dulcedinis experientiam non habuerunt. Gregor. in Homil. Corporales deliciæ cum non habentur, grave in se desiderium accendunt; cum autem habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt: at econtra spirituales deliciæ cum non habentur, in fastidio sunt; cum vero eduntur, in desiderio sunt. Augent enim spirituales deliciæ desiderium dum mentem satiant, quia quantò magis sapor earum percipitur, eo amplius cognoscitur, eo quod avidius ametur; & propterea non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur: quis enim amare valeat quod ignorat?

Circa secundum, scilicet propter quid Deus istam cœnam præparavit, & tam multos vocavit, sciendum quod propter hoc fecit, ut scilicet cælestis civitas suis civibus impleretur; unde dixit: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Glossa. Numero prædestinatorum fidelium, qui numerus inextpletus non remanebit. Ante ascensionem quidem Christi in cælum domus Dei in quantum ad homines omninò erat vacua, quia nullus adhuc ibi fuerat; nunc autem est semiplena: tum quia numerus sanctorum adhuc non est impletus, tum quia animæ Sanctorum adhuc non habent suam beatitudinem completam, ex eo quod eorum corpora adhuc non sunt gol-

1. Joan. 3.

1. Cor. 15.
Sap. 7.Joan. 14.
1. Cor. 2.Joan. 6.
Ibid.Joan. 10.
Isai. 31.

Psal. 35.

Gal. 5.

Gregor.

Domus Dei
quando plena
erit.

glorificata. Post iudicium autem totaliter domus Dei erit plena, quia & numerus electorum erit impletus, & quilibet Sanctus in corpore & anima erit glorificatus; unde dicitur de Christo: *In die plenae lunae reversus est in domum suam.* Sicut enim luna ali-

quando est vacua, aliquando plena, aliquando semiplena; sic domus Dei ante Christi ascensionem de animabus Sanctorum omnino erat vacua, post ascensionem fuit semiplena, sed quando post iudicium Christus in domum suam caelestem revertetur, totaliter erit plena.

Prov. 7.

DOMINICA III. POST TRINITAT.

SERMO I.

De triplici infirmorum differentia, in quorum medio Christus medicus est constitutus.

Luc. 15.

Erant appropinquantibus ad Jesum publicani & peccatores ut audirent illum, & murmurabant Iudaei & Scribae dicentes, quia hic peccatores recipit & manducat cum illis.

Sicut dicit Augustinus super Joannem, quidam sunt infirmi, sed sanabiles, quidam infirmi, sed insanabiles, quidam autem perfectè sani. Ista triplex differentia tangitur in hoc Evangelio; nam infirmi sanabiles, erant Publicani & peccatores: Infirmi insanabiles erant Scribae, & Pharisei. Perfectè autem sani, sunt iusti, qui non indigent poenitentia: In medio autem horum erat medicus constitutus.

Primò igitur ponuntur infirmi sanabiles, scilicet Publicani & peccatores, de quibus duo dicuntur, scilicet quod ad Christum appropinquabant, & quod ejus verba audire affectabant. In hoc autem quod dicitur, *appropinquabant*, ostenditur quod prius longè erant: *Longè à peccatoribus salus.* Appropinquanti autem Deo per poenitentiam Deus appropinquat per gratiam. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Ita autem elongatio & appropinquatio non fit loco, sed similitudine, vel dissimilitudine. Augustin. super Psal. Deo qui ubique est, neque per loca appropinquamus, neque ab illo per loca removemur: Appropinquare illi est simile illi fieri, recedere ab illo dissimile fieri. Et subdit Augustinus: Nonne cum vides duas res propè sibi similes, dicis, appropinquat hæc illi? Quando autem dissimiles, quamvis unâ manu teneantur, dicis longè est hæc ab illa.

Si ergo vis appropinquare, similis ei esto, si non vis esse similis elongaberis. Hæc August. Boni igitur & sunt Christo propinqui, & à Christo longinqui. Propinqui quantum ad similitudinem vitæ: Ipse enim est misericors, & ipsi misericordes. *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Ipse perfectus est, ipsi perfecti. *Estote perfecti sicut & pater vester perfectus est.* Ipse sanctus est, & ipsi sancti. *Sancti estote quia ego sanctus sum.* Sunt autem longè à Deo

tantum uno modo, scilicet quantum ad statum miseriæ, secundum quem ei dissimiles sunt. Christus enim est in statu felicitatis & ipsi in statu poenalitatis. Olim quidem Christus similis eis fuit, quando in corpore habuit mortalitatem, in anima passibilitatem, in utroque multiplicem miseriæ & poenalitatem. Sed post resurrectionem corpus ejus induit immortalitatem, anima impassibilitatem, & utrumque omnimodam felicitatem, & ideo sancti viri modò sibi dissimiles sunt, cum sint mortales, passibiles & multas poenalitates habentes. Peccatores autem à Deo longè sunt dissimiles duplici modo. Primò quantum ad statum miseriæ, quia sunt mortales & corruptibiles sicut boni. Secundò quantum ad dissimilitudinem vitæ; unde dicitur: *Sicut exaltantur celi à terra, sic exaltata sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.* Viæ quibus Christus ad nos venit, fuerunt humilitas, & pietas; cogitationes autem ejus fuerunt puræ, imò ipsa puritas. Superbus igitur non assimilatur ei in sua humilitate, nec avarus in sua pietate, nec luxuriosus in sua puritate. Dammati autem sunt longè à Deo tripliciter. Primò quantum ad statum miseriæ; licet enim habeant corpus immortale, adeo tamen erit passibile, & tot miseriis subiectum quod subsistere vix valebit. *In miseriis non subsistent.* Secundò quantum ad similitudinem vitæ; & quantum ad hoc non tantum erunt dissimiles Deo, sed etiam sanctis. Valdè enim dissimile est esse in satietate, & esurie, in ululatu & cantu, in gaudio & dolore. Ista notantur cum dicitur: *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis.* Tertiò quia erunt extra ambitum divinæ misericordiæ, & ideo dicuntur, *projici in tenebras exteriores.* Peccata enim sunt tenebræ, sed prout sunt in præsentia, sunt tenebræ interiores, quia adhuc sunt intra ambitus divinæ misericordiæ. Prout autem sunt in inferno, sunt tenebræ exteriores, quia extra ambitum divinæ misericordiæ computantur. Secundò publicani & peccatores Christi verba audire affectabant. Peccatores sunt fædi, tenebrofi & frigidi; Verba autem Dei, secundum Amb. super Psal. *Beati immaculati*, habent mundare, illuminare & accendere. Utile igitur est peccatoribus ad verba Dei accedere, quia si sunt fædi mundantur: *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.*

Peccatores à Deo, quomodo dissimiles.

Isai. 55.

Damnati quomodo longe à Deo.

Psal. 139.

Isai. 65.

Matth. 23.

Verborum Domini efficacia.

Joan. 5.

Boni Christo propinqui & à Christo longinqui sunt.

Luc. 6.

Matth. 5.

Lev. 19.

Psal. 118.

Ibidem.

Orig.

Si sunt tenebrofi illuminantur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis.* Si sunt frigidi inflammantur. *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Orig. super Josue, Scriptum est, qui appropinquant mihi approximant igni. Si autem aurum vel argentum fueris, multo rutilantior per ignem effulgebis: si autem fueris scænum vel stipula, consumeris.

Secundò ponuntur infirmi insanabiles, scilicet Scribæ & Pharisei, qui secundum Glossam dupliciter errabant, quia & se justos putabant cum essent superbi, & illos reos cum essent pœnitentes. Primus error eorum erat quia se justos putabant cum essent superbi, & ideo nullâ compassionem ad peccatores movebantur, sed contra eos potius indignabantur. In peccatore enim pœnitente, tria considerantur, scilicet vera pœnitentia, culpa præterita, & justificatio assecuta. Secundum autem Gregorium naturæ debemus compassionem sive dilectionem, culpæ distractionem, id est, distractionem correctionem. Unde ait: Oportet ut sollicitè discernamus, quia distractionem debemus vitis, compassionem naturæ. Si enim feriendus est peccator, nutriendus est proximus. Augustinus: Sic diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores. Justificationi autem assecutæ debemus congratulationem, juxta illud: *Epu- lari autem te & gaudere oportebat, quia frater tuus mortuus erat & revixit, &c.* Isti autem nec de natura curabant ut diligerent, vel compaterentur: nec de justificatione assecuta, ut congratularentur; sed tantum de culpa præterita, ut indignarentur. Gregorius in Homilia: Vera justitia compassionem habet, falsa dedignationem, quamvis & justī soleant recte peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Secundus error istorum erat, quia illos peccatores reputabant cum essent pœnitentes, & ideo contra Christum de duobus murmurabant. Primo de eo quod eos recipiebat. Secundo de eo quod cum eis comedebat: ex eo enim quod eos recipiebat, credebant ipsum coinquinari, sicut & Phariseus ex accessu peccatricis Magdalene Christum inquinari credebat. Petrus Raven.

Notandum.

Erras Pharisee, lutum tangit sol, sed lutum non inficit solem. Medicus tangit vulnera, sed ipsum putredo non corrumpit. Reus tangit justum judicem, sed ipsum maculare non potest. Et vocat hic Christum solem, medicum & judicem: Peccatorem autem vocat lutum & reum. Christus igitur qui est verus sol lutum tangebat, cum peccatores recipiebat; sed tamen ipsum lutum solem non inficiebat, sed potius sol lutum in aurum mutabat, cum peccatores justificabat. Christus etiam, qui est verus medicus, vulnera peccatorum curabat, & foetorem non sentiebat, sed foetorem fugabat cum culpam remittebat. Christus etiam qui est justus judex reos admittebat, & ipsos per justam sententiam absolvebat, dicens: *Gaudium erit coram Angelis Dei super*

uno peccatore pœnitentiam agente. Secundo contra Christum murmurabant, quia cum peccatoribus comedebat. Hoc autem Christi ex magna dispensatione faciebat; inter Judæos enim quidam erant superstitiosi, qui diligebant in aliis magnam vitæ austeritatem: alii erant terrenis assueti qui magis diligebant quamdam vitæ communitatem: alii erant curiosi qui requirebant miraculorum potestatem. Fecit igitur Christus secundum Joan. Chrysost. sicut faciunt venatores, qui per duas vias contrarias aliquod animal insequuntur, ut in alteram incidat. Misit enim Joannem Baptistam cum vita austera, ut sic converteret superstitiosos. Venit ipse cum communi vita manducans & bibens cum peccatoribus, ut sic converteret terrenis assuetos. Venit cum miraculorum potentia, ut sic converteret duos & curiosos; sed conqueritur dicens: *Venit Joannes non manducans nec bibens, & dicunt demonium habet, &c.*

Judeorum diversitas.

Matth. 11.

Gregor.

Tertio erant quidam perfecte sani, scilicet justī, qui non indigebant pœnitentiâ. Gregorius: Sunt plerique justī, in quorum vita tantum est studium, ut eis quælibet peccatorum pœnitentia proponi nullatenus possit. Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit justus, si sic facit in cælo gaudium, quando in se, quod male gesserat, per pœnitentiam damnat injustus. Tales igitur pœnitentia indigent & non indigent. Est enim pœnitentia purgans, sicut fuit pœnitentia Magdalene. Est pœnitentia ornans, sicut fuit pœnitentia Joannis Baptistæ. Bernardus: Confessio peccatorum purgat, & justum ornat. Est pœnitentia conservans quæ justum conservat à casu, juxta illud: *Castigo corpus meum, & in servitutum redigo, &c.* Perfecti igitur viri, etsi non indigent pœnitentia purgante, indigent tamen pœnitentia ornante & conservante.

Pœnitentia multiplex.

Bernard.

1. Cor. 9.

Quarto in istorum medio erat judex & medicus constitutus, qui infirmos sanabiles, id est peccatores pœnitentes recipiendos esse ostendit; & super hoc tres parabolas adduxit: Unam de ove perdita, aliam de drachma amissa, tertiam de filio prodigo revertente, quæ post istas duas ponitur immediate. Tria enim sunt quæ hominem ad miserendum inducere consueverunt, scilicet simplicitas, propinquitas, & necessitas. Ista tria similiter Deum ad miserendum inducunt. Primo nostra simplicitas; & ad hoc pertinet prima parabola de ove errante. Homo enim est simplex respectu hostis tam astuti, id est, diaboli, & ideo cito decipitur; unde clamat: *Erravi sicut ovis quæ periit, require servum tuum, &c.* Secundo nostra propinquitas, quam nobiscum contraxit. *Nusquam Angelos apprehendit, &c.* Et ad hoc pertinet secunda parabola de drachma amissa, in qua est imago Cæsaris vel regis, & subscriptio nominis. Sic & homo est ad imaginem Dei formatus, & habet subscriptionem Christi, quia à Christo dicitur Christianus: & ideo

Ad miserendum 3. nos inducunt.

Psal. 118.

Hebr. 2.

Eph. 5.

ideo Christus debet nostri misereri, juxta illud: *Nemo carnem suam unquam odio habuit, &c.* Tertio nostra necessitas & paupertas; & ad hoc pertinet tertia parabola de filio prodigo revertente, qui dixit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor.* Quando enim homo cognoscit suam miseriam & infirmitatem, tunc Deus sibi exhibet suam pietatem, unde dicitur quod *pater videns eum misericordia motus est super eum, & cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.*

SERMO II.

In quo auctoritate Divi Ambrosii ad Christum appropinquare hortamur.

Appropinquare ad Christum quare debemus.

ERant appropinquantes ad Jesum publicani & peccatores, &c. Libenter debent omnes ad Christum appropinquare, quia omnia remedia in ipso poterunt inveniri; de quibus sic dicit Ambrosius in Lib. de virginibus. Omnis anima accedat ad Christum, quia omnia Christus est nobis. Si vulnera curare desideras, medicus est: si febribus aestuas, fons est: si gravis iniquitate, justitia est: si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si cælum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quaeris, alimentum est.

Ex his verbis habetur quod debemus ad Christum accedere & appropinquare. Primo sicut vulnerati ad medicum & salvatorem, ideo dicit: Si vulnera curare desideras, medicus est. Sunt autem quædam peccata quæ vulnerant corpus, sicut gula. *In multis escis erit infirmitas.* Quædam quæ vulnerant animam, sicut superbia qua primus Angelus vulneratus fuit; unde alii Angeli qui cum eo ceciderunt sibi insultant dicentes: *Et tu vulneratus sicut & nos, nostri similis factus es.* Quædam quæ vulnerant utrumque, sicut luxuria: quæ quidem vulnerat corpus mala concupiscentia. *Convulneraverit lumbos, &c.* Et animam amara conscientia. *Statim eam, scilicet mulierem, sequitur sicut bos ductus ad victimam, donec transfigat sagitta jecur ejus.* Ista sagitta est conscientia amara; & quemadmodum sunt quædam vulnera quæ sanantur per incisionem, quædam per adustionem, quædam per emplastri appositionem, ideo iste medicus vulnus gulæ sanandum docet per incisionem, quia inordinatus gulæ appetitus est penitus refecandus. Unde dicitur: *Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ posita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo.* Ille in gutture suo cultrum statuit, qui inordinatum gulæ appetitum abscidit. Vulnus superbiæ per emplastri appositionem, id est passionis Christi meditationem sanari debet. August. super illud: *Factus est obediens usque*

ad mortem; Ecce habes humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. Quid igitur intumescis o homo? o pellis morticina quid tenderis? o sanies fœtida quid inflaris? Princeps tuus humilis & tu superbus. Vulnus luxuriæ per adustionem, id est per adustivam carnis mortificationem, sicut petebat Propheta dicens: *Ure renes meos & cor meum.* Psal. 15.

Secundo debemus ad Christum accedere, sicut æstuati ad refrigerantem, ideo subdit: Si febribus æstuas, fons est. In præsentī vita boni & mali æstus multipliciter patiuntur: Nam boni activi & conjugati patiuntur æstum tribulationum, *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi.* Interl. scilicet conjugati pro necessariis rebus. Contemplativi patiuntur æstum tentationum, quia ob humilitatis custodiam aliquando à Deo molestari permittuntur, sicut patet in Apostolo usque ad tertium cælum raptō. Mali autem aliquando patiuntur æstum avaritiæ, aliquando carnalis concupiscentiæ, aliquando furentis superbiæ: Omnes autem isti ad Christum fontem accedant, & ibi refrigerium invenient. *Erit fons patens domui David & habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris & menstruata.* Per David qui interpretatur *manu fortis*, intelliguntur activi; Per Jerusalem, quæ interpretatur *visio pacis*, intelliguntur contemplativi: Nomine autem peccatoris signantur avari & superbi; nomine vero menstruata, luxuriosi. In isto igitur fonte activi inveniunt refrigerium patientiæ, contemplativi refrigerium devotionis internæ, cæteri peccatores refrigerium misericordiæ. *Invenietis refrigerium animabus vestris.* 1 Cor. 7. 2 Cor. 12. Zac. 13. Inve. Hier. 6.

Tertio debemus ad Christum accedere sicut gravati ad justum relevatorem, ideo subditur: Si gravis iniquitate, justitia est. Mundus gravat nostram irascibilem trahendo ad impatientiam, Diabolus nostram rationalem decipiendo per fraudulentiam, caro nostram concupiscibilem inflammando per malam concupiscentiam: sed tales sic gravati ad Christum accedant, & ipse de talibus justitiam faciet, scilicet de persecutoribus mundi, quia ad nihilum eos deducet: de diabolo, quia ejus fallacias detegit: & de carne, quia eam rationi subjiciet. *Nunc judicium est mundi, quoad primum. Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, quoad secundum; Et ego si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum, quoad tertium.* Tunc Christus omnia quæ sunt in homine ad se trahit, quando corpus & animam sibi subjicit, ut jam caro animæ non resistat, sed utrumque Deo serviat, juxta illud: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Joan. 12. Psal. 81.

Quarto debemus ad Christum accedere sicut fatigati ad auxiliatorem, ideo subdit: Si auxilio indiges, virtus est. Indigemus enim auxilio Christi & in vita & in morte & post mor-

Eccl. 37.

Isai. 14.

Job. 15.

Prov. 7.

Peccatorum diversa remedia.

Prov. 23.

Phil. 2.

Psal. 72.

mortem, & ideo ad Christum accedamus, ut nobis ferat auxilium in vita, conservando à casu peccati: in morte, custodiendo à laqueis diaboli: & post mortem, deducendo ad gloriam cæli. *Tenuisti manum dexteram meam*, à peccatis scilicet, me in vita conservando; *& in voluntate tua deduxisti me*, in morte scilicet à laqueis diaboli me custodiendo; *& cum gloria suscepisti me*, post mortem scilicet in cælum me deducendo.

Mors triplex.

1. Cor. 15.

Isai. 43.

Ibid. 52.

Quinto debemus ad Christum accedere, sicut mortui ad vivificatorem, ideo subdit: Si mortem times, vita est. Est autem triplex mors, scilicet naturæ, culpæ & gehennæ. Qui igitur ad Christum accedit, non debet timere mortem naturæ, quia corpora suscitabit. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Neque mortem culpæ, quia omnem culpam delebit. *Ego sum*, inquit, *ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum ultra non recordabor.* Nec mortem gehennæ, quia ipsam præcipitabit: *Præcipitabit Dominus mortem in sempiternum, & auferet omnem lachrymam ab omni facie.*

Joan. 13.

Isai. 30.

Notandum.

Exod. 5.

Psal. 106.

Matth. 3.

Sexto debemus ad Christum accedere sicut peregrini & errabundi ad ductorem, ideo subdit: Si cælum desideras, via est. Ipse enim via est, & ductor viæ, & terminus viæ, juxta illud: *Ego sum via, veritas & vita.* Ista via est pœnitentia, de qua dicitur: *Hæc est via ambulate in ea, neque ad dexteram neque ad sinistram declinabitis.* A pœnitentia enim non debemus declinare neque per adversa, neque per prospera. Ista via est multum brevis, quia tantum continet tres dietas. Primam dietam facit contritio, secundam confessio, tertiam satisfactio. Ista est via trium dierum, qua ab Ægypto, id est, peccato receditur, ut Deo gratum sacrificium offeratur. Eodem modo via quæ ducit ad infernum habet similiter tres dietas. Primam facit malus consensus, secundam malum opus, tertiam mala consuetudo. Ductor autem in via pœnitentiæ est Christus, qui est veritas, & ideo anima errare non poterit in hac via. Licet enim una sit via quæ ducit ad infernum, alia quæ ad limbum, alia quæ ad purgatorium, alia quæ ad cælum: iste tamen ductor omnes vias novit, & ideo animas Sanctorum per bonam viam deducit. *Deduxit eos per viam rectam, ut ivent in civitatem habitationis.* Terminus hujus viæ est vita beata, juxta illud: *Agite pœnitentiam, appropinquavit enim regnum cælorum.* Libenter igitur per hanc viam ire debemus, & propter viæ brevitatem, & propter ductoris talis societatem, & propter termini tantam utilitatem.

Septimo debemus ad Christum accedere sicut tenebrosi ad illuminatorem, ideo subdit: Si tenebras fugis, lux est. Istæ autem tenebræ quas debemus fugere, sunt tenebræ infernales, ubi sunt tenebræ superiores quæ

causantur ex absentia visionis divinæ; Tenebræ inferiores, quia ipsa infernalis regio est tota de se tenebrosa; Tenebræ interiores, quia ipsæ animæ, & conscientiæ tenebrosæ erunt; Et tenebræ exteriores, quia ipsi demones tenebrosi sunt, qui erunt damnatorum socii. Sed illi qui ad Christum accedunt, istas tenebras fugiunt & lucem inveniunt. Habent enim lucem à superiori, scilicet visionem Dei. *Claritas Dei illuminabit eam*, Apoc. 21. *& lucerna ejus est agnus.* Ab inferiori, scilicet mansionem claram. *Luce splendida fulgebis.* Ab interiori, scilicet, lucidam animam: *Implebit Dominus splendoribus animam tuam.* Et ab exteriori, scilicet societatem fulgidam & jucundam. *Fulgebunt jussi, & tanquam scintillæ in arundinetis discurrent.* Tho. 13. Isai. 58. Sap. 3.

Octavo debemus ad Christum accedere sicut famelici ad cibatorem, ideo subdit: Si cibum quæris, alimentum est. Notandum autem, quod filii Israël dum exirent de Ægypto, triplicem habuerunt cibum, scilicet farinam Ægypti, qua deficiente habuerunt manna deserti, quo deficiente habuerunt fructus terræ promissionis. Peccatores quidem pascuntur farina Ægypti, id est, delectatione peccati, de qua fit panis diaboli: qui licet videatur esse dulcis, juxta istud: *Homini fornicario omnis panis dulcis*, in futuro tamen multum erit amarus. *Panis in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.* Sed cum defecit ista farina peccati, tunc anima reficitur manna, id est, gratia Dei. *Panem cæli dedit eis. Cibavit eum pane vite & intellectus.* Quando vero labor deserti, id est præsens vita finitur, tunc anima reficitur fructu terræ promissionis, id est, dulcedine cælesti satiatur: qui quidem fructus causatur ex contemplatione Deitatis, & ex visione humanitatis. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini filii merces, &c.* Hoc refertur ad visionem Divinitatis, quia secundum Augustinum, Visio est tota merces: *Fructus ventris*, hoc refertur ad visionem humanitatis, quia fuit benedictus fructus ventris Virginis benedictæ. Notandum.

SERMO III.

Quomodo de pœnitente peccatore gaudent Angeli, atque tota Trinitas.

G Audium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, &c. Magna & pretiosa est pœnitentia peccatoris, de qua Angeli in cælo faciunt tantum festum; non enim dicuntur gaudere de tam gloriosa Dei visione, de qua dicitur: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Nec de sua tam jucunda jubilatione, de qua dicitur: *Laudate eum omnes Angeli ejus.* Nec de sua tam dulci epulatione, de qua dicitur: *Ego cibo invisibili & potu qui ab hominibus videri non potest utor.* Sed dicuntur gaudere de nostra conversione, ideo dici-

dicitur: *Gaudium erit coram Angelis Dei, &c.* In quibus verbis tria tanguntur. Primum est Angelorum lætitia, cum dicitur: *Gaudium erit in cælis coram Angelis Dei.* Secundum est lætitiæ materia, cum subditur, *super uno peccatore.* Tertium est materiæ causa cum subditur, *pœnitentiam agente.*

De nostra
conversione
gaudent
Angeli tri-
pliciter.

Circa primum notandum est quod de nostra conversione non tantum Angeli gaudent, sed etiam tota Trinitas gaudet. Angeli enim gaudent triplici de causa. Primo quia vident suæ custodiæ tam gloriosum fructum; cuilibet enim homini Angelus ad custodiam delegatur: & dum est in utero, ne ibi a diabolo suffocetur: & dum est egressus ex utero, ne forte a baptismi gratia impediatur: & dum est in mundo, ne forte ad peccata plurima protrahatur: & dum exit de mundo, ne forte a diaboli laqueis teneatur. Sicut enim medicus gaudet, quando videt erga infirmum suæ curationis fructum; sic Angelus multum gaudet, cum videt circa hominem suæ custodiæ effectum. De contrario autem multum dolet, juxta illud: *Angeli pacis amare flebunt.* Secundo gaudent, quando vident ex peccatoribus conversis suum adimpleri numerum. Sive enim tot ascendant de hominibus quot angeli ceciderunt, sive quot steterunt, manifestum est, quod eorum ruina debet de hominibus reparari, ideo multum gaudent, quando peccatores convertuntur, ut de ipsis eorum numerus reparetur. Ideo in Christi resurrectione, per quam peccatores sunt justificati, Angelus totus festivus apparuit ostendens suam lætitiā in aspectu, qui instar fulguris fuit coruscans, in habitu, qui instar nivis fuit candidus; in affatu, qui dulcis fuit & amœnus, quando dixit mulieribus: *Jesum queritis crucifixum, &c.* Tertio gaudent, quando vident in laudando Deum tale se habere consortium. Olim quidem laudabat Deum sola natura angelica: sed nunc addita est natura humana, & ideo modo veraciter dici potest illud: *Cum me laudarent astra matutina;* hoc spectat ad laudem Angelorum; & *jubilarent omnes filii Dei,* hoc spectat ad laudem hominum. Secundo de conversione peccatoris gaudet, & festum facit tota Trinitas, scilicet Pater, Filius & Spiritus sanctus. Et primo Pater; multum quidem gaudet rex terrenus, quando Filius sibi concipitur; sicut lætatus est Abraham de conceptu Saræ: multum gaudet quando nascitur, sicut gavisi sunt Zacharias & Elisabeth in ortu Præcursoris: multum gaudet quando Filius ablaçtatur, Unde *Abraham fecit magnum convivium in ablaçtatione Isaac filii sui.* Multum gaudet quando Filius grandis effectus ad mensam suam recipitur. Pater igitur cælestis de Filio spiritualiter concepto, nato, ablaçtato, & ad mensam recepto multum gaudet. Conceptio autem attenditur in contritione sive in boni propositi conceptione. *A facie tua Domine concepimus & parturi-* Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Job. 33.

Tota Trinitas
de conversio-
ne peccatoris
gaudet.

Gen. 21.

Isai. 26.

vimus spiritum salutis. Nativitas attenditur in confessione vel bonorum operum ostensione. Sed de multis potest dici illud: *Venerunt filii usque ad partum, & virtus parienti non est.* Ablaçtatio attenditur in vitæ perfectione, quando scilicet homo in tantum proficit quod jam non indiget lacte parvulorum, sed cibo solido perfectorum. *Perfectorum est solidus cibus.* Ad mensam receptatio attenditur in cælesti refectione; juxta illud: *Edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.* Secundo de conversione peccatoris gaudet filius; & hoc triplici de causa. Primo quia ex hoc videt effectum suæ passionis, quod notatur in prima parabola de ove perdita & inventa. Gregor. Una ovis periit, quando homo peccando vitæ pascua dereliquit. In humero autem posuit, quia peccata nostra in corpore suo portavit ipse: de hoc sic dicit August. in lib. contra quinque hæreses. Homo cum esses inimicus patris mei, reconciliavi te per me: cum inter montes & sylvas errares, quæsi te, humeris meis portavi te, patri meo reddidi te, laboravi, sudavi, caput meum spinis opposui, manus meas clavis objeci, lancea latus meum aperuit. Tot, ut ita dicam, injuriis & asperitatibus laceratus sum, sanguinem meum fudi, animam meam posui, ut conjungerem te mihi & tu divideris a me. Tantum autem desiderium de ove inveniēda habuit, quod desertum, id est, cælum dereliquit: quod dicitur desertum, id est, derelictum, quia fuit derelictum ab angelo in quo fuerat creatus. Tum quia fuit derelictum ab homine, qui ipsum fuerat habiturus. Tum quia ad instar deserti in eo sunt dulces cantus avium. Id est angelorum: ibi sunt rosæ Martyrum, violæ Confessorum, & lilia Virginum. Secundo gaudet filius, quia in peccatore converso videt reformationem suæ imaginis, quod notatur in secunda parabola de drachma perdita & inventa, in qua imago regis refulget. Decem enim drachmæ sunt novem ordines angelorum, & decimus hominum, quia ad imaginem Dei sunt creati. Sed decima drachma perdita fuit, quando homo peccavit, sed Christus ipsam quæsit & suam imaginem reparavit. Tertio gaudet ex eo quod videt resurrectionem sui fratris: quod notatur in tertia parabola de filio prodigo, de quo dicitur: *Epu-lari & gaudere oportebat, quia frater tuus perierat & revixit.* Tertio de conversione peccatoris gaudet Spiritus sanctus triplici de causa. Primo quia recuperat templum suum, quod debet inhabitare, juxta illud: *Nescitis quia templum Dei estis & spiritus Dei habitat in vobis?* Habitare autem non posset nisi spiritus malignus recederet. *Quæ autem conventio Christi ad Belial? Quis autem consensus templo Dei cum idolo?* Secundo gaudet, quia recuperat membrum suum quod debet vivificare. *An nescitis quoniam mem-* bra

Isai. 37.

Heb. 5.

Luc. 22.

Psal. 127.

Gregor.

August.

Cælum quare
desertum.

1. Cor. 3.

2. Cor. 6.

1. Cor. 6.

bra vestra templum sunt spiritus sancti, &c. Videmus enim quod membrum præcisum vel putridum vel paralyticum non vivificatur a spiritu humano. Eodem modo nec peccator a spiritu divino, tum quia divisus est ab eo. *Iniquitates vestrae diviserunt inter vos & Deum.* Tum quia putrefactus est in peccato. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Tum quia paralyticus est ex motu inordinato. Non enim habet sensum amoris Dei, de quo dicitur: *Sentite de Domino in bonitate.* Nec habet motum ordinatum operis boni, sed inordinatum operis mali. *Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius.* Tertio gaudet quia recuperat vas suum quod debet implere. Oportet autem quod istud vas sit vacuum ab amore mundi, si debet impleri amore Dei. August. super Joannem: Vas es, si plenus es funde quod habes, ut recipias quod non habes, funde amorem sæculi, ut implearis amore Dei. Hoc signatum est in Heliseo qui vasa vacua implevit. De isto festo & gaudio quod facit Deus, dicit Origen. super illud: *Oblationem meam & panes & incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua.* Littera autem Origen. habet. *In diebus festis vestris.* Habet, inquit, sua festa Deus; est enim magna festivitas salus humana, puta per singulos fideles qui convertuntur ad Deum, & in fide proficiunt. Festivitas dicitur quando lætificat eum impudicus si sit castus, & injustus quando justitiam quærit.

Secundo ponitur hujus lætitiæ materia, cum dicitur, *super uno peccatore.* Et supra dicitur, *quam supra nonaginta novem justis.* Quod quidem intelligi potest aut de tepidis justis aut de ferventibus. Si primo modo, tunc verum est quod hic dicitur: Et super hoc ponit Gregor. duo exempla, dicens: majus de peccatore converso quam de stante justo gaudium fit in cælo, quia & dux in prælio plus illum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga vertit, & nunquam aliquid fortiter fecit; sic agricola illam ter-

ram magis amat quæ post spinas uberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit. De hoc etiam sic dicit August. in libro contra Faustum: Agricola plus placent agri qui spinis magnis eradicatis centesimum proferunt, quam qui nullas spinas unquam habuerunt, & vix ad tricesimum pervenerunt. Si autem intelligitur de justis ferventibus, tunc distinguendum est inter affectum & affectum. Nam secundum Bernard. meliori Bernard. minor est tribuendus affectus, magis enim indigenti major est tribuendus affectus. Videmus enim quod si aliqua mater habeat decem filios, si unus infirmatur & postea sanatur, majus gaudium ostendit de sanitate istius recuperata, quam de sanitate in aliis conservata. Super hoc etiam August. in lib. confessionum, tria exempla ponit dicens: Triumphat Imperator & vincit, sed nisi pugnas- set non vicisset. Et quanto majus periculum fuerit in prælio, tanto majus est gaudium in triumpho. Jactat tempestas navigantes, minaturque naufragium, omnes futura morte pallescunt, tranquillatur cælum & mare, & exultant nimis qui timuerunt nimis. Charus aliquis infirmatur, omnes animo ægrotant cum eo, postquam vero convalescit, fit ei & omnibus tale gaudium recte quale ante non fuerat.

Tertio ponitur lætitiæ & materiæ causa, cum dicitur; *pœnitentiam agente.* Non dixit pœnitentiam cogitante, quæ est pœnitentia procrastinatorum. *Ne dicas amico,* id est, Christo, *Vade & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Nec dixit, pœnitentiam docente, quæ est pœnitentia verborum prædicatorum. *Dicunt enim & non faciunt,* &c. Nec dixit pœnitentiam ostendente, quæ est pœnitentia hypocritarum & simulatorum. *Veniunt ad vos in vestimentis ovium,* &c. Sed dixit, *pœnitentiam agente,* quæ est pœnitentia devotorum, de quibus dicitur: *Facite dignos fructus pœnitentiæ.*

DOMINICA IV. POST TRINITAT.

SERMO I.

De misericordia. Dei exemplo inducit nos Christus ad misericordiam: de qua species tres, ipsaque specierum causæ hic ponuntur.

Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Inter legem Mosaicam & Evangelicam ista differentia esse videtur, quia in illa prædicabatur severa iustitia, in ista dulcorans misericordia, ideo subditur: *Estote misericordes*, &c. Ibi Deus vocabat se Dominum metuendum, hic vocat se patrem benignum, ideo subditur, *sicut & pater vester misericors est*. Ibi promittebantur carnalia & terrena, hic spiritualia & æterna, ideo pater iste sæpe vocatur pater cælestis, id est, dator cælestium. In serie igitur huius Evangelii tria tanguntur. Primo enim Christus exemplo Dei ad misericordiam nos inducit. Secundo istius misericordiæ tres species ponit. Tertio rationes & causas istarum specierum ostendit.

Primum notatur, cum dicitur: *Estote misericordes sicut & pater vester misericors est*. Circa quod notandum quod licet Deus habeat potentiam, sapientiam, & bonitatem, divitiarum copiam, & misericordiam, tamen non dixit; *Estote potentes sicut & pater vester est potens*, nec *estote sapientes*, nec *locupletes*, sed *misericordes*. Ratio huius est, quia appetitus potentiæ habet dejectionem. *Dejecisti eos dum allevarentur*. Hoc patet in Lucifero, qui Dei potentiam appetiit, & ideo in abyssum dejectus fuit. Appetitus sapientiæ habet inflationem. *Scientia inflat. Inflatus sensu carnis suæ*: Divitiæ inducunt oblivionem Dei. *Succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. Incrassatus est dilectus & recalcitravit*. Et sequitur: *Dereliquit Deum factorem suum*. Misericordia autem inducit hominem in cælestis regni æternam possessionem; unde dicit Christus misericordibus: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum*, &c. Non enim dicet: *Venite potentes*, sed, *Væ vobis qui potentes fuistis ad bibendum vinum, & vivi fortes ad miscendam ebrietatem*. Nec dicet: *Venite sapientes*, sed, *Væ vobis qui sapientes fuistis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes*. Nec dicet: *Venite divites*, sed, *væ vobis divitibus, qui habuistis hic consolationem vestram*: Sed dicet: *Venite misericordes, quia esurivi, & dedistis mihi manducare, &c.*

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Secundo ponuntur huius misericordiæ tres species. Prima consistit in non iudicando, cum dicitur: *Nolite iudicare & non iudicabimini*. Interim non tantum in largitate beneficiorum sitis misericordes, sed etiam in iudicando. Notandum autem quod, secundum Augustinum de sermone Domini, quædam sunt manifesta, quædam occulta, quædam media. De manifestis autem possumus iudicare, unde dicit ibidem: De apertis quæ bono animo fieri non possunt, ut sunt stupra, blasphemiae, & huiusmodi, permittitur nobis iudicare. Alia sunt occulta; & de his iudicare periculosum est. Unde super illud: *neque meipsum iudico*, dicit Augustinus. Periculum est nobis de ignotis cordibus aliorum iudicare. Tanta enim profunditas credenda est esse in homine, quod lateat ipsum hominem in quo est. In Petro profunda infirmitas latebat, cum se cum Domino moriturum promittebat. Cum ergo quisque de se aut non omnino, aut vix possit veram ferre sententiam, quomodo potest de aliis iudicare, cum nemo sciat quid agatur in homine nisi spiritus hominis qui est in ipso. Media autem sunt quæ bono & malo animo fieri possunt, de quibus non debemus certam sententiam dare, sed debemus ea in meliorem partem convertere. Unde super illud: *Nolite ante tempus iudicare*, dicit Augustinus. Et si suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus, tamen iudicia, id est, diffinitivas firmasque sententias continere debemus. Si ergo suspicamur quod est humana tentatio, saltem non iudicemus. Hoc enim ad humanam tentationem pertinet, sine qua vita ista non ducitur. Item super illud: *Stabit autem, &c.* dicit Augustinus. Hic innuit Apostolus quod ambigua debemus in meliorem partem vertere, & in futuro spem boni habere, etiam si aliter sit in præsentia. Manifesta igitur sunt iudicanda: Occulta sunt divino iudicio relinquenda: Media autem non sunt diffinitive iudicanda, sed in meliorem partem vertenda. Secunda species misericordiæ consistit in dimittendo, cum dicitur: *Dimittite*, scilicet injurias, & *dimittetur vobis*, scilicet peccatum vestrum. Alia vero litera habet *dimittite*, & *dimittimini*. Homo quidem aliquando detinetur a peccato, quando scilicet enormitas peccati non dimittit ipsum confiteri, sed tunc a peccato dimittitur, quando ipse per confessionem peccata dimittit. *Qui abscondit scelera sua non dirigitur: qui autem confessus fuerit ea & reliquerit, misericordiam consequetur*. Legitur quod missa est massa plumbea in os amphoræ. Quando quis massam plumbeam in ore suo vel in gutture retinet, suffocatur.

Z 2

Si

Luc. 6.

Psal. 72.

1. Cor. 3.
Col. 2.
Gen. 40.

Deut. 32.

Matth. 25.

Isai. 5.

Ibid.

Judicare de quibus possumus.

1. Cor. 4.
August.

1. Cor. 4.
August.

Rom. 14.
August.

Prov. 12.

Zach. 5.

1. Thim. 6.

Capilli quid
significant.

Matth. 6.

Ibid.

August.

Luc. 6.

Isai. 58.

Si deglutit extinguitur: si rejicit liberatur. Ista massa plumbea est peccatum ponderosum, quod homini claudit os, quando prohibet confiteri. Tunc autem deglutitur, quando delectatio peccati in corde habetur, sed tunc rejicitur quando homo confiteretur. Aliquando peccator tenetur a diabolo, quando scilicet mala ablata non vult restituere. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes & laqueum diaboli.* Tunc autem a diabolo dimittuntur, quando ipsa mala ablata dimittuntur, vel restituuntur. Hujusmodi enim homines tenet diabolus per capillos. Capilli enim nascuntur ex superfluitate humorum, & significant superfluitatem malarum divitiarum, quando homo illos capillos radit, tunc diabolus ipsum dimittit. Aliquando tenetur a Deo, quando scilicet injurias non vult remittere. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quando autem homo dimittit injurias, tunc Deus nostras dimittit offensas. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater cælestis peccata vestra.* Augustin. super præsens. Dicit tibi Deus, aliquid contra te teneo, aliquid tu contra alium tenes, dimitte, & dimittam. Tertia species misericordiae consistit in eleemosynarum largitione, cum dicitur: *Date, & dabitur vobis.* Interl. date beneficia, & dabitur vobis vita æterna. Qui enim dat temporalia, Deus dat sibi & temporalia ad sustentationem, & corporalia ad consolationem, & spiritualia ad justificationem, & cælestia ad glorificationem. *Frange esurienti panem tuum.* Et sequitur: *Et sanitas tua citius orietur,* hoc refertur ad bona corporalia; *& anteibit faciem tuam justitia tua,* hoc refertur ad bona spiritualia, *& gloria Domini colliget te,* hoc ad bona cælestia, *& eris quasi hortus irriguus, cujus non deficient aquæ,* hoc quoad temporalia.

Tertio Christus ponit rationes & causas, per quas inducit nos ad supradictas tres species misericordiae. Primo enim inducit nos, ne alios judicemus ex consideratione majoris defectus proprii, cum dicit: *Quid autem vides festucam in oculo fratris, &c.* Per festucam peccata minima, per trabem peccata magna intelliguntur. Sunt enim multi qui non vident sua gravia, & vident aliorum levia peccata. Ante peccatum in primis parentibus oculus erat apertus ad videndum opera Dei: Post peccatum vero apertus est ad videndum defectum, & miseriam sui, quia tunc aperti sunt oculi eorum & cognoverunt se nudos esse. Modo autem econtra est, quia oculus noster non est apertus ad videndum & considerandum opera Dei, nec ad videndum defectus & miserias nostras, sed est apertus ad videndum defectus proximi. Bernard. Egregium instrumentum corporis esset oculus, si sicut cætera videt, sic etiam posset se ipsum cognoscere. Legitur in vitis

Bernard.

Patrum, quod quidam frater portabat ante se sacculos parvos, & post se saccos magnos arena plenos. Et super hoc interrogatus, respondit: *Sacculi parvi sunt peccata parva aliorum, quæ ante oculos meos semper habeo. Isti magni, sunt peccata mea magna, quæ post dorsum meum projicio.* Chrysost. Chryf. Multi sunt qui cum viderint Monachum superfluum vestimentum habentem, ac copiosiori cibo positum, amari fiunt accusatores, quotidie ipsi rapientes & crapulam patientes. Secundo nos inducit, ut injurias remittamus, *Injuria quare dimittenda.* ex consideratione magni periculi, & magni exempli. Primo ponit periculum dicens: *Sicæcus cæco ducatur præbeat, &c.* Aliquando contingit, quod ille qui facit injuriam & ille qui recipit, ambo sunt videntes, quando scilicet ille qui fecit injuriam humiliter recognoscit, & ille qui recipit liberaliter dimittit & tunc nullum est periculum. Aliquando vero contingit quod alter est cæcus & alter videns, quando scilicet ille qui fecit, vult satisfacere, sed ille qui recipit non vult remittere, vel e converso. Et tunc non est magnum periculum, quia sæpe benignitas unius convertit cor alterius. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit potum da illi, hoc enim faciens carbonis ignis congeres super caput ejus,* hoc est, induces eum ad amorem tui. Aliquando contingit, quod ambo sunt cæci, quando scilicet, nec ille qui injuriam fecit, vult satisfacere, sed nec ille qui recipit vult parcere, & tunc est magnum periculum, quia ambo cadunt in foveam peccatorum. Deinde inducit ad injurias remittendas ex consideratione magni exempli, quando dicit. *Non est discipulus super magistrum.* Magister enim noster injurias omnes sic remisit, quod nec servaviturbationem in corde, nec dixit improprium ore, nec fecit aliquam injuriam in opere. *Non erit tristis neque turbulentus, quoad primum; non clamabit, neque audietur foris vox ejus, quoad secundum, Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non exstinguet, id est, minimam injuriam non inferet, quoad tertium.* Rom. 12. Isai. 42.

Tertio inducit nos ad dandum eleemosynas, ex consideratione magni præmii, cum dicit: *Mensuram bonam, &c.* Sinus autem animæ est intellectus, qui implebitur gloria visionis apertæ, & affectus qui implebitur gloria dilectionis immensæ. Est autem mensura bona in animæ beatificatione. Conferata in corporis glorificatione, quia ad beatificationem animæ conferetur, & addetur glorificatio corporis, & tunc est mensura conferata. Coagitata erit in jucunda & in ordinata sanctorum societate. Sicut enim in coagitatione vasis grana ad invicem ordinantur & associantur, sic societas Sanctorum erit ordinata & jucunda. Superfluens erit in aperta Dei visione. *Tunc videbis & afflues, quoad mensuram superfluentem, quæ erit in die visionis, & mirabitur & dilatabitur cor tuum,* Isai. 60.

tuum, quoad mensuram bonam, quæ erit in mirabili & læta animæ glorificatione: *Quando conversa fuerit ad te multitudo maris*, quoad mensuram confertam, quæ erit in corporis glorificatione. Corpus enim mare animæ fuit, quia multas amaritudines sibi dedit; sed tunc converteretur, id est, animæ totaliter subjiçietur. *Fortitudo gentium venerit tibi*, quoad mensuram coagitatam, quæ erit in Sanctorum societate jucunda, quæ ex omnibus gentibus est collecta, & contra mundum, carnem & diabolum fuit fortis & robusta.

SERMO II.

De eadem materia. Ad corporalem atque spiritualement misericordiam inducimur.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Nusquam legitur quod Deus vocetur Pater potentia, nec pater scientia, sed Pater misericordia; ad innuendum quod illi qui sunt ejus filii, non debent in potentia, nec in scientia, sed in misericordia eum imitari. Deus habuit tres filios, scilicet Luciferum, Adam & Christum: Sed primus appetivit suam potentiam, & ideo tanquam filius degener fuit exheredatus. Secundus appetivit ejus scientiam, & ideo fuit similiter exheredatus. Tertius secutus est ejus misericordiam, & ideo æternam est affecutus hereditatem. *Postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, &c.* Si igitur volumus esse filii legitimi, & non exhereditari, imitemur patrem nostrum, non in potentia, nec in scientia, sed in misericordia. August. super illud: *Estote misericordes, &c.* Invenisti patrem, imitare patrem; Si enim imitari non vis, exheredari disponis. Dicit ergo: *Estote misericordes.* Ubi Christus nos inducit ad duplicem misericordiam, scilicet corporalem & spiritualement.

Psalm. 1.

August.

Inducimur ad misericordiam corporalem tripliciter.

Matth. 19.

Ibid. 9.

Misericordia corporalis consistit in elemosynarum largitione, ad quam nos inducit verbo, præmio & exemplo. Verbo tripliciter, quia ipsum misericordia opus præcipit, consulit, & requirit. Si quis haberet Dominum aliquid præcipientem, & sapientem advocatum idem consulentem, & dilectum amicum, idem volentem & requirentem, deberet illud cum omni desiderio adimplere. Deus autem misericordia opus præcipit tanquam Dominus, sicut patet hic cum dicit: *Estote misericordes, &c.* Consulit tanquam sapiens advocatus. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, &c.* Vult & requirit tanquam dilectus amicus. *Misericordiam volo & non sacrificium.* Nos igitur debemus implere præceptum Domini tam potentis, audire consilium advocati tam sapientis,

& perficere voluntatem amici tam dilecti. Secundo inducit nos ad misericordia opus triplici præmio, videlicet, temporali, spirituali, & cælesti. Præmium temporale consistit in temporalium multiplicatione. *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur borrea tua saturitate.* Legitur in Cæsario, quod cum fratres cujusdam monasterii multum abundarent, & multum ad pauperes liberales essent, tandem elemosynas dimiserunt, & ipsi egere cœperunt: quod cum cuidam viro sancto referrent; ait: Duo focii in isto Monasterio consueverunt habitare, scilicet frater dare, & frater dabitur vobis. Vos expulistis primum, & secundus sine eo noluit remanere. Præmium spirituale consistit in tribus. Primo in peccatorum remissione. *Elemosyna pauperis non erit in oblivione. Et sicut in sereno glacies solvantur peccata tua. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna resistet peccatis.* Glossa super illud: *Extende manum tuam*, Frustra pro peccatis manum ad Deum expandit, qui eas ad pauperes juxta posse suum non extendit. Secundo in divina gratia collatione. *Qui seminant in benedictione, de benedictione metent*, gratiam scilicet in presenti, & gloriam in futuro. Tertio in gratia conservatione. *Elemosyna vivi quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit.* Sicut enim manus opponitur, ut pupilla conservetur; Sic elemosyna tentationi diaboli se interponit, & animam a peccato custodit. Præmium autem cæleste ponitur hic, cum dicitur: *Mensuram bonam & confertam, &c.* Sunt enim qui dant pauperibus partem superfluum, & partem retinent, de quibus dicitur: *Quod superest date elemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis;* Isti habent mensuram bonam. Alii sunt, qui dant omnia superflua, & retinent necessaria; de quibus dicitur: *Qui habet duas tunicas, det unam non habenti.* Prima tunica est necessitas, secunda superfluitas. Isti habent mensuram confertam. Alii sunt qui dant partem necessarium, & partem retinent, sicut fecit Martin. cum Chlamidem divisit. Isti habent mensuram coagitatam. Alii sunt qui omnia necessaria dant, & nihil sibi retinent, sicut sunt viri spirituales qui relinquunt omnia propter Deum. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Isti habent mensuram superfluentem. Tertio inducit nos ad opus misericordia exemplo omnium creaturarum. Unde sanctus Job ad ipsas creaturas homines immisericos mittit dicens: *Interroga jumenta, & docebunt te, volatilia cæli, & indicabunt tibi; loquere terræ, & respondit tibi, & narrabunt tibi pisces maris.* Primo igitur nos mittit ad jumenta; & istud patet in elephantibus, quia si unus cadit, cæteri currunt ad sublevandum illum. Patet & in equabus: quia si mater unius pulli moritur,

Misericordia triplex præmium.

Prov. 3.

Eccl. 3.

Ibid.

Matth. 12.

1. Cor. 9.

Eccl. 29.

Notandum.

Luc. 6.

Ibid. 11.

Ibid. 3.

S. Martinus.

Matth. 19.

Omnium creaturarum exemplo ad misericordiam inducimur.

Job. 12.

moritur, aliæ suscipiunt filium ad nutriendum. Patet in leonibus, quia animalibus parvis & humiliatis coram eis & pueris par-
cunt, nisi magna fame urgeantur. Deinde mittit ad volatilia; istud patet in ciconiis, quæ parentes fenes in nido collocant & nutriunt. Patet in aquila quæ prædam sola non comedit, sed avibus se sequentibus partem dimittit. Patet in chobar, de quo dicit Arist. in libro de animalibus, quod aquila quando tres pullos habet, nimis gravatur in pascendo, & ideo unum a nido rejicit, & avis quæ Arabice dicitur Chobar, cum suscipit ad nutriendum. Deinde mittit ad terram. Ambros. Noli esse deterior insensibili elemento. Terra illos fructus quos affert, non suis usibus vendicat, sed tuis ministrat obsequiis; tu vero fructus illius solus invadis, & tibi soli concludis. Deinde mittit ad pisces; istud patet in delphinis, qui homines mortuos in mari ad litus portant. Patet in conchis marinis, quæ semper sunt clausæ: quidam autem piscis ad eas pastum defert, ad cujus tactum illæ se aperiunt, qui pastum in eas projicit & recedit.

Ambros.

Misericordia spiritualis in duobus consistit.

Odium cui comparatur.

Gal. 5.

1. Joan. 3.

Correctio fraterna quomodo fienda.

Matth. 7.

Ibidem. August.

Gregor.

Secundo inducit nos ad misericordiam spirituales, quæ in duobus consistit. Primo in injuriarum & odii dimissione, cum dicit: *Dimittite & dimittetur vobis*. Periculum est enim in corde odium retinere, quia est sicut ignis, tinea & apis. Sicut enim ignis propriam de qua nutritur consumit materiam; sic odium mentem quæ nutrit ipsum, consumit, & omnia merita ad nihilum redigit; Ideo comparatur fornaci Babylonis, quæ combussit ministros, quæ eam incendebant. Secundo odium assimilatur tineæ, quæ sicut vestimenta corrodit & consumit omnia de quibus nascitur: sic ira omnia merita, quæ sunt in anima consumit, de qua dicitur: *Quod si invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem consumamini*. Tertio odium assimilatur api, quæ dum alium pungit, aculeum dimittit, & ultra mellificare non potest, imo & ultra vivere non potest: Sic & cor aculeo odii alium pungens, & dulcedinem gratiæ Dei perdit, & se ipsum occidit. *Qui odit fratrem suum homicida est*, id est, sibi ipsi. Secundo misericordia spiritualis consistit in delinquentium correctione. Debet tamen ille qui alios vult corrigere & judicare, primo defectus suos respicere. Unde M. Ca. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Ideo dicitur: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui*, &c. Et ut istam correctionem ordinate possit facere, quinque considerationes debet habere: quarum tres ponit August. super illud, *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo*, &c. Reliquas duas ponit Gregor. in moral. Primo namque qui alium vult corrigere & judicare, debet considerare, si est ei similis vel æqualis, vel major, id est si est in simili culpa, vel æquali, vel majori; & tunc non debet ipsum corrigere, sed ambo super se debent gemere,

& ad bonum conari pariter & commonere. Alias posset sibi dici illud: *Qui alium doces, teipsum non doces, qui prædicas non furandum furaris*. Greg. Durum est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex fiat vitæ alienæ. Si non est similis, tunc debet transire ad considerationem secundam, & videre si aliquando fuit similis; & ideo sicut tunc volebat sibi misericordiam exhiberi, sic & ipse debet eam alteri exhibere. *Ne despicias hominem avertentem se a peccato, nec impropere ei*. Memento quoniam omnes in corruptione sumus. *Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso*. Si vero non est ei similis, nec aliquando fuit similis, tunc debet cogitare, quia adhuc posset esse similis, & ideo ratione talis dubii non debet superbire. sed delinquentibus condescendere. *Qui se existimat stare, videat ne cadat*. *Ne gloriari accinctus æque ut discinctus*. August. Nemo est qui securus esse possit in hac vita, quæ tota tentatio nominatur, utinam qui potuit fieri ex deteriori melior, non possit fieri ex meliori deterior. Si autem non est similis, nec unquam fuit similis, & de Dei bonitate confidit, quod nunquam erit similis, tunc debet transire ad quartam considerationem, & videre si iste qui est ita reprehensibilis in aliquo commendabilis sit; Et si habet aliquos defectus, videre debet si habet aliquos profectus, & tunc ratione eorum bonorum quæ habet supportandus est in his quæ minus habet. Istam considerationem docet Dominus. Volens enim reprehendere Episcopum Ephes. i. Ponit quoddam malum quod habet dicens. *Habeo adversum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti*. Sed statim ponit quoddam bonum quod habet dicens: Sed hoc habes bonum, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ ego similiter odi. Similiter volens reprehendere Episcopum Sardis. Primo ponit quemdam suum defectum dicens, *Non invenio opera tua plena coram Deo*. Sed statim ponit quemdam suum bonum profectum dicens: *Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua*, &c. Ecce Dominus postquam posuit illa in quibus isti Episcopi erant reprehensibiles, statim posuit illa in quibus erant commendabiles, ad innuendum quod si propter aliquem defectum aliquis est reprehendendus, si tamen habeat aliquod bonum est supportandus. Si vero quis omnino videtur esse malus, nec aliquod bonum habeat, propter quod sit tolerandus, tunc debet transire ad quintam considerationem, quia iste qui sic videtur alicui esse malus, forte in conspectu Dei est sibi in merito præferendus. Et ponit exemplum Gregor. in Stephano & Paulo. Nam cum Stephanus consentiente, & adjuvante Paulo lapidaretur: Stephanus omnino erat bonus, Paulus vero omnino videbatur esse malus, & tamen in conspectu Dei Paulus erat Stephano in merito & præmio præferendus.

Gregor.

Eccl. 3.

Ibid. 31.

1. Cor. 10.

3. Reg. 20.

August.

Apoc. 2.

SERMO

1. *Quales debent esse Prælati*, 2. *quales subditi*, & 3. *quales omnes, aperiens.*

N *Unquid potest cæcus cæcum ducere, nonne ambo in foveam cadunt, &c.* In isto Evangelio Dominus instruit quales debent esse Prælati, quales subditi, quales omnes.

Prælati quidem non debent esse cæci, sed videntes. In cælo enim sunt omnes videntes, & sapientes, & Deum cognoscentes; ideo non indigent aliquo instructore. *Non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens: Cognosce Dominum, omnes enim cognoscent me, à minimo usque ad maximum, ait Dominus.* In inferno autem

sunt omnes cæci, ideo cadunt in foveam, id est, in profunditatem pœnarum, *Formido & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ*, scilicet infernalis. *Et erit qui fugerit à facie formidinis, cadet in foveam, & qui se explicuerit de fovea tenebitur la-*

quæo. Damnati enim semper formidant pati supplicia graviora. Et volentes fugere à tali formidine, cadunt in foveam, id est, in profunditatem pœnarum. Volentes autem exire de illa fovea, & non valentes tenentur laqueo desperationis perpetuo colligati. In præsentibus autem sunt quidam cæci, scilicet, subditi & illiterati, qui non habent cognitionem divinorum; & quidam videntes scilicet Prælati, qui debent habere duos oculos, scilicet doctrinam fulgidam, & vitam præclaram, ut illuminent, & ducant subditos ver-

bo pariter & exemplo. Sed quando isti ductores sunt cæci, & ducunt subditos cæcos, tunc ambo in foveam cadunt. Subditi quidem cadunt in foveam peccatorum, Prælati autem in foveam suppliciorum. Majus autem periculum est cæco ductorem cæcum habere, quam nullum ductorem habere. Si enim cæcus ductorem non habet, viam baculo perquirat. Si autem cæcum ductorem habeat, se cum illo in foveam præcipitat. Formica licet sit animal cæcutiens, tamen ducem sibi non præficit: sed habet velut quemdam baculum à natura per quem viam perquirat. Sic etiam frequenter accidit, quod simplices homines quodam instinctu naturæ simpliciter & innocenter vivunt; sed quando habent malum Pastorem, tunc ambo in foveam peccatorum cadunt. Quia sicut dicit Gregor. Cum pastor per abrupta graditur, necesse est, ut ad præcipitium grex sequatur. Legitur, quod *Jeusæi posuerunt super muros Jerusalem in contemptum David cæcos & claudos.* Et dictum est ei: *Non ingredieris huc; nisi abstuleris cæcos & claudos.* Isti cæci & claudi super muros Jerusalem positi, sunt mali Prælati in culmine Ecclesiæ constituti, qui sunt cæci per ignorantiam, & claudi per distortam vitam; nisi igitur isti fue-

rint amori, Christus in Ecclesia non poterit dominari.

Secundo ostendit Christus, quales debent
esse subditi, quia debent esse ad Prælatos val-
de reverentes & obediētes, quod notatur
cum dicitur: *Non est discipulus super magi-*

*Subditi quo-
modo erga
Prælatos se
gerant.*

strum. Non enim debent subditi super Prælatos se efferre, sed eis potius subjacere; & hoc propter dignitatem reverentiæ, ministerium diligentiae, & periculum rationis reddendæ. Ista tria tanguntur cum dicitur: *Obedite præpositis vestris & subjacete eis*, ecce dignitas reverentiæ; *Ipsi enim pervigilant*, ecce ministerium diligentiae, *quasi pro animabus vestris rationem reddituri*, ecce periculum rationis reddendæ. Si autem Prælati sunt mali, adhuc nihilominus in reverentia sunt habendi, sicut ostendit Chrysostomus super Matthæum tribus rationibus. De prima sic dicit: Homines ab initio creati sunt propter se, postea autem Sacerdotes ordinati sunt propter te; ergo vita eorum ipsorum est, ordinatio autem eorum vestra. Si bene vixerint lucrum eorum est, si bene docuerint, vestrum erit. Accipite ergo quod vestrum est, & nolite discutere quod aliorum est. De secunda sic dicit: Frequenter de homine malo bona procedit doctrina; Ecce enim vilis terra pretiosum aurum producit. Nunquid propter terram vilem, pretiosum aurum contemnitur? sed aurum eligitur, & terra relinquitur. Sic & vos doctrinam accipite & mores relinquit. De tertia sic dicit: Nam & apibus herbæ necessariae non sunt, sed flores herbarum: Flores autem colligunt & herbas relinquant. Sic & vos florem doctrinae colligite, & conversationem relinquit.

Terrio ostendit Christus quales debent esse omnes; de quibus ista tria dicit: Primo quod non debent esse aliorum cordium iudices, cum ait: *Nolite judicare: ut non judicemini.* Non enim debemus judicare de occultis, nec de futuris, nec semper de omnibus manifestis. De occultis, quidem sicut de intentionibus cordis judicare non debemus, quia hoc est solius Dei. *Homo videt ea quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Ideo Apostolus non curabat de iudicio humano, nec de iudicio proprio confidebat. Timebat autem multum de iudicio divino. *Mihi enim pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die,* id est, ab humano intellectu, *sed neque meipsum iudico: Qui autem iudicat me, Dominus est.* Secundo non habemus judicare de futuris, quia hoc similiter solius est Dei. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis vos.* In hoc peccant multi vani homines & mulieres volentes de futuris conjicere. Unde refert Augustinus in libro de A
vita Christianorum, quod cum quidam auguria observaret, & futuri mali magnum indicium crederet, si mures in domo aliquid cor-
rode-

*Subditi quo-
modo erga
Prælatos se
gerant.*

Chryſ.
Reverentia
Prælatiſ debetur.

*Judicare de
quibus debe-
mus.*

1. Reg. 16.

к. Сог. 4.

121. 41.

August.

roderent: Ille cum semel mures ejus caligas corrossissent, super hoc interrogavit Catonem, qui eum deridens ait: Non est mirum si mures caligas corroserunt, sed hoc fuisset futuri mali magnum indicium, si mures à caligis fuissent corrossi. Tertio non debemus semper judicare de iis quæ videntur manifesta, quia sicut dicit Bernard. debemus, si possumus, excusare opus; quod si non possumus, saltem debemus excusare intentionem, quod scilicet illud fecerit ex ignorantia, ex surreptione, vel ex casu: quod si neutrum possumus, saltem debemus illud alleviare, propter gravem tentationem & dicere: O quam vehementis fuit illa tentatio, quid de me fecisset, si accepisset de me potestatem. Secundo dicit, quod debent esse ad injurias remittendas faciles, cum ait: *Dimittite & dimittetur vobis.* In viris autem perfectis non tantum exigitur ut injurias remittant, sed etiam inimicos diligant, juxta illud: *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Mali enim sanctos viros tripliciter persequuntur, scilicet per odia cordium, per injurias operum, & per exprobrationes verborum. Vult igitur Dominus ut contra odia cordium opponamus cordis dilectionem, ideo dicit: *Diligite inimicos vestros.* Contra injurias operum opponamus beneficiorum exhibitionem, ideo subdit: *Benefacite iis qui oderunt vos.* Contra exprobrationes verborum, opponamus orationes, ideo dicit. *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Tertio dicit quod ad eleemosynas dandas debent esse berales, cum dicit: *Date & dabitur vobis.* Ubi tria de Eleemosyna notantur. Primo debet esse gratuita, cum dicit: *Date,* non vendite. Tribus enim modis eleemosyna vendi potest. Primo quando datur cum spe retributionis futuræ Hieron. ad Nepotianum: sunt qui parum pauperibus retribuunt, ut amplius accipiant, & sub eleemosynæ prætextu divitias quærunt, quæ magis appellanda est venatio quam eleemosyna. Secundo, quando fit cum appetitu laudis humanæ. *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere, &c.* Tertio quando fit cum quadam violentia & extorsione. *Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti.* August. Qui dat ut careat tædio interpellantis, non ut reficiat viscera indigentis, & rem perdit & meritum. Secundo debet fieri in vita. Unde dixit, *date,*

in præsentî, non dabitis, in futuro. Eleē- *Eleemosyna enim quæ fit in vita utilior est, quam quæ fit post mortem; Unde versus: Munera quæ donat moriens, hæc munera non sunt. Ista enim animam custodit, ne in foveam purgatorii cadat. Illa vero adjuvat ut à fovea resurgat. Melius autem est in foveam non cadere, quam inde resurgere. Ista custodit animam ne in carcere purgatorii includatur. Illa adjuvat ut inde educatur. Melius est autem non incarcerari, quam inde educi. Ista custodit animam, ne in igne purgatorii comburatur. Illa vero adjuvat ut post combustionem ab igne eripiat. Melius est autem non comburi, quam post combustionem ab igne liberari. Tertio eleēmosyna est multum utilis & fructuosa, ideo dicitur: *Et dabitur vobis,* scilicet, regnum cælorum. Per tria autem quis consuevit aliquid à rege obtinere. Aut per allegationes advocatorum, aut per preces amicorum, aut per munus oblatum; eleēmosynarii autem in judicio pro se & pro suis allegabunt, juxta illud: *Jucundus homo qui miseretur & commodat, dissonet sermones suos in judicio, &c.* Secundo ibi pauperes facti amici pro ipsis orabunt. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos, &c.* Nihilominus & ipsa eleēmosyna orabit pro eo qui eam fecit: *Conclude eleēmosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ut eruaris ab omni malo.* Tertio per munus oblatum. Ipsæ enim eleēmosynæ sunt munera quæ Deo offerre debemus, per quæ iram Dei extinguemus, & regnum obtinebimus. *Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam mitigat.* Et dicitur eleēmosyna munus absconditum, quia à laude humana debet abscondi. Utilitas etiam eleēmosynæ notatur, cum dicitur: *Mensuram bonam & confertam, &c.* Beatitudo enim nostra erit in Dei cognitione, & visione & intuitione, & ista est mensura bona. In Dei cogniti dilectione, ista est mensura conferta. Et in Dei cogniti & dilecti æterna possessione, & ista est mensura coagitata. In cogniti, & dilecti, & possessi delectabili fruitione; ista est mensura superfluens. De hac quadruplici mensura dicit August. Facta est creatura rationalis, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur.*

Bernard.

Matt. 5.

Nota.

Mali sanctos tripliciter persequuntur.

Eleemosyna tribus modis vendi potest.

Hieron.

Matth. 6.

Eccl. 4.

August.

Eleemosyna in vita fieri debet.

Nota.

*Eleemosyna utilitas.**Per tria obtinetur quid a rege.*

Psal. 111.

Luc. 16.

Eccl. 29.

Prov. 21.

Beatitudo unde erit.

August.

DOMINICA V. POST TRI- NITAT.

SERMO I.

*De auditione verbi Dei, quales scilicet
verbi Dei auditores esse de-
beant.*

Luc. 5.

Chrysof.

Chryf.

Cum turba irruerent ad Jesum ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth, &c. Sicut dicit Chrysof. super Matth. Signum studiosi agricolæ est messis fecunda. Signum boni negotiatoris est theca referta. Signum gratiosi Prædicatoris est Ecclesia plena hominibus. Videtur ergo quod Christus gratiosissimus Prædicator erat, quia tanta multitudo populi ad ipsum confluxerat. Dicit autem idem Chrysof. ibidem, quod tribus de causis sic ad eum veniebant & irruebant, scilicet propter verba gratiosa quæ prædicabat, propter faciem amabilem qua cunctos attrahebat, & propter miracula crebra quæ faciebat; ideoque navem ascendit, ut omnes ejus verba possent audire, & omnes ejus faciem possent inspicere, & miracula possent videre: sicut omnes videbant miraculum quod factum est in captura piscium, dicit ergo: *Cum turba irruerent ad Jesum, &c.* In isto ergo Evangelio instruuntur auditores verbi Dei, quales esse debeant: In quibus quidem quatuor esse debent.

Primum aviditas in audiendo, quod notatur cum dicitur: *Cum turba irruerent*, id est, cum quodam impetu irent; sicut pauperes in distributione elemosynarum tempore famis irruere consueverunt. In primitiva enim Ecclesia fuit magna fames audiendi verbum Dei, juxta illud: *Mittam famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.* Talis fames attestatur sanitati mentis, sicut fames corporalis attestatur sanitati corporis. In fine etiam Ecclesiæ similiter ista fames revocabitur, juxta illud: *Convertentur ad vesperam & famem patientur, ut canes.* Nam secundum Gloss. ipsi Judæi & aliqui de gentibus convertentur ad vesperam, id est, in fine mundi, & famem patientur, id est, magnum desiderium habebunt alios convertendi, & erunt ut canes, quia contra incredulos latrabunt, & circuibunt civitatem, id est, munient Ecclesiam, contra hæreticorum impugnationem, & dispergentur ubique ad manducandum, ut scilicet alios lucrentur Christo, & incorporent. Et si non fuerint saturati, fide scilicet & conversatione populorum, murmurabunt, id est, dolebunt; vel murmurabunt contra nolentes credere, eos scilicet graviter arguendo. In Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

medio autem Ecclesiæ, id est, moderno tempore, non est fames, sed magna copia verbi Dei, *Repleta est terra scientia Domini*, *fi-* *cut aquæ maris operientis.* Tanta autem est copia, quod sæpe multis vertitur in fastidium, quod est magnum periculum. Sicut enim fames verbi Dei signum est salutis; sic fastidium signum est mortis. *Omnem escam* *abominata est anima eorum, & appropinquaverunt usque ad portas mortis.* Dicitur autem sermo Dei omnis esca, quia replet & satiat omnem famem divitiarum, honorum & deliciarum. Ostendit enim in Deo veram esse satietatem. Nam avarus sibi invenit veras divitias, superbus veros honores, delitiosus veram delectationem. De duobus primis: *Mecum sunt divitiæ & gloria.* De tertio: *Delectationes in dextera tua usque in finem.* Et dixit, *appropinquaverunt usque ad portas mortis.* Illi enim qui libenter verba Dei audiunt, à portis inferni sunt omnino remoti. Illi vero qui fastidiunt, sunt propinqui. Illi qui derident & non credunt, jam videntur esse inclusi.

Secundo in auditoribus debet esse velocitas in obediendo, quod signatur in Petro, qui mox Domino obedivit. Præcepit enim Dominus duo. Unum quod videbatur continere obsequium Christi & consolationem populi, quando rogavit eum à terra reducere pusillum, ne scilicet turba ipsum comprimeret, & ut populus eum commodius audire & videre posset. Aliud quod videbatur continere utilitatem ipsius Petri, cum ait: *Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.* Ex quo datur intelligi, quod Prælati nihil debet præcipere, nisi quod contineat aut honorem Dei, aut ædificationem proximi, aut utilitatem ipsius subditi. In hoc autem apparet magna humilitas & obedientia Petri, quia cum Christus sibi dixisset, *Duc in altum, &c.* non se excusavit, sed humiliter obedivit. Tribus enim de causis consuevit quis se ab injuncto opere excusare, aut quando alias esset valde fatigatus, & vellet quiescere; aut quando illud quod injungitur, videtur esse nimis arduum & difficile; aut quando videtur esse infructuosum & sine utilitate. Petrus quidem per totam noctem laboraverat, & ideo valde defatigatus erat: illud etiam quod præcipiebatur videbatur esse difficile, scilicet, in altum navem ducere, & retia laxare; difficilius est enim piscari in mari alto quam in infimo. Poterat etiam rationaliter timere inutilitatem operis futuri, ex infructuositate operis præteriti, & tamen Petrus non attendit ad suam fatigationem, nec ad laboris difficultatem, nec infructuositatem, sed simpliciter dixit: *In verbo autem tuo la-*

*Prælati quæ
præcipere de-
beat.*

xabo rete. Ex quo datur intelligi, quod quando Prælati aliquid præcipit quod videtur continere honorem Dei, vel ædificationem proximi, vel meritum ipsius subditi, non debet se excusare, nec propter fatigationem corporis, nec propter difficultatem operis, nec propter apparentem inutilitatem laboris; sed debet Deo se committere, & simpliciter obedire. Habet autem anima duas aures, scilicet intellectum & affectum. Cum aure intellectus audit, quando illud quod prædicatur intelligit. Cum aure affectus audit, quando illud sibi placet & diligit. Sed parum prodest, si quis aliquod verbum intelligat & diligit, nisi hoc per aliqua opera ostendat. Tunc igitur auditores sunt vere obedientes, quando & ea quæ prædicantur intelligunt, & intellecta diligunt, & dilecta per opera ostendunt. *Beati qui audiunt verbum Dei,* intelligendo scilicet & amando, & *custodiunt illud,* opere scilicet adimplendo.

Tertio in auditoribus debet esse modestia in amando terrena, quod notatur cum dicitur: *Rogavit autem eum a terra reducere pusillum.* Non rogavit eum ut staret in terra, nec ut penitus se elongaret a terra, sed ut pusillum se reducat a terra. Quidam enim penitus sunt in terra, sicut avari: alii penitus sunt reducti a terra, sicut viri perfecti: alii sunt reducti pusillum a terra, sicut boni laici & perfecti, qui non debent esse in terra per inordinatum amorem terrenorum, nec omnino requiruntur ab eis, quod omnino retrahant se a terra, per omnimodum contemptum terrenorum, sed quod pusillum reducant se a terra per amorem inordinatum. In terra penitus erat qui dicebat: *Anima mea multa bona habes, requiesce, comede, bibe, epulare;* &c. A terra penitus se elongaverunt qui dicebant: *Ecce nos reliquimus omnia,* &c. Pusillum a terra docebat Apostolus reduci dicens: *Qui habent uxores tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur.* Ille habet uxorem tanquam non habens, qui ea utitur non ad libidinis expletionem, sed propter proliis procreationem, vel saltem propter casus vitæ lubricæ vitiationem. Ille utitur mundo tanquam non utatur, qui rebus mundi utitur non ad superfluitatem, sed ad necessitatem.

Quarto in auditoribus debet esse reverentia in audiendo verba divina; quod innuitur cum dicitur: *Ut cessavit autem loqui.* Ejus enim prædicationem non interruperunt, sed quousque cessavit narrare, intente audierunt. Verba quidem Dei cum multa reverentia sunt audienda, quia sunt medicinæ Dei, gemmæ Dei, & reliquiæ Dei. Quibusdam enim sunt, medicinæ purgativæ, sicut pœnitentibus a quibus purgant malos humores peccati. *Neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus Domine sermo qui sanat omnia.* Quibusdam sunt medicinæ meliorativæ, sicut Proficientibus, quos ad melius sollicitant. *Ver-*

ba sapientum quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. Utrisque autem sunt medicina conservativa, juxta illud: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Si quis talem medicinam doceret quæ morbos purgaret, sanitatem augeret, & in sanitate conservaret, libentissimè audiretur. Secundo sunt gemmæ Dei: Istas gemmas sancti diligunt. *Dilexi mandata tua super aurum & topazion.* Homines autem porcini contemnunt. *Nec mittatis margaritas vestras ante porcos.* Sed tantum poma putrida, id est verba carnalia, tales porci cum aviditate suscipiunt. Si quis gemmam haberet, quam Christus in ore portasset, cum magna reverentia conservaret: Cum magna igitur reverentia verba sancti Evangelii sunt habenda, quæ in corde Christi fuerunt, & ab ejus ore processerunt. Tertio sunt reliquiæ Dei; verba etiam sancti Evangelii sunt reliquiæ Christi; verba etiam aliorum sanctorum sunt reliquiæ ipsorum: reliquiæ autem corporales aliorum Sanctorum aliquando sanant morbos corporales; Verba autem Dei sanant spirituales, nam animam cæcam illuminant: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Animam mortuam vivificant: *Omnes qui in monumentis sunt, in fœtore peccatorum, audient vocem filii Dei, & qui audierint vivent.* Animam febrili calore inflammata refrigerant. *Nonne ardorem refrigerabit ros, sic & verbum melius quam datum?* Animam male infrigidatam inflammant, *Ignitum eloquium tuum vehementer, &c.* Si igitur medicinam corporalem vel spiritua-lem perciperemus cum attentione, diligeremus cum devotione: si gemmas quæ fuerunt in ore Christi conservaremus cum devotione, & reliquias Sanctorum adoraremus cum reverentiæ exhibitione: manifestum est quod verba Dei deberemus cum attentione intelligere, & cum devotione suscipere, & cum multa reverentia retinere.

SERMO II.

In quo 1. Quare pœnitentia dicitur navis, 2. quæ istius navis merces, declaratur.

Ascendens autem in unam navem quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Quando Deus primum hominem creavit, ipsum in navis innocentie posuit; sed fracta navi innocentie tabulam pœnitentie præparavit: qua interdum amissa misericordie pontem erexit. Qui enim perdit innocentiam & pœnitentiam, salvari non potest ulterius, nisi per Dei misericordiam. Quamvis autem pœnitentia dicatur tabula, tamen quando perfecte agitur, homini innocentiam restituit, & ideo non immerito navis potest appellari. Circa hoc autem

Luc. 11.

Notandum.

Luc. 12.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Verba Dei quomodo audienda.

Sap. 16.

Eccl. 12.

Psal. 118.

Psal. 118.

Matth. 7.

Psal. 118.

Joan. 5.

Eccl. 18.

Psal. 118.

tem duo sunt videnda. Primo quare pœnitentia five religio dicatur navis, secundo quæ sunt merces istius navis.

Pœnitentia
quare dicatur
navis.

Psal. 118.

Eccl. 27.

Timor neces-
sarius.

August.

Col. 3.

Eccl. 2.

2. Cor. 5.

Rom. 5.
Pal. 118.

Thren. 1.

Gregor.
Somnus san-
ctorum.

Dicitur autem navis quadruplici ratione Primo ratione materiæ; navis enim construitur ex tabulis cum clavis firmatis & bitumine linitis. Ad constructionem autem navis materialis multæ tabulæ requiruntur: ad constructionem autem navis pœnitentiæ pertinent tantum tres tabulæ, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Clavus est timor Domini. *Confige timore tuo carnes meas, &c.* Isto clavo timoris Domini nisi pœnitens firmetur, cito navis pœnitentiæ dissolvitur. *Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Maxime autem iste clavus timoris Domini necessarius est incipientibus. August. Tanto minor fit timor quanto patriæ ad quam tendimus fit propinquior. Major enim timor debet esse peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium. Bitumen est ipsa charitas quæ animam conjungit Deo, cordi suo, & proximo. Qui enim non habet vinculum charitatis est divisus à Deo, divisus est à corde suo, divisus est à proximo: sed charitas ista omnia conjungit. *Super omnia habete charitatem, quod est vinculum perfectionis.*

Secundo dicitur navis ratione formæ. Navis enim in principio & in fine est stricta, & in medio lata. Est etiam superius aperta, inferius clausa. Pœnitentia enim in principio conversionis videtur esse angusta, propter in-
experientiam & tentationum frequentiam. *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* In fine finaliter erit stricta propter districtam rationem reddendam. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit.* In medio autem est lata propter charitatem diffusam. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. Viam mandatorum tuorum cucurvi cum, &c.* Debet etiam verus pœnitens habere cor apertum a superiori ut diligat cælestia, & clausum ab inferiori ut non amet terrena; ideo cor hominis superius est latum, inferius strictum, ad innuendum quod debet esse latum ad superiora & strictum ad inferiora. Sed de multis potest dici illud: *Subversum est cor meum in memetipsa.*

Tertio dicitur navis ratione finis; navis enim facta est propter istum finem, ut hominem per pelagus ad portum deducat: sic & pœnitentia data est homini, ut per pelagus mundi ad portum paradisi ipsa deducente perveniat. Et sicut homo in navi existens dormiendo, comedendo & quiescendo semper vadit ad portum; sic & verus pœnitens & religiosus dormiendo vadit ad cælum. Nam secundum Gregor. somnus Sanctorum non vacat merito; ideo enim dormiunt ut ad laudan-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

dum Deum fortiores exurgant, imo & ipsa Sanctorum somnia aliquando sunt meritoria. *Reliquiæ cogitationum diem festum agent tibi.* Reliquiæ cogitationum sunt somnia, quæ sanctis viris accidunt ex bonis meditationibus quas vigilando habuerunt, quæ quidem Deo faciunt magnum festum. Similiter comedendo vadunt in cælum; ideo enim comedunt ut sint fortiores ad serviendum Deo. *Sive manducatis sive bibitis, omnia in gloriam Dei facite.* Similiter quiescendo vadit in cælum; ideo enim quiescunt ut fortiores sint ad laborandum. Sicut enim mali utuntur sua fortitudine ad malum, juxta illud: *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, &c.* Sic & boni ea utuntur ad bonum, ideo dicebat Propheta: *Fortitudinem meam ad te custodiam.*

Quarto dicitur navis ratione regiminis; Navem enim regit nauclerus a posteriori. Pars posterior hominis est ipsa mors. Nauclerus est meditatio mortis. Clamat igitur iste Nauclerus ad avaros ne ament divitias; quia non portabunt inde nisi vilissimum saccum. *Saccum consui super cutem meam.* Clamat ad voluptuosos, ut dimittant delitias, quia eorum caro cito erit cibus vermium. *Si mul in pulvere dormient, & vermes operient eos.* Clamat ad superbos ut dimittant ambitiones suas, quia illi qui volunt elevari super alios per elationem, cito bestię super eos ascendent per conculcationem. *Cum enim moritur homo, hæreditabit serpentes & bestias & vermes.*

Secundo videndum est quæ sint merces istius navis, scilicet religionis: quæ quidem sunt tres, castitas, obedientia & paupertas. Et notantur in verbis præmissis. Nam votum castitatis notatur per hoc quod dicitur: *Ascendens Jesus in unam navem.* Per castitatem enim maxime virginalem homo ascendit usque ad angelicam similitudinem. *In resurrectione neque nubent neque nubentur: erunt sicut Angeli Dei in cælo.* Ascendit usque ad Angelicam æqualitatem. *Filii hujus sæculi nubunt, &c.* Et infra: *Æquales enim Angelis sunt.* Transcendit angelicam fortitudinem. Ambrosius: Virginitas conditionem humanæ naturæ supergreditur, & angelicam dignitatem, per quam homines angelis assimilantur. Major tamen est victoria virginum, quam Angelorum; Angeli enim sine carne vivunt, homines vero virgines in carne triumphant. Ascendit usque ad divinam cognitionem. *Incorruptio proximam facit Deo.* Secunda merces est votum obedientiæ, quod notatur per hoc quod dicitur, quod illa navis erat Simonis. Ubi notandum quod licet Petrus fuerit trinominis, scilicet Cephas, Petrus & Simon, tamen non dicitur quod ascenderit in navem Cephæ nec Petri, sed Simonis. Cephas enim interpretatur caput, & signat Prælatos sublimes, qui in Ecclesia capitis locum tenent. Petrus interpretatur agnoscens, & significat illos qui videntur

1. Cor. 10.

Isai. 5.

Job. 16.

Job. 21.

Eccl. 10.

Religionis tria.

Matt. 10.

Luc. 20.

Ambros.

Sap. 6.

Petrus trinominis fuit.

*Obedientia
multiplex.*

Rom. 6.

Eccl. 18.

Luc. 18.

Act. 8.

Ezech. 8.

rum habere magnam austeritatem vitæ. Si-
mon autem interpretatur obediens. Non igitur
dicitur, quod Christus ascenderit in na-
vem Cephæ vel Petri, sed Simonis, quia non
habitat cum aliquibus propter suam potentiam,
vel suam sapientiam, nec propter suam au-
steram vitam, sed tantum habitat cum illis
qui habent sapientem, & humilem obedi-
entiam. Ideo autem dixit, *Sapientem & hu-
mitem*, quia est quædam obedientia stulta,
qua quis obedit suæ sensualitati. De qua di-
citur: *Non regnet peccatum in vestro mor-
tali corpore, ut obediatis concupiscentiis
ejus.* Istud est enim valde stultum, quia hoc
est hominem se tradere in manibus dæmo-
num. *Post concupiscentias non eas, &c.*
usque ibi: *Faciet te in gaudium inimicis
tuis.* Est enim alia obedientia superba,
qua quis vult ut Prælati suæ obediat vo-
luntati; & ista est obedientia cæci, cui
dixit Dominus: *Quid tibi vis ut faciam?*
Sic oportet ut Prælati talibus dicant: Quod
officium, vel quales obedientias vultis vo-
bis committi? & ista nullius est meriti. Est
alia obedientia humilis & devota, quan-
do quis voluntatem suam voluntati Præla-
ti totaliter committit; & ista fuit Pauli, qui di-
xit: *Domine quid me vis facere?* Et ista mag-
ni est meriti. Tertia est merces paupertatis,
quod notatur cum dicitur: *Rogavit eum a
terra reducere pusillum;* non dixit reducere
penitus. Sancti enim viri quamdiu sunt in
hoc mundo non possunt penitus elongari a
mundo, sed oportet quod corpori provideant,
& necessitatibus proximorum satisfaciunt.
Ideo dicitur: *Elevavit me spiritus inter cæ-
lum & terram.* Non dixit posuit me in ter-
ra, quia ibi sunt avari, nec posuit me in cæ-
lo, quia ibi sunt beati; Sed *elevavit me
inter cælum & terram*, quia ibi sunt sancti
viri in hoc mundo positi, qui & ascendunt in
cælum per amorem, & quandoque descen-
dunt in terram per necessariorum provisio-
nem; & hinc etiam cor hominis licet sit si-
tuatum in sinistra, tamen respirat ad dexte-
ram. Sic sancti viri quamvis sint in mundo
per corporalem habitationem, tamen suspi-
rant in cælum per ardentem amorem, sicut
suspirabat Propheta dicens: *Sitivit anima
mea ad Deum fontem vivum.*

SERMO III.

*Prædicatores piscatoribus comparatos,
non proficere, aut ex parte eorum,
aut audientium ostendens.*

*Prædicato-
rum Dei no-
mina varia.*

P*Ræceptor per totam noctem laborantes.
nihil capimus, &c.* Prædicatores Dei
vocantur piscatores & venatores & vin-
demiatores. Sed Prædicatores primi-
tivi fuerunt piscatores, quia uno tractu re-
tis, id est, prædicationis, aliquando magnam
multitudinem hominum convertebant. Præ-
dicatores autem moderni sunt venatores, quia

cum multis fatigationibus & clamoribus, ali-
quando poterunt capere unam feram id est
convertere unam animam. *Ecce ego mit- Hier. 16.
tam piscatores multos, & piscabuntur eos.
Et post hoc mittam eis multos venatores &
venabuntur eos.* Prædicatores autem ultimi
sive ipsi Angeli erunt vindemiatores, quia
cum falce divini eloquii uvas maturas a pu-
tridis separabunt, & maturas reponent in
cellaria Dei, putridas in torcularia inferni.
*Misit Angelus falcem suam in terram, & Apoc. 14.
vindemiavit vineam terræ.* Modo diabo-
lus videtur esse vindemiator terræ, quia om-
nes magnas uvas colligit. Christus autem
est racemorum collector, quia vix aliquos
pauperes convertit. *Væ mihi quia factus Mich. 7.
sum sicut qui colligit in autumnno racemos.*
Quamvis autem primitivi Prædicatores, ut
dictum est, fuerint piscatores, nihilo tamen
minus & moderni possunt vocari piscatores.
Nam piscatores aliquando capiunt magnam
piscium multitudinem, & tales fuerunt præ-
dicatores primitivi; aliquando paucos, & ta-
les sunt prædicatores moderni; quod autem
pisces non capiant potest esse causa, aut ex
parte piscatorum, aut ex parte piscium. Ex
parte piscatorum potest esse quadruplex causa.

Prima est quando piscantur in tempore *Prædicatores
non debito.* Unde dicit Petrus in verbo *quare non
præmissio: Per totam noctem laborantes, ni- proficiant.
hil capimus.* Illi piscantur in nocte, qui non
habent lumen Sacrae Scripturae, sed sunt in
tenebris ignorantiae. Tales alios non conver-
runt, sed in errorem mittunt. *Volentes esse 1. Tim. 1.
legis doctores, non intelligentes, neque quæ
loquuntur, neque de quibus affirmant.* Gre- Gregor.
gor. Nazianzenus. Mundari prius oportet, Nazian.
& sic alios mundare: Sapientem prius fieri
& sic alios facere sapientes: Lumen effici,
& ita alios illuminare: Accedere ad Deum,
& sic alios adducere ad Deum. Vel illi pi-
scantur in nocte, qui aliqua de genere bono-
rum faciunt in peccato mortali; tales nihil
capiunt, quia nullum meritum vitæ sibi ac-
quirunt. *Qui merces congregavit, misit Agg. 1.
eas in saccum pertusum.* Saccus confusus
est animus in gratia stabilitus: Saccus pertu-
sus est animus peccati gladio laceratus. Ta-
lis nulla merita tenere potest, sed omnia ef-
funduntur: Vel illi piscantur in nocte qui ex-
pectant pœnitere in morte; tales nihil ca-
piunt, quia ulterius aliquid boni facere non
possunt. *Venit nox quando nemo potest ope- Joan. 9.
rari.* Tales etiam potius videntur pœnite-
re timore mortis, & pœnæ, quam amore
justitiæ. Ideo dicit August. Agens pœniten- August.
tiam in extremis, si securus hinc exit, ego
non sum securus.

Secunda causa est, quando piscantur in
loco vel in fundo infimo; ideo dicit Christus
Petro: *Duc in altum, &c.* Locus infimus
est terra, locus medius est aer, locus altus
est cælum. Illi igitur piscantur in loco in-
fimo, qui laborant in acquisitione terreno-
rum

Abac. 2. rum; tales nihil capiunt nisi lutum. *Vae qui congregat non sua, usquequo etiam aggravat contra se densum lutum.* Illi piscantur in medio, id est, in aere, qui laborant in acquisitione superbiorum honorum; tales non capiunt nisi muscas. Sicut enim aranea se eviscerat, ut muscas capiat; sic superbi interiora sua damnificant, ut aliquos honores acquirant, qui muscae sunt, tum quia mentes multis tribulationibus pungunt; tum quia multis anxietatibus animam instabilem reddunt, tum quia mentem sedant, tum quia cito evolant. Illi piscantur in alto qui laborant in acquisitione caelestium; tales multum capiunt, scilicet regnum caelorum. *Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Matth. 11.

Matth. 4.

Gregor.

Gregor.

Tertia causa est, quando piscantur cum instrumento non congruo, id est, cum retibus fractis, ideo dicitur: *Reficientes retia sua.* Illi retia sua frangunt, qui ea quae verbo praedicant male vivendo lacerant. Gregor. Quod verbis praedicant moribus impugnant. Illi retia reficiunt, qui vitam suam bonis actibus componunt. Gregor. Ad hoc ut servetur veritas praedicandi, necesse est ut servetur via bene vivendi.

Joan. ult.

Jer. 4.

1. Cor. 2.

August.

Isai. 23.

1. Joan. 2.

Ezech. 1.

Quarta causa est, quando piscantur in loco non debito; unde dixit Dominus: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis.* Illi enim qui piscantur in sinistra praesentis vitae, scilicet in divitiis, delitiis & honoribus, nihil capiunt, quia haec nihil sunt respectu aeternorum, *Aspexi terram & vacua erat & nihil,* &c. Illi vero qui piscantur in dextera, scilicet vitae aeternae, multum capiunt, quia sicut dicitur: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,* &c. In praesenti enim vita non satiatur oculus in videndo, nec auris in audiendo, nec cor in diligendo. Sed in futuro satiabitur oculus in Dei visione, auris in Angelica jubilatione, & cor in dulci Dei dilectione. Dicitur autem vita beata dextera, & praesens sinistra, quia pars dextera in homine est honorabilior, fortior & calidior quam sinistra. Sic & vita beata est honorabilior, quia sicut dixit Augustinus, ibi est vera dignitas quae nulli datur indigno, & nulli negatur digno. In praesenti autem saepe digni despiciuntur & indigni exaltantur. Est etiam fortior, quia ibi est vera aeternitas. *Oculi tui videbunt tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit.* In praesenti autem est labilitas: *Mundus transit & concupiscentia ejus.* Est etiam calidior, quia ibi est immensa charitas; unde Sancti vocantur carbonem ardentes, & lampades fulgentes. *Similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.* In praesenti autem, quoad bonos est imperfecta charitas, quoad malos est frigiditas, quoad pigros est

tepiditas. *Utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus, &c.* Apoc. 3.

Secunda causa quare pisces non capiuntur, potest esse ex parte piscium, & hoc quadrupliciter.

Prima causa est, quando scilicet nimis sunt astuti, & cavent sibi a retibus & ab hamo. Multi enim ex quadam astutia diabolica vitant intrare praedicationis retia, timentes ne sua ibidem tangantur vitia. Nam superbus non vult audire verba humilitatis, nec luxuriosus verba castitatis, nec avarus verba liberalitatis; sed sicut dicitur, *Apprehendit sapientes in astutia eorum.* Quamvis enim non modo permittat se capi, tamen in morte capientur a Deo, a diabolo, a peccato. Deus enim eos capiet & diabolo tradet, diabolus ipsos carceri infernali includet, peccatum autem ipsos inclusos alligabit & involvet, ita quod nunquam inde exient. *Esto consueti adversario tuo,* id est, divino sermone, qui adversatur tibi peccanti vel peccare volenti, *ne forte tradat te iudici,* id est, Christo, & sit tibi causa quare tradaris, *& iudex tradat te ministro,* id est diabolo, *& in carcerem mittaris.* Amen dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem, id est, donec exsolvas poenam non tantum pro peccatis magnis, sed etiam minimis; & quia hoc facere non poteris, ideo nunquam exibis. Matth. 5.

Secunda causa est, quando sunt nimis magni, quia tunc retia frangunt: Sic & magni in seculo Dei praecepta contemnunt. Unde dicitur de optimatibus: *Hi simul magis confregerunt jugum, ruperunt vincula.* Tales enim ad poenitentiam se capi non permittunt; Unde Christus in hoc mundo de omnibus sapientibus non cepit nisi unum, scilicet Gamaliel legem Doctorem: Nec de omnibus nobilibus nisi unum, scilicet Paulum, qui dicitur fuisse nobilis civis Romanus: Nec de omnibus divitibus nisi unum, scilicet Zachaeum: Nec de omnibus Principibus & potentibus nisi tres, scilicet Nicodemum, Centurionem, & Regulum. De infimis autem & simplicibus & ignobilibus & pauperibus multos cepit. *Videte vocatorem vestram fratres, quia non multi potentes, &c.* Hier. 5. 1. Cor. 1.

Tertia causa est, quando scilicet sunt nimis lubrici, sicut patet in anguillis, quae postquam captae fuerint de manibus lubricant. Sic sunt multi lubrici, qui lubricant de culpa in culpam, *Lubricaverunt vestigia nostra,* Thren. 4. &c. Peccatum quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Lubricant de culpa in poenam. *Ducunt in bonis dies suos, ecce culpa; in puncto ad inferna descendunt, ecce poena.* Lubricant de poena in poenam. *Ad nimium calorem transeunt ab aquis nivium.* Job. 24.

Bona agere
timere non
debemus.
Chrylost.

Quarta causa est quando sunt nimis parvi, quia de rete profiliunt. Isti sunt qui parvum cor habentes, timent aggredi quodlibet arduum. Sed servi Dei non debent timere bona agere propter aliqua adversa quæ possunt contingere, sicut ostendit Chrylost. super Matth. per tria exempla. Dicit enim quod sunt tria genera personarum, quæ propter adversa non timent agere opera sua, scilicet, miles, agricola, & negotiator.

Non debent igitur timere servi Dei contra vitia certare, cum sint milites Christi. *Labora* 2. Tim. 2. *sicut bonus miles Christi Jesu.* Nec debent timere bona opera seminare, cum sint agricolæ Dei, quia sic dicitur: *Qui observat* Eccl. 16. *ventum non seminat, &c.* Nec debent timere talenta, id est, gratias sibi datas ad lucrandas animas exponere, cum sint negotiatores regis. *Negotiamini dum venio, &c.* Luc. 19.

DOMINICA VI. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo 1. ad perfectam justitiam invitat nos Christus, & 2. quæ sit aperitur, & signa ostenduntur.

Matth. 5.

Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum. Solent magistri scholarum tres ordines habere scholarium: quorum quidam sunt incipientes, qui indigent primis litterarum elementis; istos magister non docet per se, sed per alios minus eruditos. Alii sunt proficientes, qui adhuc indigent instructionibus levibus & planis; istos similiter non docet per se, sed per alios magis doctos. Tertiis sunt perfecti, jam apti sensibus profundis; istos magister per seipsum docet & instruit. Magister verus est Christus: unde dicitur: *Unus enim est magister vester.* Schola ejus est totus mundus. Habuit enim tres ordines scholarium. Quorum quidam fuerunt tempore legis naturæ. Isti omnino erant rudes & incipientes & per elementa & creaturas mundi instruebantur, legentes in ipsis Dei potentiam ex sui magnitudine, Dei sapientiam ex ordine, Dei bonitatem ex utilitate. *Invisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Alii fuerunt magis proficientes, qui scilicet fuerunt tempore legis scriptæ, quos Deus docuit per magis eruditos, scilicet per Moysen & Prophetas. Alii fuerunt perfecti, scilicet Christiani; istos Christus docuit per seipsum sublimiora mandata, ideo oportet, quod eorum justitia magis abundet quam justitia cæterorum; & ideo dixit; *Nisi abundaverit justitia vestra, &c.* In hoc igitur Evangelio Christus nos invitat ad perfectam justitiam; Deinde ostendit quæ sit ista justitia; Ultimo quæ sunt signa.

Matth. 23.
Scholarium
ordines tres
habuit Christus.

Rom. 1.

Scribarum
& Phariseorum
justitia
qualis.

Ad perfectam autem justitiam nos invitat dicens: *Nisi abundaverit justitia vestra, &c.* Justitia enim Scribarum & Phariseorum erat

simulatoria, & mercenaria, repida, & severa. Habebant enim justitiam simulatam quoad Deum, quoad proximos, & quoad seipsos. Nam quoad Deum simulabant se habere devotas orationes. *Cum oratis non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur, &c.* Quoad proximum simulabant se dare eleemosynas propter Deum, cum tamen darent eas propter favorem humanum, *Cum facis eleemosynam noli tuba canere ante te, &c.* Quoad se simulabant se magna servare jejunia. *Cum jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c.* Justitia autem Christianorum debet ab ista abundare, quia eorum orationes debent fieri cum cordis attentione. Unde ait: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, id est, in secretum cordis tui; & clauso ostio, scilicet exteriorum sensuum, ora patrem tuum, &c.* Eleemosynæ debent fieri cum recta intentione: *Te autem faciente eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Jejunium debet fieri cum cordis & vultus exhilaratione. *Tu autem cum jejunas unge caput tuum.* Secundo eorum justitia erat mercenaria, quia servabant leges & mandata propter temporalia assequenda. Tria enim servantibus promittebantur, scilicet augmentatio substantiæ temporalis. *Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis.* Prolongatio vitæ corporalis: *Custodite leges meas, atque judicia, quæ faciens homo vivet in eis.* Et pax temporis: *Convertent gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones.* Justitia enim Christianorum magis abundat, quia servantibus Evangelicam perfectionem promittitur regnum cælorum. *Penitentiam agite, &c.* Promittitur vita æterna: *Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.* Promittitur pax temporis & æternitatis. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Multi tamen hodie sunt Scribæ & Pharisei inter Christianos, qui plus curant de temporali commodo, quam de cælesti regno: plus de vita

Matth. 6.

Ibid.

Christiano-
rum justitia.

Matth. 6.

Ibidem.

Levit. 18.

Mich. 4.

Matth. 3.

Ibid. 19.

Ibid. 14.

vita corporali quam de vita æterna, plus de pace temporis quam æternitatis. Tertio eorum iustitia erat repida & remissa. Scribæ enim confidebant in sua scientia, Pharisei autem in sua vita; & ideo non curabant amplius acquirere sanctitatis merita. Iustitia enim Christianorum debet abundare, quia de sua scientia & transacta vita non debent confidere, sed semper ad majora proficere.

Phil. 3.
Homines deficiunt hodie a bonis.

Eccl. 27.

Quæ quidem retro sunt obliuiscens, ad ea vero quæ sunt priora extendens me. Sed multi sunt qui non proficiunt, sed deficiunt; Hodie enim aliquid faciunt, cras parum, post cras minus, postea nihil. Tales sunt lunatici. *Stultus ut luna mutatur.* Luna modo est plena, modo est semiplena, modo est semivacua, modo tota vacua. Cum enim tres sint partes satisfactionis, scilicet orationes, jejunia, & eleemosynæ; sunt quidam qui orationes multas faciunt, jejunia custodiunt, & eleemosynam tribuunt: Isti sunt luna plena. Postea dimittunt orationes, & sic sunt luna semiplena. Postea dimittunt orationes & jejunia, & sic sunt luna semivacua. Tandem totum dimittunt, & sic sunt luna tota vacua. *Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium divitias parat.* Manus remissa operatur egestatem in mundo, quia privatur in Ecclesia omnibus suffragiis. Egestatem in iudicio, quia non poterunt habere modicam stillam olei compassionis, sicut patet in virginibus fatuis: Egestatem in inferno, quia non poterunt habere modicam guttam aquæ refrigerantis, ut patet in divite epulone. Sed sancti viri qui fuerunt fortes contra mundum, carnem & diabolum, paraverunt in mundo divitias gratiarum: in iudicio divitias meritorum: in cælo divitias præmiorum. Quarto eorum iustitia erat nimis severa. *Audistis quia dictum est antiquis, oculum pro oculo, dentem pro dente.* Tunc enim Deus habebat duos officiales valde severos, scilicet veritatem, quæ culpas stricte discutebat, & iustitiam quæ culpas severe puniebat, Iustitia autem Evangelica habet pietatem. Nam istis duobus officialibus Deus dedit suos consiliarios, scilicet misericordiam veritati, & pacem iustitiæ. Si igitur veritas habet culpas inquirere, misericordia sibi consulit ut videat si fuerit ibi aliqua ignorantia, vel infirmitas humana, vel tentatio diabolica. Per ista enim culpæ alleviari consueverunt. Cum vero iustitia debet culpas punire, pax sibi consulit ut non intendat confusioni, sed tantum intendat ut hominem reconciliet Deo, pacificet proximo, & tranquillat in corde suo. *Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis.* Et sic verificatur quod dicitur: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, &c.*

Prov. 10.

Matth. 5.

Hier. 29.

Psal. 84.

Iustitia Phariseorum erat diminuta.

Secundo Christus ostendit, quæ sit perfecta iustitia, cum ait: *Audistis quia dictum est antiquis.* Iustitia enim Scribarum & Phariseorum erat diminuta quantum ad utram-

que partem iustitiæ, quæ est declinare a malo, & facere bonum. Quantum enim ad primam partem diminuta erat, quia non cohibebat animum ab odio, nec linguam a simplici mendacio, sed nec a perjurio: nec manum a vindicta, in lege talionis. Iustitia autem Evangelica est perfecta, quia cohibet animam ab ira; sicut patet hic: & oculum a concupiscentia. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam, &c.* Et cor a cogitatione mala: *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Conhibet etiam linguam non tantum a verbo injurioso, sicut patet hic: nec tantum a simplici mendacio, *Sit autem sermo vester, est est, non non;* Sed etiam a verbo otioso: *De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii.* Conhibet etiam manum a vindicta, ut scilicet homo non vindiceret injuriam personalem. *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, &c.* Nec injuriam realem; unde sequitur, *& qui vult tecum in iudicio contendere, &c.* Nec violentam extorsionem, unde sequitur: *& quicumque te angariaverit mille passus, &c.* Erat etiam diminuta quantum ad secundam partem iustitiæ, quæ est facere bonum, quia non tenebantur inimicos diligere, nec pro eis orare, nec eis benefacere. Iustitia autem Evangelica, omnia ista præcipit. *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.*

Tertio Christus manifestat, quæ sint signa perfectæ iustitiæ cum ait: *Vade prius reconciliari fratri tuo.* Qualiter autem ista reconciliatio sit facienda, ostendit Chrysostomus dicens: Si cogitatu offendisti, cogitatione reconcilia. Si verbis offendisti, verbis reconcilia. Si operibus offendisti, operibus reconcilia. Cogitatu igitur sive corde offendit, qui aliquem odit; sed tunc eum reconciliat, quando odium deponit, & ipsum diligit. Alias enim Deus munera non reciperet, si quis odium corde retineret. Nam sicut dicit Chrysostomus: Nemo inter duos inimicos potest esse fidelis amicus amborum. Ideo & Deus non vult esse amicus aliquorum, quamdiu inter se fuerint inimici. Nos autem, inquit, fidem Deo non servamus, si inimicos ejus diligimus, & amicos ejus odimus. Si offendit verbo detrahendo, debet reconciliare famam restituendo, cum pretiosior sit fama quam temporalis substantia, vel corpus. Si tenetur satisfacere raptor, res restituendo, si persecutor emendam offerendo, multo fortius infamator famam restituendo. Si offendit factis, debet reconciliare factis; aliter enim secundum Chrysostomum, nisi quem factis læsisti factis placaveris, sine causa oras Deum, sine causa eleemosynam facis de rebus quibus alios spoliasti. Quid enim tibi prodest, si unus pro te orat, & alius adversum te Deum interpellat?

Reconciliatio fraterna quomodo fienda.

Chrysost.

Idem.

SERMO II.

1. De quadruplici munere, & 2. cui altari offerri debeat.

SI offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, &c. Cum in omni opere nostro tria attendere debeamus, scilicet, honorem Dei, ædificationem proximi, & meritum nostrum; Deus tamen est tantæ bonitatis, quod plus respicit ad nostram utilitatem & proximi ædificationem quam ad suum honorem. Offerre enim munus ad altare pertinet ad honorem Dei, sed qui illud offert cum odio proximi non habet meritum, sed scandalizat proximum. Vult igitur Deus ut homo suum intermittat honorem, ut sic proximo reconciliatus meritoriam offerat oblationem. Chrysost. Vide misericordiam Dei, quæ respicit plus hominum utilitatem quam suum honorem. Plus enim diligit concordiam fidelium quam munera sua. Dicit ergo: *Si offers munus tuum, &c.* Notandum autem quod est quadruplex munus, scilicet munus a corde, munus ab ore, munus a manu, & munus ab obsequio.

In omni opere nostro 3. sunt attendenda.

Chrysost.

Munus quadruplex.

Luc. 18.

Super quod altare munus offerre debeamus.

Exod. 20.

Munus a corde est munus amoris, quod in tantum est Deo acceptum ut sine illo nullum aliud munus sibi placeat. Nihil enim valet offerre Deo verba nostra per gratiarum actionem, nec corpora nostra per mortificationem: nec res nostras per eleemosynarum largitionem, nisi sibi offeramus corda nostra per amorem. Istud pater in Phariseo qui videbatur offerre Deo verba sua gratias referendo dicens: *Deus gratias ago tibi.* Corpus suum macerando dicens: *Jejunio bis in Sabbatho.* Res suas ministris Dei largiendo dicens: *Decimas do omnium quæ possideo,* Sed nihil sibi profuit, quia non offerebat Deo cor suum, ipsum Deum & proximum diligendo. Non enim Deum diligere poterat qui omnes proximos contemnebat dicens: *Non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, vel ut etiam hic publicanus.* Publicanus autem a longe stans percutiebat pectus suum, &c. Altare super quod debemus offerre Deo munus amoris, est altitudo Trinitatis, de quo dicitur: *Non ascendes ad altare meum per gradus, ne reveletur turpitudine tua.* In Trinitate enim non sunt gradus inquirendi, ut Pater major Filio, vel Filius minor Patre, vel Spiritus sanctus minor utroque credatur. Unde Arius istos gradus facere voluit, ideo sua turpitudine revelata fuit, quia per os blasphemum omnia sua interiora emisit. Istud igitur munus amoris debemus offerre super Altare sanctæ Trinitatis, ut scilicet diligamus Patrem, qui per suam potentiam nos creavit: Filium qui per suam misericordiam nos re-

demit: Et Spiritum sanctum, qui per suam gratiam nos in filios adoptavit. Frater autem noster est quilibet Christianus, quem si offendimus, reconciliare debemus, alias munus dilectionis Deo offerre non possumus. Quia sicut dicitur: *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est.* Dicuntur omnes Christiani fratres, quia omnes sunt ab uno patre creati, uno pretio redempti, uno fonte regenerati, & ad eandem hæreditatem vocati.

Secundum est munus ab ore, quod est munus orationis, quod est Deo valde odoriferum. *Dirigatur oratio mea sicut incensum, &c.* Fumus incensi est levis, calidus & odoriferus. Tunc igitur oratio est sicut incensum quando est levis, calida & odorifera. Tunc autem est levis, quando habet secum humilitatem, quæ sic facit eam levem quod usque ad cælum ipsam deducit. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* Tunc est calida, quando habet secum ferventem charitatem. *Quasi ignis effulgens, & Thus ardens in igne.* Thus quidem ardet in igne, quando oratio funditur a ferventi corde. Tunc est etiam odorifera quando habet secum puritatem. *Habentes singuli cytharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* Altare autem super quod orationes nostras deferimus est ipse Christus, quia per ipsum omnes orationes offerimus dicentes, *Per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum.* Sicut enim a Sole propter nimiam distantiam non possumus habere lumen vel ignem, nisi mediante Chrystallo vel aliquo simili; sic nec a Patre propter suam nimiam excellentiam, aliquam gratiam possumus percipere, nisi intercedente mediatore. Dicitur autem Christus altare terreum, æneum & aureum. De primo dicitur: *Altare de terra facietis mihi.* De secundo: *Altare æneum quod erat coram Domino.* De tertio: *Data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum super altare aureum.* In Christo quidem tres sunt substantiæ, scilicet, caro mortalitati subiecta, & quantum ad hoc fuit altare terreum: Anima invictissima, & quantum ad hoc fuit altare æneum: Et Deitas pretiosissima, & quantum ad hoc fuit altare aureum. Frater noster similiter est ipse Christus, quem si per peccatum offendimus, per veram confessionem reconciliare debemus. Dicitur autem Christus, Dominus, frater & minister noster. Dominus autem dicitur per sublimitatem, Frater per æqualitatem, Minister per inferioritatem. Christus igitur vocat se Dominum nostrum, ut ostendat quod sit major nobis ratione naturæ divinæ. *Vos vocatis me magister & Domine, & benedicitis, sum etenim.* Vocat se fratrem nostrum, ut ostendat quod sit æqualis nobis ratione naturæ humanæ. *Non confunditur eos fratres vocare dicens: Nuntiabo fratribus meis*

1. Joan. 4.

Psal. 140.

Oratio est sicut incensum.

Eccl. 35.

Eccl. 50.

Apoc. 5.

Altare Christus dicitur.

Exod. 20.

4 Reg. 16.

Apoc. 8.

Dominus, frater, & minister noster, Christus est.

Joan. 13.

Heb. 2.

Luc. 12. *meis nomen tuum. Vocat se ministrum nostrum, ut ostendat quod fuit minor nobis, ratione humilitatis profundæ. Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.*

Prov. ult. *Tertium est munus a manu, quod consistit in largitione eleemosynarum, unde dicitur de muliere forti: Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperes. Frustra autem mulier fortis manum pauperi aperiret & extenderet, si eam vacuum haberet; ideo datur intelligi, quod homo misericors debet ad pauperes habere manum apertam, extensam & plenam. Apertam ut det cito & faciliter: Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti. Extensam, ut det communiter; Sunt enim quidam, qui videntur habere manum ad se & ad suos propinquos tantum reflexam, sed etiam debent ad alios habere extensam: Omni petenti retribue. Plenam vero ut det abundanter: Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Altare enim est cor nostrum super quod eleemosynæ nostræ immolantur, quando eas facimus cum cordis hilaritate. Hilarem datorem diligit Deus. Cum cordis compassione: Compatiebatur anima mea pauperi. Cum cordis recta intentione: Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. De isto altari cordis nostri dicitur: Fecit altare Thymiamatis de lignis Sethim. Lignum Sethim est leve, incremabile & imputribile, quia cor nostrum non debet aliquo peccati pondere prægravari, nec aliquo igne tribulationis consumi, nec aliquo fœtore peccati corrumpi. Fratres nostri Angeli sunt, quos tunc offendimus, quando eorum inspirationibus non obedimus: Tunc autem eos reconciliamus, quando eorum inspirationes recipimus, & tunc ipsi nostras eleemosynas deferunt ante Deum. Dicuntur autem fratres nostri, quia eundem habemus patrem, & ad eandem facti sumus imaginem, & ad eandem vocati hæreditatem.*

Luc. 1. *Quartum est munus ab obsequio, quando scilicet totum corpus nostrum, & totam vitam nostram in Dei obsequio mancipamus, juxta illud: Serviamus Domino in sanctitate, & justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Debemus enim servire Deo cum munditia cordis, cum justitia boni operis, cum rectitudine intentionis, & longanimitate finalis intentionis & consummationis. Altare est fides nostra, quia nisi opera nostra in fide offerantur, inutilia reputantur. Sine fide impossibile est placere Deo. Frater noster est spiritus noster, quem tunc offendimus quando sensualitatem sibi præponimus. Tunc autem eum reconciliamus, quando sensualitatem sibi subijcimus, Deus quidem in domo animæ nostræ posuit fratrem & sororem, virum & uxorem, dominam & ancillam, id est, rationem & sensualitatem, ut scilicet ratio sensualitatem instruat tanquam frater so-*
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

rorem suam: & eam corrigat tanquam vir uxorem suam, & eam sibi subijciat, tanquam domina ancillam suam, ut in omnibus sibi obediat.

SERMO III.

De quatuor iræ gradibus, deque uniuscujusque pœna.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit judicio. Secundum beatum August. August. *stin. de civitate Dei: Utrum ira & careræ animæ passiones cadant in sapientem, aliter sentiunt Stoici, aliter Peripatetici, aliter Christiani. Stoici enim dicunt hujusmodi passiones non cadere in sapientem: quamvis enim quandoque aliqua sustineat adversa, tamen in ipsis retinet firmum animum & constantem. Unde refert Seneca de Seneca. crate, quod potionem veneni sibi injuste oblatam, tanquam medicamentum immortalitatis bibit; & de animæ immortalitate diu disputans, potionem illam lætus & libens hausit. Peripatetici vero dicunt has passiones in sapientem cadere, sed moderatas rationique subjectas; Et ponit exemplum Seneca de Xenophonte Rege, qui audita filii morte dolens coronam de capite deposuit. Sed audito quod fortiter pugnando occubuit, depositam coronam reassumpsit dicens, se magis gaudere de filii virtute quam de morte dolere. In disciplina autem Christiana ut in eodem libro August. de civit. Dei dicit: Non quaeritur utrum pius animus irascatur aut tristetur, sed unde. Nam ut idem dicit in l. retractat. Aliud est irasci fratri, aliud culpa fratris. Non enim fratri irascitur, nec sine causa irascitur, qui peccato fratris irascitur. Dicit ergo: Omnis qui irascitur fratri suo, &c. Sicut in quolibet peccato potest esse gradus culpæ, ita & pœnæ. Nam eodem genere peccati potest quis aliquando peccare graviter, aliquando gravius, aliquando gravissime. Similis gradus etiam est in pœna; & illud ostendit Dominus in peccato iræ quod habet tres gradus. Primum est quando ira Iræ gradus 3 tantum est in corde vel in animo, quod notatur cum dicitur: Omnis qui irascitur fratri suo. Secundus est quando manifestatur in exteriori signo, quod notatur cum dicitur: Qui autem dixerit fratri suo racha, &c. Est autem racha secundum Remigium Hebraicum, & est interjectio indignantis, velut cum diceretur a dolente beu, ab irascente bem, & a cadente, ha. Tertius quando manifestatur in conrumelioso verbo quod notatur cum dicitur: Qui autem dixerit fratri suo fatue. De isto triplici gradu sic dicit August. August. & Beda. In primo est unum, scilicet ira Beda. sola. In secundo sunt duo, scilicet ira & vox, quæ iram significat. In tertio sunt tria, scilicet ira, vox, & in voce vituperationis expressio. Sicut autem est gradus in culpa,*

eulpa, ira & in pœna, quod exprimitur nomine iudicii, concilii, & gehennæ: per quæ tria pœna infernalis intelligitur. Sed nomine iudicii intelligitur pœna gravis, quæ debetur primæ iræ. In iudicio enim causa discutitur, & adhuc locus est defensionis, & ideo tunc reus est in periculo gravi. Nomine concilii intelligitur pœna gravior, quæ debetur secundæ iræ. In concilio enim causæ sententia diffinitur, adhuc tamen pœna differtur, & locum habet dilatio, & tunc reus est in periculo graviori. Nomine gehennæ ignis, intelligitur pœna gravissima quæ debetur tertiæ iræ. Tunc enim datur sententia diffinitiva, nec locum habet defensio vel dilatio & tunc reus est in periculo gravissimo. Istud autem totum intelligitur de ira deliberata quæ odium nuncupatur:

Damasc.

Ira accensio
quot modis
fiat.
Greg.

Est igitur primus gradus iræ quando est in animo. Secundum autem Damascen. Ira est accensio sanguinis circa cor: ista autem accensio, quadrupliciter fit. In aliquibus enim ignis iracundiæ cito accenditur & cito extinguitur; isti secundum Gregor. sunt similes ficcis arundinibus, in quibus ignis cito accenditur, & cito extinguitur. In aliis ignis iracundiæ cito accenditur, & tarde extinguitur; isti sunt cæteris deteriores; & sunt similes testæ quæ dum adhuc recens est, facilis est ad recipiendum, sed igne adusta difficilis ad perdendum. In aliis tarde accenditur, & tarde refrigeratur; isti secundum Gregor. similes sunt lignis grossioribus, in quibus ignis tardius accenditur, & tardius extinguitur. In aliis vero ignis iracundiæ tardius accenditur, & cito refrigeratur, isti sunt cæteris meliores; de quibus dicit Propheta: *Irasce mihi & nolite peccare*. Pœna huius iræ prout est in animo est iudicium; talis enim ad iudicium citabitur: Et qualiter illud præceptum: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, servaverit, requiretur, & invenietur quod dilexerit eum minus, quam sua, quia bona sua sibi non communicavit: minus quam suos, quia propinquis suis tantum benefecit; & minus quam se, quia corpus suum salutis animæ fratri præposuit.

Odii signa.

Secundus gradus est, quando ira est in signo. Signa autem odii sunt locutionem subtrahere, faciem avertere & huiusmodi. Quando autem vexillum tyranni occulte habetur in castro, licet castrum sit jam captum, non tamen apparet captio nisi quando erigitur. Sic etiam quando odium latet in animo, captus est homo a diabolo; sed tamen ejus captio non videtur nisi quando signa odii manifestantur. Pœna huius iræ est concilium, quia contra tales in concilio sanctæ Trinitatis sententia dictabitur, quod sicut fecit aliis, sic fiat sibi; quia enim contra proximum habuit signum rancoris, ideo contra ipsum signa iræ suæ ostendet Deus, & totus Angelorum exercitus & Sanctorum. Signum ma-

gnum iræ Dei erit, quia tales de tormentis non liberabuntur, imo si omnes Sancti pro eis orarent, illi non liberarentur. *Notiora Hier. 7. re pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem & orationem, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te.* Signum magnæ iræ Angelorum erit, quia ipsos igni æterno tradent. *Mittet filius hominis Angelos suos, Matth. 13. & colligent de regno ejus omnia scandala & mittent eos in caminum ignis.* Signum iræ magnæ Sanctorum erit, quia modicum suffragium eis non impendent, sicut patet in divite epulone.

Tertius gradus est quando ira est in contumelioso verbo, vocando, scilicet fatuum fratrem suum. Videtur autem quod Christus & Apostolus contra hoc fecerunt. Christus enim discipulos stultos vocat dicens: *O stulti & tardi corde, &c.* Apostolus etiam: *O insensati Galathæ.* Sed sciendum quod sicut dicit Isidor. in libro de summo bono, quadrupartita est loquendi ratio, vel quia bonum bene, vel malum male, seu bonum male, seu malum bene profertur. Bonum quippe bene loquitur, qui ea quæ recta sunt humiliter annuntiare videtur. Malum male loquitur, qui quodlibet flagitium suadere conatur. Bonum male loquitur qui rectum aliquod arroganter prædicare sentitur. Malum bene loquitur qui aliquod narrando vitium detestatur, ut ab eo homines avertantur. Christus igitur & Apostolus vocaverunt illos stultos, non ut confunderent, sed ut corrigerent. Pœna quæ debetur huic iræ est gehenna ignis. Dicitur autem gehenna a *geos*, quod est terra, & *benos* quod est profundum, quia infernus est in profundo, id est in centro terræ; & talis locus competit peccatoribus propter elongationem, obscuritatem, & frigiditatem. Nullus enim locus tantum distat a cælo quantum medium terræ; ideo dignum est ut sicut homo elongavit se a Deo per peccatum, sic etiam elongetur a cælo per novissimum locum. Nullus locus est obscurior quam medium terræ, ideo dignum est ut qui dilexerunt opera obscura tenebrarum teneantur in locis obscuris pœnarum. Nullus locus est frigidior quam medium terræ; ideo dignum est ut peccatores qui fuerunt frigidi in Dei amore, semper strideant dentibus præ nimio frigore.

Potest autem addi quartus gradus iræ, quando scilicet est pro injurioso facto vel verbo, quod notatur cum dicitur: *Audistis quia dictum est antiquis: non occides.* Istud autem homicidium multis modis committitur. Homo quidem habet res suas, animam, corpus, & famam. Committit igitur quis homicidium quantum ad res ipsas in recipiendo. *Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum homo sanguinis est.* Quantum ad corpus non tantum gladio necando, sed etiam necessitatis tempore non subveniendo.

Hier. 7.

Matth. 13.

Luc. ult.

Gal. 3.

Isidor.

Loquendi ratio
quadrupartita est.

Peccatoribus
quare infernus
congruit

Homicidium
multipliciter
committitur.

Eccl. 34.

Ambros. do. Ambros. pasce fame morientem, si non pavisti occidisti. Quantum ad animam tripliciter: aut malum exemplum præbendo: Rom. 14. *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est:* Aut veritatem vitæ tacendo. Gregor. tot occidimus quot ad mortem ire tepidi tacentesque videmus. Aut peccatum mortale committendo. *Occidit homo per malitiam animam.* Quantum ad famam detrahendo. *Flagelli plaga livorem facit. Plaga linguæ comminuit ossa.* Pæna hujus iræ est judicium illud de quo dicitur: *Omnis qui accipit gladium gladio peribit.* Iste autem gladius facit in damnatis triplicem mortem; juxta illud: *duplicetur ac triplicetur*

gladius intersectorum. Prima mors erit quia igne inextinguibili cremabuntur, & ista erit mala. Secunda quia e beatorum consortio separabuntur, & ista erit pejor. Tertia, quia Dei visione privabuntur; & ista erit pessima. *Exibunt Angeli & separabunt, &c.* Matth. 13. Istud respicit separationem a consortio beatorum, & *mittent eos in caminum ignis,* illud respicit ignis inextinguibilis cruciatus æternos; *ibi erit fletus & stridor dentium;* illud respicit divinæ visionis perpetuum damnum. Visio enim Dei Sanctos lætificat, & in amorem inflammabit; & quia damnari visione Dei carebunt, ideo semper in fletu erunt, & semper dentibus stridebunt.

DOMINICA VII. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo 1. ex parte Christi, 2. ex parte convivarum, 3. ex parte ministrantium hoc convivium comendabile redditur.

Marc. 3.

Chryl.

Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, &c. Sicut dicit Chrysostomus: non est credendum, quod turbæ sine viatico ad Dominum in solitudinem venerint, sed prima & secunda die omnia consumpserunt; & ideo Christus tertia die omnibus jam consumptis miraculum fecit: ideo autem tamdiu secum manebant, sive propter suos infirmos, quos sanari affectabant. Unde dicitur ubi de isto miraculo agitur: *Accesserunt ad eum turbæ multæ habentes cæcos & claudos, &c.* sive propter exempla sanctitatis quæ in ipso videbant. Istæ duæ causæ ultimæ ponuntur in Gloss. Quia igitur turbæ jam triduo cum eo fuerant & alimenta non habebant, Christus illud convivium eis fecit. Quod quidem convivium commendabile est ex parte Christi facientis, ex parte convivarum, & ex parte ministrantium.

Ibidem.

Matt. 15.

Circa consilium triplex reprehensio esse potest.

Ex parte igitur Christi tria commendabilia fuerunt. Primo humilitas in conferendo, cum dicitur: *Convocatis discipulis, &c.* Gloss. super. Convocat discipulos ut doceret majores minoribus sua communicare. Potest autem circa consilium triplex esse reprehensio. Una ex parte petentis consilium, quando habet intellectum nimis superbum: alia ex parte dantis, quando non habet sensum providum nec animum justum. Tertia ex parte rei de qua petitur quando non habet *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

decentem titulum. Debet igitur in illo qui petit consilium esse mens humilis & mansueta, ut scilicet suo sensui non nimis credat: quod est contra multos, qui credunt sibi sufficere, & consiliis non indigere. Bernard. Omnia illi defunt qui sibi nihil deesse putat. August. Ubi dixisti sufficit, ibi defecisti; ubi tibi placuisti, ibi periisti. *Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis spem illo habebit insipiens.* In illo autem qui dat consilium debet esse discretio provida, & inconcussa justitia. Ambros. in lib. de offic. Secure salutem nostram illi viro committimus, qui sit justus & prudens. Facit enim justitia ut nullus sit fraudis metus, facit prudentia, ut nulla erroris suspicio sit. In causa de qua petitur debet esse utilitas & necessitas, quia non debet consilium peti de rebus supervacuis. *In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter.* Nec de rebus vanis, *Non sedi cum consilio vanitatis.* Nec de rebus pravis perpetrandis, quia sicut dicitur: *Consilium pravorum dissipatur.* Sed de rebus utilibus & necessariis. *Accipe consilium a me & salva animam tuam* Secundo in Christo fuit pietas in compatiendo: cum dicitur: *Misereor super turbam.* Olim erant quatuor incompassibilia & dura, scilicet Deus, Angelus, cælum, & mors. Deus enim hominem sibi reconciliare nolebat, Angelus hominem non diligebat, nec animas deferebat; cælum tunc nullum suscipiebat, mors omnes devorabat, & ad tartara rapiebat: Sed modo recessit tanta duritia, & advenit magna misericordia. Nam in Christo tanta pietas fuit, quod hominem sibi reconciliavit. *Cum enim essemus inimici, reconciliati Deo sumus per mortem filii ejus.* De ista sua pietate, effudit in Angelum & eum sic compassibilem fecit, quod hominem deinceps tanquam suum concivem dilexit, & in paradysum animas deportavit. Unde super illud:

Bernard.

August.

Prov. 16.

Ambros.

Eccl. 3.

Psal. 25.

Job. 5.

3. Reg. 1.

Rom. 5.

Gregor.
Marc. ult.

illud: *Nolite expavescere*, dicit Gregorius. Vos autem cur expavescitis, qui vestros concives videtis. Sic effudit in cælum, quod ipsum in tantum flexibile fecit, quod ad omnem justum suscipiendum statim se flectit: in cuius significationem super Stephanum se aperuit, & eum recepit. Sic effudit in mortem, quod quæ prius erat terribilis & dura, facta est dulcis & mansueta: ita quod a justis non timeretur, sed desideratur. *Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo.* Tertio in Christo fuit liberalitas in saturando, cum dicitur: *Manducaverunt, & saturati sunt.* In peccatoribus est fames continua. Eorum enim memoria est famelica, quia semper volunt recordari de immunditiis peccatorum. *In mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri & cepæ, & allia.* Cucumeres, & pepones sunt dulces & suaves, & significant peccata suavia sicut gulam & luxuriam. Porri, cepæ, & allia sunt acerba, & significant peccata acerba, sicut tristitiam, & iram, & invidiam. Item intelligentia eorum est famelica, quia semper volunt investigare curiosa. *Deus fecit hominem rectum, & ipse infinitis se miscuit questionibus.* Et voluntas eorum famelica est, quia semper volunt diligere vana. *Ut quid diligitis vanitatem, &c.* In futuro autem istæ tres potentiae saturabuntur. Nam secundum Bernardum: filius saturabit intelligentiam plenissima cognitione, Spiritus sanctus voluntatem suavissima dilectione, Pater memoriam securissima utriusque retentione.

Secundo istud convivium fuit commendabile ex parte convivantium: in quibus tria fuerunt quæ Christum ad misericordiam induxerunt. Primum est patientia in sustinendo, cum dicitur: *Triduo sustinent me*, vel triduo perseverant mecum. Qui vult ergo a Deo spiritualiter pasci, secum triduo commoretur. Primus dies est dolor contritionis. Secundus pudor confessionis. Tertius labor satisfactionis; istud est illud triduum, quo in desertum pœnitentiæ itur, ut Deo gratum sacrificium offeratur; de quo dicitur. Vel secundum Glossam: Turba triduo Dominum sustinet, cum multitudo fidelium peccata sua per pœnitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione, & cogitatione convertit. De primo dicitur: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, &c.* De secundo: *Recedant vetera de ore vestro.* De tertio. *Renovamini spiritu mentis vestræ, &c.* Secundum quod Christum ad misericordiam induxit fuit labor in veniendo dum dicitur: *Quidam autem ex ipsis de longe venerunt.* Secundum Glossam: ad servitium Dei quidam veniunt de prope, quidam de minus prope, quidam de longe. Qui enim integritatem mentis, & corporis servant, de prope ad Deum festinant, qui vero conjugio utitur, nullis tamen aliis flagitiis inquinatur, de minus prope venire cognoscitur; qui autem

post multa flagitia convertitur, de longe venire probatur. *Veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis & pacem his qui prope.* Secundum hoc igitur de prope venit Virgo beata, quæ mentis & corporis integritatem servavit: de minus prope Elisabeth conjugata, quæ in suo conjugio honeste vixit: de longe Magdalena, quæ post multa flagitia ad Deum totaliter se convertit. Tertium quod Christum ad misericordiam induxit, fuit victus deficientia in redeundo, cum dicitur: *Si dimisero eos jejunos in domum suam deficient in via.* Circa quod notandum quod sunt quatuor genera hominum qui difficulter jejunia ferre possunt, scilicet a magna ægritudine convalescentes, itinerantes, pueri, & senes. Tales sunt qui de novo ad pœnitentiam veniunt; ideo cibo verbi Dei indigent, quia ipsi convalescerunt de magna infirmitate peccati. *Convalescerunt de infirmitate*; ipsi aggressi sunt viam paradisi. *Surge comede, grandis enim tibi restat via.* Glossa super Matt. XV. Perit qui sine cælesti pane ad patriam tendit. Ipsi tanquam pueri sunt recenter in gratia renati. *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite.* Ipsi quandoque fuerunt in peccatis inveterati. Psal. *Inveteravi inter omnes inimicos meos.*

Tertio istud convivium fuit commendabile ex parte ministrantium, id est, ex parte discipulorum. Fuit tamen in eis quoddam reprehensibile, quoddam tolerabile, & quoddam commendabile. Fuit reprehensibile in eis istud quod dixerunt: *Unde istos quis poterit saturare panibus in solitudine*: Non enim de hoc debuerunt dubitare, cum paulo ante Christus quinque millia hominum de quinque panibus saturaverit. Ipse autem Dominus non eos inclamavit, sed leniter interrogavit dicens: *Quot panes habetis? Vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis.* Non dixit in sermone lenitatis, nec in disciplina lenitatis, sed in spiritu lenitatis. Quidam enim corrigendi sunt in sermone asperitatis, alii in disciplina severitatis. Omnes autem in spiritu lenitatis, quia quantuncumque sonet in voce asperitas, in correctione severitas, semper debet esse in corde tranquillitas. Quando autem aliqui quadam simplicitate ducuntur, sicut erant isti discipuli, tunc tales corrigendi sunt cum sermone lenitatis & cum spiritu lenitatis.

Secundo fuit in eis quoddam tolerabile, scilicet quia necessitati vitæ suæ panes reservabant. Sed contrarium videtur quod dicitur: *Nolite solliciti esse in crastinum.* Sed aliud est habere sollicitudinem nimiam, per quam cælestia temporalibus postponuntur, quæ est prohibita. Unde dicitur: *Primum querite regnum Dei.* Aliud est habere providentiam qua laborando vitæ necessaria acquiruntur, quæ est concessa. *Labores manuum tuarum, quia manducabis, &c.* Ideo labor

Eph. 2.

Jejunia ferunt difficulter 4. hominum genera.

Hebr. 11.

3. Reg. 19.

1. Pet. 2.

Psal. 6.

Joan. 6.

Gal. 6.

Matth. 7.

Luc. 12.

Phil. 1.

Fames continua in peccatoribus est.

Num. 11.

Eccl. 7.

Psal. 90.

Bernard.

Matth. 15.

Exod. 3.

Rom. 6.

1. Reg. 2.
Eph. 4.

Notandum.

labor est exerceendus, sollicitudo tollenda. Aliud est servare ordinationem divinam qua Deus ordinavit, ut prædicatoribus verbi Dei a subditis ministrentur necessaria. *Deus ordinavit his qui Evangelium annuntiant de Evangelio vivere.* Unde dicitur: *Dignus est enim operarius mercede sua.*

1. Cor. 9.

Luc. 10.

Hebr. 13.

Tertio fuit in eis quoddam commendabile, quia in distribuendo panes Christo reverenter assistebant. Propter quod instruimur quod Prælati debemus subijci, & in animo eos nobis humiliter præponendo, & in corpore eis assurgendo & genua flectendo, & in opere eis velociter obediendo. *Obedite*, ecce obedientia operis, *Præpositis vestris*, ecce humilitas corporis, quia debent reputare eos sibi in omnibus esse prælatos; & *subiacete eis*, ecce reverentia cum signo cordis.

SERMO II.

1. De misericordia: 2. Divinæ misericordiae promptitudo: 3. Causa movens ejusdemque effectus ponuntur.

Psal. 35.

Psal. 75.

Psal. 47.

Psal. 32.

Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, &c. Olim misericordia tantum erat in cælo: *Domine in cælo misericordia tua.* Deinde descendens de cælo, inclusit se in quodam angulo, id est, in Judæorum populo: *Notus in Judæa Deus.* Deinde effudit se in Virginis utero: *Suscepimus Deus misericordiam tuam.* Tandem diffusa est in universo mundo: *Misericordia Domini plena est terra.* Et sic Deus, qui tantum videbatur esse misericors super turbam Angelorum, & postmodum super turbam Judæorum, modo est misericors super turbam omnium fidelium: ideo dicitur: *Misereor super turbam.* De illa autem misericordia tria dicuntur. Primo ponitur promptitudo divinæ misericordiae, Secundo causa motiva misericordiae, Tertio effectus misericordiae.

Misericordia divina promptitudo unde.

Dionys.

Punire est a Deo alienum. Isai. 28.

Promptitudo divinæ misericordiae notatur in hoc quod dicitur: *Misereor super turbam.* Primo ponitur promptitudo divinæ misericordiae; quam quidem promptitudinem tria faciunt, scilicet proprietas naturalis, potentia universalis, & experientia singularis. Sicut enim naturalis proprietas ignis, est calefacere; sic proprium est Dei, semper misereri & parcere. Dionysius. Neque enim proprium ignis est infrigidare, neque boni non bona producere; quia igitur misereri est Deo proprium, ideo punire est Deo alienum, involuntarium, & etiam tardum. Quod enim sit alienum dicitur: *Alienum est opus ejus ab eo.* Et loquitur de opere punitionis; apud enim habet mellificare, & hoc est suum officium proprium; habet etiam pungere, quando scilicet molestatur, & hoc est sibi alienum: sic & Deus quando dat mel suæ misericordiae, facit officium sibi proprium: quando vero

adhibet stimulum justitiæ, facit officium sibi alienum. Est etiam involuntarium, quia invite punit: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabo de inimicis meis* Ubi dicit Glossa: More pii Patris eos, licet inimicos, plangit & percutit. Est etiam tardum, quia sicut dicit Chrysostomus: illud quod homo secundum naturam facit, cito facit, illud autem quod contra naturam facit, tarde facit. Sic & Deus cito facit opus misericordiae, quia est secundum naturam suam: tarde opus justitiæ, quia est contra naturam suam. *An divitias bonitatis ejus & patientiæ & longanimitatis contemnitis?* Si igitur opus justitiæ est Deo alienum, involuntarium & tardum, quærit Chrysostomus super Matthæum, quare ergo punit? & respondet, quia compellitur. Unde ait: Deus enim invitus & cum magno dolore compellitur peccatores damnare. Non enim sic dolet quod ipse ab eis offendatur, sed quia violenter cogitur aliquem perdere, qui omnes cupit salvare. Deinde quærit dicens: Cum in potestate sua Deus habeat perdere & salvare, quis eum invitum compellit? Et respondet: tu qui non desideras misericordiam Dei. Nam sicut qui desideranti misericordiam denegat crudelis est; sic qui non desideranti misericordiam præstat, injustus est. Deinde tertio quærit dicens: Quis est homo qui non desiderat misericordiam Dei? Et respondet: Tu qui permanes in peccatis. Desiderare enim misericordiam Dei, est converti ad Deum: ille enim desiderat misericordiam Dei, qui timet iram ejus: qui autem non timet, non desiderat misericordiam, sed contemnit. Secundum quod facit Deum promptum ad misericordiam, est ejus potentia universalis; quanto enim quis est magnanimior, tanto ad indulgendum est pronior. Hoc videmus in animalibus & in hominibus; Nam inter animalia ea quæ sunt nobiliora, ad indulgendum sunt magis prona, & e converso. Unde leo a catulo provocatus, se non vindicat propter suam magnanimitatem, & catuli vilitatem: sed si catulus mordet catulum, statim mutuis moribus se lacerant, quia vilia animalia sunt. Similiter videmus quod homines magnanimi sunt ad indulgentiam faciles: Ambrosius: Procul a magnanimis cupiditas ultionis. *Reges domus Israël clementes sunt.* E converso autem mulieres, quia sunt viles, & fragiles, ideo sunt ad iram, & ad vindictam faciles. *Non est ira super iram mulieris.* Deus igitur cum sit omnipotens, & nos viles & inutiles vermiculi, nostras injurias parvipendit; & si eas recognoscimus, statim remittit, & hoc propter suam majestatem, & nostram utilitatem. *Excelsus Dominus & humilia respicit.* Ac si dicat, quia ipse est excelsus per potentiam majestatis; ideo humiles respicit oculo pietatis. *Miserebis omnium quia omnia potes.* Ac si dicat, quia tu habes potentiam universalem, ideo habes misericordiam generalem. Et in isto sensu loquitur

Isai. 1.

Chrysost.

Rom. 2.

Quare Deus puniat.

Notandum.

3. Reg. 10.

Eccl. 25.

Ps. 137.

Sap. 11.

Misericordia, experientia causatur.

Psal. 102.

Act. 10.

Pf. 54.

Hebr. 4.

Ibidem.

Quid ad miserandum Deum moveat.

1. Tim. 1.

Ecclesia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas.* Tertium quod facit Deum primum ad misericordiam est experientia singularis; Molestiam enim morbi medicus tribus modis scire potest, aliquando per suam scientiam theoreticam; & tunc est infirmo multum misericors: aliquando per quamdam practicam & exercitationem longam, & tunc est magis misericors: aliquando per experientiam quando in propria persona infirmitates plurimas expertus est, & tunc est maxime misericors, & ideo bonum est ut aliquando infirmetur; ut infirmis melius compatiatur. Sed si esset aliquis medicus qui esset bonus theoreticus & bonus practicus, & infirmitates esset expertus, iste adhuc esset magis misericors. Deus igitur ante Incarnationem infirmitates nostras corporales & spirituales cognoscebat per æternam sapientiam, quasi per quamdam theoreticam; & ideo tanquam pater benignissimus multum erat misericors. *Quomodo misereatur pater filiorum misertus est Dominus timentium se; quoniam ipse cognovit signum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus, & homo sicut fenum, &c.* Post incarnationem autem scivit per quamdam practicam & exercitationem longam, quia triginta tribus annis circa nostras infirmitates sanandas, tam corporales quam spirituales, praticavit & se exercitavit, & sic fuit magis misericors. *Qui pertransit, benefaciendo & salvando omnes oppressos a diabolo, &c.* Et sicut medicus multum contristaretur, qui circa aliquem infirmum diu se exercitasset, & nihil profecisset, ita Christus. *Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris.* Ac si dicat, de tribus doleo & contristor, scilicet quando mea exercitatio nihil valet, & quando vox inimici, id est, suggestio diaboli plus valet quam mea inspiratio, & quando ego peccatorem tribulo, id est, punio. Tandem scivit per experientiam quia expertus est tentationes, famem, dolorem, & mortem, & ideo factus est maxime misericors. *Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, &c.* *Didicit ex iis quæ passus est obedientiam.* Secundo ponitur causa motiva hujus misericordiae, quæ quidem fuit devotio turbæ, quæ in duobus apparer. Primo in hoc quod de longe veniebant. Illi de longe ad Christum veniunt qui de peccatis multis & magnis ad Deum se convertunt. Sunt autem quidam qui timore peccant per infirmitatem humanam, sicut Petrus, qui timore mortis Christum negavit; isti veniunt de longe. Alii per ignorantiam, sicut Paulus: *Ignorans feci in incredulitate.* Isti veniunt magis de longe maxime quando est affectata ignorantia: Alii per certam malitiam, sicut David qui adulterium, & homicidium commisit. Isti adhuc veniunt magis de longe. Secundo apparet eorum devotio, in hoc quod triduo se-

cum manebant. Prima dies est cognitio veri, secunda est detestatio mali, tertia amor boni. Sunt autem quidam qui cum Christo nolunt stare, nisi per diem, sicut mali Christiani, qui habent cognitionem veri, id est, fidem veram, sed tamen neque malum odiunt, nec bonum faciunt. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Alii autem sunt qui stant secum tantum biduo, sicut desides, & otiosi: qui licet habeant cognitionem veri, & detestationem mali, tamen non habent amorem, & operationem boni; de quibus dicitur: *Omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur, &c.* Boni autem stant cum Deo triduo, quia Deum per fidem cognoscunt, & malum fugiunt & bonum faciunt. De isto triduo dicitur: *Tres enim dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem, &c.* Ex his verbis habetur, quod isti tres dies acquirunt nobis Dei memoriam, mansionem æternam, & Deo faciunt magnam lætitiā.

Tertio ponitur magna efficacia misericordiae, qua fit saturatio turbæ. Distinguit autem Glossa super Matth. 15. quatuor tempora, scilicet ante legem, sub lege, sub gratia, & in gloria. In primo fuit satietas nulla; nec in intellectu, quia Deum non cognoscebant; nec in affectu, quia justificari non poterant: *Tenebris obscuratum habentes intellectum*, quoad primum, *alienati a via Dei*, quoad secundum. In secundo tempore fuit satietas semiplena, quia intellectus erat refo-cillatus per legem quoad cognitionem, sed affectus remansit vacuus quoad justificationem. *Per legem cognitio peccati*, quoad primum: *Nunc autem sine lege justificatio*, quoad secundum. In tertio tempore est satietas plena, quia satiatus est intellectus cognitione, & affectus gratiæ plenitudine. *Gratia & veritas per Jesum Christum facta est.* In futuro erit satietas plenissima, quia totus homo saturabitur tam interior, quia intellectus satiabitur in aperta Dei visione, & affectus in perfecta Dei dilectione: quam exterior, quia saturabitur oculus in videndo oculo ad oculum faciem Christi, auris in audiendo vocem ejus, olfactus in sentiendo odorem Christi, os in loquendo ore ad os cum ore Christi, manus in amplexando vestigia Christi.

SERMO III.

1. Christi magna misericordia atque potentia: 2. turbarum humilitas atque saturitas, 3. discipulorum mediatio, sollicitudoque in hoc convivio demonstratur.

Accipiens Dominus septem panes gratias agens fregit, &c. Cum homo tripliciter consideretur, scilicet quantum

Consideratur homo tripliciter.

tum ad utrumque conjunctum, ideo Deus triplicem cibum sibi præparavit; scilicet, corporalem quo corpus reficitur; spirituales, quo anima nutritur; & cælestem, quo totus homo beatificatur. Convivium autem corporale tantum Christus in hac vita fecit, scilicet, hic de septem panibus, ut supra de quinque panibus. Convivium autem spirituale multoties fecit; nam quoties prædicavit, toties alimenta spiritualia attribuebat. Augustinus: Non est magnum pascere ventres cito morientes, vel morituros; sed magnum pascere animas in æternum victuras. Convivium autem cæleste tantum semel faciet, quod tamen nunquam finem accipiet. De quo dicitur: *Edatis & bibatis super mensam meam in regno meo*. Istud igitur convivium corporale signare potest spirituale & cæleste. In isto igitur convivio ponuntur tres differentie personarum, scilicet Christus, turbæ, & discipuli.

In Christo autem duo fuerunt, scilicet magna misericordia, cum dicitur: *Misereor super turbam*; & magna potentia, quia panes multiplicavit: Misericordia autem Dei dicitur magna quatuor modis. Magnum enim aliquid quadrupliciter dici potest: aut altitudine, sicut arbor procera dicitur magna: aut profunditate, sicut puteus profundus dicitur magnus: aut latitudine, sicut platea lata dicitur magna: aut longitudine, sicut via longa dicitur magna. Eisdem modis misericordia Dei magna vocatur; est enim tam alta quod in cælum ascendit, & sanctos super merita remunerari facit. *Magnificata est usque ad cælos misericordia tua*. Est tam profunda, quod usque in infernum descendit, & sanctos patres inde eduxit: *Misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori*. Est tam lata, quod in totum mundum se expandit. *Misericordia Domini plena est terra*. Est tam longa quod ab æterno incepit, & usque in æternum durabit. *Misericordia Domini ab æterno & usque in æternum super timentes eum*. Secundo in Christo fuit magna potentia, per quam septem panes sic multiplicavit, quod quatuor millia hominum inde satiavit, & nihilominus etiam septem sportæ superfuerunt. Quærit autem Chrysostomus. cum plures panes fuerint hic & pauciores comedentes, quam in priori miraculo, quid est quod pauciores reliquiæ remanserunt? Et respondet, quoniam aut hoc fuit, quia sportæ sunt majores quam cophini, aut ut ex diversitate rememoremur, & illius & istius miraculi, & propter hoc tunc fecit cophinos reliquiarum æquales discipulis. Nunc autem sportas æquales panibus. Multiplicavit autem benedicendo, frangendo, & gratias agendo: per quæ instruimur, quod cibum benedicere debemus. Illa enim benedictio cibum sanctificat, unde dicitur de cibo: *Sanctificatur per verbum Dei & orationem*. Diabolum ne se immisceat fugat, sicut patet

in sanctimoniali, in quam diabolus intravit, quia lactucam sine benedictione comedit, ut ait Gregor. in dial. Et salubrem usum rei præstat; non enim est magnum habere rem, sed usum rei. Unde Seneca, Stulto nulla re opus est; nulla enim re scit uti. Secundo multiplicavit frangendo, ad innuendum quod in nostris conviviis panem pauperibus frangere debemus. *Frangere esurienti panem tuum*. Tertio multiplicavit gratias agendo, ad innuendum quod in nostris refectionibus gratias Deo agere debemus. *Nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*.

Secundo in isto convivio fuerunt turbæ. In quibus duo fuerunt, scilicet, magna humilitas, & saturitas. Humilitas quæ notatur in hoc, quod *super terram sederunt*, per quod significatur contemptus terrenorum, quem debent illi habere, qui a Domino volunt pasci. Quidam autem stant infra terram, sicut avari qui habent terram super caput suum. *Avaritia in capite omnium*. Alii stant super terram, sicut perfecti, qui terrenis omnibus dominantur, juxta illud: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, &c.* Alii nec sunt infra terram per cupiditatem, nec super terram per omnimodam paupertatem, sed stant in terra per terrenorum administrationem. Tales fuerunt parentes beatæ Mariæ, qui res suas in tres partes dividebant. Unam servitoribus templi dabant: aliam pauperibus distribuebant: tertiam sibi & familiæ suæ usibus reservabant. Secundo in turbis fuit magna saturitas. Unde dicitur: *Manducaverunt & saturati sunt*. Habuerunt enim tria per quæ saturari merito debuerunt. Primo habuerunt stomachum vacuum, quod notatur per hoc quod dicitur: *Non habent quod manducant*. Stomachus enim plenus fastidit, vacuus appetit: Sic & quando stomachus animæ plenus est siliquis porcorum, fastidit dulcedinem cælestium. *Anima saturata calcavit fabum*. Quando enim homo vacuatur amore mundi, impletur amore Dei. Augustinus. Vas es, sed plenus es, funde quod habes ut recipias quod non habes; funde amorem sæculi, ut implearis amore Dei. Secundo habuerunt stomachum a noxiis humoribus expurgatum, quod notatur per hoc, quod priusquam eos pasceret, ipsos sanavit. Glossa ibidem: Prius Dominus aufert infirmitatem & postea cibum, quia prius peccata sunt removenda, & verbis Dei postea anima nutrienda. Quæ autem sint illæ infirmitates, dicitur ibidem: *Accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes claudos, cæcos, debiles mutos, & curavit eos*. Ab istis infirmitatibus tanquam a malis humoribus, stomachus animæ est purgandus, quæ sunt claudicatio per devia vitiorum, cæcitas ad cognoscendum Deum, debilitas ad faciendum bonum, mutitas ad laudandum Deum. Dicitur in Glossa super illud: *Pullis corvorum invocantibus eum*, quod quamdiu pulli corvorum sunt albi, pascun-

Joan. 6.

August.

Luc. 22.

Misericordia Dei 4. modis magna dicitur.

Psal. 56.

Psal. 58.

Pf. 32.

Psal. 102.

Panes quomodo Christus multiplicavit.

1. Tim. 4.

Gregor. lib. 1. cap. 4. Seneca.

Isai. 5.

1. Tim. 4.

Amos 9.

Matth. 19.

Bona D. Virginis quod venerint.

Prov. 27.

August.

Matt. 15.

Psal. 146.

pascuntur rore cælesti; quando vero nigrescere incipiunt corvi, parentes eos pascunt. Sic etiam anima alba per puritatem pascitur a Deo, nigra per iniquitatem pascitur a diabolo. Tertio habuerunt palatum sapidum: in tantum enim verba Christi eis sapiebant, quod ab eo recedere nesciebant, sed jam tri-duo cum eo manserant. Unde poterant di-cere: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, &c.* Christus ergo non pascit illos qui habent palatum insipidum, cælestia non sa-piendo, vel amarum diligendo terrena, sed qui habent sapidum diligendo cælestia. Unde in hujus significationem dicitur de aquila, quod non pascit pullos illos qui respiciunt ver-sus terram, sed qui respiciunt versus cælum.

Psal. 118.

Ordo in mili-tanti Eccle-sia servandus.

Tertio in isto convivio fuerunt Discipuli, in quibus duo fuerunt, scilicet, mediatio pia, & sollicitudo provida. Discipuli enim fue-runt mediatores inter Christum & populum, quia Christus non dabat panes turbæ, sed discipulis, & discipuli turbæ dabant. Et sic patet quod ibi fuerunt tria, scilicet dans & non recipiens, scilicet Christus, recipiens & dans sicut discipuli, recipiens tantum & non dans, scilicet turba. Per quod datur intelligi quod ille ordo in Ecclesia militanti debet fer-vari. Est enim Ecclesia spirituale cælum & corpus mysticum. In cælo autem est quod-dam corpus quod illuminat, sed non illumi-natur sicut sol. Et significat Christum qui lumen sapientiæ a nullo recipit, sed aliis in-fundit. Aliud quod illuminat & illuminatur, sicut luna quæ recipit lumen suum a sole & illuminat ista inferiora. Et significat præla-tos qui illuminantur a Christo, & illuminant subditos. Aliud quod illuminatur & non il-luminat, sicut firmamentum quod de se non illuminat, sed a sole, luna, & stellis illumi-

natur. Et significat subditos & laicos, quo-rum est a Prælati lumen recipere & illumi-nari. Est etiam Ecclesia corpus mysticum. In corpore autem humano secundum Avic-est quoddam membrum quod influit sed non recipit sicut caput, & signat Christum. Quod-dam quod recipit sed non influit, sicut caro, & designat subditos. Secundo fuit in disci-pulis sollicitudo provida, in hoc quod frag-menta collegerunt ut pauperibus darent. Vo-luit autem Christus ut colligerentur triplici de causa. Primo propter mysterium, quod quidem tangitur in Glossa super Matt. 25. Propter arctiora, inquit, mysteria quæ non capit communis turba, Apostoli sustollunt & implent septem sportas, id est, perfectorum corda septiformi sancti Spiritus gratia ad in-telligendum illustrata. Secundo propter ex-emplum; in hoc enim datur nobis exemplum, ut ea quæ nobis supersunt, vel quæ jejunan-do nobis subtrahimus, pauperibus erogemus. Augustinus: De tuo jejunio fames pauperis satietur, aut si jejunare non potes, magis pa-scas pauperem, cujus saturitate tibi venia con-cedatur. Illud quod manducaturus eras, si jejunas da pauperibus, ut jejunium tuum sit saturitas animæ, non marsupii lucrum. Ter-tio propter documentum, ut ex hoc instrua-mur, quod illis qui sunt pauperibus miseri-cordes, bona temporalia multiplicentur. *Alii dividunt propria & ditiores fiunt.* Gregor. in dialog. Terrenæ substantiæ per hoc quod pauperibus distribuuntur, multiplicantur. Si-cut patet in vidua quæ Heliam pavit, cui Do-minus farinam & oleum multiplicavit. Per quod datur intelligi quod pauperes magis pa-scunt eleemosynarios, quam e converso. Vel spiritualiter veniam impetrando, vel tem-poraliter bona temporalia multiplicando.

Fragmenta quare Chri-stus ut colli-gerentur vo-luit.

August.

Prov. 11.

3. Reg. 17.

DOMINICA VIII. POST TRINITAT.

SERMO I.

A tribus falsariis, scilicet ab Hæreti-cis, ab hypocritis, & a malis Chri-sticulis, Christus attendere ad-monet.

Matth. 7.

Qui falsarii puniendi.

Attendite a falsis Prophetis qui ve-niunt ad vos in vestimentis ovium, &c. Secundum leges humanas puniendi sunt falsarii Literarum regalium, & bullarum, falsarii mone-tarum, & falsarii ponderum, & mensura-rum. Falsarii litterarum regalium sunt hæ-retici qui literas summi Regis, id est, sacram

Scripturam falsificant. Quam etiam filius Dei per quinque bullas, id est, per quinque vulnera roboravit, quas bullas hæretici falsi-ficant, dum Christum non vere passum, sed Phantastice fuisse affirmant. Falsarii mone-tarum sunt hypocritæ. Moneta enim regis cælestis sunt orationes, jejunia, & eleemo-synæ, quæ ipsi falsa faciunt, quia in his non intendunt honorem Dei, sed favorem po-puli. Falsarii ponderum sunt mali prælati. De quibus dicitur: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, &c.* Falsarii mensurarum sunt mali subditi, qui cum Deo male mensurant, quia dant sibi res temporales, & diabolo seip-sos. Hæretici igitur sunt falsarii litterarum, & bul-

Hypocrita falsarii sunt.

Matth. 23.

bullarum Dei, hypocritæ monetæ Dei, mali Christiani, sive sint prælati, sive subditi ponderum & mensurarum Dei. Ab istis tribus falsariis Dominus nos attendere admonet dicens: *Attendite a falsis Prophetis, &c.*

Primo igitur falsi Prophetæ sunt hæretici, de quibus tria tanguntur: primo eorum fraudulentia cum dicitur: *Veniunt ad vos in vestimentis ovium.* Ista autem vestis ovina triplex est, simulata locutio, simulata conversatio, & simulata operatio. Prima igitur est simulata locutio. Lupus quidem, ut dicitur in libro de animalibus, aliquando fingit vocem canis, ut non lupus sed canis esse credatur. Canes Dei sunt prædicatores, qui habent linguam medicinalem: *Lingua canum tuorum, &c.* Hæretici aliquando fingunt se habere verba prædicatorum, dicentes aliqua vera, ut sic trahant ad falsa. *Per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium.* Ideo assimilantur scorpionibus, quia in facie, id est, in principio dicunt verba blanda, sed in cauda pungunt, quia in fine dicunt verba venenata. Augustinus: vestimenta ovium sunt blanda verba. Gloss. Hæretici quadam pietatis veste recti, venenato animo rapaces sunt ut lupi. Secunda vestis est simulata conversatio, quia prætendunt magnam mansuetudinem. Dicitur in libro de animalibus, quod lupus aliquando emittit voces humanas, ut non lupus sed homo videatur: sic hæretici prætendunt se habere conversationem humanam, id est, humilem & mansuetam. Homo enim naturaliter est animal mansuetum, rationale & mortale. Quia hæretici simulant se habere mansuetam discretionem, & quod habeant desiderium moriendi, ideo assimilantur sepulchris dealbatis, quia exterius videntur esse depicti decore virtutum, sed intus sunt pleni spurcitia peccatorum & vitiorum. Tertia vestis est simulata operatio, sicut sunt jejunia, orationes & eleemosynæ, sub quibus malitiam suam tegunt. Legitur quod lupus subtus folia virentia se abscondit ut oves venientes ad carpendum rapiat & occidat. Folia virentia sunt sanctorum virorum opera in charitate facta, sub quibus hæretici se abscondunt, dum hæc eadem faciunt ut simplices decipiant. *Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.* Ideo assimilantur veneficis, qui dum venena offerunt melle involvunt. Secundo, ponitur eorum sævitia, cum dicitur: *Intrinscus autem sunt lupi rapaces.* Vel secundum Gloss. spiritualiter corrumpendo, vel si possunt corporaliter persequendo, ut patet in Ario, cujus concilio omnes Episcopi Catholici in exilium sunt missi, ut vix tres invenirentur qui fidem defenderent. *Scio quod intrabunt post discessum meum lupi rapaces in vos, &c.* Contra tales lupos necessarii sunt canes latrantes. Refert Petrus Manducator, quod dum Philippus rex Macedo obsideret Athenas, dicitur *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

xit eis: Date mihi decem oratores quos ex vobis elegero, & confœderatus recedam. Respondit Demosthenes peritissimus orator: Lupi dixerunt pastoribus: Tota causa discordiæ inter nos & vos sunt canes, sed date nobis canes & erimus amici. Quod cum fecissent, dormientibus pastoribus, lupi in gregem ad libitum desævierunt. Ex quo patet quod magnum periculum est quando canes, id est, Prædicatores gregem deserunt vel latrare negligunt. *Canes muti non valentes latrare.* Sicut enim Isai. 56. mansuetudo in homine est laudabilis & ira vituperabilis, sic e converso in cane. Dionysius: Mansuetus in omnibus factus canis jam non est canis. Tertio ponitur eorum notitia cum dicitur: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Non enim cognoscuntur a vestimentis simulatis, sed a fructibus apertis, qui sunt tres. Primus est doctrina pestifera, quia dicunt diabolum esse creatorem omnium visibilium, & multa talia diabolica & perversa. *Prius ostendens vos fabricatores esse mendacii & cultores perversorum dogmatum.* Secundus est simulata vita; multum enim intendunt illis, per quæ possunt reputari sancti. Sicut exterminationi faciei & prolixitati orationum. *Exterminant enim facies suas, &c. Devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis.* Tertius est proles impia, quia omnes credentes ab eis geniti sunt usurarii, perjuri, & multis sceleribus pleni. *Ex iniquis omnes filii qui nascuntur, testes sunt nequitie adversus parentes suos.*

Secundo falsi Prophetæ sunt hypocritæ. Et isti Ecclesiam periculose impugnant. Olim enim passa est bellum tyrannorum, sed illud vicit per patientiam; patitur quotidie bellum hæreticorum, sed illud vincit per sapientiam. Bellum autem hypocritarum vincere non potest, quia occultum & quia domesticum & quia intestinum; ideo præmisit Dominus *Attendite.* Chrysost. Ubi res certa est aspicitur, ubi autem incerta est attenditur, id est, caute consideratur. Induunt enim se vestimentis ovium id est, jejuniis & orationibus & eleemosynis, intus autem sunt lupi rapaces, quia malo animo hoc faciunt. Vel potest dici quod fideles sunt vestimentum Christi. *Mirrba & gutta, & casia a vestimentis, &c.* Ab istis enim vestimentis fluit gutta, id est, lachryma compunctionis; gutta enim est species aromatica quæ lachrymas stillat. Fluit casia, id est pudor confessionis, casia enim habet folia purpurea, & significat pudorem confessionis. Fluit myrrha, id est labor satisfactionis, ubi multiplex amaritudo notatur. Et quia hypocritæ fingunt se aliquando lachrymas fundere, confessionem promere, satisfactionem assumere: ideo difficile cognoscuntur. Dicit tamen Chrysost. super Matth. quod Lupus tectus pelle ovina, per tria cognoscitur, scilicet per actum, quia dentibus mordet, ovis vero neminem mor-

Ovina vestis triplex.

Psal. 67.

Rom. 16.

Apoc. 9.

August.

Matth. 23.

1. Tim. 3.

Act. 10.

Notandum.

Hypocritarum bellum quale.

Chrys.

Psal. 44.

Lupus pelle ovina tectus per tria signa cognoscitur, scilicet per actum, quia dentibus mordet, ovis vero neminem mor-

Gal. 5.

Chrys.

Psal. 72.

Ezech. 34.

Rom. 8.

Mali Christiani quibus comparentur.

1. Cor. 4.

Bernard.

morsibus lædit: Per ululatum, quia versus cælum ululat, ovis vero versus terram balat: Per cibum, quia carnibus delectatur, ovis vero herbis pascitur. Eodem modo ipsi hypocritæ cognoscuntur; Primo per actum, quia bonos mordent & eis detrahunt, *Quod si invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem consumamini.* Ille qui mordet, partem subtrahit, & partem relinquit; sic aliquando detractor in parte laudat, & in parte vituperat. Ille vero qui comedit, cibum masticat & incorporat; sic & multi contra aliorum vitia murmurant, & tamen eadem faciendo sibi incorporant. Ille autem qui consumit, nec de pelle, nec de carne, nec de osse aliquid dimittit; quia plerique sunt qui contemnunt vitam, famam, & conscientiam aliorum. Secundo cognoscuntur per vocem. Chrysost. Qui vocem humilitatis & veræ confessionis emittit, ovis est, qui vero contra veritatem blasphemans ululat contra Deum, lupus est. *Iniquitatem in excelsis locuti sunt.* Tertio cognoscuntur per cibum, quia boni pascuntur herbis virentibus, id est cælestibus amœnitatibus. *Requiescent in herbis virentibus. Qui sunt in carne, quæ carnis sunt sapiunt.*

Tertio Prophetæ falsi sunt mali Christiani. Vestimenta ovium quibus se induunt sunt opera quæ de genere bonorum faciunt; tamen quia in mortali hæc faciunt, nihil sibi ad salutem proficiunt. Sunt enim respectu operum quæ fiunt in charitate, sicut homo pictus respectu veri. Sapiens: Apud sapientem omnia sunt honesta. Apud vulgus simulachra sunt rerum honestarum. Sunt sicut lignum putridum in nocte lucidum respectu veræ lucis, quæ tamen in die iudicii putrida apparebunt. *Illuminabit abscondita tenebrarum.* Sunt sicut auricalcum & plumbum respectu veri auri. Bernard. melius est pallens aurum quam fulgens auricalcum. Sunt sicut flores respectu fructuum. Et sicut homo de omnibus floribus unius viridarii non posset semel refici: sic de quibuscunque talibus operibus non posset ad momentum Paradisi dulcedine satiari. Sicut autem flores fructus producant, sic talia opera sæpe ad gratiam disponunt. Et sicut flores vinearum bufones fugant, & Dominum vineæ recreant: sic talia opera in quantum disponunt ad gratiam, diabolo displicent, & Deo & Angelis multum placent.

SERMO II.

De tribus falsis Prophetis, scilicet Diabolo, Carne & Mundo.

Prophetia triplex. Gen. 1.

Isai. 7.

Atendite a falsis Prophetis, &c. Triplex invenitur Prophetia. Una de præterito, sicut illa. *In principio creavit Deus cælum & terram.* Alia de futuro sicut illa: *Ecce virgo concipiet &*

pariet filium. Alia de præsentis occulto sicut illa: *Ecce Agnus Dei.* Secundum hunc modum accipitur triplex falsus propheta, scilicet diabolus, mundus & caro. Joan. 1.

Diabolus est falsus propheta de præterito. Suadet enim homini stare in peccato superbiæ, luxuriæ, & avaritiæ, adducens in exemplum quosdam præteritos qui peccaverunt, & tamen multum a Deo exaltati fuerunt. Sicut Paulum qui peccavit peccato superbiæ, & tamen factus est Apostolus. David qui peccavit peccato luxuriæ, & tamen factus est prophetarum eximius. Et Matthæum qui peccavit peccato avaritiæ, & tamen factus est Dei Evangelista electus. Et ex his diabolus arguit in corde peccatoris quod & talia peccata levia sunt, & quod Deus ea leviter punit. Sed ista prophetia continet tria falsa. Unum est quia prædicti viri non sunt nobis dati in exemplum ut peccemus, sed si peccaverimus ut de Dei misericordia confidamus. Legitur in Historia tripartita, quod cum Theodosius Imperator quemdam excessum commisisset, & in sui excusationem David qui peccaverat adduxisset, dixit ei Ambrosius. Qui securus es errantem, sequere pœnitentem. Refert Augustinus in Epistola ad Hieron. quod cum quidam in puteum cecidisset, & alius superveniens, quomodo illuc ceciderat interrogaret, ait: Non quæso quæras qualiter huc ceciderim, sed inquire qualiter liberare me possis. Sic nullus debet interrogare qualiter ceciderit talis, sed qualiter resurrexit. Secundum similiter est falsum, scilicet quod peccata levia sint, cum sint gravissima & ponderosa: quod patet per hoc, quod tria sunt fortissima ac robustissima, scilicet cælum, terra & Deus. Cælum enim habet fortissimam soliditatem. *Tu forsitan cum illo fabricatus es cælum, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.* Terra habet perpetuam stabilitatem. *Terra autem in æternum stat.* Deus habet infinitam fortitudinem per quam totum mundum sustentat. *Portans omnia verbo virtutis suæ,* & tamen peccatum est ita ponderosum, quod cælum fregit. *Videbam Sathanam quasi fulgur de cælo cadentem.* Et terram aperuit, sicut patet, quando *sub pedibus peccatorum dirupta est terra.* Et Deum fatigari facit ita quod peccatores portare nequit. *Vos estis onus, projiciam vos quippe dicit Dominus.* Tertium similiter est falsum, quod scilicet talia peccata Deus leviter puniat, cum contrarium videamus. Nam peccatum superbiæ in Angelis punivit infernali incarceratione. *In cælum conscendam.* Et sequitur: *Verumtamen ad infernum detraberis.* Peccatum avaritiæ punivit perpetua mendicatione; sicut patet in divite, qui guttam aquæ mendicavit & habere non potuit. Peccatum luxuriæ punivit foetenti odore, sicut patet in Sodomitis. Luc. 16. Gen. 19.

Secun-

Secundus falsus propheta est caro, quæ est propheta de futuro. Suadet enim homini ut in carnalibus delitiis conquiescat, & alio tempore poterit pœnitere, & in sua senectute Deo servire. Sed ista prophetia continet tria falsa. Unum quod quiescat in delitiis, cum nec in delitiis sit quies, quia pungunt animam nimia amaritudine. *Novissima ejus amara quasi absinthium.* Nec in divitiis, quia pungunt nimia sollicitudine, ideo divitiæ spinæ vocantur. Nec in honoribus, quia pungunt multiplici anxietate & timore. *Sonitus terroris semper in auribus ejus.* Refert Tullius de Tusculanis quæstionibus quod dum quidam Dionysium tyrannum in tot divitiis, delitiis & honoribus constitutum videret & diceret esse beatum: Ille eum in thronum aureum jussit elevari, & mensam cum omnibus delitiis ante eum apponi, gladium autem acutissimum cum telo tenuissimo super caput ejus appendi. Cum vero ille non comederet, sed in timore maximo esset: Dixit ei Dionysius: Talis est vita mea, quam tu beatam putabas. Secundum similiter est falsum, quod scilicet alio tempore pœnitebit. Homo enim per se potest in peccatum ire sed non redire, quod per quatuor exempla ostendi potest. Primum est Anselmi, qui dicit quod homo in foveam, vel in puteum per se potest præcipitari, sed non potest per se exire; Et istud exemplum convenit avaris. *Formido & fovea & laqueus, super te qui habitator es terræ.* Avarus enim qui inhabitat terram per amorem est in formidine, ne divitias perdat: est in fovea cupiditatis quæ ipsum non satiat: est a diabolo illaqueatus, ut nunquam aliena restituat. Secundum exemplum est Chryf. qui dicit: Sicut navis fracto gubernaculo, illuc ubi tempestas voluerit ducitur: sic homo perduto auxilio gratiæ Dei non facit quod vult ipse, sed quod diabolus, & istud exemplum convenit luxuriosis. *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa, & eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo.* Mare est profunditas concupiscentiarum, in quibus homo dormit cum in ipsis voluptatibus conquiescit, ubi gubernaculum, id est, auxilium gratiæ Dei perdit, & ideo quocumque ventus tempestatis, id est, tentationis eum ducit, illuc vadit. Tertium exemplum similiter est Chryf. qui dicit: Antequam peccemus liberi sumus, sed si semel operibus diaboli nos obligaverimus, jam nostra virtute non possumus liberari; Sicut enim regem facit populus, eum jam factum deponere non potest, quia in sua potestate fuit facere, sed jam in sua potestate non est expellere; sic postquam homines thronum diaboli in suis cordibus posuerunt, jam nullus potest eos corrigere, nisi Deus; & istud exemplum convenit superbis qui prorege diabolum habent: *Ipse est rex super omnes filios superbiæ.* Quartum exemplum ponit August. dicens quod homo potest seipsum

vulnerare, sed non potest seipsum curare; & istud exemplum convenit omnibus peccatoribus, quia quodlibet peccatum mortale vulnus est animæ, sicut patet de illo qui incidit in latrones, id est dæmones qui vulneraverunt eum. Tertium similiter est falsum, quod scilicet sufficit dare Deo suam senectutem; est enim juvenus sicut vinum purum, senectus vero sicut vinum mixtum, quia senectus multas misérias habet admixtas. Qui ergo Deo suam juventutem dant, vinum purum sibi propinant; qui vero senectutem, vinum mixtum: peccatores autem in suis facibus requiescunt. *Requievit in facibus suis.* Deus autem habet tres calices. Unus est plenus vino mero; alius est plenus mixto: Tertius plenus fæce. *Calix in manu Domini plenus, &c.* Illis igitur qui Deo dederunt suam juventutem, dat bibere in calice vini meri; quia dat eis puram gloriam, & nullam Purgatorii pœnam. Illis qui Deo dederunt suam senectutem, dat bibere de calice mixto; quia non dat eis puram gloriam, sed prius patiuntur Purgatorii pœnam: Peccatoribus autem dat bibere de fæce infernali. *Usque ad fundum soporis calicis bibisti & potasti usque ad fæces.* Ille enim calix habet superficiem, medium & fundum, quia in Inferno quidam multum, quidam plus quidam plurimum patiuntur.

Tertius falsus Propheta est mundus, qui est propheta de præsentia. Cum enim mundus habet tria in se, scilicet concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum & superbiam vitæ, suadet homini ut ista diligat quamdiu vivat, sed est falsa suasio, quia cito deficit homini, quantum ad ista; istud est signatum ubi dicitur: *State, state & non est qui revertatur,* usque ibi, *nigredo ollæ.* Alloquitur Propheta primò superbos morientes dicens, *State, state,* id est vos qui consuevistis tam potenter stare, modo state, id est flatum & spiritum continete, & de mundo nolite exire. Et respondet Propheta; *& non est qui revertatur,* quasi diceret: Quamvis sic alloquar, tamen non est qui ad vitam possit redire. Deinde alloquitur avaros morientes dicens: *Diripite argentum, diripite aurum,* quasi diceret, Ad regionem ignotam pergitis; de vestro auro & argento vobiscum portetis. Et respondet, *Non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus,* id est, mors quæ est finis hominis non est deputata ad divitias deferendas, nec ad vasa aurea vel argentea asportanda: Quid autem fiat de ipso avaro subdit: *Dissipata est,* scilicet ejus substantia, a parentibus; *Scissa est,* scilicet ejus anima a dæmonibus, *dilacerata est,* scilicet ejus caro, a vermibus. Deinde alloquitur delitiosos dicens: *Cor tabescens & dissolutio geniculorum & defectio in cunctis renibus;* hoc est vos deliciosi qui habuistis cor tam lætum, habebitis illud acerbitate pœnarum plenum, a quibus erit tabescens &

stupidum. Et qui habuistis, genua non infirmata a jejunio, sed impinguata præ nimio cibo, habebitis ea lasa & dissoluta præ nimia fame & esurie in inferno. Et qui habuistis renes inflammatos igne malæ concupiscentiæ habebitis eos consumptos igne gehennæ. Deinde ponit quid fiet de omnibus tam superbis quam avaris, quam deliriosis, dicens: *Facies eorum quasi nigredo ollæ*. Omnes enim habebunt facies nigras præ nimia ignis adustione: nigriores præ nimia famis attenuazione: nigerrimas præ nimia infernalis fumi obfuscatione. Omnes isti Prophetæ superius nominati sunt falsi & stulti. *Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta; nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent.*

Thren. 2.

SERMO III.

De triplici arborum differentia, & quid spiritualiter significat.

Omnis arbor bona fructus bonos facit, &c. Homo Latine, Græce autem dicitur *antropos*; id est arbor everfa; habet enim radices, id est capillos superius, ad innuendum quod debet plantari in cælo. Habet ramos, id est brachia & manus inferius, ad innuendum quod debet operari in mundo. In arbore autem tria consideramus scilicet radices quæ hauriunt humorem; Stipitem qui habet rectitudinem; & ramos, qui debent habere fructuum ubertatem.

In arbore 3. considerantur.

Radices autem arboris sunt sicut os animalis quo humorem attrahunt unde arborem nutriunt & fructus producunt. Radices igitur hominis sunt affectiones mentis. Tunc autem istæ radices bonum vel malum humorem attrahunt prout in bono vel in malo loco fixæ sunt; sunt enim quidam qui habent radices fixas in terra per amorem terrenorum; isti hauriunt humorem corruptum. *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Alii in aquis deliciarum; isti hauriunt humorem aquaticum: *Veni & ostendam tibi damnationem meretricis magnæ quæ sedet super aquas multas.* Alii in aere per amorem ambitionum; isti hauriunt humorem ventosum. *Effraim pascit ventum.* Alii in igne iracundiæ per odium; isti hauriunt humorem ignitum. *Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat, &c.* Alii in cælo per amorem cælestium; isti hauriunt humorem dulcem & salutiferum. Talis erat Apostolus qui dicebat: *Nostri conversatio in cælis est.*

Psal. 16.

Apoc. 17.

Osæ 12.

Eccl. 13.

Phi. 3.

Cant. 1.

Secundò arbor habet in stipite rectitudinem; homo enim debet esse rectus, aliter Deum diligere non potest. *Recti diligunt te.* Est enim rectum cuius medium non exit ab extremis. Duo extrema in homine sunt,

scilicet nativitas & mors: medium inter hæc est vita. Illa autem extrema, scilicet nativitas & mors sunt extremæ paupertatis. *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc.* Illi igitur qui habent nativitatem pauperem & mortem pauperem & volunt habere vitam locupletem, non sunt recti; quia eorum medium discordat a suis extremis. *Facilius est camelum per foramen acus transire, &c.* Camelus est avarus qui in principio & in fine, id est in nativitate & morte est depressus, id est mendicus; in medio autem, id est in vita est gibbosus, id est divitiis onustus. Nativitas etiam & mors sunt multæ vilitatis & abjectionis, quia viliter nascitur & viliter homo moritur; & hoc omnibus est commune. *Unus est omnibus introitus ad vitam, similiter & exitus.* Illi ergo qui habent nativitatem abjectam & mortem, & volunt habere vitam elatam, non sunt recti: contra quos dicitur: *Quid superbis terra & cinis?* quasi diceret, Monstrum es, cum sis de terra formatus, & in cinerem redigendus, adhuc tamen vis esse superbus. Nativitas etiam & mors sunt cum fletu, quia flet qui nascuntur, & flet vel saltem deflentur qui moriuntur. Illi igitur qui habent nativitatem flebilem & mortem flebilem, & volunt habere vitam risibilem non sunt recti; de quibus dicitur: *Tenant tympanum & citbaram, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendunt.*

Job. 1.

Matth. 19.

Sap. 7.

Eccl. 10.

Job. 21.

August.

Chrysof.

Chrysof.

Tertio arbor debet habere in ramis fructuum ubertatem. Distinguit autem hic Dominus triplicem differentiam arborum; est enim quædam quæ facit fructus bonos; quædam quæ facit fructus malos, quædam quæ est sterilis. Arbor igitur bona est homo bonus, vel voluntas bona. Non potest autem arbor bona fructus malos facere, nec e converso, scilicet manens talis, sicut ponit August. Exemplum de nive quæ non potest calefieri manens nix; potest tamen in aqua liquefieri, & tunc potest calefieri. Arbor igitur bona potest fieri mala, & e converso, sicut Saulus factus est Paulus, & Judas qui erat Apostolus, factus fuit proditor: & tunc ille bonum fructum, & iste malum fructum produxit. Est igitur prima arbor quæ facit fructus bonos; unde dicit Chrysof. super Matth. quod sicut de ramis nascuntur gemmæ, & de gemmis flores, & de floribus poma, sic de sensibus bonæ animæ nascuntur bonæ cogitationes, quæ sunt coram Deo velut gemmæ; de bonis cogitationibus nascuntur bonæ voluntates, quæ sunt coram Deo odoriferæ sicut flores. De bonis voluntatibus nascuntur bona opera, quæ sunt sicut poma dulcia coram Deo, & dicit idem Chryf. quod aliquando de ista arbore ventus tentationis excutit gemmas, quando aufert bonas cogitationes, aliquando flores, quando aufert bonas voluntates: aliquando poma, quando aufert bona opera. Habet autem

autem ista arbor, id est homo ramos inferius ad innuendum quod opera misericordiae non sunt facienda in caelo, sed in mundo, sicut ostendit August. in lib. 50. Hom. dicens: Nemo in caelo est qui dicat, Pasce vel pota me; quia non invenies ibi esurientem nec sitientem; nec vesti nudos, ubi vestis immortalitatis est: nec suscipe peregrinum, ubi omnes in patria sua sunt: nec visita infirmum, ubi est sanitas sempiterna: nec, sepeli mortuum, ubi mors moritur. Et sicut arbor non fructificat tantum in uno ramo, sed in pluribus; sic & homo de omnibus sensibus suis debet Deo servire, sicut ostendit Chrysost. in Homil. quam fecit de ultimo Psalmo. Oculi, inquit, Deo praestat obsequium si rursus & vana declinet aspicere. Lingua meretur praemium suum, quando Dei laudibus occupatur. Auditus placebit Deo si se detractoribus non immiscet. Pedes Deum laudabunt si cursum suum ab omni malitia revocare festinent. Manus benedicunt, si rapinis renuntiant, & ad misericordiam properent. Sicut autem rami quanto plus sunt onusti, tanto magis inclinantur; sic & viri sancti quanto bonis operibus plus replentur tanto magis humiliantur. Alia arbor est quae facit fructus malos; mala, inquit, arbor fructus malos facit. Ad hoc autem quod a sua malitia convertatur, & bonos fructus faciat, quatuor sunt necessaria, scilicet labor, locus, tempus, & furculus. Est enim necessarius labor; nam, sicut dicit Arist. arbores sylvestres per culturam debitam efficiuntur hortenses; & ponit exemplum de amygdalo quae per culturam ex amara efficitur dulcis; sic & homo debet cor suum excolere & purgare, & tunc bonos fructus faciet: *Dei enim agricultura estis*; & tunc Deus etiam ipsum similiter plus purgabit: *Eum qui fert fructum purgabit, ut fructum plus afferat.* Secundo necessarius est locus; dicit enim Arist. quod quaedam plantae in uno loco faciunt fructum perniciosum quae transplantatae faciunt bonum; Et ponit exemplum in quibusdam plantis Aegypti, quae ibi faciunt fructum malum, sed alibi bonum. Sic etiam aliquando prodest homini mutatio loci; nihil tamen prodest, nisi sequatur mutatio animi, quia sicut dicit Bernard. nec lucifero profuit locus Caeli, nec Adae locus Paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filii Israel locus deserti. Interrogatus Socrates a quodam, cur mutatio locorum nihil sibi prodest ad mutationem vitiorum, respondit, Non est mirum si mutando locum non mutas vitium, qui semper circumfers teipsum. Tercio necessarium

est tempus; dicit enim Aristot. quod plures Arist. plantae plantantur in vere, paucae in autumnino, pauciores in hyeme, paucissimae in aestate; Plantatio enim spiritualis convenientius fit in vere juventutis quam in autumnino maturae aetatis, vel in hyeme senectutis, vel in aestate, id est in fervore malae consuetudinis, ubi totus humor gratiae desiccatur. Quarto necessarius est furculus, qui trunco infertus totam ejus virtutem in suam trahit qualitatem; & signat verbum Dei quod animam sic immutat quod qui prius ferebat fructus porcis infernalibus comestibiles, postmodum fert fructus Deo & Angelis delectabiles. Tercio est arbor sterilis quae bonos fructus non facit; de qua dicitur: *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, &c.* Quod autem aliquae arbores bonos fructus non faciant, possunt esse quatuor causae; Una est quando sunt nimis frondosae, quia humor qui deberet transire ad fructus convertitur ad folia; Isti sunt qui tantum delectantur in foliis verborum, quae signantur per ficulneam cui Dominus maledixit, ut habetur. Secunda causa est quando sunt nimis procerae; humor enim a radice ascendens propter arboris altitudinem & latitudinem se diffundit, ad ramos transiens paulatim evanescit: sic magni viri & Praelati aliquando sunt infructuosi; quia ea quae deberent dare pauperibus, expendunt in suis vanitatibus. Ambros. Avis se associat avibus, piscis piscibus, pecus pecoribus; solus tu homo consortem excludis, feras includis, parietem vestis auro, & pauperem nudas vestimento; panem petit pauper & non accipit, & equus tuus aurum sub dentibus mandit. Tertia causa est quando sunt nimis vetustae. Dicit Aristot. quod si amygdalus vetus perforatur, humor in medulla depurabitur, & fertilior efficietur; Quando enim quis est vetustus in peccato, tria foramina in corde suo facere debet, & tunc bonum fructum producer: Primum est dolor contritionis, secundum pudor confessionis, tertium est labor satisfactionis. Quarta causa est quando non sunt domesticae, sed sunt sylvestres; nam sicut dicit Arist. arbores sylvestres magis fructificant quam hortenses, sed fructus hortensium sunt meliores: Sic homo in suis orationibus plus debet attendere ad bonitatem quam ad multipliciter. *Secundum puritatem manuum mearum tribue mihi.* Non dicit secundum multitudinem, sed secundum puritatem; quia ipsa opera, quantumcunque sint multa, non sunt Deo accepta nisi sint munda: *Qui pascitur inter lilia, id est delectatur inter opera pura.*

August.
Misericordiae opera in caelo non sunt.

Chrys.

Servire Deo quomodo debeamus.

Arbor mala ut convertatur & bonos fructus faciat 4. necessaria.

Arist.

1. Cor. 3.

Joan. 15.

Arist.

Bernard.

Matt. 21.
Quod arbor non faciat bonos fructus causa 4.

Ambros.

Arist.

Arist.

Psal. 17.

Cant. 2.

DOMINICA IX. POST TRINITAT.

SERMO I.

De peccatoris statu per villicum designato.

Luc. 16.

Psal. 3.

Homo quidam erat dives qui habebat villicum, &c. Sicut Glossa Interl. Spiritualiter homo iste Deus omnipotens est; per villicum autem intelligi potest quilibet homo, cui Dominus omnia temporalia dispensanda commisit juxta illud: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Sed sæpe illa dissipat vel injuste congregando, vel indebite retinendo, vel illicitè expendendo; & ideo talis apud Deum non immerito diffamatur. Diffamatio autem aliquando causatur à personis gravibus, & tunc facit violentam præsumptionem: aliquando à personis levibus; tunc facit levem suspensionem: aliquando ab infamibus, & tunc potius in diffamato facit commendationem. Infamia igitur peccatoris causatur ab Angelis qui sunt fide digni, qui nobis ministrant, & omnia opera nostra Deo annuntiant, & ideo Dominus in morte cujuslibet in judicio rationem requirit. De isto igitur villico quatuor ponuntur.

Recipimus à
Deo 3. dispen-
sanda.

Tob. 4.

Psal. 140.

Col. 3.

Primum est collatio potestatis cum dicitur: *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum.* Sicut autem dicit Glossa. Villicus est proprie custos villæ; sed hic ponitur pro œcono-
mo, id est dispensatore qui universam substantiam domus dispensat, & ideo bene signat quemlibet hominem qui tria à Deo dispensanda recipit, scilicet res temporales, corpus proprium & animam; ut de rebus reddat sibi eleemosynas, de corpore casta jejunia, de anima orationes devotas. Ista sunt tria munera quæ Magi offerebant Domino, scilicet aurum substantiæ temporalis: *Ex substantia tua fac eleemosynam.* Thus devotæ orationis: *Dirigatur oratio mea in conspectu tuo.* Myrrham mortificationis carnis: *Mortificate membra vestra, &c.*

Luc. 15.

Secundo ponitur diffamatio criminis cum dicitur, &c. *Hic diffamatus est apud illum.* Peccator enim dissipat res suas dum eas illicite expendit. Dissipat corpus cum ipsum in voluptatibus nutrit. Dissipat animam dum non devotas orationes effundit; sed immundas cogitationes in eam mittit: Talis significatus est per filium prodigum qui totam substantiam suam dissipavit quando corpus suum voluptatibus dedit, qui animam immundis cogitationibus implevit quæ significantur per siliquas porcorum quibus saturari cupiebat. Tales enim cogitationes sunt cibi porcorum, id est dæmonum.

Tertio ponitur districta requisitio rationis cum dicitur, *redde rationem villicationis.* Requirit enim Dominus post mortem in judicio qualiter homo dispensavit illa tria sibi commissa, scilicet res, corpus & animam; sed tamen ante illud districtum examen, ubi dabitur diffinitiva sententia, tres interim super illis tribus incidunt quæstiones quæ per sententiam interlocutoriam dirimuntur. Prima quæstio incidit quantum ad res temporales inter viros religiosos & mundanos, utrum scilicet melius sit divitias contemnere quàm eas retinere. Et dicunt viri religiosi quod melius est eas contemnere; & adducunt pro parte sua duas leges: unam Evangelicam. *Vade & vende omnia quæ habes, & dā pauperibus, & habebis thesaurum in celo.* Aliam Apostolicam: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationes & laqueos diaboli & desideria multa & inutilia quæ mergunt hominem in interitum.* Contra religiosos homines mundani dicunt quod melius est divitias retinere, quia multæ eleemosynæ inde fieri possunt, & adducunt pro parte sua leges; unam Evangelicam, quæ hic ponitur: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis:* Aliam Apostolicam: *Qui seminant in benedictionibus, de benedictionibus & metent vitam æternam:* Judex autem noster auditis allegationibus hinc & inde dat sententiam interlocutoriam, dicens. *Dives difficile intrabit in regnum cælorum.* *Facilius est camelum per foramen acus transire, &c.* Et intelligitur de illis divitibus qui totum cor suum in divitiis posuerunt; ideo monet Propheta. *Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* Secunda quæstio incidit quantum ad corpus inter viros spirituales & carnales, utrum scilicet sit melius castitatem servare aut matrimonium contrahere; & dicunt viri spirituales quod melius est continentiam observare, & adducunt pro parte sua duas leges; unam Evangelicam, per quam suaderetur, ut matrimonia dimittantur, castitas servetur. *Omnis qui reliquerit domum aut fratres aut uxores propter nomen meum, &c.* Aliam Apostolicam: *qui matrimonio jungit virginem suam bene facit, & qui non jungit melius facit.* Econtra homines carnales dicunt quod est melius in matrimonio vivere, & adducunt pro parte sua duas leges: unam divinam per quam Deus matrimonium instituit: *Crescite & multiplicamini, &c.* Aliam Apostolicam: *Volo autem juniores nubere & filios procreare, &c.* Judex autem super hoc dat sententiam interlocutoriam, ut dicitur: *Filii hujus sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias; illi vero qui digni habebuntur sæculo illo in resurrectione ex mortuis, neque nubent neque nubentur, neque ducent uxores;*

Matth. 19.

1. Tim. 6.

1. Cor. 9.

Matth. 19.

Psal. 61.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Gen. 1.

1. Tim. 5.

Luc. 20.

ac si dicat : Illi qui volunt habere suas consolationes in mundo, uxores ducunt; illi vero qui volunt tantum placere Deo non accipiant. Tertia quaestio incidit inter fideles quantum ad animam, utrum scilicet melius sit habere fidem magnam, an opera magna; & dicunt quidam quod melius est habere fidem magnam, & adducunt pro parte sua duas leges, unam Evangelicam. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, &c.* Aliam Apostolicam: *sine fide impossibile est Deo placere*: E contra alii dicunt quod melius est habere opera magna; & adducunt pro se duas leges; unam Apostolicam: *Vis autem scire homo inanis quoniam fides sine operibus mortua est. Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est?* Aliam Propheticam: *labores manuum tuarum, quia manducabis, &c.* Judex autem dat sententiam interlocutoriam: *Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum caelorum, &c.* Illi dicunt bis *Domine*, qui credunt corde & confitentur ore; Isti non intrabunt nisi dicant ter, scilicet opere: ideo sequitur, *Sed qui fecerit voluntatem patris mei, &c.* Deinde judex procedet ad inquisitionem causae principalis cum dicet: *Esurivi & non dedistis mihi manducare, &c.* Postmodum fert sententiam definitivam dicens: *Discedite a me maledicti, &c.* Et ista sententia dabitur partibus convocatis: *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos.* Dabit in scripturis, *ut faciat in eis iudicium conscriptum. Ad iudicium sedet, & libri aperti sunt.* Dabit sedendo: *sedebit super sedem maiestatis.* Dabit in die: *Cum iudicabit Dominus occulta hominis.* Dabit in loco evidenti & honesto, quia in aëre & in valle Josaphat: *Rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra.* *Congregabo omnes gentes & reducam eas in vallem Josaphat.*

Quarto ponitur impossibilitas exercendi laboris, cum dicitur: *Fame enim ultra non poteris villicare.* In inferno enim non poterunt satisfacere Deo de corpore per jejunia; quamvis enim semper jejunabunt, tamen hoc non erit sibi ad meritum, sed supplicium: *Cum jejunaverit non audiam preces eorum quoniam gladio, peste, fame ego consumam eos.* Secundo non poterunt satisfacere Deo de anima per orationes; tum quia à Deo non exaudiantur: *Tunc invocabunt, & non exaudiam*; tum quia in peccatum eis reputabitur: *Oratio ejus fiat in peccatum.* Tum quia etsi omnes sancti pro eis orarent adhuc non exaudirentur. *Noli orare pro populo hoc, quoniam non exaudiam te.* Tertio non poterunt satisfacere Deo per eleemosynas de rebus; non enim poterunt aliquem induere, quia ipsi erunt totaliter denudati: *Erit nuda & confusione plena.* Non cibum vel potum alicui porrigere, quia erunt perpetua fame & siti afflicti. *Ecce servi mei comedent, & vos esuriatis, &c.* Nec hospitio aliquos recipere, quia erunt à civitate Dei in perpetuum banniti: *Foris canes, & venefici, &c.* Nec infir-

mos visitare, quia jacebunt perpetuis doloribus cruciati. *In doloribus dormietis, &c.* Nec Isai. 50. ad incarceratos ire, quia erunt in perpetuis vinculis compediti: *Vinculis tenebrarum & longae noctis compediti, &c.* Nec aliquos sepelire, quia ipsi erunt in inferno sepulti: *Mortuus est Dives, & sepultus est in inferno.* Luc. 16.

SERMO II.

In quo 1. nobis providere per sollicitam operationem 2. Deo respondere per obedientiam. 3. Ad Dei misericordiam fugere monemur.

Quid faciam quia Dominus meus aufert à me villicationem, &c. Post hanc vitam nullus poterit aliquod bonum opus facere. *Venit nox in qua nemo potest operari.* Nullus audebit Deo de suis meritis respondere: *Quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Dominus, & cum quaesierit quid respondebo ei?* Nullus manum Dei poterit evadere: *Quo ibo à spiritu tuo?* &c. In praesenti igitur vita homo debet sibi providere, ut hic se exerceat per operationem sollicitam, & hic Domino respondeat per obedientiam; hic fugiat ad Dei misericordiam; ideo quilibet debet intra se dicere: *Quid faciam quia Dominus aufert à me villicationem, fodere non, &c.* In quibus verbis quatuor ponuntur.

Primo sui discussio cum dicitur, *Quid faciam, &c.* Ante iudicium interroga te ipsum. *Si nosmetipsos iudicavimus, &c.* In isto autem iudicio, quod intra nos est faciendum, ratio tanquam judex debet animam tanquam ream ad iudicium convocare: cogitationes debent ipsam accusare: conscientia testimonium perhibere: timor tanquam carnifex eam torquere, & à pristina peccati conversatione occidere; ut sic inde sanguis exeat lachrymarum. Aug. in lib. de Pœnit. Ascendat homo adversum se tribunal mentis suae, constituat se ante faciem suam; atque ita constituto in corde suo iudicio adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor; ut sic inde quidam sanguis quasi confitentis per lachrymas confluat.

Secundo ponitur impotentiae recognitio, cum dicitur, *fodere non valeo, &c.* Duplitter homo potest sibi providere indigens. Aut laborando. Contra quod dicit, *fodere non valeo.* Aut donum sive mutuum mendicando, contra quod subdit, *mendicare erubesco.* Post mortem igitur vel in die iudicii nullus poterit laborare. *Quodcumque potest manus tua instanter operare, quia nec opus nec ratio, &c.* ideo Salomon pigrum, qui non vult hic laborare, mittit ad formicam, dicens: *Vade ad formicam, ô piger, & disce sapientiam, quae cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in aestate cibum sibi; & congregat in messe quod comedat in hyeme.* Le-

Formica sapientia.

gitur quod formica grana perforat, ne germinet; unde formica non solum dicitur ferens micas, sed etiam forans micas. Grana enim decorticat vel propter eandem causam, vel ut mundius ea comedat, si forte etiam fuerint balneata extrahit & ad solem calefacit & exponit, ne forte putrefiant. In quatuor igitur consistit sapientia formicæ, quia grana in æstate & in messe congregat, congregata perforat, perforata decorticat, & decorticata exsiccat. Primo igitur debet homo bona opera in æstate, & in messe congregare. Glossa ibid. Hæc vita messi comparatur & æstati, quia nunc inter ardores tentationum tempus est colligendi futurorum merita præmiorum. Dies iudicii hyemi, quia nulla relinquitur facultas laborandi pro vita æterna; sed tantum cogitur quisque de horreo priscae actionis, quod recondidit, proferre.

Imitari debet
homo formi-
cam.

Hebr. 4.

Secundo debet homo ipsa bona opera perforare gladio verbi Dei. *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti.* Et illa perforatio impedit germinationem peccati: *Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*

Hebr. 12.

Psal. 118.

Can. 2.

Jer. 15.

Tertio homo debet ab ipsis operibus omnem peccati corticem remove, ut sic Christus in eorum puritate pascatur: *Qui pascitur inter lilia*; ut sic etiam homo Dei familiaritate fruatur. *Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris.*

Isai. 53.

Psal. 21.

Pf. 101.

Quarto si aliqua opera sint humida, humore vitiorum, exsiccanda sunt ad ardorem veri solis, id est Christi, qui fuit siccus in natiuitate. *Ascendet sicut virgultum corameo, & sicut radix de terra sitienti.* Siccior in vita: *Aruit tanquam testa virtus mea.* Siccissimus in morte: *Ossa mea sicut cremium aruerunt.* Nihil enim homo post hanc vitam poterit mendicare. Sancti homines qui sunt in patria, sunt valde misericordes, & sanctæ mulieres naturaliter debent esse misericordiores. Christus autem est fons misericordiæ, & tamen mendicatum fuit ad ostium sanctorum virorum, Abrahamæ scilicet & Lazari; nec unam guttam aquæ voluerunt porrigere. Mendicatum fuit ad ostium sanctarum virginum, & nec ullam stillam olei voluerunt impendere. Mendicatum fuit ad ostium Christi, quando dixerunt: *Domine, Domine aperi nobis*, & Christus non solum aliquam eleemosynam eis non porrexit, sed nec ostium etiam eis aperuit, imo turpiter eas licentiauit, dicens, *Amen dico vobis nescio vos.*

Luc. 16.

Matth. 25.

Ibid.

Eleemosyna-
rius bonus
quomodo sibi
provideat.

Tertio ponitur discreta provisio cum dicitur: *Scio quid faciam.* Providit enim sibi debitoribus gratiam faciendo; sic & nos pauperibus eleemosynas largiendo. Bonus enim eleemosynarius providet sibi in vita, in morte & post mortem. In vita, quia eleemosyna

expellit frigus culpæ, cum sit ignis Dei. *Si Eccl. 3. cut in sereno glacies solventur peccata tua.* Generat benedictionem gratiæ Dei, cum sit semen Dei: *Qui seminat in benedictionibus 2. Cor. 9. de benedictionibus & metet.* Facit custodiam in utroque cum sit sacculus & palpebra Dei: *Eleemosyna viri quasi sacculus cum eo, & Eccl. 19. gratiam hominis quasi pupillam oculi conservabit.*

Secundo providet sibi in morte, quia eleemosyna animam Deo associat. Ambros. Non Ambros. sunt hominis bona quæ secum ferre non potest, Sola misericordia comes est defunctorum, hostes fugat. Unde dicitur de eleemosyna. *Super scutum potentis, & super lanceam adversum inimicum pugnabit.* Viam demonstrat: *Donum hominis dilatat viam Prov. 18. ejus.*

Tertio providet sibi post mortem quia eleemosyna animam ab inferno liberat. *Eleemosyna non patitur animas ire in tenebras.* A Purgatorio salvat: *Redemptio animæ viri, Prov. 13. divitiæ suæ.* Vitam æternam donat. Ambros. Ambros. Ars artium potissima est eleemosyna, non enim nobis domos fabricat luteas, sed vitam perennem impendit.

Quarto ponitur providentiæ illius commendatio, cum dicitur, *& laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, &c.* Non laudavit eum de fraude, sed de providentiâ; & est similitudo à contrario sensu secundum August. quia si ille laudatus est qui sibi provider de re illicita, multo fortius à Deo laudabitur ille, qui sibi providebit de re iusta. Videndum est autem qualiter filii huius sæculi, id est homines mundani, dicantur prudentiores quam filii lucis, id est quam filii Dei. Ad quod sciendum est quod Augustinus Aug. in lib. de quantitate animæ distinguit triplicem sapientiam, scilicet nocivam, superfluam & necessariam; & hoc ostendit per simile in corpore humano. Cum enim spiritualiter anima discendo dicatur crescere, & dediscendo decrescere, & sicut in corpore est triplex augmentum, unum nocivum quod humor vocatur, alterum quod vocatur superfluum, cum quis senis digitis in manibus & pedibus nascitur. Tertium necessarium quod naturalis convenientia impletur in membris; sic & in anima triplex est sapientia. Prima est nociva, quæ est de impediens ad salutem; & ista responder incrementum corporis, quod est nocivum. Ista autem est sapientia carnalis quam habent avari in acquirendo divitias, superbi in acquirendo honores, luxuriosi in acquirendo delicias. De ista sapientia dicitur: *Sapientia carnis mors est.* Quantum autem ad istam sapientiam, verum est quod filii huius sæculi sunt prudentiores filiis lucis, quia filii lucis eam abominantur, & fugiunt cum non sit divina sed diabolica: *Non Jac. 3. est ista sapientia desursum descendens, sed terrena quoad avaros, animalis, quoad luxurio-*

Augustinus
triplex.

Augmentum
corporis
triplex.

xuriosos, & *diabolica*, quoad superbos. Secunda est sapientia superflua, quæ est de imperinentibus ad salutem; & ista responder incremento corporis quod est superfluum; ista autem sapientia est mundana & sæcularis, siue sit Philosophica siue physica, siue scientia legum, siue decretalium: quæ pro tanto dicuntur superflua, quia sine illis potest esse salus. De ista dicit Apostolus loquens de Philosophis: *dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Unde Aristoteles in morte stultus factus fuit, quia totam sapientiam suam perdidit; unde suo discipulo apparuit, dicens quod nihil quidem amplius sciebat, nisi pœnam quam sentiebat: quantum etiam ad istam sapientiam filii hujus sæculi sæpe sunt prudentiores, quam filii lucis, quia viri spirituales de talibus scientiis parum curant: unde dicitur: *Loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, &c.* Tertia sapientia est necessaria, quæ est de expedientibus ad salutem, & ista responder incremento animæ, quod est necessarium; & ista est sapientia Divina quæ consistit in vera Dei cognitione, de qua dicitur: *In hoc gloriatur qui gloriatur scire & nosse me.* Quantum ad istam sapientiam filii lucis sunt prudentiores, quam filii hujus sæculi, imo in rebus divinis filii hujus sæculi videntur esse stulti, filii autem lucis sunt valde sapientes & providi. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest intelligere; spiritualis autem dijudicat omnia, & ipse a nemine judicatur.*

Rom. 1.

1. Cor. 2.

Jer. 9.

1. Cor. 2.

SERMO III.

De Amicitia.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. Secundum dictum cujusdam Philosophi quilibet deberet habere unum amicum & unum inimicum, ut amicus veritatem sibi diceret, & inimicus vias ejus observaret, ut amicus eum corrigeret, & inimicus persecutionibus exercitaret. Nunc autem quilibet homo habet Angelum bonum, ut ad bonum promoveat, & malum ut tentationibus exerceat; sed quia nomen inimici est odiosum & nullus vult habere inimicos, videamus saltem qualiter possimus habere amicos; istud Dominus nos docet, dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c.* Ubi tria ostendit, scilicet cui amicitia sit facienda, qualiter, propter quid.

Amicitia diversitas.

Primum notatur cum dicitur: *Facite vobis amicos de mammona, &c.* Amicitia autem aliquando est bonorum cum bonis, aliquando bonorum cum malis, vel e converso aliquando malorum cum malis.

Tullius.

Amicitia autem quæ est bonorum cum bonis, est amicitia vera, quia non potest esse vera amicitia, nisi inter bonos. Tullius: Hoc Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Dicunt naturales quod quando aurum debet argento per malleationem incorporari oportet à tribus præcavere, scilicet à vento, pulvere & humore; quia si aliquid istorum se interponit, perfecta unio fieri non poterit: Si igitur aliqui volunt per amicitiam jungi, oportet ut caveant, ne inter eos sit aliquis ventus superbiæ, pulvis avaritiæ, vel humor luxuriæ; quia inter superbos, avaros & luxuriosos vera amicitia esse non potest; non enim potest esse alicui amicus qui sibi est inimicus: *Qui sibi nequam est cui alii bonus erit?* Ad idem versus. Qui sibi non parcat, mihi vel tibi quomodo parcat? De veris autem amicis Tullius dicit: Qui verum amicum intuetur tanquam exemplar aliquod sui intuetur: quocirca & absentes adfunt, & egentes abundant, & imbecilles valent. Et quod dictum est difficilius, mortui vivunt; veri enim amici etsi sint absentes corpore, tamen sunt præsentis mente; & si unus ad resistendum diabolo est debilis, in alio est fortis, & si unus est mortuus, in alio, in his quæ spectant ad ordinationem domus & animæ, est vivus.

Eccl. 14.

Secunda amicitia est bonorum cum malis, & e converso; & ista bonis aliquando est periculosa, quamvis malis aliquando inveniatur fructuosa. Boni enim ex malorum familiaritate aliquando corrumpuntur in vita, inquinantur in conscientia, & obfuscantur in fama. De primo ponit exemplum Chrysostomus super Matthæum, quia si vinum admiscetur aceto vinum non corrumpit acetum, sed acetum vinum. Acetum sunt mali, quia Deum in suis operibus exacerbant. *Exacerbaverunt Deum excelsum.* Vinum sunt boni qui Deum lætificant per bonam conscientiam, & proximum ædificant per bonam famam. *Nunquid deferere possum vinum meum quod lætificat Deum & homines?* Quando igitur boni miscentur cum malis, quamvis mali aliquando meliorentur, boni tamen sæpe in vita corrumpuntur. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* De secundo ponit exemplum Chrysost. ubi supra, quia si admisceatur farina cum luto, farina non coinquinat lutum, sed lutum farinam. Boni sunt farina qui mola timoris & amoris se conterunt & ad candorem cor suum deducunt, & Deo suavem panem faciunt. Lutum sunt mali in conspectu Dei fœtidi, pedibus dæmonum conculcandi, & in cloacam infernalem projiciendi. Quando igitur boni miscentur cum malis, quamvis mali quandoque dealbentur, tamen boni sæpe in conscientia inquinantur. *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* De tertio ponit exemplum Gregor. quod si aurum argento misceatur, argentum ad auri claritatem exurgit; aurum vero pallescit. Aurum sunt viri sancti, fulgidi in fama, & pretiosi in vita. Argentum sunt mali, qui tactu suo alios denigrant.

Amicitia mala effectus.

Psal. 77.

Judic. 9.

1. Cor. 15.

1. Cor. 5.

Quando igitur boni miscentur cum malis, quamvis mali videantur lucere, tamen boni in fama videntur pallescere. Sæpe autem contingit quod boni cum malis miscentur, & tamen nec boni malos convertunt, nec mali bonos corrumpunt: quod per tria exempla videri potest. Vinum enim est cum fæce, & tamen fæx nec aufert vino suam dulcedinem, nec vinum fæci suam acedinem: similiter rosæ morantur cum spinis, & tamen nec spinæ auferre possunt rosas quin redoleant, nec rosæ spinis quin pungant: similiter aurum quandoque occultatur à luto, & tamen lutum non potest auferre auro suum fulgorem, nec aurum luto suum fæctorem; sic sæpe boni morantur cum malis, & tamen mali non possunt auferre bonis suam sanctitatem; nec boni malis suam iniquitatem.

Tertia amicitia est malorum cum malis; & ista est nimis periculosa. Mali enim sunt igne concupiscentiæ inflammati, & ideo amplius inflammantur. *Nunquid potest quis abscondere ignem in sinu suo, ut non comburantur vestimenta ejus.* Sunt luto avaritiæ infecti, & ideo amplius inficiuntur: de quo luto dicitur: *Væ qui congregat non sua, usquequo aggravat contra se densum lutum.* Sunt pice superbiæ inquinati, & ideo amplius mutuo inquinantur: *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Assimilatur autem superbia pici, quia tantæ est adhærentiæ, ut cæteris vitiis superatis, adhuc ipsa remaneat.

Secundo Dominus ostendit qualiter ista amicitia sit facienda, cum dicitur, *de mammona iniquitatis*, id est de divitiis pauperibus erogandis; secundum autem Bedam, mammona lingua Syrorum divitiæ vocantur, quæ dicuntur *iniquitatis*, secundum August. tribus de causis; Primo quia sæpe faciunt hominem iniquum, & sunt materia multarum iniquitatum; unde dicit, quod omnis dives aut est iniquus aut hæres iniqui. Secundo dicuntur *iniquitatis*, ex eo quod hominem decipiunt, quia non tenent quod promittunt; promittunt enim securitatem, & dant timorem, satietatem, & dant esuriem stabilitatem, & dant subitam dejectionem. Tertio dicuntur *iniquitatis*, quia sæpe per rapinas, & alios modos illicitos acquiruntur. Potest etiam dici quarto quod dicuntur *iniquitatis*, id est inæqualitatis, quia inæqualiter habentur; nam unus habet ad superabundantiam, alius ad sufficientiam, alius ad necessitatem extremam, alius habet totalem penuriam.

Tertio Dominus ostendit propter quid ista amicitia sit cum pauperibus facienda, *ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula* Gloss. Non quoslibet pauperes, sed qui possunt in æterna tabernacula vos recipe-

re, ideo dicitur: *Da bono & ne receperis* Eccl. 12. *peccatorem; benefac humili, & ne dederis impio.* Quod tripliciter est intelligendum. Primo quod non debet dare quis impio si credit quod per donum justiciam derelinquat. Secundo quod non debet dare quis impio, intuitu pravitatis, ut faciunt illi qui dant histrionibus intuitu histrionatus. Hieron. Histrionibus dare est dæmonibus immolare. Gloss. super prædictum locum dicit: Qui autem dat indigenti peccatori, non quia peccator est, sed quia homo est, non peccatorem sed justum nutrit, quia culpam non diligit sed naturam. Tertio intelligitur elective, quia in dando justus est impio præponendus. Prius est enim subveniendum servis Dei quam servis diaboli. Ista tamen æterna tabernacula nos hic de eleëmofynis ædificamus. Sunt tamen quidam qui ædificant sibi tabernaculum sive domum in inferno; quidam in Purgatorio, quidam in cælo, nam valde mali ædificant sibi domum in inferno de triplici materia, scilicet de lapidibus superbiæ; ideo cum istis lapidibus a dæmonibus lapidabuntur. *In lapide luteo lapidatus est piger.* Eccl. 22. Nullus enim ad bene operandum est pigrior quam superbus. De luto luxuriæ, ideo a dæmonibus tanquam lutum vile conculcabuntur: *Pones illum in conculcationem* Isai. 10. *ut lutum platearum.* De spinis avaritiæ; ideo de spinis ipsis comburentur: *Spinæ congregatæ igni comburentur.* Mediocriter boni ædificant sibi domum in Purgatorio de materia triplici, scilicet de ligno, fœno & stipula. Lignum plus habet de humore quam fœnum, ideo tardius comburitur. Fœnum plus habet quam stipula, ideo tardius consumitur. Per ista tria intelligitur triplex amor, scilicet carnalitatis, ut uxoris & filiorum; vel cupiditatis, ut divitiarum; vel ambitionis, ut honorum. Qui igitur plus vel minus habet de humore carnalitatis vel cupiditatis vel ambitionis, diu vel citius vel citissime comburitur: Valde autem boni ædificant sibi domum in cælo de triplici materia, scilicet de auro, argento & lapidibus pretiosis, ut dicitur 1. Cor. 3. scilicet de amore Dei & proximi, & bonis operibus. Per aurum enim, quod est incorruptibile intelligitur amor Dei, qui non corrumpitur nec finitur. Fides enim hic finitur, & ei succedit aperta visio: Spes hic finitur, & ei succedit plena possessio; Charitas non finitur, sed hic incipit & ibi completur, quia non est aliquod melius quod sibi succedere possit. Per argentum intelligitur amor proximi: sicut post aurum argentum est pretiosius, sic post præceptum de amore Dei, præceptum de amore proximi est majus, sicut dicitur Matt. 22. Per lapides pretiosos intelliguntur bona opera: nam quælibet eleëmofyna, quælibet oratio, quodlibet jejunium sunt lapides pretiosi. Pauperes igitur nos recipient in suas domos cælestes, si nos eos receperimus in nostras domos terrestres. Aug. Omnia bona sua Dominus dedit duobus homi-

Eleemosynas impio dare quando non debeamus.

Hieron.

Tabernacula æterna hic de Eleemosyna ædificantur.

Isai. 10.

Isai. 33.

1 Cor. 3.

Matth. 22.

Prov. 6.

Abac. 2.

Eccl. 13.

August.

Divitia quare iniquitatis dicantur.

hominibus, divitibus terrena, pauperibus cælestia: Sed Deus volens utrumque salvare constituit, ut hic divites in sua hæreditate re-

cipiant pauperes: & pauperes in sua hæreditate divites collocent, ut in æterna hæreditate uterque per alium collocetur.

DOMINICA X. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo ostenditur quod Christus multipliciter fleverit.

Luc. 19.

Eccl. 19.

Cum appropinquaret Iesus Ierosolymam videns civitatem flevit super illam, &c. Sic dicitur: *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursum faciei cognoscitur sensatus.*

Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Ex istis quatuor in isto Evangelio Christus cognitus videtur. Primo ex visu faciei quantæ fuerit majestatis, quia sicut dicunt sancti quidam, splendor mirabilis de ejus facie procedebat; ita quod nullus in ejus faciem intueri, nec sibi contradicere audebat. Secundo ex amictu, quantæ fuerit justitiæ & æquitatis, quia justitiam se induit quando vendentes & ementes de templo ejecit. *Iustitia indutus sum, & vesti me sicut vestimento.* Tertio ex fletu non ex risu, quantæ fuerit compassionis. Quarto ex ingressu, quantæ fuerit devotionis: Quando enim homo libenter graditur ad spectacula, signum est vanitatis; quando vero libenter ad Ecclesiam, signum est devotionis. Christus autem quandocumque Jerusalem veniebat, mox ad Templum ibat. In præsentī Evangelio tria de Christo tanguntur.

Job. 29.

Prov. 14.

Eccl. 11.
Hominem 3.
occidunt.

Primo quod Christus flevit post honorem sibi exhibitum. Supra enim immediate legitur, quod cum appropinquasset ad descensum montis Oliveri, turbæ sibi occurrerunt, & cum canticis & laudibus eum susceperunt; & cum appropinquasset Jerusalem flevit super eam. Ex qua re voluit ostendere, quod mundana lætitia cito in fletum convertitur. *Risus dolore miscebitur.* Est autem lætitia mundana sicut vinum purum quod cito inebriat nisi temperetur vel meditatione mortis, vel recordatione alicujus adversi præteriti, vel timore præsentis vel timore adversi futuri. *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Tria enim sunt quæ occidunt hominem, scilicet lætitia, tristitia & ira, nisi temperentur. Nimia enim lætitia aliquando subito occidit, quia cor tunc nimium dilatatur & calor ad exteriora transit & à corde recedit, & ideo mors intervenit. Unde refert Valerius quod cum cuidam mulieri mors filii absentis ex errore *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

fuiisset nuntiata; dum illa mœrens federet, subito filius advenit, quem illa videns subito in amplexus ejus ruit & mox exanimata corruit. Legitur de Arist. quod cum remearet ad patriam nuntiavit matri suæ adventum suum dicens: Ne turberis cum perceperis de infirmitate mea modica. Statim ut convenit, simulans se infirmari ut lætitiā matris temperaret dolore, ne ei eveniret sicut evenit mulieri prædictæ, quæ ruerat in amplexus filii ad se venientis. Tristitia autem non occidit subito sed paulatim, quia in tristitia primo retrahitur calor naturalis ad interiora, & postea exhalat ad exteriora; & talis exhalatio caloris prohibet nutrimentum in membris, & operatur consumptionem in illis; & ideo per processum temporis sequitur hectica.

Spiritus tristis exsiccat ossa, &c. Ira vero numquam occidit, quia in ira non solum calefiunt membra interiora, sed etiam exteriora, & sic remanet calor in sua radice, & ideo mors in homine non causatur ex ira. Ex his datur intelligi, quod nimia lætitia & tristitia animam occidunt. Propter primum dicitur: *Prosperitas stultorum perdet illos.* Propter secundum dicitur: *Sæculi tristitia mortem operatur.* In hoc tamen differunt, quia citius moritur anima in prosperitate quam in adversitate. August. in lib. 50. Homil. Multi res adversas timent, prosperas non timent; periculosior tamen est res prospera animo, quam adversa corpori. Prius enim corrumpunt prospera, ut inveniant quem frangant adversa. Quando sanctus David Saul inimicum patiebatur, aliam non concupivit uxorem; at ubi factus est securus, tumor excrevit, & in adulterium & homicidium cecidit: ira vero quæ est per zelum non occidit, sed vivificat, & illum qui sic irascitur, quia meritum inde acquirit, & illum contra quem irascitur, quia sæpe ad vitam gratiæ redit. *Si tu annuntiaveris justo ut non peccet, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiasti ei, & tu animam tuam liberaisti.*

Prov. 17.

Occidunt animam lætitia & tristitia.

Prov. 1.

2. Cor. 7.

August.

Ezech. 3.

Secundo tangitur quod Christus flevit super imminens periculum cum dixit: si cognovisses mala tibi imminencia, & tu scilicet fleres. Quinque autem vicibus Christus legitur flevisse.

Christus flevit 5. vicibus.

Primo ex infantili necessitate. *Primam* Sap. 7. *vocem emisī similem omnibus plorans;* Unde

D d 2

can.

cantat Ecclesia: *Vagit infans inter arcta, &c.* Et signat fletum quo flere debemus, quia in hac miseria positi sumus. Augustin. Puer qui nascitur incipit a ploratu. Lachrymæ testes sunt miseriæ; nondum loquitur & jam prophetat. Ista autem miseria incipit a natiuitate, continuatur in vita, & protenditur usque ad mortem; ideo vita humana fluvio comparatur. Fluvius enim in principio & in fine habet amaritudinem, quia in mari oritur, & in mare progreditur; in medio autem habet labilitatem: Sic natiuitas nostra est amara, quia immunda, vita amarior; quia labilis & caduca, mors vero amarissima, quia periculosa.

Fluvio vita
humana com-
paratur.

Secundo flevit ex nimia compassione sicut patet hic, & significat fletum quo flere debemus super calamitatibus miserorum. *Flebam quondam super eo qui afflicto erat, &c.* Ista autem compassio major fuit in Christo quam in aliquo alio, & ratio est, quia compassio aliquando causatur ab amore naturali, secundum quod homo hominem naturaliter diligit; & ideo naturaliter compatitur homo homini afflicto, imo videtur esse homo bestia crudelior, qui homini afflicto non condolet. Quia tamen iste amor est parvus, ideo parum movet. Aliquando causatur ab amore accidentali secundum quem homo diligit alium quadam amicitia temporali, & ex tali amore compatitur amico dolenti, non tamen quia homo, sed quia amicus, & iste amor magis movet quam primus amor. Aliquando causatur ab amore spirituali secundum quem homo diligit alterum in Deo & secundum Deum, & est major quam primus vel secundus, quia non tantum fecit duo corda esse unum: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, &c.* Sed ut ambo sint unius corporis mystici membra, & ideo si dolet unum membrum, compatitur aliud; & iste amor in Christo fuit major quam in aliquo alio; ideo in eo compassio major fuit. Sed multi sunt qui hanc compassionem non habent. August. Sunt ne in te viscera compassionis Christianæ qui plangis corpus a quo recessit anima, & non plangis animam a qua recessit Deus.

Job. 30.

Compassio
unde cause-
tur.

Act. 4.

Tertio flevit ex immenso amore super Lazarum mortuum; & significat fletum quo flere debemus super illos qui mortui sunt in peccatis. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi nostri.* August. super Psal. Multi mali gemunt, gemo & ego; quia compatior iis qui male gemunt: amisit nummum minimum & gemit, amisit Deum & non gemit. *Super mortuum plora, quia deficit lux ejus; & super fatuum plora, deficit enim sensus.* Et infra: *Luctus mortui septem dies, fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum.* Ex quibus verbis habetur quod tres sunt plorandi, scilicet mortuus fatuus & impius; sed differenter. Mortuus enim est plorandus, sed parvo tempore; fa-

Jerem. 9.

August.

Eccl. 22.

Tres sunt plo-
randi.

tuus autem plorandus est toto tempore vitæ suæ: impius autem plorandus est in tota vita sua, & etiam post vitam suam.

Quarto flevit Christus ex viscerosa pietate super casum Judæ. August. in quodam sermone: Dominus noster delictum Judæ lachrymavit: ut enim ait Evangelista, *cum vidisset eum turbatus est, & dixit: Unus ex vobis me tradet.* Quanta misericordia Dei, traditus propter proditorem dolet: proditus, pro proditore turbatur. Per quod datur intelligi quod debemus flere Prælatos & clericos quando cadunt; quia eorum casus est valde periculosus. Sicut enim bonus Sacerdos vocatur Angelus, ut dicitur Malac. 2. sic malus vocatur diabolus. *Nonne duodecim vos elegi, & unus ex vobis diabolus est?* Chrysost. Nihil in tantum destruit Ecclesiam Dei sicut Clericos laicis esse deteriores. *Et erit sicut populus sic Sacerdos.* Bernard. Utinam Bernard. sic, & non pejor populo Sacerdos.

Mal. 2.

Joan. 6.

Chrysost.

Isai. 24.

Bernard.

Quinto flevit ex intimo dolore, & hoc in cruce ut habetur Hebr. 5. & signat fletum compunctionis quem debent habere illi qui sunt in cruce penitentia. *Lavabo per singulas noctes lectum meum, &c.* August. sciat August. se culpabiliter durum qui deflet mortem amici vel damna rei temporalis, & dolorem peccati non ostendit in lachrymis. De isto fletu dicit Gloss. super Thom. Oratio Deum lenit, lachryma cogit; hæc ungit, illa pungit. Quamvis igitur Christus tot vicibus fleverit, risisse tamen non legitur. Bernard. Christum Bernard. flevisse, risisse vero aut leviter jocasse numquam legimus. Chrys. Frequenter invenis Chrysost. Dominum flentem, nunquam autem ridentem, nec saltem leviter subridentem; nec hoc dico ut risum penitus abscindam, sed ut dissolutionem extingam.

Hebr. 5.

Psal. 6.

August.

Bernard.

Chrysost.

Tertio ostenditur in Evangelio quod Christus post fletum assumpsit magnum zelum, quia de Templo expulit vendentes & ementes; Dicitur enim quod expulit de Templo oves & boves & nummularios & vendentes columbas; ideoque debet Prælatus constanter reprimere hypocritas pellem ovinam simulantem, tyrannos cornu suæ potentia bonos ventilantes, usurarios & simoniacos dona Sancti spiritus, quæ per columbas intelliguntur, vendentes. De zelo autem & constantia Prælati dicitur: *Ut adamantem & ut silecem de faciem tuam.* Ego quippe dedi te in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terram. Ex quibus verbis habetur, quod constantia Prælati debet esse instar adamantis, scilicet ferri & æris. Adamas, sicut dicit Glossa, est in honorem; & quamvis cum auro ponatur tamen non extollitur. Silex est in conculcationem, & tamen non frangitur. Ferrum omnia domat, & percussus resonat. Tunc igitur Prælatus est sicut adamas quando impensus honor ipsum non extollit. Tunc est sicut silex quando nulla

Joan. 2.

Ezech. 3.

Jer. 1.

Prælati con-
stantia.

nulla adversitas ipsum frangit. Tunc est sicut ferrum quando colla tyrannorum potenter premit. Tunc est sicut aes quando adversitatibus pressus Dei laudem depromit.

SERMO II.

In quo verba proposita literaliter atque moraliter exponuntur.

Venient dies in te & circumdabunt te inimici tui vallo, &c. Sicut legitur in lib. qui dicitur *Mitralis*, istud Evangelium ideo in mense Augusti decantatur, quia civitas Jerusalem in illo mense primo a Nabuchodonosor, deinde a Romanis destructa fuisse invenitur.

Supra dicta autem verba, quæ de civitatis destructione dicuntur, intelligi possunt literaliter, & moraliter. Quantum enim ad litteram verum fuit quod Romani Principes, scilicet Vespasianus, & Titus Jerusalem obsederunt, & circa eam fecerunt tres aggeres, & super aggeres fecerunt vallum id est concatenaturam de vallis, hoc est de palis. Capientes autem civitatem eam destruxerunt, Judæi autem qui in sylvis & speluncis latitaverant redierunt; & civitatem reedificare cœperunt. Tunc Romani illuc miserunt Helium Adrianum qui civitatem funditus evertit, ita quod lapis super lapidem non remansit, juxta locum tamen illum quandam civitatem eis reedificavit, & suo nomine eam Heliam nominavit, & longo tempore sic vocata fuit. Quod autem illa civitas non sit modo ut prius erat, patet, quia sepulcrum Christi tunc erat extra muros, modo autem in medio civitatis est. Istam autem victoriam, ut dicit Aug. super Psal. Romani a Deo habuerunt, licet ipsi Diis suis adscriberent. Et dicit August. ibid. quod in hoc Romani facti sunt instrumentum irati, non regnum placati: facti sunt securis Dei qua Judæi sunt excisi, & virga Dei qua sunt pro meritis flagellati; Et subdit August. quod pater quando filium verberat virgam projicit in ignem & filio servat hæreditatem: Sic Romani illi perierunt, & multi ex Judæis crediderunt, & in fine mundi credituri sunt. Noluit enim Deus ut Judæi penitus consumantur, sed ut dispergantur propter tres causas, propter quas etiam Ecclesia non persequitur Judæos quamvis persequatur hæreticos. Primo quia in fine mundi omnes debent converti juxta Psal. *Convertentur ad vesperam, &c.* Secundo ut sit nobis memoriale Dominicæ Passionis; quoties enim Judæos videmus, toties Passionis Domini recordamur. *Ne occidas eos nequando obliviscantur populi mei, &c.* Tertio quoniam ipsi sunt librarii nostri August. super Psal. ne forte pagani dicant nobis: Vos Christiani Literas istas composuistis, proferimus codices a Judæis inimicis, ut confundamus alios inimicos. Codicem portat Judæus, ut inde credat Chri-

stianus. Librarii nostri facti sunt quomodo servi post dominos qui codicem ferre solent. Causa autem hujus everisionis ponitur cum dicitur; *Ex eo quod non cognovisti tempus visitationis tuæ. Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini.* Glossa. Aves sua noverunt tempora, ut sciant quando ad calida festinantes loca rigorem hyemis declinare debeant, & veris principio ad solitas redire regiones. De milvo autem unum verbum moraliter videamus; dicitur autem quod primo anno est multum audax & multæ magnanimitatis, & magnas capit aves. In secundo anno efficitur pusillanimis, & ad capiendos pullos & passeris se convertit. In tertio timidior efficitur, ita quod muscas & vermes sibi quærit. In quarto sic est timidus, quod nihil vivum audet invadere, sed ad cadavera bestiarum se convertit. In quinto fit sic miser quod nihil tangere audet; & sic fame moritur. Sic etiam sunt multi qui primo anno conversionis opera fortia faciunt: In secundo efficiuntur tepidi, ita quod vix parva facere volunt. In tertio cogitationes volatiles & immundas recipiunt. In quarto ad immunditias peccatorum redeunt. In quinto tantam famem semper inveniunt, quod in tali fame miseri moriuntur.

Secundo possunt verba illa exponi moraliter. Peccator quidem in morte circumdatur, coangustatur & ad terram prosternitur, & lapis super lapidem non relinquitur. Circumdatur a dæmonibus; venit quidem diabolus ad Christum morientem; venit ad bonos, venit ad malos, sed differenter. Venit ad Christum quidem, sed nihil in eo invenit suum: *Venit enim Princeps hujus mundi, & in me non habet quicquam.* Gregor. in Hom. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, suum aliquid invenire in ipso posse se credidit, sed sine ullo peccato a mundi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum venit. Ad bonos etiam venit & suum aliquid in eis invenit, sed tamen eos rapere nequit, quia Christus pro eis debitum solvit. Gregor. Venit, inquit, princeps mundi hujus, &c. hoc dicere non præsumpsit Petrus claviger cælestis, nec Paulus ad cælum raptus, nec Joannes in sinu Christi receptus, quia sine culpa in mundo esse non potuit qui in mundum cum culpa venit. Venit etiam ad reprobos, & sua multa in eis invenit, & eos ad tartara rapit. Greg. Maligni spiritus ab anima egrediente opera requirunt, mala quæ suas erunt replicant ut secum ad tormenta trahant. Specialiter autem diabolus ad morientes venit, ut de articulo fidei eos tentare possit; non enim tunc diabolus homini morienti immittit suggestionem divitiarum vel honorum vel deliciarum, quia posset sibi moriens respondere: Ad quid mihi divitiæ? quia eas mecum non possum portare; Et ad quid deliciæ? quia

Peccatoris status in morte.

Joan. 14. Gregor.

Gregor.

Gregor.

Diabolitentiones in morte.

August.

Quare noluit Deus Judæos penitus consumere.

Psal. 58.

Ibid.

vermes statim corpus meum debent comedere. Ad quid honores? quia statim in pulverem debeo redire. Et ideo immittit suggestiones de fide, quæ est fundamentum, ut illo destructo totum ædificium destruat; ideo in ordine nostro est laudabilis consuetudo, ut cum aliquis frater in extremis laborat facto aliquo signo, fratres ubicumque sint sive in lectis sive in mensa surgunt, & ad morientem dicendo Symbolum fidei currunt. Secundo peccator in morte coangustatur a peccatis. Dæmones enim omnia peccata ad memoriam sibi revocant ut ad desperationem trahant. Gregor. Maligni spiritus animam undique angustant, quando ei non solum operis, verum & locutionis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione; peccata enim illa anima non potest negare, nec illa effugere, nec ea emendare, & ideo in angusto & in arcto multum posita erit. Bernard. Tunc loquentia simul ejus opera dicent: Tu nos egisti, opera tua sumus, nec te deseremus, sed semper tecum ad iudicium pergemus; ideo non est tutum hominem in extremis laborantem inducere ad recordationem suorum peccatorum, sed potius ad spem divinæ misericordiæ, ad memoriam Dominicæ Passionis & ad recordationem suorum bonorum meritorum quæ in vita fecit, & pro quibus de Dei misericordia sperare potest. Tertio homo in morte ad terram prostermitur, quia corpus incineratur. *De terra facta sunt omnia & in terram pariter revertentur.* Noluit autem Dominus hominem facere de aqua, ne esset nimis deliciosus; nec de aere, ne esset nimis superbus; nec de igne, ne esset nimis iracundus: sed de terra quæ est elementum frigidum, & siccum & infimum, ut per hoc daretur intelligi quod homo debet esse frigidus ab igne iracundiæ, siccus ab humore lasciviæ, & infimus a timore superbiæ. Quamvis autem Deus homini fecerit corpus terrestre, animam tamen fecit cælestem: Unde sancti viri licet in terra habitaverint corpore, in cælo tamen habitant mente. Dicit igitur Deus in iudicio avaris terra es & in terra infernali sepelieris. *Mortuus est dives & sepultus est in inferno.* Dicit iracundis ignis es & in igne gehennæ combureris. *Ignis est usque ad consummationem devorans.* Dicit deliciosis, aqua es, & in aquis infernalibus demergeris. *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vebementibus.* Dicit superbis, ventus es, & ideo graviter allideris. *Elevasti me, & quasi super ventum ponens alifisti me valide.* Bonis autem qui habuerunt animam cælestem dicit, cælum es, & ideo in cælo regnabis in æternum. *Possidete paratum vobis regnum, &c.* Quarto lapis super lapidem non relinquitur; quod qualiter sit intelligendum Gregor. ostendit in Homil. dicens: Perversa mens cum perversæ suæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid

aliud quam lapidem super lapidem ponit? sed cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis illa cogitationum suarum constructio dissipatur, juxta illud: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Nec mirum si anima sic dissipatur in morte quæ prius fuerat dissipata in vita, sicut ostendit Origen. dicens: Verus Christi cultor, templum est Dei integrum & perfectum; sed si fidem teneat & opera deserat, templum est ex parte consistens, & ex parte destructum. Si autem in peccato permaneat, sic paulatim minuitur donec in eo lapis super lapidem mandatorum Dei non remaneat, qui non destruat.

SERMO III.

Domus Dei ad quadruplex officium facta ostenditur.

Domus mea domus orationis vocabitur, &c. Consuetudo Christi erat quod quando veniebat Jerusalem mox ad Templum currebat, quod faciebat duplici de causa, ut dicit Chrysost. Primo ut in hoc exemplum nobis daret; unde dicit: Proprium erat boni filii venientis Jerusalem ut ad domum curreret patris: Tu autem imitator Christi factus cum aliquam ingressus fueris civitatem, primo ante omnem actum ad Ecclesiam debes currere; Secundo ut sacerdotium sanaret; Dicit enim quod sacerdotium est sicut stomachus in corpore, quia sicut stomacho languente omnia alia membra languent; sic quando sacerdotium languet, languent omnia membra subditorum; ideo Christus originem suæ passionis curare volens ad templum venit, vendentes & ementes ejecit. Sacerdotes enim in atrio Templi boves & oves tenebant, ne ex defectu hostiæ se aliquis excusaret. Campores etiam ibi stabant, ut non habentibus, unde emerent, pecuniam mutuarent. Ista autem tanta avaritia sacerdotum fuit magna causa destructionis Judæorum; unde dicit Beda. Post numerata mala ingressus in Templum, vendentes & ementes ejecit, in hoc innuens, quod ruina populi maxime Sacerdotum culpa fuit; dum enim vendentes & ementes percutit, ostendit unde radix perditionis processit. Exponens autem supra dictum verbum dixit ab initio, *Domus mea domus orationis vocabitur.* Domus autem Dei ad quadruplex officium est facta, sicut ex præsentī Evangelio colligitur.

Primo enim facta est Deo ad habitandum, quod notatur cum dicitur: *Domus mea*, id est mihi ad habitandum electa. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabit, &c.* *Elegi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Ex quibus verbis habetur quod Deus in Ecclesia ponit oculos suos; nomen suum & cor suum. Oculi s.

Gregor.

Bernard.

Eccles. 3.
Homo quare de terra fit factus.

Luc. 16.

Job. 31.

Exod. 15.

Job. 30.

Matth. 25.

Psal. 145.

Orig.

Chrysost.

Destructionis Judæorum causa.

Apoc. 21.

2. Par 7.

Deus in Ecclesia ponit oculos, nomen & cor suum.

Amb.

los suos ibi habet quibus videt orationes, genuflexiones, & lachrymas bonorum: quibus etiam videt vanitates ornamentorum. Ambrosius super Epistolam I. ad Timotheum. Qui in oratione vult exaudiri, amota a se pompa inclinare se debet, ut Dei misericordiam provocationem. Habitus namque superbus non impetrat quod orat, nec de se recta facit credi, & quanto magis hominibus mulier splendescere videtur, tanto magis a Deo despicitur. Videt etiam illos & illas qui verba vana & detractoria in Ecclesia loquuntur. Legitur de sancto Sixto Episcopo Januensi, quod semel in Ecclesia consistens in risum est maximum provocatus, asserens se vidisse dæmonem loquentes in Ecclesia scribentem; & cum charta deficeret, & ille cum dentibus eam elongare vellet, subito charta fracta caput ejus valido ictu murum impetit, ita ut sonitus collisionis, & vulnus capitis sequeretur; & sic ille evanuit. Videt etiam illos qui Ecclesiam polluant per aliqua illicita: vel secularia quæ ibi faciunt. Legitur quod Pompejus equos in porticu Templi Salomonis stabulari fecit, & cum usque ad diem illum fuisset fortunatissimus, nunquam postea pugnavit quin semper ab hostibus vinceretur.

Secundo ibi habet nomen suum, quia domus Dei vocatur. Domus autem a *Domo*, domus, appellari consuevit, quia domantur, id est humiliantur in ea habitantes; & ex hoc humiles & boni sunt domus Dei. Superbi autem debent vocari domus Luciferi; & secundum hoc poterit derivari a *Doma*; quæ elevatur super omnem structuram domus, & peroptime hoc nomen superbis competit talibus qui gloriantur & utuntur ea: cum etiam hoc derivetur a *Super*, & *Beo*, beas, quia talis vult super omnes esse beatus & elevatus. Avari & usurarii domus mammonæ debent appellari. Luxuriosi & immundi domus Asmodei. Instabiles, & querulosi domus Beelzebub qui dicitur Deus muscarum.

Matth. 6.

Tertio Deus habet ibi eor suum. Dicitur enim: *Ubi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum*. Thesaurus Dei est corpus Christi quod in Ecclesia conficitur: sunt Sacramenta Ecclesiæ quæ ibi ministrantur; suspiria & orationes Sanctorum quæ ibi funduntur. Thesaurus etiam Dei est Christi meritum infinitum, & excellentia & superabundantia merita sanctorum virorum: de quibus Thesauris Ecclesia indulgentias facere consuevit.

2. Paral. 6.

Beda.

Orationes nostra 3. de causis non exaudiuntur.

Secundo Ecclesia facta est ad orandum; unde subditur, *Domus orationis*, &c. *Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo*. Tribus autem de causis contingit ut dicit Beda, quare orationes nostræ aliquando non exaudiuntur. Primo quando petimus indigna & nobis nociva, sicut tem-

poralia & terrena. Legitur in Fabulis Poetarum, quod Midas Rex petiit ab Apolline, ut quidquid tangeret, aurum fieret; & concessum est ei. Cum igitur cibum vel potum manibus vel labiis tangeret mox vertebatur in aurum, & sic fame mortuus est. Sic etiam abundantia divitiarum facit avarum famelicum, & ipsum trahit ad interitum. *Qui volunt divites fieri, &c.* & subditur, *quæ mergunt hominem in interitum*. Secundo quando petimus indigne, id est existentes in aliquo crimine. *Cum multiplicaveritis orationes non exaudiam; manus enim vestre sanguine plenæ sunt. Opposisti nubem tibi, ne transeat oratio. Misit massam plumbeam in os amphoræ*, id est, animæ, & dixit, *hoc est iniquitas*. Ex his habetur quod peccatum tanquam sanguis orationem maculat, & ideo non audet coram Dei oculis apparere. Tanquam nubes eam obtenebrat, & ideo nescit per viam incedere. Tanquam plumbum eam prægravat, & ideo non potest in cælum ascendere. Tertio quando petimus pro indignis. *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*. Legitur in vita SS. Patrum, quod cum quidam frater tentaretur, & quidam Sanctus Pater pro eo oraret, & tentatio non recederet, vidit, Deo sibi revelante, spiritum fornicationis diversis formis mulierum coram illo Fratre ludentem, & ipsi applaudentem. Vidit etiam Angelum ipsum increpantem quare se non juvaret; & dixit ei senior: impossibile est quod tu saneris, nisi te adjuves orationibus insistendo & tentationibus diabolicis viriliter resistendo & corpus jejuniis macerando. Quod cum ille fecisset liberatus est. Si etiam de aliquibus constaret, quod præsciti essent ad condemnationem, non plus pro ipsis quam pro dæmonibus esset orandum. Augustinus de civitate Dei: Si Ecclesia certa esset de aliquibus quod prædestinati essent ad ignem æternum cum diabolo, tam pro eis non oraret quam nec pro ipso diabolo. Sed quia de nullis certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus in hoc corpore constitutis.

1. Tim. 6.

Isai. 1.

Thren. 3.

Zach. 5.

Jer. 15.

August.

Matth. 21.

In 7. horis canonicis Deus quare laudandus.

Matth. 25.

Luc. 21.

in Templo, scilicet existentem. Mulieribus etiam post resurrectionem in hac hora apparuit. In hora tertia laudatur, quia tunc Christus ad columnam flagellatus fuit, sententiam suae mortis accepit & spiritum sanctum misit. In sexta hora laudatur, quia tunc Christus in cruce fuit confixus, sol fuit obscuratus & Christus volens in caelum ascendere fuit cum discipulis convivatus. In nona laudatur, quia tunc Christus in cruce spiritum emisit, vulnus in latere accepit, & caelos ascendit. In vespers laudatur, quia tunc Sacramentum corporis & sanguinis instituit, Discipulorum pedes lavit, & in habitu peregrini resurgens apparuit. In Completorio laudatur, quia tunc Christus sanguineas guttas sudavit, de cruce depositus in monumento clausus fuit, & post resurrectionem clausis januis ad Discipulos introivit.

Docens salubriter quae habere debeat.

Quarto Ecclesia facta est ad docendum; unde subditur, *& erat quotidie docens in Templo, &c.* Ille autem qui docet, salubriter debet docere, & debet habere vitam perfectam, doctrinam claram & sonoram, charitatem succensam, & in his omnibus finalem perseverantiam. Ista quatuor signata

sunt, ubi dicitur, quod in parte inferiori Exod. 39. per circuitum tunicae sacerdotalis erant mala granata, & tintinnabula aurea. Per mala granata quae habent in cortice amaritudinem, & intus dulcedinem, significatur perfecta vita Doctorum, qui debent habere asperitatem vitae in corpore, sed dulcedinem devotionis in mente. De quibus dicit Bernardus: Multi vident crucem nostram, qui non vident unctionem nostram. Per tintinnabula significatur doctrina, quae debet esse clara & sonora, quia sicut dicitur: *Si incertam vocem dederit tuba, quis praeparabit se ad bellum?* Per hoc autem quod tintinnabula erant aurea significatur charitas succensa; Per aurum enim fervor charitatis accipitur, qui tantus debet esse in praedicatore; ut non dimittat eum tacere. *Factus est sermo Dei in corde meo quasi ignis aestuans claususque in ossibus meis, & defeci, ferre non sustinens.* Per hoc autem quod tintinnabula erant in fine tunicae, signatur finalis perseverantia, sine qua nulla bona sunt Deo accepta. Bernardus. Bernardus in epistola ad Januarium. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo.

DOMINICA XI. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo 1. Pharisei bonum principium 2. malus progressus, 3. pejor ejusdem exitus exprimitur.

Luc. 18.

Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus Phariseus & alter Publicanus, &c. Sicut dicitur in Historia scholastica Pharisei dicuntur divisi, quia a ceteris Judaeis in quibusdam observantiis divisi erant. Nam in fronte & in manibus membranas portabant, in quibus Decalogus scriptus erat, ad innuendum quod Dei praecepta ante oculos cordis habere debeant per jugem meditationem, & in manibus per impletionem. In fimbriis etiam palliorum spinas alligabant, ut incedentes pungerentur, & sic mandatorum Dei memores redderentur. De horum numero erat ille Phariseus, de quo in praesenti Evangelio agitur, qui cum Publicano ad templum ascendit; & quamvis ex societate publicani debuisset humiliari, magis tamen inde intumuit. Unde super illud, *Velut etiam hic Publicanus*, dicit Interl. Ecce ex vicino publicano major

tumoris occasio. Superbus enim ex malis & ex bonis proximi semper fulcit domum suam. Si habet juxta se miserum, inde magis inflatur; si felicem livore torquetur. Econtra humilis ubique lucratur; si habet juxta se miserum, compatitur misero; si felicem inde magis humiliatur. Habuit autem iste Phariseus bonum principium, sed malum progressum, & pejorem exitum.

Habuit quidem bonum principium, quia ascendit in templum ut oraret. Propter hoc enim quilibet ad Ecclesiam ire debet, ut ibidem orer, non ut se ostendat, sicut vanae faciunt mulieres. Est autem oratio, ut dicit Damascen. petitio decentium. A Deo enim debemus petere ea quae decet eum dare, & nobis expediat accipere. Quae autem sint illa dicit Glossa super illud. *Oravit tertio eundem sermonem dicens.* Tribus, inquit, viciis oravit, ut nobis a praeteritis veniam, & a praesentibus malis tutelam, & a futuris periculis cautelam impetraret. De primo: *Fili in infirmitate tua ne despicias te ipsum,* Eccl. 36. *sed ora Deum & ipse curabit te.* De secundo: *Vigilate & orate ut non intretis in tentationem.* De tertio: *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere quae ven-*

Damasc. *Quae a Deo orantes petere debeamus.* Matth. 2.

Eccl. 36.

Matth. 26.

Luc. 21.

ventura sunt. Decet etiam Deum nobis dare cælestia ad fruitionem, & temporalia ad sustentationem. Sed ista duo differenter petenda sunt; bona enim cælestia sunt simpliciter bona, magna & æterna. Quia igitur sunt simpliciter bona, petenda sunt sine conditione, quia magna, petenda sunt cum magno desiderio, & fervore, quia æterna, petenda sunt cum perseverantia & continuatione. Bona autem temporalia non sunt simpliciter bona, & ideo petenda sunt cum conditione. Sunt bona parva, & ideo petenda sunt cum parvo desiderio, & affectione, sunt transitoria, & ideo petenda sunt sine instantia, & replicatione.

Secundo iste pharisæus habuit malum progressum; ascendit enim ut oraret, sed nihil oravit, sed seipsum laudavit, publicano insultavit, & cæteros homines condemnavit. Tria quidem mala cæteris imponebat, scilicet rapinam, adulterium, & injustitiam; sed contra ista tria mala dicebat se habere tria bona: nam contra rapinam dicebat se habere decimarum solutionem; quia non tantum aliena non rapiebat, sed etiam sua dabat. Contra adulterium dicebat se habere suæ carnis macerationem, dicens: *Jejuno bis in Sabbatbo.* Contra injustitiam habebat Publicanum in aspernationem, quasi diceret, adeo sum justus quod omnium peccatorum consortia sicut & istius publicani abhorreo, & tamen in veritate ipse erat raptor, quia gloriam quæ est propria Dei, sibi usurpabat, *Gloriam meam alteri non dabo.* Ipse erat adulter, quia Deum qui est sponsus animæ, relinquebat, & cum mundo amicitiam fecerat. *Adulteri nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Deo.* Ipse erat injustus, quamvis enim redderet sibi ipsi quod debebat, in eo quod jejunabat, & Deo in eo quod decimas dabat, proximo tamen jus suum non reddebat, quia ipsum temere judicabat. Licet autem sic se justificaret, duplex tamen peccatum in eo fuit, scilicet justitia simulata, & rumens superbia. Simulabat enim se habere justitiam quantum ad illam partem, quæ est declinare a malo, dicens: *Non sum sicut cæteri hominum;* &c. Et quantum ad aliam quæ est facere bonum, dicens, *Jejuno bis in sabbatbo,* &c. Fuit etiam in eo rumens superbia, per quam Publicanum despiciebat dicens: *Velut etiam hic Publicanus.* Quamvis autem Pharisæus ista verba superbiæ protulerit, tamen verum dixit, quia in hoc mundo sunt multi raptores injusti, & adulteri, pauci vero sunt qui jejunent & qui decimas solvant. Raptores quidam sunt multi. *Rapina pauperum in domo vestra.* In hujus significatione dicitur: *Accipitrem non comedes juxta genus suum,* id est, raptores non imitaberis in rapina. Et dicit, *Juxta genus suum,* quia tria sunt genera accipitrum. Quidam enim sunt qui tantum rapiunt sibi & pullis suis sicut accipitres sylvestres. Alii *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

sunt qui tantum rapiunt Dominis suis, sicut sunt accipitres domestici. Alii sunt qui rapiunt sibi & Dominis suis; sicut accipitres gulosi, qui antequam Dominus ad eos veniat, partem prædæ quam cæperant comedunt, & partem Domino dimittunt. Eodem modo sunt quidam qui rapiunt sibi & filiis, sicut usurarii & avari. *Semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt.* Alii sunt qui rapiunt tantum Dominis suis, sicut mali officiales & bajuli. *Væ enim ei qui multiplicat non sua.* Alii sunt qui rapiunt sibi & aliis, sicut raptorum focii. *Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinam meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.* Secundo sunt etiam in hoc mundo multi injusti; de quibus dicitur, quod Deus creavit *omnia in pondere, numero, & mensura.* Sunt igitur injusti, qui injuste numerant, quia mala aliorum credunt esse multa, sua vero pauca vel nulla. De quorum numero erat iste Pharisæus, qui mala aliorum numerabat, & sua tacebat. Alii sunt qui injuste ponderant, qui mala aliorum faciunt gravia & sua levia. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Alii sunt qui injuste mensurant, quia magnam mensuram præceptorum, & pœnitentiarum aliis imponunt, & ipsi digito suo minimo ea tangere nolunt. Tertio sunt in mundo multi adulteri; & dicitur adulter, quasi ad alter, qui scilicet ad alterius torum accedit. *Effusus es, sicut aqua non crescens, quia ascendisti cubile patris tui, &c.* Ibi tamen non tantum fuit adulterium, sed etiam incestus. Legitur in lib. de naturis animalium, quod camelus nunquam matri sociatur vel jungitur; Et cum magister camelorum semel matris caput cooperuisset, & camelus super eam saltasset, casu velamen cecidit, & cognita matre super magistrum insurrexit, & ipsum calcibus interfecit. Mulier autem adultera peccat in Deum, ejus præceptum transgrediendo: peccat in virum, ei fidem non servando: peccat in matrimonium, hæredes de adulterio statuendo. De his dicitur; *Omnis mulier relinquens virum suum peccabit.* Primo enim in lege altissimi incredula fuit. Secundo virum suum dereliquit. Tertio ex alio viro hæredes sibi statuit. Pauci etiam sunt qui bis jejunent in sabbatbo, id est, in septimana, imo nec semel jejunant, & tamen libenter jejunare deberent. Primo quia jejunium diabolus expellit, sicut fames lupum de nemore ejicit. *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi in oratione, & jejunio.* Ambros. Vide quanta sit virtus jejunii, quia ex sputo suo homo jejunus serpentem occidit. Secundo vitia extinguit, & ad paradysum reducit. Augustin. Eva quamdiu abstinentiæ violavit, libidinis incentiva sensit, & de paradiso ejecta fuit. Tertio Deum ad misericordiam cogit, sicut

Notandum.
Isai. 3.

Levit. 11.
Accipitrum
genera 3.

Prov. 1.

Abac. 2.

Prov. 24.

Sap. 11.

Matth. 7.

Matth. 23.

Gen. 49.

Eccl. 23.

Jejunii
effectus.

Marc. 9.

August.

SERMO II.

Quomodo 1. Publicanus, peccantium, pœnitentium, & 2. justorum typum teneat.

Mal. 3.

Decimas solventes quadrupliciter remunerantur.

August.

Idem.

Decimas non solventes 3. mala incurunt.

Mal. 3.

Gregor.

sicut patet in Ninivitis, contra quos Deus comminatus fuerat pœnam, sed ipsi mutaverunt vitam, & statim Deus mutavit sententiam. Pauci etiam sunt qui decimas solvant, cum tamen sit prœceptum: *Inferte omnem decimam in horreum meum, &c.* Ser-

vantes autem istud prœceptum quadrupliciter remunerantur. Primo remuneratione temporali, quæ est abundantia rerum. Secundo remuneratione corporali, quæ est sanitas corporum. De his duobus dicit August. Si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis consequeris. Tertio remuneratione spirituali, quæ est remissio peccatorum. Quarto remuneratione cœlesti, quæ est adeptio cœlestium præmiorum. De his duobus dicit August. Qui vult sibi præmium æternum comparare, ac peccatorum veniam promereri, decimas reddat. Qui autem decimas non solvunt, tria mala incurunt. Unum est penuria rerum. August. Majores nostri ideo copiis omnium abundabant, quia decimas dabant. Modo autem quia discessit devotio Dei, accessit vendicatio fisci. Nam tollit fiscus, quod non recipit Christus; ideo hæc est Domini iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, ad decimam revoceris. Secundum est æternum supplicium. August. Redde decimas, aliter reduceris ad partem decimam Angelorum, quæ de cœlo cecidit in infernum. Tertium est quia hoc est grave peccatum, quia tales videntur crucifigere Christum. *Si affliget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixistis in quo configimus te? in decimis & primitiis.* Interl. Non reddendo, scilicet decimas & primitias.

Tertiò Phariseus iste habuit malum exitum, quia descendit reprobarus; fecit enim sicut stultus medicus, qui videtur se sanasse vulnus lasciviæ dicens: *Jejuno bis in sabbato*, vulnus avaritiæ dicens: *decimas do, &c.* sed non sanavit vulnus superbiæ. Fecit etiam sicut stultus nauta, qui in nave cordis sui obstruxit foramen luxuriæ & avaritiæ, sed non superbiæ. Fecit etiam sicut stultus præliator, quia omnia ostia castri claudit, & unum apertum dimittit. Gregor. in moral. Ecce Phariseus civitatem cordis sui insidiantibus hostibus per elationem aperuit, quam frustra per orationes & jejunia clauserat. Incassum munita sunt cætera, cum locus unus, de quo hostibus patet aditus, munitus non est.

Publicanus à longe stans nolebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum, &c. Conscientia hominis est quoddam speculum mentis, in quo quilibet suam pulchritudinem & fœditatem speculari potest. Sæpe autem contingit quod ipsum speculum conscientiæ depravatur timore superbiæ, & tunc est speculum mendax, quia non indicat homini veritatem de se. Hoc patet in isto Phariseo, cujus conscientia sibi mentiebatur tanquam si esset mundus cum esset fœdus. Ideo bene significatur per Naamam, qui interpretatur decorus; cum tamen esset leprosus. Conscientia autem Publicani fuit speculum verum, quia in eo videbat se esse fœdum, & ideo suas fœditates mundare cupiebat dicens: *Deus propitiusesto mihi peccatori.* Uterque datus enim est nobis in speculum, scilicet Phariseus, ut videamus quantum sit macula superbiæ detestanda: Et Publicanus ut videamus quantum sit pulchritudo humilitatis & pœnitentiæ desideranda. Tenet autem Publicanus iste typum peccantium, pœnitentium & justorum.

Peccantium quidem quia dicitur quod *Publicanus erat*, quod à longe stabat, & quod ad cælum oculos non levabat. Peccatum enim in homine tria mala facit, quia ipsum infamat, à Deo elongat, & excæcat. Infamat autem dum facit ipsum publicanum, id est publicum canem, id est peccatorem, quia publicanus dicitur quasi publicus canis. Tales enim publici peccatores quoad Deum & quoad homines sunt infames. *Frons meretricis mulieris facta est tibi, & noluiisti erubescere.* Sunt tamen aliqui qui præ verecundia humana peccare dimitunt, sed quando latere possunt, peccare non desinunt. *Si invenerit tempus malefaciendi malefaciet.* Alii sunt qui quantumcumque lateant, adhuc tamen peccatum vitarent, scientes se à Deo latere non posse. *Omnia videt oculus ejus.* Alii sunt qui etiam si homines scirent latere & Deum ignoscere, adhuc tamen peccatum vitarent: in quorum persona dicit Seneca. Si scirem homines ignorare, & Deos ignoscituros, adhuc tamen peccare dedignarer: illi igitur qui peccant occulte, sunt mali; illi qui publice, sunt pessimi: illi qui non peccarent etiam si homines laterent, sunt boni: illi qui non peccarent, etiam si homines laterent & Deus ignosceret, sunt optimi. De his duobus dicit Amb. in libro de officiis. In terræ hiatum Gygen descendisse, atque ibidem æneum equum invenisse, à Platone inducitur: qui cum in lateribus suis fores haberet, quas ut aperuit, hominem mortuum ibi reperit, & annulum de

Conscientia speculo comparatur.

4. Reg. 5.

Peccatum in homine 3. mala facit.

Jer. 3.

Eccl. 19.

Eccl. 23.

Amb.

de ejus manu sustulit. Qui cum ad compa-
stores regionis rediisset, & annulum in dex-
tera posuisset, ipse omnes videns à nullo vi-
debatur. Deinde per annuli opportunitatem
Reginæ stupro potitus necem regi intulit, cæ-
terisque qui sibi nocere poterant interfectis,
libere regnum obtinuit. Postea subdit Amb.
Da hunc annulum sapienti, ut beneficio ejus
possit latere cum deliquerit, non minus fu-
giet peccatum quam si non posset latere.
Non enim latebra sapienti spes impunitatis,
sed innocentia est. Secundo peccatum à Deo
hominem elongat. *Longe à peccatoribus*
salus. Et quia peccator longe est à Deo, ideo
sæpe errat de paradiso; nimia enim elonga-
tio secundum Basilium facit errare circa tria,
scilicet circa quantitatem. Et ponit exem-
plum in sole & insulis, quia sol cum sit sal-
tem octies major terra, tamen propter ni-
miam elongationem, tam parvus esse vide-
tur. Insulæ etiam maris cum sint magnæ
propter nimiam elongationem videntur esse
parvæ columnæ. Secundo circa qualitatem
ponit exemplum de velis navium, quæ sunt
alba, sed propter nimiam distantiam viden-
tur esse nigra. Tertio circa figuras ponit ex-
emplum in turribus civitatum, quæ cum sint
quadratæ, tamen propter nimiam elongatio-
nem videntur esse rotundæ. Eodem modo
cum peccator sit nimis à Deo elongatus, non
cognoscit Deum quantus sit, id est quam
potens & quam immensus, quia si cogno-
sceret eum timeret. *Quis non timebit te o*
rex gentium. Timent ejus potentiam Ange-
licæ potestates. *Columnæ cæli contremis-*
cunt. Timent ejus potentiam etiam dæmo-
nes. *Dæmones credunt & contremiscunt.*
Solutus homo non timet, cum tamen dicatur:
Timete eum qui postquam occiderit corpus,
habet potestatem mittere in gehennam. Se-
cundo non cognoscit qualis sit, id est quam
sapiens & clarus, quia si cognosceret, co-
ram eo & ipso vidente peccare erubesceret.
Ecl. 13. *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt*
sole, circumspicientes omnes vias hominum,
& profundum abyssi, & hominum corda in-
tuentes. Boëtius: Magna est vobis si dissi-
mulare non vultis indicta necessitas probita-
tis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cer-
nentis. Tertio non cognoscit qualis figuræ
sit, id est, quam misericors & pius, quia si
ejus misericordiam cognosceret, nunquam
desperaret. Est enim ejus misericordia qua-
dra, id est, quatuor angulos habens. Pri-
mus est quia peccatorem longanimitate exspe-
ctat. Secundus est, quia revertentem statim
recipit. Tertius est quia omnium peccato-
rum priorum amplius non recordatur. Quar-
tus est quia à casu custodit. Tertio pecca-
tum hominem exæcat, ut ad cælum oculos
non possit levare. Et hoc triplici ratione. Pri-
mo quia habet oculos infectos humore carnalis
concupiscentiæ. Sicut enim madefactio & ni-
mia pinguedo impediunt ne candela accenda-
tur; sic nimia delicta impediunt ne gratia Dei
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. 1.

ab anima recipiatur. *Animalis homo non*
percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Secundo
quia habet oculos asperfos pulvere avaritiæ.
Oculos suos statuerunt declinare in terram. Psal. 16.
Mota fuit quæstio inter quosdam sapientes,
quod esset membrum magis insatiabile in hu-
mano corpore? Et dixerunt quidam quod ven-
ter, qui satiari non potest epulationibus. Alii
dixerunt quod corpus, quod satiari non potest
pretiosis vestibus. Alii quod cor, quod satia-
ri non potest variis cogitationibus. Alii quod
oculi, & isti verius dixerunt, quia omnes su-
perfluitates vestimentorum, ædificiorum, va-
sorum aureorum, argenteorum, & hujus-
modi fiunt ut oculi pascantur. Tertio quia
habent oculos inflatos tumore superbiæ. Se-
cundum Philosophum in libro de animalibus.
Oculus præeminens est debilis visus,
profundus vero est boni visus & fortis, &
subtilia & distantia melius videt. Sic & hu-
miles clarius vident divina quam superbi:
Ubi humilitas, ibi sapientia. Dicit etiam Prov. 11.
Philosophus quod homo existens in puteo
profundo, stellas videbit in die. Per quod
datur intelligi, quod homo humilitate præ-
ditus, ad divina suscipienda magis est ido-
neus. *Confitebor tibi pater Domine cæli &*
terre, quia abscondisti hæc à sapientibus &
prudentibus, & revelasti ea parvulis. Matth. 11.

Secundo iste publicanus tenet typum pæ-
nitentium. Habuit enim contritionem cor-
dis, quia percutiebat pectus suum, sub quo
est cor. Est enim cor hominis sicut rota plau-
stri. *Præcordia fatui sicut rota carri, &*
quasi axis versatilis cogitatus illius. Rota
carri super quælibet immunda transit, semper
vertitur, & ad finem non pervenit, onus por-
tat & murmurat. Percutiat igitur peccator
pœnitens pectus suum de eo quod immunda
cogitavit. Est enim cor, sicut dicit Bernard.
Bernard. tanquam molendinum quod omnia mo-
lit quæ recipit. Percutiat igitur pectus de eo
quod bona proposita habuit, & ad finem ope-
ris boni non perduxit. Percutiat de eo quod
si aliqua de genere bonorum fecit cum mur-
muratione & tædio fecit. Secundo habuit
confessionem oris, quia peccatorem seipsum
vocavit. *Dic tu prior iniquitates tuas ut*
justificeris. Pro anima tua non confunda-
ris dicere verum, &c. Bernard. O perverfi-
Bernard. tas non pudet maculari; & pudet ablui? Chrys.
Chrys. Dic homo quid pejus est, facere malum, an
dicere? Si ergo ante conspectum Dei non
erubisti malum facere; quomodo ante con-
spectum hominis erubescis dicere? ad iracun-
diam eum excitare non erubisti, & ad mise-
ricordiam eum placare dubitas? Tertio ha-
buit satisfactionem operis. Multo enim me-
lius quam Phariseus Deo satisfecit, sive per
jejunia quia ille abstinebat à cibis, iste à pec-
catis. Gregorius: Incassum quippe caro ma-
Gregor. ceratur, si à pravis voluptatibus animus non
refrænatur. Isidorus. Qui à cibis abstinent, Isidor.
& mala agunt, dæmones imitantur, quibus
Ee 2 esca

Psal. 118.
Elongatio
nimia circa
3 errare fa-
cit.

Jer. 10.

Job. 26.

Jac. 2.

Luc. 12.

Ecl. 13.

Misericordia
Dei est qua-
dra.

Peccatum
quare homi-
nem exæcat.

1. Cor. 2.

Psal. 16.

Prov. 11.

Matth. 11.

Publicanus
contri. conf.
& satisf.
habuit.

Ecl. 33.

Bernard.

Isai. 43.

Ecl. 4.

Bernard.

Chrys.

Gregor.

Isidor.

Chrysof. esca semper abest & culpa semper adest. Sive per eleemosynas, quia ille dabat sua Deo, & se diabolo. Iste vero totum se dabat Deo. Unde dicit Chrysostomus: Qui escam aut vestem pauperibus elargitur, sed cum animæ aut corporis iniquitate polluitur, quod minus est offert justitiæ, quod majus est culpæ; sua quippe dat Deo & se diabolo. Sive per orationem, quia ille se laudabat, iste humiliter orabat dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.*

Notandum. Tertiò iste Publicanus gerit typum justorum, ideo dicitur, *descendit hic justificatus, &c.* Ambro. quidem ad fontem misericordiæ venerunt, Phariseus scilicet & Publicanus; sed ille sitiens rediit, iste ad satietatem hausit. Et hujus quadruplex est causa. Una causa est, quia ille venit cum vase tumido elationis, iste venit cum vase concavo humilitatis. *Qui emittis fontes in convallibus:* Ubi dicit Augustinus: Alta siccantur, ima replentur. Secunda causa est, quia ille venit cum vase pleno dicens: *Jejunio bis in sabbatho, &c.* Iste cum vase vacuo, quia nihil boni se habere aestimabat. Phariseus enim implevit vasa vacua. Tertia causa est, quia ille stetit ad fontem cum ore erecto, iste cum ore ad fontem inclinato: *Inclinato cor tuum ad suscipiendam prudentiam.* Quarta causa est, quia ille stetit ad fontem cum ore clauso, iste cum ore aperto. *Os meum aperui & attraxi spiritum.*

SERMO III.

1. De quatuor superbiæ speciebus. 2. De humilitate, quæ videlicet ad humilitatem inducant, & bona quæ ex ipsa proveniant.

Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, &c. Si consideremus exitum rei in Lucifero superbiante, & in Christo se humiliante: in Eva elata, & in Virgine tam humiliata: in divite purpurato, & Lazaro ulcerato: in Phariseo se extollente, & Publicano poenitente; videbimus manifeste quam verum sit quod hic dicit Dominus, quod *omnis qui se exaltat humiliabitur, &c.* Sicut autem dicit Gregorius in moralibus & habetur in Glossa: Quatuor sunt species tumoris, vel cum aliquis bonum quod habet, à se habere aestimat: aut si datum à Deo, pro meritis datum putat: aut cum jactat se habere quod non habet: aut cum despectis cæteris appetit singulariter videri habere hoc quod habet. Omnes autem istæ species tumoris habent dejectionem. Prima enim species humiliat hominem usque ad brutalem vilitatem, sicut patet in Nabuchodonosor, qui ait: *Nonne hæc est Babylon civitas magna, quam ædificavi in robore fortitudinis meæ, &c.* Est statim

subditur: *Ejicient te ab omnibus, & cum bestiis & feris erit habitatio tua, fenum quasi bos comedes.* Secunda species humiliat usque ad infernalem profunditatem. Sicut patet in lucifero, qui ex propriis viribus voluit sibi usurpare Dei æqualitatem dicens: *In cælum conscendam, &c.* & subditur: *Verumtamen ad infernum detraberis in profundum laci.* Tertia species humiliat usque ad extremam paupertatem, quod maximè in judicio apparebit, ubi multi qui videbantur esse meritis pleni, reperientur vacui, de quibus dicitur: *Dicis quia dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus.* Quarta species humiliat usque ad infamam suppeditationem. Justum est enim ut qui se super alios singulariter efferebant, infra illos humiliati subiaceant: quod patuit in Phariseo, qui super Publicanum se extulit, & ideo reprobatus, & Publicanus justificatus fuit. Debemus ergo aliorum facta semper majora aestimare quam nostra. Unde Gregorius: Gregor. Certum est quod humilitatis radio se illuminat, qui aliorum bona subtiliter pensat, quia dum ea quæ ipse fecit, facta ab aliis conspiciat, tunc tumorem superbiæ, qui intus de singularitate erumpere nititur, premit. Idem: Sicut incentivum est elationis consideratio deterioris, sic & cautela, respectu melioris.

Viso de speciebus superbiæ, videamus de ipsa humilitate. De qua duo videnda sunt. Primo quæ sint illa, quæ nos ad humilitatem inducunt. Secundo quæ bona est humilitate proveniant.

Ad humilitatem autem nos inducunt consideratio nostri & consideratio Dei: unde August. sic describit humilitatem: Humilitas est ex intuitu propriæ cognitionis, vel nostræ conditionis cum sui conditoris voluntaria mentis inclinatio. Ex consideratione autem propriæ conditionis ad humilitatem se reducebat, qui dicebat: *Loquar ad Dominum meum cum sim pulvis & cinis.* Gen. 18. Bernard. ad Bernard. Eugenium. Salubris fit copulatio, ut cogitans te summum Pontificem, attendas te pariter vilissimum cinerem non fuisse, sed esse. Unde Xerxes potentissimus rex cum infinitam multitudinem sui exercitus ex alto conspiceret, flevisse dicitur, eo quod infra centum annos tota illa multitudo in cinerem esset convertenda, dicens: Regem me vocant homines exercitus tam potentis, ego autem fateor me esse regem pulveris. Hieron. in Epistola: Platonis sententia est, omnium sapientium vitam meditationem esse mortis. Ad istam autem humilitatem reducimur: *Humiliatio tua in medio tui.* Medium autem præsupponit utrumque extremum. Duo autem extrema in homine sunt, nativitas & mors. Medium autem inter hæc, est vita. Humiliari igitur debemus considerando nostram nativitatem, vitam & mortem. Bernard. Vide unde veneris, & erubescere ubi sis, & ingemiscere

Superbia species 4.

Dan. 4.

Isai. 14.

Apoc. 3.

Gregor.

Quæ ad humilitatem inducunt.

Gen. 18.

Hieron.

Mich. 6.

Bernard.

ſce quo vadis, & contremiſce. Interrogavit quidam quemdam Philoſophum dicens: Quid fui, quid ſum, & quid ero? & reſpondit. Sperma fœtidum, vas ſtercorum, & eſca vermium. Legitur quod cum Ariſtot. morti appropinquaret, diſcipuli eum rogaverunt ut aliquod verbum ſententioſum pro teſtamento eis relinqueret, qui ingemiſcens ait: Humiliatus in hunc mundum intravi, anxius vixi & conturbatus, egredior inſcius & ignarus. Ubi oſtendit ſuam nativitatem fuiſſe miſerabilem cum dixit: Humiliatus hunc mundum intravi; nam intravit cum peccato, cum ſteru, pauper & nudus. Deinde oſtendit ſuam vitam fuiſſe pœnalem cum dicit, Anxius vixi. Eſt tamen quædam laboris anxietas laudabilis. *Laboravi in gemitu meo.* Quædam culpabilis. *Ut inique agerent laboraverunt.* Quædam indifferens. *Homonaſcitur ad laborem.* Anxietates autem quas iſte pertulit in ſcribendo & docendo, non fuerunt ſibi meritoria, quia eas non pertulit propter Deum, ſed propter favorem humanum. Deinde oſtendit quod habuit exitum triſtabilem, cum dixit: conturbatus egredior. Peccatores enim conturbati moriuntur, ſive propter terrena quæ dimittunt, ſive propter dæmones quos conſpiciunt, ſive propter pœnam æternam quam exſpectant; Et ideo dixit, inſcius & ignarus quia ſicut dicitur: *In inferno non eſt ratio, nec ſcientia, nec ſapientia.*

Secundo inducimur ad humilitatem ex conſideratione Chriſti; qui ſecundum Bern. humiliavit ſe uſque ad carnem, uſque ad crucem, & uſque ad mortem. *Humiliavit ſemet. &c.* Ubi dicit Auguſt. Ecce habes humilitatis exemplum, ſuperbiæ medicamentum. Quid igitur intumeſcis homo, ô pellis morticina quid tenderis? ô ſanies fœtida quid inflaris? Princeps tuus humilis, & tu ſuperbus? caput humile, & membrum ſuperbum? ex quo igitur ille qui ſic erat magnus, ſic eſt humiliatus, docet homines quantuncumque magnos humiliari. *Quanto magnus es humilia te in omnibus.* Prælati enim coram Deo ſe debet humiliare in omnibus, ut illos quibus præeſt reputet meliores. *In humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantur.* Coram ſubditis vero aliquando debet ſe humiliare in omnibus, aliquando in aliquibus, aliquando in nullo. Sunt enim quidam puſillanimes, qui ducuntur benignitate, ſed franguntur ſeveritate. Circa hos debet ſe humiliare in omnibus. Gregorius Nazianzenus: Alios curare lenitate debemus, alios curare humilitate. Alii ſunt præſumptuoſi qui ex prælati benignitate ſuperbiores fiunt; coram iſtis in nullo debet ſe humiliare, ſed eorum ſuperbiam frangere. *Quibus nec ad boram ceſſimus ſubjectioni, &c.* Alii ſunt qui in ſeveritate franguntur, & lenitate ſolvuntur; coram iſtis debet ſe humiliare in aliquibus, faciendo ſcilicet temperamentum. De quo

dicit Gregor. Faciendum eſt quoddam temperamentum ut nec nimia aſperitate frangantur ſubditi, nec nimia lenitate ſolvantur.

Secundò videndum eſt, quæ bona nobis Humilitatis ex humilitate proveniant. Ipſa enim humilitas multum Deo placet, diabolo multum diſplicet, homini multum prodeſt. Deo quidem multum placet; tum quia Deum honorat: *Magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur.* Tum quia nobis eam Chriſtus multum commendavit: *Discite à me quia mitis ſum & humilis corde.* Auguſt. Auguſt. Non dixit, diſcite à me mundum fabricare, aut mortuos ſuſcitare, ſed quia mitis ſum & humilis corde. Tum quia humilitas ad nos Deum inclinât; quod patet in Publico, qui non audebat appropinquare Deo, ſtatim ſibi Deus appropinquavit, quia non audebat ad cælum reſpicere, mox ipſum Deus oculo ſuæ miſericordiæ reſpexit, quia de ſe pœnas exigebat, mox ſibi Chriſtus pepercit, quia ſe peccatorem cognoscebat, mox ipſum peccatum Deus ignoscebat. Unde dicit Gloſſa ibidem: Sic humilis non audet appropinquare ut Deus appropinquet, non aſpicere ut aſpiciatur, percutit pectus, & pœnas de ſe exigit, ut Deus parcat, conſitetur, & cognoscat, ut Deus ignoscat. Secundo diabolo multum diſplicet, tum quia ejus caput conterit. Caput ſerpentis infernalis ſuperbia eſt, quod tunc conterimus, quando humilitatem ſibi objicimus. *Ipſa conteret caput tuum.* Tum quia laqueos ejus evadit; unde cum Antonius mundum laqueis plenum vidiffet, & interrogaret quis eos evadere poſſet, audivit, humilitas. Tum quia diabolus vincit. Unde dixit diabolus Machario: Si tu jejunas, ego cibum non ſumo; ſi vigilas, ego ſomnum non capio; ſi paupertatem ſervas, ego nihil poſſideo: unum eſt quod me vincit, ſcilicet humilitas tua. Tertio homini multum prodeſt. Valet enim primo ad gratiarum infuſionem, cum ſit aquæ ductus Dei. Bernard. Ideo ſtuenta gratiæ tanto tempore defuerunt, quia nondum intervenerat aquæductus, & vocat aquæductum humilitatem ſanctæ Mariæ. Secundo valet ad virtutum conſervationem, cum ſit baſamum Dei. Sicut enim baſamum fundum petit, & à corruptione cuſtodit, ſic humilitas animam inclinât, & virtutes conſervat. Gregorius: Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi qui pulverem in ventum portat. Tertio valet ad Divinorum revelationem, cum ſit pupilla Dei. Dicit enim Gregor. quod pupilla nigra videt, & albuginem tolerans non videt, quia quando homo ſe nigrum, id eſt humilem recognoscat, divina intelligit. *Intellectum dat parvulis.* Dydimus Philoſophus ad Alexandrum, Deus præſto eſt largiri tibi ſapientiam, ſed non habes ubi eam recipias. Hoc dicebat quia Alexander ſuperbus erat. Thol. Philoſophus inter ſapientes ſapientior eſt, quia humilior eſt. Quarto valet ad judicis placationem, cum ſit reconciliatrix

Notandum.

Pſal. 8.

Jer. 9.

Job 5.

Anxietas multiplex.

Eccl. 9.

Phil. 2.

Auguſt.

Eccl. 3.

Phil. 2.

Gregor.

Gal. 2.

Eccl. 3.

Matth. 11.

Auguſt.

Gen. 3.

Bernard.

Gregor.

Pſal. 113.

liatrix Dei. Bernardus. Apud Deum fratres jus habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes. Sed nec fallere eum quis potest, quia novit abscondita cordis, nec re-

sistere viribus, quia omnipotens est. Quid ergo restat nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus, de ea supplere.

DOMINICA XII. POST TRINITAT.

SERMO I.

Quomodo, 1. Ad peccatoris justificationem, aliqua antecedant, 2. Aliqua concomitentur, & 3. aliqua subsequantur demonstrans.

Marc. 7.

EXiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sydonem ad mare Galilee inter medios fines Decapoleos, & adducunt ei surdum & mutum, &c. Istæ duæ civitates, scilicet Tyrus & Sydon sunt inter medios fines Decapoleos. Est autem Decapolis, ut dicit Glossa, regio decem urbium trans Jordanem ad orientem. Adduxerunt igitur ad eum quemdam hominem surdum & mutum, cui diabolus instrumenta abstulerat magis necessaria ad salutem, scilicet auditum, ne verba salutis posset audire, & loquelam, ne de his quæ salutis sunt, posset consilium petere. Per istum igitur surdum & mutum à Domino curatum intelligere possumus peccatorem à Domino justificatum. Circa cujus curationem videnda sunt quædam antecedentia, quædam concomitantia, & quædam subsequencia.

Antecedentia fuerunt tria, scilicet, adductio, deprecatio, & separatio. Primo enim ipsum ad Christum adduxerunt. Peccator enim cum sit infirmus non potest per se ad Deum accedere, & ideo oportet quod aliorum meritis adducatur. Et istud maxime spectat ad prælatos, quibus non sufficit ad Deum venire, nisi etiam alios adducant, maximè cum ipsi sint pastores, venatores & piscatores. Qui enim sunt pastores dicetur eis in iudicio: *Ubi est grex qui datus est tibi?* Quia sunt venatores dicetur eis: *Affer mibi de venatione tua ut comedam.* Quia sunt piscatores dicetur eis: *Afferte de piscibus quos prendidistis nunc.* Secundo eum rogaverunt ut ipsum curaret, per quod datur intelligi, quod aliquando precibus Sanctorum salus alicui impetratur. *Servus meus Job orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam ut non vobis imputetur stultitia.* Custos etiam vineæ impetravit de ficulnea ne succideretur. Peccator enim non potest ex meritis suis sibi obtinere

salutem, cum sit infirmus, immundus & Dei inimicus. Quia enim est infirmus non potest ad Deum reconciliandum accedere; quia est immundus, non audet coram Deo apparere; quia est Dei inimicus, non potest à Deo aliquid obtinere, ideo debet ire ad sanctorum virorum suffragia, quia sunt fortes ad accedendum. *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, &c.* Pulchri ad comparandum: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Dei amici, & ideo digni ad impetrandum. *Jam non dicam vos servos sed amicos, &c.* Tertio Christus ipsum de turba separavit, per quod datur intelligi, ut illi qui salvari desiderant malas societates dimittant. *Egre dimini de medio Babylonis popule meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini, & ne forte mollescat cor vestrum & timeatis auditum qui audietur in terra.* Ex quibus verbis habetur quod ille qui à malis societatibus se separat, quatuor mala vitat. Primo damnationem æternam, ideo dicit, *ut salvet unusquisque animam suam.* Bonæ enim societates ad bonum se inducunt, malæ vero ad malum. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum similis efficietur.* Secundo vitat indignationem divinam; unde subditur: *Ab ira furoris Domini. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, &c.* Tertio vitat ignorantiam, ideo subditur: *Ne forte mollescat cor vestrum.* Mali enim semper ad mollia, boni vero ad fortia se inducunt. *Ferum ferro acuitur, &c.* Quarto vitat auditionem malam, illam scilicet de qua dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum,* ideo subditur: *Et timeatis auditum qui audietur in terra: Ab auditione mala non timebit.*

Concomitantia fuerunt quatuor. Primum est, quia digitum in auriculas ejus posuit. Per manum enim Dei gratia intelligitur. *Aperis tu manum tuam, &c.* Et ista manus habet quinque digitos, id est, quinque effectus; & quilibet præter primum habet tres effectus quasi tres juncturas. Primus effectus est collatio virtutis & potentiæ; & iste est pollex, qui ideo sic dicitur, quia inter cæteros pollet virtute; & habet duas juncturas, quia facit animam potentem ad faciendum bonum, & ad resistendum malo. *Omnia possum in eo qui me*

Prælati pastores, venatores, piscatores, dicuntur.

Jer. 13.

Gen. 27.

Joan. 21.

Job ult.

Luc 13.

Peccatoris imbecillitas.

Separans se à malis societatibus 4. mala vitat.

Prov. 13.

2. Par. 19.

Prov. 27.

Matth. 25.

Psal. 111.

Psal. 144.

Manus cum quinque digitis quid denotet.

Philipp. 4. me

me confortat. Secundus est infusio cognitionis & scientiæ; & iste est index quo omnia indicamus, & habet tres effectus, quia docet nos cognoscere Deum tanquam Creatorem, Redemptorem, & Glorificatorem. *Utinam saperent*, quoad primum, & *intelligerent*, quoad secundum, *atque novissima provide- rent*, quoad tertium. Tertius est benignitas conversationis; & iste est medius: ex qua benignitate habemus ad superiores reverentiam, ad æquales concordiam, ad inferiores disciplinam. Quartus est infusio pœnitentiæ salutaris; & iste est medicus qui ideo sic vocatur, quia medici ad tangendum vulnera eo utuntur. Pœnitentia autem medicina est animæ, cujus tres sunt partes, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Quintus est obedientia humilis: iste est auricularis: Et ista obedientia consistit in faciendo præcepta, in adimplendo consilia, & in vitando prohibita. Secundum concomitans est, quia cum saliva ejus linguam tetigit. Saliva est a capite fluxiva, saporis discretiva, & linguæ humectiva. Per salivam igitur secundum Glossam divina sapientia intelligitur, quæ a Christo tanquam capite procedit. *Ego ex ore altissimi prodii.* Quæ saporis discernit, quia mundana amara, & spiritualia dulcia esse ostendit. Quæ humectat, quia ad loquendum de Deo disertus facit. Glossa ibidem: *Exspuens tangit linguam*, cum ora diu clausa, & muta ad verba sapientiæ proferenda, cum tractu suæ pietatis informat. Tertium concomitans est, quia in cælum suspexit, per quod datur intelligi nobis, ut sæpe ad cælum respiciamus. Libenter enim homo respicere consuevit amicum suum, thesaurum suum, auxilium suum, & palatium suum. Debemus ergo ad cælum respicere, quia ibi habemus amicum nostrum. *Respicere debemus ad cælum.*

Prov. 17. *Omni tempore diligit qui amicus est.* Et dicit: omni tempore, quia in vita diligit a peccato custodiendo, & in morte a dæmonibus defendendo, & post mortem ad gloriam deducendo. *Tenuisti manum meam dexteram, & in voluntate tua deduxisti me, &c.* Secundo ibi habemus thesaurum nostrum. *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Et iste thesaurus conficitur ex auro dilectionis Dei, & ex argento dilectionis proximi, & lapidibus pretiosis bonorum operum. Tertio inde speramus auxilium nostrum. *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habeamus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Glossa super illud: *Firmabo super te oculos meos*: Non auferam oculos meos a te, quia tu semper levas oculos tuos ad me. Quarto ibi habemus palatium nostrum. *Ædificationem habemus a Deo, domum non manufactam sed æternam in cælis.* *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Quartum concomitans est, quia ingemuit: quod facere voluit, Primo ut ostenderet humanæ naturæ veritatem; unde dicit Beda, quod quasi homo ingemuit, sed quasi Deus curavit. Secundo ut ostenderet peccati gra-

vitatem, quia tam grave est quod cum Dei gemitu est curatum. Tertio ut ostenderet gemendi necessitatem. Beda: Non opus erat sibi cum gemitu aliquid petere, sed ut nobis gemendi daret exemplum, cum pro nostris vel pro nostrorum proximorum erratibus supernæ pietatis præsidium invocamus. Quarto, ut ostenderet suam innatam pietatem, per quam peccatoribus compatitur, & invite punit. *Heu consolabor super hostibus meis.* Isai. 1.

Subsequentia fuerunt tria. Primum est aurium apertio. Signum autem quod homo bene audit est, quando percipit sonum qui fit a superiori, scilicet a Deo præcipiente; alias enim Deus ipsum in suis orationibus non audiret. Augustinus: Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris. Quando percipit sonum qui fit ab inferiori, id est, pauperem vociferantem; sed sicut dicitur: *Qui obturat aurem suam a clamore pauperis, clamabit ipse & non exaudietur.* Quando percipit sonum qui fit ab æquo, id est, proximum veniam postulantem. *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata solventur.* Secundum est vinculi linguæ solutio: quod tunc solvitur quando lingua utitur ad orationem, ad proximi instructionem, ad peccati confessionem, & ad Dei laudem: alias enim homo mutus dicitur. Sicut namque animalia dicimus muta, quia non habent verba formata, sic homo est mutus, quando non habet verba debita. August. in Libro Confessionum: Væ tacentibus de te, quia loquaces muti sunt. Tertium est miraculi publicatio; quamvis enim Christus sciret quod miracula publicarent eum, tamen tribus de causis ne publicarentur præcipiebat. Primo ut vanam gloriam fugiendam esse doceret. Secundo ut pigritiam nostram confunderet; Unde dicit August. quod per hoc pigris volebat ostendere, cum quanto fervore prædicare deberent, quibus jubet ut prædicent, quando illi qui prohibebantur tacere non poterant. Tertio ut dantis & recipientis beneficium differentiam demonstraret. Unde dicit Theophilus, quod per hoc instruimur quod beneficia dantes non debent laudes appetere: accipientes vero debent suos benefactores etiam si nolint laudare, & prædicare.

SERMO II.

Qualiter 1. peccator surdus, & 2. qualiter mutus est, exprimens.

Adducunt ei surdum & mutum, &c. Sicut dicit Theophil. Omnia quæ in Christi corpore fuerunt, sancta & divina fuerunt, sive vestimenta ejus, sive digiti ejus, sive sputum ejus. Et ideo aliquando curabat per tactum vestimentorum, aliquando per digitum, aliquando per sputum, sicut patet hic. Per istum igitur surdum & mutum

Beda.

August.

Prov. 21.

Eccl. 23.

August.

Cur Christus præceperit ne miracula publicentur.

August.

mutum peccator intelligitur. Videamus ergo qualiter est surdus, & postea qualiter est mutus.

Surdum faciunt hominem peccata tria.

Est enim surdus, quia non audit Deum inspirantem, nec præcipientem, nec admonentem, nec comminantem. Sunt autem maxime tria peccata quæ hominem surdum faciunt, scilicet superbia, avaritia, & luxuria. Videmus enim quod tribus de causis homo aliquando surditatem incurrit, aut quando in aure inflatura nascitur, aut quando terra repletur, aut quando putredine corrumpitur. In aure igitur animæ superbus ponit inflaturam, avarus terram, luxuriosus immunditiam. Superbia est quædam inflatura in auribus animæ generata, quæ impedit ne inspiratio divina vel aliquod verbum salutis ad cor transire possit, & tumor mentis est obstaculum veritatis. Augustinus in Libro Confess. Nimis inflata facies claudebat oculos mentis meæ. Illa autem inflatura superbiæ detumescit in morte, sicut accidere solet in vesica vento inflata, quæ cum puncta est detumescit. August. O pellis morticina quid tenderis? o sanies fœtida quid inflaris? Ista enim inflatura confringetur in die iudicii: *Dirumpet illos inflatos sine voce.* Malleabitur autem a dæmonibus in inferno: *Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corpora.* Avarus autem ponit terram, id est, cupiditatem terrenorum, quibus dicitur: *Terra, terra, terra, audi verbum Domini,* id est, de auribus animæ tuæ terram cupiditatis removeas, ut Dei verba recipere valeas. Et dicitur ter terra, quia avarus habet terram in ore, quia libentius loquitur de auro quam de Deo. *Qui de terra est de terra loquitur.* Habet terram in oculis, quia libentius videt aurum quam cælum. Habet in auribus terram, quia libentius audit nominare aurum quam sanctum Evangelium. *Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.* Luxuriosus ponit immunditiam, ideo nihil spirituale ad cor ejus potest ascendere: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* Nec verba Dei possunt placere: *Audiet luxuriosus & displicebit ei,* &c. Tales qui sic sunt surdi, similes sunt aspidi, quæ dum sentit se incantari tres habet astutias. Una est quia de caverna non egreditur, & quamvis illa caverna sit fœtida, libentius tamen vult ibi morari, quam foras egredi & incantari. Secunda est, quia cum foras egreditur, mox unam aurem in terram figit, ne incantatorem audire possit. Tertia est quia si incantator alta voce præcinat, secundam aurem cum cauda obturat. Incantatores Dei sunt prædicatores, qui incantant serpentes infernales, ut de cordibus peccatorum exeant. Primam autem astutiam habet luxuriosus, qui potius vult stare in conscientia fœtida, quam inde exire. Nulla enim latrina est sic fœtida, sicut luxuriosi conscientia. Legitur in vitis Patrum, quod cum quidam Angelus in specie humana cum quodam Eremita pergeret; ob-

Sap. 4.

Proy. 16.

Jere. 22.

Joan. 3.

Eccl. 1.

1. Cor. 1.

Eccl. 10.
Aspidis Astutia. 3.

Luxuriosus astutia.

viaverunt cuidam juveni specioso, statimque Angelus nares obturavit. Deinde invenerunt quoddam cadaver putridum, juxta quod Angelus stabat animose ac si esset odoriferum, cumque de his Eremita miraretur, dixit ei Angelus: Ille juvenis speciosus, totus erat immunditia luxuriæ fœtidus: iste autem fuit quidam peregrinus innocenter occisus, cujus anima redolet coram Deo. Secundam astutiam habet avarus, qui obturat aurem suam in terra, id est, in cupiditatibus terrenorum, ita quod nulla inspiratio divina potest transire ad cor suum. *Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Tales enim qui terrenis se infigunt, nullam in bono proposito subsistentiam habere possunt. *Eripe me de luto ut non infigar.* Potest quidem homo per terrena transire, sed cor suum non debet ibi infigere; ad cor etiam talium non potest transire memoria Dominicæ Passionis. *Terra ne operias sanguinem meum, &c.* Et vocat avarum terram, quia per amorem terrenorum terra efficitur. Tertiam astutiam habet superbus, qui claudit aurem animæ suæ cum cauda, id est, cum longæ vitæ vana fiducia. *Cunctis diebus vitæ suæ impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.* Cum tali cauda longa clauserat aurem suam qui dicebat: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos.* Sed ista cauda fuit multum abbreviata, cum dictum est ei: *Stulte hac nocte repetetur anima tua.* &c. Consequenter videndum est de isto surdo qualiter est sanatus; est enim sanatus per immissionem digiti in auriculam. Per digitum intelligitur Spiritus sanctus, juxta illud: *Si in digito Dei ejicio demonia, &c.* Quando igitur iste digitus in corde peccatoris se ponit, statim frangit inflaturam superbiæ, abijcit terram avaritiæ, & mundat fœtorem luxuriæ: quod per exempla possumus videre. Paulus habebat inflaturam superbiæ, quia contra Christum & Christianos tumeat; sed mox ut Christus istum digitum in aure cordis sui posuit, eum ad terram prostravit, inflaturam fregit, & de lupo agnum fecit. Matthæus plenus erat terra avaritiæ, quia lucris terrenis inhiabat; sed mox iste digitus omnem terrenam cupiditatem purgavit, ita quod omnia terrena dimisit, & Christum in paupertate secutus fuit. Magdalena plena fuit fœtore luxuriæ, sed mox iste digitus eam purgavit & mundam fecit.

Avari astutia.

Psal. 69.

Ibid.

Job. 16.

Astutia superbi.

Job. 15.

Luc. 12.

Luc. 11.

Peccator quomodo sanatur.

Secundo peccator est mutus, quia Deum non laudat, sive quia Deum non orat, sive quia proximum non ædificat, sive quia peccata sua confiteri dissimulat. Iste mutus sanatur per immissionem salivæ in linguam ejus. Per salivam secundum Glossam intelligitur sapientia, quæ a Christo capite descendit; est autem saliva medium gustus, quæ si corrupta fuerit, decipitur gustus in judicando de sapore cibi, sicut patet in febricitantibus, quibus propter amarum humorem quo palatum infe-

infectum est, cibus dulcis amarus videtur. Saliva igitur aliquando est amara, & tunc facit cibum amarum: aliquando insipida, & tunc facit cibum insipidum: aliquando est dulcis, & bene disposita, & tunc judicat de saporibus prout sunt. Per istam triplicem salivam intelligere possumus triplicem sapientiam, scilicet diabolicam, mundanam, & divinam. Sapientia diabolica est qua homines sunt sapientes in malo. *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt.* Ista sapientia significatur per salivam amaram; talibus enim opera pietatis videntur mala, spiritualia videntur amara, vitia videntur dulcia. *Vae qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Talis saliva loquelam non aperit, sed magis claudit sive a confessione peccati, sive a laude Dei, sive a proximi instructione, sive ab oratione. Hæc enim omnia fatua & amara a talibus reputantur. Secunda sapientia est mundana, qua quis est sapiens in divitiis acquirendis, sive qua quis est magnus Philosophus vel Physicus, vel Legista. Ista significantur per salivam inspidam; istæ enim scientiæ, etsi non sint diabolicæ tamen sunt insipidæ, quia non habent saporem amoris Dei, sed insipiditatem amoris mundi. Quod enim aliquis sit sapiens mercator, vel magnus Philosophus, vel Physicus, vel Judex propter hoc non est major in amore Dei, sed in amore mundi. Talis saliva similiter loquelam non aperit, quia ibi non docetur qualiter homo debeat Deum laudare vel orare, vel proximum ædificare, vel peccata sua in confessione dicere. Legas in omnibus libris Aristot. Justiniani & Hipocratis, ibi ista non invenies. Tertia sapientia est Divina, quæ significatur per salivam dulcem & sapidam; Est enim sapientia a *sapere* dicta. *Sapientia doctrinæ secundum nomen ejus est.* Ista judicat de saporibus prout sunt, scilicet carnalia esse amara, spiritualia dulcia. Ista muto loquelam aperit; docet enim Deum laudare: *Benedicentes Dominum exaltate eum quantum potestis, major est enim omni laude.* Docet orare: *Oportet semper orare, & non deficere.* Docet peccata confiteri: *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Docet proximos errantes corrigere, desolatis consolationem impendere, infirmos suscipere, patientiam in omnibus exhibere. *Rogamus vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.*

Jere. 4.

Isai. 5.

Sapientia divina effica-

cia.

Eccl. 6.

Eccl. 44.

Luc. 18.

Jac. 5.

1. Thess. 5.

SERMO III.

Quomodo 1. homo Deum factorem omnium credit, 2. ejus præcepta audit, 3. sua peccata recognoscit, exprimens.

Bene omnia fecit. *Surdos fecit audire, & mutos loqui.* Ante adventum filii Dei in carnem, homo Deum factorem omnium rerum esse non credebatur, nec Dei præcepta audire volebat, nec sua peccata recognoscebat, sed veniens Christus, de his tribus hominem informavit: quia modo Deum factorem omnium credit; ideo dicitur: *Bene omnia fecit.* Modo præcepta Dei audit, ideo subdit, *surdos fecit audire.* Et peccata sua recognoscit, ideo subdit, *& mutos loqui.* In verbis præmissis homo de tribus beneficiis Deo regratur.

Primum est de eo quod Deus omnia propter hominem creavit, quod notatur cum dicitur: *Bene omnia fecit.* Sunt autem tria opera Dei, scilicet opus creationis, redemptionis, & glorificationis: ista tria opera bene fecit: *Omnia in sapientia fecisti.* Opus creationis fecit potenter, opus redemptionis sapienter, opus glorificationis misericorditer. Opus quidem creationis potenter fecit, quia sola voluntate, & solo verbo cuncta creavit. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit.* *Ipse dixit & facta sunt, &c.* Augustinus in libro de civitate Dei dicit: Deus omnia potest faciendo quod vult, & non faciendo quod non vult; propterea quædam non potest, quia omnipotens est. In hoc etiam sua potentia apparet, quia creaturas tam magnas creavit. Ambrosius. Deus namque qui natura invisibilis est, ut etiam a visibilibus possit sciri, opus fecit quod opificem, visibilitate sui manifestaret, ut per certum incertum posset sciri, & ille Deus omnium esse crederetur, qui hoc fecit, quod ab homine fieri est impossibile. Accedat quaecumque vis creatura, & faciat tale cælum, & talem terram, & dicam, quia Deus est. Secundum opus, scilicet redemptionis fecit sapienter: *Prudentia ejus percussit superbum,* id est, diabolus. Erat enim diabolus tanquam piscis qui in mari hujus mundi ceteros devorabat: erat tanquam avis quæ in altum per superbiam se exaltabat. Erat tanquam mus, quia merita nostra omnia corrodebat. Sed Christus istum piscem, avem, & murem, sapienter cepit. Nam piscem cepit hamo suæ divinitatis. *An extrahere poteris Leviathan hamo.* Isidorus de summo bono: Diabolus dum in Christo carnem inspexit, quæ patebat, quasi hamo divinitatis ejus captus est quæ latebat. Et subdit: Est enim in Christo hamus divinitatis, esca, caro, linea genealogiæ quæ ex Evangelio recitatur, & ab Abraham usque ad Christum extenditur, tenens vero hanc lineam Deus pater est. Secundo istam avem cepit

Opera Dei tria.

Psal. 103.

Ibid. 134.

August.

Ibid. 32.

Ambros.

Job. 26.

Quomodo superavit Christus diabolus.

Job. 40.

Ibidem.

cepit laqueo suæ potestatis. *Nunquid illudes ei quasi avi aut ligabis cum ancillis tuis?* Isidorus ubi supra: Illusus est diabolus in morte Domini quasi avis; Nam Christus sub suæ carnis mortalitate abscondit divinitatem, ut laqueum, quo eum velut avem improvidam prudenti irretivit decipula. Tertio istum murem cepit muscipula suæ crucis. Unde August.

August.

Venit Redemptor, & victus est deceptor; & quid fecit redemptor captivatori nostro? Tetendit muscipulam crucem suam, & posuit in ea escam sanguinem suum. Ille vero rapuit sanguinem nostri debitoris, propter quod recessit a debitoribus. Tertium opus, scilicet glorificationis fecit misericor-

1. Cor. 2.

diter, quia sicut dicitur: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Sancti enim viri passi sunt a malis odia cordium, opprobria linguarum; & facti sunt spectaculum insipientium oculorum, juxta illud: *Spectaculum facti sumus mundo, &c. Beati eritis cum vos oderint homines,*

Ibid. 4.

&c. Beati eritis cum vos oderint homines, ecce odium; & *exprobraverint,* ecce vituperium; & *ejecerint nomen vestrum tan-*

Luc. 6.

quam malum, ecce spectaculum. Quia igitur passi sunt odia cordium, recipient tantam mercedem, quantam cor non sufficere cogitare. Quia passi sunt opprobria linguarum, recipient tantam consolationem, quantam auris non sufficit audire. Quia facti sunt spectaculum in oculis insipientium, recipient tantam lætitiā, quantam oculus non sufficere videre.

Præmia San-
ctorum.

Secundum beneficium consistit in præceptorum Dei adimpletione, quod notatur cum dicitur: *Surdos fecit audire.* Tunc surdus audit quando præceptis Dei obedit. Peccator autem vere surdus est, quia quatuor magnas voces audire non potest. Prima est vox miræ pietatis; ista est vox sanguinis Christi, qui tripliciter clamat. Primo petendo pro nobis misericordiam. *Accessistis ad sanguinis asperersionem melius loquentem quam Abel.* Interlin. Quia iste veniam, ille vindictam petit. Secundo petendo a nobis sui memoriam. *Terra ne operias sanguinem meum, nec inveniat in te locum latendi clamor meus,* id est, ne operias meum sanguinem per terrenam cupiditatem, nec in te lateat per oblivionem. Tertio conquerendo quod in nobis parvam habeat efficaciam. *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* Quasi diceret, parva & modica. Secunda est vox totius universitatis, vox scilicet omnium creaturarum, quæ quidem tripliciter clamant. Sunt enim magnæ, pulchræ, & utiles. Earum magnitudo clamat Dei potentiam, ut ipsum timeamus. *Timete Dominum & adorare eum qui fecit cælum & terram, &c.* Earum pulchritudo clamat Dei sapientiam, ut ipsum laudemus: *Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus, &c.* Et infra: *Benedicentes Dominum exaltate il-*

Heb. 12.

lum. Utilitas eorum clamat Dei bonitatem, ut ipsum amemus. Augustinus in Libro Confessionum: Cælum & terra, & omnia quæ in eis sunt, undique mihi dicunt ut amem te. Nec cessant hic omnibus dicere, ut sint inexcusabiles. Tertia vox est miræ sonoritatis, scilicet, vox tubæ judicialis, quæ tripliciter clamat. Primo ut omnes mortui resurgant. *Canet enim tuba, &c.* Secundo ut coram judice compareant. Hieronymus: Sive comedam, sive bibam, sive aliquid aliud faciam, semper videtur sonare in auribus meis illa terribilis tuba: Surgite mortui, venite ad judicium. Tertio ut de omnibus suis operibus rationem reddant. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum.* Quarta vox est miræ magnitudinis & horribilitatis, scilicet vox tonitruum sententiæ judicis, quæ dicitur: *Discedite a me maledicti, &c. Deus majestatis intonuit.* Cum parvam stillam sermonum ejus vix audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri? Illa autem vox tria continebit, juxta illud: *De throno procedebant fulgura & voces & tonitrua.* Voces examinationis, tonitrua sententiæ terribilis, & fulgura gehennæ ignis. *Esurivi & non dedistis mihi manducare,* ecce vox examinationis. *Discedite a me maledicti,* ecce tonitruum sententiæ terribilis. *In ignem æternum,* ecce fulgur ignis gehennalis.

Job. 19.

Tertium beneficium consistit in humili confessione, quod notatur cum dicitur: *Et mutos loqui.* Unde dicitur supra: *Solutum est vinculum linguæ ejus.* Est autem quadruplex vinculum quod hominem a confessione impedit. Primum est pudor peccati; sed istud solvere debet pudor judicii, ubi tres erunt qui peccata omnia revelabunt. Primus erit Deus: *Revelabo pudenda tua in facie tua, &c.* Secundus erit diabolus. Ambrosius super Psalm. Justus in principio accusator est fui, ut delictum alleviet, dum illud confitetur, ut jam non habeat quod adversarius criminetur. Non enim accusatorem expectat, sed prævenit, & vocem sibi surripit, & dentes sibi peccatorum suorum confessione confringit. Tertium est ipsum scelus quod seipsum manifestabit, dum ad collum appensum apparebit. *Vigilavit jugum iniquitatum mearum, in manu ejus convolutæ sunt & impositæ collo meo.* Secundum vinculum est spes vana alias pœnitendi, & vere vana: tum quia homo sæpe subito moritur. *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim venit ira illius, &c.* Tum quia peccatum ex usu contemnitur. August. in lib. Homil. Omne peccatum ex consuetudine vilescit, & sic homini videtur quasi nullum sit: dolorem perdit, quod putridum est non dolet, quod non dolet non pro sano habendum, sed pro mortuo computandum. Tum quia homo in necessitatem & oblivio-

Psalm. 19.

lum. August. in lib. Homil. Omne peccatum ex consuetudine vilescit, & sic homini videtur quasi nullum sit: dolorem perdit, quod putridum est non dolet, quod non dolet non pro sano habendum, sed pro mortuo computandum. Tum quia homo in necessitatem & oblivio-

Apoc. 13.

lum. August. in lib. Homil. Omne peccatum ex consuetudine vilescit, & sic homini videtur quasi nullum sit: dolorem perdit, quod putridum est non dolet, quod non dolet non pro sano habendum, sed pro mortuo computandum. Tum quia homo in necessitatem & oblivio-

Eccl. 34.

August. in lib. Homil. Omne peccatum ex consuetudine vilescit, & sic homini videtur quasi nullum sit: dolorem perdit, quod putridum est non dolet, quod non dolet non pro sano habendum, sed pro mortuo computandum. Tum quia homo in necessitatem & oblivio-

August.

Vox tubæ
judicialis
clamat 3.

1. Cor. 15.

Hieron.

Ibid. 5.

Psalm. 28.

Job. 26.

Judicii vox
qualis.

Apoc. 16.

Matt. 25.

Vinculum
quadruplex a
confessione
impediens.

Nahum. 3.

Thre. 1.

Eccl. 9.

August.

livio-

Gregor. livionem sæpe inducitur. Gregor. Justum est ut qui noluit pœnitere cum potuit, cum voluerit sero non possit. Idem. Hac animadversione peccator percutitur, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei. Tertium vinculum est timor gravis pœnitentiæ; Sed cogitare debet peccator, quia pœnitentia aut est major, aut æqualis, aut minor. Si major, valet ad dimissionem culpæ, & ad augmentum gloriæ. Si æqualis, valet tantum ad dimissionem culpæ. Si minor, Deus supplebit in purgatorio de rigore suæ justitiæ. Tutius est tamen dare pœnitentias minores, quam graviores tribus de causis, ut dicit Chrysof. super Matth. Pri-

Pœnitentia
diversitas.

Chryf.

mo ne illi pœnitentias rejiciant, & scandalizati ad peccata redeant. Secundo quia melius est, reddere rationem de nimia misericordia, quam de nimia justitia. Tertio, quia paterfamilias est liberalis, non debet esse dispensator avarus. Quartum vinculum est desperatio veniæ. *Major est iniquitas mea quam ut veniam merear.* Secundum August. in lib. 1. Homil. Quidam pereunt August. confidendo in vitæ diuturnitate, ut sunt procrastinantes: quidam sperando de Dei bonitate, ut sunt præsumentes: quidam diffidendo præ peccati immanitate, ut sunt desperantes, &c.

DOMINICA XIII. POST TRINITAT.

SERMO I.

De visione viæ, & patriæ.

Luc. 10.
Ambros.

Beatitudinem quidam posuerunt in corporis voluptate, sicut Epicurei: Quidam in animi virtute, sicut Stoici: Quidam in animi virtute & exteriori quadam honestate, sicut Peripatetici: Quidam in Dei cognitione & visione, sicut Christiani: & istam opinionem Dominus approbat, cum dicit: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Apostoli quidem fuerunt beati, quia viderunt Christum oculis cordis in eum credendo, & oculis corporis ejus faciem desiderabilem intuendo. Pharisei fuerunt miseri, quia ipsum non viderunt oculis per fidem veram; Viderunt tamen oculis corporis, sed moti ad invidiam; juxta illud: *Gravis est nobis etiam ad videndum.* Patriarchæ & Prophetæ fuerunt beati, qui viderunt Christum incarnandum, sed a longe, *per speculum & in ænigmate.* Moderni sunt beatiore, quia vident Christum incarnatum oculis cordis per fidem. Illi vero qui sunt in patria sunt beatissimi, quia vident eum facie ad faciem. Circa istam visionem notandum quod est visio viæ & visio patriæ, juxta illud: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Beatitudo
ubi ponenda.

Sap. 2.

1. Cor. 13.

Visio duplex.

August.

Visio autem viæ consistit in vera fide & Dei cognitione. Quam cognitionem in lib. soliloquiorum petebat August. ubi ratio eum alloquitur dicens: Ora quam brevius potes. Et respondet Augustin. Deus semper idem:

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

noverim te, noverim me. Homo non semper idem, sed modo vult unum, modo aliud: hoc autem non est in Deo. Licet enim dicatur pœnitere, *Pœnitent me hominem fecisse,* Gen. 9. Pœnitere tamen potest dicere mentis instabilitatem, & sic non est in Deo; Vel exterioris operis deletionem, & sic est in Deo, & est sensus: *Pœnitent me fecisse hominem,* id est, faciam, quod pœnitens facere consuevit, quia delet quod fecit. Homo etiam non est semper idem, sed modo est lætus, modo iratus. Deus autem semper est lætus, & tranquillus. Et quamvis quandoque dicatur iratus, hoc tamen nomen iræ non est in Deo, sicut dicit Augustinus: non usurpavit sibi turbulentos affectus, sed vindicantis affectus. Homo etiam non semper est idem, sed modo est pius, modo severus. Deus autem semper est pius. Pietas tamen aliquando dicit passionis affectum, & sic non est in Deo: aliquando miserationis effectum, & sic est in Deo. Anselmus: Cum nobis compateris nos sentimus miserationis effectum, tu non sentis miseriæ effectum. Est igitur Deus semper idem, id est, semper stabilis, semper tranquillus, semper lætus: semper pius. Petit igitur a Deo qui est semper idem ut cognoscat Deum, & se, id est, Dei potentiam, sapientiam, misericordiam, & sui miseriam. Cognitio potentiae generat timorem: *Timete eum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.* Cognitio sapientiæ inducit ad cordis custodiam, & conservationem, sicut dicitur: *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi & hominum corda.* Cognitio misericordiæ generat spem, & amorem, quia enim Deus est bonus, ideo ipsum diligimus,

Pœnitent
quomodo in
Deo fit.

Ira quomodo
in Deo fit.

Pietas quo-
modo in Deo.

Ansel.

Cognitio Dei
petenda.

Luc. 12.

Eccel. 13.

mus, & in eum speramus. Cognitio propriæ miseriæ generat humilitatem: *Humiliatio tua in medio tui*. Ex his ergo patet quod prædicta oratio continet omnia quæ sunt necessaria ad salutem; Timor enim facit vitare malum: *Per timorem Domini declinat homo a malo*. Custodia cordis facit cor purum: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit*. Amor sollicitat ad bonum. Gregor. Nunquam est amor Dei otiosus, operatur enim magna si est: Si autem operari negligit, amor non est. Humilitas autem est custos omnium prædictorum. Idem: qui sine humilitate virtutes congregat, quasi qui in ventum pulverem portat.

Secunda est visio patriæ. De qua sunt duo videnda. Primo per quid acquiratur. Secundo in quo consistat. Acquiratur autem per tria, sicut dicit Augustinus in libro de ordin. Videbit, inquit, Deum qui bene vivit, bene studet, & bene orat. Primo igitur videbit Deum qui bene vixerit. Distinguit autem idem Augustinus, in libro de civitate Dei, triplex genus vitæ, activam, contemplativam, & ex utraque compositam. Ille igitur qui habuit vitam activam bene vixit: Ille qui habuit contemplativam melius: ille qui ex utraque compositam, optime. Isti tales ædificaverunt aurum, & argentum, & lapides pretiosos. Argentum est lucidum, aurum lucidius, lapis pretiosus lucidissimus. Qui enim habuit vitam activam, ædificavit argentum, ille videbit clare: qui habuit vitam contemplativam, ædificavit aurum, iste videbit clarius: qui habet vitam ex utraque compositam, ædificavit lapides pretiosos; iste videbit clarissime. Oportet igitur ut munde & sancte vivat quisquis Deum videre desiderat. *Beati mundo corde quoniam ipsi, &c.* Augustinus. Errat quisquis veritatem agnoscere putat, si adhuc nequiter vivat. Idem in lib. soliloquiorum: Deus quem nemo amittit nisi deceptus, quem nemo quærit nisi admonitus, quem nemo invenit nisi purgatus. Secundo videbit Deum qui bene studuerit; ille bene studet, qui ea quæ legit memoriter retinet, & opere complet. *Estote factores verbi, & non auditores tantum, quia si quis auditor est verbi & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo*. Homo respiciens in speculo, postmodum suæ faciei obliviscitur; respiciens vero faciem alterius, melius recordatur, ex eo quod faciem illius directe perspexit, suam autem faciem non directe in speculo vidit. Scriptura igitur sacra & est speculum & est facies. Speculum est quando quis in ea scientiam speculativam tantum quærit: Talis non directe in eam respexit, & ideo Deum cito obliviscitur. Facies est quando non solum scientiam speculativam, sed maxime practicam ibi quærit, quia tunc in eam directe prospicit, quando non tantum

scientiam, sed etiam operationem in ea inquit, & ideo Dei cognitionem & hic retinet per fidem, & in futuro habebit per speciem. Maxime autem plus est studendum in libro conscientiæ quam in libro scientiæ: ibi enim perfecte se homo videt & cognoscit, sed qui ibi non studet se non videt. Gregor. Gregor. in moral. Quanto quisque se minus videt, tanto minus sibi displicet; & quanto majoris gratiæ lumen recipit, tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit. Augustin. in lib. 1. Homil. tractans illud Prophetæ: *Ar- guam te & statuam contra faciem tuam*. Modo te non vides, facias ut videas te, quia si videres te & displiceret tibi, placeres mihi; quia vero non te vides placuisti tibi, displicebis & mihi & tibi. Mihi cum judicaberis tibi cum ardebis; quod tu post dorsum posuisti, ego ante faciem tuam ponam, videbis fæditatem tuam, non ut corrigas, sed ut erubescas. Fac ergo quod tibi minatur Deus facere, tolle te de dorso tuo & constitue te ante te, & dic: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, &c.* Quod ergo erat post te, fiat ante te, & puniatur a te, ne tu ipse adeo postea fias ante te, & non sit quo fugias a te. Tercio videbit Deum qui bene oravit, id est, cum attentione, devotione, & continuatione. *Orabo*, ecce continuatio, *Spiritu*, ecce devotio, & *mente*, ecce attentio. *Veri adoratores adorabunt patrem*, hoc refertur ad continuationem, *in spiritu*, hoc refertur ad spiritualem devotionem, & *veritate*, hoc refertur ad attentionem. Si *quæsieris eam quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam, &c.* Pecuniam quæris infatigabiliter; Unde quidam Philosophus interrogatus, quid est quod hominem fatigari non sinit? Respondit, lucrum. Thesaurum quæris desideranter; utrumque attente. Sic Deus debet quæri in oratione, & amari sine figatione cum fervore, & cum attentione. Augustin. in lib. de disciplina Christiana: improbis loquor, avaris loquor. Pecuniam diligitis, tantum me diligite. Certe melior sum incomparabiliter. Nolo a vobis ampliorem amorem, quantum diligitis pecuniam, tantum me amare.

Tercio videndum est in quo consistit visio. Istud ostendit August. super Gen. ad literam dicens, quod Beati habebunt triplicem visionem, scilicet spiritualem, corporalem, & intellectualem. Spiritualis est qua videbunt Angelos, & animas Beatorum. Ex qua visione resultabit gaudium magnum. Si enim secundum Chrysostomum, videre dæmonem est magna pœna, & quædam gehenna, constat quod videre Angelos erit magna gloria. Secunda est visio corporalis, qua videbunt Christi humanitatem, ex qua visione resultabit gaudium majus. *Egredimini filiæ Sion & videte regem Salomonem in diademate*, id est, in humana carne, *quo coronavit eum mater sua*. Et dicitur caro diadema Christi, sive quia fuit nobis victoriæ causa, sive quia nullo

Studendum ibi magis.

Gregor.

August. Psal. 49.

Quomodo orandum. 1. Cor. 14.

Joan. 4.

Prov. 2.

August.

Aug. Visionem triplicem habebunt beati.

Cant. 3.

nullo vitio vel pravæ suggestioni unquam fuit aperta, sive quia fuit tantum una linea, id est carne virginea figurata. Cæteræ enim figuræ diversis lineis formantur: Figura autem circularis tantum una linea clauditur, quia caro cæterorum formata est ex semine utriusque parentis; caro autem Christi tantum ex sanguinibus virginis. Tertia visio est intellectualis sive superintellectualis, qua Deum videbunt, ex qua resultabit gaudium maximum. De hac visione dicit Fulgentius. Sicut per speculum vitreum trina nobis visio administratur, quia nosipfos, & ipsum speculum, & quicquid adest videmus: sic per speculum divinæ claritatis, & ipsum Deum quantum possibile erit creaturæ, & nosipfos, & cætera omnia nostra ex certa scientia cognoscemus.

SERMO II.

De dilectione Dei & proximi.

Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, &c. Cum omnis scientia dividatur in tres, scilicet in Physicam, sive naturalem, Ethicam sive moralem, Logicam, sive rationalem: Omnis hujus scientiæ perfectio est, Dei & proximi vera dilectio. Unde August. in lib. de agone Christiano tractans istud verbum: *Diliges Dominum Deum tuum*, dicit hic Physicam, quoniam omnes omnium naturarum causæ in Deo creatore sunt. Hic Ethicam, quantum vita bona, & honesta non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda sunt, diliguntur quemadmodum diligenda sunt, Deus scilicet & proximus. Hic Logicam, quantum lumen animæ rationalis non est nisi ipse Deus. Quia igitur dilectio Dei, & proximi est totius legis impletio, & omnis scientiæ perfectio, ideo ad vitam æternam est perfecta introductio; & ideo cum legisperitus Dominum interrogasset, quid faciendo vitam æternam possideret, & Dominus ad legem tenendam ipsum remisisset; ille propositum verbum respondit: *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* Est igitur prima dilectio qua diligimus Deum; secunda, qua diligimus proximum.

Circa dilectionem autem Dei tria sunt videnda, scilicet causa, modus & fructus. Causa autem diligendi Deum est ipse Deus, quia in ipso invenitur omnis causa & ratio diligendi. Tria enim sunt quæ nos inducunt ad aliquem diligendum, scilicet bonitas, pulchritudo, & amor. De primo ait Augustinus in lib. de Trinitate: Cum ista non diligantur nisi quia bona sunt, pudeat illis inhærendo non amare bonum ipsum, unde bona sunt. De secundo Dionysius: Omnia inquit, bonum & pulchrum desiderant. De tertio Ambrosius in libro de officiis: Quid tam insitum naturæ, quid tam impressum hu-

manis affectibus, quam ut diligentem diligas: Seneca, Si vis amari ama. Est igitur Deus diligendus. Primo quia habet summam bonitatem; bonitates enim quæ sunt in creaturis sunt accidentales, & ideo sæpe eis privamur. Sunt particulares, quia nulla creatura habet omnes bonitates. Sunt mixtæ, quia nulla habet puram bonitatem, & ideo affectus noster delectari non potest in creaturarum bonitatibus sic accidentalibus; sic particularibus, sic permixtis. In Deo autem est bonitas essentialis, & ideo dicitur: *Nemo bonus nisi solus Deus.* Est bonitas universalis: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Est bonitas pura. Augustin. de civitate Dei. Quanta erit ibi felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum? Secundo Deus habet summam pulchritudinem. *Can-* *Idem.* *dor est enim lucis æternæ, &c.* Ista autem pulchritudo attenditur quantum ad tria. Primo quantum ad sapientiæ splendorem, qui tantus est quod nostra sapientia suæ sapientiæ comparata ignorantia est. Sicut ponit exemplum Chrysost. quod tanta est claritas solis, quod omne lucidum sibi comparatum videtur obscurum. Secundo attenditur quantum ad ejus puritatis nitorem, qui tantus est, quod omnis nostra puritas suæ puritati comparata immunditia est. Sicut ponit exemplum Chrysostom. in nive, in qua tanta est puritas quod omne aliud sibi comparatum videtur sordidum. *Quasi pannus menstruatus omnes* *Isai. 64.* *justitiæ nostræ.* Tertio attenditur quantum ad ejus sanctitatem, quæ tanta est, quod nostra sanctitas ejus sanctitati comparata malitia est. *Si vos cum sitis mali nostis bona dare* *Luc. 11.* *filiis vestris.* Tertio Deus habet ad nos *Amor Dei* *erga nos alios* *omnes excedit.* Primo quidem amorem qui est inter virum & uxorem. Si quis haberet uxorem quæ multas haberet maculas; & non possent deleri nisi fieret colirium ex sanguine viri, nullus vir hoc aliquatenus pateretur. Christus autem hoc modo Ecclesiam dilexit. *Viri diligite uxores vestras sicut Christus* *Ephes. 5.* *Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea,* *ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non* *habentem maculam neque rugam.* August. August. ut Christus sponsam suam lavaret, seipsum vulnerare permisit. Si sic fieret inter viros, & uxores, nemo inveniretur qui duceret uxorem. Secundo excedit amorem qui est inter patrem & filium. Nullus enim pater vel mater ob amorem filii semper vellet in manibus vulnera deferre, ut his visis posset ejus memoriam habere. Hoc tamen fecit Christus: *Nunquid oblivisci potest mulier* *Isai. 59.* *infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui.* Ecce in manibus meis descripsi te. Tertio excellit amorem qui est inter amicum, & amicum. *Majorem caritatem nemo habet, quam ut animam suam* *Joan. 15.* *ponat, &c. vix enim pro justo quis moritur;* *Rom. 5.* *nam pro bono forsitan quis audeat mori.*

August.

Ad diligendum tria nos inducunt propter quæ Deum diligere tenemur.

August.

Dionys.

Ambros.

*Differentia
inter justum
peccatorem
& bonum.*

mori. Commendat autem Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Facit hic differentiam Apostolus inter justum, peccatorem, & bonum. Peccator est quilibet sceleratus. Justus est homo in virtutibus exercitatus. Bonus est homo quadam simplicitate præditus. Nullus autem mori vellet pro suo inimico. Pro amico autem & justo & virtutibus exercitato, vix aliquis mori vellet. Pro aliquo autem simplici innocenti aliquis quadam compassione commotus, forsitan se morri exponeret. Nos autem nec eramus justus, nec in virtutibus exercitati, sed multis vitiis pleni. Nec eramus boni, id est, innocentes, sed eramus multum nocentes. Etiam eramus impii & sibi inimici, & tamen pro nobis Christus mortuus est. Quarto excellit amorem qui est inter corpus & animam, qui tantus est quod etiam in viris sanctis anima nolit a suo corpore naturaliter separari. Unde super illud: *Ecce ducet te quo tu non vis*, dicit Gloss. Affectum indicat infirmitatis humanæ, quod nemo velit mori, qui adeo est naturalis, ut eum a Petro nec senectus expelleret. Unde & Dominus dixit: *Transseat a me calix iste*. Sed quantumcumque sit molesta mors, vincit eam vis amoris. Christus autem in tantum nos dilexit, quod animam suam pro nobis a suo corpore separavit. *Animam meam pono pro ovibus meis.*

Joan. ult.

Joan. 10.

*Diligendus est
Deus super
omnia, propter
se & sine
modo.*

Luc. 14.

Jer. 12.

August.

Notandum.

Secundo videndum est quis sit modus diligendi Deum, qui quidem triplex est. Est enim diligendus super omnia, propter se & sine modo. Super omnia quidem ipsum diligere debemus, id est plus quam nostra, plus quam nostros, & plus quam nos. De his tribus dicitur: *Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*, quoad primum. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem*, quoad secundum. Adhuc autem & *animam suam*, quoad tertium. Isto triplici modo Christus etiam nos dilexit, scilicet plus quam regnum suum, quia ipsum reliquit & ad nostram miseriam venit. Plusquam suos, id est, angelos, quia eos dimisit & nobiscum parentelam contraxit. Plusquam seipsum, quia pro nobis in mortem se tradidit. De his tribus dicitur: *Reliqui domum meam*, ist est, regnum meum. *Dimisi hæreditatem meam*, id est, angelos qui sunt hæreditas mea. *De-di dilectam animam meam in manus inimicorum.* Secundo diligendus est Deus propter se. August. in lib. de doctrina Christiana. Omnis peccator in quantum est peccator, non est diligendus propter Deum; Deus vero propter seipsum. Multi sunt qui diligunt Deum propter beneficia quæ ab ipso recipiunt, quorum dilectio mercenaria dici potest. August. Minus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. De tali dilectione dicit Seneca.

Mel muscæ sequuntur, formicæ frumentum, cadavera lupi; & sic quidem prædicta sequitur turba ista non hominem. Si enim Deus aliquibus dederit mel, id est, aliquid temporale, in quo suaviter requiescant, mox ipsum sequuntur sicut muscæ; sed si mel deficit, mox avolant & recedunt. Si aliquibus dederit frumentum, id est, corporale commodum, mox ipsum sequuntur ut formicæ; sed si frumentum deficit, vermes colligunt, quia se ad turpia lucra convertunt. Si aliquibus dederit cadavera, id est, honores, mox ipsos sequuntur ut lupi. Et assimilantur honores mundani cadaveribus, tum quia coram Deo fœtent, tum quia videntur esse honores & non sunt, sicut cadaver videtur esse homo & non est. Si autem ista cadavera deficiunt mox versus cælum ululant, quia Deum, & Sanctos blasphemant. Tertio diligendus est sine modo. Bernard. *Causa diligendi Deum Deus est: modus est sine modo diligere.* In cæteris virtutibus est nimietas vitiosa: nam nimia credulitas habet levitatem; nimia spes habet præsumptionem, nimia misericordia fatuitatem, nimia justitia crudelitatem, nimia prudentia curiositatem, nimia fortitudo ferocitatem, nimia abstinentia debilitatem: sed nimia charitas habet beatitudinem & felicitatem. Unde non tantum ille beatus dicitur, qui nimis diligit Deum, sed etiam qui nimis diligit mandata Dei. *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus cupit nimis.* Bernard.

Tertio videndum est quis sit fructus diligendi Deum, qui scilicet est totius Trinitatis inhabitatio. *Si quis diligit me sermonem meum servabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus, &c.* Pater quidem mansionem facit in memoria, inhabitans ipsam per sui jugem recordationem: Filius in intelligentia, illuminans ipsam per veram cognitionem: Spiritus sanctus in voluntate, inflammans ipsam ad amorem. *Diligendi Deum fru.*

Secundo agitur de dilectione proximi, cum dicitur: *Et proximum tuum sicut teipsum.* Quod tribus modis intelligi potest, ut dicatur *sicut teipsum* ad id, ad quod teipsum, scilicet ad gratiam in præsentia, & ad gloriam in futuro: Vel in quo teipsum, id est, in Deo. August. in lib. Confess. *Beatus qui amat te, & amicos in te, & inimicos propter te; Solus enim ille nullum eorum amittit, cui omnes chari sunt in illo qui non amittitur.* Vel potest intelligi, ut homo faciat alteri quod sibi vult fieri, & non faciat quod sibi non vult fieri, ut duo præcepta juris naturalis ibi intelligantur. Unum affirmativum quod ponitur Marci 8. Aliud negativum quod ponitur Tho. 4. Isidor. Duo Isidor. sunt erga dilectionem proximi servanda, scilicet ut beneficii impensione foveatur, & nulla malitia lædatur.

SERMO

SERMO III.

In quo 1. quid ad peccatum disponat,
2. incommoda quæ ex ipso sequun-
tur, & 3. contra illud reme-
dia exprimuntur.

Homo quidam descendebat ab Jerusa-
lem in Jericho, &c. Peccator non
est statim abjiciendus, sed curandus;
sicut Trajanus optimus Augustorum
per tria exempla ostendebat, sicut legitur in
Policrate. Oculi enim lippi non sunt statim
erudiendi, sed curandi: ungues acutiores non
sunt evellendi, sed præsciendendi. Chordæ
in cythara nimis extentæ non sunt frangen-
dæ, sed remittendæ. Lippi sunt luxuriosi,
qui sunt immundi & excæcati: ungues acu-
tiores sunt superbi, qui multos sciunt &
lacerant: hordæ extentæ sunt avari, qui per
nimia desideria se extendunt. Tales non sunt
statim abjiciendi, sed begnigne curandi.
Hujus exemplum habemus in nostro Samari-
tano, qui hominem vulneratum & exspolia-
tum non abjecit, sed benigne curavit: per
quem quilibet peccator intelligi potest. Circa
quem tria notantur; Primo dispositio ad pec-
catum, secundo incommoda quæ facit pec-
catum, tertio remedia contra peccatum.

Circa primum notandum, quod illud ad
peccatum disponit, quando quis scilicet tran-
quillitatem mentis deserit, & ad mutabilita-
tem rerum temporalium se convertit: quod
notatur per hoc quod ille ab Jerusalem, quæ
interpretatur visio pacis, recessit, & in Jericho
quæ interpretatur luna, devenit. Prosperitas
enim mundana lunæ assimilatur quadruplici
de causa. Primo enim luna habet lucem ec-
clipsatam, quia sæpius eclipsim patitur: sic
prosperitas mundana homini eclipsatur in
vita, & in morte, & post mortem. Nam in
vita sæpe subtrahitur. *Quoties lucerna im-
piorum extinguatur, &c.* In morte non
suffragatur: *Noli attendere ad possessiones ini-
quas; nihil enim proderunt in tempore vin-
dictæ & obductionis.* Et dicitur mors ob-
ductio, quia tunc palpebræ, & labia obdu-
cuntur, ideo contra se ducuntur, quando
clauduntur. Eclipsatur etiam post mortem,
quia mortuum non comitatur. *Cum inte-
rierit non sumet omnia, neque descendet cum
eo gloria ejus.*

Secundo luna habet lucem maculatam,
sic mundana prosperitas, & in se multis ama-
ritudinibus est respersa. Boetius in lib. de
consolat. Quam multis amaritudinibus hu-
manæ felicitatis dulcedo respersa est. *Vi-
ntum tuum mixtum est aqua.* Et aliorum est
maculativa. August. Amor inferioris pul-
chritudinis polluit mentem. *Qui tetigerit
picem inquinabitur ab ea.* Et dicitur pix
amor terrenus, & quia inquinat, & quia ni-
mis adhæret. August. Quisquis es qui es in

mundo, ad te venit qui fecit mundum, ut
eripiat te de mundo, quod si adhuc aliqua
delectatione te retinet mundus, semper vis
esse immundus.

Tertio luna habet lucem variatam, quia
modo est plena, modo semiplena, modo va-
cua: Sic de mundana prosperitate accidit;
unde dicitur: *Calix in manu Domini, &c.* Psal. 74.
Ecce luna plena, *plenus mixto*, ecce luna
semiplena: *Verumtamen fex ejus non est ex-* Ibid.
inanita, ecce luna vacua. Item: *Vidi im-
pium superexaltatum & elevatum super ce-
dros libani*, ecce luna plena. *Transivi, &* Psal. 36.
ecce non erat, in tantum scilicet exaltatus
& elevatus sicut prius, ecce luna semiplena.
Quæsiui eum & non est inventus locus ejus,
ecce luna vacua.

Quarto luna habet lucem mutuam, quia *Mutuum te-*
non a se lucet, sed a sole: sic & homo quic- *tum est, quod*
quid habet non a se, sed a Deo habet. *Quid a Deo acce-*
habes quod non accepisti? De lege autem & *pimus.*
natura mutui est obligari ad obsequia mutuan- *1. Cor. 4.*
ti. Contra hoc faciunt ingrati. *Non dixe-* Jer. 5.
runt in corde suo metumus Dominum De-
um nostrum, qui dat nobis pluviam tempo-
ralem, & serotinam, &c. De natura
etiam mutui est uti re mutuata ad illum usum
ad quem mutuata est. Deus mutuavit nobis
temporalia, ut eis utamur ad sustentationem,
non ad voluptuosam delectationem. Contra
hoc faciunt voluptuosi. *Vino pretioso &* Sap. 2.
unguentis nos impleamus, &c. De natura
etiam mutui est rem mutuam reddere non
deterioratam. Deus dedit homini animam
bonam. *Sortitus sum animam bonam.* Sed Ibid.
contra hoc faciunt omnes mali qui animam
occidunt. *Occidit homo per malitiam ani-* Ibid.
mam suam.

Secundo videndum est, quæ sint incom-
moda quæ facit homini peccatum, quæ qui- *Peccatum*
dem sunt tria, quia homo spoliatur, vulne- *tria facit*
ratur, & semivivus relinquitur. Primo a *incommoda.*
diabolo spoliatur. Dicit autem Chrys. super
Matt. quod diabolus dicitur fur, quia fura-
tur homini aurum sapientiæ, argentum elo- *Diabolus*
quentiæ, vestimenta virtutum, & lintheamina *quare fur*
gratiarum. Primo igitur furatur aurum sa- *dicatur.*
pientiæ. Nihil enim est quod latro tantum
odiat, quantum lumen. Istud lumen est sa-
pientia divina, quam fures infernales mul-
rum odiunt: *Qui male agit odit lucem*; Et
ideo libenter eam extinguunt, quando autem *Joan. 3.*
extinguere non possunt territi fugiunt. *Si*
subito apparuerit aurora, arbitrantur um- Job. 24.
bram mortis. Istud aurum dæmones furan-
tur quando auferunt sapientiam divinam,
& immittunt sapientiam terrenam. *Filii*
Agar qui exquisierunt sapientiam quæ Baruch. 3.
de terra est, viam autem scientiæ nescierunt. 23.
Secundo furantur argentum eloquentiæ, id
est, prædicationis, & doctrinæ. Multum
timent latrones, quando aliquis clamat; sic
dæmones quando aliquis prædicat. Legitur.
Ad

Prosperitas
mundana
quare luna
comparatur.

Job. 21.

Eccl. 5.

Psal. 43.

Isai. 1.

August.
Eccl. 13.

Jos. 6. Ad clamorem filiorum Israël muri Hiericho ceciderunt, quia sæpe ad vocem prædicatoris omnia arma diaboli corrunt. Istud argentum diabolus furatur, quando argentum sanctorum eloquiorum vertit in scoriam fabularum. *Argentum tuum versum est in scoriam.*

Isai. 1. Tertio furantur vestes virtutum. Facit igitur diabolus sicut fur violentus & malus qui omnia pretiosa tollit, vilia dimittit, media aliquando tollit aliquando dimittit. Pretiosæ autem sunt animæ; istas tollit cum eas ad peccatum ducit. *Da mihi animas, cætera tolle tibi.*

Gen. 14. Vilia sunt peccata; ista dimittit, quæ tamen vilia essent à pretiosa anima separanda. *Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris.* Media sunt temporalia, quæ diabolus aliquando tollit, ut inducat hominem ad errorem & impatientiam: aliquando dimittit, ut eum peccare faciat per intemperantiam. Quarto furatur linteamina gratiarum. Gratia Dei dicitur linteamen, quia facit animam candidam.

Psal. 50. *Lavabis me & super nivem dealbabor.* Facit eam subtilem, id est, conscientiatam. *Indui te subtilibus, &c.* Diabolus autem furatur ipsa linteamina, quando facit animam nigram. *Denigratæ sunt super carbones facies eorum.* Et facit conscientiam grossam: *Excolantes culicem, camelum autem glutientes.* Secundo peccator vulneratur. Sed notandum quod vulnera peccatorum aliquando sunt recentia; & ista sanantur unctione, id est Spiritus Sancti inspiratione, sive pœnitentiæ levis impositione. *Brevem languorem præcidet medicus.* Aliquando sunt inveterata; ista sanantur adustione, id est, adustiva carnis maceratione. *Ure renes meos & cor meum, &c.* Aliquando sunt putrida; ista sanantur incisione, id est, incisiva tribulatione. *Multiplacatæ sunt infirmitates eorum, &c.* Ideo Christus fuit inunctus ut sanaret vulnera recentia. *Unxit te Deus Deus tuus, &c.* Fuit igne passionis adustus, ut sanaret vulnera inveterata. *Ignem me examinasti, &c.* Fuit in quinque partibus incisus, ut sanaret vulnera putrida. Tertio peccator semivivus relinquitur. Cum enim duo sint signa vitæ, scilicet sensus & motus, quidam sunt totaliter vivi, qui scilicet de Deo recte sentiunt per fidem, & moventur per bona opera. *Iustus, ecce opera, ex fide vivit, ecce fides vera.* Alii totaliter sunt mortui, qui neutrum habent: de quibus dicitur in Epistola Judæ, *Arbores autumnales infructuosæ bis mortuæ.* Alii sunt semivivi, qui habent fidem sed non opera. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Augustinus de quæstionibus Evangelii: Semivivus

dicitur qui ex parte qua potest cognoscere Deum, vivus est: Ex parte vero qua peccatis premitur mortuus est. Tertio videndum est, quæ sint remedia contra peccatum. Ad sananda enim peccata tria sunt necessaria. Primo vinum mordentis timoris. Sed notandum quod timor aliquando causatur ex consideratione pœnæ, & tunc est quasi quoddam cauterium per quod purgatur sanies peccatorum: *Confige timore tuo carnes meas. Timor domini expellit peccatum.* Aliquando causatur ex consideratione judiciorum Dei, & tunc est quasi sæviens fluctus maris, navem mentis concutiens, donec pondus peccati abjiciat. *Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.* Aliquando causatur ex consideratione gloriæ, & tunc est quasi quoddam electuarium, quod animam fortificat. *In timore Domini fiducia fortitudinis.* Secundo necessaria est olei, id est, spei dulcorantis infusio. Spes instar olei animam sublevat, ut de salute obtinenda confidat. *Qui sperat in Domino sublevabitur. Spe enim salvi facti sumus.* In adversitatibus dolorem mitigat: *In quo mihi spem dedisti, hæc me consolata est in humilitate mea.* Ignem gratiæ conservat. Unde in Cain iste ignis extinctus fuit, quia oleo spei caruit dicens: *Major est iniquitas mea quam ut veniam merear.* Tertio necessaria est alligatura pœnitentiæ salutaris; de qua dicitur: *Vincula illius alligatura salutis.* Ista alligatura si est debito modo facta, sanitatem inducit; si nimis laxa, fluxum non restringit; si nimis stricta, læsionem facit: Sic etiam est de pœnitentia imponenda, quia si est culpæ proportionata, valet ad dimissionem culpæ, & pœnæ. Talem pœnitentiam assumendam docet Apostolus. *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* Sed si est nimis laxa, peccatum non restringit, nec remittit; ideo dicitur: *Aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis.* Si est nimis dura potius nocet, quia peccator ipsam projicit & ad peccatum redit. Chrysost. Vis apparere justus vel sanctus, circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum autem esto benignus. Audiant te homines parva mandantem, & grandia videant facientem. Sed de multis dicitur: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere, &c.*

Remedia contra peccata.

Psal. 118.
Eccl. 1.

Job 31.

Prov. 14.

Ibid. 16.

Rom. 8.

Psal. 118.

Gen. 4.

Eccl. 6.

Pœnitentia
quomodo im-
ponenda.

Rom. 6.

Ezech. 26.

Chrysost.

Matth. 23.

DOMINICA XIV. POST TRINITAT.

SERMO I.

*De peccato, quomodo per lepram
triplici de causa significatur,
ostendens.*

Luc. 17.

Cum ingrederetur Iesus quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, &c. Sicut dicit August. de cælo venit magnus medicus quia per totum mundum magnus jacebat ægrotus. Magna ægritudo est lepra corporis, sed major est lepra mentis, quæ est peccatum. Utramque autem Christus in istis decem leprosis curavit, dum ipsos corporaliter & spiritualiter sanavit. Significatur autem peccatum per lepram triplici de causa. Est enim lepra morbus fœtidus, & sitibundus, & contagiosus. In quantum est morbus fœtidus, signat peccatum luxuriæ: in quantum est sitibundus, peccatum avaritiæ: in quantum contagiosus, peccatum superbiæ.

Joël. 1.
Gregor.

Joan. 11.
Peccati
gressus.

Amos 1.

Isai. 3.

Fœtor in in-
ferno à 4.
causatur.

In quantum igitur est fœtidus, designat luxuriam, quia coram Deo & hominibus fœtet. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Gregor. Jumenta autem in stercore suo computrescere, est carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Tunc autem animus luxuriosus est fœtidus, quando est quadriduanus, juxta illud: *Domine jam fœtet, quadriduanus est enim.* Prima dies est mala cogitatio & delectatio, & tunc adhuc non fœtet. Secunda est malus consensus, & tunc adhuc non fœtet. Tertia est malum opus, & tunc animus licet sit mortuus, pro unico tamen actu non fœtet. Quarta est mala consuetudo, & tunc animus est mortuus, & est fœtidus, quia est quadriduanus & maxime quando pœnitere non vult. Ista sunt quatuor scelera Damasci, de quibus dicitur: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum.* Ubi dicit Glossa. Primum est malum cogitare, secundum est consentire, tertium opere implere, quartum non pœnitere. Et subdit Glossa. Qui in tribus prioribus peccat, si pœnitet, convertit eum Deus ad vultum clementiæ suæ: si vero non pœnitet, avertitur ab eo vultus clementiæ Dei. Et quia animus carnalis fœtet in vita per culpam, ideo fœtebit in inferno per pœnam. *Erit pro suavi odore fœtor.* Carnalis voluptas videtur esse suavis & odorifera, sed talis odor suavitatis vertetur in fœtorem infernalis fœditatis. Fœtor autem ipse in inferno causabitur à quatuor. Primò à fœtenti consortio: Dæmones enim qui sunt damnatorum focii, sunt valdè fœtidi. *Ascendet fœtor Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

*ejus, & ascendet putredo ejus, quia super- Joël. 2.
bè egit.* Secundò à fœtenti supplicio, quia pœnà fœtenti, scilicet sulphurea punientur. *Ignis sulphur spiritus procellarum, &c. Psal. 10.* In hujus significationem Dominus super Sodomitæ sulphur & ignem pluit. Tertio à Gen. 16. fœtenti corpore suo, quia corpora damnatorum erunt fœtida. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Quartò à fœtenti loco. Terra enim infernalis tota est fœtida, quia omnium fœtorum & immunditiarum est sentina. Sed in judicio Deus vinum de fœcibus levabit, & in cloacam infernalem omnes fœces jactabit, sicut patet in elementis & rebus cæteris. Sed primo de elementis videamus. Terra enim est frigida, sicca, & obscura, Deus autem in judicio ab elemento terræ separabit quicquid est frigiditatis & obscuritatis, & siccitatis. & totam frigiditatem, siccitatem & obscuritatem in cloacam projiciet infernalem, & remanebit splendida terra sicut aurum. *Gle- Job. 23.
bæ illius aurum.* Ipsa civitas aurum mun- Apoc. 21.
dum, &c. Elementum aquæ & maris aliquando est turbidum & gelidum & tempestuosum; sed tunc Deus omnia ista ab aqua maris divider, & totam turbulentiam, tempestuositatem & congelationem in infernum projiciet, & remanebit mare fulgidum tanquam Cristallus. *In conspectu ejus mare vitreum simile cri- Apoc. 4.
stallo.* In aëre generantur nubes, grandines, fulgura & tonitrua, tunc autem Deus ab aëre ista separabit, & omnes nubes, grandines, fulgura & tonitrua in infernum jactabit, & remanebit aër lucidus & serenus. *Ecce ego Isai. 65.
creo cælos novos.* Tunc cælum & aërem novum creabit, non quantum ad substantiam, sed quantum ad pristinam formam. Ignis etiam habet fumositatem, ardorem & lucem. Tunc autem Deus fumositatem & ardorem mittet ad regionem damnatorum, totam autem lucem mittet ad regionem beatorum. *Vox Domini intercidentis flammam ignis. Ps. 18.* Flammam ignis intercidet quando fumositatem & ardorem à luce dividet. Non solum autem Deus in cloacam infernalem projiciet fœces elementorum, sed etiam aliarum rerum. Siquidem fœx gaudii est dolor, fœx sapientiæ est fatuitas & oblivio. Fœx sanitatis est ægritudo, fœx vitæ mors. Tunc ergo Deus à gaudio separabit dolorem, à sapientia fatuitatem, & oblivionem, à sanitate ægritudinem, à vita mortem, & omnem dolorem, fatuitatem, infirmitatem, & mortem in latrinam projiciet infernalem. Sanctis autem remanebit gaudium sine dolore, sapientia sine oblivione, sanitas sine ægritudine, & vita sine morte. Ex his patet, quod elementa possunt tripliciter considerari: aut prout sunt mixta, & sic sunt in mundo, quia ibi multis impuri- ra res.

impuritatibus sunt respersa: aut prout sunt pura & sic erunt post iudicium, quia tunc Deus ea purgabit & omnem impuritatem separabit: aut prout sunt faculenta, & sic erunt in inferno, quia omnes faeces elementorum illuc projicientur. Similiter & ceterae res tripliciter possunt considerari: aut prout sunt mixtae, & sic sunt in hac vita in qua est gaudium cum dolore, sapientia cum oblivione, sanitas cum infirmitate, vita cum morte. Aut prout sunt purae, & sic sunt in beata vita; ubi est gaudium sine dolore, sapientia sine oblivione, sanitas sine infirmitate, vita sine morte. Aut prout sunt faculentae, & sic erunt in inferno ubi est omnis dolor, oblivio, infirmitas & mors. *Calix in manu Domini vini meri, &c.* ecce puritas quae est in caelo; *plenus mixto,* ecce mixtio quae est in mundo, *verumtamen faex ejus non est exinanita, &c.* ecce faculentia quae est in inferno.

Psal. 74.

Prov. 30.

Insatiabilia
quatuor.

Eccl. 23.

Avarus insa-
turabilior
omnibus.

Prov. 17.

Eccl. 5.

Secundò lepra est morbus sitibundus, & quantum ad hoc designat peccatum avaritiae. Avarus enim adeo sitit, quod satiari non potest. *Tria sunt insatiabilia, & quantum quod nunquam dicit sufficit, infernus, & os vulvae; & terra quae nunquam satiatur aqua.* Ignis vero nunquam dicit sufficit. Primum igitur insaturabile est infernus, quia quamvis quotidie animas quasi infinitas, devoret, satiari non potest: Tempus vero veniet quando dicet sufficit. Iudicio enim extremo celebrato, omnes reprobi in inferno recludentur, & infernus ipse replebitur, & manu Dei claudetur, & tunc infernus dicet sufficit. Secundum insatiabile est carnalis concupiscentia, quae adeo famelica est, quod satiari non potest, tamen tempus veniet in quo dicet, sufficit. Quando enim homo valde senescit ita quod calor naturalis in eo deficit, tunc concupiscentia carnalis dicit, sufficit, quia senex velit nolit, cogitur continere, naturali calore in eo deficiente. Tertium insaturabile est terra sitiens quae semper aquam absorbere desiderat. Tempus tamen veniet quando dicet, sufficit. Quando enim est magna inundatio pluviarum, ita quod aquae sunt superabundantes, & per diversa loca discurrent, tunc terra dicit sufficit, quia plus absorbere non potest. Ignis vero etiam est insaturabilis & nunquam dicit, sufficit, quia quanto plus ligna apponuntur, tanto magis accenditur, & ideo recte per ignem avaritia designatur: *Anima calida quasi ignis ardet, non extinguitur donec aliquid glutiat.* Avarus igitur est insatiabilior, quam ista tria praedicta insaturabilia. Primo est insaturabilior quam infernus, quia infernus postquam plenus fuerit dicet, sufficit: Avarus autem quanto magis est plenus; tanto magis est cupidus. *Infernus & perditio nunquam replentur,* supple in praesenti. Similiter oculi hominum insaturabiles. *Avarus non implebitur pecu-*

nia. Secundò avarus est insatiabilior quam carnalis concupiscentia, quia in homine sene concupiscentia carnalis dicit, sufficit; avaritia vero in homine sene non senescit, sed amplius juvenescit. Hieronymus; cum omnia vitia senescant in homine, sola avaritia juvenescit. Tullius in libro de senectute: Avaritia senis quid sibi velit non intelligo. Quid enim absurdius esse potest, quam quo minus restat vitae, eo plus viatici quaerere? Tertio avarus est insaturabilior quam terra sitiens, quae dicit, sufficit, quando plena est, quando est magna inundatio aquarum, & quando ipsae aquae superabundantes per diversa loca discurrent, dicit sufficit. Avarus autem si habet magnam inundantiam divitiarum, non tamen dicit sufficit, si suae divitiae currant in Franciam per diversas nundinas, si ultra mare per diversas mercationes, adhuc non dicit sufficit. Ideo secundum Senec. assimilatur cani qui projecta mox devorat, & rursus ad alia devoranda suspensus anhelat. Assimilatur hydropico qui quanto plus bibit, tanto plus sitit. *Omnis qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum, &c.*

Avarus qui-
bus assimile-
tur.

Joan. 4.

Tertio lepra est morbus contagiosus, & quantum ad hoc signat peccatum superbiae, quod est contagiosum; juxta illud: *Qui communicaverit superbo induet superbiam.* Signat etiam omne aliud mortale peccatum, quod de se est contagiosum, ex eo quod unum trahit ad aliud. Et hoc potest esse quadruplici de causa. Prima causa est propter peccati ponderositatem. Unde Gregorius: Peccatum quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, quia iusto iudicio Deus cor peccatoris obnubilat, ut praecedentis peccati merito etiam in aliud cadat. Secunda causa est propter peccatoris caecitatem; & ponit exemplum Chrysostomus de Samso-
ne, cui cum capilli, in quibus erat virtus sua amputati fuissent, mox Philistaei ipsum ligaverunt, & oculos eruerunt & ipsum etiam molere fecerunt, quia quando peccator perdit robur suarum virtutum, mox daemones funibus diversorum desideriorum ipsum ligant in intellectu, & affectum excaecant, & de vitio in vitium ipsum currere procurant. Tertia causa est propter daemonum perfiditatem; dicit enim Chrysostomus quod peccatores sunt equi diaboli, quos exagitat per diversa deserti facinorum, dum eos ducit de peccato in peccatum. Quarta causa est propter quandam peccatorum connexionem. Quaedam enim peccata sunt secundum Gregorium quae videntur esse connexa. Nam avaritia trahit ad rapinam, ad furtum & ad multa mendacia. Gula trahit ad ebrietatem & luxuriam. Hieronymus: Venter mero aestuans cito despumat in libidinem. Superbia trahit ad multas injurias inferendas, & ad multas ambitiones appetendas.

Eccl. 13.

Peccatum
unum ad
aliud trahit
quadruplici
ratione.

Chrysost.

Chrysost.

Infirmittatis I. genus, 2. curationis modus, ac 3. effectus describitur.

Occurrunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe, &c. Sicut dicit Philosophia Boëtii; si curari desideras oportet ut vulnus detegas. Dicitur: *In tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.* Conversatio dicit totam vitam peccatoris, scilicet cogitationes, locutiones & opera. Debet enim ostendere medico spirituali cogitationes si fuerint immundæ, locutiones si fuerint nocivæ, opera mala quæ fecit, & opera bona quæ omisit. Ideo isti leprosi sua vulnera & suas infirmitates non absconderunt, sed medico spirituali, id est, Christo aperuerunt, & curari petierunt. Circa curationem autem ipsorum tria considerantur, scilicet infirmitatis genus, curationis modus, & curationis effectus. Genus autem infirmitatis est lepra, quod est morbus incurabilis, abominabilis & universalis, & ideo merito peccatum signat. Est igitur primo morbus incurabilis; sicut enim homo à lepra humano auxilio vix aut nunquam curatur, sic nec peccator curari potest nisi divino auxilio adjuvetur, cum sit spiritus per se vadens in peccatum, sed per se non rediens à peccato. Legitur quod templum Dei fuit septem annis ædificatum; legitur autem quod quadraginta sex annis fuit reparatum. Per quod datur intelligi, quod homo antequam peccet, de facili potest fieri templum Dei, sed si semel cadit, difficile, immo nunquam per se resurgit. Ideo casus peccatoris potest comparari sagenæ piscatoris, in quam piscis intrans per se exire non potest. Comparatur etiam casui elephantis, qui postquam ceciderit, per se resurgere non potest, nisi alii elephantis supervenerint qui ipsum adjuvent. Comparatur etiam fractioni vasis vitrei, vel fictilis, quod ulterius reintegrari non potest. Primum exemplum pertinet ad luxuriosos, qui sunt in aquis deliciarum, ubi sunt multi laquei & sagenæ. *Vidi amariorem mortem mulierem quæ laqueus venatorum est, & sagenæ cor ejus.* Unde cum quidam Philosophus vidisset quemdam aucupem cum muliere jocantem, ait: Tu qui aves decipere niteris, vide ne quasi avicula factus, hujus visco capiaris. Secundum exemplum pertinet ad superbos, qui more elephantis non flectuntur, & ideo quando cadunt non resurgunt, nisi ab aliis sanctis viris meritis adjuventur. *Cecidimus quasi folium universi.* Folium quando cadit, ulterius ad arborem non resurgit. Tertium exemplum pertinet ad avaros, qui amando terrena efficiuntur terra. August. Talis est unusquisque qualis est dilectio sua. Si terram diligis, terra es; si Deum diligis, Deus es, non quidem per naturam, sed per gratiam: Et ideo si tales franguntur nunquam per se re-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

integrantur. *Tanquam vas figuli confringes* Psal. 2. eos. Intantum enim conteruntur, quod nec in eis igniculus parvi desiderii, nec modicum aquæ lachrymarum invenitur. *Comminuetur sicut conteritur sagenæ figuli contritione pervalida, & non invenietur de fragmentis ejus testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.* Secundo lepra est morbus abominabilis; sic peccatores abominabiles sunt apud Deum. *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt.* Facti sunt & abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. Avari enim diligunt lutum, ideo sunt luto viliores: *Luto vilior & vita illius, &c.* Luxuriosi diligunt immunda, & ideo sunt spurcitiis fetidiores. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Superbi diligunt ventosa, & ideo sunt vesica miserabiliores. Sicut vesica acupuncta detumescit, sic eorum superbia, & inflatio subito evanescit. *Dirumpet eos inflatos sine voce,* scilicet excusationis vel orationis. Qualiter autem peccatores sint Deo abominabiles dicit Chrysost. super illud: *Discedite à me, &c.* quasi non sufferat penitentiam illorum vel aspicere, sicut dicit: Nam sicut carnales oculi per carnalem speciositatem videntur delectantur; si qua autem dissipata vel deformata videamus, quasi vulneratur aspectus noster, sic & Deus qui in sanctitate delectatur animarum, peccatrices animas quasi gravatus aspicere non suffert, tanquam si dicat eis, quasi putredo & spurcitia estis. Nec tamdiu vos sustineo, quamdiu statis in iudicio meo, & ideo jam discedite à me. Tertio lepra est morbus universalis, sic & peccatum totum corpus corrumpit, juxta illud: *Aplanta pedis usque ad verticem capitis non est sanitas in eo.* Ex quo patet quod peccatum hominem & per pedes ligat, & capiti dominatur. Ligat enim per pedes. *Inmisit in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat.* Greg. Gregor. Qui pedes in rete mittit, non cum voluerit exit, sic qui in peccato se dejicit, non mox cum voluerit surgit. Et qui in maculis retis ambulat, gressus suos ambulando implicat, & cum se expedire ad ambulandum nititur, ne ambulet obligatur. Dominatur etiam capiti. August. peccator servus est tot demoniorum quot vitiorum. Unde legitur de Diogene Philosopho, quod cum Alexander diceret se dominatorem orbis: Ille ait, nequaquam es Dominus, sed servorum meorum servus. Superbia enim est domina tua, & ancilla mea. Te enim ducit, ego autem eam suppeditavi. Carnalis concupiscentia, & gula, & ira sunt dominæ tuæ, & ancillæ meæ: quia te ducunt, & tibi dominantur, ego autem eas superavi & vici; & ideo es servorum meorum servus. Et cum servi Alexandri vellent ipsum occidere, Alexander ait: Videte ne ipsum contingatis, quia vere servus Dei est, & veritatem dicit.

Secundo ponitur curationis modus, qui est triplex. Primo enim peccator curatur per humi-

Luc. 18.
Humilitas
Deo appropinquare facit.
Psal. 101.
Psal. 50.
Jac. 4.

August.

August.

Psal. 118.
Orantium
varietas.

1 Cor. 14.

Osez. 10.

Isai. 29.

Math. 3.

humilem sui recognitionem, quod notatur cum dicitur: *Qui steterunt a longe*; secundum enim legem non audebant leprosi stare cum sanis, & ideo de longe steterunt. Similiter & humilis peccator Deo appropinquare non audet; sicut dicitur: *Publicanus a longe stans*, &c. Et talis humilitas Deo appropinquare facit; juxta illud: *Respexit in orationem humilium. Cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Appropinquate Deo & appropinquabit vobis*. Peccator enim appropinquat Deo per humilem sui recognitionem, & Deus sibi appropinquat per benignam exauditionem. Nisi autem Deus homini prius appropinquasset, homo nullatenus Deo appropinquare potuisset. Augustinus de verbis Domini: Quid tam longinquum, quid tam remotum quam Deus ab hominibus, immortalis a mortalibus, justus a peccatoribus, non loco sed dissimilitudine. Cum ergo Deus in se habeat duo bona, scilicet justitiam & immortalitatem; & nos duo mala, iniquitatem, & mortalitatem: Si utrumque malum nostrum suscepisset, par nobis fuisset, & liberari nobiscum opus haberet. Ut ergo esset non hoc quod nos, sed prope nos, non est factus ille peccator quod tu, sed factus est mortalis quod tu; suscipiendo enim pœnam & non suscipiendo culpam, culpam delevit & pœnam. Secundo peccator curatur per accensum desiderium & clamorantem orationem, quod notatur cum dicitur: *Levaverunt vocem*, &c. Ille ad Deum clamat qui sua desideria ad Deum levat, ut sicut prius desideravit terrena, sic postmodum desideret cœlestia. August. O si possemus excitare homines, & cum illis pariter excitari, ut tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines vitæ fugientis. Cum tali desiderio clamabat Propheta dicens: *Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine*. Et bene dixit in toto corde; quidam enim clamant cum toto corde, scilicet qui in suis orationibus habent intellectum, & affectum, id est, attentionem & devotionem. *Orabo spiritu, orabo & mente*. Alii orant cum medio corde, qui habent attentionem, sed nullam devotionem. *Divisum est cor eorum*. Alii cum nullo corde, qui nullam habent devotionem, nec attentionem. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. Tertio peccator curatur per puram confessionem, quod notatur in hoc quod Christus dixit leprosis: *Ite ostendite vos sacerdotibus*. Sed tamen in via mundati sunt, quia Deus virtute contritionis peccatorem mundat interius, priusquam a sacerdote absolvatur exterius. Hoc etiam patet in Lazaro, quem Dominus suscitavit priusquam a discipulis solveretur. Hoc etiam patet in leproso, quem Dominus tangendo mundavit, & postea ut sacerdoti se repræsentet, & sacrificium offerat, præcepit. Tunc leprosus a Domino tangitur, quando peccator compungitur. Tunc sacerdoti se repræsentat, quando peccator sua peccata con-

fitendo manifestat. Tunc sacrificium offert, quando satisfactionem complet. *Dixi confitebor*, &c. *Dixi*, id est, firmiter statui. August. Magna pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimittat, nondum pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde.

Tertio ponitur curationis effectus, qui fuit in corpore, & anima perfecta sanatio, quod notatur in illo qui rediit, cui dixit Dominus: *Fides tua te salvum fecit*. Ubi notatur quod priusquam leprosi sanarentur, clamaverunt, post sanationem etiam iste clamavit; unde dicitur: *Reversus est cum magna voce*, ad innuendum quod ad Deum clamare debemus, & ut sanemur, & ut in sanitate servemur, & merito. Quatuor enim de causis homo aliquando clamat, scilicet a facie ignis, a violentia furis, & ab imperu aquarum, & a terrore hostium. In nobis adhuc est ignis concupiscentiæ. *Ignis est usque ad consumptionem devorans*. Sed felix qui dicere potest: *In medio ignis non sum aestuatus*. Contra hunc ignem debemus ad Deum clamare: *Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti*. Debemus etiam petere aquam lachrymarum, quæ hunc ignem extinguit. *Ignem ardentem extinguit aqua*. In nobis etiam sunt fures, id est, oculi lascivi, juxta illud. *Oculus meus deprædatus est animam meam*. Ideo debemus ad Deum clamare & petere oculorum custodiam. *Ad me clamat ex Seyr: Custos quid de nocte?* Seyr interpretatur hircus; Oculi autem hirci propter libidinem tortuose aspiciunt; & ideo per Seyr intelligitur ille, cujus oculi sunt lascivi. Talis debet ad Deum clamare, qui est custos in nocte adversitatum & tentationum: Sic clamabat Propheta dicens, *Averte oculos meos ne videant vanitatem*. In nobis etiam sunt aquæ multarum tribulationum: *Salvum me fac Deus*, &c. Et ideo debemus clamare, & Dei consolationem petere, sicut discipuli clamaverunt dicentes: *Domine salva nos, perimus; & facta est tranquillitas magna*. In nobis est etiam continuum bellum: *Militia est vita hominis super terram*. Ideo debemus ad Deum clamare & auxilium petere, sicut clamavit Moyses, cui Dominus dixit: *Quid clamas ad me?* Et tunc Dominus Pharaonem cum suo exercitu in mari submersit, quia ad clamorem nostrum, Dominus vires diaboli, & totius exercitus frangit.

SERMO III.

Quomodo Christus Salvator, præceptor, & miserator est, explicans.

Jesu præceptor miserere nostri. Sicut dicit Bernard. Illi me secure committo qui salvare me possit, noverit, & velit. Christus enim potest salvare, quia est virtus Dei: novit salvare, quia est sapientia Dei: & vult salvare, quia pro nobis se fecit sacri-

Clamat homo quatuor de causis.

Job. 31.

Eccl. 51.

Joël. 1.

Eccl. 3.

Thre. 3.

Isai. 21.

Psal. 118.

Pf. 68.

Matth. 8.

Job. 7.

Exod. 14.

1. Cor. 1.

sacrificium Dei. Ista tria tanguntur, cum dicitur: *Prædicamus Christum crucifixum*, ecce quia sacrificium Dei. Et sequitur de duobus aliis: *Prædicamus Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam*. Isti igitur leprosi scientes Christum habere potentiam, sapientiam, & voluntatem salvandi, & miserendi, ipsum invocant & dicunt: *Jesu præceptor miserere nostri*. In quibus verbis vocant eum salvatorem, præceptorem, miseratorem.

Jesus salvavit nos a tribus.

Rom. 5.

August.

Rom. 3.

1. Pet. 2.

August.

Matth. 12.

Munus duæ diaboli.

Joan. 12.

Salvatorem vocant eum cum dicunt, *Jesu*, qui salvator interpretatur. Ipse a tribus nos salvavit, scilicet a peccato, a diabolo & a pœna, sicut dicitur in libro tertio sententiarum. A peccato autem tribus modis non salvat, sicut ibidem dicitur. Primo per charitatem inflammantem; Sicut enim dicitur: *Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*. Exhibita igitur nobis arrha tantæ dilectionis, accendimur ad diligendum Deum qui pro nobis tanta fecit, & ex hoc justificamur, & a peccatis mundamur. Et ideo secundum Augustinum licet fuerit alius modus possibilis nostræ redemptionis, nullus tamen nostræ sanandæ miseriæ fuit convenientior, quia nullus alius in tantum nos inflammasset, sicut quando cogitamus quod Dei filius frater noster esse voluit, & pro nobis mori dignatus fuit. Secundo salvamur a peccato per fidem justificantem; Sicut enim dicitur: *Deus ipsum posuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius*, id est, per fidem passionis ipsius. Sicut enim aspicientes ad serpentem aneum in palo erectum, sanabantur a morsibus serpentum: Sic & illi qui vera fide aspiciunt ad Christum in cruce exaltatum sanantur a vulneribus peccatorum. Tertio salvamur a peccato per satisfactionem, & pœnam sufficientem. Pœna enim quæ nostris peccatis debebatur, ipse in corpore suo sustinuit, & sic nos absolvit & suo livore sanavit. *Peccata nostra*, id est, pœnam pro peccatis nostris, *ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis*. Secundo Christus nos salvavit a diabolo. Diabolus enim hominem non detinebat, nisi peccatorum vinculis, & ideo eo ipso quod sumus a peccatis salvati, sumus & a diabolo liberati. August. In Christo vincuntur inimici nobis invisibiles præsentis, ubi vincuntur invisibiles cupiditates. Fuso enim sanguine Christi sine culpa, omnium delictorum chirographa sunt deleta. Et quamvis diabolus adhuc nos tentet eisdem modis quibus ante, tamen jam vincere non potest sicut ante, quia Christus fortem in sua Passione alligavit, id est, potestatem ejus compescuit. Habebat enim duas manus: Unam attrahentem, per quam & sanctos ad inferos attrahebat, & istam Christus in cruce amputavit, & omnes sanctos deinceps ad se traxit. *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*.

Aliam impellentem, per quam ad peccatum homines impellebat & vincebat, & istam Christus in cruce sic vulneravit & debilitavit, quod de cætero non potest vincere, nisi volentes. *Cornua in manibus ejus*. Potestas enim & virtus Christi apparuit in manibus diaboli, quia unam amputavit & aliam vulneravit. Tertio Christus nos salvavit a pœna, & a morte temporali, & hoc in generali resurrectione; & a morte æterna, quæ erat in divinæ visionis privatione; Ideo secundum Gregorium, una die integra, & duabus noctibus jacuit in sepulchro, ad innuendum quod lux unice suæ mortis destruxit duplicem nostram mortem. In damnatis autem mors æterna non destruetur, sed semper vivificatur, ut homo iterum moriatur. *Sicut*

Abac. 3.

Gregor.

Pf. 48.

Damnati in inferno sicut oves quare poni dicuntur.

Job 24.

Zach. 12.

Psal. 48.

Matth. 3.

oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Dicuntur autem poni in inferno sicut oves, quia sicut ovis herbam comedit, & iterum reviviscit, ut iterum comedatur; sic mors videbitur damnatos occidere, & tamen iterum reviviscit, ut iterum occidantur, & ideo dicitur, *mors depascet eos*. Vel dicuntur in inferno poni sicut oves, quia sicut oves postquam paverint in uno prato ducuntur a pastore ad aliud pratum, sic erit in inferno. Ibi enim sunt duo prata, scilicet pratum frigoris, & pratum caloris. Postquam igitur oves infernales paverint in prato frigoris, pastor earum, scilicet diabolus deducet eas ad pratum caloris, & sic alternatim erit in perpetuum. *Ad nimium calorem transeunt ab aquis nivium*. Vel dicuntur poni in inferno, sicut oves, quia sicut hujusmodi animalia distinguuntur per greges, quia oves stant per se, & capræ per se, sic etiam damnati similiter per diversos greges distinguuntur. Nam superbi facient unum gregem, luxuriosi alium, avari alium. *Plangent terræ familiæ, & familiæ seorsum*. Vel dicuntur in inferno sicut oves, quia sicut oves tonduntur, quæ sic tonsæ ad pascua mittuntur; sic peccatores hic dimittent lanam, id est, divitias, & sic attonsi ad pascua infernaliter transmittentur. *Cum interierit non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria ejus*. Vel dicuntur poni in inferno sicut oves, quia sicut oves in calore stant compressæ, & una super aliam: in frigore autem stant segregatæ; Sic & damnati cum erunt in igne infernali stabunt compressi, ut unus super alium magis incendatur, cum vero erunt in frigore, erunt separati, ut quilibet per se strideat. *Ibi erit fletus & stridor dentium*.

Secundo leprosi vocant Christum præceptorem; ipse enim est verus præceptor, qui decem præcepta nobis dedit: quæ si aliquando transgredimur, ipsum ut nostri misereatur rogare debemus. Unde & isti leprosi dicuntur fuisse decem. Sicut enim decem leprosi significant illos qui decem præcepta sunt transgressi: sic decem mundati significant eos, qui per Christum ad eorum observantiam sunt

Psal. 143.
August.

Notandum.

Psal. 118.

Matth. 23.

Ad misericor-
diam 3. Deum
inclinant.

Bernard.

Isai. 53.

Matth. ult.

conversi. Iste Decalogus præceptorum est illud Psalterium decachordum de quo dicit Propheta: *In psalterio decachordo psallam tibi*, quod verbum tractans Augustinus in libro de decem chordis distinguit tres differentias. Quidam enim istud Psalterium portant, sed in eo non cantant, qui scilicet præcepta Dei ex timore servant; portare enim Psalterium, sed non cantare in eo, onus quidem habet, sed delectationem non habet, quia timor pœnam habet. Alii portant & cantant, qui scilicet mandata Dei servant, & ex amore servant. Licet enim sit labor in portando, est tamen delectatio in cantando; juxta illud: *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ*. Alii nec portant, nec cantant, sed projiciunt, qui scilicet mandata Dei non ex amore, nec ex timore servant. Melius est autem ut ibidem dicit Augustinus, psalterium portare, & cantare, quam tantum portare. Rursus melius portare & non cantare, quam projicere, quia melius est præcepta Dei ex amore quam ex timore facere. Rursus melius est facere ex timore quam nullo modo facere. Potest etiam addi quarta regula, illorum scilicet qui non portant, sed cantant. Isti sunt qui dicunt & non faciunt. In psalterio quidem decem chordarum cantant, qui præcepta Dei aliis prædicant, sed non portant quia ea non servant. De talibus dicitur: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere*.

Tertio vocant Christum miseratorem, cum dicunt, *miserere nostri*. Ad misericordiam autem imponendam tria ipsum inclinant, scilicet sua affectio præcordialis, nostra devotio filialis, & nostra miseria generalis. Amor præcordialis est quando radicatur in corde, quando manifestatur in operis exhibitione, quando ostenditur in adversitatum perpeffione, & quando est cum perseverantia, & continuatione. Isto modo Christus in passione ad nos affectionem habuit præcordialem; ipse enim juxta cor suum fuit confossus, ad innuendum quod amor noster in ejus corde est radicans. Ber. In quo enim clarius quam in vulneribus tuis eluxisset, quod tu Domine suavis & mitis & multæ misericordiæ? Ipse fuit in manibus perforatus, ad innuendum quod in beneficiis est liberalis & largus. Sicut enim vas perforatum nihil retinet, sic Christus nihil sibi retinuit, sed omnia nobis dedit, scilicet carnem in refectio-nem, sanguinem in ablutionem, animam in redemptionem, & Deitatem dat in fruitionem. Ipse etiam in pedibus fuit confixus, ad innuendum quod pondus peccatorum nostrorum portavit. *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*. Ipse etiam fuit in cruce totus extensus, ad innuendum quod amor quo nos dilexit, usque in perpetuum se extendit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæ-*

culi. Secundo inclinatur ipsum ad miserandum nostra devotio filialis. *Si filius honorabilis* Jere. 31. *Effraim, si puer delicatus, quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. Miserans miserebor ejus*. Ac si dicat Dominus, in tantum viscera mea super eum commoventur, ac si ex eo mihi accresceret magnus honor, & ideo dixit: *Si filius honorabilis*. Ac si ex eo mihi proveniat magna utilitas, & ideo dicit, *Effraim*, qui interpretatur fertilitas; vel ac si esset parvulus & ætate immaturus, vel ac si esset delicate nutritus, & ideo dicit: *Si puer delicatus*. Et revera sancti viri sunt filii honorabiles Dei, quia in ipsis est imago Dei, quam in seipsis honorant. *Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum ejus*. Sunt etiam utiles Deo non ratione Dei, sed ratione ipsorum. Chrysostomus. Sicut benefacientes non Deo præstamus, sed nobis, Dominus autem gaudet non de suo lucro, sed de nostra salute, sic peccantes non Deo nocemus, sed nobis; Deus autem tristatur animo non de sua injuria, sed de nostra perditione. Sunt etiam parvuli in Dei cognitione & dilectione, quamdiu sunt in præfenti vita. *Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, &c.* Sunt etiam a Deo delicate nutriti, scilicet pane Angelico, id est, seipso. *Panem Angelorum manducavit homo*. Tertio Deum inclinatur ad miserandum nostra miseria generalis. Sunt tamen quidam qui nullam habent miseriam, & non indigent misericordia, scilicet beati, in quibus nulla est miseria, nec quantum ad corpus, nec quantum ad animam. *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, &c.* Augustin. de civitate Dei. Erit in singulis inseparabilis voluntas libera, ab omni malo liberata, & impleta omni bono, fruens indeficienter æternorum gaudiorum jucunditate, oblita culparum, oblita pœnarum, nec tamen ideo suæ liberationis oblita, ut liberatori suo non sit ingrata. Alii sunt qui omnem habent miseriam nec ullam possunt recipere misericordiam, scilicet damnati. Eorum enim cor erit subiectum omni pœnæ & miseriæ. *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*. Eorum enim anima erit plena omni angustia quantum ad culpam præteritam *Dicent intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, &c.* Erit plena omni dolore, quantum ad pœnam præsentem: *Torsiones & dolores tenebunt, &c.* Erit plena omni torsione imaginativa & formidativa: *Timore percussus illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse, quæ videbantur*. Erit plena omni desperatione propter veniam denegatam: *Desperata est plaga ejus*. Alii sunt qui nec omnes nec nullas, sed tamen aliquas habent misérias, & ideo multiplices indigent misericordia; illi scilicet qui sunt in via, qui multas habent misérias quantum ad corpus. Bernard. Homo natus de muliere, ideo cum reatu

Eccl. 10.

Chryf

1. Cor. 14.

Psal. 77.
Misericor-
dia qui in-
digeant.

Apoc. 21.
August.

Isai. 1.

Sap. 5.

Isai. 13.

Sap. 17.

Mich. 1.

Bernard.

reatu; repletur multis miseriis, ideo cum fletu: qui quasi flos egreditur & conteritur, ideo cum meru. Habet etiam multas misérias in anima, quia secundum Bernard.

ratio obnubilatur multiplici errore. Memoria confunditur multiplici oblivione. Voluntas jactatur multiplici perturbatione.

Bernard.

DOMINICA XV. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo retrahit nos Christus ab amore terrenorum, ut ad celestium dilectionem inducat.

Matth. 6.
August.

Nemo potest duobus Dominis servire, &c. Sicut dicit August. Deus hominem fecit, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur, ideo Christus in hoc Evangelio intendit nos ab amore terrenorum ad amorem celestium inducere; & hoc quatuor modis. Primo dissuadendo divitiarum servitutem cum dicit: *Nemo potest duobus Dominis servire.* Secundo interdicens nimiam sollicitudinem, cum dicit: *Ideo dico vobis ne solliciti sitis, &c.* Tertio ostendendo illa per similitudinem, cum dicit: *Nonne anima plus est quam esca, &c.* Quarto inducendo suam intentionem cum dicit: *Quærite ergo primum regnum Dei.*

Servire duobus dominis nemo potest.

Matth. 11.

Job. 41.

Joan. 17.

Rom. 5.

Gal. 5.

August.

Circa primum notandum quod nemo potest servire duobus Dominis contraria præcipientibus. Isti duo Domini sunt Deus & diabolus; vel Deus & mundus, vel Deus & caro. Præcis duobus nemo potest servire, quia Deus præcipit humilitatem: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde.* Diabolus superbiam: *Ipse est rex super omnes filios superbiæ.* Gregor. Evidentissimum signum reproborum est superbia, humilitas electorum. Cum ergo quam quisque habeat cognoscitur, sub quo rege militet invenitur. Secundis duobus nemo potest servire, quia Deus diligit pacem, mundusurbationem. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* Tertis duobus nemo potest servire, quia Deus præcipit puritatem; caro appetit voluptatem: Istæ sunt duæ leges, de quibus dicitur: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Lex carnis est carnalia concupiscere, lex mentis est munditiam desiderare. *Caro concupiscit adversus spiritum & spiritus adversus carnem.* Sequitur enim: *Aut unum odio habebit, scilicet diabolus, & alterum diligit, scilicet Deum: Aut unum sustinebit, scilicet diabolus, non quidem diligit.* Augustin. Ne-

mo diabolus diligit, sed sua cupiditate implicatus subditur ei, & eum diligit, sicut qui ancillæ alienæ conjunctus est, propter concupiscentiam patitur diuturnam servitutem, & si non diligit eum cujus ancillam diligit, & alterum contemnet, scilicet, Deum. Non quidem odio habebit. August. Nullius potest conscientia Deum odisse, hoc autem August. postmodum retractavit, propter illud. *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.* Sed sine dubio, nullus Deum odit affectu, etsi effectu; nec etiam diabolus, in quantum scilicet est omnium gubernator, sed in quantum est eorum punitor: sic nec latro odit judicem in quantum est homo, sed in quantum est iudex & toror. Postquam dixit in generali descendit ad speciale dicens: *Non potestis Deo servire & mammonæ.* Glossa: Mammona nomen est demonis, qui præest divitiis, non quod in ejus ditione sint, sed quia ipsis utitur ad decipiendum, irretiendo laqueis divitiarum. Non dixit: Non potestis habere sed, *non potestis servire.* Licite enim haberi possunt quando bene dispensantur. Quidam enim eas diligunt contra Deum, sicut avari qui sunt earum servi, de quibus dicit Glossa: *Servire divitiis, Deum negare est.* Alii eas diligunt, sed infra Deum, sicut viri imperfecti qui adhuc terrenis sunt dediti. Isti sunt qui ædificant lignum, fœnum, & stipulam, qui scilicet terrena plus justo, vel minus, vel minime dilexerunt. Alii retinent eas propter Deum, ut scilicet pauperibus inde subveniant, sicut fuerunt Patriarchæ, sicut fuit S. Joannes Patriarcha Alexandrinus, qui in oratione Christo dicebat, Sic bone Jesu ego dispergendo, tu subministrando, ut videamus quis vincat.

Psal. 73.

Divitiarum usus multiplex.

Gen. 3.

Philipp. 3.
Chryost.

Prov. 1.

Circa secundum notandum quod Christus interdixit superfluum curam mundanorum. Diabolus enim primo sollicitat hominem, ut quærat necessaria; sicut Deus videtur homini permisisse. *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo.* Habitis necessariis sollicitat, ut quærat superflua, quæ sollicitudo dissuadet. *Nihil solliciti sitis.* Chryostomus; sollicitudo desperationis est filia. Habitis necessariis & superfluis, sollicitat ut quærat nociva per usuram scilicet & rapinas. *Semita omnis avari, animas possidentium rapiunt.* Principium igitur tentationis in avaritia, est nimia

*Sollicitudo
multiplex,
& quæ pro-
hibita.*

Rom. 12.

nimia sollicitudo circa necessaria, progressus circa superflua, sed consummata malitia circa nociva. Dominus igitur studuit amputare tentationis principium, quod est nimia sollicitudo circa necessaria, cum dicit, *Ne solliciti sitis animæ vestræ*. Quo ablato per consequens aufertur progressus, & finis. Qui enim non est sollicitus circa necessaria, nec circa superflua & nociva. Notandum tamen quod est quædam sollicitudo quam facit charitas, de qua dicitur, *Qui præest in sollicitudine*. Alia quam facit necessitas. Tertia quam facit cupiditas. De hac duplici dicit Glossa: In sudore vultus tui, paratur panis, sed panis exercendus est, sollicitudo tollenda, quæ mentem perturbat dum timet ne aut possessa dispereant, aut elaborata non contingant. Prima præcipitur, secunda permittitur; tertia prohibetur.

Circa tertium notandum quod Dominus prohibet hanc superfluam sollicitudinem, per multiplicem similitudinem; Et primo per similitudinem creaturæ rationalis, de qua ponit duo exempla. Unum cum dicit: *Nonne anima plus est quam esca? & corpus plus quam vestimentum?* Qui dedit majora, id est, animam, providebit minora, id est, escam & vestes. Et Dominus ponit hæc tria bona quæ Deus homini dedit, scilicet corpus, animam & res. Anima autem debet subjici suo superiori, id est, Deo, sibi obediendo, & corpus suo superiori, id est, animæ, sibi obtemperando, & res suis superioribus, scilicet Deo, ut pauperibus distribuatur, & animæ ut discrete diligantur, & corpori ut sibi necessaria ministrentur. Sed istum ordinem perverterunt divites; non subjiciuntur Deo, quia pauperibus nihil tribuunt; nec animæ quia eas inique diligunt; nec corpori, quia illud fame afficiunt. Aliud exemplum quod ponit circa creaturam rationalem est, cum dicit: *Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum*. Glossa: Illi ergo regendi corporis curam relinquire, qui illud ad hanc staturam facit pervenire. Tangitur autem hic in Glossa magna similitudo. Utrum nostrum corpus erit simile corpori Christi, quantum ad eandem staturam? & dicendum quod ista similitudo, quantum ad tria potest considerari, vel quantum ad ejusdem gloriæ Christi conformitatem, & sic est impossibile quia nullius gloria potest gloriæ Christi adæquari, quia gloria corporis Christi erit instar solis, gloria beatæ Virginis instar lunæ, & gloria cæterorum sanctorum erit instar stellarum. Alia claritas solis, id est Christi, alia claritas lunæ, id est, beatæ Mariæ, alia claritas stellarum, id est, cæterorum Sanctorum. Vel potest considerari quantum ad ejusdem stature qualitatem, & sic non erit ibi talis similitudo. August. de civit. Dei. Si dixerimus ad Dominici corporis modum, minorum majorumque corpora redigenda,

*Similitudo
corporis no-
stri ad cor-
pus Christi
qualis.*

1. Cor. 15.

peribit de multorum corporibus per plurimum, dum ipse nec capillum esse peritum promittat. Vel potest intelligi quantum ad eandem ætatem, & sic erit ibi ista similitudo. Unde subdit August. Restat ergo ut quisque recipiat suam mensuram, quam habuit in juventute, si senex est mortuus, vel fuerat habiturus si est ante defunctus, & ideo non est dictum ab Apostolo: *In mensuram stature*, Eph. 4. sed *in mensuram ætatis plenitudinis Christi*, quia resurgent corpora mortuorum in juvenili ætate ad quam Christum pervenisse cognovimus. Hæc August. Secundo hoc ostendit August. exemplo creaturæ sensibilis, cum dicit: *Respiciite volatilia cæli, &c.* ex hoc ut dicit August. Quidam dixerunt hominem non debere laborare, sed divinæ providentiæ se committere. Sed sicut ille ait, si adest temporis facultas, debemus victum laborando acquirere, alias si vellemus sicut volatilia volare, aut sicut natantia natare, hoc esset Deum tentare. Si vero imminet necessitas, debemus nos divinæ providentiæ committere, & tunc ille nos pascet sicut aves; & ponit exemplum in Paulo & Petro. Paulus quidem mortem fugit, & tamen Christus Petrum a vinculis liberavit. Paulus enim per humanum auxilium evadere poterat, & ideo si voluisset expectare divinum auxilium hoc fuisset tentare Deum. Petrus autem carebat humano auxilio, & ideo se committebat divino. Tertio ostendit hoc exemplo creaturæ vegetabilis cum dicit: *Considerate lilia agri*. Et infra: *Si autem fœnum agri, &c.* Hieron. Quod Hier. sericum, quæ purpura, quæ pictura texturum potest floribus comparari? Liliū igitur induitur veste candida, rosa veste purpurea, viola veste hyacinthina, fœnum agri veste viridi, sicut & sol veste lucenti, juxta illud: *Amictus lumine sicut vestimento*. Sic etiam Psal. 103. inter sanctos viros quidam induuntur candore puritatis, quidam rubore charitatis, quidam hyacinthino cælestis contemplationis, quidam virore virtutis, quidam splendore honestæ conversationis.

Ultimo concludit suam intentionem, cum dicit: *Quærite ergo primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Justitia autem regni cælorum est illa per quam ipsum regnum acquiritur. De quibus sic dicit August. Venale habeo, dicit Dominus. Quid? regnum cælorum; quia emitur paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, ignominia gloria, morte vita. Moneta igitur qua emitur regnum est paupertas. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Moneta qua emitur gaudium est dolor & persecutio. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Moneta qua emitur requies est labor pœnitentiæ. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum*. Moneta qua emitur gloria est ignominia & humilitas

Eph. 4.

August.

Notandum.

Hieron.

Psal. 103.

August.

Matth. 5.

Ibidem.

Matth. 4.

Matth. 9. *militas profunda. Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, &c.* Moneta qua emitur vita, est mors propter Christum assumpta. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Magnam vim & violentiam quilibet sibi facit, quando propter regnum cælorum vitam suam contemnit. Quod autem dicit, *hæc omnia adjicientur vobis*, non est intelligendum (sicut dicit August.) quod semper adjiciantur, cum Apostolus de se dicat. *In fame, siti, in frigore & nuditate*; sed aliquando dantur, aliquando subtrahuntur. Est enim Deus (sicut dicit August.) Medicus qui novit quando sunt apponenda, & quando subtrahenda. Cum ergo apponit sunt ad gratiarum actionem; cum subtrahit, sunt ad probationem.

SERMO II.

In quo de tribus hominum generibus, qui in Evangelio tanguntur, fit mentio.

August. **N**emo potest duobus Dominis servire, &c. Secundum August. tria sunt genera hominum, scilicet valde boni, sicut viri perfecti: valde mali, sicut peccatores & impii: mediocriter boni, & mediocriter mali, sicut sunt negligentes & tepidi, qui volunt Deum diligere & mundum. Ista tria genera hominum Dominus describit in præsentī Evangelio.

Deus & mundus simul diligere non possunt. August. Primo enim describit mediocriter bonos & mediocriter malos, cum dicit: *Nemo potest duobus Dominis servire.* Isti duo Domini sunt mundus & Deus, qui insimul diligere non possunt, sicut sancti viri per multa exempla ostenderunt. August. super Joannem hoc ostendit exemplo vasis dicens: Si habitet in te amor mundi, non est quo intret amor Dei: vas es sed plenus es, funde quod habes ut recipias quod non habes, funde amorem sæculi, ut implearis amore Dei. De hoc eodem, idem sic dicit in libro eodem, Est amor utilis, & amor noxius; amor utilis amore perditur noxio; amor noxius recedit, & amor utilis succedit. Pleni sunt homines amore hujus sæculi, fundant & capiant: vis ut intret mel ubi acetum infudisti? Idem etiam supra Joannem, hoc ostendit exemplo manus, dicens: Non potest quis amare quod æternum est, nisi subtrahat amare quod temporale est: amorem hominis sic putato, quasi manum animæ; si aliquid tenet aliud tenere non potest, ut autem possit tenere quod datur, dimittat quod tenet. Qui enim amat sæculum, Deum amare non potest, quia occupatam habet manum. Dicit illi Dominus: Tene quod do, qui non vult dimittere quod tenebat, non potest accipere quod offertur. Si necessitate impeditur possidere cogitur, possideat non possideatur, teneat non teneat. *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

tur, dominus sit rei suæ, non servus avaritiæ suæ. Cyprianus in tractatu de xii. abusibus sæculi, ostendit hoc exemplo oculorum dicens: Mundi amor & Dei pariter in uno corpore habitare non possunt, quemadmodum oculi cælum & terram pariter nequam conspiciunt. Chrysost. super Matth. hoc ostendit exemplo per naturam cælestium & terrenorum dicens: cælestia, & spiritualia levia sunt naturaliter sursum tendentia, terrena ponderosa sunt seorsum trahentia. Si spiritualia tenueris sursum te ducunt. Si terrena, deorsum te ponent. De hoc dicit etiam quædam Gloss. super hunc locum. Res, inquit, terrena vel Deus si in corde hominis dominetur, ad contraria ex utraque homo trahitur. Nam Deus trahit ad superiora sibi fervientem, res vero terrena trahit ad inferiora. Rabanus super Luc. ostendit hoc exemplo vasis dicens: Dilectio Dei non recipit sectionem; Nam quantum dilectionis in infimis expenderis, hoc tibi necessario a Deo deficiet. Sicut enim in vase aliquo pleno liquore in quantum emanaverit foras, in tantum necessarium est in plenitudine denegare, Sic & anima in quantum emanaverit ab ipsius dilectione ad illicita, in tantum minui necessarium est a Deo. Potest autem homo & Deo servire, & divitias habere, sed non eis servire, quia tunc divitiarum servus esset, & avaritia dominaretur eidem juxta illud: *Avaritia in capite omnium.* Avaritia enim aliquando occupat manum, quando scilicet quis semper vult accipere, & non dare. *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Aliquando os, quando scilicet de terrenis vult loqui & tractare. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Aliquando oculos; juxta illud: *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Talium avaritia curari potest, Sed quando ascendit super caput, & domina efficitur, vix curatur. In servis autem Dei avaritia non occupat caput, quia eis non dominatur: nec os, quia de terrenis non loquuntur: nec oculos, quia in talibus non delectantur: nec manus quia liberaliter pauperibus largiuntur. Sciunt enim quod bona temporalia non sunt propria, sed accommodata. Non sunt secunda, sed transitoria. Non sunt pretiosa, sed vilia. Eleemosyna autem facit ut sint propria. *Petrus Raven. Da pauperi ut det tibi, quia quicquid pauperi dederis tu habebis, quod pauperi non dederis, alter habebit.* Facit ut sint secunda. Ambros. Hæreditas in tuto ponitur quæ Deo custode servatur. Facit ut sint pretiosa, quia plumbum convertit in aurum. August. Laudas mercatorem, si vendit plumbum & acquirit aurum, & non illum qui erogat pecuniam & acquirit justitiam.

Secundo describit valde bonos, & hoc exemplo volatiliū & liliorum. Per volatilia enim, sancti viri intelliguntur, ex eo quod corde in cælis morantur. *Nostre conversionis satio*

Cyprianus.

Chrys.

Amos. 9.
Avaritia
malignitas.

Eccl. 4.

Joan. 3.

Psalm. 16.

Eleemosyna
effectus.

Amb.

August.

Philip. 3.

satio in cælis est. Periculum est enim istis volatilibus habitare in terra; juxta illud: *Formido & fovea, & laqueus super te qui habitator es terræ.* Avis enim, quæ habitat in terra, aut est in formidine ne capiat, aut cadit in foveam decipulæ, quæ sibi præparatur, aut laqueis irretitur. In formidine sunt avari. *Sonitus terroris in auribus ejus, &c.* In foveam cadunt luxuriosi. *Fovea profunda est meretrix.* Laqueis irretiuntur superbi, quos superbi dæmones in terra abscondunt. *In via hac qua ambulabam: Absconderunt superbi laqueum mihi.* Et subdit Isa. *Et erit omnis qui fugerit à facie formidinis, cadet in foveam, & qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo;* quod sæpe fit, quando quis desinit ardens amare terrena, transfert se ad amandum carnalia, & quando subjugarit avaritiam, & concupiscentiam, inde effertur in superbiam. Intelliguntur etiam viri sancti per lilia. Nam lilium extra est candidum, intus est aureum, intus & extra odoriferum. Sic viri sancti in corpore sunt candidi per puritatem, in corde aurei per charitatem, in conscientia & vita sunt odoriferi per sanctitatem; quia eorum vita est odorifera Deo & proximo, *Dilectus meus candidus,* propter puritatem, *& rubicundus,* propter charitatem, *electus ex millibus,* propter vitæ & conscientiae sanctitatem. Vix enim de mille invenitur unus, qui hanc duplicem habeat sanctitatem. *Thren. 4. Candidiores nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores.* Sunt enim candidi & nitidi in corpore, rubicundi in mente, fulgidi in conscientia & conversatione.

Tertio Dominus describit valde malos cum dicit: *Si autem fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, &c.* Per fœnum reprobi intelliguntur, qui hic fuerunt aridi in fide, & bono opere, & postmodum mittentur in clibanum infernalem per combustionem. Quomodo autem corpora damnatorum possint comburi & non consumi, ostendit Augustinus de civitate Dei multiplici exemplo. Primo exemplo vermium dicens: Nonnullum genus vermium in aquarum calidarum scaturigine reperitur, quorum fervorem nemo impune contrectat, illi autem non solum ibi sunt sine ulla læsione, sed etiam extra non possunt vivere. Secundo exemplo montium dicens: Quidam notissimi montes Siciliæ, qui tanta temporis vetustate usque nunc flammis æstuant, & integri perseverant, satis idonei testes sunt, non omne quod ardet consumi. Tertio exemplo carbonum, qui ignis operatione sic facti sunt incorruptibiles, ut in terram humidam suffossi, dum essent ligna pu-

trescerent; corrumpi non possunt. Quarto exemplo pavonis dicens, quod Deus dedit carni pavonis mortui ne putresceret, & narratibi quod semel cum hæc avis sibi cocta fuisset oblata de pectore ejus, usque ad annum servari fecit, & nullam læsionem incurrit, nisi quod aliquantulum corpulentiaë ficcioris & contractioris fuit. Quinto exemplo Salamandræ dicens, sicut scripserunt qui de naturis animalium curiosius indagarunt, Salamandra in ignibus vivit: de cujus etiam pelibus fiunt corrigiæ pretiosæ, quæ quasi vetustate consumptæ, si projiciantur in ignem, ex veteribus fiunt novæ.

Ultimo Dominus instruit omnes, scilicet valde bonos, & valde malos & mediocriter bonos, & mediocriter malos, quando concludit: *Querite ergo primum regnum Dei.* In hoc quod dicit *primum*, dat intelligere, quod primo & principaliter spiritualia sunt petenda, postremo temporalia sunt querenda. Sed istum ordinem pervertunt avari: contra quos dicit Augustinus in lib. 1. homil. Usque adeo cæcitas mentis hominem occupavit, ut omnia bona velit habere præter se ipsum; villam vis habere bonam, uxorem bonam, domum bonam. Quid curram per singula; caligam non vis habere malam, & vis habere vitam malam: nunquid nocebit tibi plus mala caliga quam mala vita? Cum enim mala caliga constrieta nocuerit, sedens discalcias te, abjicis, aut corrigis, aut mutas; muta igitur vitam, &c. Deinde subdit. Sed plane video unde falleris: Caliga nocens dolorem facit, vita nocens voluptatem; illud nocet, istud libet; sed quod ad tempus libet, postea pejus dolet. Quod autem ad tempus salubriter dolet, postea in infinita voluptate & abundanti gaudio lætificat, secundum illud: *Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent.* Per hoc autem quod Dominus subdit: *Et hæc omnia adjicientur vobis,* dat intelligere quod bona temporalia debemus amare sicut accidentia. Accidens autem est quod adest, & abest præter subjecti corruptionem. Servi igitur Dei diligunt temporalia, sicut accidentia. Quia si adsunt, non corrumpitur eorum animus per superbiam, si desunt, non corrumpitur per impotentiam. Talis erat qui dicebat, *scio humiliari, scio & abundare, & penuriam pati.* Avari autem diligunt divitias & terrena tanquam substantialia, quia si adsunt corrumpuntur per superbiam, unde dicit Augustinus. Radix divitiarum est superbia: si desunt franguntur per impatientiam. *Divitiæ conservatæ in malum domini sui, perierunt in afflictione pessima.*

Damnatorum corpora comburentur, non tamen consumerentur. August.

August. *Notandum.*

Psal. 125.

Philipp. 4.

Eccle. 5.

SERMO III.

Quomodo 1. magnam in Deo fiduciam propter ipsius benevolentiam habere debemus, & 2. quia omnium habet futurorum præscientiam, & qualis in omnibus indigentia sit, agnoscit.

SCit enim pater vester cælestis, quia his omnibus indigetis, &c. Magna nobis de Deo nostra debet esse fiducia, quia in ipso est magna benevolentia, ideo dicitur *Pater vester*. In eo etiam est omnium futurorum præscientia, ideo dicitur, *Scit*. Scit etiam qualis in nobis sit magna indigentia, propter quod dicitur: *his omnibus indigetis*.

Deut. 32.

Circa primum notandum quod magna Dei benevolentia in hoc exprimitur quod pater noster vocatur. *Nonne ipse est pater tuus, qui possedit te & fecit & creavit te?* Ipse enim nos fecit quantum ad corpus, creavit quantum ad animam, possidere nos debet, quantum ad res: sed à dominio corporis ipsum expellunt luxuriosi, a dominio animæ superbi, à dominio rerum avari. Ista sunt tria quæ secundum dicta Salomonis hominem de domo expellunt, scilicet fumus, mala uxor, & stillicidium. Ista autem spiritualiter intellecta Deum ab homine expellunt, scilicet fumus superbiæ qui in altum ascendit, sed cito evanescit. Mala uxor carnalis concupiscentiæ, & stillicidium avaritiæ, quæ homines sollicitudinibus inquietat.

Secundo.
De præscientia dubia duo.

Circa secundum, scilicet Dei præscientiam, quidam curiosi duo maxime inquirere consueverunt. Unum, quia cum præscientia Dei falli non possit, si præscit aliquem damnandum, oportet eum damnari, & ideo nihil prodest agere bonum, & nihil obest facere malum. Secundum est, quare Deus creat vel nasci permittit quos scit esse damnandos? Ad ista autem tribus modis respondere potest. Primus modus est, nostram sufficientiam profitendo, cum dicit Philosoph. Intellectus noster habet se ad manifesta naturæ, sicut oculus noctuæ ad solem. In tantum enim cognitio nostra est debilis, quod nullus Philosophus potuit unquam naturam unius muscæ perfecte cognoscere, unde dicitur quod unus Philosophus multis annis in solitudine stetit, ut naturam apum posset cognoscere, & tamen perfecte cognoscere non valuit. Si ergo intellectus noster non sufficit cognoscere manifesta naturæ creatæ, quomodo intelligere poterit occulta scientiæ divinæ. Unde narrat Tullius de natura Deorum, quod quidam rex quæsiuit à quodam Philosopho, quid esset Deus? Et Philosophus ad respondendum terminum postulavit, cui rex trium dierum terminum dedit. Quo expleto terminum iterum

Responsio ad primum.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

petiit, & trium dierum terminum adhuc recepit. Illo expleto adhuc majorem terminum requisivit. Cui rex, ut video me deludis. Et ille, non facio Domine, sed Deus est homini tam immensus, quod quanto de eo plus cogito, tanto plus in eo deficio, & in eo quid dicam non invenio. Secundus modus respondendi est quæstionem quæstionibus repellendo, & istum modum traditum habemus à Domino, qui ait Phariseis ipsum interrogantibus. *Interroga- bo & ego vos unum sermonem, &c.* Talibus igitur curiosis pro quæstionibus quæstio est reddenda, ut dum non possunt respondere ad minima, & manifesta, desinant investigare profunda. De his autem minimis & manifestis, aliqua exempli gratia proponamus, quæ August. August. de civitate Dei, ducit in medium. Primo quærit quod cum tria sunt lucidissima, scilicet oleum, argentum, & ignis, & nihil habeant in se nigredinis: & tamen dent quod non habent. Quid est quod oleum lucidum maculas nigras infundit? Argentum candidum lineas nigras tingit? Et ignis fulgidus ligna & paleas nigras facit, & omnia quæ lamberit deterrima reddit? Secundo quærit quid est quod paleæ tantæ sunt caliditatis, quod poma cruda maturant, & tantæ frigiditatis quod nives in media æstate conservant ne fluant, cum tamen calidum & frigidum sint omnino contraria, & duo contraria in eodem subiecto esse non possint? Tertio quærit de quadam ficu Ægyptiaca, quæ si ponatur in aqua mox fundum petit, ubi madefacta & aqua repleta ad superficiem tendit, & ibi consistit. Quarto quærit de calce in quo ignis latens continetur, & cum naturaliter aqua ignem extinguat, & oleum nutriet: tamen si quis aquam in calcem infundat, mox ignis latens urere incipit, & si oleum adhibeat mox illum ignem extinguit. Quinto quærit de adamante, qui nullo ferro frangitur nec igne consumitur, tamen hircino sanguine frangi perhibetur. Dicitur autem quod in Æthiopia est quædam calamita quæ ferrum non attrahit, sed repellit, & quædam alia quæ in uno angulo ferrum attrahit, & in alio repellit. Sexto quærit de duobus fontibus, quorum unus est in Ægypto, in quo faces extinguuntur accensæ, & reaccenduntur extinctæ. Alius est apud Saramantes, qui in nocte est tam calidus, ut non tangatur: in mane & in die tam frigidus, ut non bibatur. In fulmine etiam mira & stupenda apparent; dicitur enim lapillus esse modicus ad modum sagittæ figuratus, & in medio interstitio in modum aëris generatus. Hic aurum & argentum in marsupio laneo, & scrinio liquefacit, & marsupium & scrinium non lædit, & multa alia stupenda facit. Si igitur homines curiosi istorum & similium nesciunt rationem reddere, desinant cælestia indagare. Tertius modus respondendi est rationibus & exemplis veritatem adstruendo. Primum igitur quod scilicet divina præscientia nullam necessitatem inferat, ostendit Boëtius ratione & exemplo.

H h 2

Ratio

Ratio ejus est, quoniam Deus præscit futura, quædam de necessitate, ut solem oriri; & quædam ex libera voluntate, sicut hominem currere, vel aliquid operari. Et ideo sol necessario oritur, quia Deus sic præscivit, & ordinavit; & homo voluntate operatur, quia Deus sic præscivit, & ordinavit: illa igitur quæ sunt à causa naturaliter operante ventura, sunt de necessitate; quæ vero à causa libere operante ventura sunt, libera sunt & non de necessitate, quia Deus sic instituit & præscivit. Exemplum autem tale ponit. Sit alicubi aliquod trivium, in quo homo sit paratus ad ambulandum, alius autem homo ibi sit super altam speculam præscius futurorum, qui monet eum ne per viam sinistram incedat, sed aut per dexteram, aut saltem per mediam vadat, & ille contemnens sinistram teneat, & in latrones incidat, non fuit culpa speculatoris, quia hoc præscivit, & maxime quia admonuit, sed illius qui contempsit. Potest igitur dici, quod via dextera est pœnitentia, quæ ducit ad cælum: via sinistra est peccatum, quod ducit ad tartara: via media est pœnitentia imperfectorum, quæ ducit ad purgatorium. Deus igitur scit quam viam quilibet est factururus, & monet ne per sinistram incedat; sed aut per dexteram, aut saltem per mediam vadat. Si quis igitur viam peccati elegit, & ad tartara descendit, non Deo videnti & admonenti, sed sibi contemnenti imputari debet. Postea quæritur quare vulneratus medicinas requirit, cum Deus scit quando est moriturus: & quare agricola terram ferit, & vineam colit, ex quo Deus scit quos fructus debeat producere. Sed si vulneratus medicinam contemnit, mortem incurrit: Si agricola terram vel vineam non colit, steriles fructus habebit, quia sic Dominus fructuum esse instituit & præscivit.

Ad secundum quæritur, quare scilicet Deus creat, & nasci permittit, quos damnandos esse cognoscit. Respondit Apostolus: *An non habet potestatem figulus ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* Ubi dicit Augustin. Ideo non utrumque in honorem, ne hoc meruisse æstiment, & non utrumque in contumeliam, ut iudicium misericordia superexaltet. Ac per hoc ne damnatus ex debito, de supplicio suo iuste conqueratur, vel liberatus gratis superbe de merito gloriatur. Augustin. autem in Enchiridion ad istam quæstionem respondit, dicens: quod Deus cum sit summe bonus, non fineret malum esse in operibus suis, nisi adeo esset omnipotens, quod de malis posset bona elicere? Quatuor igitur bona de malis hominibus maxime Deus elicit. Primo quia ex hoc boni meliores apparent, sicut etiam album juxta nigrum magis relucet. Augustin. ubi supra. Isidor. quod malum di-

citur bene ordinatum, & suo loco positum eminentius commendat bonum, ut magis placeat, & laudabilia fiant bona cum comparantur malis. Secundo quia ex hoc Dei justitia commendatur; cum enim universæ viæ Domini sunt misericordia & veritas, si omnes ex misericordia salvaret, non appareret ejus justitia; & si omnes ex justitia damnaret, non appareret ejus misericordia: velut si iudex omnibus malefactoribus parceret, non appareret justus; & si nulli unquam parceret, non appareret pius. Tertio quia per malos boni exercentur & major eis corona præparatur. Si enim mali non fuissent, nec Christus fuisset occisus, & homo non fuisset redemptus, nec Stephanus fuisset lapidatus, nec aliquis Sanctus per martyrium fuisset coronatus. Gregor. Quod lima ferro, & fornax auro, & tribula grano, hoc facit tribulatio viro iusto. Quarto quia de malis sunt sæpe multi sancti viri generati, sicut de Esau malo natus est sanctus Job, de Achaz malo Ezechias bonus, de Amon malo Josias bonus, de hæreticis Petrus martyr egregius. Ex spinis enim nascitur rosa, sed si spina penitus præcidetur nulla rosa nasceretur: Servat interdum Deus spinas, ut inde electas suscipiat rosas.

Tertio ponitur nostra indigentia, cum dicitur, *quia his omnibus indigetis*. Ex quo datur intelligi, quod non debemus temporalia quærere ad superfluentiam sed ad sublevandam indigentiam, aut in nobis aut in aliis. Contra hoc faciunt gulosi, qui non respiciunt ad necessitatem, sed ad voluptatem, cum tamen dicat Seneca: Palatum tuum fames excitet & non sapor. Legitur quod Dario fugienti à facie Alexandri, & magna siti oppresso aqua turbida, & cadaveribus inquinata est ei ad bibendum oblata; quam bibens dixit, se nunquam bibisse jucundius. Contra hoc etiam faciunt avari, qui aliorum indigentias nolunt supplere, sed sibi omnia retinere, cum tamen aquila, & leo prædam soli non comedant; sed avibus, & bestiis à longe sequentibus partem relinquant. Legitur quod cum Alexander per quamdam sylvam pergeret, & ipse cum exercitu siti fere deficeret, & scyphus aquæ sibi oblatus fuisset, ipsam aquam effudit. Noluit enim solus bibere, postquam militibus suis hoc non poterat communicare. Contra hoc etiam faciunt superbi, qui nullo reputant se indigere, & tamen omnibus indigent. Superbia enim omnia bona corrodit, & folia bonorum verborum, & flores bonarum voluntatum, & fructus bonorum operum, juxta illud: *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinqueris velut lignum aridum in eremo.* Eccl. 6.

Responsio ad
secundum.
Rom. 9.

August.

August.

De malis ho-
minibus qua-
tuor bona
Deus elicit.

DOMINICA XVI. POST TRI- NITAT.

SERMO I.

Quomodo 1. per istum defunctum peccator denotatur, 2. quod est monumentum, in quo clauditur 3. qui portatores à quibus portatur. 4. Quæ ista porta extra quam defertur, & 5. quæ est vidua à qua defletur exprimens.

Ibat Iesus in civitatem quæ vocatur Naim. Et ecce defunctus efferebatur, &c. Iste filius viduæ defunctus erat, ad monumentum portabatur, & jam extra portam delatus erat, & mater vidua eum flebat. Per istum igitur defunctum peccator significatur. De quo quinque per ordinem sunt videnda. Primo quare peccator per mortuum intelligitur. Secundo quod est monumentum in quo includitur. Tertio qui sunt portatores à quibus portatur. Quarto quæ est ista porta extra quam defertur. Quinto quæ est vidua à qua defletur.

Circa primum norandum, quod peccator per mortuum intelligitur, ex eo quod instar mortui est frigidus, ponderosus & fætidus. Frigiditas autem in eo causatur à tribus. Primo causatur à frigida suggestione diaboli, de qua dicitur: *Frigidus ventus aquilo flavit & congelavit crystallum ab aqua.* Iste ventus aquilonaris tentatio est illius qui dixit: *Sedebo in lateribus aquilonis.* Ex cuius tentatione frigida, anima quæ erat crystallus in quantum ad Dei imaginem est creata, tota efficitur gelida. Secunda causatur à frigida natura peccati. Peccatum enim de se frigidum est, cum sit venenum serpentis infernalis, vel quod præ sui frigiditate extinguit calorem cordis. De frigiditate peccati dicitur: *Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit malitia animam suam.* Tertio causatur ab extinctione ignis divini amoris; amor enim Dei ignis est: *Ignem veni mittere in terram, &c.* Istum ignem prædictus ventus aquilonaris extinguit, ideo animam frigidam relinquit. Chrysostomus: Qui non habet istum ignem, de quo dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram,* in hyeme est, etiam si fuerit in media æstate. Sicut autem frigus poros terræ constringit, nec aliquid germinare permittit: sic tale frigus in anima generatum, sive à frigida suggestione diaboli, sive à frigida natura peccati: sive ab extinctione ignis divini, sic omnes bonas affectiones constringit, quod nullum bonum propositum, nullum bonum opus animam producere finit;

ideo dicitur: *Gelu sicut salem effundam super terram,* id est, effundi permittam. Tale enim gelu habet naturam salis, quia animam quæ prius fructifera erat, sterilem facit. *Terram fructiferam, &c.* Secundo peccator est ponderosus. Peccatum enim dicitur ponderosum, tum quia unum ad aliud trahit. Gregor. Peccatum quod per penitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. *Pilosus clamabit alter ad alterum.* Glossa. Perpetrata malitia perpetranda vocat, tum quia laborare facit & premit. *Servire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis:* tum quia subito ad infernum demergit, *In puncto ad inferna descendunt.* Si omnes montes essent plumbei, & super aliquem justum caderent, ipsum ad infernum non traherent, & tamen peccatum sic est ponderosum quod in momento illuc traxit nobilissimum spiritum. *Videbam satbanam quasi fulgur de cælo cadentem.* Tertio peccator est fætidus. Est enim cor ejus sicut latrina in qua porci infernales delectabiliter volutantur. Unde dæmones non petierunt mitti in columbas, quæ habent simplicitatem: nec in agnos sive oves, quæ habent innocentiam: nec in turtures, qui diligunt castitatem; sed in porcos qui amant immunditiam. Dæmones autem non habitant in cordibus simplicium, nec innocentium, nec puritatem amantium, sed in cordibus superbiorum, raptorum & immundorum. *Sub umbra dormit,* id est, in corde raptoris & avari, quia ipsæ divitiæ fugiunt sicut umbræ, *in secreto calami,* id est, in corde superbi, qui exterius videtur nitidus, sed intus est vacuus, *& in locis humentibus,* id est in corde luxuriosorum, qui semper natare volunt in aquis sordidis deliciarum.

Secundo videndum est quid sit monumentum in quo peccator includitur. Ad quod norandum quod sicut dicit August. de civit. Dei: triplex est mors. Prima est mors corporis, quæ fit quando ipsum deserit anima, & ista est mors naturæ. Alia est mors animæ quando ipsam deserit Deus; & ista est mors culpæ. Tertia mors est utriusque, scilicet corporis & animæ, quæ fit quando nec anima vivificat corpus, nec Deus vivificat animam; & ista est mors gehennæ. Juxta hanc triplicem mortem triplex est monumentum. Primum est materiale in quo sepelitur corpus mortuum. *Sepulchra illorum domus eorum in æternum.* Et dicitur monumentum secundum August. quasi monens mentem, quia per hoc quilibet admonetur, ut mortalem se esse cognoscat. *Memento mori judicii mei, sic enim erit & tuum.* Secundum est corporale, scilicet ipsum corpus,

Frigiditas in
peccatore
à 3. causa-
tur.
Eccl. 43.

Jer. 6.

LUC. 12.

August.
Mors tri-
plex juxta
quam etiam
monumenta
triplex.

Psal. 48.

Eccl. 33.

Matth. 23.

in quo anima jacet sepulta: quod quidem licet a foris videatur speciosum, intus tamen est plenum spurcitiis peccatorum. *Vae vobis Scribae & Pharisei & hypocritae, qui similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia.* Tertium monumentum est infernale, in quo sepelitur corpus & anima, quae ambo sunt mortua morte aeterna. *Mortuus est dives, &c.*

Luc. 18.

Tertio est videndum qui sint portatores, & sicut est triplex mors & triplex monumentum, sic etiam isti portatores tripliciter distinguuntur. Nam portatores corporis mortui ad sepulchrum materiale sunt quatuor elementa, ex quibus corpus est compositum, quae tamdiu adinvicem pugnant, donec in corpore dissolutionem inducant: ibi tamen Deus multum posuit de terra & parum de ceteris elementis. Elementum enim aquae apparet in humoribus & sanguinibus, elementum aeris in respiratione flatus, elementum ignis in calore naturali, elementum terrae in carne, nervis & ossibus, & sic patet quod multo plus ibi posuit de elemento terrae quam ceterorum. Si enim posuisset multum de igne, homo fuisset nimis iracundus vel avarus: si multum de aere, nimis superbus fuisset: si multum de aqua, nimis fuisset libidinosus. Sed multum ibi posuit de terra quae est elementum infimum, ut homo non superbiat, sed in humilitate consistat. Portatores animae ad monumentum corporale sunt quatuor quae in peccato hominem perseverare faciunt. Primus est fiducia longioris vitae, quae tamen hominem saepe decipit. Unde dicitur: *Dum adhuc ordire succidit me.* Secundus est consideratio culpae alienae. *Peccator homo devitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inveniet comparationem.* Tertius est fiducia de venia, quam aliquis concipit ex magna Dei misericordia. *Ne dicas, miseratione Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Quartus est adulatio peccantium blanda. *Popule meus qui beatum te dicunt ipsi te decipiunt.* Portatores corporis, & animae ad sepulchrum infernale secundum Ambros. super Lucam sunt quatuor spiritualia elementa. Quidam illuc portantur a terra propter appetitum terrenorum, sicut avari: alii ab aqua propter appetitum deliciarum, sicut luxuriosi: alii ab aere propter appetitum ambitiosum, sicut superbi: alii ab igne per iram & odium, sicut iracundi.

Porta per
quas extra-
buntur mor-
tui quae sint.

Quarto videndum est, quae sit porta extra quam mortuus egreditur: quae quidem est secundum Glossam aliquis de quinque corporis sensibus. Nam qui videt mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est, &c. Mortuus extrahitur per portam visus; Qui autem detractionibus & linguam litigiis accommodat: extrahitur mortuus per portam auditus, & oris. Et ideo ad istas portas sunt custodiae exhibendae. Nam ad portam visus

ponenda est pactio mutua. Debent enim cor & oculus ad invicem pactum facere, quod scilicet cor non dirigat oculum ad aliqua illicita, & quod oculus non renuntiet cordi aliqua vana. Unde Job. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitem quidem de virgine.* Ad portam auditus ponenda est sepes spinea, id est, reprehensio dura: *Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam: Ventus Aquilo dissipat pluvias & facies tristis linguam detrahentem.* Hieronymus ad Rusticum monachum. Sicut sagitta si mittitur contra duram materiam, nonnunquam in mittemtem revertitur, & vulnerat vulnerantem: sic detractor cum tristem faciem viderit audientis, illico contabescit, pallor vultus, haerent labia, saliva siccatur. Istas tales spinas etiam Philosophi aliquando opponebant. Diogenes enim cuidam referenti quoddam malum ab amico de ipso prolatum, ait: Dubium vero est an amicus hoc dixerit. Certum est autem mihi quod tu male dicis. Anristenes cuidam dicenti: Ille de te malum hoc dixit, ait, non de me hoc dixit, sed de illo qui hoc in se habere recognoscit. Ad portam oris ponendum est ostium, ut quando expedit aperiat, & quando non expedit clausum teneatur. Ponenda est statera ut verba ponderata proferantur. Ponendum est frænum ut ab assessore animi lingua regatur. Ista doctrina traditur ubi dicitur: *Ori tuo facito ostia, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos.*

Quinto videndum est, quae sit ista vidua, a qua mortuus defertur. Secundum Glossam ista vidua est Ecclesia, quae sponsi sui praesentia viduata, filios suos plorat, quos ad mortem ire conspicit. *Rachel plorans filios suos.* Matth. 2. Sic plorabat Paulus dicens: *Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Gal. 4. Notandum autem quod tres planctus circa mortuum fieri consueverunt. Unus fit cum adhuc mortuus est in domo. Alius dum fertur extra domum. Tertius dum defertur ad tumulum, & sepelitur. Tunc mortuus est in domo, quando peccatum adhuc est in animo. Tunc defertur extra domum, quando mole terrae, id est, consuetudine peccatorum premitur. Flendus est igitur peccator, qui est in peccato malae voluntatis. Flendus est qui procedit in actum pravi operis. Flendus est qui est in peccato malae consuetudinis. Istae tres differentiae peccatorum, & isti tres planctus figurati sunt per tres mortuos, quos Christus suscitavit, in quibus omnibus fuit planctus. Suscitavit enim puellam in domo & significat peccatum in anima, & ibi fuit planctus: Unde dicitur: Vidit tumultum & flentes, & ejulantes multum, &c. Suscitavit adolescentem prolatum extra domum ut habetur hic, & hoc significat peccatum quod processit in actum, & hic similiter fuit fletus, quia mater flebat. Suscitavit Lazarum jam sepultum, & foetidum; & significat peccatum consuetudinis: & ibi fuit magnus fletus,

Job. 31.

Eccl. 28.

Ibid. 25.

Hier.

Nota.

Matth. 2.

Gal. 4.

Planctus 3.
circa mortu-
um sunt &
quid denotent.

Plausus 3.
super peccatorem facit
Damon.

Thr. 2.

fletus, nam flevit Martha, flevit Magdalena, fleverunt Judæi, flevit & Christus. Isti tales majori fletu indigent quam primi vel secundi. Dæmones enim circa peccatorem mortuum faciunt tres non planctus sed plausus. Faciunt enim plausum magnum, quando peccat in domo, hoc est in animo suo: majorem quando procedit in actum: maximum quando per consuetudinem sepelitur. *Aperuerunt super te os suum inimici tui*, hoc pertinet ad plausum pro peccato cordis; *Sibilaverunt, & fremuerunt dentibus suis*, hoc pertinet ad plausum pro peccato operis, & *dixerunt, devorabimus eum. En iste est dies, quem expectabamus, invenimus, & vidimus*, hoc pertinet ad plausum pro peccato consuetudinis.

SERMO II.

De peccatore converso, per defunctum istum resuscitatum significato.

Adolescens tibi dico, surge, &c. Sicut per istum defunctum significatur misera peccatoris conditio, sic per istum fuscitatum intelligitur salutifera pœnitentis conversio. Cujus fuscitationis, & conversionis quædam sunt inductiva, quædam effectiva, quædam ostensiva, & quædam consecutiva.

2. Cor. 1.

Nomine triplici quare
Deus vocetur.

Dam.

Rom. 8.

Inductiva autem duo sunt, scilicet compassio viduæ, & præsentia turbæ. Primum igitur quod Christum induxit ad istum resuscitandum, fuit compassio viduæ; unde dicitur: *Quam cum vidisset Dominus misericordia motus, &c.* Ista compassio viduæ signat compassionem peccatricis animæ quam Christus super eam gerit, & tanquam pater benignus consolationem infundit. *Benedictus Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, &c.* Et vocat hic Apostolus Deum, & patrem. Nam secundum triplicem temporis varietatem affecutus est etiam hanc triplicem denominationem. In statu enim legis naturæ, vocatus est Deus; unde dicitur: *In principio creavit Deus, &c.* Et ratio est, quia tunc erat tempus instruendi homines in unius veri Dei cognitione. Deus enim ut Damascenus dicit, dicitur a *theos* quod est Deus sive cognoscens, quia seipsum nos cognoscere facit. In statu legis scriptæ vocatus est Dominus. Unde dicebat: *Ego Dominus, &c.* Et ratio est, quia tunc tempus erat tenendi homines in timore, Dominus enim est nomen timoris. In statu legis Evangelicæ sæpe vocatur pater; unde in oratione Dominica non dicitur Deus noster, nec Dominus noster, sed *Pater noster*. Et ratio est, quia modo est tempus confovendi filios in amore patris; Pater enim nomen est amoris. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum.* Secundum inductivum fuit præsen-

tia turbæ; nam & cum ipso erat multitudo copiosa, & cum vidua similiter turba multa, ideo secundum Glossam Christus inductus fuit coram illis facere miraculum, ut illi crederent, & istius miraculi testes essent. Sed notandum quod fuscitatio filiæ Archisynagogi facta est, ejecta multitudine præsentis; fuscitatio vero istius & Lazari in præsentia multitudinis, qui etiam diu duravit, & longo tempore vixit, & longam pœnitentiam egit. Per puellam igitur fuscitatum in domo, intelligitur peccator occultus, qui quidem Deum offendit: Per puerum extra domum fuscitatum peccator manifestus, qui Deum offendit, & proximum scandalizavit. Per Lazarum quatrduanum & fœtidum, peccator consuetudinarius intelligitur, qui Deum offendit, & proximum scandalizavit, & Deum a se nimium elongavit. Peccator igitur occultus debet facere pœnitentiam in occulto, ut placet Deum. Peccator manifestus debet facere pœnitentiam manifestam & diuturnam, ut placet Deum, & ædificet proximum. Peccator consuetudinarius debet facere pœnitentiam manifestam, & diuturnam, ut placet Deum, & ædificet proximum, & paulatim possit appropinquare ad Deum.

Notandum.

Conscientia
peccatoris
qualis.

Job. 30.

2. Pet. 2.

Jere. 22.

Cant. 1.

Ibid. 5.

Eccl. 43.

Eph. 5.

Secundo in ista resuscitatione fuerunt quædam effectiva, quæ quidem fuerunt duo, scilicet tactus loculi, & jussio præcepti. De primo dicitur, *accessit & tetigit loculum.* Tunc Dominus loculum tangit quando cor durum peccatoris ad pœnitentiam emollit. Loculus enim ille est conscientia peccatoris, in quo tanquam in lecto malæ conscientie requiescit. Est enim loculus iste spinosus, & tamen in ipso requiescunt avari. *Esse sub sentibus delicias computabam*: Est lutosus, & tamen in ipso requiescunt voluptuosi: *Suslota in volutabro luti.* Est ventosus, & tamen in ipso requiescunt superbi: *Omnes pastores tuos pascit ventus*, ecce quanta cecitas, requiescere in lecto spinoso, luto, & ventoso. Sed accedit Dominus, & loculum tangit dum peccatorem ad sui cognitionem reducit; & tunc ille loculus, qui prius erat spinosus per punitionem vitiorum, efficitur floridus per amœnitatem virtutum. *Lectulus noster floridus.* Qui prius erat fœtidus per immunditiam, efficitur odoriferus per puritatem internam: *Vineæ florentes odorem dederunt.* Odor vinearum homines recreat, serpentes fugat. Sic odor castitatis delectat Deum & homines, & fugat serpentes infernales. Qui prius erat ventosus per inquietudinem, efficitur quietus per mentis tranquillitatem: *In sermone ejus siluit ventus, & cogitatione sua, id est sapientia, placavit abyssum, id est, cor peccatoris, confusum.* Secundum effectivum hujus resuscitationis fuit jussio præcepti cum ait: *Tibi dico surge.* Ista autem jussio est divina inspiratio, de qua dicitur: *Surge qui dormis, & exsurge a mortuis, & illuminabit te Christus.* Divina qui-

quidem inspiratio excitat dormientem, ideo dicit: *Surge qui dormis*: vivificat morientem ideo subdit: *& illuminabit te Christus*. Est enim Christus via, veritas & vita. Est via per quam homo ad cælum vadit; Est veritas quæ hominem ne erret deducit, est etiam vita per quam homo tanquam ad terminum pervenit. Quia igitur est via, excitat dormientem ut surgat, & per viam vadat. Quia est veritas, deducit ignorantem ne per devia vadat. Quia est vita, vivificat morientem, ut ad vitam æternam perveniat.

Resuscitati
peccatoris
duo signa.

Tertio in ipsa suscitatione fuerunt quædam ostensiva, id est, quædam per quæ ostenditur quod fuit vere suscitatus; & illa sunt duo, scilicet sessio, & locutio. De primo dicitur: *Resedit qui erat mortuus*. Non dicitur quod stetit, nec quod jacuit, sed quod resedit. In stando, totum corpus laborat, in jacendo totum quiescit, in sedendo partim laborat & partim quiescit. Illi stant, qui circa curas temporalium nimis laborant. Illi jacent, qui a bonis operibus nimis torpent: Neuter istorum vere sunt suscitati. Illi sedent, qui dediti sunt, & labori actionis, & quieti contemplationis; illi sunt vere suscitati. Tales qui habent utramque vitam, scilicet activam, & contemplativam, dant se Deo per totam orationem, proximo per misericordem subventionem, & sibi ipsis per humilem recognitionem; & sic habent officium Magdalene, Marthæ, & Lazari. Bernard. Opus est ut Maria pie, & subtiliter sentiat de Deo. Martha misericorditer, & benigne de proximo. Lazarus misere, & humiliter de seipso. Secundo peccator ostenditur suscitatus, quando ille qui consuevit loqui verba mundi, vel verba peccati, incipit loqui verba Dei. Sicut enim tunc ostendebat se esse civem Babylonie, sic modo ostendit se esse civem Jerusalem civitatis supernæ. Ad linguagium enim quod quis loquitur ostendit civilitatem quam proficitur. Unde dictum fuit Petro: *Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua manifestum te facit*. Qui ergo loquitur verba mundi, ostendit quod sit professus civilitatem mundi. *Qui de terra est, de terra loquitur*. Qui loquitur verba peccati, indicat quod sit professus civilitatem inferni: *Lingua nostra ignis est inflammata a gehenna*. Qui loquitur verba Dei indicat quod sit professus civilitatem paradisi. Unde Dominus loquens semper verba Dei conquerebatur de Judæis dicens: *Quare loquelam meam non cognoscitis?*

August.

Deus quomodo
laudetur.

Quarto in ipsa resuscitatione sunt quædam consecutiva, id est, quædam quæ ad ipsum miraculum sunt consecuta, quæ quidem sunt duo. Primum est Dei laudatio, unde dicitur. *Accepit autem omnes timor & magnificabant Deum*. Nam sicut dicit Augustin. Nemo donis Dei est beatus, qui donanti existit ingratus. Qualiter autem Deus laudetur, ostendit in libro 50. Homil. in persona Dei dicens: Si fueris iniquus non me laudas; si fueris quasi justus, & de justitia inflatus, non me

laudas; si vita cum lingua consentit me laudas. Et subdit: Melius est tacere & benefacere, quam laudare, & peccatum committere, ergo fratres toti laudate. Cantet vox, cantet vita, content facta. Secundum est Christi fides & cognitio cum dixerunt: *Propheta magnus surrexit in nobis*. Et vocant Christum Prophetam magnum, & visitatorem nostrum. Fuit autem Christus propheta magnus, quia habuit verba magnæ sapientiæ. *Nunquam sic locutus est homo sicut homo iste*. Habuit miracula magnæ potentie. *Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo*. Habuit exempla magnæ sanctitatis, & vitæ: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*. *Qui fuit vir propheta potens in opere*, quoad miracula, & sermone, quoad verba, coram Deo, & omni populo, quoad exempla. Fuit etiam visitator noster: *Visitavit nos oriens ex alto*. In hujus figura dixit Isai ad David: *Fratres tuos visitabis si recte agant; & cum quibus ordinati sunt disce*. Visitatoris enim officium est inquirere de vita, ideo dicitur: *Si recte agant*. Inquirere de fama, ideo subditur: *Cum quibus ordinati sunt disce*: Et ista facere debet ex charitate fraterna, ideo præmittitur, *fratres tuos*. Christus igitur ad nos visitandos veniens, & inquirens de vita, invenit in nobis mala opera. *Erant autem eorum opera mala*. Inquirens de fama invenit, quod eramus dæmonibus associati. *Frater eram draconum, & socius struthionum*, ideo quia iste visitator opera mala dissolvit, dicitur: *In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*. Ipsum diabolus nobis associatum de mundo ejecit. *Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*. Ista autem non fecit tanquam tyrannus, sed tanquam frater uterinus. *Narrabo nomen tuum, &c.*

Visitator
atque Pro-
pheta est
Christus.

Joan. 7.

Act. 10.

Matth. 9.

Luc. ult.

Luc. 1.

1. Reg. 17.

Joan. 3.

Job. 30.

1. Joan. 3.

Joan. 12.

Psal. 21.

SERMO III.

In quo dolor matris adolescentis exprimitur; qui causabatur, quia mater, quia vidua mater, & quia unici filii mater.

ET hæc vidua erat, &c. Mulier ista de morte filii sui multum dolebat, & ideo lamentabiliter eum flebat. Dolor autem ejus ex quatuor causabatur, videlicet ex eo quod erat mulier, ex eo quod erat mater, ex eo quod erat vidua mater, & ex eo quod erat unici mater.

Primo igitur causabatur dolor ex eo quod erat mulier. Naturaliter enim mulieres magis patiuntur, & magis compatiuntur quam viri, ex eo quod habent animam magis molestatam: Unde mulier quasi mollis aer dicta est. Ideo secundum Philosophum in libro de animalibus. In omni genere animalium, feminae sunt molliores, quam viri, præter ur-

Femina &
viri natura.

lam,

fam, & leopardam. Quando igitur invenitur aliqua mulier severa & dura, non potest dici scemina, sed urfa, & leoparda. Mulier quidem similiter est naturaliter frigida & humida, & ideo de facili est passibilis, & compassibilis; vir autem naturaliter est calidus & siccus, ideo nec sic de facili patitur, nec compatitur, ideo in filii morte, & adversitate naturaliter plus dolet mater quam pater, ex eo quod est magis mollis, & compassibilis. In filii autem honore & sublimitate naturaliter plus gaudet pater quam mater, quia est magis magnanimus. Et istud aperte innuitur cum dicitur: *Filius sapiens lætificat patrem, filius vero stultus mæstitia est matris suæ.* De filio autem sapiente & bono habet pater lætitiā, & mater vanam gloriā. De filio autem stulto & malo habet mater tristitiā, pater vero iram. *Ira patris filius stultus, & dolor matris quæ genuit eum.*

Prov. 10.

Prov. 17.

Diligit plus mater filios quam pater.

August. Diligit filius patrem plus quam matrem.

Secundo causabatur ejus dolor, ex eo quod erat mater; naturaliter enim mater plus diligit quam pater, & ideo plus de morte ejus tristatur. De amissione enim ejus rei quam maxime diligimus, maxime tristamur. Quare autem mater plus diligit filium quam pater, multæ sunt causæ. Prima est, quia naturaliter plus habet defectus quam vir, qui quidem defectus relevantur, quando ab ipsa filii generantur. Unde multæ mulieres quæ a viris odirentur, propter filios quos generant diliguntur, & ideo mulier sciens propter filiorum generationem se in suis defectibus relevari, & auro plus diligi, vehementer eos amat. Secunda causa est, quia illud pro quo plus laboramus, plus diligimus. Mater autem plus laborat circa filios quam pater, tam in portando, quam in pariendo, quam etiam in educando. Tertia causa est, quia illam rem plus diligimus, quam certitudinaliter nostram esse scimus, mater autem certitudinaliter scit, quod filium de se generavit; vir autem etsi credat, tamen certus non est, quod sit de suo semine proprio generatus. Quarta causa est, quia illam rem plus diligimus, in qua majus jus nos habere scimus. Secundum autem Philosophum, major portio de substantia matris est in corpore filii, quam de substantia patris. Quinta causa est, quia sicut dicit Aug. Amicitia trahitur ex consuetudine cohabitandi, colloquendi, & conservandi. Matres autem cum filiis magis consueverunt habitare, colloqui, & conversari: quamvis autem plus diligat filium quam pater, tamen filius naturaliter plus amat patrem quam matrem. Et una ratio est, quia pater est principium effectivum, & formale in filii generatione carnali. Alia est, quia filius debet patri in omnibus bonis succedere. Tertia est, quia partus sequitur ventrem, quoad libertatem & servitutem, ita quod natus de ancilla matre, & libero patre erit servus: Natus de servo patre, & libera matre erit liber. In honoribus autem & muneribus, & dignitatibus, partus sequitur patrem, ut si rex

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

contrahat cum aliqua plebeia, filius qui nascitur dignitatem habebit regalem. Filius igitur plus diligit patrem quam matrem, tum quia ab ipso expectat omnium bonorum successionem, tum quia ab ipso habet dignitatem & honorem. Pater tamen & mater, *Diligunt plus naturaliter diligunt filios, quam a filiis diligantur.* Et ideo est, quia parentes de natura sua propria, dederunt filiis corpus proprium, filii autem parentibus in generatione nihil dederunt, & ideo parentes filios ut opera sua, ut carnem suam, ut membra sua diligunt. Videmus enim quod humor arboris fluit a radice in ramos, non e converso, & amor a patre qui est radix, magis fluit in filium tanquam in ramum, quam e converso.

Diligunt plus naturaliter diligunt filios, quam a filiis diligantur. parentes magis filios quam e converso.

Tertio causabatur ejus dolor, ex eo quod erat vidua mater; viduæ enim sæpe decipiuntur, quia sunt sine viro consiliatore. Unde dicitur: *Devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis.* Sæpe molestantur, quia sunt sine viro defensore. *Ut essent viduæ præda eorum;* ideo dicitur: *Defendite viduam.* Sæpe sunt in tristitia, quia sunt sine viro consolatore, & ideo grave est peccatum contristatas iterum contristari. *Viduam noli contristare:* & magnum est meritum eas consolari. *Cor viduæ consolatus sum. Religio munda, & immaculata apud Deum & patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Quando igitur viduæ filios suos amittunt, multum dolere consueverunt, quia remanserant eis loco viri consilientis, defendentis, & consolantis. Aliquando tamen expedit viduis viro & filiis carere, quia magis libere possunt Deo servire. Unde dicit Hier. in epistola ad Paulam: Sancta Melania calescente adhuc mariti corpusculo necdum humato, duos filios perdidit, quæ ad pedes Christi provoluta ait. Expeditius tibi servitura sum Domine, qui a tanto onere me liberasti. Debent autem ipsæ viduæ tria vitia fugere, scilicet otiositatem, loquacitatem, & curiositatem, de quibus dicitur: *Similiter & otiosæ discunt circuire domos, non solum otiosæ, sed etiam verbosæ, & curiosæ loquentes quæ non oportet.* Primo igitur non debent esse otiosæ. Hieron. Semper aliquid boni operis facito, ut diabolus te inveniat occupatum. *Hæc fuit iniquitas Sodome sororis tuæ, superbia, saturitas panis, otium & abundantia. Vidua quæ in delitiis est, vivens mortua est.* Licet enim sit vivens in corpore, tamen est mortua in mente. Dixit Agellius, quod corpus hominis est sicut ferreum instrumentum, quod si exercitatur, licet conteratur, tamen lucidum efficitur: si vero non exercitatur rubigine consumitur. Si enim corpus nostrum jejuniis, & vigiliis exercemus, debilitatem incurrit, si non, torpore marcescit. Melius est autem ipsum laborando conterere, quam inertia consumere.

Matth. 12.

Isai. 10. Ibid. 1.

Jer. 22. Job. 29.

Jac. 1.

Vidua tria vitare debent. 1. Tim. 5.

Ezech. 16.

1. Tim. 5.

Agell.

Chryf.

1. Tim. 5.

Cant. 1.

Luc. 2.

Psal. 25.

Psal. 65.

Eccl. 18.

Alere, atque
nutrire pa-
rentes ad fi-
lios spectat.

Secundo non debent esse verbosæ; quamvis enim verbositas reprehensibilis sit in viris, tamen in fœminis magis est reprehensibilis, & maxime in fœminis viduis. Nam secundum Chrysost. Mulieres sunt incautæ, molles & fragiles; & quia incautæ ideo cito decipiuntur, ex eo quod ea quæ audiunt ratione non discernunt vel discutiunt: quia vero sunt molles, ideo ad bonum & ad malum cito flectuntur, quia autem sunt fragiles, ideo de facili superantur. Unde diabolus non est aggressus virum sed mulierem, sciens quod mulier facilius deciperetur, ex eo quod est sexus incautior, & citius flecteretur, ex eo quod est sexus mollior; & facilius vinceretur, ex eo quod est sexus fragilior. Tertio non debent esse curiosæ, quia non debent de domo in domum circumire, sed in domo manere, aut in Ecclesia orare. *Quæ vere vidua est & desolata, speret in Deo, & insistet obsecrationibus & orationibus nocte, & die.* Legitur de naturis animalium, quod turtur amisso compari, stat in hyeme in nido, in æstate vero transit ad loca frigida: sic vidua in hyeme, id est, in vita præsentis, in qua est frigus peccati, & carentia ignis divini, & sufflatio mali venti, id est, tentationis diaboli, debet morari, vel in nido domus propriæ non discurrendo, nec vagando memor Dinæ, quæ quia discurret castitatem amisit: Vel in nido suæ conscientiæ, ipsam scilicet mundando ut possit dicere: *Lectulus noster floridus.* Vel in nido sanctæ Ecclesiæ, orationibus scilicet insistendo exemplo Annæ viduæ: Si vero sentit in carne aliquem malum calorem, transeat ad loca frigida, hoc est, assumat remedia refrigerantia, scilicet macerationem carnis carnalitatem exurentem. *Ure venes meos, & cor meum,* abundantiam lachrymarum concupiscentiam extinguentem, & tunc dicere poterit cum Propheta: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium;* nihilominus vadat frequenter ad rorem verbi Dei refrigerantem: *Nonne ardorem refrigerabit ros, sic & verbum melius quam datum.*

Quarto causabatur ejus dolor, ex eo quod erat unici mater; non enim alius filius sibi remanserat, qui ipsam aleret, vel nutrirer: hoc quippe spectat ad filios, parentes scilicet

nutrire & fovere, ad quod inducimur verbo five præcepto. *Honora patrem tuum & matrem.* Et intellige non tantum de honore reverentiæ, sed etiam beneficentiæ. Sed quia plus movent exempla quam verba, ideo inducimur exemplo Domini, qui de matre curam habuit, & in vita sibi obediendo, *Erat subditus illis:* & in morte ipsam Joanni recommendando; & post mortem sibi apparendo. Quia vero multo plus inducunt promissa, quam exempla vel verba, ideo Dominus nos promissione inducit, cum præcepto supradicto promissionem addidit dicens: *Ut sis longævus super terram;* & intelligitur non tantum de terra morientium, sed etiam viventium. Sed quandoque aliqui sunt duri, quos plus movent comminata supplicia, quam verba vel exempla five promissa, ideo Dominus comminationem facit dicens: *Qui maledixerit patri vel matri, morte morietur;* & intelligitur non tantum de morte temporali, sed etiam de morte æterna. Sed dato quod deficient omnia verba, exempla, promissiones, & comminationes, adhuc inducimur instinctu naturæ. Et super hoc Valerius tria ponit exempla; Cum enim quædam mulier nobilis ob quoddam flagitium carceri mancipata esset, ut ibi fame deficeret, filia sua nupta de licentia judicis ipsam quotidie visitabat: prius tamen diligenter perscrutabantur, ne comestibile ei deferret. Illa vero extracto ubere, singulis diebus de lacte proprio matrem propriam alebat. Cum vero judex miraretur, quod tanto tempore superviveret, repertum est quod fiebat: tunc judex pietate motus, matrem filiæ condonavit. Simile fere per omnia refert Solinus de quodam patre sene, & grandævo, taliter a filia in carcere sustentato. Secundum exemplum ponit dicens, quod quando ciconiæ fenescunt, filii parentes suos in nido ponunt, & velut infantes juxta pectus suum collocant, foveant & nutriunt; soli vultures parentes suos mori permittunt. Tertium exemplum ponit, quod cum Darius rex Persarum fines Scytarum invasisset, miserunt ei Scytæ literas, quod depopulationem agrorum & vinearum æquanimiter tolerarent; sed si sepulchra parentum contingeret, tunc Scytarum potentiam & vires sentiret, quia pro eorum defensione morti se exponere sunt parati.

Exod. 10.

DOMINICA XVII. POST TRINITAT.

SERMO I.

*In quo 1. Phariseorum magna malitia,
2. Hydropici magna miseria, &
Christi magna exprimitur
misericordia.*

Luc. 14.

*Christus in
sabbato quare
curabat.*

Cum intraret Iesus domum cujusdam Principis Phariseorum sabbato manducare panem, &c. Christus secundum Glossam saepe in sabbato docebat & curabat, five ut plures, qui ad sabbatum conveniebant, lucrificaret, five ut in sabbato caelestis quietis omnes infirmitates curandas esse ostenderet, five ut interdum a quiete contemplationis propter salutem animarum nos subtrahendos esse doceret: ideo ad manducandum sabbato cum isto principe intravit, non propter cibum sed propter animarum lucrum. Ubi etiam hydropicum istum in corpore & in mente curavit. Circa cujus curationem ex parte Phariseorum fuit magna malitia, ex parte hydropici fuit magna miseria, ex parte Christi magna misericordia.

*Malitia Ju-
deorum ma-
gna contra
Christum.*

Prov. 23.

Gal. 5.

Matth. 9.

Joan. 9.

Matth. 11.

Malitia autem Phariseorum in tribus fuit. Primo in hoc quod eum observabant, si videlicet sabbato curaret, ut sic possent ei detrahere, quod sabbatum solveret. Magna malitia eorum, qui eum pascebant, & sibi insidias parabant, cum eo comedebant, & ipsum mordere volebant. Tales sunt multi qui alios pascunt cibis corporalibus, & tamen vescuntur eorum carnibus. *Noli esse in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt.* Glossa. Carnes ad vescendum conferre est in colloquutione vicissim vitia proximorum dicere: *Quod si invicem mordetis & comeditis, &c.* Ille mordet, qui partem accipit & partem relinquit. Ille comedit, qui accipit quod sibi sufficit, & reliquum dimittit: Ille consumit, qui nihil relinquit. Pharisei ergo Christum aliquando mordebant, ipsum in aliquo laudando, & in aliquo reprehendendo, juxta illud: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester & bibit?* In hoc quod Magistrum eum vocant, laudant eum; sed in hoc eum reprehendunt, quod cum peccatoribus manducabat. Aliquando ipsum manducabant, ejus opera pervertendo, ex eo quod in sabbato ea faciebat: *Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit.* Aliquando ipsum consumeabant, totam vitam suam condemnando: *Ecce homo vorax & potator vini, & peccatorum ac publicanorum amicus.* Sunt *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

etiam multi, qui alios in parte laudant, & in parte vituperant; isti mordent. Alii sunt qui omnia bona opera in aliis pervertunt; illi comedunt. Alii sunt qui & opera judicant, & intentionem condemnant; isti consumunt. Secundo eorum malitia in hoc erat, quod tacebant; cum enim Dominus eos interrogaret: Si licet sabbato curare; ipsi tacerunt, quia sicut dicit Beda, quicquid dixissent, contra se dictum fuisset. Nam si licet curare, quare Christum observant? Si non licet, quare pecora curant? Quod igitur tacebant cum eos Dominus interrogaret, ex angustia procedebat. Sed notandum, quod aliquando bonum est tacere, aliquando bonum respondere. Bonum quidem est tacere, aut propter sapientiam: *Est tacens qui invenitur sapiens, & est tacens sciens tempus aptum.* Aliquando tacent ratione ignorantiae. Ibidem: *Est tacens non habens sensum loquendi.* Aliquando ratione patientiae: *Posuit ori meo custodiam dum confisteret peccator adversum me.* Aliquando vero bonum est respondere: *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Et dicitur tamen ibidem: *Ne respondeas stulto juxta suam stultitiam, ne efficiaris ei similis.* Non est enim stulto respondendum stulte & impatienter, sed discrete & sapienter. Unde etiam Philosophi aliquando maledicentibus respondebant, sed patienter. Xenocrates enim cuidam maledicenti ait: Ut tu linguae tuae, sic ego aurium mearum Dominus sum. Antisthenes etiam cuidam dicenti, homines de te male loquuntur ait: Superioris est hoc pati, inferioris dicere. Xenophon cuidam maledicenti ait: Tu didicisti male dicere, ego teste conscientia, didici maledicta contemnere. Tertia malitia eorum in hoc erat quod plus de animalibus quam de animabus curabant; quod notatur cum dicitur: *Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadit;* sic etiam multi Praelati qui de minimis habent curam magnam, de magnis parvam vel nullam. Job passus est damna rerum, mortem filiorum, corporis cruciatum, & tamen non scidit vestimenta sua nisi in morte filiorum. Nam in damno rerum ostendit patientiam dicens: *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* In cruciatu corporis ostendit non tantum patientiam, sed etiam humilitatem magnam. Unde dicitur, *qui de testa saniem radebat sedens in sterquilinio:* In morte autem filiorum ostendit magnam tristitiam. Sed Praelati plus curant de decimarum subtractione, & injuriarum irrogatione, quam de subditorum perditione. Chrysol. Si populus decimas non obtulerit, murmurant omnes, sed si populum peccantem

Beda.

Notandum.

Eccl. 20.

Psal. 38.

Prov. 26.

Chrysol.

Bernard.

tem viderit, nemo murmurat contra eos. Omnes de honore suo solliciti sunt, de honore autem Dei nullus. Bernard. Cadit asinus, & est qui sublevet, perit anima, & non est qui recogitet.

Beda.

Hydropici
miseria tres
& quid signi-
ficent.
Sap. 4.

Secundo ex parte hydropici fuit magna miseria. Hydropicus secundum Bedam habet miseria, quæ etiam tanguntur in Glossa, scilicet inflationem ventris, ardorem sitis, & exhalationem fætoris. Primo igitur habet inflationem ventris, per quam intelligitur superbia: *Dirumpet illos inflatos sine voce*, scilicet, ex causa orationis vel deprecationis, & dicit *dirumpet*, id est, in diversis partibus rumpet. Nam a superiori rumpet eos malleus divinæ sententiæ, de qua dicitur:

Matth. 25.

Jer. 23.

Job. 31.

Isai. ult.

Prov. 19.

August.

Discedite a me maledicti, &c. Nonne verba mea quasi malleus conterens petras: ab interiori malleus voracis gehennæ. *Ignis est usque ad consummationem devorans, &c.* Ab interiori malleus remordentis conscientiæ: *Vermis eorum non morietur*. Ab exteriori malleus percussoris diabolicæ: *Parata sunt peccatoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus*. Nimis igitur est durus qui non frangitur in consideratione istorum malleorum. August. Væ miserabilis duritia ad quam confringendam leves sunt grandes mallei! o insensibilis torpor, ad quem excitandum obruti sunt tam acuti aculei! o letalis sopor ad quem excitandum paucum est tam terribile tonitruum! Secundo hydropicus habet ardorem sitis, per quam intelligitur avaritia. Avarus enim tam ardentem sitit pecuniam, quod quanto plus bibit, tanto plus bibere cupit. *Omnes qui biberint ex hac aqua sitiet iterum*. Poëta: Sic quibus intumuit venter suffusus ab unda: Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. Tam ardentem sitit quod aqua turbida vel furtiva, id est, pecunia injuste acquisita dulcius sibi sapit. *Quid tibi vis in via Ægypti ut bibas aquam turbidam. Aquæ furtivæ dulciores sunt*. Tam ardentem sitit, quod etiam sanguinem pauperum bibit. *Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat eum homo sanguinis est*. Tercio hydropicus patitur exhalationem fætoris, per quam intelligitur luxuria quæ fæteret coram Deo. *Ascendit fætor ejus, & ascendet putredo ejus quia superbe egit. Clamor Sodomorum & Gomorraeorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis*. Ille autem clamor non est nisi peccati fætor. Est autem fætor tolerabilis, quando tantum ex una re fætida causatur; vel si ex diversis rebus, tamen levis est fætor; vel si est gravis, tamen cito deficit: quando vero causatur ex diversis rebus fætidis, & est fætor gravis & diuturnus, tunc est intolerabilis. Fætor igitur illorum causabatur ex multis peccatis, ideo dicit: *Clamor eorum multiplicatus est*. Erat gravis, ideo subdit: *Et peccatum eorum aggravatum est*. Erat nimis, id est, diuturnus, ideo dicit, *nimis*.

Joan. 4.

Jere. 2.

Prov. 9.

Eccl. 34.

Joël. 2.

Gen. 18.

Talis fætor Deum de cælo descendere fecit, ideo subdit: *Descendam & videbo, &c.* Tanquam si aliquis diceret: *Recessi a domo mea propter fætores quem sentiebam*. Iste fætor etiam hodie in mundo est; qui quidem causatur ex multis peccatis: *Maledictum & mendacium, & homicidium furtum & adulterium inundaverunt*. Causatur etiam ex corporibus per luxuriam putridis: *De cadaveribus eorum ascendet fætor*. Est etiam diuturnus, quia usque ad mortem in immunditiis perseverat: *Computruerunt jumenta in stercore suo*. Jumenta quidem in stercore suo putrescere, est carnales homines in fæto re luxuriæ vitam finire.

Tercio ex parte Christi fuit magna misericordia, quod notatur cum dicitur: *Ipse enim apprehendens sanavit eum ac dimisit*. Ubi ostenditur triplex effectus misericordiæ. *Misericordia effectus triplex.* Primus est, quia ipsum apprehendit; peccator enim est in faucibus diaboli: sed tunc Dominus ipsum apprehendit, quando de faucibus eum trahit: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*. Et istud maxime fit per contritionem. Maxilla enim diaboli est perforata, & ideo quando peccator conteritur, mox inde egreditur. Greg. super illud: *Armilla perforabit maxillam ejus*. Quis ore illius semel raptus, maxillam ejus evaderet si perforata non esset? Secundus effectus est, quia ipsum apprehensum sanavit, & hoc fit per confessionem, in qua sanantur vulnera peccatorum. *Obducam cicatricem, & sanabo te a vulneribus tuis*. Tercius effectus est, quia sanatum dimisit, & hoc fit per satisfactionem. *Miseratus Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei*. Non sufficit autem quod quis peccata dimittat, nisi cum hoc per contritionem, & confessionem & satisfactionem ea deleat, sicut ostendit Gregorius in pastoralibus per tria exempla. Primum est, quia si quis literas vel aliquod instrumentum falsum scribit, non sufficit quod ulterius non scribat, nisi etiam quod male scripsit deleat. Peccata nostra omnia scripta sunt: *Peccatum Juda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino*. Non sufficit ergo ut quis dimittat peccata, nisi quod & male fecit per contritionem lacrymis deleat: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, &c.* Secundum exemplum est, quia, si quis alicui blasphemias dixerit, non sufficit, quod ulterius non dicat, nisi de his quæ male dixit pœniteat. Peccator Deum blasphematur. *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes*. Non sufficit igitur ut a talibus blasphemias desistat, nisi de his quæ fecit se in confessione culpabilem recognoscat. *Iustus prius accusator est sui*. Tercium exemplum est, quod debitor non absolvitur a debitis, quæ contraxit pro eo quod alia non multiplicat, nisi ea quæ contraxit persolvat. Quando peccamus, debitores Domini sumus; de his autem debitis absoluti

Misericordia
effectus tri-
plex.

Job. 19.

Gregor.
Job. 40.

Jer. 30.

Matth. 18.

Gregor.

Jer. 17.

Psal. 6.

Rom. 2.

Prov. 18.

Rom. 4. absoluti non sumus pro eo quod alia non superaddimus, nisi de illis digne Deo satisfaciamus. *Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.*

SERMO II.

Quid I. per hydropicum denotatur, & 2. quid specialiter significat avarum, aperiens.

Beda. **E**cce homo quidam hydropicus erat ante illum, &c. Sicut dicit Beda, Hydrops est morbus ab aquoso humore vocabulum trahens. Græce enim hydros, aqua Latine vocatur. Cui proprium est quod quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius fitit. Per hydropicum igitur intelligere possumus fitim sive appetitum deliciarum, maxime autem divitiarum. Sed primo videamus qualiter hæc tria avarum significant.

Prov. 30. Sicut enim dicitur: *Tria sunt insatabilia, scilicet, infernus, & os vulvæ, vel secundum aliam literam, amor mulieris, & terra sitiens.* Per infernum intelligitur superbia. Tum quia per superbiam Angelorum primo fuit factus, tum quia à superbis Angelis primo fuit possessus, tum quia primum peccatum ibi punitum fuit, scilicet superbia; & ideo infernus est proprius locus superbiorum: Sicut infernus non satiatur animabus, sic nec superbus honoribus. Per amorem mulieris intelligitur carnalis concupiscentia, quæ non satiatur. Hieron. Libido transacta semper sui relinquit putredinem, vel pœnitudinem, nunquam satiata & extincta reaccenditur, usu crescit, nec rationi paret, impetu deducitur. Per terram sitientem intelligitur avaritia, quia sicut illa non satiatur aqua, sic avarus pecunia. *Avarus non implebitur pecunia.* In morte autem ostenditur quod fitis eorum sit vana, & nociva, & mortifero potu extinguenda. Est enim vana, quia omnia hujus mundi in morte evanescunt; hoc patet in morte Alexandri, qui cum fuisset totius mundi dominus cupidus & luxuriosus, & ejus ossa in vase aureo fuissent recondita, illuc Philosophi à diversis mundi partibus convenerunt. Unus igitur volens ostendere suum dominum vanum fuisse, ait: Heri isti non sufficiebat totus mundus, hodie septem pedum sepultura est contentus. Alius volens ostendere vanum esse aurum & argentum congregare, ait: Heri iste faciebat thesaurum de auro, hodie aurum thesaurum facit de ipso. Alius volens ostendere vanum esse corpus nutrire deliciis dixit: Heri iste corpus suum diversis nutrebat deliciis, hodie comeditur à verminibus infinitis. Secundo ista fitis est nociva. Nam illi qui sunt in magnis honoribus, humiliantur usque ad infimam defectionem.

Hoc patet in primo Angelo, de quo dicitur: *Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, subtus te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manere oriebaris? Corruisti in terram qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, &c.* Et sequitur: *Verumtamen ad infernum detraheris, &c.* Sic illi qui fuerunt in magnis divitiis, devenerunt usque ad ultimam paupertatem, sicut patet in illo divite, qui volebat destruere horrea sua, & facere majora. Illi qui pascebant corpus suum magnis deliciis, deducuntur usque ad extremam esuriem; sicut patet in divite epulone, qui habere non potuit guttam aquæ. Tercio ista fitis in inferno potu mortifero extinguitur. Nam superbi & tyranni bibent ibi sanguinem humanum, qui scilicet de suis & aliorum corporibus fluat. *Sanguinem Sanctorum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere, ut digni sunt.* Legitur in Chronicis, quod Tomiris regina cum cepisset Cyrum regem Persarum, caput ejus amputari fecit, & in utrem plenum sanguine immerfit dicens: Sanguinem sitisti, sanguinem bibe. Sic superbis & tyrannis dicetur, ut sanguinem bibant quem sitierunt. Avari enim ibi bibunt aurum liquefactum. Unde refert quidam Philosophus, quod Nero Imperator visus est in auro liquefacto se apud inferos balneare, & cum vidisset cuneum advocatorum dixit eis: Venite venale genus hominum & mecum balneamini hic, quia vobis partem optimam reservavi. Luxuriosi ibi bibent fel draconum, tanquam vinum rubeum, & venenum aspidum tanquam vinum album. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* Quod quidem vinum miscebunt effusione perpetua lachrymarum, ita quod toti inebrientur. *Inebriabo te lachryma mea.* Isai. 16. Vocat autem Deus lachrymas ipsorum suas, quia ejus justitia provocat eas. In servis autem Dei aqua sancti Spiritus istam triplicem fitim extinguit. Augustinus: Qui biberit de fluvio Paradisi cujus gutta major est oceano, restat ut in eo sitis hujus mundi penitus extincta sit. In Paulo enim extinxit omnem superbiam, quia qui prius dicebatur Saulus à Saule rege superbo, postea dictus est Paulus, quasi parvulus; qui prius erat lupo, postea factus est agnus; qui prius sanctos in carcerem trahabat, postea pro sanctis carceri, & morti se exponebat. In Apostolis & Zachæo extinxit omnem avaritiam; nam Apostoli reliquerunt habita, & non desideraverunt habenda. Zachæus largitus est propria & restituit aliena. In Magdalena extinxit omnem luxuriam; hoc patet in quadam vanissima muliere, de qua legitur in vitis Patrum, quod cum per civitatem quamdam cum nimia ambitione procederet; quidam Sanctus Episcopus eam videns, ad terram prostravit se, & amarissime flere cepit, ex eo quod illa plus erat sollicita placere mundo, quam ipse Deo: & cum pro illa orasset,

orasset; visum est sibi quod quædam corvicula nigerrima ad eum venit, quam ille accipiens in aqua demersit, & mox in columbam candidam conversa fuit. Sequenti igitur die illa lachrymis revoluta ad pedes ejus procedit, & quæ prius peccando nigerrima fuit, postmodum in lachrymis baptizata tota facta est candida.

Viso qualiter per hydropicum intelligitur sitis divitiarum, & honorum; videndum est, qualiter specialiter hydropisis signat avarum. Circa quod notandum, quod inter prodigum, & avarum, & cupidum differentia est. Prodigus est in exponendo, quia omnia sua dissipat & consumit; iste habet manus perforatas, qui nihil retinere scit, sed in epulis & luxuriis omnia consumit. *Epulati estis, & in luxuriis enutristis corda vestra.* Prius dicit *epulati*, & postea *luxuriati*, quia, sicut dicit Hieronymus. venter mero æstuans cito despumat in libidinem. Et subdit: *Enutristis corda vestra.* Quidam enim enutrient corda, qui scilicet habent immundas cogitationes: quidam ora, qui habent lascivas locutiones: quidam corpora, qui exercent libidinosas operationes. Non debemus igitur nec corda, nec ora, nec corpora in luxuriis enutrire, sed potius effugere. *Fugite fornicationem.* Luxuria enim melius vincitur fuga, quam resistantia. Unde dicitur in Polycrate; Julius Cæsar ajebat: In bello corpora gladiis, in pace voluptate vulnerari. Et subdit: Senferat gentium triumphator voluptatem nullo modo tam facile superari, quam fuga, eo quod ipsum, qui gentes domuerat, Veneris nexibus innodavit mulier impudica. Avarus est in retinendo, qui scilicet omnia retinet & nihil communicat: iste habet manus contractas. *Est qui locupletatur parce agendo, & parce manducando,* & dicit: *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Imo etiam aliqui in tantum sunt avari, quod nec manducare audent. Ambrosius in lib. de vinea Naboth. Novi ego divitem qui nolebat obduratum aperire horreum, ne quid de condito minueretur. Panis unius diei deputabatur, qui famem vix satiare posset. Comperi & vera fide, si quando ovum esset appositum conqueri; si quando ovum fractum esset, quod pullus esset occisus. Cupidus est in acquirendo, qui scilicet nimis ardentem cupit. Iste habet manus apertas, quia ab omnibus vult accipere, & omnes expoliare; cum tamen dicatur: *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & dandum collecta.* Talis patitur famem caninam: *Famem patientur ut canes.* Canis enim cum videt aliquem os corrodentem, contra eum latrat, nisi sibi illud projiciat, & postquam habuerit illud, non dimittet eum donec ad corrodendum ibi invenerit, quo comesto statim ad alia suspensus anhelat. Sic sunt multi tyranni, qui contra subditos intonant, ut omnia

sibi exponant, & postquam exposuerunt, totaliter eos expoliant, aut violenter, aut fraudulenter; quibus spoliatis mox ad alios spoliandos se convertunt: *Dives injuste egit & fremet, pauper autem læsus tacebit,* ecce comminatio; deinde subditur: *Si habes convivet tecum, & evacuabit te,* ecce evacuatio. Et subditur: *Et confundet te in cibis tuis, donec exinaniant te bis, &c.* ecce iterata spoliatio. Patet igitur, quod avarus, sive cupidus pecunia non satietur; quod per quatuor exempla ostendi potest. Primum est tale, si aliquis valde sitiret, & tota aqua effunderetur in dolio, & nihil in stomacho; ex hoc sitis ejus non extingueretur, sed augmentaretur: cupiditas avari est quædam sitis ejus. Sitis aquæ sunt ipsæ divitiæ, sed ista sitis sedari non potest, quia cupiditas est in anima, & divitiæ ponuntur in arca. *Omnis qui biberit ex hac aqua sitiet iterum.* Secundum exemplum est tale, si esset aliquis magnus ignis, quanto plus ligna ibi ponuntur, tanto magis inflammatur; & quanto magis diminuuntur, tanto magis remittitur. Cupiditas avari est quidam ignis, cujus ligna sunt ipsæ divitiæ; quanto igitur amplius divitiæ multiplicantur, tanto magis cupiditas augetur, & quanto plus diminuuntur tanto plus remittitur. *Secundum ligna sylvarum sic ignis exardescet.* Gregor. in moral. Avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur. Nam more ignis cum ligna quæ consumit exceperit, excrescit. Tertium exemplum est tale, si quis vellet implere situlam sapientia, stultus esset, quia sapientia cum situla nullam habet convenientiam, quia sapientia est res spiritualis, & situla res materialis. Eodem modo est, qui vult implere animam pecunia, cum nullam adiuvicem convenientiam habeant, quia anima est res spiritualis, & pecunia res materialis. Sed anima impleri potest sapientia, & arca pecunia; & tunc bene conveniunt: *Quis autem consensus templo Dei cum idolo?* Templum Dei est anima: *Vos estis templum Dei vivi.* Idololum avari est nummus: *Avaritia quæ est idolorum servitus.* Ista igitur duo, scilicet anima, quæ est templum Dei, & nummus qui est idololum avari, convenire non possunt. Quartum exemplum est tale, si quis vellet implere horreum amplissimum cum uno grano milii, stultus esset. Amplissimum horreum est animæ appetitus, cui totus mundus est angustus, & velut granum milii reputatus. Si enim totum mundum possideret, adhuc alium mundum peteret; quo habito adhuc alium affectaret, & sic quasi in infinitum appetitus se extenderet. Solus igitur Deus, qui est major omni animæ appetitu, ipsum appetitum implere potest. August. in libro conf. Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, nisi requiescat in te. Et omnis repletio, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. *Qui replet in bonis desiderium tuum.*

Avarum pecunia non satiare, per quatuor exempla ostenditur.

Joan. 3.

Eccl. 23. Gregor.

2. Cor. 6.

Ibid. 5.

Col. 3.

August.

Psal. 102.

SERMO III.

Quæ, 1. Nuptiæ istæ sunt, 2. via ad ipsas perveniendi demonstratur.

Cum vocatus fueris ad nuptias, &c. Magister humilitatis sæpe nos ad humilitatem reducit. Unde hic ostendit, quod nullus potest venire ad nuptias æternæ felicitatis, nisi discumbat in loco novissimo humilitatis. Qui enim vult discumbere in loco celsitudinis, dat locum illi, qui discubuit in loco humilitatis. Nam lucifer posuit se in loco primo, ideo dedit locum Christo, qui posuit se in loco novissimo. Eva posuit se in loco alto, & ideo dedit locum Virgini quæ se posuit in loco infimo. Dives sedit in loco purpureo, ideo dedit locum Lazaro sedenti in sterquilinio. Ideo dicit Dominus: *Cum vocatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, &c.* Ubi duo videnda sunt. Primo quæ sunt ipsæ nuptiæ. Secundo quæ sit via veniendi ad istas nuptias.

Nuptia duplices.

Apoc. 16.

Conjunctio animæ cum Christo quomodo fiat, & quod bonum sequatur ex ea.

Isai. 28.

Isai. 57.

1. Tim. 2.

August.

Circa primum notandum, quod sunt quædam nuptiæ spirituales, & quædam cælestes. Spirituales sunt quas facit Deus in præsentia, cum anima in thalamo conscientiae. De quibus dicitur: *Venerunt nuptiæ agni, & uxor ejus præparavit se.* In hoc quod dicitur, *uxor agni*, notatur felix conjunctio. In hoc quod dicitur, *præparavit se*, notatur præambula dispositio. In hoc quod dicitur, *nuptiæ*, notatur festiva epulatio. Conjunctio autem animæ cum Christo fit per fidem, & dilectionem: ex qua conjunctione venit triplex bonum scilicet fidei, prolis, & sacramenti. Bonum fidei est, ne diabolus adulterum suscipiat. Lectus enim nostræ conscientiae est angustus, & ideo Deus, & diabolus ibi non possunt requiescere: & pallium nostri amoris est breve, & ideo Deum & mundum non potest cooperire. *Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque cooperire non potest.* Sed de multis dicitur: *Juxta me cooperuisti te*, id est, consensum tuum, & *suscepisti adulterum.* Secundo debet ibi esse bonum prolis, ut scilicet sponsa Christi per bona opera se exercent. *Salvabitur autem mulier per filiorum generationem*, id est, bonorum operum productionem. Augustinus ad Probam: Hæc est uberior fecundiorque fertilitas, non ventre gravescere, non lactescere pectore, sed corde candescere, non visceribus terram, sed cælum orationibus parturire. Tertio ibi debet esse bonum sacramenti, ut inter sponsum & sponsam divisio nunquam fiat. Sicut enim in matrimonio corporali est triplex unio, una secundum consensum animorum, alia secundum permixtionem corporum, tertia per individuum cohabitationem amborum, sic & in isto matrimonio spirituali, Christus nobis copulatus est per

charitatem: *In charitate perpetua dilexi te*, Jer. 31. &c. Per naturæ conformitatem: *Nusquam* Hebr. 2. *enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* Et per inseparabilitatem. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus.* Secundo debet esse præambula dispositio, ideo dicitur, *præparavit se, &c.* Ista præparatio in tribus consistit. Iste enim sponsus vult habere sponsam pulchram. *Concupiscet rex decorem tuum.* Sponsam pacificam, quia, *Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa in domo communi.* Isti litigiosi sunt superbi. *Inter superbos semper jurgia sunt.* Etiam vult habere sponsam totaliter amoris suo intentam, sicut & ipse sibi intendit. *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Sponsa igitur quæ vel non est pulchra per conscientiae puritatem, vel non est pacifica per humilitatem, vel non est sibi intenta per charitatem, ad ejus nuptias non meretur admitti. Ideo fatuæ virgines non sunt admittæ, quia non habuerunt oleum, id est, nitorem & suavitatem conscientiae. Illi qui nolunt sedere in loco novissimo, sed in primo loco superbiæ, expelluntur cum rubore, ut dicitur hic. Illi qui non habent vestem nuptialem, id est, Dei, & proximi charitatem, similiter de nuptiis expelluntur, sicut patet, ubi dicit Dominus, *Amice quomodo hic intraisti? &c.* Ibid. 22. Tertio in isto matrimonio spirituali, est etiam festiva epulatio, ideo dicitur, *venerunt nuptiæ agni.* Et ista epulatio habet fieri per gratiam, isto tamen cibo gratiæ non pascuntur, nisi illi qui habent tria prædicta, qui scilicet sunt puritate nitidi, corde tranquilli, & amore cælestium avidi, hoc est quod filii Israel non potuerunt recipere manna, nisi prius exirent de Ægypto, & nisi prius transirent per mare Ægypti, & nisi prius deficeret eis farina Ægypti. Qui igitur vult pasci manna divinæ gratiæ, oportet quod sit puritate nitidus, & hoc est exire de Ægypto, & de tenebrositate peccati. Deus enim non pascit animam tenebrosam, vel nigram, sed puram, & candidam. Unde super illud. *Pullis corvorum invocantibus eum.* Dixit Remigius, quod quamdiu pulli corvorum habent plumas albas, à corvis parentibus tanquam degeneres relinquuntur, & rore cælesti pascuntur. Cum autem eorum plumæ nigrescere cæperint, tunc à corvis cadaveribus nutriuntur. Eodem modo Deus animam, quæ habet munditiam conscientiae, pascit rore gratiæ, quæ autem habet nigredinem peccatorum, pascitur à dæmonibus cadaveribus immunditiarum. Secundo oportet quod sit mente tranquillus, & hoc est transire mare Ægypti. Mare enim semper est in motu, & signat illos, qui diversis anxietatibus commoventur. *Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* In cordibus igitur talium, Deus per gratiam habitare non potest. Quod signatum est ubi dicitur: *Ecce Dominus transit, & spiritus grandis & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum.* Non in spiritu

Matth. ult.

Psal. 44.

Prov. 21.

Ibid. 13.

Cant. 2.

Matth. 15.

Ibid. 22.

Psal. 146.

Isai. 58.

3. Reg. 19.

*Inquietum
cor tria fa-
ciunt propter
quæ non reg-
nat in nos
Deus.*

ritu Dominus. Et post spiritum commotio, non in commotione Dominus, & post commotionem ignis, & non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi Dominus. Non est Dominus in spiritu convertente, nec in commotione perstrepente, nec in igne exurente, sed in sibilo demulcente. Tria enim sunt quæ faciunt cor inquietum, scilicet superbia, & ista est spiritus grandis & fortis, subvertens montes & conterens petras. Secundum est avaritia, & ista est commotio, quæ mentem sollicitudinibus inquietat. Tertium est iracundia, & ista est ignis. Deus igitur non est in corde superbo, nec avaro, nec iracundo, sed in corde humili, ubi est sibilus auræ tenuis. Sibilus habet demulcere, aura habet refrigerare, sed aura tenuis habet alleviare. Per sibilum igitur intelligitur humilitas, quia sibilus, equos mitigat, & catulos instigat, sic humilitas mentes elatas tranquillat, & dæmones irritat. Per auram significatur mansuetudo, quæ ignem iracundiæ refrigerat, & exinguit. Per auram tenuem significatur paupertas, quæ animam alleviat ab oneribus sollicitudinum: Deus igitur habitat, ubi est sibilus auræ tenuis, id est, ubi invenit humilitatem, mansuetudinem, & paupertatem. Tercio oportet quod sit cælestis amoris avidus, & hoc est abjicere farinam Ægypti; quamdiu enim homo delectatur circa terrena & mundana, non potest amare cælestia. Farina in quantum est farina, est alba, sed in quantum est farina Ægypti est tenebrosa, quia delectatio mundi videtur esse pulchra, sed tamen mentem facit obscuram. Legitur de naturis avium, quod aquila pullos, quos ad terram respicere conspicit, tanquam degeneres abjicit, quos vero ad cælum, tanquam proprios nutrit, quia Deus cibo gratiæ suæ non cibatur illos, quos videt amare terrena, sed quos videt desiderare cælestia. Bernard. Delicata est divina consolatio, & non datur admittentibus alienam. Secundo sunt nuptiæ cælestes, de quibus dicitur: *Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.* Illæ autem nuptiæ sunt refectio visionis divinæ, ubi erit plena satietyas, ideo dicitur, *Nuptiæ.* In nuptiis enim consueverunt omnia abundare. Erit dulcis aviditas, ideo dicitur, *Agni*, qui habet carnes delectabiles. Erit æterna securitas, ideo dicitur *cæna*, quia nullum aliud

convivium illi succedet. Satietyas autem parit fastidium, fames sive aviditas habet pœnam, dubitatio ne alimenta deficient, habet timorem; ideo Dominus posuit famem; sive aviditatem in satietate, ne satietyas faciat fastidium. Posuit satietatem in fame ne fames habeat pœnam. Posuit securitatem in utroque, ne dubitatio habeat timorem. *Qui Eccl. 14. edunt me, ecce satietas, adhuc esurient, ecce aviditas. Qui audit me non confundetur, ecce securitas.*

Secundo videndum est, quæ sit via veniendi ad istas nuptias. Et dicendum quod est humilitas, quod notatur cum dicitur: *Vade & recumbe in novissimo loco.* Humilitas enim meretur gratiam, quod est venire ad nuptias spirituales; meretur & gloriam, quod est venire ad nuptias cælestes. Quanto enim aliquis humilior, tanto in gratia, & gloria erit major, & hoc per quatuor exempla ostendi potest. Primum est in pupilla, quia sicut dicit Gregor. Pupilla quanto est Gregor. nigrior, tanto lucidior; sic homo quanto magis nigrescit in conspectu sui, tanto lucidior erit in conspectu Dei, & hic per gratiam, & in futuro per gloriam. Secundum est in candela, quæ quanto plus inclinatur, tanto majori luce perfunditur. Sic homo quanto magis per humilitatem inclinatur, tanto majori lumine gratiæ & gloriæ repletur. Tertium est in aqua, quæ quanto magis descendit deorsum, tanto magis ascendit sursum, sic & homo quanto magis descendit humiliando seipsum, tanto plus ascendit ad Deum. August. Descendite ut ascendatis ad Deum; August. cecidistis enim ascendendo contra ipsum. Quartum est in corde; Animalia enim habentia cor magnum in quantitate sunt timida, sicut patet in cervo & asino. Habentia cor mediocre sunt audacia, sicut patet in cane. Habentia parvum sunt audacissima, sicut patet in leone. Videmus enim quod ignis magnam domum parum calefacit, mediocre magis, parvam maxime. Sic & accidit de spiritu, & calore in magno, & mediocri, & parvo corde: Sicut igitur quanto est minus in quantitate, tanto est fortius in virtute: sic & homo quanto fuerit humilior, tanto in gratia & gloria erit sublimior.

*Humilitatis
meritum ma-
ximum.*

Bernard.

Apoc. 19.

DOMINICA XVIII. POST TRINITAT.

SERMO I.

*Tribus quæsitis, alterum Saducæorum,
alterum Phariseorum, & tertium
Christi, absolvitur.*

Matt. 12.

AUdientes Pharisei, quod Iesus silentium imposuisset Saducæis, conveniunt in unum, &c. Sicut dicitur in historia scholastica. Tres sectæ erant inter Judæos ab aliis differentes, scilicet Pharisei, Saducæi, & Essæi. Pharisei ab aliis erant divisi quantum ad habitum, quia in fronte, & in brachiis chartas in quibus decalogus erat scriptus portabant, quæ philateria dicebantur, a *philare* quod est servare, & *thorath* quod sonat legem. Habebant etiam in fimbriis palliorum spinas alligatas, quibus puncti dum incederent, mandatorum Dei memores fierent, & quia sic ab aliis divisi erant. Pharisei a *Phares*, quod est divisio dicebantur. Alii erant Saducæi, quia ab aliis differabant quantum ad doctrinam; ipsi enim resurrectionem negabant, animas cum corpore interire credebant, quinque libros Moyse solummodo recipiebant. Alii erant Essæi, qui ab aliis differebant, in vita, & modo vivendi, quia fere monasticam vitam ducebant, omnia in communi habebant. De duabus autem primis sectis mentio in isto Evangelio habetur. Notandum igitur quod in præsentī Evangelio tres quæstiones ponuntur. Prima est quam fecerunt Saducæi. Secunda est quam fecerunt Pharisei. Tertia, quam fecit Christus.

Quæstio quam fecerunt Saducæi, & si hic tota non ponatur, tamen hic tangitur cum dicitur, *quod cum Iesus silentium imposuisset Saducæis*. Ipsi enim Saducæi Christo volebant probare per mulierem & virum, resurrectionem non esse; quia si resurrectio fieret, tunc talis mulier septem viros haberet. Sed Christus per suam responsionem silentium eis imponebat, & tria determinabat. Primo quia in alia vita nulla erunt conjugia, unde ait: *In resurrectione neque nubent, neque nubentur*. Et ratio redditur: Neque ultra mori poterunt, quia in hac vita multi moriuntur, ideo multi nascuntur. Si enim nullus moreretur, non esset necesse quod aliquis nasceretur. Est enim humana generatio tanquam arbor: *Omnis caro sicut fenum vete-rascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deiciuntur; sic generatio carnis, & sanguinis alia finitur, & alia nascitur*. Est etiam sicut murus: unde dicitur in quadam Glossa in fine Eccl. In muro quando fit, quidam la-

pides latent, isti ad exterius producantur; quidam præminent, isti ad interius reducuntur, & sic tandem in muro omnia adæquantur: sic est & in mundo; nam latent homines antequam nascantur, prodeunt cum nascuntur. Homines orti suo tempore moriuntur, & tandem omnia adæquantur, quia omnes uno fine clauduntur. Secundo determinavit, quod homines erunt, Angelis similes, & etiam æquales; unde subditur: *Sed sunt sicut Angeli Dei in celo; æquales enim Angelis sunt, &c.* Homines enim respectu Angelorum possunt dici minores, æquales, & majores. Minores in quantum adhuc sunt in carne mortali; nam sicut dicit August. sicut aurum corruptum melius est, quam argentum incorruptum, & argentum corruptum melius, quam plumbum incorruptum, sic & quilibet spiritus melior est, quam corruptibile corpus; quamdiu autem sumus in carne corruptibili, Angeli nobis compatiuntur, & nobis ministrant: post resurrectionem autem homines Angelis erunt æquales in officio laudandi, quia in laudando Deum Angelis conjungentur. *Prævenierunt principes conjuncti psallentibus.* Psal. 67. *Ubi eras cum me laudarent astra matutina,* Job. 38. id est, Angeli, & *jubilarent omnes filii Dei,* id est, Sancti. Erunt autem homines Angelis majores, in quantum habebunt Deum tanquam Dominum suum; & in quantum beatitudinem habebunt in visione humanitatis, & in contemplatione divinitatis; Angeli vero tantum in contemplatione divinitatis. Ad ista significanda, quatuor leguntur de Angelis, quos Salomon in propitiatorio fecit. Primo quod erant de lignis olivarum, secundo quod alas habebant expansas: per ista duo significabatur, quod in quantum homines sunt eis minores, & corruptibiles, sunt eis compassibiles; hoc significat quod erant de lignis olivarum, & quod parati sunt eis ministrare; hoc significat quod alas habebant expansas. Tertio legitur quod habebant pedes obliquos & elevatos ad modum jubilantium, ad innuendum quod sunt socii hominibus ad laudandum Deum. Quarto legitur quod versis vultibus mutuo se respiciebant; hoc signat quod stupent & mirantur naturam humanam cum divina in unitate personæ esse unitam. Tertio determinavit quod animæ post mortem corporis vivunt, dicens: *Non est Deus mortuorum sed viventium*. Istud etiam gentiles Philosophi crediderunt. Unde ait Augustinus in libro de civitate Dei: Theombrotus lecto Platonis libro, ubi de animæ immortalitate disputavit, præcipitem se dedit de muro, ut ex hac vita migraret ad illam, quam credebatur esse meliorem. Sicut autem hic dicit Glossa, Probando Christus æternitatem animarum,

Luc. 20.

Generatio
humana ar-
bori, atque
muro compa-
ratur.
Eccl. 14.

K k

marum,

marum, consequenter probat resurrectionem corporum, quæ cum animabus bona vel mala gesserunt.

Chryf.

Secunda quæstio est, quam fecerunt Pharisei Christo. Nam multi convenerunt sed unus tentando quæsit dicens: *Magister quod est mandatum magnum in lege?* Chrysostomus: Convenerunt Pharisei in unum, ut multitudine vincerent quem ratione superare non poterant; a veritate nudos se professi sunt, qui multitudine se armaverunt. Dicebant enim apud se, unus loquatur pro omnibus, & omnes loquamur per unum, ut si quidem vicerit, omnes videamur vicisse; si autem victus fuerit, ut solus videatur confusus. Idem: Magistrum vocat cujus non vult esse discipulus; de magno mandato interrogat qui nec minimum observat. Ille debet interrogare de majori justitia, qui jam minora complevit. Ad istam quæstionem Dominus respondit dicens: *Diliges Dominum Deum tuum.* Secundum Chrysost. non dicit time, vel cognosce, sed dilige. Timere, inquit, est servorum, diligere filiorum. Qui timet pœnam, mercedem justitiæ non habet. Non dixit, & cognosce, sed dilige. Cognoscere, inquit Deum, proprium est naturæ humanæ; diligere autem religiosi cordis, & recti. In hoc autem præcepto de dilectione ostendit Dominus modum diligendi Deum, & proximum, cum dixit, *ex toto corde tuo, &c.* In anima enim est memoria, intelligentia, & voluntas. Secundum igitur August. debet diligere Deus ex toto corde, id est, intellectu sine errore; sed quia fides sine operibus mortua est, debet diligere ex tota anima, id est, voluntaria, sine contradictione, ut in præceptis Dei voluntatem suam ponat, & ei per opera non contradicat. In his autem duobus debet perseverare, ideo subdit, *ex tota mente tua*, id est, memoria sine oblivione. Secundum Chrysost. Deum diligere ex toto corde, est, ut cor nostrum non sit inclinatum ad alicujus rei dilectionem magis quam Dei. Pro quantâ enim parte, inquit, cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minus est ad Deum. Diligere ex tota anima, est animum habere firmum in fide & veritate. Qui ergo de Deo dubitare cœperit, vel incantationes, vel divinationes aliquid valere crediderit, ille non in tota anima diligit Deum. Diligere Deum ex tota mente est, ut omnes sensus vacent in obsequium Dei. Unde subdit; Nam cujus intellectus Deo ministrat, cujus sapientia Deo vacat, cujus scientia circa Deum est, cujus cogitatio ea quæ Dei sunt tractat, cujus memoria quæ bona sunt recordatur, tota mente diligit Deum. Deinde ponit modum diligendi proximum, cum ait: *Et proximum tuum sicut teipsum.* Homo quadrupliciter debet seipsum diligere. Primo veraciter ut scilicet diligat se propter virtutem, quia bonus est, vel ut bonus sit. Eodem modo debet diligere proximum. Augustin. de civitate Dei. Qui

Chryf.

Quomodo sit
Deus diligendus.

Chryf.

Diligere se debet quis quadrupliciter, & proximum.

August.

amat homines, aut quia sunt justii, aut ut justii fiant amare debet. Sic enim & seipsum amare debet, aut quia justus est, aut quia justus fit. Secundo ordinate, ut scilicet nihil diligat super Deum, aut contra Deum, sed diligat Deum super omnia, & postea animam suam; postea corpus suum, ultimo res exteriores. Sic & proximum suum debet diligere non supra Deum, aut contra Deum, sed diligat Deum super omnia. Deinde debet diligere in ipso bona spiritualia, deinde bona corporalia, deinde bona exteriora. *Ordinavit in me charitatem.* Tertio efficaciter; Homo enim efficaciter se diligit, quia bona sibi procurat, & nociva devitat. Sic etiam debet diligere proximum. *Non diligamus verbo, nec lingua, sed opere & veritate.* Quarto perseveranter; nullo enim tempore homo desinit se amare. Eodem modo debet proximum diligere, id est, tempore prosperitatis & adversitatis. *Omni tempore diligit qui amicus est.* Cant. 2. 1. Joan. 34. Prov. 17.

Tertia quæstio est quam facit Christus Phariseis dicens: *Quid vobis videtur de Christo cujus filius est?* Pharisei enim credebant Christum esse puram creaturam; sed cum David vocet eum Dominum suum, constat eum esse majorem. Non autem eos reprehendit quod filium David eum credunt, sed quod filium Dei esse non credunt. Ostendit hic duas fuisse in Christo natiuitates, scilicet temporalem secundum quam dictus est filius David, & æternam secundum quam est filius Dei. Christus enim erat filius David in quantum de sua stirpe secundum carnem erat natus, & erat Dominus David in quantum ab æterno patre fuit genitus. Uterque autem pater suus fuit mitis & mansuetus. De David dicitur: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus, &c.* De Deo dicitur: *Quoniam tu Domine suavis & mitis, &c.* Ps. 131. Ps. 13. Non ergo mirum si Christus sic fuit mitis & mansuetus, qui patres habuit tam mansuetos; ideo vult filios habere mansuetos dicens: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde.* Matth. 11. Sed multi sunt degeneres, qui non sunt mansueti, sed instar ericii valde hispidi & pungitivi. Erius si tangitur, statim interius se abscondit, & exterius pungit, & dicitur habere quinque dentes. Sic multi quando reprehenduntur, per verba maledictionis pungunt, & vitia sua abscondunt. Quinque autem dentes sunt quinque modi excusandi secundum Bernard. Ille enim qui peccavit quando reprehenditur dicit non feci, si feci, non male feci; aut si male feci, non multum male; aut si multum male, non mala intentione; aut si mala intentione, tamen aliena persuasionem. Excusandi modi 5. Bernard.

SERMO II.

De dilectione Dei & proximi.

August.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Sicut dicit Augustin. in libro de disciplina Christiana, ut nemo excusationem habeat, voluit Dominus consummare & abbreviare verbum super terram, quod etiam non obscurum esse voluit; ideo breve ne vacaret legere; ideo apertum ne quis dicat non mihi licuit intelligere, thesaurus est magnus divinarum scripturarum. Si piger eras perscrutando Jesum, non sis piger unam margaritam ferre sub lingua, & quo vis securus ambula. Istud verbum abbreviatum & ista margarita est præceptum de dilectione Dei & proximi. De hac duplici dilectione agendum, scilicet Dei & proximi.

Ad diligendum movent sex, quæ omnia in Deo sunt.

Dionys.

Sap. 7.

Dionys.

August.

Damas.

Circa primum autem sciendum, quod sex sunt quæ movent ad diligendum: quæ omnia sunt in Deo, scilicet pulchrum, bonum, honestum, simile, utile, & delectabile. Primum igitur quod movet ad diligendum est pulchrum. Dionys. Omnia bonum & pulchrum desiderant. In Christo autem est summa pulchritudo, & ideo summe est diligendus. *Candor est enim lucis æternæ & speculum sine macula, imago bonitatis illius.* Ubi tria dicuntur, scilicet quod sit candor lucis æternæ, speculum puritatis, & imago divinæ bonitatis. In Christo quidem sunt tres substantiæ, scilicet caro, anima, & deitas. Caro enim ejus fuit candida & lucida, quia de purissimis sanguinibus Virginis generata. Anima ejus fuit ad Dei imaginem creata, & omni bonitate repleta. Deitas fuit speculum sine macula, quia in Christo relucet omnia, & præterita, & præsentia, & verba, & facta, & corda. De ista pulchritudine Dei, dicit Aug. in libro de arbitrio: Tanta est pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas lucis æternæ, etsi non liceret in eo amplius vivere, quam unius diei hora propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ, pleni deliciis & circumfluentia bonorum temporalium recte meritoque contemnerentur. Secundum quod movet ad diligendum est bonitas, sicut patet in superiori auctoritate. Dionys. In Deo autem est summa bonitas, & ideo est summe diligendus. August. de civitate Dei. Cum ista non diligantur nisi quia bona sunt, pudeat illis inhærendo non amare bonum ipsum, unde bona sunt: de cujus bonitate dicit Damas. Bonus & omnibonus & superbonus Dominus, totus est bonitas, propter superabundantes divitias suæ bonitatis; non sustinuit solum esse, quod bonum est secundum sui ipsius naturam a nullo participatam. Illa auctoritas est cum diligentia exponenda. Homo sanctus est bonus, sed non omnibonus, id est, ex omni parte bonus, quia multos habet defectus. Angelus est bonus & omnibonus, sed non superbonus. *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

perbonus, quia habet super se bonitatem divinam. Homo autem & Angeli licet sint boni, non tamen sunt summa bonitas, quia non habent bonitatem essentialem sed accidentalem, quia possunt eam perdere, & tamen homo remanebit homo, & Angelus remanebit Angelus, sicut patet in malis Angelis. Bonitas autem sic est in Deo essentialis, quia sicut ignis non potest perdere suum calorem, sic nec Deus suam bonitatem; quia igitur Deus sic est bonus & bonum est sui communicativum, ideo suam bonitatem creaturis participavit, quibusdam dans esse, aliis vivere, aliis sentire, aliis intelligere. Tertium quod movet ad diligendum est honestum. Est enim honestum, quod sua vi attrahit & sua delectatione nos allicit. In Deo autem est summa honestas, & ideo summe est diligendus. *Innumerabilis honestas per manus illius.* Est enim in Deo summa delectatio quæ nos allicit: *Delectationes Psal. 15. in dextera tua usque in finem.* Et honestas in eo est vis quæ nos attrahit, non voluntatem cogendo sed alliciendo. *Nemo potest venire Joan. 7. ad me nisi pater meus qui misit me traxerit eum.* Et super hoc ponuntur tria exempla. Nam secundum August. Ovis trahitur ad August. ostensionem virgæ vel rami viridis; sic anima attrahi debet desiderio divinæ visionis, juxta illud, *Sitivit anima mea ad Deum fontem Psal. 41. vivum, &c.* Puer trahitur ad ostensionem nucis, sic anima attrahi debet ad promissionem gloriæ cælestis, quæ intus habet dulcedinem visionis divinæ, sed extra durum corticem penitentiae. *Penitentiam agite, ecce Matth. 4. cortex exterior; Appropinquabit enim regnum cælorum,* Ecce nucleus interior. Pelliparius trahit emptorem ad emendum, per pellium extensionem non cogendo sed alliciendo; sic & Deus trahit animam ostendendo cælum stellatum tanquam pellem variam & depictam. *Ex- Psal. 103. tendens cælum sicut pellem.* Quartum quod movet ad diligendum est similitudo, *Omne Eccl. 13. animal diligit sibi simile.* Inter Christum & nos triplex similitudo consideratur. Christus enim factus est nobis similis ratione assumptæ carnis. *In similitudinem hominum factus, Philip. 2. &c.* Nos debemus ei esse similes ratione imitationis. *Estote imitatores mei sicut filii Eph. 5. charissimi;* ipse vero & nos sumus similes ratione imaginis, sed tamen differenter, quia sicut Glossa dicit super Col. 1. *Qui est imago Dei invisibilis.* Aliter imago regis est in nummo, aliter in filio. Nos sumus nummus, Christus vero filius. Quintum quod movet nos ad diligendum est utile, &c. Homo enim sæpe amicum diligit propter utilitatem quam habere se credit. Christus igitur tanquam verus amicus est diligendus, quia ab ipso utilitatem recipimus in vita, & in morte, & post mortem: nam in vita dilectores suos datat spiritualibus divitiis. *In viis justitiæ ambulo, Prov. 8. in medio semitarum judicii, ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.* In morte custodit ab insidiis hostis. *Custodit Psal. 144. Dominus omnes diligentes se.* Post mortem

Eccl. 1.

fuscipit in gloriam patris. *Secundum datum suum*, id est, secundum quod decet eum dare, *præbet illam*, id est cælestem gloriam, *diligentibus se*. Sextum quod movet ad diligendum, est delectabile. Naturaliter enim homo rem diligit, in qua animus delectabiliter conquiescit. In Deo autem est summa delectatio, ideo est summe diligendus; in præsentem enim vita delectationes Sanctorum quas habent in Deo, habent imperfectionem, admixtionem, & interruptionem; hoc signatum est ubi dicitur, quod Deus pascebat Eliam mittens ei carnes mane & vespere; tamen bibebat de torrente. Tandem illam refectionem Deus sibi subtraxit, ita quod vix modicum panis, & aquæ potuit habere. Habent igitur spirituales consolationes Sanctorum imperfectionem; quod notatur per hoc, quod illa refectio non fiebat in meridie, sed mane, & vespere. In meridie quidem est perfectio lucis & caloris, & signat refectionem beatorum, qui sunt in plena luce cognitionis, & pleno calore amoris. In mane autem & vespere est lux & calor, sed imperfecte, & significat refectionem Sanctorum in via, qui habent imperfectam cognitionem, & imperfectum amorem. *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est*. Secundo consolationes Sanctorum habent admixtionem, quia sæpe admiscuntur, vel a corporis corruptione, vel a diaboli tentatione, vel a mundi persecutione; hoc significatur per hoc quod bibebat de torrente, *Vinum tuum mixtum est aqua*. Tertio consolationes Sanctorum habent interruptionem, quia sæpe ab eis subtrahuntur, vel ut amplius humiliantur, vel ut ferventius desiderantur, vel ut cautius conserventur; hoc significatur per hoc quod Deus istum cibum Helix subtraxit.

1. Cor. 13.

Isai. 12

August.

Dilectio quadruplex.

Eph. 5.

August.

Dicto de dilectione Dei, dicendum est de dilectione proximi. Circa quod notandum, quod August. in libro 50. Homil. inquirens, quæ sit ista dilectio, de qua dictum est: *Diliges proximum tuum sicut teipsum, &c.* quatuor dilectiones distinguit. Prima est carnalis, quæ est inter virum & uxorem; ista licet sit licita, tamen de se non est meritoria, quia & in brutis animalibus invenitur. Passeres, inquit, conjugia habent, nidos faciunt, ova confovent, pullos nutriunt; quamvis autem ista de se non sit meritoria, potest tamen fieri meritoria, quando scilicet vir diligit uxorem, quia bona est, vel ut bona sit; tunc enim non diligit uxorem ut uxorem, sed Deum diligit in uxore, & tunc reducitur ad illud præceptum, *diliges proximum tuum, &c.* id est, ad gratiam in præsentem, & gloriam in futuro. *Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam*. Secunda est dilectio naturalis qua pater diligit filium, & ista licet sit licita, tamen de se non est meritoria. Unde subdit Augustinus: Pro magno laudaturus sum in homine, quod video in tigride; serpentes, & lupi amant filios suos. Non

est laudandus qui amat filios, sed detestandus qui non amat. Si filios amas, serpentibus compararis, si non amas a serpentibus vinceris. Potest autem hæc dilectio fieri meritoria, quando scilicet pater filium diligit, quia bonus est, vel ut bonus sit. Tunc enim non diligit filium ut filium, sed Deum diligit in filio; & tunc reducitur ad istud præceptum. *Diliges proximum tuum, &c.* Vos patres Eph. 5. nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina, & timore Domini. Tertio est dilectio socialis sive consuetudinis, quæ contrahitur ex consuetudine cohabitandi, colloquendi, & conversandi, quæ licet sit licita, tamen non est meritoria, quia est etiam inter animalia. Unde subdit Augustinus: Duo equi manducant insimul, August. desiderant se videre ad aliam diem, præcedit unus, festinat alter, vix regitur a seipso, & tam diu impetu suo se provocat donec ad amicum perveniat; cumque pervenerit, quasi in loco suo requiescit. Quamvis autem ista dilectio de se non sit meritoria, potest tamen fieri meritoria, scilicet quis diligit amicum quia bonus est vel ut bonus sit. Tunc enim non diligit amicum ut amicum, sed Deum diligit in amico, & tunc talis dilectio reducitur ad præceptum de dilectione proximi, De tali amico dicitur: *Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis, qui metuunt Dominum inveniunt illum*. Quarta est dilectio rationis, qua quis diligit alium propter fidem, & veritatem, & bonitatem, & ista non potest esse inter animalia, quæ ratione carent, quia non diligunt alia animalia propter bonitatem, & veritatem, & ista dilectio est meritoria, de qua datum est præceptum: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Tullius: Nihil est virtute amabilius, nihil quod magis alliciat ad diligendum, cum propter veritatem & probitatem etiam eos, quos nunquam viderimus diligamus. Idem: Tanta est vis probitatis, ut etiam eam in his quos nunquam vidimus, vel quod majus est in hoste diligamus. Eccl. 6.

SERMO III.

De decem Præceptis, & quomodo circa unumquodque erratur.

IN his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta. Omnia divina præcepta quæ per decalogum sunt accepta, in his duobus præceptis dependent, scilicet in dilectione Dei, & proximi. Ipsa enim decem præcepta in duabus tabulis Moysis fuerunt conscripta. Sed in prima tabula fuerunt conscripta prima tria, quæ pertinent ad dilectionem Dei. In secunda tabula fuerunt scripta septem reliqua, quæ pertinent ad dilectionem proximi.

Primum præceptum est: *Non habebis Deos alienos*, & istud pertinet ad patrem, qui tanquam fontale principium totius Deitatis

Simulachra a
sapien-
derisa.
Ambros.
tis est principaliter adorandus. Gentiles enim olim faciebant Deos alienos, id est, quædam simulachra, in quibus dæmones habitabant, & responsa dabant; sed tamen sapientes inter eos ea deridebant, & contemnebant. Unde dicit Ambros. in libro de virginibus: Cum intrasset Dionysius templum Jovis, amictum aureum, quo ejus operiebatur simulachrum detrahi jussit, & imponi laneum, & dixit, Aurum hyeme est frigidum, æstate onerosum. Deum autem suum sic irrisit, ut nec onus ferre posset, nec frigus portare. Item cum Esculapii vidisset barbam auream, cum Apollo pater ejus non haberet, tolli imperavit, incongruum esse appellans, quod filius barbam habebat, quam pater non haberet. Item, simulachris tenentibus pateras aureas ademit, allegans se accipere debere quod Dii darent. Et subdit Ambros. Ita ludibrio habiti sunt, ut neque Jupiter vestem suam defendere potuerit, nec barbam Esculapius, nec Apollo pubescere adhuc cæperit, nec omnes qui dicuntur Dii, trahere potuerunt pateras, quas tenebant. Refert etiam Augustin. in libro de vera religione, quod Socrates a populo fuit occisus, quia noluit idola adorare; dicebat enim quod potius adoraret canes, qui erant opus naturæ, quam idola quæ erant opus hominum. Multi autem hodie sunt, qui faciunt sibi Deos alienos; nam sicut dicit August. Hoc ab homine pro Deo colitur, quod præ cæteris diligitur. Superbus ergo pro Deo suo habet superbiam, luxuriosus luxuriam, avarus avaritiam. *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem volucrum, & quadrupedum & serpentum.* Per volucrem superbia intelligitur quæ semper in altum volat. Per quadrupedem luxuria, quæ per corpus expletur, quod quatuor elementis componitur. Per serpentem avaritia, quæ semper terrenis incumbit. Quamvis autem quilibet istorum trium habeat suum Deum specialem, nihilominus etiam habent Deum communem, scilicet Beelzebub qui dicitur Deus muscarum; musca enim in quantum est volatilis, signat superbiam, quæ super alios volat, in quantum est immunda signat luxuriam, in quantum est pungitiva signat avaritiam, quæ mentem diversis sollicitudinibus punit, ideo divitiarum spinæ vocantur.

Jurare in vanum quid? & sic jurans, quibus injuriam faciat?

Psal. 5.

Secundum præceptum est: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, & istud pertinet ad filium qui est nomen patris. In vanum autem nomen Domini assumit, qui jurat pro nihilo, & frivolo, vel qui jurat falsum, vel qui jurat quid iniquum. Talis injuriam facit Deo & sibi & proximo. Deo quidem quia cum jurare aliud nihil sit quam ejus testimonium invocare; qui falsum jurat, supponit quod Deus mendacium diligit, cum tamen dicatur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Facit etiam injuriam sibi, quia iudicio Dei puniendum se obligat; nihil enim

est aliud dicere, per Deum ita est, nisi, Deus me condemnet si non est ita. Facit etiam injuriam proximo, quia per falsam jurationem ipsum decipit & defraudat. Refert Aug. in August. quodam sermone, quod cum quidam negaret pecuniam creditori, juramentum ex ipso creditor exegit. In ipsa autem nocte ad iudicium raptus, audivit iudicem sibi dicentem, quare provocasti hominem ad jurandum quem sciebas falsum juraturum? respondit, quia negavit mihi pecuniam. Et iudex, melius erat ut pecuniam tuam perderes, quam animam ejus falsa juratione perimeres. Prostratus igitur tam graviter verberatus est, ut in dorso vigilantis plagarum vestigia apparerent.

Tertium est *ut diem sabbathi sanctifices.*

Istud refertur ad Spiritum sanctum, in quo requies vera habetur. Contra istud præceptum facit, qui causa cupiditatis in die Sabbathi opus servile facit, vel aliquod peccatum committit, vel opera misericordiæ dimittit, quia a bonis operibus non est vacandum. Notandum est autem quod est triplex Sabbathum. Primum est Sabbathum temporis, scilicet dies septimus quem Deus voluit observari in memoriam, quod omnia in sex diebus creavit, & in septima a novis creaturis condendis requievit. *Sex diebus fecit Deus cælum, & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo.* Secundum est Sabbathum pectoris & mentis, quod non habetur nisi in Deo; sicut enim res non requiescit nisi in loco proprio, sic nec anima requiescit nisi in Deo, qui est locus animæ. *Esto mihi in Deum protectorem, &c. Et in loco, &c. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis.* Tertium est sabbathum æternitatis. *Erit sabbathum ex sabbatho*, quia dicitur: *Requie mentis homo pervenit ad requiem æternitatis. Vocaberis sabbathum delicatum.* Plus est dicere, do cibum delicatum quam bonum vel sapidum. Primum igitur sabbathum, scilicet quies temporis, est bonum. Secundum, scilicet quies pectoris, est sapidum. *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.* Tertium, scilicet æternitatis est delicatum, *Tunc super omnipotentem deliciis afflues.*

Sabbathum triplex.

Exod. 20.

Psal. 30.

Joan. 16.

Isai. 66.

Isai. 58.

Pf. 33.

Job. 11.

Positis præceptis primæ tabulæ quæ pertinent ad dilectionem Dei; sequuntur præcepta secundæ tabulæ, quæ pertinent ad dilectionem proximi. Ad dilectionem autem proximi pertinent sibi benefacere, & ab offensis cavere. Debemus autem principaliter benefacere his qui nobis magis conjuncti sunt, scilicet patri & matri: & ideo.

Quartum præceptum est: *Honora patrem & matrem.* Et intelligitur istud: Honora non tantum in verbo vel signo, sed etiam in obsequio. Debemus autem ipsos honorare, quia ab ipsis recipimus esse, nutrimentum, &

Parentes quomodo honorandi.

documentum; quia vero ab ipsis recipimus esse, debemus eis magnam reverentiam. *Eccl. 7. Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ, ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses.* Quia ab ipsis habuimus nutrimentum, debemus eis magnam diligentiam, ut sicut nutrierunt nos in juventute; sic & nos nutriamus eos in senectute. *Eccl. 3. Fili suscipe senectutem patris, &c.* Quia ab eis habemus disciplinam & documentum, debemus eis magnam obedientiam. *Eph. 9. Filii obedite parentibus vestris, in Domino hoc justum est.*

Quintum est: *Non occides*; ad dilectionem enim proximi pertinet, ut dictum est, non tantum benefacere, sed etiam ab offensis cavere; offensa autem potest fieri facto, verbo, vel voluntate. Facto autem, vel in propria persona, vel in conjuncta, vel in rebus. Offensa in propria persona prohibetur cum dicitur: *Non occides*; quod homicidium aliquando fit corde per odium patet:

1. Joan. 3. Qui odit fratrem suum homicida est. Aliquando ore, per malum consilium, vel verbum detractorium: *Psal. 56. Filii hominum dentes eorum arma, & sagittæ, &c.* Aliquando opere, & istud est triplex. Quidam enim occidunt corpus tantum, & ista occisio non est timenda, maxime quando propter justitiam sustinetur. *Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c.* Aliqui occidunt animam tantum, quando scilicet eam ad peccatum trahunt. Unde dicitur de diabolo: *Job 8. Ille erat homicida ab initio*; ex quo scilicet primos parentes ad peccatum traxit. Alii occidunt utrumque, & hoc potest fieri in duobus casibus. Unus quando quis procurat abortivum, quia tunc puer & in corpore, & in anima moritur. Alius quando quis interficit seipsum, vel alium in peccato mortali existentem.

Sextum est: *Non mæchaberis*, ubi prohibetur offensa in persona conjuncta. Est autem adulterium grave peccatum in viro, & muliere, tum quia uterque contemnit Dei præceptum, tum quia uterque committit furtum. Nam sicut dicitur: *1. Cor. 7. Mulier sui corporis potestatem non habet: sed vir, & econverso.* Qui ergo corpus suum alteri tribuit furtum committit, sicut servus furtum committeret, qui alteri Domino se daret: tum quia uterque facit contra Dei sacramentum. Nam sicut dicitur, ubi agitur de matrimonio: *Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Significat enim unionem naturæ divinæ cum humana, quæ inseparabilis est. Qui igitur carnem suam dividit, sacramento incarnationis Dei injuriam facit. Per hoc autem quod dicitur: *Non mæchaberis*, prohibetur omnis carnalis corruptio; præter eam quæ est matrimonii.

Septimum est: *Non furaberis*, ubi prohibetur offensa in rebus. Per furtum intel-

ligitur omne malum ablatum, sive occulte accipiendo, sive violenter rapiendo, sive fraudem in mercationibus committendo, sive mercedem debitam non solvendo. Est enim furtum grave peccatum. Primo respectu Dei, quia bona talium nimium execratur. *Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris.* Secundo respectu proximi, quia hoc est quasi homicidium committere. *Ibidem, Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est.* Tertio respectu sui. De cæteris enim peccatis homo cito pœnitet; sicut de homicidio cessante ira, & de fornicatione cessante concupiscentia. De furto autem, etsi homo aliquando pœniteat, tamen vix satisfacit.

Octavum est: *Non loqueris adversum proximum tuum falsum testimonium*, ubi prohibetur offensa in verbo. Testis autem falsus tres offendit, sicut dicit Isidorus de summo bono dicens: Testis falsidicus tribus personis est obnoxius. Primo Deo, quem perjurando contemnit. Secundo judici, quem mentiendo fallit. Postremo innocenti, quem falso testimonio lædit.

Nonum est: *Non concupisces rem proximi tui.* In isto autem præcepto, & in sequenti prohibetur offensa in voluntate. Cupiditas igitur prohibetur. Primo, quia est radix, & causa omnis mali. *Radix omnium malorum est cupiditas. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes, & laqueos diaboli, & desideria multa & inutilia, & nociva.* Secundo, quia turbat quietem animæ, ideo divitiæ spinis comparantur. August. Divitias invenisti, requiem perdidisti. Cum vigilas de his cogitas, cum dormis, latrones somnias, in die sollicitus, in nocte pavidus, semper mendicus. Tertio, quia facit divitias esse inutiles possessori; nihil enim ex his habet, nisi quia eas custodit, & cernit. *Viro cupido & tenaci, sine ratione est substantia, &c. Quid prodest possessori, nisi quod oculis cernit divitias suas?*

Decimum est: *Non concupisces uxorem proximi tui.* Concupiscentia autem carnalis tres habet gradus. Unus est prout est in corde male consentiente. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Secundus, prout est in ore verba carnalia proferens. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat.* Unde Poetæ olim fingentes carmina amatoria, expellebantur de civitatibus. Tertius, prout est in opere malam concupiscentiam perficiente. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Est igitur sensus: Non concupisces uxorem proximi tui, id est, non concupisces eam in corde, nec eam per verba amatoria sollicitabis ore, nec concupiscentiam tuam complebis opere.

DOMINICA XIX. POST TRI- NITAT.

SERMO I.

*Quomodo per navem pœnitentia, sive
religio intelligitur, ejusdemque
bona exprimuntur.*

Matth. 9.

Mundavit
Christus ele-
menta omnia.

Ascendens Jesus in naviculam trans-
fretavit, & venit in civitatem
suam, & ecce offerebant ei pa-
ralyticum, &c. Deus omnia
elementa creaverat munda, sed
ex usu habitantium facta sunt immunda, sed
Christus ea mundavit. Terra facta est im-
munda, ex effusione sanguinis innocentis,
sed Christus hanc mundavit, quando 33. an-
nis super eam ivit. Aer factus est immun-
dus, ex fumo incensorum immolato idolis;
sed Christus hunc mundavit, quando non sub
recto, sed ad aerem pati voluit, & quando
per aera in cælum ascendit. Ignis factus est
immundus ex idolorum hostiis concrematis;
sed hunc Christus mundavit quando Spiritum
sanctum in specie ignis misit. Aqua facta est
immunda ex nefandis hostiis oblaris; sed
Christus hanc mundavit, quando in Jordane
baptizatus fuit, & quando per mare ambu-
lavit, sicut hodie legitur cum dicitur: *As-
cendens Jesus in naviculam, &c.* Per hanc
navem religio sive pœnitentia intelligitur,
quam nunc Jesus ascendit quando aliquis suæ
salutis avidus pœnitentiam assumit, ideo dicitur:
Ascendens Jesus in naviculam. Hæc
pœnitentia duo bona facit. Unum quia in
civitatem cælestem deducit, ideo sequitur:
Et venit in civitatem suam. Aliud quia in-
firmum ad sanitatem reducit, quod significa-
tur in paralytico curato.

Religio quare
per navem in-
telligatur.

Circa primum quatuor sunt videnda.
Primum quare per navem religio intelligatur.
Secundo, qui sint venti, quibus ista navis
impellitur. Tertio, quid sit faciendum quan-
do tempestas tentationis imminet. Quarto,
quid per mare significatur.

Circa primum notandum, quod religio
per navem intelligitur, propter tria vota:
scilicet paupertatis, castitatis & obedientiæ.
In navi quidem non requiritur cibus vel po-
tus delicatus, sed necessarius; nec lata men-
sa, sed arcta: quia in religione non debent
quæri delicata, sed necessaria, non lata, sed
arcta, & hoc refertur ad votum paupertatis.
Ex quo enim paupertatem vovimus, tantum
necessaria & recta quærere debemus. *Ha-
bentes alimenta & quibus tegamur his con-
tenti simus.* Arcta est via quæ ducit ad

1. Tit. ult.

Marc. 7.

vitam. Secundo in navi sunt omnes guber-
natori obedientes, & licet sit aliquis ibi ma-
gnus, non tamen dedignatur ad ejus pedes
federe, sic & in religione debent omnes esse
obedientes Prælato. Et si est ibi aliquis ma-
gnus genere vel scientia, non debet dedigna-
ri Prælato subjici. *Obedite præpositis vestris* Hebr. 13.
& subjacete eis. Quanto magnus es, humi-
lia te in omnibus. Et istud pertinet ad vo-
tum obedientiæ. Tertio navis si est vacua,
vacillat; si nimis onusta submergitur; si mo-
derate, stabilitur: Sic & si quis carnem suam
in nullo macerat, efficitur lasciva; si nimis
macerat, efficitur infirma; si debito modo,
est animæ utilis & rationi subjecta. Hug. Hug.
Qui carnem suam supra modum affligit, ci-
vem suum occidit; si plus quam expedit ali-
mentis reficit, hostem nutrit: Sic ergo est
nutrienda ut serviat, & sic domanda ut non
superbiat; & illud spectat ad votum casti-
tatis, quæ tunc servatur, quando caro ma-
ceratur.

Circa secundum notandum quod istam na-
vem quatuor venti tentationum impellunt; ^{Religionis}
nam quosdam religiosos exagitat vana gloria, ^{navem 4.}
& iste est ventus qui flat ab oriente; habent ^{impellunt.}
enim vanam gloriam; aut quia sunt orti de
magno genere, aut quia habent lumen ma-
gnæ scientiæ. Quosdam exagitat carnalis
concupiscentia, & iste est ventus qui flat ab
occidente, id est carne quæ quotidie tendit
ad occasum. Quosdam exagitat avaritia, &
iste est ventus qui flat a meridie, scilicet au-
ster terrenæ prosperitatis. Quosdam exagi-
tat acedia, & iste est ventus qui flat a sep-
tentrione, scilicet aquilo frigiditatis, id est
acediæ animæ & corporis. De his quatuor
ventis dicitur: *Videbam in visione noctis,* Dan. 7.
& ecce quatuor venti pugnabant in mari
magno.

Circa tertium notandum, quod imminen-
te tempestate tentationis quatuor facere de-
bet. Primo debet onus projicere, scilicet ^{Tempestate}
onus cupiditatis & peccatorum. ^{imminente}
Deponentes ^{tentationum.}
omne pondus & circumstantes nos peccatum,
&c. Unde dicitur: *Miserunt vasa quæ* Jonæ 1.
erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab
eis. Secundo velum elationis debet depone-
re, & in imo humilitatis debet manere, quia
venti celsa exagitant, & infirma non inquietant.
Unde dicit Chrys. quod rami qui in alto sunt,
sæpe a ventis franguntur, qui autem sunt in
imo, securi consistunt. Tertio anchoram sæ-
pe debet in Deum figere. *Confugimus ad* Hebr. 4.
*tenendam propositam spem, quam sicut an-
choram habemus tutam & firmam.* Quarto
ad

Matth. 8.

ad Deum & ad Sanctos debet refugere, sicut legitur: *Cumque navicula fluctibus operiretur, dixerunt Discipuli Christo: Domine salva nos perimus.*

Mundus per
mare signi-
ficatur.
Hiei. 57.

Ibid. 8.

Eccl. 1.

1. Ioan. 2.

Psal. 93.

Aqua mari-
na tribus mo-
dis dulcoran-
tur, similiter
& tribulatio-
nes in sanctis
viris.

Gregor.

Hier.

Circa quartum sciendum est quod per mare significatur mundus triplici de causa. Primo propter inquietudinem *impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Contingit enim sæpe quod in religione, ubi debent esse aquæ Siloe quæ vadunt cum silentio; ibi invenitur mare, quia ubi debet esse silentium, ibi invenitur tumultus litigantium; ubi debet esse tranquillitas, ibi est animositas, tales non vivunt more hominum, sed ferarum. Feræ enim adinvicem pugnant, aut propter cibum, aut propter domicilium, aut quando ad libidinem concitantur. Sic multi Religiosi litigant aut propter cibum, quia non delicate nutriuntur, aut propter locum, quia scilicet in magnis monasteriis non collocantur, aut propter libidinem dominandi, quia ad magnas abbatias non promoventur. Secundo dicitur mare propter insatiabilitatem; nam sicut dicitur: *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.* Tria sunt flumina infernalicia, quæ hoc mare intrant, de quibus dicitur: *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Sed ista flumina mundum non satiant, quia nec concupiscentia carnis satiatur delitiis, nec concupiscentia oculorum divitiis, nec superbia vitæ honoribus vanis. Tertio mundus dicitur mare propter amaritudinem; habet enim in se multas amaritudines. Nam divitiæ, delitiæ, & honores hominibus mundanis dicuntur dulcia, sed in veritate sunt amara. Sicut enim pisces non sentiunt amaritudinem maris, quia ibi sunt nutriti, sic nec homines mundani sentiunt horum amaritudinem, quia sunt talibus assueti. Dat etiam mundus sanctis viris multas amaritudines, quæ tamen in eis dulcorantur per divinas consolationes. *Secundum multitudinem dolorum meorum, &c.* Tribus namque modis possunt fieri dulces aquæ marinæ, aut radiis solaribus in nubibus elevata, aut per venas in terræ visceribus deputatæ, aut per poros subtiles in cereum vas ingressæ: quia secundum Philosophum; si fiat vas cereum, & in mari ponatur, aquæ quæ per poros ingrediuntur, dulces redduntur. Similiter in sanctis viris tribulationes dulcorantur. Primo ex contemplatione cælestis gloriæ; quando enim cælestem gloriam contemplantur, tunc in nubes quodammodo elevantur, & ex tali contemplatione levigantur pænæ. Gregor. Consideratio præmii minuit vim flagelli. Secundo ex recordatione mortis propriæ. Quandocumque enim quis habet in memoria, quod cito erit sub terra, contemnit omnia mundana, tam prospera quam adversa. Hieron. Facile contemnit omnia qui se semper cogitat moriturum. Tertio ex meditatione passionis

dominicæ. Christus enim est tanquam vas cereum. *Factum est cor meum tanquam Psa. 21. cera liquefscens.* Pori sunt ejus vulnera, in quæ nostræ tribulationes missæ dulces redduntur. Greg. Si Christi passio ad memoriam reducitur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur.

Secundo ponitur bonum quod assequimur ex navi pœnitentiæ, quia in cælestem patriam nos inducit, ideo dicit: *Et venit in civitatem suam.* Literaliter civitas ista fuit Capharnaum. Nam secundum Chrysost. Chrys. Christus habuit tres civitates. Una est in qua fuit natus, scilicet Bethleem. Secunda in qua fuit nutritus, scilicet Nazareth. Tertia in qua fuit conversatus, scilicet Capharnaum. Spiritualiter autem civitas ista nostra est civitas cælestis, quæ nostra erit jure civilitatis, perpetuæ habitationis & filiarionis. Deus enim facit nos ibi suos concives & perpetuos habitatores, & filios sive hæredes, & de his bonis faciet instrumentum. *Scribam super eum nomen Dei mei,* id est, secundum Glossam, hoc nomen quod est æternum. *Et nomen civitatis novæ Jerusalem,* id est, secundum Glossam, hoc nomen quod est civis, & nomen meum novum, quod est filius. Dicitur autem infra ibid. 14. *Habebant nomen ejus & nomen patris ejus scriptum in frontibus suis.* Sancti igitur in frontibus suis hæc tria nomina scripta habebunt, scilicet civis, æternus, & filius. Dato enim per impossibile quod Deus alicui Sancto diceret, egredere de civitate mea; quia peregrinus es. Responderet: Ecce Domine me in ea scripsisti, quia civis sum. Si iterum diceret: Si civis es, mane in civitate mea per annos mille, & postea egredere. Responderet: Ecce Domine, quia scripsisti, quod æternus sum. Si iterum diceret: Mane ergo in civitate tanquam civis & æternus, ad curiam tamen & secreta mea non venias: Responderet: Ecce Domine, quia scripsisti, quod filius vester sum.

Apoc. 3.

Nomina in
Sanctorum
frontibus
scripta.

Tertio ponitur aliud bonum, quod a navi pœnitentiæ assequimur, quia ab omni infirmitate liberamur, quod notatur in curatione Paralytici. Est autem paralyticus morbus, qui membra reddit mollia, & dissoluta, & dissipata; & ideo Paralyticus significat voluptuosos, & delitiis assuetos. De quibus dicitur: *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Differentia est inter ista tria quæ ponit Salom. Salom. molle, dissolutum, & dissipatum. Nam molle est quod cedit omni duro, dissolutum est quod nullo vinculo est colligatum: dissipatum est quod totaliter est confractum, sicut patet in vase confracto. Tales igitur sunt molles, qui omni duro, & tentationi cedunt. *Facta autem tribulatione, & persecutione propter verbum continuo scandalizantur.* Tales igitur non sunt aliquo vinculo timoris, vel

Prov. 28.

Inter molle,
dissolutum,
& dissipatum
differentia.

Matth. 13.

Num. 19. vel amoris ligati, ideo sunt immundi. *Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam, immundum erit.* Tales etiam sunt confracti, quia nullum bonum propositum retinere possunt. *Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebat.* Sanatur autem ille Paralyticus, quando ille qui erat mollis ad cedendum, efficitur durus ad resistendum. *Factum est cor meum tanquam cera liquefscens,* ecce quam mollis ad cedendum. *Arui tanquam testa virtus mea;* ecce quam durus postea ad resistendum, quando ille qui non erat colligatus, postmodum fortiter cum Deo ligatur vinculo amoris. *Super omnia hæc charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis, & vinculum timoris,* quia sicut dicitur: *Nisi in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Quando ille qui erat tanquam vas confractum, postmodum efficitur vas solidum & pretiosum. *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.*

SERMO II.

In quo 1. offerentium magna fidei constantia, 2. infirmi magna miseria, 3. scribarum temeraria cogitatio, 4. Christi misericordia, sapientia, magna-
que potentia, 5. turbarum divina laudatio aperitur.

Miraculorum Christi effectus diversi.
Joan. 9.

Afferebant ei paralyticum jacentem in lecto, & videns Jesus fidem illorum, &c. Miracula quæ fecit Christus aliquibus fuerunt occasio infirmitatis spiritualis, sicut Phariseis qui dicebant: *Non est hic homo a Deo qui sabbatum non custodit;* & sicut scribis illis, qui dixerunt, *hic blasphematur.* Aliquibus fuerunt causa sanitatis, & hoc tripliciter; Vel sanitatis corporalis tantum, sicut cæco nato & mundo in principio. Ille autem dixit, *quia Propheta est.* Gloss. Adhuc immundus est in corde, quia nondum Dei filium confitetur. Aliquibus sanitatis spiritualis tantum, sicut illis qui ad hæc miracula convertebantur, sicut istis turbis de quibus dicitur: *Videntes eum turbæ timuerunt,* &c. Aliquibus sanitatis corporalis & spiritualis, sicut isti paralytico, quem Dominus in corpore & mente sanavit. Circa istud autem miraculum ponuntur quinque differentię personarum.

Primo personæ offerentium in quibus fuit magna fidei constantia, unde dicitur: *Offerebant ei paralyticum, & videns Jesus fidem illorum, &c.* Ex quo patet, quod merito fidei illorum Christus hunc sanavit. Gloss. Quantum valet apud Deum fides propria, apud illum sic valuit fides aliena, ut *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

intus & extra sanaret hominem. Per orationes enim Sanctorum Deus sæpe dat primam gratiam peccatori, dummodo quatuor in se habeat quæ ponit Dionys. in septem libris Ecclesiasticæ hierarchiæ, dicens: Dico autem quod utiles sunt orationes Sanctorum secundum hunc modum: Si aliquis sancta desiderans dona, & ad participationem ipsorum habitum sanctum habens, sicut propriæ cognitor pravitis veniens ad aliquem sanctorum virorum, rogat ipsum fieri susceptorem & cohortatorem; consequitur omnia quæ petit divinissima dona. Primum igitur est desiderium rei habendæ, ideo dicit: Si aliquis sancta desiderans dona. Deus enim non dat dona sua negligentem, sed desiderantem. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus.* *Præoccupat qui se concupiscunt, &c.* Secundum est immunitas culpæ, & ideo dicit, Sanctum habitum habens, id est, mundum affectum gerens; si enim in actu vel proposito peccandi esset, sancti viri pro eo obtinere non possent. *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Peccatum enim ponit obstaculum ne orationes ad Deum possint ascendere: *Opposui tibi nubem ne transeat oratio.* Facit elongationem ne Deus possit audire. *Neque est aggravata auris ejus, ut non exaudiat, sed iniquitates vestre dividerunt inter vos & Deum vestrum.* Ponit velamen ne possit eas videre; unde sequitur, *& peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis ne exaudiret.* Tertium est recognitio pravitis propriæ, unde dicitur, Sicut propriæ cognitor pravitis. Legitur, quod cum Elias pallio Eliæ aquas Jordanis percussisset, non sunt divisæ; quia de suo merito confidere videtur. Sed postquam magistri meritum imploravit dicens: Ubi est Deus Eliæ? statim divisæ sunt aquæ. Quartum est postulatio rei dignæ, ideo subdit: Consequitur omnia quæ petit, etsi petit divinissima dona; fuerunt enim qui petierunt terrena & repulsi sunt. *Petitis & non accipitis eo quod male petatis.* Alii petierunt carnalia & puniti sunt: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Et ponitur ibi punitio ipsorum. Alii petierunt sublimia & reprehensi sunt, sicut filii Zebedæi.

Oratio ut exaudiat. 4. habere debet.

Psal. 9. Sap. 6.

Thren. 3.

Isai. 59.

Nota.

4. Reg. 2.

Jac. 4.

Num. 11.

Matth. 24.

Secundo ponitur persona infirmi, in quo fuit magna miseria, quia erat Paralyticus. Causatur paralytis quandoque ex frigiditate constringente, quandoque ex humore oppilante, quandoque ex vulnere nervos incidente. Ex his enim impeditur transitus spirituum ad instrumenta sensuum, & fit privatio sensus, & motus. Anima ergo avari paralytim incurrit, ex nimia frigiditate; est enim sic congelata, quod nullam sentit fraternam charitatem. *Abundabit iniquitas & refrigeret charitas multorum.* Anima luxuriosi paralytim incurrit ex nimia humiditate, quæ generatur ex nimietate cibi, & potus. De cibo

Paralytis spiritualis sicut & corporalis cause tres.

Matth. 24.

Ezech. 16. cibo dicitur: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ fororis tuæ, saturitas panis; & abundantia, &c.* De potu dicitur: *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.* Anima superbi paraly-
 Eph. 5. sim incurrit ex incisione, & separatione. Superbia enim separat animam a Deo, & ideo Spiritus sanctus ad cor ejus transire non potest. *Initium superbiæ hominis apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus.*

Tertio ponuntur personæ Scribarum, in quibus fuit cogitatio temeraria, dicentes intra se, *hic blasphemat.* Tribus autem modis blasphemia in Deum committitur. Primo quando Deo negatur quod sibi convenit. Secundo quando sibi attribuitur quod ei non convenit. Tertio quando id quod Dei est, aliquis sibi attribuit. Et quia scribæ Christum Deum esse non credebant, ideo ipsum blasphemare dicebant, quod remissionem peccati, quod est solius Dei, sibi attribuebat. Contra istam tertiam speciem faciunt superbi, qui sibi attribuunt gloriam, quæ est propria Dei. *Gloriam meam alteri non dabo.* Faciunt iracundi qui sibi attribuunt vindictam, quæ est propria Dei. *Mibi vindicta & ego retribuam.* Faciunt quidam temerarii, qui volunt de aliorum cordibus judicare, cum hoc sit proprium Dei: *Nolite ante tempus judicare, &c.*

Quarto ponitur persona Christi, in quo apparuit magna misericordia, sapientia & potentia. Misericordia in hoc quod dixit: *Remittuntur tibi peccata.* Nam sicut dicitur infra: *Potestatem habet filius hominis, in terra dimittendi peccata.* Et bene dixit in terra, non super nec infra terram; remissio enim ista non habet locum super terram, id est, in cælo, quia ibi nulla sunt peccata; nec habet locum infra terram, id est, in inferno, quia ibi sunt peccata perpetua. Habet locum in terra, id est, in mundo, quia ibi sunt peccata remissibilia. Secundo apparuit ejus sapientia in hoc, quod eorum cogitationes vidit, & in hoc quod tam sapienter eos confutavit dicens, *Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, &c.* Ista autem comparatio potest fieri respectu operantis, & sic ambo sunt sibi æque facilia: vel respectu operis, & sic amittere peccata est difficilius, quia secundum August. majus est Deo impium facere, quam cælum & terram creare, quia Deus habet ibi resistantiam, scilicet voluntatem pravam; in creatione autem nihil resistens habuit. Vel potest fieri respectu nostræ cognitionis, & sic facilius est peccata dimittere, quam hominem sanare; quia illud non videmus, istud autem videntes admiramur. Chrysost. Quanto anima corpore potior est, tanto curatio animæ plus est quam corporis; sed quia illud occultum est, addit

quod manifestum est. Vel potest intelligi respectu locutionis, ac si dicat, æque facile est dicere: *Remittuntur tibi peccata*, vel dicere: *Surge & ambula.* Si ergo videritis quod ad meum dicere: *Surge & ambula*, sequitur curatio corporis, credaris quod ad meum dicere: *Remittuntur tibi peccata*, sequitur curatio mentis. Quod autem subditur, *Ut sciatis, &c.* tripliciter potest exponi. Primo ut jungatur immediate ad illud quod sequitur: *Tolle lectum tuum*, sub hoc sensu: *Ut sciatis, quoniam filius hominis, &c.* Quod autem interponitur, *Tunc ait Paralytico*, sit verbum Evangelistæ, tunc postquam, scilicet, quæsierat ab eis, *quid est facilius dicere, &c.* Secundo ut fiat suppletio in hunc modum, *ut autem sciatis, quoniam filius hominis, &c.* Disto faciam ut surgat, postea subdit Evangelista, *Tunc ait Paralytico, &c.* Tertio ut sit verbum Evangelistæ ad nos, ut autem vos posteri sciatis, *quoniam filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Paralytico, &c.* Tertio apparuit ejus potentia in hoc, quod dicit: *Surge, tolle grabatum tuum.* Tria incommoda iste patiebatur; non enim stare poterat, totis viribus resolutus erat, & incedere non valebat. Sed verbum Christi tantæ fuit potentiæ, quod sibi dedit robur ad standum, ideo dixit, *Surge*; fortitudinem ad grave onus portandum, ideo dixit, *tolle grabatum tuum*, facultatem ad ambulandum, ideo dixit, *& vade in domum tuam.* Moraliter lectus peccatoris est ipsum peccatum, in quo male delectando quiescit. Tunc ergo surgit quando peccatum deserit: *Surgite postquam sederitis, &c.* Tunc lectum portat, quando peccatum quod sibi erat quieti & delectationi, incipit esse dolori & oneri. *Lababo per singulas noctes lectum meum, &c.* Tunc ergo in domum suam vadit, quando in cælum meditatione pergit, vel quando conscientiam suam discutit, vel quando utilitatem sui corporis, quod domus est animæ, conspicit.

Quinto ponuntur turbæ, in quibus fuit laudatio divina; unde dicitur, *Videntes autem turbæ timuerunt.* Christus tribus de causis miracula faciebat. Primo, propter illorum circa quos hæc faciebat utilitatem, quia eos in corpore & anima curabat. Secundo, propter aliorum conversionem, quia multi videntes Christi miracula convertebantur. Tertio, propter Dei gloriam, & honorem. *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo.* Ista triplex causa ponitur, nam iste paralyticus in corpore & in anima fuit curatus. Turbæ fidem Christi receperunt, & Deum glorificaverunt.

Magna Christi potentia.

Psal. 126.

Ibid. 6.

Miracula faciebat Christus tribus de causis.

Joan. 9.

SERMO III.

1. *Gravitatem morbi*, 2. *benignitatem medici*, 3. *remedii efficaciam exprimens.*

Beda.
Infirmities
quinque de
causis contin-
gunt.

Jere. 17.

Dixit *JESUS paralytico*: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Sicut dicit Beda, & habetur in Gloss. quinque modis infirmitates contingunt; vel ut iustis merita per patientiam augentur, ut Job; vel ad custodiam virtutum ne superbia tententur, ut Paulo; vel ad corrigendum peccata, sicut Mariæ lepra, & sicut huic paralytico; vel ad gloriam Dei, ut cæco nato & Lazaro; vel ad initium pœnæ, ut Herodi, quatenus hic videatur quod in inferno sequatur; unde dicitur: *Duplici contritione contere eos.* Hæc igitur infirmitas ideo paralytico accidit ut sua purgarentur peccata. Unde Christus sciens peccatum fuisse causam infirmitatis suæ. Primo causam fanat, cum dicit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* In verbis prædictis igitur tria tanguntur, scilicet gravitas morbi, benignitas medici, efficacia remedii.

Psal. 13.
Gen. 4.

Cant. 1.

Eccl. 43.

1. Macc. 6.

Bernard.

Gregor.

Primum notatur, cum dicitur, *Dixit JESUS paralytico.* Est enim paralytis gravis morbus, quem tria mala concomitantur, scilicet tremor, immobilitas, & insensibilitas. Signat autem paralyticus peccatorem, vel quoslibet delictis assuetos, in quibus est tremor. Timent enim aliqui opus pœnitentiæ assumere: *Illi trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Legitur quod Deus posuit signum in Cain, & dicitur in historia scholastica, quod illud signum fuit tremor capitis: per quod ostendebatur, quod Deus ipsum abjecerat. Videtur quod ille a Deo sit reprobatus, qui in bene operando timet, vel tremit. Legitur de natura animalium, quod cervus habet cor timidum, sed comedit herbas medicinales, virtute quarum cor confortatur & medicinale efficitur, & ossium cartilago in ejus corde generatur. Istæ herbæ medicinales sunt memoria Dominicæ Pass. quæ fuerunt amaræ: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Sed nobis sunt medicinales: *Medicina omnium in manifestatione nebulae.* Caro enim Christi fuit nebula, quia nullo unquam peccati pondere prægravata: ab hac emanavit medicina sanguinis, & hoc in festinatione suæ juventutis. Meditatio igitur istarum passionum Christi confortat cor ad aggradiendum ardua. *Elephantis ostenderunt sanguinem urvæ & mori, ad acuendum eos ad prælium.* Cor medicinale faciunt, ad sanandum vulnera. Bernard. Mirabilis passio tua Domine JESU propitiata est omnibus iniquitatibus nostris, & nulli unquam infirmitati invenitur inefficax. Os enim robur generat in corde ad sufferendum adversa. Gregor. Si passio Christi ad memoriam reducit, ni-

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

hil est quod non æquo animo toleretur. Secundum malum est immobilitas, quia caret motu. Si enim paralyticus ambulare voluerit, aut penitus subsistit, aut retrocedet, aut unum passum ad dextram, & alium ad sinistram faciet. Tales sunt hodie multi paralytici; de quibus dicit August. de cantico no- August. vo. Tria sunt genera hominum quos Deus *Hominum genera tria odit Deus.* odit, scilicet remanentes, retro abeuntes & aberrantes. Qui non proficit remansit; qui a bono proposito declinavit, retro abiit; qui fidem deseruit, a via veritatis erravit. Et subdit Augustinus: Remanentes ergo excitandi sunt, retrocedentes revocandi, errantes in via reducendi. Primi ergo sunt qui subsistunt, scilicet tepidi & negligentes. Bern. In Bernard. via Dei non progredi regredi est. Ambros. Amb. Aquæ stativæ putrescunt. Aquæ stativæ sunt negligentes, qui ignavia & torpore marcescunt. *Usquequo marcetis ignavia: Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Ille in vacuum gratiam recipit, qui in ea non proficit. Secundi sunt qui retro ad peccata redeunt; isti sunt similes uxori Loth, quæ quia retro aspexit, in statuam salis conversa fuit in via. In quantum versa est in statuam, amisit sensum & motum; quia tales omnia merita perdiderunt, quæ acquisierant vel sensu fidei rectæ, vel motu operationis bonæ. In quantum versa est in statuam salis, est aliis in condimentum ne ipsi retro respiciant. In quantum remansit in via datur intelligi, quod ipsi aliis viam demonstrare possunt, sed ad patriam venire non possunt. Terti sunt qui errant, scilicet declinando ad dexteram spei per præsumptionem, modo ad sinistram timoris per pusillanimitatem, tertio ad dexteram prosperitatis per intemperantiam, modo ad sinistram adversitatis per impatientiam. Legitur quod vaccæ quæ portabant arcam Domini, ibant mugientes, non declinantes ad dexteram, neque ad sinistram, donec venirent Bethsames. Illi enim qui jugum Dei deferunt, debent de peccatis gemit, & non debent amore alicujus prosperitatis, vel timore alicujus adversi, a via Dei declinare, donec veniant Bethsames, id est, ad domum Dei, quia Bethsames interpretatur domus solis. Tertium malum est insensibilitas, quia carent sensu. Tales enim quatuor *Spiritualiter insensibiles quatuor mala non sentiunt.* mala non sentiunt. Primo diabolicas tentationes; & hanc insensibilitatem fecit consensus, quia dicit Hier. Non sentit qui consentit, sed sentit qui dissentit. De talibus dicitur: *Verberaverunt me & non dolui: tra-* Prov. 23 *xerunt me & non sensi;* ideo autem tentationi consentiunt, & non dissentiunt, quia attendunt ad id quod delectat, non ad id quod cruciat. Dicit Beda, quod serpens qui Evam *Beda:* seduxit, faciem habebat virginem, sed caudam serpentinem, quia diabolus in principio blanditur, sed postmodum veneno interficit. Ideo similis est scorpioni, qui blanditur in facie, sed pungit in cauda. Secundo non sentiunt divinas suavitates, & hanc insensibi-

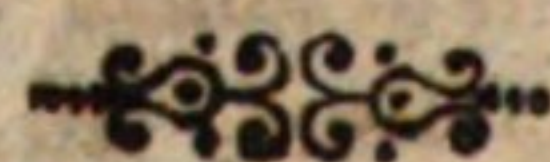
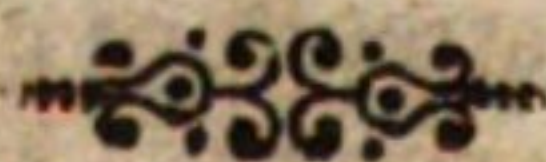
litem facit amor mundanus, qui non permittit sentire suavitatem amoris Dei. Debemus ergo cor ad mundum claudere, & ad cælum aperire, si volumus divinas inspirationes fuscipere, & earum suavitatem sentire. Hinc est quod cor hominis est latum superius, & strictum inferius, quia debemus esse stricti ad amandum terrena, & debemus esse elati ad amandum cælestia. Dicit Aristot. in lib. de animalib. quod aves claudunt oculos cum palpebra inferiori, animalia gressibilia cum palpebra superiori; quia viri spirituales habent oculos clausos ad terrena, animales vero ad cælestia. Tertio non sentiunt suos defectus & imperfectiones, & hanc insensibilitatem facit superbia. Humilitas vero sentit & recognoscit: *Si non humiliter sentiebam.* Et quia sentit, ideo Deus ipsos defectus perficit: *Infirmata est, tu vero perfecisti eam.* August. Si non infirmaretur, non perficeretur. Idem: Multos impedit ab infirmitate, præsumptio firmitatis, tales superbi sunt similes vespertilionibus, qui amiserunt visum propter volatum, humor enim crystallinus, qui exigitur ad videndum, transit in substantiam alarum. Eodem modo superbi, qui in altum volant, defectus suos non considerant. Quarto non sentiunt proximorum miseras & afflictiones, & istam insensibilitatem facit avaritia, quia avarus nullum habet sensum compassionis; unde dicitur de avaro: *In vita sua projecit intima sua.* Projecit quidem exteriora, id est, omnem propinquum & amicum. Projecit intima, id est, patrem & matrem, animam suam & Deum. Augustin. de verbis Domini: Inexplebilis est avaritia divitum, nec Deum timet, nec hominem veretur, nec principi defert honorem, nec patri parcat, nec matrem agnoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem servat.

Ad confidentiam de Dei misericordia multa nos inducunt.

Secundo ponitur benignitas medici cum dicit: *Confide fili.* Debemus ergo considerare, quia Deus peccata nostra nobis remittet; & ad istam confidentiam nos inducunt exempla præcedentium, quia tam graviter ceciderunt, & tamen misericorditer revocati fuerunt. De quibus sic dicit Gregor. homil. 25. Immensam misericordiam conditoris nostri fratres debemus aspicere, qui nobis velut in signo ad exemplum pœnitentiæ, posuit eos quos per pœnitentiam vivere post lapsum facit; perpendo etenim Petrum, considero latronem, aspicio Zachæum, intueor Mariam Magdalenam, & nihil in eis video, nisi ante oculos nostros posita spei, & pœnitentiæ ex-

empla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis, Petrum, qui amare flevit, qui timide negavit, aspiciat. Alius contra proximum in malitia crudelitatis exarsit, aspiciat latronem, qui in ipso mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo pervenit. Alius avaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit, aspiciat Zachæum, qui siquid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne succensus, carnis munditiam perdidit, aspiciat Mariam Magdalenam, quæ in se amorem carnis igne divini amoris excoxit.

Tertio ponitur efficacia remedii cum dicit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Sed quoniam hoc est proprium Dei, ideo Scribæ eum blasphemare dicebant, ex eo quod peccata se remittere asseribat, quia ipsum esse Deum non credebant: Solius enim Dei est remittere peccata. *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me,* & tamen dicitur: *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Deus enim & Sacerdos remittunt peccata, sed differenter. In peccato enim tria sunt, scilicet Dei offensa, deformis macula, & obligatio ad pœnam æternam. *Quomodo obte-* Thren. 2. *xit caligine,* ecce deformis macula: *In furore suo Dominus filiam Sion,* ecce Dei offensa: *Projecit de cælo inclutam Jerusalem,* ecce obligatio ad pœnam æternam. Ista tria solus Deus remittit; quod significatur in filio prodigo, de quo ista tria dicuntur, scilicet quod pater osculatus est eum, per quod significatur remissio offensæ: quod induit eum stolam primam, per quod significatur munditia animæ; & quod ipse mortuus fuerat & revixit, per quod significatur dimissio pœnæ æternæ. Sacerdos autem quantum ad alia tria dicitur *Sacerdos quomodo peccata remittit.* remittere peccata. Primum est, quod peccatorem absolutum a Deo esse denuntiat. Aliter enim pro absoluto non recipietur. Secundum est, quia a pœna purgatoria eum deobligat, & pœna pœnitentiali eum ligat. Tertium est, quia virtute clavium de ipsa pœna partem relaxat, juxta illud: *Nam & ego* 2. Cor. 2. *quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi.* Ista tria notantur in resurrectione Lazari, ubi Dominus discipulis tria commisit, scilicet ut lapidem tollerent, ut ipsum solverent, & liberum abire permitterent. Tunc Sacerdos lapidem tollit, quando ignem gravem purgatorii in levem pœnam pœnitentiæ convertit. Tunc ipsum solvit, quando aliquam pœnam sibi dimittit. Tunc libere abire permittit, quando ipsum pro absoluto liberum recipiendum esse diffinit.

DOMINICA XX. POST TRI- NITAT.

SERMO I.

Quid 1. per regnum celorum, 2. quis iste rex, 3. quæ istæ nuptiæ, 4. qui invitati, 5. quæ vestis nuptialis, 6. quæ pedum & manuum ligatio, & 7. quæ istæ tenebræ exteriores, declarans.

Matth. 22.

Simile est regnum celorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, &c. Quia sumus sensibilibus affueri, ideo Dominus sæpe per sensibilia nos manu ducit ad intellectualia, & per intellectualia ad divina; sicut patet in sanctis Magis, quos per sensibilem stellam manu duxit ad intelligibilem prophetiam, & per intellectualem prophetiam ad Christi visionem immediatam. Sic etiam hic per nuptias corporales Christus nos manu duxit ad intelligendum spirituales, & per spirituales ad intelligendum cælestes; in ista ergo parabola plura sunt videnda. Primo quid significatur per regnum celorum. Secundo quis sit iste homo rex. Tertio quæ sint istæ nuptiæ. Quarto qui sint invitati. Quinto quæ sit ista vestis nuptialis. Sexto quæ sit ista ligatio pedum & manuum. Septimo quæ sint istæ tenebræ exteriores.

Luc. 14.

Ecclesia quare celum dicatur.

Matth. 5.

Dan. 12.

Circa primum notandum, quod secundum Gloss. per regnum celorum præsens Ecclesia, sive congregatio justorum intelligitur. Non enim potest intelligi de Ecclesia triumphante: tum quia prandium vocatur, & post prandium adhuc restat aliud convivium: tum quia unus ejicitur, cum inde nullus ejiciatur; & ideo convivium de æterno intelligitur, & quia cæna vocatur, & quia nullus inde ejectus fuisse perhibetur. Dicitur autem Ecclesia cælum, quia in cælo est quoddam corpus cæleste, quod illuminat & non illuminatur, sicut sol. Isti sunt prælati majores, qui non debent indigere aliena illuminatione, sed ipsi verbo, & exemplo debent alios illuminare; de quibus dicitur: *Vos estis lux mundi.* Aliud est quod illuminatur & illuminat, sicut luna & stellæ; isti sunt prælati minores, qui debent a superiori lumen accipere, & inferioribus infundere. Tertio est quod illuminatur & non illuminat, sicut firmamentum; isti sunt boni subditi, qui debent a prælati illuminari, sed illuminare alios illi non tenentur. *Qui docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti,* hoc refertur ad subditos illuminatos: & *qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates,*

hoc refertur ad prælatos minores illuminatos, & illuminantes.

Circa secundum notandum, quod iste homo rex est Deus pater, qui dicitur rex, quia regit in cælo per gloriam, in mundo per gratiam, in inferno per justitiam. Dicitur autem homo propter conformitatem, quæ est inter Deum & hominem. Ex qua conformitate accidit, quod homo aliquando accepit personam Dei: *Ego dixi Dii estis*, & Deus personam hominis; sicut patet hic: eodem modo tanta conformitas est inter Christum caput & membra, quod aliquando caput accipit personam membrorum, *Saule, Saule, quid me persequeris*, &c. Aliquando membrum personam capitis: *Nolite tangere Christos meos.* Pari modo tanta conformitas est inter diabolum, qui est caput malorum, & ejus membra, quod aliquando caput accipit personam membrorum. *Inimicus homo hoc fecit.* Aliquando membrum personam sui capitis. *Unus ex vobis diabolus est.*

Notandum.

Psal. 31.

Act. 9.

Psal. 104.

Matth. 13.

Joan. 6.

Circa tertium notandum, quod sicut dicit Gregorius; Deus pater filio suo nuptias fecit, quando ipsum naturæ humanæ conjunxit. Et subdit: Nuptialis thesaurus est uterus virginis. *Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Et quoniam thalami regales sunt depicti, ideo iste thalamus fuit depictus colore nigro humilitatis, albo virgineæ puritatis, rubeo charitatis. Pulchra commixtio, scilicet nigri, albi, & rubei, quia pulchra conjunctio humilitatis, puritatis, & charitatis. *Nigra sum*, ecce color niger humilitatis, *sed jomosa*, ecce color albus puritatis: *sicut pelles Salomonis*, quæ erant rubricatæ, ecce color rubeus charitatis.

Gregor.

Ps. 13.

Circa quarrum notandum, quod isti invitati sunt omnes fideles. Sed illorum quidam sunt boni, qui habent fidem, & opera: quidam mali qui habent fidem sine operibus. Unde dicitur infra: *Congregaverunt omnes quos invenerunt bonos, & malos.* Modo enim boni sunt mixti cum malis, quia sicut dicit Glossa: Ecclesia est in medio inter cælum ubi sunt tantum boni, & infernum ubi sunt tantum mali. Gregorius: Mali miscentur bonis, quia nequaquam perducitur ferrum animæ ad subtilitatem acuminis, si hoc non abraserit alienæ lima pravitatis. Idem: Bonus non fuit, qui malos tolerare recusavit. Invitati ergo sunt omnes fideles, sed horum quidam veniunt, qui scilicet habent fidem, charitatem, & opera. Alii non veniunt, qui scilicet habent fidem tantum sine operibus

Gregor.

cha.

charitatis. Sunt autem quinque causæ quare non veniunt. Quidam propter eorum voluntatem perversam, quod notatur cum dicitur, *Et nolebant venire*. Nullum enim aliud impedimentum habent, quam quod nolunt. Tales nihil videntur de sua salute curare. *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem*. Alii non veniunt propter suam negligentiam; ideo subditur: *Illi autem neglexerunt*. Multi enim sunt sic pigri, quod cum anima habeat duos pedes, scilicet salubre propositum, & opus bonum; aliquando pedem boni propositi ponunt in via iustitiæ, reliquum autem ad multos annos differunt ponere, sed sicut dicitur: *Qui timet Deum, nihil negligit*. Tertio non veniunt propter eorum superbiam, & vanam gloriam, ideo subditur: *Et abierunt alii in villam suam*. Per villam enim terrena dominatio intelligitur. Superbus enim non solum non venit, sed etiam Deo contradicit: *Ipsi fuerunt rebelles lumini*. Quarto non veniunt propter eorum avaritiam, & hoc est quod subditur. *Alius ad negotiationem suam*. Avarus enim non potest servire Deo & mundo: *Non potestis servire Deo & Mammonæ*. Quinto non veniunt propter eorum apertam malitiam: & hoc est quod subditur: *Reliqui vero tenuerunt servos ejus & contumeliis affectos occiderunt*. Tales sunt multi perversi, qui illos qui se admonent & corrigunt, odiunt & persequuntur. *Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfecte abominati sunt*.

Charitas
quare vestis
appelletur.
Prov. 10.
Job. 37.

1. Cor. 13.

Eph. 2.

Jere. 31.

Apoc. 12.

Circa quintum notandum, quod charitas dicitur vestis: tum quia operit delicta. *Universa delicta operit charitas*. Tum quia calefacit desideria: *Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro?* Tum quia ornat opera nostra; sine charitate enim opera nostra Deo non placent. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Dicitur autem vestis nuptialis, quia matrimonia fiunt, propter amicitiam reformandam, vel confirmandam, vel augendam. In matrimonio ergo filii Dei quod fecit cum natura humana, amicitia inter nos & Deum est reformata. *Ipse enim est pax nostra, &c.* Est perpetuo confirmata: *In charitate perpetua dilexi te*. Est augmentata, quia filius Dei, qui erat Dominus noster, factus est frater & amicus noster. Bernardus: Hoc loco, inquit, non prædicatur magnus Dominus, & laudabilis nimis, sed parvus utique, quia natus est nobis. Ex hoc enim natura nostra in tantum est exaltata, quod etiam ab Angelis in multa reverentia est habita. Unde Angelus non sustinuit se a Joanne adorari, cum tamen ante incarnationem sustineret.

1. Cor. 13.

Circa sextum notandum, quod in cælo sunt omnes soluti. Habent enim solutum intellectum, quia Deum vident sine ænigmate. *Videmus enim nunc per speculum in ænigma-*

te, tunc autem facie ad faciem. Habent solutum cogitarum, quia omnes cogitationes convertunt in Deum sine retardatione. *Cogitatio illorum apud Altissimum*. Habent solutum affectum, quia totus transit in Deum cum Deificatione. Unde Deus dicitur ignis: *Deus noster ignis consumens est*. Sancti dicuntur carbones succensi, dicuntur lapides igniti. *In medio lapidum ignitorum ambulasti*. Dicuntur ardores sempiterni. *Quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis*: In inferno autem omnes sunt ligati; habent enim ligatam potentiam operativam, quia nullum bonum opus possunt facere, ideo dicitur: *Ligatis manibus*. Per manus ejus potentia operativa intelligitur. Habent ligatam potentiam affectivam, quia Deum diligere non possunt, ideo dicitur: *Ligatis pedibus*. Nam secundum Augustinum, pedes animæ sunt affectus. Habent ligatam potentiam intellectivam, quia Dominum non possunt cognoscere, cum sint in terra obscuritatis & oblivionis, ideo dicitur: *Mittite eum in tenebras*. Habent ligatam potentiam operativam, quia nunquam ad penitentiam reparari possunt, ideo dicitur: *Exteriores*. Peccator enim in hac vita est in tenebris interioribus, quia adhuc est in spe veniæ. In inferno autem erit in tenebris exterioribus, quia erit extra ambitum divinæ misericordiæ. In mundo autem sunt quidam ex toto ligati, sicut in peccato mortali existentes, qui ligati sunt vinculo culpæ, & addicti sunt pænæ æternæ. In cujus significatione dicitur: *Ligaverunt Samson duobus novis funibus*. Alii sunt ex toto soluti, sicut viri perfecti, qui sicut dicitur, *Ædificant aurum, & argentum, & lapides pretiosos*. Tales enim nullum habent vinculum culpæ, & nulli sunt obnoxii pænæ. Alii sunt ex parte soluti, & ex parte ligati, sicut penitentes, qui soluti quidem sunt a vinculo culpæ. *Sicut a sereno glacies, ita solvantur peccata tua*. Sed tamen ligati sunt funibus pænæ satisfactoriæ. In cujus significationem dicitur: *Extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu*. De ista ligatione, & solutione dicitur: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, &c.*

Sap. 5.

Heb. 12.

Ezech. 28.

Isai. 33.

August.

Jud. 15.

1. Cor. 3.

Eccl. 3.

Jere. 38.

Matth. 16.

Circa septimum notandum, quod tenebræ infernales dicuntur exteriores, quia sunt extra omnem diem. Triplex est ordo dierum & noctium; Unus quo dies præcedebant, & noctes sequebantur. Et iste ordo post peccatum primi hominis currere incepit, ad innuendum quod de die gratiæ cecidit in noctem culpæ. Et duravit iste ordo usque ad passionem Christi; Tunc autem (secundum Bedam) mutatus est ordo, quia noctes præcedunt, & dies sequuntur, ad innuendum quod homo per Christi passionem, de nocte culpæ rediit ad diem gratiæ, & iste ordo durabit usque ad diem judicii. Tunc autem mutabitur tertius ordo, quia tunc omnes dies erunt per se, & noctes per se. Deus enim

Triplex ordo
dierum, &
noctium.

tunc

tunc separabit noctes a diebus, & omnes noctes projiciet in infernum, & omnes dies mittet ad cælum. Noctes ergo nunc dicuntur tenebræ interiores, quia sunt conjunctæ cum diebus. Tunc autem erunt exteriores, quia tunc erunt separatæ ab omnibus diebus.

SERMO II.

De duabus nuptiis, 1. carnali, quæ fit in præsentī vita, & 2. æternali quæ fit inter Deum & curiam cælestem, fiendis.

Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. In præsentī vita celebrantur nuptiæ carnales, quæ fiunt inter virum & uxorem. In futura celebrantur nuptiæ æternales, quæ fiunt inter Deum & curiam cælestem.

Prima Nuptia.
Gen. 1.
Gen. 2.

Primæ autem nuptiæ, scilicet carnales, institutæ fuerunt a Deo, cum dicit: *Crescite & multiplicamini.* Et ab Adam cum ait: *Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea, hæc vocatur virago, quoniam de viro sumpta est quamobrem relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.*

Vir quomodo diligere debeat uxorem.

In quibus verbis ostendit Adam qualiter vir debeat se habere ad uxorem, & qualiter uxor ad virum, & qualiter ambo pariter. Vir autem debet uxori sinceram dilectionem, ideo dicitur: *Hoc nunc os ex ossibus meis, &c.* Debet enim eam diligere sicut suos, & carnem suam, id est, seipsum diligit. *Qui suam uxorem diligit se ipsum diligit.* Se autem debet diligere quia est bonus, vel ut sit bonus. Tunc enim uxorem suam sicut seipsum diligit, quando eam diligit quia est bona, vel ut sit bona. Ex quo patet quod homo plus debet diligere bonitatem in uxore, quam pulchritudinem, quia sicut dicitur: *Fallax gratia, & vana est pulchritudo.* Est enim fallax quia decipit inruentem. Unde August. Mulier est mulcipula animæ, latro vitæ, suavis mors, blanda percussio, pernicies delicata, rosa fœtens, malum libens. Secundum Philosophum, Pulchritudo est flos marcidus, carnalis felicitas, concupiscentia humana. Unde Boëtius: Si lynceis oculis homines uterentur, ut eorum visus obstacula penetraret, nonne introspectis visceribus etiam pulcherrimum corpus turpissimum videretur? Non solum autem ista pulchritudo est fallax intuenti, sed etiam vana habenti, qui sæpe est sibi causa multiplicis vanitatis. *Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra, & fatua.* Quando mulier est fatua, & turpis, non est periculum, quia nemo eam sollicitat; quando etiam est pulchra & sapiens; similiter non est periculum, quia sapienter se custodit: Sed quando est pulchra & fatua, tunc est periculum, quia tanquam sus luto immunditiæ se

Prov. ult.

August.

Boët.

Prov. 11.

Uxor quæ debeat viro suo.

immergit. Uxor autem debet viro suo subje-

ctionem & obedientiam, quod notatur cum dixit: *Quia de viro sumpta est.* Ex quo enim de viro est sumpta, debet esse sibi subiecta, in his scilicet quæ non sunt contra Deum. Sicut autem ait Augustin. sup. Psalm. quod quando vir & uxor ad invicem dissentiunt, tunc in domo est turbatio multa; quando vero vir subjicitur, & uxor dominatur, tunc est pax perversa; quando vero vir dominatur, & uxor subjicitur, tunc est pax recta. Potest addi quartum, quando scilicet, vir & uxor bene conveniunt, tunc est pax Deo & hominibus grata. Ista etiam ostendit August. in domo animæ dicens, quod caro est uxor, & ratio vir. Quando ergo caro concupiscit adversus spiritum, & econverso, tunc in domo animæ magna est pugna; quando autem caro dominatur rationi, tunc est pax turpis & perversa. Quando autem ratio dominatur carni, tunc est pax recta. Quando vero nec caro adversus spiritum, nec spiritus adversus carnem pugnat, tunc est pax omnimoda, quæ tantum erit in patria. Ambo autem, scilicet vir & uxor pariter tria sibi debent. Primo indivisibilem habitationem, quod notatur cum dixit: *Relinquet homo patrem suum & matrem, &c.* Ideo patrem & matrem relinquunt, ut insimul habitent. Et ista habitatio non debet separari, nisi propter mortem corporalem, vel spiritualem, aut propter fornicationem corporalem, vel spiritualem. Tunc autem quis moritur spiritualiter, quando religionem ingreditur: Tunc spiritualiter fornicatur, quando in hæresim labitur, & ad errorem trahere conatur. Secundo sibi debent inviolabilem fidem, quia sicut dicitur: *Mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir & econverso.* Istam tamen fidem melius servat uxor quam vir, quia sicut dicit Augustin. in August. enchiridion. Mulier quatuor habet retrahentia, quæ sunt, timor domini, diligens custodia viri, verecundia, & confusio mundi, & terror legum publicarum, quæ puniunt uxorem fornicariam, non virum fornicarium. Vir autem habet tantum unum retrahens, quod est timor Dei; & subdit Augustin. Ideo necessaria fuit mulieri major custodia, quia in ea est major infirmitas. Tertio debent habere in opere conjugali puram intentionem, ut scilicet jungantur propter procreandam prolem, quod notatur cum dicitur: *Et erunt duo in carne una, scilicet generanda.* Ipsa enim carnalis conjunctio aliquando nullam habet culpam, quando scilicet fit intentione prolis procreandæ. Gregor. Tunc conjuges in admixtione sine culpa sunt, quando pro percipienda prole miscentur. Aliquando habet culpam venialem; quando, scilicet, fit causa concupiscentiæ explendæ, quæ tamen ita est rationi subiecta, quod eam non expleret nisi cum uxore propria. Glossa super. 1. Cor. 7. Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam; concupiscentiæ vero satiandæ, sed tamen cum conjugē, habet culpam venialem, quando fit rationi subiecta, quod eam non expleret nisi cum uxore propria: sed tunc mortalem, quando, scili-

August.

1. Cor. 7.

August.

August.

Carnalis conjunctio cum uxore quando habeat culpam.

- scilicet concupiscentia sic est immoderata, quod cum quacumque expleret. Augustin. contra Julianum. Intemperans in conjugio quid aliud nisi quidam adulter uxoris est? Aliquando habet culpam mortalissimam. August. in libro de bono conjugali. Cum ille usus qui prolabitur ultra pacta nuptialia, & ultra propagandam necessitatem venialis fit in uxore, in meretrice damnabilis; ille qui est contra naturam execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore.
- August.** *Secundæ sunt nuptiæ cœlestes, in quibus multa fercula apponentur. De quibus dicit sic August. de civitate Dei. Quid est aliud quod Dominus per Prophetam dicit: Ero illorum Deus, nisi ero unde satientur: ero quæcumque ab hominibus honestè desiderantur, & vita & salus, & victus & copia, & gloria & honor, & pax & omnia bona. Ecce octo fercula ponit, quæ Deus in nuptiis suis dabit. Primum est vita, quæ tripliciter causabitur. Primò quia sancti manducabunt & bibent vitam. De manducatione dicitur: Ego sum panis vivus qui de cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. De potu: Agnus qui in medio throni est, reget eos & deducet eos ad vitæ fontes aquarum. Secundò quia viver cum vita. Illi adhæreas, ipse enim est vita tua. Qui me invenerit, inveniet vitam. Tertiò quia tota mortalitas absorbebitur à vita. Nolumus expoliari, sed supervestiri ut absorbeat quod mortale est à vita. Secundum ferculum est sanitas, quæ causabitur à tribus. Primò quia habebunt substantiam temperatissimam; modo enim corpus nostrum est distemperatum, cum sit ex quatuor elementis, & ex quatuor qualitatibus contrariis compositum, & ideò dissolutioni subjectum. Tunc autem ad summam temperantiam omnia reducentur. Gleba illias, scilicet, civitatis supernæ aurum, gleba nostra scilicet corpora, sunt lutum, sed tunc convertentur in aurum, quia erunt fulgida, temperata, & pretiosa. Secundò quia habebunt aërem sanissimum. Occupabit salus, id est aër sanissimus, omnes muros tuos. Sed damnatis dicitur: Percutiet te Dominus aëre corrupto. Tertiò quia habebunt animum jucundissimum. Sicut latantium omnium habitatio est in te. Latitia sempiterna super capita eorum. Latitia enim sæpè in sanitate conservatur. Animus gaudens ætatem floridam facit. Tertium ferculum est victus, id est, quidam cibus præ cæteris magis dulcis, qui causabitur ex aperta Dei visione, qui quidem cibus erit copiosus, deliciosus, & æternus, quia copiosus dabit satietatem. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quia deliriosus pariet esuriem & aviditatem: Qui edunt me adhuc esurient. Quia æternus excludet omnem timorem. Non enim timere poterunt, nec cibus iste deficiet, quia erunt in magna satietate, quando damnati erunt in perpetua esurie. In diebus*
- famis saturabuntur. Ecce servi mei comedent, & vos esurietis. Quarrum ferculum est copia divitiarum & abundantia. Gloria & divitiæ in domo ejus. Divitiæ nostræ habent laborem in acquirendo, timorem in custodiendo, dolorem in perdendo; ibi autem nullus labor. Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis. Nullus timor: Qui me audierit absque timore quiescit. Nullus dolor: Fugiet dolor & gemitus. Quintum ferculum est gloria & pulchritudo gloriosa, quæ causabitur à virtutum varietate. Omnis gloria ejus filia regis ab intus in simbris aureis, &c. A Dei refulgenti majestate. Refulsit sol in clypeos aureos, id est, in sanctos qui fuerunt clypei, id est, triangulati propter fidem Trinitatis, & aurei propter pretiositatem charitatis, & ærei propter firmitatem spei. Et etiam causabitur à Christi conformitate. Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sextum est honor. Erunt enim sancti assessores Dei, judices mundi, & reges cœli. Sedebitis super sedes duodecim, ecce assessores, judicantes tribus Israël, ecce judices, & omnes qui reliquerunt usque ibi, & vitam æternam possidebunt, ecce reges. Septimum est pax. De qua dicitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. Tunc quidem pax est pulchra, quando fit hostibus suppeditatis. Tunc pax est secunda quando fit hostibus longè exterminatis. Tunc est opulenta, quando fit hostibus spoliatis. Sancti enim habebunt pacem pulchram, quia habebunt omnes hostes suppeditatos. Calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum. Habebunt pacem securam, quia habebunt hostes exterminatos, & in infernum præcipitatos. Præcipitabit Dominus mortem in sempiternum, id est, dæmones qui fuerunt nobis causa mortis. Habebunt pacem opulentam, quia habebunt hostes spoliatos. Tunc enim expoliabuntur Ægyptii & dirabuntur Hebræi. Octavum & ultimum ferculum est omnia bona, scilicet bona superiora, quæ erunt in visione Dei. Ego ostendam tibi omne bonum. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Bona inferiora, quæ erunt domus Dei in ordinatissima dispositione. Videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ. Item: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, &c. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Bona interiora quæ erunt in animarum illustratione. Implebit Dominus splendoribus animam tuam. Et bona exteriora, quæ erunt in corporis immortalitate, & hominum, & Angelorum jucunda societas. Astitit regina, id est triumphans Ecclesia, à dextris tuis in vestitu deaurato, id est, cum corpore glorificato, circumdata varietate, id est, hominum & Angelorum jucunda societas.*
- Isai. 65.**
Psal. 111.
Apoc. 14.
Prov. 1.
Isai. 51.
Psal. 44.
1. Macc. 6.
Philip. 3.
Matth. 19.
Isai. 32.
Conditiones pacis.
Malach. 4.
Isai. 25.
Exod. 33.
Joan. 14.
Psal. 127.
Psal. 83.
Joan. 14.
Isai. 58.
Psal. 44.

SERMO III.

1. *Verbalis dilectio*, 2. *temeraria præsumptio*, 3. *severa malorum punitio* describitur.

Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? &c. Per iſtum qui non habuit veſtem nuptialem ſignificatur univerſitas malorum, qui habuerunt fidem ſine operibus charitatis, de quibus dicitur: *Conſitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Sed non videtur quod iſte debuerit ex hoc reprehendi, quia rex dixit ſervis ſuis: *Ite ad exitus viarum & quoſcumque inveneritis, &c.* In talibus autem locis non inveniuntur niſi pannofi; ſed dicendum quod Dominus omnibus quos invitat veſtem nuptialem offert. Aliqui autem recipiunt ſicut devoti & humiles. Aliqui recipere contemnunt, ſicut in peccato perfeverantes. Aliqui accipiunt & poſtea projiciunt, ſicut ad vomitum redeunt. Iſte ergo recipere nolu- it, aut ſi recepit, poſtea abjecit, & ideo merito fuit reprehenſus, & de nuptiis e- jectus. Iſta autem reprehenſio & abjectio fiet in Judicio, quando Chriſtus malos Chriſtianos arguet, qui in militanti Eccleſia exiſten- tes, fidem tantum habuerunt, ſed charita- tem non habuerunt. Chryſoſt. Si aliquis cum nigra veſte inveniatur in nuptiis, ſordidat nuptiarum gloriam; ita qui opera tenebroſa inter Chriſtianos agit, ipſi Chriſtianitati facit injuriam. Homo itaque aut ſecundum lo- cum eligat veſtem, aut ſecundum veſtem eli- gat locum; id eſt aut ſecundum opera eligat perfectionem, aut ſecundum perfectionem faciat opera; alioquin audiet: *Amice quo- modo huc intraſti? &c.* In verbis ergo præ- miſſis tria de iſto ponuntur, per quæ univerſi- tas malorum Chriſtianorum figuratur. Primò ejus verbalis dilectio cum dicitur, *Amice.* Se- cundò ejus temeraria præſumptio cum dicitur, *quomodo huc intraſti? &c.* Tertiò ejus ſe- vera punitio cum dicitur, *Ligatis manibus & pedibus, &c.*

Dilectio
triplex.

1. Joan. 3.

Circa primum notandum, quod triplex eſt dilectio, ſcilicet verbalis, præcordialis & realis, de qua dicitur: *Non diligamus ver- bo, neque lingua tantum*, ecce verbalis, ſed *opere*, ecce realis, & *veritate* ecce præcor- dialis. Illa ergo dilectio eſt vera quæ radicatur in corde. Ex parte ergo iſtius fuit tantum di- lectio verbalis, quia Deum tantum ore con- feſſus fuit; ſed non fuit præcordialis, quia ipſum ex corde non dilexit; neque realis, quia miſericordiæ opera non habuit. Chriſtus vera dilectione nos dilexit, & verbalis, ſcili- cet nos utiliter inſtruendo: *Ego ſum Domi- nus Deus docens te utilia.* Et præcordiali, animam ſuam pro nobis ponendo: *Majorem hac dilectionem nemo habet, &c.* Et reali, bonis omnibus nos ditando: *Omne datum Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

optimum & omne bonum perfectum deſurſum eſt, &c. Eſt ergo ſenſus: Amice qui tan- tum me dilexiſti verbaliter, non præcordiali- ter, nec realiter, quem tamen ego dilexi, & verbo docendo utiliter, & corde redimendo miſericorditer, & opere ditando multiplici- ter, quomodo huc intraſti? id eſt, qua teme- ritate Chriſtiani tibi nomen uſurpaſti, cum nec corde me dilexeris, nec opere mihi ſervi- veris, ſed tantum verbo tenus mihi miniſtra- veris? Notandum quod vera amicitia qua- tuor importat. Dicit primo communicatio- nem, quia veri amici cuncta ſibi communi- cant. Unde cum diceretur Socrati de quo- dam paupere, qui cujuſdam divitis amicus erat, ait: Cur ergo illo divite iſte pauper eſt? amicus non eſt, qui fortunæ particeps non eſt. Sicut enim membra ſibi invicem ſub- ſerviunt in uno corpore, ſic & amici cum ha- beant unum cor ſibi debent mutuo deſervi- re. Manus enim ſervit ori, cibum appo- nendo, os ſtomacho cibum deſtinando, ſto- machus membris ſibi cibum derivando, cor pulmoni vitam & motum ſibi tribuendo, pul- mo cordi aërem ſibi ad temperamentum ca- loris tribuendo; ſic & amicus debet eſſe ami- co manus defendendo ab inimicis, os do- cendo bonis conſiliis, ſtomachus nutriendo beneficiis, cor vivificando bonis exemplis, & pulmo refrigerando contra adverſa bo- nis verbis. Iſta conditio, ſcilicet commu- nicatio, eſt amicitia quam habent ſancti cum Deo, quia bona quæ ab ipſo receperunt, ei communicant pauperibus largiendo. *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepi- mus, dedimus tibi.* Iſta autem conditio ami- citiæ non eſt in malis, quia bona ſua propter Deum pauperibus non communicant, ſed ſibi avarè reſervant. *Nunc manducabo de bonis meis ſolus.* Secundo amicitia dicit aſſimila- tionem. Amor enim aſſimilat amantem amato. Hug. de Sancto Viſt. Scio anima mea, quod quic- quid diligis in ejus ſimilitudinem transforma- ris. Unde propter iſtam aſſimilationem quidam Philoſophus interrogatus, quid eſſet amicus? Reſpondit: alter ego. Iſta conditio eſt in amici- tia Dei, & ſanctorum virorum. Ipſi enim in tantum Deo per amorem aſſimilantur quod dii appellantur. *Ego dixi dii eſtis.* Auguſtin. Pſal. 81. Unuſquiſque talis eſt qualis eſt dilectio ſua. Auguſt. Si Deum diligis Deus eſt. Si terram diligis terra eſt. Sicut enim amor facit bonos Deo ſimiles, ſic diverſa vitia faciunt homines eſſe brutales, quod oſtendit Boëtius in libro de conſolatione dicens: Evenit ut quem transfor- matum vitiis videas, hominem exiſtimare non poſſis. Avaritia quis ſervat alienas opes vio- lentiis ereptas, hunc lupo ſimilem dixeris. Fe- rox atque inquietus linguam litigiis exercet, canibus comparabilis. Inſidiator occultus ſur- ripuiſſe fraudibus gaudet, vulpeculis exæque- tur. Ira intemperans fortis leonis animum geſtare credatur. Pavidus ac fugax non me- tuenda formidat, cervis ſimilis habeatur. Segnis ac ſtupidus corpore annum vivit, levis

Amicitia ve-
ra quatuor
habet.

1. Par. 29.

Eccl. 9.

Hug.

Pſal. 81.

Auguſt.

ne inconstans studia permutat, nihil ab avibus differt, fœdis immundisque libidinibus immergitur, fordida suis voluptate detinetur. Ita fit ut qui probitate desertâ homo esse desierit, cum in divinam conditionem transire non possit, vertatur in belluinam. Tertia amicitia dicit voluntatum identitatem; nam secundum Tullium vera amicitia est idem velle & idem nolle. Et ista conditio est in amicitia Dei & sanctorum virorum; nam & Deus vult quod sancti volunt. *Voluntatem timentium se faciet.* Et sancti volunt quod Deus vult: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis.* Ista autem conditio non est in malis, quia voluntatem Dei non faciunt, sed sibi resistunt, sed tandem resistere non valebunt, quia voluntas Dei, aut in præsenti fit ab homine, aut in futuro fiet à dæmone. *Consilium Dei stabit, & omnis voluntas ejus fiet.* Quarto amicitia dicit æqualitatem. Nam superioris ad inferiorem est habere benevolentiam; inferioris ad superiorem est habere reverentiam; æqualis ad æqualem habere amicitiam. Hier. super 12 Prophetas; Amicitia pares aut accipit, aut facit; ubi autem inæqualitas est, & alterius eminentia, alterius subjectio non tam amicitia est quam adulatio. Ista conditio olim non erat in amicitia Dei & hominis, quia Deus erat summus & homo infimus; sed ne aliquid in amicitia deesset, qui prius erat Dominus noster, factus est frater noster. Et sic factus æqualis vocat se amicum dicens: *Vos autem dixi amicos, &c.*

Secundò ponitur hujus remeraria præsumptio cum dicitur: *Quomodo hic intrasti, non habens vestem nuptialem?* Vestis nuptialis est charitas, quæ tribus de causis nuptialis vocatur. Primò quia Christus in suis nuptiis eam contexuit. Nam in cruce nuptias fecit, ubi carnem pro panis, & sanguinem pro vino apposuit, ut reficeret Angelos in cælo eos reparando, homines in mundo eos redimendo, patres de limbo eos liberando. In istis nuptiis vestem charitatis contexuit, non de pilis animalium, non de corticibus herbarum, non de interioribus vermium, sed de interioribus suorum viscerum, & hoc quando lateris apertione amorem cordis patefecit. Bernard. Clavus penetrans, clavus referans factus est mihi, ut videam voluntatem Domini, quod ut videam per foramen clamat clavus, clamat vulnus, patet arcanum cordis per foramen corporis. Secundò dicitur vestis nuptialis, quia sine hac nullus in nuptias cœlestes intrare valet. Hoc significatum est ubi dicitur, quod non licebat intrare aulam Assueri regis indutum sacco. Saccus est timor servilis, cum quo nullus regnum cœlorum intrabit. Abjiciendus est ergo iste saccus, & vestis nuptialis texenda, juxta

illud: *Quæsit lanam, & linum, & opera-* Prov. ult.
ta est consilio manuum suarum. Christus
fuit agnus: *Emitte Domine agnum domina-* Isai. 16.
torem terræ, &c. Hujus agni lana sunt ejus
beneficia. Fuit etiam herba ratione carnis,
Omnis caro fenum. Hujus herbæ linum fuit Isai. 42.
candor suæ innocentiae. Texenda est ergo
ista vestis ex lana & lino, quia charitatem nostram inflammare debent Christi beneficia, & ejus innocens vita. Tertio dicitur vestis nuptialis, quia in magnis nuptiis, id est, in die judicii solæ sponsæ Christi hac veste indutæ erunt: *Venerunt nuptiæ agni, & uxor ejus* Apoc. 19.
præparavit se, & datum est ei, ut cooperiat se byssino, &c. Adulteræ enim animæ nudæ erunt, & turpitudinem suam omnes videbunt; unde dicitur: *Beatus qui custodit* Apoc. 16.
vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant homines turpitudinem suam.

Tertio ponitur istius severa punitio cum dicitur: *Ligatis manibus & pedibus.* In hoc quod damnati habebunt ligatas manus & pedes, datur intelligi, quod nunquam ab illa pœna poterunt exire, in hoc quod sunt admisi in tenebras exteriores, datur intelligi, quod nunquam ad Dei misericordiam poterunt venire. Dicuntur enim tenebræ infernales exteriores, quia sunt extra ambitum divinæ misericordiæ. Erit ergo illa pœna æterna propter duo. Primo quia nullum poterunt ibi acquirere meritum. *Quodcunque potest facere manus* Eccl. 9.
tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, &c. Meritum sanctorum pervenit ex fide, ex opere, ex amore, & ex ratione sive discretionem, propter quod dicitur: *Rationabile obsequium vestrum.* Ibi autem non erit meritum proveniens ex opere, ideo dicitur, *nec opus.* Nec proveniens ex fide, ideo dicitur, *nec scientia.* Nec proveniens ex amore, ideo dicitur, *nec sapientia*, id est sapida scientia. Nec proveniens ex discretionem, ideo dicitur, *nec ratio.* Non enim utentur ratione, vel discretionem, sed fervore. Secundo non poterunt de illa pœna exire, quia nullum ibi poterit remitti peccatum. *Vulnus, livor & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* Vulnus luxuriæ circumligatur ligatura gratiæ: *Non possum esse continens nisi Deus* Sap. 9.
det. Livor avaritiæ curatur medicamento eleemosynæ: *Date eleemosynam, & ecce omnia* Luc. 11.
munda sunt vobis. Plaga tumens superbiæ fovetur unguento passionis Dominicæ. August. August.
Quæ superbia sanari potest, si humilitate filii Dei non sanatur? In inferno non est Dei gratia, ideo ibi non circumligatur vulnus luxuriæ: nec ibi est eleemosyna, ideo ibi non curatur livor avaritiæ: nec ibi se extendit meritum passionis Dominicæ, ideo ibi non fovetur apostema superbiæ.

DOMINICA XXI. POST
TRINITAT.

SERMO I.

1. Reguli nobilitas atque credulitas,
2. filii infirmitas, & 3. Christi
magna pietas describitur.

Theoph.

ERat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capbarnaum. Sicut dicit Theophilus, iste regulus interfuit miraculo facto in nuptiis, quando Christus aquam in vinum mutavit, qui tunc credidit, sed tamen divinitatem Christi perfecte non cognovit. Et ad hoc inveniendum Evangelista istud miraculum commemorat dicens: *Venit iterum Jesus in Cana Galilee, ubi fecit ex aqua vinum, & erat quidam regulus, &c.* Circa curationem autem filii istius reguli notantur tria. Nam in patre notatur magna nobilitas & credulitas, in filio magna infirmitas, in Christo magna pietas.

Joan. 4.

Chryf.

Eccl. 10.

Prov. 13.

August.

Notandum.

Nobilitas notatur in hoc quod dicitur *regulus*, quia secundum Chryf. vel erat de genere regali, vel habebat aliquem principatum. Ille autem recte rex dici potest, qui regit populum sapienter, & rempublicam utiliter, & seipsum innocenter. Debet quidem populum regere sapienter: *Judex sapiens judicabit populum suum & principatus sensatus stabilis erit.* E contra dicitur ibidem: *Rex insipiens perdet suum populum, & civitates inhabitabuntur per sensum prudentium.* Dux indigens sapientia multos opprimet per calumniam; ideo dicit Valerius, quod Plato tunc sæculum beatum fore dixit, cum sapientes regnarent, vel reges sapere cœpissent. Et Seneca dicit, quod sæculum aureum dicebatur cum sapientes regnarent. Secundo debet regere Rempublicam utiliter, quam tunc utiliter regit, quando non propriam sed communem utilitatem attendit. Legitur de Romanis, quod olim pugnabant pro gloria acquirenda, pro libertate assequenda, & pro republica conservanda, & tunc semper vincebant; sed postquam se ad avaritiam extenderunt semper victi fuerunt. Unde dicit Augustinus in Epistolis, quod qui prudenter attendunt, plus dolent paupertatem quam opulentiam periisse Romanam. In paupertate enim morum integritas servatur, opulentia autem mentes hominum omni peior hoste corrumpit. Legitur in historia Romanorum, quod dum Legati missi à Samnitibus Romam venissent, invenerunt Fabricium principem Romanorum in scamno sedentem, & in ligneo catino cœnantem. Cui cum pro sua libertate multa auri pondera obtulissent: ille non ad propriam, sed communem utilitatem respiciens ait, abite, & aurum vestrum asportate, quia

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Romani malunt dominari habentibus aurum quam auro; & mementote Fabricium, nec auro nec hostibus vinci posse. Tertio debet regere seipsum innocenter, ut scilicet immunis sit ab illis vitiis, quæ in aliis reprehendit, ne sibi dicatur: *In quo enim judicas alterum teipsum condemnas.* Legitur quod dum Magistratus Atheniensium quemdam furem ad pœnam trahi facerent, Xenocrates Philosophus dixit: Magni fures minores puniunt. Maxime autem debet Princeps à tribus vitiis esse immunis, à quibus nec ipse Princeps maximus Alexander legitur immunis fuisse; licet enim victor fuerit orbis terrarum, tamen ab ira, à vinolentia, à cupiditate nimia vincebatur. Abscindenda est ergo à Principe ira, quia sicut dicitur: *Ira non habet misericordiam, nec erumpens, &c.* Nunquam enim Judex iratus sententiam proferre debet. Unde refert Valerius, quod cum Archita Tarentinus contra servum suum iratus esset, ait, o infelix anima, de te supplicium fumerem, si iratus non essem. Legitur in historia Romanorum, quod cum Theodosius Imperator ad jussa severa nimis esset præceps, quidam sapiens eum admonuit ut cum se irasci sentiret, priusquam aliquam sententiam proferret, viginti quatuor literas alphabeteri intra se morose diceret, ut sic refrigeratus, quid statuendum esset maturius videre posset. Secundo abscindenda est vinolentia: *Noli regibus dare vinum, o Lamuel, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas.* Refert Valerius quod cum Philip. rex temulentus esset, injustam sententiam contra viduam tulit, quæ ad ipsum accedens dixit se appellare à philippo ebrio ad Philippum sobrium, qui cum vinum digessisset sententiam revocavit. Tertio abscindenda est cupiditas nimia: *Leo rugiens & ursus esuriens, Princeps impius super populum pauperem.* Refert Valerius quod Tiberius Cæsar judices provinciarum raro mutabat, ex eo quod novi quilibet ad rapiendum intenti erant. Ponens exemplum de quodam vulnerato, quem cum multitudo muscarum operuisset, & quidam eas removisset, ait, male fecisti, quia istæ plenæ erant, & famelicæ venient, & amplius me affligent. Novi quidem judices, maxime quando sunt pauperes vel avari, semper ad recipiendum sunt avidi. Unde dicit ibidem, quod cum Consules in Hispaniam mitti deberent, & de duobus consilium haberetur, Scipio dixit: Neuter mihi placet, quia alter nihil habet, alteri nihil satis est, æque malam in magnatibus judicans inopiam, & avaritiam. Secundo in patre fuit fides & credulitas. Dicit tamen Beda: Ejus fides triplitem habet gradum, sicut & quælibet alia virtus, scilicet initium, incrementum & perfectionem.

Etionem. Habuit enim initium quando ipsum rogavit, ut descenderet & filium suum sanaret; tunc enim & credidit & dubitavit. Credidit quidem quod filium sanare posset; sed non credidit, quod posset eum sanare, nisi præsens esset & corpore. Deinde fides ejus accepit incrementum, quando scilicet credidit sermoni Domini dicentis: *Vade, filius tuus vivit.* Ultimo perfecte credidit, quando scilicet servi sanitatem filii nuntiaverunt, quia tunc credidit & domus ejus tota. Hic autem duo notabilia sunt. Unum in Domino, quia ad filium reguli ire noluit etiam rogatus, qui tamen ad servum Centurionis venturum se dixit, etiam non rogatus. In quo nostram superbiam reprehendit, qui in homine non naturam, qua ad imaginem Dei factus est, sed divitias honoramus. Seneca: Quemadmodum stultus est qui equum emprurus, ipsum non aspiciat, sed stratum, frænos, &c. sic stultissimus qui hominem ex veste æstimat. In regulo etiam notabile est, quod licet ejus fides fuerit diminuta, tamen salutem filii impetravit. Ex quo magna fidei virtus insinuat, quæ etiam imperfecta apud Deum tantum meretur. Unde Alexander per fidem informem, filiorum Israel inclusionem obtinuit; nam sicut ait Josephus, cum ad montes Caspios venisset & filii captivitati decem tribuum egrediendi sententiam petissent: Ille cognita causa inclusionis dixit, quod amplius eos includeret, & cum cepisset & videret, quod opus humanum ad hoc non sufficeret, rogavit Deum, ut illud compleret, & subito prærupta montium ad se invicem accesserunt, & locus incommensabilis factus est. Et subdit Josephus, quid facturum est Deus pro fidelibus, si tantum pro infidelibus fecit?

Secundo in filio notatur magna infirmitas. Dicitur autem quod infirmabatur Capharnaum, & quod erat filius reguli. Quantum ad primum notantur tria, quæ sunt causa spiritualis infirmitatis. Capharnaum interpretatur ager pinguedinis, vel villa consolationis; erat etiam civitas magni honoris, juxta illud: *Tu Capharnaum, &c.* Ex quibus verbis habetur, quod sæpe causa spiritualis infirmitatis est nimia abundantia. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum; Nimia consolatio mundana, ideo dicitur: *Vae vobis divitibus, &c.* Et nimia exaltatio terrena, quia qui sunt in prælationibus majores, sæpe sunt in transgressionibus priores. *Ibo ad optimates, & loquar eis; & ecce magis hi simul confregerunt jugum, ruperunt vincula.* In hoc quod erat filius reguli, datur intelligi, quod nobilitas generis sæpe est causa infirmitatis spiritualis, filii enim nobilium sæpe efferuntur in superbiam. *Gloria eorum a partu & ab utero, & a conceptu,* id est, gloriantur de eo quod de magno genere sunt concepti & nati. Sæpe exercent rapinam; unde dicitur de læna: *Eduxit unum de le-*

unculis suis, & leo factus est; & didicit Ezech. 19. prædam capere, hominesque comedere. Sæpe immergunt etiam se in lutum luxuriæ, & in hoc de sua nobilitate degenerant. Porci enim morantur in luto, sed animalia nobilia in loco mundo. Filii ergo nobilium his tribus vitiis sæpe laborant, scilicet superbia, rapina, & lascivia; sed illi qui sunt in Dei filios adoptati, ista detestantur. Legitur in historia Scholast. quod cum filia Pharaonis Moysen in filium adoptasset, Rex coronam, in qua erat imago idoli, capiti pueri imposuit; sed puer eam in terram projecit, & comminuta est. Et cum Sacerdos idolorum diceret eum occidendum fore, ex eo quod per ipsum cultus idolorum evacuandus esset, ad suasionem sapientis cujusdam allata sunt prunæ, quas puer accipiens in os posuit, & os combussit, & sic innocens comprobatus fuit. Filii ergo Dei adoptivi debent detestari superbiam; quod significatur per hoc quod coronam projecit & confregit. *Pedibus conculcabitur corona superbiæ Efraim.* Debent detestari avaritiam, quæ significatur per hoc quod idolum comminuit, juxta illud: *Avaritia quod est idolorum servitus.* Debent timore Dei advertere & refrænare lasciviam, quod significatur per hoc quod prunas in os posuit, & os combussit: *Ure venas meas, & cor meum. Confige timore tuo carnes meas.* Ibid. 118.

Tertio in Christo notatur magna pietas, cum dicit: *Vade filius tuus vivit.* Non dixit curatus est, ad ostendendum quod secundum naturam morbus ille erat ad mortem. Neque tantum debet intelligi de vita naturæ, sed etiam de vita gratiæ, quia sanatus est in corpore & in mente. Parum enim fuisset dare sibi tantum vitam naturæ, cum sit brevis & caduca, juxta illud: *Quæ est enim vita vestra, nisi vapor ad modicum parens?* Ubi tria implicantur, scilicet quod est vapor, & vapor parens, & ad modicum parens. Est enim vita vapor, quia sicut vapor a calore solis dispergitur; sic vita humana a modico calore febrili extinguitur. *Transit vita nostra tanquam vestigium nubis: sicut nebula dissolvitur, quæ fugata est a radice solis.* Est etiam vapor non existens sed apparens, sicut etiam aurum somnium non est aurum sed apparens aurum; sic humana vita non est vera vita, sed apparens vita. *Velut somnium avolans non invenitur, transiet sicut visio nocturna.* Est etiam vapor apparens non ad longum, sed ad modicum. Augustin. lib. 50. hom. Tota vita humana ab infantia usque ad decrepitam senectutem brevis est; & subdit: Si adhuc Adam viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? Nec mirum si vita est brevis, quia dependet a scintilla, a fumo, & a flatu. Scintilla est in corde, quæ quam cito extinguitur, tam cito homo moritur. Fumus est in naribus, cujus si via intercipitur, vita finitur.

Matth. 8.

Notandum.

Senec.

Infirmitatis spiritualis 3. sunt cause.

Luc. 10.

Psal. 72.

Luc. 6.

Jere. 5.

Osee 9.

Isai. 27.

Col. 3.

Psal. 25.

Ibid. 118.

Vita nostra qualis.

Jac. 4.

Sap. 2.

Job 20.

August.

Sap. 1.

nitur. Flatus est in ore, qui si quando impeditur, homo continue suffocatur; de his tribus dicitur: *Fumus & flatus est in naribus nostris, & sermo scintillæ ad commovendum cor nostrum.*

SERMO II.

I. De genere infirmitatis, 2. de tempore curationis.

August.
Psal. 79.

Hora septima reliquit eum febris. Sicut febricitans inducit languorem membris, sic mens peccatis æstuans inducit languorem animæ. Nam sicut febricitans modo patitur tremorem, modo calorem; sic & peccator modo timer pati adversa, vel assumere pœnitentiæ opera, modo nimis amat bona terrena. Sicut enim dicit Augustin. super illud Psalm. *Incensa igni & suffossa.* Omnia peccata duæ res faciunt, scilicet cupiditas & timor. In verbis ergo præmissis duo tanguntur, scilicet infirmitatis genus, quæ erat febris, & curationis tempus, cum dicitur, *hora septima.*

Febrium diverse species.

Isai. 56.

Prov. 30.

Hieron.
Peccata venialia quibus comparantur.
August.

August.

Eph. 4.

Circa primum notandum quod sicut sunt diversæ species febrium, sic sunt diversæ species peccatorum. Prima est febris quotidiana, & significat peccatum gulæ propter quotidianam exactionem. *Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate, & erit sicut bodie, sic cras & multo amplius.* Ideo comparatur sanguisugæ; *sanguisugæ duæ sunt filiae dicentes, affer, affer,* quia gulosus post unum ferculum, dicit, affer aliud. Et sicut febris quotidiana de facili mutatur in aliam, sic & gula cito transit in luxuriam. Hieronymus: Venter mero æstuans cito desumat in libidinem. Vel febris quotidiana animæ sunt peccata venialia, quæ quotidie agimus, quæ secundum August. in lib. 50. homil. assimilantur guttis aquæ, & arenæ & scabiei. Guttis aquæ, quia fervorem charitatis remittunt. Arenæ, quia sæpe a bonis operibus animam sterilem faciunt. Scabiei, quia decorem animæ diminuunt. Et dicit Augustinus ibidem, quod multæ guttæ implent fluvium, & navi faciunt naufragium. Multa grana arenæ faciunt onus ponderosum. Multitudo scabiei corpus reddit corruptum; sic etiam venialia quando continuantur sæpe sua multitudo, sua ponderositate, & sua deformitate ad peccatum mortale disponunt. Secunda febris est effimera, quæ dicitur ab effimere pisce marino, qui eodem die quo nascitur moritur, & signat subitum motum iræ, qui debet finire ante occasum. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Gloss. Ira non duret. Subitus enim iræ motus quasi naturalis est, quia sicut dicit Hieron. Qui a nulla animi perturbatione movetur, ut simpliciter dicam, aut Deus est, aut lapis est. Ideo dicit Greg. Nazianz. quod duo sunt in

cælo quæ non possunt commoveri, scilicet Deus, & Angelus; & tertius in terra, scilicet Christianus philosophus. Licet enim Deus aliquando dicatur irasci, hoc non dicitur propter aliquem turbulentum affectum, sed propter vindictæ effectum. Ipsam enim vindictam non facit cum aliqua animi commotione, sed cum mentis tranquillitate. *Cum tranquillitate omnia judicas.* Angeli Sap. 12. licet etiam de perditione peccatorum dicantur flere: *Angeli pacis amare flebunt,* tamen Isai. 33. fletus vel conturbatio in eis cadere non potest. Sed dicuntur flere, id est, ad modum flentium se habere. Christianus autem philosophus, quamvis aliquandourbationem pariat, ex hoc tamen ejus ratio non obnubilatur, quia eam tenet sub dominio rationis. Unde dicit idem Nazianzenus: Christianus philosophus in terra cælestis est; in corruptione impassibilis, in omnibus vincitur præterquam in animi libertate. Tertia febris est erratica, quia non accidit certis horis; & significat peccatum invidiæ, quæ quando aliquis laudatur, accedit; cum vituperatur, recedit. Non enim habet horam determinatam, sed quodocunque renovantur laudationes, renovantur accessiones. Hoc pater ubi dicitur: *Caperunt enim puellæ cantare,* 1. Reg. 18. *Saul percussit mille, & David decem millia;* & tunc Saul habuit unam accessionem magnæ invidiæ dicens: *Mibi dederunt mille, & David decem millia.* Tandem Jonathas eum placavit, & sic cessavit accessio. Quotiescunque vero Saul audiebat de ejus probitate, roties laborabat ista accessione. Ista autem febris non nascitur nisi de felicitate alterius, quia sola miseria caret invidia. Unde dicit quidam: Omnibus invidias, nemo tibi invideat. Ideo significatur per Heli sacerdotem; de quo dicitur, quod *non poterat videre lucernam Domini antequam extingueretur.* Lucerna accensa lucet, extincta fœtet. Lucerna accensa sunt viri sancti & virtuosus, extincta peccatores fœtidi. Invidus ergo non potest sustinere vel videre viros virtuosos, sed libentius videt miseros & abjectos. Ista febris multum affligit habentem; unde dixit quidam: Invidus invidia comburitur intus & extra; ideo dicit Socrates: Socrat, Utinam invidi in omnibus civitatibus oculos & aures haberent, ut de cunctorum felicitatibus torquerentur. Quarta est febris tertiana, qua laborant illi qui de malis quæ fecerunt satisfacere nolunt; habent contritionem & confessionem, sed non satisfactionem. Dicitur vero quod quidam dæmoniacus ad quemdam virum sanctum adductus est, qui præcepit dæmoni ut exiret, & nomen suum diceret, & ille: Nos sumus tres qui in isto homine habitamus; ego vocor claudens cor, alius frater meus claudens os, tertius vocatur claudens marsupium. Officium enim meum est cor peccatoris indurare, ne possit contritionem habere; & si forte conteritur, laborat frater meus ut a confes-

sione impediatur; & si forte conteritur & confitetur, alius frater meus laborat, ne satisfaciatur: & per hunc modum fere omnes lucratur. Tertius tamen frater meus, scilicet claudens marsupium, plures nobis omnibus acquirit. Quinta febris est continua; ista febris laborant avari, & maxime usurarii.

*Usurarii per-
versitas.*

Cæteri peccatores interpolationem faciunt in peccatis: usurarius vero qualibet die, qualibet nocte, & qualibet hora, quolibet momento, & quolibet festo peccat; ideo videtur esse peior quam Judas: Ille enim tantum vendidit Christum, iste autem vendit Christum & beatam Virginem, & Sanctos & Sanctas, quia earum festivitates computat in usuras; & quia similis fuit Judæ in culpa, ideo similis erit in pœna. Judas enim in aere qui est medius inter cœlum & terram interiit, ad innuendum, quod neque in cœlo debebat stare cum Angelis, neque in mundo cum hominibus; sed in aere cum dæmonibus. Sic & usurarius non habitabit in cœlo, quia Deum & beatam Virginem, & Sanctos & Sanctas offendit. Nec in mundo quia homines conturbavit, sed in inferno cum dæmonibus quos per avaritiam adoravit, juxta illud: *A-*

*Col. 3.
Avaritia
cito occidit.*

varitia quæ est idolorum servitus. Ista febris continua, scilicet avaritia cito occidit, quia tollit tria quæ sunt causa vitæ, scilicet cibum, somnum, & quietem. Avarus enim non audet comedere: *Non satiabitur pane indigens, & in tristitia erit super mensam suam.* Nec potest dormire: *Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni sunt.*

Eccl. 13.

Eccl. 2.

Prov. 4.

Nec per noctem mens ejus requiescit: Non enim dormiunt nisi male fecerint, & non rapitur ab eis somnus nisi supplantaverint. Nec potest quietem habere, sed die ac nocte est in labore & fatione: *Præ sollicitudine quiescere non potuerunt.* Avari ergo parum vivunt, sed frugales & liberales multum.

Jerem. 49.

*Prov. 13.
Superbia
quatuor
species.
Gregor.*

Qui odit avaritiam longi sunt dies ejus. Sexta febris est quartana, & signat superbiam propter quatuor species superbiæ. De quibus dicit Gregor. Quatuor species tumoris sunt, cum vel aliquis bonum quod habet a se habere existimat, vel pro suis meritis datum sibi putat, vel cum jactat se habere quod non habet, vel cum despectis cæteris appetit singulariter videri habere quod non habet. Vel potest significare luxuriam quæ per corpus expletur, quod ex quatuor elementis componitur. Vel potest significare consuetudinem longam peccandi, ut prima dies sit mala suggestio, secunda malus consensus, tertia malum opus, quarta mala consuetudo. Ista triplex species quartanæ difficulter curatur. Superbia enim difficulter curatur, quia semper est in ascensu: *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.* Hinc est quod ortum habuit in cœlo, sed in tantum crevit quod descendit in terrestrem paradisum, & iterum sic crevit quod replevit totum mundum. Alia species quartanæ, scilicet luxuria difficulter curatur, quia in

Notandum.

Pl. 73.

anima & in carnenimis radicitur. Ipsa enim radicitur in anima, id est, in memoria per turpium imaginationem, in intellectiva per turpium meditationem, in voluntate per turpium affectionem. Radicitur etiam in corpore, quia ipsum totum inflamat: *Ignis Job. 31. est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.* Ipsum totum convulnerat: *Convulneravit lumbos meos.* Ipsum totum corrumpit & fœdat: *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Tertia species quartanæ, scilicet mala consuetudo difficulter curatur. Istud significatum est in Lazaro quatrduano, & fœtido. Cæteros quidem mortuos faciliter suscitavit Dominus, Lazarum vero quatrduanum cum quadam difficultate suscitare voluit, scilicet cum oratione, cum clamore, cum sui conturbatione, & cum lachrymarum effusione. Septima febris est hectica, quæ est febris radicata in membris, in quibus naturalis humiditas consumitur, & signat tristitiam, & maxime illam de qua dicitur: *Sæculi tristitia mortem operatur.* Talis enim tristitia etiam exsiccat ossa, id est, animæ virtutes. *Spiritus Prov. 17. tristis exsiccat ossa.* Sunt tamen quædam ossa quæ non tantum sunt exsicca, sed etiam incineranda. *Incendit ossa regis Idumæe Amos. 2. usque ad cinerem.* Idumæa interpretatur sanguinea, & signat diabolum, qui sanguinem nostrum sinit. Ejus ossa sunt nostra peccata, per quæ in nobis robur sumitur. Sunt ergo qui ista ossa habent integra, qui scilicet de peccatis suis non conteruntur. Alii in grossas partes ea frangunt, qui scilicet superficialiter conteruntur. Alii ea incinerant, qui scilicet præcordialiter conteruntur, & hanc contritionem facit salubris tristitia; de qua dicitur: *Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.*

Secundo ponitur tempus, cum dicitur, *Hora septima.* Per horam septimam, secundum Hilarium, intelligitur fides Trinitatis in quatuor mundi partibus prædicanda. Vel intelligitur timor, qui est septimum donum Spiritus sancti. Vel intelligitur mors, quia in hora septima Sol declinat a meridie & vergit ad occasum. Vel secundum Origenem intelligitur quies, quia septima dies est requierionis. Ista ergo quatuor, scilicet

fides, timor, memoria mortis, & quies *Quæ spiritua-
lem conferant
sanitatem.* ad sanitatem spiritualem multa operantur. Nam fides & timor morbum peccati expellunt. De fide dicitur: *Fide purificans Act. 15. corda eorum.* De Timore: *Timor Domini Eccl. 1. expellit peccatum.* Memoria mortis præservat ab infirmitate: *In omnibus operibus tuis Eccl. 7. memorare, &c.* Quies mentis conservat in sanitate. Per quietem enim mentis homo a tumultu mundanorum avertitur, & Deo unitur, & ideo in gratia conservatur. Unde Angelus dixit Arsenio: Si vis salvus fieri, fuge homines, tace, & quiesce.

SERMO

SERMO III.

De Duodecim articulis fidei.

ET credidit ipse & domus ejus tota.

Per istam domum intelligitur militans Ecclesia, quæ modo per fidem ambulat non per speciem. Fundamentum hujus domus est Christus, juxta illud: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Jesus Christus*, id est, fides Christi. In fundamento ergo hujus domus Dei, Apostoli posuerunt 12. lapides pretiosos, id est 12. articulos fidei. *Murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis nomina 12. Apostolorum.* Apostoli namque post missionem Spiritus sancti per mundum dispergendi insimul convenerunt, & symbolum fidei 12. articulo-
 2. Cor. 5.
 1. Cor. 3.
 Apoc. 21.

Primum articulum posuit Petrus dicens: *Credo in Deum Patrem, &c.* Ex quo patet quod Deus salvare vult, quia est pater; & potest, quia est omnipotens, & scit, quia sapienter scivit creare cælum & terram. Dicitur autem omnipotens, tum quia omnia quæ vult, facere potest, tum quia ad operandum nullo adminiculo indiget, tum quia eum nihil impedire potest. Potentia tamen ejus est ordinata, quia habet secum annexam sapientiam, misericordiam, & justitiam. Deus autem nihil potest facere insipienter, nihil crudeliter, nihil injuste. Quamvis ergo omnia possit de potentia absoluta, tamen de potentia ordinata non posset illud quod præjudicaret suæ sapientiæ, sicut vere pœnitenti veniam denegare; hoc enim suæ sapientiæ & veritati præjudicaret, quia contra veritatem suæ promissionis faceret. *Negare seipsum non potest.* Glossa. Qui veritas est quid faceret si dicta non impleret: imo sicut dicit Augustinus, tardius sibi videtur homini peccatori veniam tradere, quam ipsam peccatori accipere. Nec posset illud quod præjudicaret suæ misericordiæ, sicut ab aliquo viro sancto gratiam suam violenter auferre. Cum enim voluntatem nostram præveniat & gratiam suam omnibus offerat, multum suæ misericordiæ præjudicaret, si eam ab aliquo invite auferret. Unde dicit Anselmus: Cum Deus velit quod homo habeat rectitudinem voluntatis, si eam ab initio auferret, jam vellent eum nolle quod vult eum velle; nec illud quod præjudicaret suæ justitiæ sicut salvandum damnare. Unde dixit Angelus qui gerebat personam Dei Loth: *Festina & salvare ibi, quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Non enim Deus juste damnet salvandum, qui etiam cum dolore damnat præscitum. Chrysostomus. Deus invitatus & cum magno dolore compellitur damnare peccatores.

Secundum articulum ponit Andreas dicens: *Et in Jesum Christum filium ejus unicum Dominum nostrum.* Credere enim debemus quod Christus, licet sit filius Dei, tamen est patri coæqualis & coæternus. *Ego & pater unum sumus.* Sed contrarium videtur quod dicitur: *Pater major me est.* Ad hoc responderet Augustinus ad Felicianum dicens: Major & minor tribus modis dici potest, ætate, forma, & potentia. Ætate senior puero, forma longior parvo, potentia fortior imbecilli. Et subdit Augustinus. Videamus utrum aliquod horum accadat filio. Nam nec ætate minor est, quem de principio patre constat extitisse principium, nec forma, quem non aliud fas est prædicare quam Deum: nec potentia per quem omnia novimus esse facta. Idem super Psalmum. Unde quod Dominus dicit in Evangelio: *Ego & pater unum sumus;* hoc intelligitur secundum formam Dei; *Et pater major me est,* hoc intelligitur secundum formam servi.

Tertium posuit Joannes Evangelista dicens: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, &c.* Per hoc quod dicitur, *conceptus de Spiritu sancto* ostenditur quod sine peccato non tantum natus fuit, sed etiam conceptus, quod non est invenire in aliis in utero sanctificatis. B. enim Virgo fuit in peccato concepta, sed sine peccato nata: nos autem in peccatis concipimur & nascimur. Christus autem fuit sine peccato conceptus, & natus. Istud videtur insinuari Job. 3. Ubi loquitur de culpa originali dicens: *Obtenebrentur stellæ caligine ejus, expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ.* Per stellas viri sancti, per lucem Christus, per auroram beata Virgo intelligitur. Sancti viri culpa originali fuerunt obtenebrati, quia in ea concepti & nati; Lucem autem, id est, Christum non vidit, nec in conceptu, nec in ortu. Auroram autem, id est, Virginem Mariam vidit quidem quantum ad conceptum, sed non quantum ad ortum. Per hoc quod dicitur, *natus ex Maria virgine,* datur intelligi, quod ille qui apud patrem erat invisibilis, nobis factus est visibilis. Verbum enim hominis tripliciter considerari potest; aut prout in corde, & sic est incognoscibile nisi ab ipso corde: aut prout per vocem profertur, & sic est audibile: aut prout in charta scribitur, & sic est visibile & tangibile. Eodem modo verbum patris, prout erat in ipso patre, non cognoscebatur nisi ab ipso patre. *Nemo novit filium nisi pater.* Deinde istud verbum indutum est voce, id est, humana carne, & sic hominibus se manifestavit, *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Tunc etiam fuit scriptum in charta, id est, in carne humana, & sic non tantum potuit audiri, sed etiam videri & tangi. *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, &c.*

Quartum

*Christus leoni
pellicano &
fœnici assimi-
latur.*

Quartum posuit Jacobus major dicens: *Passus sub Pontio Pilato, &c.* Quamvis autem mortuus sit, tamen ex sua potentia gloriose resurrexit, & nos similiter resurgere facit; ideo assimilatur Fœnici, Leoni, & Pellicano. Fœnix enim est avis singularis, trecentis, vel quingentis annis vivens, quæ in ignem a se paratum sponte se projicit, & tertia die de ejus cinere novus fœnix resurgit. Sic etiam Christus sponte ad mortem se tradidit, & tertia die renatus resurrexit. Leunculus etiam mortuus nascitur, sed die tertia pater clamorem emittit, & ille reviviscit, sic etiam die tertia pater clamavit dicens: *Surge gloria mea, &c.* Et statim Christus surrexit. Serpens etiam pullos pellicani occidit, sed pater rostro se vulnerat, & illi sanguine aspersi resurgunt. Sic etiam Christus nos a serpente infernali mortuos suo sanguine resuscitavit.

*Ad inferos
quare voluit
descendere.*

Coloss. 1.

Zach. 9.

Psal. 54.
Bernard.

Gregor.

Quintum posuit Thomas: *Descendit ad inferna.* Voluit quidem ad inferna descendere; Primo propter triumphum. Tunc enim quis perfecte de hoste triumphat, quando non solum in campo eum vincit, sed etiam ipsum exspoliat, & in domo sua ligat. Christus diabolum in cruce vicit, in inferno eum spoliavit & ligavit. *Exspolians principatus & potestates, &c.* Secundo propter remedium, ut scilicet sanctis patribus subveniret, & eos inde educeret. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua.* Tertio propter exemplum, ut erudiamur sæpe in infernum mente descendere. *Descendent in infernum viventes.* Bernard. Si descenderent viventes, non descenderent morientes, & in hoc etiam erudimur, illis qui sunt in purgatorio subvenire, quod fit secundum Gregor. per orationes, eleemosynas, Missas, & jejunia.

Sextum posuit Matthæus, dicens: *Tertia die resurrexit a mortuis.* Ante tertiam diem resurgere noluit propter mortis probationem. Si enim statim resurrexisset, non fuisset creditum quod vere mortuus fuisset. Sed sicut in ore duorum, vel trium testium stat perfectum omne verbum, sic in tribus diebus experiri possumus omne factum. Ultra tres vero dies noluit differre propter Apostolorum consolationem, qui remanserunt in errore, timore, dolore, sed ipse resurgens eos certificavit, confortavit, & lætificavit. In tertia autem die voluit resurgere propter significationem, ut per hoc significaretur, quod lux suæ mortis fugavit nostram duplam mortem. Et ideo secundum Gregor. una die integra, & duabus noctibus jacuit in sepulchro.

Gregor.

Septimum posuit Philippus dicens: *Ascendit ad cælos, &c.* Ascendit autem ad cælos, primo ut cælestem januam aperiret.

Per proprium sanguinem introivit semel in sancta. Secundo ut nobis viam ostenderet, & secum nos duceret. *Ascendit pandens iter ante eos,* quoad viæ ostensionem. *Transibunt portam & egredientur per eam,* quoad januæ apertionem. Tertio ut apud patrem pro nobis interpellaret. *Introivit in ipsum cælum ut appareat vultui Dei pro nobis.*

Mich. 3.

Heb. 9.

Octavum posuit Jacob. minor dicens: *Inde venturus est, &c.* Secundum autem Greg. Quatuor erunt ordines judicandorum; aut enim erunt mali, aut boni. Malorum quidam non judicabuntur & condemnabuntur, sicut infideles quorum facta non discutientur. De quibus dicitur: *Qui non credit jam judicatus est.* Alii judicabuntur & condemnabuntur sicut mali Christiani, quorum facta examinabuntur. *Esurivi, & non distis mihi manducare, &c.* Bonorum autem quidam non judicabuntur, & salvabuntur, sicut Apostoli Christi. *Sedebitis super sedes judicantes duodecim tribus Israel.* Alii judicabuntur & salvabuntur, sicut boni Christiani, qui tamen aliquando lapsi fuerunt, & ideo rationem reddent de omnibus factis. *Cuncta quæ sunt adducet Deus ad judicium, &c.* De omnibus cogitaris quantumcumque sint occulta: *In tempore illo scrutabor Jerusalem in lucernis.* De omnibus verbis: *De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii.*

Judicandorum ordines
4.

Joan. 3.

Matth. 25.

Matth. 19.

Eccl. 12.

Soph. 1.

Matth. 12.

Nonum posuit Bartholomæus dicens: *Credo in spiritum sanctum.* Sicut enim in Patrem, & Filium, sic & in Spiritum sanctum credere oportet, cum ipse sit Patri & Filio consubstantialis, & ab utroque procedat æternaliter, procedit tamen quotidie & in nos spiritualiter. Sed oportet ut si ejus amorem recipere volumus, triplicem alienum amorem contemnamus, scilicet terrenum, proprium, & carnalem. Augustin. Procedat Spiritus sanctus in medium, & dicat amatori suo: Vis me frui? volo; Contemne quodque terrenum. Contempsi; parum fecisti. Quid amplius? Contemne teipsum; contempsi: Multum fecisti, sic me invenisti, sic ire, sic amare, sic perire, est ad Deum pervenire.

August.

Decimum posuit Simon dicens: *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Est autem sancta Ecclesia modo in tres partes divisa. Una est in mundo, quæ adhuc est in timore, & expectatione. Alia est in cælo, quæ est sine timore & expectatione. Tertia est in Purgatorio quæ medio modo se habet, quia est in expectatione, cum adhuc præsentem gloriam non habeat; est tamen sine timore, quia habet liberum arbitrium in bono confirmatum. Istud repræsentant tres partes, quæ de corpore Christi fiunt.

Ecclesia S.
in 3. partes
divisa est.

Unde.

Psal. 118.

Ambros.

Luc. 7.

Apoc. 1.

Prov. 10.

Undecimum Thadæus dicens: *Sanctorum communionem, remissionem peccatorum.* Credere enim debemus, quod in Ecclesia sit communicatio bonorum, juxta illud: *Particeps ego sum omnium timentium te.* Et quod ibi etiam detur remissio peccatorum per baptismum, & pœnitentiam, & alia sacramenta. Dicit autem Ambros. in libro de Apologia David dicens: Peccatum aut donatur, aut deletur per sanguinem crucis, regitur per charitatem. De primo: *Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque.* De secundo: *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* De tertio: *Universa delicta operit charitas.*

Duodecimum posuit Matthæus, dicens: *Carnis resurrectionem & vitam æternam,*

Amen. Credere enim debemus quod omnes resurgent, sed mali ad mortem æternam, & boni ad vitam æternam. Ideo postquam dixit: *Carnis resurrectionem,* statim ad differentiam malorum subjunxit de bonis *vitam æternam;* de qua dicitur. *Vitam æternam possidebitis.* Hoc quod dicit *vitam,* respicit illos qui sunt in inferno, qui non habent vitam, sed mortem continuam. Hoc quod dicit *æternam,* respicit illos qui sunt in mundo, qui habent vitam transitoriam. Hoc quod dicit *possidebitis,* respicit illos qui sunt in Purgatorio, qui adhuc non sunt in possessione. Beati autem habent vitam sine morte, contra illos, qui sunt in inferno, æternitatem sine fine, contra illos, qui sunt in mundo, & possessionem sine expectatione, contra illos, qui sunt in Purgatorio.

Matth. 19.

DOMINICA XXII. POST TRINITAT.

SERMO I.

In quo I. regis atque servorum personæ describuntur, & 2 quid per unumquemque denotatur.

Matth. 18.

Simile est regnum cælorum homini regi, qui posuit rationem cum servis suis. Superius interrogavit Petrus Jesum, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, usque septies? Cui Dominus respondit: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Et ponitur ibi numerus determinatus pro indeterminato, scilicet quoties peccabit, toties dimitte. Iste tamen numerus septuagies septies potius ponitur quam aliquis alius, quia ab Adam usque ad ipsum fuerunt septuaginta septem generationes. Sicut ergo Christus totius generis humani delevit culpas; sic & homo omnes suas dimittere debet offensas. Vel ideo posuit in isto numero, quia constat ex numero universitatis, id est septem, & numero transgressionis, id est, undecim, quia septies undecim faciunt septuaginta septem. Est ergo sensus: Dimitte septuagies, id est, universas transgressiones & injurias tibi factas. Ut autem istud, quod Dominus dixerat Petro, melius mentibus nostris infingeretur, ideo quod dixerat verbo, confirmat exemplo ponens parabolam istam, & dicens: *Simile est regnum cælorum.* In hoc ergo Evangelio describitur persona regis, & personæ servorum.

Per istum autem regem intelligitur Deus, qui tripliciter describitur.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Primo quam sit districtus omnibus in exigenda ratione, quod notatur cum dicitur: *Qui voluit rationem ponere cum servis suis,* & infra: *Cum autem non haberet unde redderet:* quia secundum Remigium, licet homo per se peccet, tamen per se a peccato non valet surgere. Jussit eum Dominus venundari, & uxorem ejus & filios, & omnia quæ habebat & reddi. Per ista autem quatuor quæ Dominus jussit venundari, intelliguntur quatuor quæ homo potest habere. Habet enim quoddam quod ipse est, scilicet corpus & animam; quoddam quod est quasi ipse, scilicet uxorem; quoddam quod est ab ipso, scilicet filios; quoddam quod est extra seipsum, scilicet res temporales. Sunt ergo qui male regunt seipsos, id est, corpus & animam. Tales venundantur, id est, dominio dæmonum mancipantur. Homo enim merito peccati efficitur servus diaboli. *Omnes qui faciunt peccatum servi sunt peccati.* Alii sunt qui uxores suas nimis voluptuose diligunt, & libidinibus tanquam equus & mulus inserviunt. Isti cum uxoribus venundantur, id est, cum eis dominio dæmonum subjugantur. Alii sunt qui filios suos inordinate diligunt, exercentes rapinas & usuras, ut eos ditare possint, isti cum filiis venduntur, id est, servituti dæmonum cum eis traduntur. Alii sunt qui bona temporalia, aut avare retinent, aut vane expendunt; isti venduntur cum omnibus quæ habent, quia potestati dæmonum traduntur pro eo quod bona temporalia pauperibus non communicaverunt, sed aut avare retinuerunt, aut in vanitatibus expenderunt.

Homo quatuor habere potest.

Joan. 8.

Secundo ostenditur de rege quod sit liberalis humilibus in debiti dimissione cum dicitur:

N n

tur:

Luc. 22. tur : *Miseratus Dominus servi illius, &c.* Ecce quanta liberalitas Dei, nam servus petebat dilationem, & accepit totius debiti dimissionem. Simile habetur de latrone, ubi dicit August. Considerabat latro facinora sua, & pro magno habebat, vel in fine sibi parceretur; ut Dominus autem sibi dixit: *Amen, amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*, misericordia obtulit quod miseria distulit. Nec mirum si Deus est modo ita liberalis & misericors, quia modo est forum misericordiae. **Forum Dei triplex.** Habet enim Deus triplex forum. Unum est in praesenti, quod est forum solius misericordiae; modo enim misericordia audit causas, & justitia facit ferias. *Præparabitur in misericordia solum ejus.* Ideo omnes causas justitia remittit ad thronum gratiae ejus; unde dicitur: *Adeamus cum fiducia thronum gratiae ejus, &c.* Secundum forum erit in iudicio, quod erit purae justitiae, ubi justitia audiet causas, & misericordia faciet ferias, & ideo misericordia omnes causas deinceps remittet ad solum justitiae. *Super solum David & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & justitia amodo, & usque in sempiternum.* Tertium forum est in purgatorio, quod est forum mixtum, quia ibi erit justitia quae poenam infligit, & misericordia quae gloriam donat. *Misericordia & veritas præcedent faciem tuam.* Unde quilibet qui est in purgatorio dicere potest: *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.* Et illud, *Hæc duo audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, &c.*

Isai. 16.

Isai. 9.

Psal. 88.

Ibid. 100.

Ibid. 61.

Peccata dimissa quomodo redeant.

Tertio ostenditur de rege quam sit severus ingratum in totius debiti dimissi repetitione cum dicitur: *Iratus Dominus tradidit ipsum tortoribus*, id est, demonibus, quousque redderet universum debitum. Glossa. Si non dimiserimus ex corde quod in nos delinquitur, & hoc quod per poenitentiam dimissum erat, a nobis exigeretur. Ex quo videtur quod peccata dimissa redeunt propter peccatum odii. Super hoc dixerunt quidam, quod non redeunt quantum ad maculam vel reatum, sed quantum ad ingratitudinem. Qui enim post acceptam remissionem ad peccatum redit magis delinquit, quia ingratus de tanto beneficio existit, & ita ingratitudo peccatum recidivantis aggravat. Alii dicunt peccata redire quantum ad poenam substantialem. Sicut enim in caelo est unus denarius, id est una beatitudo substantialis, licet stella differat a stella in claritate, sic & in inferno est una poena substantialis per modum damni, scilicet carentia visionis Dei. Et alia per modum sensus, scilicet ignis & vermis, & utraque debetur pro quolibet peccato mortali, licet secundum majoritatem vel minoritatem peccatorum sentiet peccator majorem vel minorem ignis uredinem, & vermis corrosionem. Debent ergo peccata redire, quia recidivanti eadem poena ignis in genere debe-

tur, quae prius, major tamen quam prius. Alii dicunt sicut praeposuimus, quod peccata redeunt in quatuor casibus, scilicet propter odium fraternum, propter apostasiam a fide, propter contemptum confessionis, & propter dolorem de poenitentia habita. Unde versus

Fratrem odit, apostata fit, spernitque fateri.

Poenituisse piget, pristina culpa redit.

Secundo ponuntur personae fervorum, & hoc triplici differentia. Primo ponitur servus ille qui debebat decem millia talenta. Secundo ille qui debebat centum denarios. Tertio illi qui Domino annuntiaverunt.

Per istum servum qui debebat decem millia talenta, intelliguntur illi qui offendunt in Deum. Per illum qui debebat centum denarios, intelliguntur illi qui offendunt in proximum, unde dicit Chrysost. Tanta est differentia peccatorum quae committuntur in Deum & hominem, quanta est differentia inter decem millia talentorum, & centum denariorum; magis autem, & multo plus. ipse enim corpus nobis fecit, animam inspiravit, filium misit, caelum aperuit, nos in filios suos adoptavit: nunquid ergo si unaquaque die moreremur pro illo, retribuimus ei aliquid dignum? Nequaquam. Augustin. Non possum, dicit aliquis, diligere inimicum. O quicumque es attendis quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo. Quare non dimittis homini parum, ut tibi Deus dignetur dimittere multum? Servi autem qui Domino nuntiaverunt signant Angelos secundum Glossam, qui peccatores Deo accusabunt, & non solum boni Angeli, sed etiam mali ipsos accusabunt; imo etiam ipsa peccata & omnia elementa. Isti quatuor accusatores stabunt in iudicio contra peccatores.

August.

**Accusatores
4. stabunt in
iudicio contra
peccatores.**

Job. 10.

Primi erunt Angeli: *Revelabunt caeli*, id est, Angeli, *iniquitatem ejus*. Quorumdam enim iniquitatem revelabunt, illorum scilicet qui fuerunt valde mali, scilicet qui vitam suam in iniquitatibus finierunt. Aliorum occultabunt, illorum scilicet qui fuerunt valde boni, qui peccata sua poenitendo deleverunt. Aliorum ex parte revelabunt, & ex parte occultabunt; illorum scilicet qui fuerunt mediocriter boni, qui secum aliqua cremabilia portaverunt. Eorum enim peccata Angeli Deo revelabunt, ut de ipsis purgentur, & demonibus occultabunt, ne ab ipsis accusentur.

Secundi accusatores erunt daemones. De quorum accusatione dicit August. Dicturus est in iudicio adversarius: Aequissime iudex judica istum meum esse ob culpam, qui noluit tuus esse per gratiam, tuus est per naturam, meus est per miseriam, tuus per Passio-

tionem, meus per persuasionem. Tibi inobediens mihi obediens. A te accepit immortalitatis stolam, a me accepit hanc pannosam, qua indutus est, tunicam. Tuam vestem dimisit, cum mea huc venit. Æquissime iudex iudica istum meum esse, & mecum damnandum esse. In quibus verbis ponuntur quinque allegationes quibus vult diabolus ostendere peccatorem secum esse damnandum. Prima est talis. Tu obtulisti sibi tuam gratiam, ego meam culpam. Tuam gratiam contempsit, meam culpam recepit, ergo debet esse meus. Secunda est talis: Tu creasti eum per naturam, ideo deberet esse tuus; sed fecit se meum per suam magnam miseriam, ideo debet esse meus. Tertia est talis. Tu sustinuisti propter eum gravem passionem, ideo deberet esse tuus, ego vero obtuli sibi meam suasionem, sed ipse tuam passionem contempsit, sed meam suasionem recepit, ideo debet esse meus. Quarta est talis: Duo sunt, scilicet obedientia & inobedientia, quicumque autem est tibi obediens est tuus, quicumque vero est tibi inobediens est meus. Sed iste fuit tibi inobediens, sed mihi obediens, ergo debet esse meus. Quinta est talis. Tuum est facere homini vestem fulgidam virtutum, meum est facere sibi vestem fordidam vitiorum; quicumque autem habet vestem virtutum est tuus, qui vero habet vestem vitiorum est meus. Sed iste tuam vestem abiecit, & meam secum portavit, ergo debet esse meus.

*Allegationes
5. faciet dia-
bolus contra
peccatorem.*

Sap. 4.

Jac. 5.

*Contra divi-
tes malos tria
in iudicio cla-
mabunt.*

Tertii accusatores erunt propria peccata. Traducunt illos ex adverso iniquitates ipsorum. Istud ostenditur, ubi dicitur: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis: divitiæ vestra putrefactæ sunt, & vestimenta vestra a tineis comesta sunt, aurum & argentum vestrum æruginavit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit.* Et infra: *Ecce merces operariorum quæ defraudata est a vobis clamat, & clamor eorum in aures Domini sabaoth introivit.* Ubi ostendit Jacobus quod contra malos divites tria clamabunt in iudicio, scilicet ærugo, tineæ, & merces defraudata: Sunt enim qui divitias suas avarie retinent & recondunt; contra hos clamabit ærugo. Alii sunt qui eas vane expendunt & multa mutatoria vestium emunt; contra hos clamabit tineæ. Alii sunt qui bona pauperum rapiunt, & eos exspoliant, & mercedibus laborum suorum eos defraudant; contra hos clamabit merces injuste detenta.

Hugo.

Quarti accusatores erunt omnia elementa. Istud ostendit Hugo de S. Victore. Contra peccatorem in iudicio cælum dicet, Ego lucem sibi ministravi ad solatium. Aer dicet, Ego omne genus avium sibi dedi ad obsequium, Aqua dicet, Ego diversa genera piscium sibi dedi ad esum. Terra dicet, Ego panem & vinum sibi dedi ad nutrimentum. Postquam vero omnia elementa recitaverunt omnia be-
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

neficia, convertentur peccatoribus ad supplicia sicut idem Hugo ostendit dicens: Nam ignis dicet, in me comburatur. Aqua dicet, in me demergatur. Aer dicet, in me ventiletur. Terra dicet a me absorbeat. Infernus dicet, a me deglutatur. *Armabit Sap. 9. creaturam ad ultionem inimicorum.*

SERMO II.

De iudicio universali, 1. Quomodo scilicet omnes ad suum iudicium Christus citabit, 2. citatos examinabit, 3. examinatos convincet, 4. convictos sententiat.

Oblatus est ei unus qui debebat decem millia talenta. Secundum Bernard. Bernard. Obligati sumus Deo ad quatuor debita maxima persolvenda; unde dicitur: Obligatione-stra erga Deum. O si cognovisses quam multa & quam multis debes, videres, quod nihil est, quod facis. Primo debes Christo totam vitam tuam, quia ipse pro tua posuit suam. Secundo exigunt præterita peccata tua futuram vitam tuam, ut facias fructus dignos penitentiae; & recogites omnes annos tuos in amaritudine animæ tuæ. Quid si tertium debitorem ostendam, qui vendicet eam totam sibi, puta quod desideras gloriam, quam oculus non vidit, &c. Nonne ad hanc emendam te totum, & quæcumque poteris, dare oportebit, & cum omnia compleveris dices: *Non sunt condignæ passionibus huius sæculi ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis?* Quarto creditori debes quod es, a quo totum habes, qui te fecit, & benefacit, & cuncta ministrat. Ista ergo tam maxima debita sunt decem millia talenta, de quibus Christus in iudicio a nobis rationem requireret, qualiter scilicet totam vitam nostram dederimus ei, qui nos creavit, ei qui nos redemit, ei qui tot & tanta peccata nobis dimisit, & qui tantam gloriam nobis promisit. Ad istam autem rationem exigendam quadrupliciter procedet.

Primo enim omnes ad suum iudicium citabit, & hoc triplici ratione, scilicet monitoria, præceptorum, & peremptoria. Citationem monitoriam mittet per Prophetam: *Consurgant & ascendant omnes gentes in vallem Josaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu.* Citationem præceptorum mittet per David Prophetam qui dicit: *Exsurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti, & synagoga populorum circumdabit te; & propter hanc in altum regredere, Dominus iudicat populos.* Citationem peremptoriam mittet per Angelum: *Angelus quem vidi stantem super mare, levavit manum suam super cælos, & iuravit per viventem in sæcula sæculorum, quia tempus amplius non erit, sed in diebus vocis septi-*

*Citabit eos
Deus ad su-
um iudicium
tripliciter.*

Joel. 3.

Psal. 7.

Apoc. 10.

septimi Angeli cum cæperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei. De hac triplici citatione dicitur: *Ipse Dominus in iussu, ecce citatio præceptorum; & in voce Archangeli, ecce citatio monitoria; & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi, ecce citatio peremptoria.*

1. Theff. 4.

Examinabit nos Christus de quatuor in die iudicii quæ nobis commisit.

Eccl. 17.

1. Theff. 4.

Eccl. 10.

Chrysof.

Eccl. 4.
Bernard.

Jac. 5.

Eccl. 6.

Secundo ipsos citatos examinabit, & maxime de quatuor. Primo de bonis commissis. Quatuor enim bona nobis commisit, scilicet corpus & animam, & res temporales, & tempus; de quibus dicitur; *Deus creavit hominem*, hoc refertur ad corpus; *& secundum imaginem suam fecit illum*, hoc refertur ad animam. *Numerum dierum & tempus dedit illi*, hoc refertur ad tempus; *& potestatem eorum quæ sunt super terram*, hoc refertur ad omnia temporalia, quibus ipse homo est prælatus. Dedit ergo dominus homini corpus ut conservet illud in munditia & sanctificatione. *Sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore.* Dedit animam, ut faciat sibi magnum honorem. Si enim honoramus imaginem Dei pictam, multo fortius debemus honorare imaginem ejus in anima nostra creatam. *Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.* Dedit etiam Deus omnia temporalia ut pauperibus ea dispenset. Chrysof. Deus dispensatores nos divitiarum suarum esse voluit non dominos; & ideo cui voluerit dat eas, a quo voluerit tollit. Illud proprie nostrum est, quod in nostra potestate est habere si volumus. Dedit etiam homini tempus ut conservet. *Fili conserva tempus.* Bernard. Nihil pretiosius tempore, sed heu hodie nihil vilius reputatur. Transeunt dies salutis & nemo recogitat, &c. Idem: Nemo vestrum fratres parvi æstimet tempus quod in verbis consumitur otiosis, volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat. Libet confabulari ajunt, donec hora prætereat, donec tempus transeat, donec hora prætereat, scilicet quam ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, miseratio conditoris indulget, &c. Si enim diabolus unam horam temporis posset habere, cum illa & gehennam evaderet, & gloriam obtineret. De his ergo quatuor nobis commissis nos rationem reddere oportebit. Sed de corpore malam rationem reddent luxuriosi, qui illud in deliciis nutrierunt. *Epulati estis & in luxuriis enutristis corda vestra.* De anima malam rationem reddent superbi, qui animam inhonoraverunt, dum ipsam omnibus meritis per superbiam exspoliaverunt. *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, &c.* De rebus malam rationem reddent avari,

qui pauperibus nihil dare voluerunt, Unde dicitur eis in iudicio: *Esurivi, & non dedisti mihi manducare, sitivi & non, &c.* Matth. 25. De tempore etiam malam rationem reddent otiosi, qui ipsum tempus negligenter expenderunt. Unde Bernard. Omne tempus nobis impensum requiretur a nobis qualiter sit expensum; sicut capillus non peribit de capite, sic nec momentum de tempore. Secundo rationem requiret de bonis a nobis omis- sis; istud patet ubi dominus servum qui omisit lucrari in talento accepto, redarguit & in tenebras mitti iussit. Per talentum intelligitur donum intelligentiæ, quod quidam abscondunt in terram. Unde dicitur ibidem: *Abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.* Quidam enim ponunt in sudario, unde dicitur: *Ecce mna tua quam habui, repositam in sudario.* Alii ponunt ad mensam, sicut boni servi; unde dicitur ibidem: *Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &c.* Pecunia autem abscondita in terra rubiginem contrahit, reposita in sudario non crescit, posita ad mensam fructum facit. Illi in terra abscondunt, qui donum intelligentiæ in cupiditatibus terrenorum ponunt, ex hoc sæpe contrahunt rubiginem peccatorum. Illi ponunt in sudario qui dant se torpori & otio, tales nullum fructum faciunt bonorum operum. Illi ponunt ad mensam, qui dona intelligentiæ ponunt ad sacram Scripturam, tales sibi acquirunt magnum cumulum meritorum; de qua mensa dicitur: *Parasti in conspectu meo mensam, &c.* Psal. 22. Tertio requiret rationem de malis a nobis commissis. Judex terrenus rationem non requirit de minimis, nec de alienis, nec de occultis. Judex enim æternus tantæ erit severitatis, quod rationem requiret de minimis, sicut de verbis otiosis: *De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii.* Rationem requiret de malis alienis, & maxime de prælatis: *Sanguinem ejus de manu tua requiram.* Rationem requiret de cogitationibus occultis: *Cogitationes nostras scrutabitur.* Nonne ipse considerat *vias meas?* Gloss. sicut Deus uniuscujusque vias considerat, sic & gressus dinumerat, ut nec minutissimæ cogitationes, nec verba tenuissima, quæ apud nos usu valuerunt, ejus iudicio indiscussa remaneant. Quarto rationem requiret de malis nobis dimissis, sicut patet hic in servo, cui Dominus dimiserat decem millia talenta, qui noluit conservo dimittere centum denarios. Per decem millia talenta signantur decem præcepta, quæ quidem, qui transgreditur, debet Deo decem millia talenta, id est, pœnam pro transgressionem decem præceptorum. Per centum denarios intelliguntur quælibet minores offensæ quæ in proximos committuntur. Hier. Dicamus sub exemplo: Si quis nostrum commiserit adulterium, homicidium, sacrilegium, majora crimina; decem millia talenta roganti dimittuntur, si & ipse minora dimittat peccantibus. Ter-

Matth. 25.

Bernard.

Luc. 19.

Psal. 22.

Matth. 12.

Eccl. 3.

Sap. 6.

Job. 30.

Hier.

Rom. 2. Tertio ipsos examinatos convincet; & hoc per authentica instrumenta, id est, per sancta Evangelia: *In die qua Dominus iudicabit occulta hominum, &c.* Sunt enim quædam opera quæ tantum sunt hominis, sicut est opus peccati: *Non loquetur os meum opera hominum.* Quædam quæ sunt tantum opus Dei, sicut est opus creationis: *Extendit cælos solus.* Quædam quæ sunt opus Dei, & hominis, sicut est opus justificationis: *Dei enim sumus adiutores.* Sine me nihil potestis facere. Opus ergo creationis Deus non iudicabit, nec condemnabit, sed reformabit in melius, sicut cælum & terram, & omnia elementa. Similiter opus Dei & hominis non condemnabit, sed remunerabit; opus autem solum hominis, scilicet peccatum iudicabit & condemnabit. *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.*

Matth. 25. Quarto contra ipsos convictos sententiam diffinitivam proferet dicens: *Discedite a me maledicti, &c.* Illa autem sententia nullo auxilio poterit sublevari. Quatuor enim auxiliis consuevit sententia sublevari. Primo per appellationem, secundo per supplicationem. Cum enim sententia fertur a principe, tunc non licet appellare, sed licet supplicare. Tertio per querelam falsi, ut dicatur quod sententia lata sit per falsos testes iudice circumvento. Quarto per in integrum restitutionem; est autem in integrum restituere, scilicet reducere in eum statum, in quo erat ante læsionem. Illa autem sententia non poterit relevari; primo per appellationem. Appellatio enim ibi locum non habebit, quia crimen cujuslibet notorium erit, & hoc tripliciter. Primo per confessionem propriam; conscientia enim cujuslibet confitebitur suum scelus. August. Quisque iudicium futurorum timet, præsentem conscientiam corrigat. Sermo enim causæ tuæ testimonium conscientiae tuæ. Secundo erit notorium per facti evidentiam. Hieron. Aderit dies illa in qua facta nostra quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur. Tertio erit notorium per præsumptionem violentam, in eo enim quod ponentur a sinistris, præsumitur quod sunt damnandi: Sicut & de iustis, in eo quod ponentur a dextris, præsumetur quod sint salvandi. Secundo illa sententia non poterit relevari per supplicationem. Si enim omnes potentes cælestis Curiae, sicut beata Virgo, Apostoli, & Martyres, & omnes sapientes, sicut Confessores, & Doctores preces ad supplicandum componerent, Deus non exaudiret. *Non parcam eis in verbis potentibus, & ad deprecandum compositis,* imo si omnes Sancti pro eis supplicarent, & ipsi jejunando se affligerent, & sacrificia Deo offerrent, Deus eos non exaudiret. *Noli orare pro populo isto in bonum. Cum jejunaverint non exaudiam preces eorum. Et si obtulerint holocaustomata, & victimas, non suscipiam ea, quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos.* Tertio non poterit re-

levari per querelam falsi, ut dicant quod illa sententia sit lata per falsa instrumenta, vel per falsos testes iudice circumvento; quia ille iudex non poterit decipi, nec circumveniri, cum sit veritas & sapientia Dei. *Servatorem anime tuæ nihil fallit. Ipse novit decipientem* Ibid. 12. *& eum qui decipitur.* Contra ipsius ergo sapientiam nihil valebunt loquacitates Advocatorum, nec sophismata Philosophorum, nec facundia Oratorum, nec argutiæ versutorum. De his Hieron. Quanti elingues & muti feliciores loquacibus erunt, quanti pastores Philosophis, quanti rustici Oratoribus, quanti hebetes argutiis præferendi sunt Ciceronis! Quarto non poterit illa sententia relevari per in integrum restitutionem, ut scilicet ad pristinum statum restituantur. *Impossibile enim est eos qui semel illuminati sunt, &c.* Et prolapsum sunt, scilicet per finalem impenitentiam, rursus revocari ad penitentiam. *Re-* Psal. 2. *ges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Ipsi enim non erant vas æneum sed terreum, quia amando terrena facti sunt terra; ideo dicit, *tanquam vas figuli;* & non frangentur ab aliquo Angelo, sed a validissimo pugile Dei; ideo dicit, *confringes eos.* Nec frangentur cum virga lignea, id est, cum flexibili misericordia, sed cum virga ferrea, id est, cum inflexibili iustitia; ideo præmittit: *Reges eos in virga ferrea, & pro-* Jer. 19. *pterea tam valide frangentur, & nunquam reintegrabuntur. Sic conteram populum istum sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra restaurari.*

SERMO III.

Quomodo propter duas nequitias, duplicem pœnam servus nequam incurrisse ostenditur.

Serve nequam omne debitum dimisi tibi, &c. Secundum August. habere odium August. in corde est habere gladium, scorpionem, & ignem. De primo sic dicit in sermone: Qui alii nocere desiderat, similis est illi qui gladio se transverberat, ut tunicam alterius cedat. De secundo sic dicit in sermone: Refræmate iram, quæ vos stimulat ad vindictam. Ira enim scorpio est, si interius flammam excitaverit. Si ergo te vis vindicare de inimico tuo, ad ipsam iram tuam te converte, quia ipsa est inimica tua, quæ occidit animam tuam. De tertio sic dicit super Psal. Sic puta malitiam esse quomodo ignem. Si incendere vis aliquid, illud quod apponis igni, prius ardet; nisi enim ardeat non incendit. Verbi gratia, cum faculam apponis igni, prius ardet ut aliud possit incendere. Ita ergo malitia procedet ex te, & quid vastat ante quam te malitia tua? ut alteri non noceat fieri potest, ut tibi non noceat, fieri non potest. Quia ergo

Eccl. 24.
Chryf.

ergo ille qui odium retinet, seipsum occidit, venenat & incendit; ideo nequam appellatur. Et sic dicitur: *Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?* Unde secundum Chrysoft. Quando servus decem millia talenta debebat, non est vocatus nequam, sed quando fratri remittere noluit. Dominus eum nequam vocavit dicens: *Serve nequam*, Vocatur autem nequam propter duas nequitias quas habuit.

Prov. 27.

Ibid. 15.

Iracundi animus olla comparatur.

Prima fuit nequitia magnæ crudelitatis, quod notatur cum dicitur: *Tenens suffocabat eum*. Non enim rogavit, nec admonuit, sed statim ad gulam cucurrit. Tales sunt multi furiosi qui feruntur impetu suæ iræ. *Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Cor fatuorum ebullit stultitiam*. Et bene dicit, *ebullit*, quia cor fatui & iracundi, est sicut olla bulliens, quæ sæpe quatuor mala facit. Unum, quia aquam ferventem projicit, & circumstantes adurit. Secundum, quia ignem extinguit. Tertium, pinguedinem extra emittit. Quartum, quia ipsa olla sæpe confringitur. Olla ergo bulliens est animus iracundi, quia sæpe verba ignita, & contumeliosa projicit ex quibus alios inflamat, id est, scandalum provocat. Ignem etiam cæli, qui erat in illis qui eum ex charitate arguebant, extinguit. Nullus enim audet eum reprehendere postquam videt ipsum sic ad contumelias paratum esse: si ipse etiam habeat aliquam pinguedinem devotionis vel gratiæ; tota effunditur propter furorem iræ. Ejus etiam cor sic frangitur; ut vix ad tranquillitatem reintegretur. Contra ergo istam ollam sic bullientem tria sunt remedia. Unum est, ut ollam ab igne removeamus, id est, a talium præsentia nos subtrahamus. *Honor est homini qui separat se a contentione: Omnes autem stulti miscentur contumeliis*. Secundum est, ut ligna auferamus, id est, verba incentiva subtrahamus. *Cum defecerint ligna extinguitur ignis, & susurrone subtracto jurgia conquiescunt*. Tertium est, ut aquam frigidam apponamus, id est, verba refrigerativa respondeamus. *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem*. Sicut enim ab ore duo procedunt, quorum unum ignem materiale accendit, scilicet flatus; aliud extinguit, scilicet sputum: sic ab ipso ore duo procedunt, quorum unum ignem iracundiæ accendit, scilicet verba dura; aliud extinguit, scilicet responsio blanda. *Si sufflaveris in scintillam quasi ignis exardebit, & si exspueris super illam extinguetur, utraque ex ore proficiunt*.

Prov. 20.

Ibid. 26.

Ibid. 15.

Eccl. 28.

Secunda nequitia istius fuit peccatum ingratitude; unde dicit ei Dominus: *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, &c.* Quidam non dimittunt offensas nisi semiplene, quia aliquas di-

mittunt, aliquas non; alii non dimittunt nisi habeant magnam emendam, alii nisi diu rogentur. Deus autem dimittit totaliter sine exceptione; ideo dicit, *omne debitum*, id est, omnem pœnam, qua scilicet homo sibi obligatus est pro peccato cordis, oris, & operis. Eodem modo debet quilibet inimico reconciliari, corde ipsum diligendo, ore pro ipso orando, & opere sibi serviendo. Ista tria notantur cum dicitur: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus*. Secundo dimittit liberaliter cum parva satisfactione; ideo dicit, *dimisi*, non vendidi. Quidam enim offensas suas vendunt, dum pecunias & magnas emendas requirunt. Qui autem non dimittunt; magis sibi nocent, quam illis quibus non dimittunt, qui vero liberaliter dimittunt magis sibi profunt, quam illis quibus dimittunt. Chrysoft. Si oderis inimicum tuum, amplius tibi nocuisti secundum animam, quam illi secundum corpus, & illi forsitan nihil nocet odiens eum, teipsum autem sine dubio lædis; si ergo peperceris inimico, tibi amplius pepercisti; & si ei benefeceris, tibi amplius præstitisti quam illi. Tertio dimittit faciliter sine extorsione; ideo dicit: *Quoniam rogasti me*. Quidam remittere nolunt nisi aut rogati, aut coacti, aut nimis exterriti; Deus autem faciliter remittit; nam remisit David adulterium & homicidium, cum tris syllabis quando dixit: *Peccavi*. Remisit Petro peccatum negationis, cum paucis lachrymis. Remisit Publicano peccata sua cum quinque verbis, cum dixit: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Quia ergo Deus remittit; sic totaliter, sic liberaliter, sic faciliter, ideo valde ingratus est, qui proximo non remittit, ingratitude enim grave vitium est, & quinque mala facit. Unum est, quia peccata prius remissa revocat. August. de verbis Domini: Dicit tibi Deus, *dimitte & dimittetur tibi*. Sed ego prius dimisi, dimitte tu vel postea. Nam si non dimiseris revocabo te, & quicquid dimiseram replicabo tibi. Secundum est, quia omnia merita dissipat. Bernard. Ingratitude inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutumque dispersio, ac beneficiorum perditio. Tertium est, quia fontem divinæ gratiæ exsiccat. Ingratitude est ventus urens, siccansque fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluentia gratiæ. Quartum est, quia ventum gratiæ obstruit, ne scilicet ad animam intrare possit. Idem: Ingratitude vias obstruit gratiæ, & ubi illa fuerit, gratia accessum non invenit. Idem: Accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Quintum est, quia pontem misericordiæ frangit. August. super Psal. Deus ultionum: Ne festines alium punire, si ipse te læsit, sicut nolles puniri alio rogante quem læsisti. Noli misericordiæ pontem subvertere quem transisti, & si ille peccat in te, ne pecces tu, deterius blasphemans Deum.

Dimittit
Deus sine
exceptione.

Luc. 6.

Chryf.

Ingratitudo
quinque
mala facit.
August.

Bernard.

August.

Quia

Damnato-
rum pœna
duplex.

Apoc. 6.

Chryf.

Habet Deus
carcerem, pa-
latium, stabu-
lum, & ho-
spitale.

Matth. 22.

1. Cor. 3.

Pf. 48.
Bernard.

1. Cor. 3.

Quia vero servus nequam habuit duas prædictas nequitias; ideo habuit duas pœnas, scilicet pœnam damni, & pœnam sensus, & utraque est æterna. Pœna damni notatur cum dicitur, *& iratus Dominus*. Damnati enim nunquam videbunt Deum placatum, sed iratum, & utrumque est magna pœna. Nam videre Deum iratum est maxima pœna: *Dicent montibus & petris, cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira agni*. Non videre etiam Deum placatum est maxima pœna. Chrysoft. super Matth. Multi gehennam horrent, ego autem casum illius gloriæ, multo maiorem pœnam gehenna esse existimo. Verum etiam, si mille ponat aliquis gehennas, nihil tale dicet, quale excidi a gloria illa, & odio a Christo haberi, & audire, non novi vos. Etenim melius est sustinere decem millia fulgura, quam faciem illam mansuetam videre a nobis averfam, & tranquillum oculum non ferentem videre nos. Pœna sensus notatur, cum dicitur: *Tradidit eum tortoribus*, id est, dæmonibus in carcere infernali. Habet enim Deus carcerem, palatium, stabulum, & hospitale. In carcere sunt omnes mali, in palatio omnes boni, in stabulo boni & mali, in hospitali mediocriter boni & mediocriter mali. Carcer est infernus; tunc autem homo habet carcerem pœnalem, quando manibus & pedibus vinculatur: tunc habet pœnaliorem, quando continuis tenebris involvitur: tunc habet pœnalissimum quando continuis fletibus, & dentium stridoribus angustatur; talis est carcer infernalis, juxta illud: *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium*. Palatium est paradysus. Quale autem palatium homo sibi ædificat hic, tale ibi inveniet. Ædificatur enim de auro dilectionis Dei, & de argento dilectionis proximi, & de lapidibus pretiosis bonorum operum; juxta illud: *Si quis autem superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, &c.* Stabulum est iste mundus, in quo homo positus fuit postquam peccavit, quia teste Propheta: *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Bernard. Puto jumenta dicerent, si loqui fas esset: Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis: ad hoc significandum Dominus nascens in mundo poni voluit in stabulo. Si autem tot pulchra & delectabilia inveniuntur in stabulo, qualia sunt illa quæ sunt in palatio, & tamen respectu illorum ista sunt fœtida: Væ autem illi, qui diligit fœtorem stabuli, & non curat venire ad odorem palatii. Hospitale Dei est purgatorium, in quo sanantur infirmi, quorum quidam habuerunt multum de humore, id est, de mundano amore, isti tardius cremabuntur ut lignum: alii minus, isti citius purgabuntur ut fœnum: alii minime, & isti citissime cremabuntur ut stipula. *Si quis superædificaverit lignum, fœnum, stipulam, uni-*

uscujusque opus manifestabitur. Utraque autem pœna, scilicet damni & sensus erit æterna. Hoc notatur cum dicitur: *Quoadusque reddat debitum universum*. Remigi- Remig. us: Nota quoadusque ponitur pro infinito; & est sensus: Nunquam perfolvet, sed per pœnam luet. Sed non videtur, quod divinæ Notandum. justitiæ competat hominem pro culpa transitoria punire pœna æterna. Ad hoc dicendum, quod hoc divinæ justitiæ competit quadruplici ratione. Primo propter infinitatem offensi; est enim communis animi conceptio, quod injuriosus, tanto dignus est majori pœna, quanto ille major est cui infertur injuria; unde dicitur quod pœna taxatur secundum dignitatem ejus in quem fit offensio. Cum igitur majestas Dei sit infinita, ille qui eum offendit dignus est pœna infinita. Non potest autem pœna esse infinita quantum ad intensiorem, quia nulla pura creatura capax est qualitatis infinitæ, & ideo debet esse infinita quantum ad durationem. Secundo propter æternitatem pabuli. In peccato quidem In peccato sunt quinque, scilicet actus, delectatio, ma- quinque cula, voluntas prava, reatus sive obligatio sunt. ad pœnam æternam. Duo autem prima, scilicet actus & delectatio, aliquando trans- eunt in momento. Alia autem tria post mor- tem remanent, quorum duo, scilicet macu- la, & voluntas prava sunt pabulum ignis in- fernalis; non enim possunt deleri nisi per gra- tiam. Post mortem autem homo non est susceptibilis gratiæ: Sicut igitur ignis materia- lis esset æternus, si ligna essent æterna, sic ignis infernalis est æternus, quia ejus pa- bulum, scilicet macula & voluntas prava sunt æterna, & ideo remanet tertium, scilicet reatus. Tertio propter æternitatem mali propositi. Voluntas enim peccandi in eis non habuit finem; ergo nec pœna eorum ha- bebit finem. Gregor. in moralibus: Ajunt Gregor. quidam sine fine non debet culpa finire cum fine. Quibus citius respondemus quod recte dicerent, si Judex æternus non corda homi- num, sed facta pensaret. Iniqui enim ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixe- runt; voluissent quidem sine fine vivere, ut poruissent sine fine in iniquitatibus permane- re. Ad Judicis ergo districti pertinet justi- tiam, ut nunquam careant supplicio, quo- rum mens in vita hac nunquam voluit carere peccato, & non debetur iniquo terminus di- lationis, qui quamdiu vixit, noluit habere terminum criminis. Quarto propter imita- tionem fori. Videmus enim quod unum & idem furtum in diversis foris diversimode pu- nitur. Nam alicubi pro eodem furto fur cauterizatur, alicubi mutilatur, alicubi sus- penditur. Deus autem habet duplex fo- rum, unum in præsentia, quod est forum Ecclesiæ, & misericordiæ, ubi culpæ puni- untur pœna transitoria; aliud in futuro, quod est forum puræ justitiæ, ubi culpæ punientur pœna æterna. Unde dicit Chryf. Chrysoft. quod quantum distat Deus ab homine, tantum

tantum distat Dei iudicium extremum a iudicio hominis. Nec recipit tunc natura

iudicis misericordiam, sicut nunc tempore misericordiae iudicium.

DOMINICA XXIII. POST TRINITAT.

SERMO I.

I. Phariseorum malitia in consiliando, fraudulentia in laudando, versutia in interrogando. Et 2. Christus quomodo primum praeognovit consilium, 3. eorum laudes respuit, & 4. sine aliqujus praedicio interrogationi respondit, aperiens.

Matth. 12.

Luc. 2.

Abeuntes Pharisei consilium inierunt ut caperent Jesum, &c. Eo tempore quo Caesar Augustus universum mundum describi fecit, & censum capitalem ab omnibus solvi iussit, Judaea quoque tributaria facta est. Magnum tamen schisma erat in populo super hoc, quibusdam dicentibus, quod pro securitate, & quiete habenda, quia Romani pro omnibus militabant, deberent solvere tributa: Phariseis e contrario asserentibus quod populus Dei, qui decimas, & primitias, & alia in lege praecepta Deo solvebat, non tenebatur homini terreno tributa persolvere. In tantum autem invaluit persuasio Phariseorum, quod tributum Romanis est negatum, propter quod duos Imperatores Titum, & Vespasianum in Judaeam miserunt, & eam everterunt, & quamvis Phariseorum malitia saepe fuerat a Christo confusa, non tamen refrænata, quia affectata malitia aliquando ratione veritatis confunditur, sed non emendatur. Et istud ostendit Chrysost. exemplo aquae, & ignis dicens: Quemadmodum si quis claudere voluerit aquae currentis meatum, aliunde sibi semitam praeumpit: Sic istorum malignitas ex una parte confusa, alium sibi aditum adinvenit. Et sicut ignis quanto amplius ligna susceperit, tanto major excrescit, sic animus malus quanto magis veritatem audierit, eo amplius in malitiam excitatur. Volentes ergo Pharisei Jesum capere in sermone, non ivērunt personaliter, sed miserunt discipulos suos duplici de causa, ut dicit Chrysost. Mittunt inquit discipulos suos quasi adhuc minus cognitos, ideo ut aut incogniti facile deciperent, aut deprehensi minus erubescerent. Et subdit Chrysost. Discipuli autem illi magistris suis erant aetate minores, mali-

Chrysost.

Chrysost.

Chrysost.

tia autem pares. Nam & pulli serpentum statura breviores sunt, veneno autem aequales. Et catuli luporum etsi venationem tenere non possunt, jam tamen in sanguine gaudent, & morsibus ludunt. Miserunt etiam cum suis discipulis & ipsos Herodianos. Dicebantur autem Herodiani milites quidam Herodis Ascalonitae, qui adhuc superstes erat: vel milites Herodis Tetrarchae, qui tunc ad Jerusalem ad diem festum venerat. Vel secundum Hieron. Pharisei illos Judaeos deridendo Herodianos vocabant, qui tributa Romanis solvebant. Ideo Herodianos miserunt ut per illos illum caperent, quem timore turbae capere non audebant. Dixit ergo: *Abeuntes Pharisei, &c.* In isto autem Evangelio tria ponuntur ex parte Phariseorum, & tria ex parte Christi.

Nam ex parte Phariseorum & discipulorum primo fuit malitia in consiliando, quod notatur cum dicitur: *Abeuntes Pharisei consilium inierunt, &c.* Isti autem consiliatores fuerunt Pharisei & Herodiani: Pharisei autem erant Christo invidi. *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.* Herodiani erant avari, quia exactiones multas in populo faciebant. Utrique autem erant Christo inimici. Invidus autem intendit denigrare famam, avarus rapere temporalem substantiam, inimicus opprimere personam. Contra Christum ergo consilium inierunt Pharisei invidi, ut ejus famam denigrarent. Si enim respondisset quod tributum Caesari esset solvendum, ipsum apud populum infamassent. Inierunt autem consilium Herodiani avari, ut si respondisset, quod deberet tributum dari, tunc majorem occasionem habuissent majores exactiones faciendi. Inierunt etiam tam isti quam illi, quia erant inimici, ut si respondisset quod non liceret dare, eum caperent, & occiderent. Quia sicut dicit Chrysost. multi propter istos sermones a Romanis occisi fuerunt. Ecce quale consilium, & quales consiliarii, id est Pharisei invidi, qui Christum volebant infamare, Herodiani avari qui volebant populum spoliare: & utrique inimici, qui occidere Christum volebant. Sed dicitur quod Deus consilium pravorum dissipat. Chrysost. super hunc locum: Omnis colonus cuius terram possidet, illius auxilio opus habet. Colonus Dei auxilium diaboli non requirit. Colonus diaboli auxilium Dei etsi quaerat, non invenit. Vidistine aliquando

Hier.

Phariseorum malitia contra Christum.

Matth. 27.

Notandum.

Chrysost.

aliquando latronem euntem ad furtum Deum orare, ut prosperetur in furto: Aut qui vadit ad fornicandum, nunquid non sibi signum crucis imponit in fronte, ut non comprehendatur? Qui tamen ideo non adjuvat, sed tanto citius capitur, quia nescit iustitia Dei patrociniū dare criminibus.

Chryf.

Magister falsitatis quatuor modis quis esse potest. Rom. 1. August.

Prov. 13.

Eccl. 4. Veritatis magister Christus.

Hebr. 6.

Joan. 8.

Job. 12.

Prov. 15.

Secundo fuit in eis fraudulentia in laudando cum dicunt, *Magister scimus quia verax es, &c.* Chrysof. Magistrum eum vocant, ut quasi honoratus mysterium sui cordis simpliciter eis aperiat. Hæc est enim hypocritarum prima potentia, cumulata laudatio; quamvis autem adulando sic eum laudaverunt, verum tamen dixerunt. Potest enim quis esse magister falsitatis quatuor modis. Primo mendacium inferendo. *Commutarunt veritatem Dei in mendacium.* Secundo veritatem tacendo. August. Uterque reus est apud Deum, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit. Ille quia prodesse non vult, iste quia desiderat nocere. Tercio veritatem pervertendo, sicut faciunt mali iudices, qui amore, munere, vel timore veritatem iustitiæ pervertunt. *Accipere personam impii in iudicio non est bonum, ut declines a veritate iudicii.* Quarto veritatem non defendendo, quæ tamen defendenda est usque ad mortem. *Usque ad mortem certa pro iustitia.* Christus autem fuit magister veritatis. Primo quia puram veritatem in ore suo habuit; ideo bene dicunt? *Scimus quia verax es.* Non enim aliquod mendacium dicere poterat, qui Deus erat. *Impossibile est Deum mentiri.* Secundo veritatem non tacuit, ideo dicunt: *Viam Dei in veritate doces: Si ego veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Tercio veritatem iustitiæ, nec amore, nec timore, nec munere permutabit in iudicio, ideo dicunt: *Non est tibi cura de aliquo. Nunquid timens arguet te, & veniet tecum in iudicium.* Non recipiet pro redemptione munera plurima. Quarto veritatem defendit, ideo dicunt. *Non accipis personam hominum.* Defendit enim ipsam usque ad injuriarum interrogationem, quia verbis injuriosis fuit laesissus. Usque ad spoliationem, quia vestibus fuit denudatus: Usque ad verberum perpeffionem, quia ad columnam fuit flagellatus. Usque ad mortem, quia morte turpissima fuit condemnatus.

Tercio fuit in ipsis versutia in interrogando, quando dixerunt: *Licet censum Cæsari dare, an non?* Cogitaverunt enim aut respondebit pro nobis, aut pro Cæsare, aut omnino tacebit. Si respondebit pro nobis, scilicet quod non debemus solvere, tunc incurret Cæsaris indignationem. Si respondebit pro Cæsare quod debemus solvere, tunc incurret populi furorē. Si omnino tacebit, tunc ipsum reprehendemus, quod veritatem timet dicere propter timorem humanum.

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

In Christo vero tria notantur. Primo quod consilia eorum prava præcognovit. Unde dicitur: *Cognita autem Jesus nequitia eorum, dixit, &c.* Ideo eos hypocritas appellavit, quia sub simulato sermone nequitiam abscondebant. Sunt autem quidam qui abscondunt se sub simulato amore, fingentes se amare cælestia, cum diligant terrena. *Posuerunt in cælum os suum.* Alii sub simulato timore, fingentes se timere Deum, cum potius timeant mundum, cum tamen dicatur. *Nolite timere eos qui occidunt, &c.* Alii sub simulato sermone, habentes mel in ore, sed venenum in corde. *Molliti sunt sermones ejus super oleum.* Alii sub simulata conversatione, fingentes se habere conversationem ovium cum habeant mentem lupinam. *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Omnium talium cogitationes & intentiones, divina sapientia præcognoscit. Unde Propheta: *Si ascendero in cælum, id est finxero me amare cælestia, tu illic es, id est cor meum vides: Si descendero in infernum, id est si finxero me timere iudicium, ades, id est intentionem meam vides. Si sumpsero pennas meas diluculo, &c.* Sicut pennæ Sanctorum sunt virtutes, sic pennæ hypocritarum sunt simulati sermones, qui etiam videntur habere aliquam apparentiam veritatis; ideo dicitur, *diluculo*, id est, si finxero me habere cælestes sermones veritatem aliquam prætendentes: *Illuc manus tua deducet me, id est falsitatem meam ostendet.* Rursus. *Si habitavero in extremis maris, &c.* Mare est mundus in cuius medio conversantur homines mundani. Sancti autem viri habitant in extremis maris, quia in mundo conversantur ad necessitatem, non ad superfluitatem. Si igitur finxero me habere conversationem cælestem, dextera tua tenebit me, & falsitatem meam eunctis in iudicio demonstrabit.

Secundo quia Christus eorum laudes respuit, & ideo eos dure reprehendit dicens: *Quid me tentatis hypocritæ?* non eis respondit ad eorum verba blanda, sed ad eorum eorda prava. Chrysof. Pharisei blandiebantur ut perderent, sed Jesus confundebat ut salvaret, quia utilior est Deus iratus quam homo propitius. In hoc autem quod Christus laudes respuit, dat intelligere quod nullus debet velle laudari respiciendo ad vitam suam præteritam, præsentem, & futuram. Nam si respicit ad vitam præteritam, inveniet se multa commisisse, de quibus eorum Deo debet erubescere. *Quem ergo fructum habuistis, tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* Si respiciat ad præsentem; inveniet se esse in loco exilii, de quo multum debet dolere; juxta illud: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Si respicit ad futuram, inveniet super se iudicia Dei, de quibus multum debet timere. *A iudiciis enim tuis timui.* Quomodo ergo quis in hac vita debet velle laudari, qui habet causam tanti ruboris, doloris & timoris: beati autem

Psalm. 71.

Matth. 10.

Psalm. 54.

Matth. 7.

Psalm. 138.

Chryf.

Laudari nemo velle deberet.

Rom. 8.

Psalm. 119.

Psalm. 119.

autem securè laudari possunt, quia nec de præterito habent unde possint erubescere, cum sint in plena felicitate: nec de præsentis unde debeant dolere, cum sint in omnimoda iucunditate; nec de futuro unde debeant timere, cum sint in æterna securitate.

Tertio Christus eorum interrogationi sine alicujus præjudicio respondit dicens: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, &c.* Ex hoc enim salvat jura imperii, & jura Dei; & tamen multa erant quæ Christum ad contrarium inducebant. Si enim attendisset quod Cæsar erat alienigena, quod Judæi domestici, non dixisset ut aliquid Cæsari solverent. Rursus si attendisset quod per talem solutionem pauperes gravabantur, similiter non dixisset ut solverent. Iterum si attendisset quod ex solutione talium tributorum populus poterat retrahi à solutionibus decimarum, & obligationum Dei, non dixisset etiam ut solverent. Si etiam attendisset ad potentiam Cæsaris & tyrannorum, non dixisset quod Deo decimas solverent, cum ipsi gentiles, & tyranni in Deum Israel non crederent. Sed noluit Christus alicui præjudicium facere, nec propter amorem privatum, nec in favorem pauperum, nec etiam sub prætextu cultus Dei; nec propter timorem alicujus tyranni, dans nobis exemplum, ut & nos eadem similiter faciamus.

SERMO II.

In quo 1. Linguam custodire, 2. Adulatores vitare, 3. Dei imaginem servare, 4. mundo & Deo sua reddere hortamur.

Matth. 22.

A Beantes Pharisei consilium inierunt ut caperent Jesum, &c. Scribæ, & Pharisei sæpe conati sunt capere Jesum in aliquo suo opere, sed non potuerunt, quia sua opera omnia erant sanctissima. Deinde conati sunt eum capere in aliquo sermone ignoranter prolato, unde reprehendere eum possent, sed non potuerunt, quia ipse est virtus Dei, & sapientia Dei. Serpens enim Moyse serpentes Magorum devoravit: Sic sapientia Dei vincit astutiam mundi. In præsentis enim Evangelio circa quatuor edocemur.

Exod. 7.

Jac. 3.

Job. 13.

Seneca.

Primò ut linguam custodiamus, pro eo quod dicitur quod voluerunt illum capere in sermone. Si enim voluerunt illum capere in sermone, qui est Dei sapientia, timendum est, ne nos in lingua aliquem offendamus, quia sicut dicitur: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Qui ergo nescit discretè loqui, saltem studeat sapienter tacere. *Utinam taceretis ut putaremini esse sapientes.* Seneca: Taciturnitas homini stulto pro sapientia est. Cavendum est ergo cuilibet à mul-

multiloquio, quadruplici de causa. Primo quia est occasio culpæ: *In multiloquio non deerit peccatum.* Socrates Philosophus cum inter multos taceret, interrogatus cur hoc faceret? Respondit, quia locutum me esse aliquando pœnituit, tacuisse autem nunquam. Secundo quia est signum stultitiæ: *Stultus verba multiplicat.* Solon Philosophus cum aliis loquentibus taceret, interrogatus utrum taceret propter inopiam verborum, aut quia stultus esset? Respondit: Nullus stultus tacere potest. Tertiò est causa displicentiæ. *Est tacens qui invenitur sapiens, & est odibilis qui procax est ad loquendum.* Xenocrates cuidam verboso ait, si nostris auribus te audires, taceres. Quarto vero est contra ordinationem ipsius naturæ. Natura enim imo auctor naturæ ordinavit, ut homo unum os & duas aures habeat, ad innuendum, quod debet multa audire & pauca loqui. *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Xenocrates cuidam multa loquenti ait, os unum & aures duas ad audiendum à natura recepimus, quasi diceret pauca debemus dicere, multa audire.

Prov. 10.

Eccl. 10.

Nota.

Eccl. 10.

Jac. 1.

Secundo docemur, ut adulatores vitemus in hoc quod Christus adulatores suos tam dure reprehendit, & eos non laudatores, sed renatores vocabat dicens: *Quid me tentatis Hypocritæ?* Sicut enim dicit August. super præsens. Duo sunt genera persecutorum, scilicet lingua adulantium, & manus persequentium, seu vituperantium. Et plus persequitur lingua adulatorum, quam manus persecutorum. Debent igitur adulatores ratione quadruplici vitari. Primo quia sunt sicut aucupes animas capientes. *Homo qui fictis blandisque sermonibus amico loquitur rete expandit gressibus ejus.* Sed debemus esse oculati, ut fallacias tales perpendamus. *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum.* Unde quidam Philosophus, nepos Platonis, cuidam adulanti dixit: Desine adulari, nihil proficis cum te intelligam. Secundo sunt sicut Syrenæ dulces, animas in peccatis dormire facientes. *Syrenæ in delubris voluptatis.* Syrenæ sunt pisces maris habentes speciem mulieris, quæ ita dulciter cantant, quod nautas obdormire faciant, & sic naufragium patiuntur, sed sapientes nautæ aures claudunt, & sic evadunt. Syrenæ istæ adulatores sunt, qui peccatores in peccatis dormire faciunt. *Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Sed debent sibi claudere aures spinis, id est, reprehensionibus duris. *Sepi aures tuas spinis,* id est, duris reprehensionibus, *noli audire linguam nequam.* Hier. Nos ergo ad patriam festinantes, mortiferos Syrenarum cantus, furdâ debemus aure pertransire. Tertiò sunt sicut scorpiones, & apes; Scorpione enim facie blanditur, sed caudâ pungit. Apis mel portat in ore sed pungit à posteriori parte. Tales sunt qui homines in facie laudant & in absentia vituperant. Ideo tales scorpiones

August.

Adulatores quadruplici de causa vitari debent.

Prov. 29.

Prov. 1.

Isai. 13.

Eccl. 18.

Hier.

Hier. nes, & serpentes sunt expellendi. Hieronymus in epistola ad matrem & filiam: Quis unquam juxta viperam securus somnum capit? quæ si non percutiat, certè sollicitat. Securius est perire non posse, quam juxta periculum non periisse. Seneca: Habet suum venenum blanda adulatio. Quarto sunt sicut fricatores, fricant enim sermonibus blandis, quem non possunt vincere minis. Sicut ponit exemplum Chrysost. in tauro, quem si non poterit quis viribus subjugare, fricat manibus ejus cervicem, & sic eum apprehendit. Sed non debet aliquis sustinere, ut quiseum fricet, vel oleo impinguet adulationis. *Corripiet me justus in misericordia & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Sicut autem dicitur: *Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta oscula odientis.*

Tertiò instruimur, ut Dei imaginem & superscriptionem in nobis custodiamus, pro eo quod dicitur: *Cujus est imago hæc & superscriptio?* Hæc enim tria ponuntur esse in homine, moneta, imago, & superscriptio. Dicit igitur Dominus in judicio, cujus est imago, & moneta, & superscriptio hæc? Si dixerit Cæsaris, id est, dæmonis, projicietur in fornacem inferni. Si dixerit Dei, reponetur in thesaurum cælestem. Moneta bona qua emitur regnum cæleste sunt elemosynæ, orationes, & jejunia, &c. Moneta qua emitur supplicium infernale, sunt opera tenebrarum. De hac duplici moneta dicitur: *Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem; qui seminat spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Ista duplex moneta cum anima semper ibit: *Opera illorum sequuntur illos.* Imago autem triplex est. Una interior à Deo homini impressa secundum quod anima facta est ad Trinitatis imaginem, secundum tres potentias, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem; ut scilicet memoria sit camera Patris, in qua habitat per continuam recordationem: intelligentia camera filii, in qua habitat per veram fidei cognitionem: Voluntas camera Spiritus sancti, in qua habitat per sincerum amorem. Et ideo ista imago in homine est honoranda. *In mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.* Secunda imago est interior, sed superinducta: *Facies peccatorum sumitis.* Boëtius de consolatione: Qui virtute deserta homo esse desinit cum in conditionem divinam transire non possit, vertetur in belluam: Superbus enim homo faciem induet leoninam, luxuriosus faciem porcinam, gulosus ursinam, avarus serpentinam, quia semper terram comedit, raptor faciem lupinam, detractor faciem caninam. Tertia est imago exterior sed transformata, sicut patet in mulieribus vanis, quæ per varios colores facies suas transformant. Dicit ergo Deus: Cujus est hæc imago: Respondet: Tua Domine. Et Dominus ad eam: Mentiris, quia mea non est, ego feci tibi *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

pellem brunam, & tu habes albam; feci tibi albam, & tu habes rubicundam; feci tibi grossam, & tu habes subtilem; feci tibi caput planum, & tu habes cornutum; feci tibi capillos nigros, & tu habes flavos; feci tibi supercilia depressa, & tu habes elevata. Et ideo dicit illi & sibi similibus illud quod dictum fuit quinque virginibus fatuis; *Amen, amen dico vobis, nescio vos.* Hieron. Qua fiducia tollis vultus ad sidera, quos conditor non cognoscit. Superscriptio est illa de qua dicitur: *Mane, tecbel, phares,* id est, numeravit, appendit, & divisit. Debet quilibet peccata sua numerare, ut sciat quot sunt; ponderare, ut sciat quam gravia sunt; & dividere, id est, per confessionem à se remove. In malis autem diabolus hanc scripturam falsificat apponendo non ad quamlibet dictionem, dicens: Non appendas, non numeres, non dividas.

Quartò edocemur ut mundo & Deo quæ sua sunt reddamus, pro eo quod dicitur: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, &c.* Debemus enim mundo reddere suos honores eos despiciendo, suas delicias eas abhorrendo, & suas divitias eas contemnendo. De his tribus dicitur: *Fide Moyses grandis effectus negavit se esse filium filiae Pharaonis,* quoad contemptum honorum; *Magis eligens affligi cum populo Dei,* & hoc quoad contemptum deliciarum; *maiores divitias æstimans, thesauro Ægyptiorum improprium Christi,* quoad contemptum divitiarum. Deo autem debemus reddere secundum Hieron. decimas, primitias, & oblationes. Solutio autem decimarum partim à naturali est jure, eo quod naturalis ratio dicat, ut necessarium ministremus eis, qui nobis spiritualia subministrant. Partim est à Dei auctoritate: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.* Et dato quod ibi sit cibus, adhuc tamen debet inferri propter pauperes, quibus tenentur de tali providere. Partim est ab Ecclesiæ institutione, quæ ordinavit quod sicut in veteri lege; sic & in nova decimæ persolvantur. Et quia decimarum solutio partim est à jure naturali, & partim à Dei auctoritate: & partim ab Ecclesiæ institutione, ideo dicit August. Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invadit. Secundo debent Deo dari primitiæ, id est, de præcipuis fructibus terræ. Istæ tamen primitiæ solvi debent secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam ministrorum Ecclesiæ. Tertio dari debent Deo oblationes, & quamvis oblationes sint voluntariæ, tamen in duobus casibus necessario sunt solvendæ. Primò propter necessitatem, quando scilicet ministri Ecclesiæ non habent etiam unde sustentarentur. Secundo propter approbatam consuetudinem, scilicet quando Parochiani consueverunt certis festivitibus oblationes facere, si illas vellent subtrahere, possent cogi ad laudabiles consuetudines observandas.

SERMO III.

Quæ 1. Principi & 2. quæ Deo reddere tenemur, aperiens.

Rom. 13.

Reddate ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Apostolus dicit: *Reddite omnibus debitum; cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem.* Ista sunt quæ hic dicit Christus: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo.* Cæsari debemus reddere tributum & vectigal; Deo autem timorem, & honorem.

Notandum.

Princeps ut beneregat & debet habere.

Eccl. 31.

Seneca.

Principi ergo terreno debemus tributum reddere, maxime quando videmus ipsum Rempublicam strenue gubernare. Est enim ad instar capitis, & cæteri ad instar membrorum. Unde dicit Plutarchus Philosophus, instruens per epistolam Trajanum: Princeps capitis obtinet locum, uni tantum subjectus Deo. Cordis locum Senatus tenet, à quo bonorum & malorum initia. Oculorum, aurium, & linguæ officia sibi vendicant Judices & Præsides Provinciarum. Officiales vero & milites manibus coaptantur. Qui vero semper assistunt Principi, lateribus assimilantur. pedibus autem solo adhærentibus Agricolaë coaptantur. Quia ergo Princeps locum capitis tenet, ideo totum corpus, id est, universum populum sibi subjectum utiliter regere debet. Ut autem bene & utiliter regat, quinque habere debet. Primo enim debet populo se communem, & amabilem exhibere. *Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi unus ex illis.* Unde dicitur in Polierate, quod Julius Cæsar nunquam dixit militibus suis, ite, sed venite. Dicebat enim quod partitus cum duce labor videtur militibus minor, & dux qui non laborat unde militibus charus sit, milites nescit amare. Unde etiam dicit Seneca: Non est opus regi altas ædes construere, nec muris, & turribus se sepire. Inexpugnabile enim munimentum est amor civium. Secundo Rempublicam debet zelare, quia communia propriis debet antepondere. Unde dicit Seneca in laudem Augusti Cæsaris: Ex quo Cæsar orbi terrarum se dedicavit, se sibi eripuit, & syderum more quæ cursus suos semper explicant, nunquam licebat sibi subsistere, nec quicquam suum facere: omnium domos, illius vigilia defendit, omnium otium illius labor, omnium delitias illius industria, omnium vacationem illius occupatio. In tantum etiam Rempublicam debet zelare, quod pro ea salvanda, morti se debet exponere. Unde refert Valerius quod cum Codrus Rex Atheniensium ab hostibus urgeretur, accepit ab Apolline responsum, quod exercitus suus victoriam obtineret, si ab hostibus suis se occidi permetteret. Quod responsum cum etiam hostibus innotuisset, præceperunt ne quis Codrum tangeret. Tunc ille mutato habitu ad hostes processit,

& quemdam ibi militem percussit, qui percussus mox in eum irruit, & occidit. Cognito vero corpore Codri, continuo hostes oraculi memores territi fugerunt. In tantum etiam Rempublicam debet zelare, quod nec filius patri debet parcere, si vider eum contra Rempublicam aliquid agere. Unde Tullius in libro de officiis, inquit si pater patriam vult prodere, utrum filius debet filere. Et respondet quod filius primo debet rogare patrem, ut desistat. Si non vult preces audire, debet minas addere, quod ipsum populo publicabit. Si nec preces, nec minas vult recipere, debet salutem patriæ saluti patris antepondere. Tertio leges, quas condidit debet servare. Unde refert Valerius, quod cum Zeleucus Princeps legem statuisset, quod quicumque torum alterius violaret, ambos oculos perderet; & cum filius ejus in adulterio deprehensus fuisset; pater & legem servare volebat, & nihilominus filio condolebat: sed invenit remedium, per quod & legem conservavit, & filio visum reliquit. Nam sibi unum, & filio alium oculum erui fecit. Quarto contra hostes victoriosus existere. Dicitur autem in Polierate quod tria fecerunt Romanos esse victores, scilicet fides, sapientia, & exercitatio. Servabant enim fidem omnibus illibatam: unde cum quidam ab Hannibale captus Romam venire fuisset permissus, & jurasset se rediturum si Perfidum habere non posset, & cum ulterius redire noller, Senatus eum comprehendere fecit, & ad carcerem Hannibalis destinavit. Utebantur enim Romani magna maturitate, & sapientia. Unde Romulus centum de populo seniores elegit, quos etiam Senatores appellavit, quorum scilicet consilio Respublica regebatur. Nam ut dicitur in libro Ethicorum, Juvenes nemo eligit duces, eo quod non constet eos esse prudentes. Habebant & Romani exercitium præliandi, & ideo plurimum docti erant. Nam sicut dicitur: *Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum.* Qui non expertus, recognoscit pauca: *Dereliquit Dominus gentes ut erudiret in eis Israel, ut postea docerent filios eorum certare cum hostibus, & haberent consuetudinem præliandi.* Quinto justum & honestum semper utili debet præponere. Et super hoc plura exempla poni possunt: unum est quod narrat Valer. rius & Ambrosius in lib. de officiis, quod cum Macedones contra Athenienses classem magnam direxissent, venit quidam de exercitu ad eos dicens, quod si clanculo classem adirent totam incendere possent. Sed illi nullatenus acquiescere volebant, dicentes hujusmodi victoria etsi utiliter, tamen non esset honeste acquisita. Ambr. Maluerunt minùs posse honeste, quam plus turpiter. Aliud exemplum narrat Augustinus in lib. de civit. Dei, quod cum Marcus Regulus captivus à Chartaginesibus detineretur, & Romani multos de Chartaginesibus juvenes detinerent, missus est dictus

Justum & honestum utili præponendum.

Ambros.

August.

dictus Regulus Romam pro commutatione fienda, jurans quod rediret si commutatio fieri non posset. Qui cum Romam venisset, supra dictam commutationem dissuadens fieri, eo quod ipse senex esset, & parum vivere posset; illi autem juvenes, & multa praelia movere possent. Et cum rogaretur ut saltem ipse remaneret, nullatenus acquievit. Rediens autem crudeli morte interiit. Utile quidem sibi remanere fuisset, sed propter iusjurandum non fuisset honestum. Tertium exemplum legitur in historiis Romanorum, & recitat Ambros. in lib. de offic. quod cum medicus Pyrrhi regis ad Fabricium ducem Romanorum venisset, asserens quod Pyrrho medicinam intoxicatam daret, & sic rege mortuo ipse victoriam obtineret; iussit eum Fabricius ligari, & ad dominum suum remitti. Et subdit Ambros. Revera praelarum, ut qui virtutis certamen suscepserat, nollet fraude vincere. Tunc Pyrrhus dixisse fertur: Iste est Fabricius qui difficilius a realitate, quam sol a suo cursu averti posset, & sic cum eo ad libitum composuit.

Ambros.

Ambros.

Reddere Deo
quatenus
mur.

Viso quid debeamus reddere terreno principi, videamus nunc quid debeamus reddere Principi Deo. Super hoc fuerunt tres opiniones. Quidam enim dixerunt quod sufficit Deo dare obsequium personale, quod consistit in genuflexione. Alii dixerunt quod non sufficit Deo dare obsequium personale, nisi etiam demus sibi obsequium reale, quod consistit in eleemosynarum largitione. Alii dixerunt quod non sufficit obsequium personale & reale nisi demus sibi obsequium spirituale, ut scilicet nos vel aliquem nostrum ad cultum Dei perpetuo deputemus. Unde quidam bonus homo venit ad Micheam Prophetam, & super his tribus opinionibus interrogavit ipsum. Et primo interrogat, si sufficit Deo facere multas genuflexiones, dicens: *Quid dignum offeram Deo; Curvabo genua Deo excelso?* Et Propheta nihil respondit. Deinde interrogat si sufficit Deo multas eleemosynas dare, dicens: *Nunquid offeram Deo holocausta pinguium, & vitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum, &c.* Propheta nihil respondit. Deinde interrogat, si sufficit ad perpe-

tuum Dei cultum filium suum primogenitum in religionem ponere, dicens: *Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animae meae.* Et tunc Propheta ad ista tria retrograde respondit sibi dicens: *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te, utique facere iudicium, diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Dicit ergo, *utique facere iudicium*, ac si dicat Propheta: Interrogasti si tibi sufficit ad salutem filium tuum in religionem ponere, & ego dico tibi quod non, nisi iudicium facias de teipso, ut sicut caro tua deleta est in peccatis, sic iudicetur & affligatur in paenitentiae lamentis. Non enim esset æquum quod tu peccata faceres, & filius tuus paenam portaret. Et ideo oportet ut carnem tuam iudices, si non vis a Domino iudicari. *Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique a Domino iudicavimus.* Deinde respondet ad aliam quaestionem dicens: *Diligere misericordiam*, ac si dicat: Interrogasti si tibi sufficit multas eleemosynas facere, & ego dico quod non, nisi eas prius tibi facias, & animae tuae misericordiam impendas, nihil valebit. *Miserere animae tuae placens Deo. Benefacit animae suae vir misericors.* Non enim esset conveniens ut alteri sit pius, & sibi impius. Quia sicut dicitur: *Qui diligit iniquitatem odit animam suam.* Deinde respondet ad aliam quaestionem dicens: *Et sollicitum ambulare cum Deo*, ac si dicat: Interrogasti, si tibi sufficit multas genuflexiones facere: Ego dico tibi quod non, nisi per bona opera studeas sollicitus esse. Ille autem cum Deo sollicite ambulat, qui in sua juventute Deo servire incipit, vel bona opera ferventer facit, vel qui de contingentibus nihil omittit. *Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis.* Sunt qui pigre, id est, seipsum emendant, ideo dicit: *Sollicite cura teipsum, &c.* Alii sunt qui confusibiliter, id est, negligenter operantur; ideo subdit: *Operarium inconfusibilem.* Alii sunt qui recta quidem faciunt & dicunt, sed non recte, quia circumstantias multas omittunt; ideo dicit: *Recte tractantem verbum veritatis.*

1. Cor. 11.

Eccl. 10.
Prov. 11.

Pf. 10.

2. Tim. 2.

Mich. 6.

DOMINICA XXIV. POST TRI- NITAT.

SERMO I.

*Quomodo per has duas foeminas; unam
scilicet graviter infirmam; & aliam
mortuam, peccator significatur,
aperiens.*

Matth. 9.

Corpus servi
Dei in qua-
druplici sta-
tu.

1. Cor. 12.

Apoc. 6.

Joan. 10.

Loquente Jesu ad turbas, ecce Prin-
ceps unus accessit & adoravit eum,
dicens: Domine filia mea modo de-
functa est, &c. Servus Dei valet
corpus suum in quadruplici statu,
scilicet quando est sanum, vel infirmum, vel
mortuum, vel suscitatum. Valet enim sa-
num, quia anima mediante corpore merita
multa acquirit, quæ sine corpore acquirere
non valeret, sicut jejunare, peregrinationem
facere, martyrium sustinere. Valet etiam
infirmum, quando scilicet ipsas infirmitates
patienter portat, juxta illud: *Libenter glo-
riabor in infirmitatibus meis, &c.* Valet
mortuum, quia anima desiderat sibi uniri,
& in ipso remunerari; unde clamant animæ:
*Usquequo Domine sanctus & verus non vin-
dicas sanguinem nostrum de his qui habitant
in terra?* Valet resuscitatum, quia tunc ho-
mo beatificatur, & in anima in contemplatio-
ne Deitatis, & in corpore in visione humani-
tatis. *Ingredietur & egredietur, & pascua
inveniet.* Ita patent in istis duabus mulieri-
bus, scilicet Hemoroiissa, & filia Archisynago-
gi. Nam prima corpus infirmum habuit, sed
postea sanum. Valuit igitur sibi corpus in-
firmum, quia illa infirmitas corporis fuit sibi
ocasio sanitatis mentis. Valuit corpus sana-
tum, quia illa sanitas in corpore fuit ad con-
servandam sanitatem in mente. Secunda, sci-
licet filia Archisynagogi habuit corpus mor-
tuum, sed postea resuscitatum. Valuit sibi
corpus mortuum, quia illa mors corporalis
fuit sibi causa vitæ spiritualis. Valuit & re-
suscitatum, quia illa resuscitatio fuit animæ
justificatio. Per has autem duas, unam sci-
licet graviter infirmam, & aliam mortuam,
peccator significatur.

Marc. 5.

Peccatoris
status.

Oseæ 4.

De prima enim tria dicuntur, scilicet
quod gravi infirmitate erat circumdata, quod
miraculose fuit sanata, & quod sanatori non
fuit ingrata. Infirmitas quidem gravis erat,
quia duodecim annis fluxum sanguinis patie-
batur. Et sicut dicitur: *Omnia bona sua in
medicos erogaverat, nec quicquam profece-
rat, sed magis deterius habebat.* Peccator
enim sanguine fluit, quando de peccato in
peccatum cadit: *Sanguis sanguinem tetigit.*
Tunc sanguis sanguinem tangit, quando quis
de peccato in peccatum cadit & fluit. Pec-

cator enim fluit de mala cogitatione in malam
delectationem, de delectatione in consensum,
& de consensu in opus, de opere in consue-
tudinem, de consuetudine in necessitatem, de ne-
cessitate in desperationem; & tunc tanquam in-
firmus desperatus nullum cibum nocivum, id
est, nullum vitat peccatum. *Impius cum in pro-
fundum peccatorum venerit, contemnit.* Prov. 13.

Chrysof. Sicut infirmus donec medicum Chrysof.
habet passionem, & sperat posse curari servat
se a nocivis; si autem intellexerit passionem
esse insanabilem, jam non parcat sibi: Sic &
homo donec mediocriter peccat, & sperat sa-
lutem, observat se a malo; si autem gravi-
ter peccando cæperit desperare, nil jam dubi-
tat facere, nesciens miser quod sicut in bono
gradus sunt gloriarum, sic in malo gradus
sunt poenarum. Medici autem fallaces, qui
animam deterius habere faciunt, sunt hono-
res, deliciae, & divitiæ. Nam honores pro-
mittunt exaltationem, & dant subitam deje-
ctionem; vel in vita, unde dicitur: *Eleva-
sti, & quasi super ventum ponens elisisti me
valide.* Vel in morte saltem: *Si ascenderit* Job. 30.
*usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus
nubes tetigerit, quasi sterquilinium fatens
perdetur.* Ibid. 20.
Divitiæ promittunt satietatem, &
dant esuriem, sicut patet in divite epulone, Luc. 13.
qui ad tantam devenit paupertatem, quod mo-
dicum aquæ habere non potuit. Deliciae pro-
mittunt delectationem, & dant amaritudi-
nem; istud ostendit Salomon verbo, exem-
plo, & facto. Verbo: *Favus distillans la-
bia meretricis, novissima autem illius ama-
ra quasi absinthium.* Prov. 5.
Exemplo sui ipsius di-
cens: *Et omnia quæ desideraverunt oculi
mei, non denegavi eis, nec prohibui cor
meum, quin omni voluptate frueretur, &c.* Eccl. 2.
Ostendit hoc idem facto. Cum enim multis
vacasset delitiis, tandem seipsum exspoliavit
ut dicunt Judæi, & usque ad sanguinem se
verberari fecit, & ex tunc poenitentiam du-
ram fecit.

Secundo ista mulier miraculose fuit sana-
ta per tria. Primo per visum Christi; unde
dicitur: *At Jesus conversus videns eam.* Istā
visio fuit respectus divinæ misericordiæ, quo
Deus peccatorem respicit, quo etiam respexit
Petrum peccantem, quo etiam mulierem istam Luc. 22.
respexit & sanavit. Videmus enim quod sol
poros terræ penetrat, & aurum & lapides
pretiosos in ejus visceribus generat. Multo
igitur fortius oculi misericordiæ Dei sole lu-
cidiores, profunda peccatorum corda pene-
trant. *Oculi Domini super solem lucidio-* Eccl. 22.
res. Multo plus hominum corda intuentes,
absconditas partes cordis penetrando, gene-
rant aurum gratiæ & lapidem pretiosum mi-
seri-

Sap. 4. *fericordia. Gratia Dei & misericordia est in Sanctos ejus, & respectus in Electos illius.* Tanta enim fulgor de Christi facie procedebat, quod ad se peccatores attrahebat. Unde dicit Hieron. Certe fulgor majestatis & divinitatis ejus occultus, & in humana facie relucebat, ex quo peccatores ad se trahere poterat aspectu. Secundo fuit sanata per verbum Christi, quando dixit: *fides tua salvam te fecit. Dabit voci suae vocem virtutis.* Pectus quidem Christi fuit apotheca omnium charismatum, & ideo verba quae inde procedebant erant medicinalia & sanativa. *Neque herba, neque malagma sanavit illos, sed sermo tuus Domine qui sanat omnia.* Est enim Christus lignum vitae, ut dicitur: *Cujus folia, id est, verba, sunt ad sanitatem gentium.* Tertio sanata fuit per tactum Christi, quando tetigit fimbriam vestimenti ejus. *Omnis turba querebat eum tangere quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Si enim magnes tactu suo attrahit ferrum, multo fortius quando Christus per fidem & devotionem tangitur, trahit ad se ferreas mentes. Hieron. Si in magnete lapide virtus esse dicitur, ut annulos & festucas sibi copulet, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat.

Tertio haec mulier sanatori non fuit ingrata. Dicit enim Eusebius in historia Ecclesiastica, quod mulier Hemoroiissa postquam a fluvio sanguinis fuit sanata, in Caesarea Philippi unde fuerat oriunda, jussit fieri statuam in curia sua ad imaginem Christi, cum fimbriis & vestimentis prout viderat Christum habere, & ipsam imaginem devotissime adorabat. Fecit etiam imaginem sui ipsius stantem ante imaginem Christi genibus flexis, & manibus cancellaris. Et dicitur ibidem, quod sub statua Christi quaedam herbae crescebant, quae cum prius nullius essent virtutis, postquam fimbriam Christi attingebant, tantae virtutis erant, quod omnes infirmitates curabant. Dicit autem Hieron. in historia tripartita, quod Julianus apostata imaginem Christi removet, & suam ibi collocavit, quae tamen postea ictu fulminis comminuta fuit. Per puellam mortuam significatur peccator; de qua similiter tria dicuntur. Primo quod mortua plorabatur; unde dicitur: *Flebant autem omnes, & plangebant illam.* Eodem modo peccator ab omnibus plangi deberet. Primo enim plangitur a Deo: *Va mihi qui factus sum sicut qui colligit racemos in autumno vindemiae.* Dolet etiam Christus quod diabolus homines colligit magnos, & ipse vix potest habere parvos. *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Glossa: More pii patris eos licet inimicos plangit & percutit. Secundo ploratur ab Angelis. Sicut enim Angeli gaudent de peccatorum conversione, sic dolent de eorum praevagatione. *Ecce viden-*

tes clamabunt foris, Angeli pacis amare flebunt. Tertio plorandus est a seipso: *Lu- Jer. 6. ctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Faciam planctum velut draconum, & lu- Mich. 1. ctum quasi struthionum.* Draco plangit quando elephas caput suum conterit. Struthio ululat quando ova sua perdit. Debet igitur peccator flere, & quia diabolus caput suum; id est, Christum in eo extinxit, & quia ova, id est, merita sua perdit. Quarto flendus est a quolibet Christiano: *Luctus mortui septem dies, fatui autem & impii omnibus diebus vitae ipsorum.* August. Suntne in te Christiane viscera misericordiae, qui plangis corpus a quo recessit anima, & non plangis animam a qua recessit Deus.

Secundo illa puella fuit resuscitata, & hoc manu eam tangendo & elevando: Manus autem Dei quinque digitos habet. Primus est potentia Dei, ille est pollex. Secundus sapientia Dei, iste est index. Tertius gratia Dei, iste est medius, quia per gratiam mediantem peccator justificatur. Quartus charitas Dei, iste est medicus. Charitas autem Dei maxime apparet in Christi passione, quae est medicina omnium peccatorum. Quintus est misericordia Dei, iste est auricularis, quia maxima per misericordiam peccata purgantur. Peccator autem est infirmus, ideo indiget potentia Dei, quae ipsum faciat fortem ad resistendum & operandum. *Omnia possum in eo qui me confortat.* Est caecus, ideo indiget sapientia Dei, quae sibi viam demonstrat. *Deduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis.* Est Dei inimicus, ideo indiget gratia Dei, quae ipsum reconciliet & salvet. *Cujus gratia vos salvati estis.* Est vulneratus, ideo indiget charitate, & medicina Dei, quae fuit in Christi passione. *Altissimus de terra, id est, de carne sua, creavit medicinam.* Est immundus, ideo indiget misericordia Dei, quae immunditias peccatorum purget. *Per misericordiam & si dem purgantur peccata.*

Tertio ista puella post resurrectionem fuit nutrita: unde dicitur: *Et dixit dari illi manducare.* Postquam enim peccator est resuscitatus indiget pane verbi Dei, qui ipsum fortificet. *Panis cor hominis confirmet.* Indiget cibo gratiae Dei, quae ipsum fortificatum delectet. *Spiritus meus super mel dulcis.* Indiget vino amoris, quod ipsum confortatum, & delectatum laetificet. *Vinum laetificat cor hominis.* Isto vino hic aspergimur, sed in futuro ipsum in suo fonte bibemus. August. In regione illa intelligibilium beata vita in suo fonte bibitur, inde huic humanae vitae aliquid aspergitur, ut in tentationibus hujus saeculi temperanter, fortiter, juste, prudenterque vivatur.

Plangi debet peccator ab omnibus. Mich. 7.

Isai. 1.

Ibid. 33.

Manus Dei 5. digitos habet.

Peccatoris indigentia.

Phil. 4.

Psal. 106. 1

Ephes. 2.

Eccl. 3.

Prov. 15.

Marc. 8.

Indi- Psal. 103.

Eccl. 24.

Psal. 103.

August.

SERMO II.

Quomodo Christus in hujus mulieris sanatione, verba protulit magnæ familiaritatis, securitatis atque lætitiæ, quod & cuilibet fidei animæ facit.

Ambros.

Confide filia, fides tua te salvam fecit. Secundum B. Ambrosium in lib. de sapientissimo Salomone, Mulier ista fuit Martha. Ait enim sic: Christus largum sanguinis fluxum siccat in Martha, dæmones expulit de Maria, corpus redivivi spiritus calore constrinxit in Lazaro. Isti ergo mulieri Christus tria verba dixit. Unum quod fuit magnæ familiaritatis cum dixit, *filia*. Secundum quod fuit magnæ securitatis, cum dixit, *confide*. Tertium quod fuit magnæ lætitiæ & jucunditatis cum ait, *fides tua te salvam fecit*. Ista tria verba similiter dicit Christus cuilibet animæ fidei.

Anima Dei est filia triplici jure.

Eph. 2.

Joan. 3.

Gen. 1.
Beda.

Psal. 105.

Primum verbum est magnæ familiaritatis eam nominando filiam. Est enim fidelis anima Dei filia triplici jure. Primo propter generationem. Deus enim ipsam generavit generatione naturali, quando ad similitudinem suam eam fecit. Sed istam generationem primus homo deturbavit, & ideo totam naturam humanam immundam fecit. Si enim massa est vitiata, vitiatur & panis: & sicut vinum purum si ponatur in vas vitiatum, corrumpitur; sic anima munda creata, & corpori immundo infusa vitiatur. *Eramus natura filii iræ*. Ideo Deus ipsam animam regeneravit generatione sacramentali, quæ fit in baptismo. *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei*. In ista regeneratione Spiritus sanctus est loco patris, aqua loco matris, verbum Dei loco divini seminis. Sed ab ista regeneratione multi degenerant, qui baptismalem innocentiam fœdant, ideo Deus ipsam adhuc generavit generatione spiritali quæ fit per pœnitentiam. Et sicut Deus non abjicit a sua filiatione illos, qui servant baptismalem innocentiam, sic nec illos qui redeunt ad pœnitentiam, sed tam istos, quam illos generat tandem quarta generatione, scilicet generatione cælesti; de qua dicitur: *Generatione quarta revertetur buc*. Beda. Non novum debet videri si nasci dicatur, qui ex hac vita migraverit. Sicut enim consuevit nasci dicitur, cum quis de utero matris procedens, in hanc vitam ingreditur; ita potest natus appellari, qui solutis vinculis carnis ad lucem sublimatur æternam. Secundo anima dicitur filia Dei propter imitationem. Non debemus tamen ipsum imitari in potentia, quia ineffabilis. *Quis loquetur potentias Domini?* Nec in sapientia,

quia incomprehensibilis est. *Mirabilis facta est scientia tua ex me*. Sed in misericordia, quia in hac imitabilis est. *Estote misericordes sicut & pater vester misericors est*. In futuro autem & converso Sancti imitabuntur Deum in potentia. *Introibo in potentias Domini*. In sapientia: *Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei*. Non autem oportebit quod ipsum imitentur in misericordia; nec quantum ad malos, quia gaudebunt de Dei justitia. Tertio dicitur filia Dei propter hæreditatis successionem. *Si filii & hæredes*. Hæreditas transit ad hæredes cum suo onere. Cælestis enim hæreditas habet annexum onus humilitatis & obedientiæ, & adversitatis. Cum isto onere eam habuit Christus: *Humiliavit semetipsum, quoad primum; factus obediens usque ad mortem, quoad secundum; mortem autem crucis, quoad tertium; cum isto onere & nos eam habere debemus, ut scilicet simus humiles*. *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Simus mandatis Dei obediens: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Simus in adversitatibus patientes: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Ibid. 139. Luc. 6. Psal. 70. Psal. 32. Rom. 8. Philip. 2. Matth. 18. Ibid. 19. Ibid. 5.

Secundum verbum fuit magnæ securitatis cum dixit: *Confide*. Valde enim de nostra salute securi esse possumus, ex quo ad confidendum sic animati sumus. Facit autem Christus de nostra salute nos securos per tria. Primo per juramentum quod tripliciter nobis juravit. Primo per se omnipotentem. *Per memetipsum juravi, dicit Dominus quia benedicens benedicam tibi*, benedictione scilicet gratiæ in præsentia, & gloriæ in futuro. Secundo juravit per se viventem. *Vivo ego, dicit Dominus, implebitur gloria Domini universa terra*, id est, terra viventium, quia gloria Domini tunc implebitur, quando numerus salvandorum erit completus. Tertio juravit per se veritatem. *Amen dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia & secuti estis me, &c.* Ratio autem quare Deus isto triplici modo juravit, posset assignari; homo enim tribus de causis juramentum quandoque non servat, aut propter impotentiam, quando non potest servare quod juravit: aut propter mortem subitam, quando scilicet morte præventus non potest servare quod juravit: aut propter fraudulentiam, quando scilicet intendit decipere eum cui juravit. Deus autem juramentum suum non violat; nec propter impotentiam, quia scilicet omnipotens est, ideo jurat per se omnipotentem: nec propter mortem interpositam, quia ipse est vita, ideo jurat per se viventem: nec propter aliquam fraudulentiam, quia ipse est veritas, ideo jurat per se veritatem. Veritas enim neminem decipere potest. Secundo fecit nos securos per instrumentum, quod

Securos fecit nos Deus de nostra salute per tria.
Gen. 22.

Num. 14.

Matth. 19.

quod scripserunt quatuor Evangelistæ, scilicet per quatuor Evangelia. Tunc autem instrumentum est authenticum, quando habet sapientem dictatorem, testes veraces, & fidelem notarium. Dictator horum instrumentorum fuit Spiritus sanctus. *Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Fuit etiam dictator filius Dei, qui Evangelia dictavit. Fuerunt testes duodecim Apostoli: *Eritis mihi testes in Jerusalem, &c.* Notarii fuerunt quatuor Evangelistæ, quorum lingua Spiritus sanctus tanquam calamo usus est. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Notarius fidelis fuit Marcus, qui omnia audivit a Petro. Fuit Lucas, qui omnia audivit a Paulo, in paradysum raptus. Fuit Matthæus, qui omnia audivit a Christo. Fuit Joannes, qui sapientiam hausit de pectore Dominico. Tertio fecit nos securos per pignus. Dedit enim tria pignora. Primo corpora Sanctorum suorum, quæ apud nos sepulta sunt. *Corpora sanctorum in pace sepulta sunt, & vivent nomina eorum in æternum.* Vult enim Deus, ut ipsa corpora in pignore teneamus, ne sine nobis resurgant. *Hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, Deo aliquid pro nobis melius providente, ne sine nobis consummarentur.* Secundo dedit nobis corpus proprium. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Et bene dicit, *usque ad consummationem sæculi*, quia postmodum nobiscum non erit sub forma panis, sed in aperta gloria majestatis. Tertio dedit nobis Spiritum sanctum. *Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis vestræ.*

Tertium verbum fuit magnæ jucunditatis, cum suam salutem sibi promisit dicens: *Fides tua salvam te fecit.* Merito ista mulier fuit sanata, quando omnes virtutes quæ erant sibi causa salutis secum assumpsit, scilicet verecundiam, fidem, timorem, dilectionem & humilitatem. Verecundia ejus apparet in hoc quod non ante faciem, sed retro accesserit. Fides in hoc quod dicebat: *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti ejus, salva ero.* Timor in eo quod retro stabat; de cujus timore dicitur: *Mulier autem timens & tremens, &c.* Dilectio & fides in hoc quod tetigit. Fides enim cum dilectione Deum tangit. Humilitas ejus potest videri in eo quod non reputavit se dignam tangere pedes, nec etiam plenitudinem vestimenti, sed tantum fimbriam. Istæ quinque virtutes sunt valde necessariae cuilibet per ordinem ad salutem, nam verecundia habet cor peccatoris ad poenitentiam disponere. Quando enim statum suæ miseriæ considerat, incipit de seipso erubescere, & de peccato suo dolere. Sicut enim mala verecundia impedit confessionem, sic bona inducit dolorem. *Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam.* Talis confusio fecit hominem *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

minem converti a culpa præterita. *Dicit Psal. 67. Dominus ex Basan convertam.* Basan interpretatur confusio. Liberat a præsentis culpa. *Venies usque ad Babylonem ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.* Babylon enim interpretatur confusio. Conservat a culpa futura. Philosophus quidam dixit: Erubescit, salva res est. Non tantum autem commendabilis est verecundia in corde, sed etiam in facie, & maxime in adolescente. Ambrosius in libro de officio. Sicut in senibus gravitas, & juvenibus hilaritas; sic in adolescentibus maxime verecundia commendatur. Sed multi sunt sic infructi quod nec de peccato præterito volunt confiteri, nec præsens dimittere, nec de futuro cavere. Contra quos dicitur: *Frons mulieris meretricis facta est tibi, nolueris erubescere.* Secundo advenit fides quæ cor sic dispositum habet purgare. *Fides purificans corda eorum.* Fides enim expellit omnem inordinatum amorem honorum, deliciarum & divitiarum. *Fide Moyses grandis effectus, negavit se esse filium filiae Pharaonis,* ecce per fidem contemptus honorum; *magis eligens se affligi cum populo Dei, &c.* ecce contemptus deliciarum; *maiores divitias existimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi,* ecce contemptus divitiarum. Tertio advenit timor, qui cor sic dispositum & sic purificatum habet munire, ne ulterius aliqua immunditiæ ingrediantur; est enim tanquam speculator, quia a longe insidias considerat, & vitat. *Timor Dei super omnia se superposuit.* Est tanquam janitor, qui contra peccatum ostium clausum tenet. *Per timorem Domini declinat omnis homo a malo,* imo si intravit statim expellit. *Timor Domini expellit peccatum.* Nam qui sine timore est non poterit justificari. Est autem magnum periculum quando iste janitor dormit; juxta illud, *Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur Domus tua.* Iste timor etiam cives custodit ne divisio subintret. Augustinus de civitate Dei. Scipio volebat Carthaginem æmulam Romani Imperii dirui, & decernenti ut dirueretur, contradixit Cato, timens infirmus animus hostium securitatem, & idoneum tutorem videns esse terrorem. Quarto accedit dilectio, quæ cor dispositum purificatum & munitum habet gratificare. Sine hac enim ea, quæ faceremus, Deo grata non essent. Nec ea quæ faceremus quantum ad Deum, sicut Deum laudare. Unde dicit: *Si linguis hominum loquar & Angelorum,* id est, si laudavero Deum, sicut laudant Angeli & beati, *charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.* Nec ea quæ faceremus quoad proximum, sicut eleemosynas dare, unde subdit: *Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Nec ea quæ faceremus quoad nos, sicut corpus mortificare vel morti

Gregor.

Eccl. 10.

August.

exponere; Unde subdit: *Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, &c.* Quinto accedit humilitas, quæ habet omnia supradicta custodire, quia sicut dicit Gregor. qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi qui pulverem ante ventum portat. Est enim humilitas sicut cinis, fundamentum, & radix. Sicut enim cinis custodit ignem, sic humilitas gratiam spiritualem. *Quid superbis terra, & cinis?* Et sicut fundamentum quanto magis profundatur, tanto magis ædificium stabilitur. Et sicut arbor quanto magis radices profundius fixerit, tanto firmior exsurgit; sic & humilitas quanto fuerit profundior, tanto anima in gratia Dei erit solidior. Augustinus: Cogitas magnam fabricam constituere celsitudinis, de fundamento cogita humilitatis; arborem attende, figit radicem in humili, verticem tendit ad cælum, si sine radice auras petit, ruina est, non incrementum, &c.

SERMO III.

Quomodo per mulierem defunctam anima per peccatum mortua denotatur, cujus status duplex, scilicet prævaricationis, & justificationis ponitur.

August.
Peccati 3.
differentia.

Dubitatio.

Solutio.

August.

Filia mea modo defuncta est. Quid significant tres mortui, quos Christus suscitavit, ostendit Augustinus in libro de sermone Domini in monte. Peccati tres sunt differentia, scilicet in corde, in facto, & in consuetudine. Et subdit: Una est quasi in domo sicut puella, quando in corde consentitur libidini. Alia jam prolata extra domum procedit; scilicet viduæ filius, quando in factum procedit consensus. Tertia quando consuetudine mala tanquam mole terrena premitur animus, quia tunc in sepulchro est jam fœtens, sicut Lazarus. Quia igitur ista puella signat primam differentiam peccati, prout est in anima, ideo debet quilibet rogare & dicere: Domine filia mea, id est, anima mea, modo defuncta est, &c. Sed videtur esse contrarietas inter Matthæum, Marcum & Lucam. Matthæus dixit, quod pater dixit, quod filia mortua erat. Marcus dicit quod pater puellæ dixit, quod filia mea jacet in extremis. Lucas dicit quod hæc moriebatur. Sed dicendum quod pater, quando recessit a filia jam moriebatur. Quando vero veniebat ad Christum, præsupponebat quod esset mortua, & ideo utrumque potuit dicere, & quod dimiserat eam in extremis, & quod credebatur quod esset mortua. Augustinus de consensu Evangelistarum dicit, quod pater puellæ volebat, quod Dominus ad eam veniret, quam dimiserat in extremis, ut si nondum esset mortua, eam sanaret. Si vero esset mortua, quod quidem credebatur, eam

resuscitaret. Matthæus igitur posuit verba mentis, Marcus verba oris. Et subdit August. Hic rem necessariam discimus, nil in cuiusdam verbis debere inspicere, nisi voluntatem cui debent verba servire, nec mentiri quemquam si aliis verbis dixerit, quod ille voluit, cuius verba non dixit. Per istam igitur filiam defunctam significatur anima per peccatum mortua. De qua ponuntur duo, scilicet status prævaricationis; & status justificationis. Status prævaricationis notatur, cum dicitur: *Filia mea modo defuncta est.*

Assimilatur autem peccator mortuo triplici de causa. Primo propter fœtorem. Sicut enim mortuus fœtet corporaliter, sic peccator spiritualiter. Sunt autem quatuor propter quæ cadavera mortuorum multum fœtent, scilicet locus, calor, & ventus, & tempus. Locus, quando scilicet cadaver est in loco alto, tunc fœtor magis diffunditur, & signat superbiam, quæ coram Deo & Angelis fœtet. *Ascendet fœtor ejus, & ascendet putredo ejus, quia superbe egit.* Secundum est calor, quia magis sentitur fœtor cadaveris in calore, quam in frigore. Et signat carnalem concupiscentiam, quæ coram Deo fœtet. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Tertium est ventus, qui fœtorem ad longinquas partes defert. Et signat detractionem, quæ semper in ore habet fœtorem. *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, &c.* Tunc fœtorem ad instar venti defert, quando aliorum defectus refert. Quartum est temporis diuturnitas, quia quanto magis fuerit cadaver diuturnum, tanto magis fœtidum. Et signat peccatum consuetudinis. *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Secundo peccator assimilatur mortuo propter oblivionem. *Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde.* Quia igitur peccator oblitus fuit Dei in mundo, ideo Deus obliviscetur ejus in inferno. *Quia oblitus es legis Dei tui, obliviscar tui & ego.* Ideo infernus dicitur terra oblivionis. Est enim quædam terra ubi est cognitio aperta, scilicet terra virtutum. Alia est ubi est cognitio obscura, scilicet terra peregrinantium, juxta illud: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Est etiam terra ubi est oblivio perpetua, scilicet morientium. Nam Deus eorum obliviscitur, quantum ad effectum misericordiæ. *Obliviscatur ejus misericordia.* Et ipsi obliviscuntur Dei quantum ad spem veniæ. *Desperata est plaga ejus.* Et unusquisque obliviscitur sui ipsius propter immensitatem pænæ; Unde Arist. cuidam discipulo suo apparuit dicens, quod totam scientiam suam oblitus est, & nihil aliud sciebat nisi pœnam suam. Tertio peccator assimilatur mortuo propter vermium corrosionem. Habet enim tria genera vermium. Primus est remorsus conscientia, qui etiam in inferno non moritur. *Vermis eorum non morietur.* Ambros. Quæ pœna

Peccator
mortuo tripli-
ci de causa
assimilatur.

Joël. 2.

Isai. 34.

Psal. 13.

Joël. 1.

Psal. 30.

Osee 4.
Terra tri-
plex.

1. Cor. 13.

Job. 24.

Mich. 4.

Arist.

Vermium 3.
genera in
peccatore.Isai. ult.
Amb.

Isai. 34. pena gravior, quam interius vulnus consci-
entiae? Nonne hoc magis fugiendum est,
quam mors, quam dispendium, quam exili-
um. Alii vermes sunt ipsa vitia & peccata.
De quibus dicitur: *Ibi cubavit lamia, &
invenit sibi requiem*, hoc quantum ad luxu-
riam. Lamia, sicut dicit Glossa, habet pe-
des caninos, & cætera fœminea. Luxuriosus
enim & in peccata currit, & sæpe ad vomitum
redit, & maxime quando catulos suos, id est,
tentationes suas diversis delitiis nutrit.
Thren. 4. *Sed & lamiae nudaverunt mammas, lactave-
runt catulos suos*. Sequitur; *Ibi habuit fo-
veam ericius*, hoc quantum ad avaritiam.
Isidor. Erius est animal spinosum, & significat avarum
propter anxietates spinosas. Dicit au-
tem Isidor. quod ericius super vitem ascendit,
& uvas ad terram excutit, & postmodum de-
scendens super eas se involvit, quæ spinis un-
dique infiguntur, & sic escam catulis suis por-
tat. Spinæ avarorum sunt astutiæ eorum,
quibus pauperes pungunt, per quas etiam
bona ipsorum rapiunt, & filiis suis tribuunt.
Sequitur: *Illic congregati sunt milvi, al-
ter ad alterum*, hoc quantum ad superbos.
Milvus enim insidiatur avibus domesticis, &
maxime pullis parvulis; sic superbus perse-
quitur meliores se, & pauperum bona rapit.
Et ut possit aliquando melius rapere, ejusdem
malitiæ socios secum adjungit. Ideo dicit:
Alter ad alterum. Alii vermes sunt quæ-
dam peccata, quæ nullam habent delectatio-
nem, sed animam cruciant, sicut iracundia,
tristitia, & invidia. Nam iracundia vitam
diminuit. *Zelus & iracundia diminuunt
dies*. Tristitia ossa consumit: *Spiritus tri-
stis exsiccat ossa*, Invidia ossa putrefacit: *Pu-
tredo ossium invidia*.

Peccatoris
resuscitatio
quomodo
perfecta red-
datur.

Matth. 5.

Pf. 75.
Sancti pro
nobis inter-
cedunt.

Bernard.

1. Pet. 1.

Secundo ponitur status justificationis, qui
significatur in istius puellæ resuscitatione.
Ad resuscitationem autem spiritualem, quæ-
dam cooperantur, quædam disponunt, &
quædam ostendunt. Cooperantur quidem
Sanctorum orationes, quod significatur per
hoc quod dicitur, quod pater qui dicebatur
Jayrus, pro ipsa rogavit. Jayrus interpre-
tatur illuminans, & signat cœtum Sanctorum,
qui a Deo illuminati sunt, & alios illuminant.
Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis.
Si enim Sancti pro peccatoribus orabant, dum
essent in miseria, multo magis modo dum
sunt in gloria, cum eorum charitas non sit
diminuta, sed augmentata. Bernard. Orant
pro nobis sancti patres, quia illa beata patria
charitatem eorum non minuit, sed augmen-
tavit. Sancti etiam dum erant in hac vita,
de sua adhuc salute erant solliciti, & tamen
adhuc pro peccatoribus orabant. Nunc au-
tem de sua salute sunt securi, & ideo de no-
stra totaliter possunt esse solliciti, juxta illud:
*Dabo autem operam, & frequenter habere
vos post obitum meum, &c.* Sunt etiam
Sancti juxta speculum æternitatis, in quo clare
vident miseriam nostræ pœnalitatis, & ideo
Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

moventur ad effectum pietatis. Bern. Si san- Bernard.
cti dum adhuc viverent, miserti sunt pecca-
toribus quia pro eis oraverunt, nunc tanto
amplius quanto verius nostras agnoscunt mi-
serias, pro nobis intercedunt. Secundo vi-
dendum est, quæ sint illa, quæ disponunt ad
spiritualem resuscitationem: quæ quidem sunt
tria. Primum est vilitatem suæ originis reco-
gnoscere, quod notatur per hoc quod Christus
ad illam resuscitationem assumpsit patrem &
matrem, illos scilicet de quibus dicitur: *Pu- Job. 17.
tredini dixi, pater meus es & mater mea*.
Talis enim consideratio humilitatem inducit.
Humiliatio tua in medio tui. Ac si dicat: Mich. 6.
Non solum habes causam humilitatis ex his
quæ sunt supra te, ubi habes judicia Dei.
Judicia tua abyssus multa. Non solum ex Psal. 35.
his quæ sunt intra te, ubi habes tormenta in-
ferni. *Humilia valde spiritum tuum, quo- Eccl. 7.
niam vindicta carnis impii, ignis, & ver-
mis*. Non solum ex his, quæ sunt extra te,
ubi habes pericula mundi. *Mundus totus in 1. Joan. 5.
maligno positus est*. Sed etiam ex his quæ
sunt intra te, & in medio tui. *Corpus quod Sap. 9.
corrumpitur aggravat animam*. Secundum
dispositivum est, gaudium mundi excludere,
quod notatur per hoc quod Christus tibici-
nes cantantes carmen lugubre jussit exire.
Carmen lugubre est gaudium mundi. *Con- Amos 8.
vertam festivitatem vestram in lamentum,
& gaudium vestrum in luctum*. Præsens
enim vita est vigilia, exilium, & stadium.
Ut sic de vigilia veniatur ad festum æternæ
solemnitatis. De exilio ad patriam cœlestis
hæreditatis. De stadio ad otium æternæ quie-
tis. Sed mali faciunt festum de vigilia, de
exilio patriam, de stadio otium. Et ideo in
futuro semper erunt in vigilia, quia semper
erunt tristes & jejunantes. Semper in exilio,
quia a cœlesti patria semper erunt exules.
Semper in stadio, quia de pœna in pœnam
semper erunt currentes, & in tormentis la-
borantes. *Laborabit in æternum & vivet Psal. 48.
ad hoc in finem*. Sed beati semper erunt in
patria, in læticia, & in quiete æterna. Ter-
tium dispositivum est turbarum tumultum vi-
tare, quod signatur per hoc, quod Christus
turbam ejecit. Seneca: Socrati, & Scipioni,
& Lelio honestatem excuteret dissimilis mul-
tudo. Idem: Quoties cum hominibus ha-
bitavi, minor homine redii. Interrogatus
quidam Philosophus quid esset homini inimi-
cissimum? respondit alter homo. In vitis
Patrum dicit quidam senex. Quando Moyse Notandum.
intrabat in nubem loquebatur cum Deo, quan-
do exhibat loquebatur cum populo: Sic mona-
chus quando est in clauistro, loquitur cum
Deo, quando exit ad turbas loquitur sæpe
cum diabolo.

Tertio videndum est quæ sint illa, quæ Resuscitatio-
ostendunt resuscitationem esse veram. Quæ nis vera signa
quidem sunt tria. Primum est velox resusci-
tatio. Phantastice enim & magice resuscitati
non surgunt velociter, sed modo movent pe-
des,
P p 2

Luc. 8.
Joan. 11.

Prov. 1.

Matth. 5.

des, modo manus, modo caput. Illi vero qui veraciter suscitantur, continuo surgunt, ideo dicitur de ista puella: *Surrexit continuo*. Et de Lazaro: *Statim prodiit, qui erat mortuus*. Peccatum habet caput, scilicet malam suggestionem, & consensum. Habet manus, scilicet malum opus. Habet pedes, scilicet malam consuetudinem, quando quis de peccato in peccatum currit. *Pedes eorum ad malum currunt*. Sunt igitur quidam, qui peccatum dimittunt, quantum ad consuetudinem, quia non ita saepe peccant, illi resuscitantur in pedibus. Deinde dimittunt opus, isti suscitantur in manibus. Tandem dimittunt consensum, isti suscitantur in capite. Sed qui veraciter suscitantur, statim dimittunt peccatum & quantum ad consuetudinem, & quantum ad opus, & quantum ad consensum & suggestionem. Secundum signum est fortis ambulatio. Phantastice enim resuscitati non possunt ire nisi per aliquos passus. Dicit enim Petrus Alphonsus, quod non possunt ire nisi tantum quantum extenditur umbra corporis sui. Veraciter autem suscitati, vadunt libere sicut prius. Ut autem ostendatur quod ista puella fuit veraciter suscitata dicitur: *Confestim surrexit puella & ambulavit*. De La-

zaro dicit Dominus: *Solvite eum & finite abire*. Sunt aliqui qui aliquos passus tantum faciunt. Faciunt enim unum passum cum faciunt aliqua opera de genere bonorum. Faciunt alium, dum habent aliqua bona proposita cordium. Faciunt alium, dum peccata dimittunt quantum ad opus extrinsecum. Sed illi qui vere suscitantur non faciunt passus, sed dietas. Una dieta est contritio cordis, alia confessio oris, tertia satisfactio operis. *Ibimus viam trium dierum in desertum ut immolemus Deo nostro*. Tertium signum est manducatio, quia (sicut dicunt Marcus & Lucas) Christus iussit puellae dare manducare. Sicut enim dicit Ambrosius. Phantastice suscitati manducare non possunt. Magi enim & nigromantici quosdam characteres sub axellis mortuorum ponunt & faciunt eos aliquantulum ambulare, & aliqua verba dicere, sed non possunt facere ut manducant. Cibus quando manducatur primo masticatur, deinde ad stomachum dirigitur, ibique digestus ad membra derivatur & sic incorporatur. Ille ergo est vere suscitatus qui mandata Dei mastica per meditationem, & ea in stomacho memoriae recondit per recordationem, & sibi incorporat per operationem.

Joan. 11.

Exod. 3.

Ambr.

DOMINICA XXV. POST TRINITAT.

SERMO I.

Quomodo Christus in Evangelio Patris, amici, Domini, & Magistri personam gerat, insinuans.

Joan. 6.

Cum sublevasset oculos Jesus & vidisset quod multitudo maxima venit ad eum, &c. Sicut dicit August. super Joannem. Literas pulchras & bene formatas aliter laudat ille qui nescit literas, aliter ille qui novit. Nam primus laudat figurarum pulchritudinem: Alius sensus profunditatem. Sic etiam aliter laudatur pictura, aliter scriptura. Nam tota laus picturae est in decore exteriori. Laus autem scripturae maxime est in sensu interiori. Eodem modo miracula Christi aliud praeferunt exterius, aliud continent interius. Nam exterius praeferunt admirationem unde parvuli edificentur; Interius continent mysteria unde perfecti exerceantur. Habent enim ipsa miracula (ut ibidem dicit August.) linguas suas. Nam quia Christus est Dei verbum, ideo etiam factum verbi est nobis Dei verbum. My-

August.

stice ergo loquendo Christus in hoc Evangelio quadruplicem gerit personam.

Primo gerit personam patris misentis, in hoc quia oculos sublevavit & turbam respexit. Respectus enim ille signat respectum paternae misericordiae, quem respectum Propheta petebat dicens; *Respice in me, & miserere mei*. Idem: *Quomodo miseretur pater filiorum misertus est Dominus timentibus se*. Et subdit triplicem causam quare miseretur: Una sumitur ex parte principii, quia de vili & fragili materia facti sumus; ideo dixit: *Quoniam ipse novit figmentum nostrum*. Secunda ponitur a parte finis, quia scilicet in cinerem redigendi sumus; & ideo subditur: *Recordatus est quoniam pulvis sumus*. Tertia sumitur a parte medii, quia scilicet instabilem vitam habemus, ideo subdit: *Homo sicut fenum, &c.* Nam ad instar feni & floris, homo modo virefcit in juventute, modo arefcit in senectute, modo floret in sanitate, modo aret in infirmitate, modo putrescit in morte.

Ps. 85.

Ibid. 102.

Miseretur nobis Deus 3. de causis.

Secundo gerit personam amici familiariter colloquentis, in hoc quod tam familiariter cum

Joan. 15. cum Philippo locutus fuit dicens: *Unde ememus panes, &c. Jam non dicam vos servos sed amicos, quia omnia quæ audiivi a patre meo nota feci vobis. Quod autem sepuitur:*

Ibid. 6. *Hoc autem dicebat tentans eum, innuit, quod nullus secreta sua amico committere debet, nisi prius eum tenter, id est; probet. Non omnem hominem inducas in domum, id est, in cor tuum; multæ enim insidiæ sunt dolosi.*

Eccl. 11. *Si possides amicum in tentatione posside illum, & non facile credas ei teipsum.* Ante probationem enim non debet de facili seipsum credere, sed postquam ipsum tentavit, id est, probavit, & fidelem invenit, debet secure sibi seipsum committere. Unde legitur de Alexandro, quod cum Philippus ejus medicus, & probatus amicus, medicinam sibi dare deberet, supervenerunt literæ ab æmulis missæ continentibus Philippum in medicina venenum admiscuisse, quas cum Alexander legisset, medicinam prius hausit, & postea literas legendas Philippo dedit; ob magnam enim fiduciam, quam de ipso habebat malum de illo suspicari non poterat. Quod etiam dicitur *tentans eum*, videtur esse contrarium ei, quod dicitur: *Deus enim neminem tentat.* Sed dicendum quod aliter tentat diabolus, aliter homo, aliter Deus. Diabolus enim tentat ut decipiat. *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumvit quærens quem devoret, &c.* Homo tentat ut probet & agnoscat. *Ex multa loquela tentabit te.* Deus tentat ut tentatum, & a seipso & ab aliis cognosci faciat, juxta illud: *Tentavit Deus Abraham, &c.* Et sequitur: *Nunc cognovi, id est, cognoscere feci, quod timeas Deum.* Sed videtur quod de turba pascenda Christus non debuit requirere Philippum, sed Judam qui loculos portabat. Sed dicendum quod Philippus oriundus erat de patria illa, id est, Galilea, & ideo notus fuerat turbis, & propter hoc de turbis pascendis magis erat sollicitus.

Matth. 14. Et cum dicatur: *Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli dicentes: Desertus est locus, & jam præterit hora, dimitte turbas ut euntes in castella emant sibi escas.* Credendum est quod Philippus inter eos erat, qui Christum magis sollicitabant, & ideo Christus Philippum requisivit dicens: *Unde ememus panes, &c.*

Tertio Christus gerit personam Domini potenter operantis in hoc quod quinque panes sic multiplicavit, & quod quinque millia hominum idem satiavit, exceptis mulieribus & parvulis. Hoc enim fuit potentia infinita. Voluit quidem Deus ut dicit Augustinus super Joannem, notitiam sui dare humano generi, sed quia non poterat ab omnibus videri oculis corporalibus, voluit se manifestare ostensis miraculis. Ideo in prima creatione miracula multa fecit, inter quæ unum fecit, quod terram segetes producere fecit. Sed quia ista miracula ex assiduitate viluerunt,

igitur Christus adveniens multa alia miracula fecit, præter usitatum cursum, ordinemque naturæ; non quia sint majora, sed quia sunt magis insolita. Et subdit Augustinus: Majus enim miraculum est gubernatio totius mundi, quam saturatio quinque millium hominum de quinque panibus, & tamen hoc nemo miratur. Istud mirantur homines, non quia majus est, sed quia rarum est. Idem: Unde enim multiplicat de paucis granis segetes, inde multiplicavit in manibus suis quinque panes. Potestas enim erat in manibus Christi; panes autem illi quinque quasi semina erant, non quidem terræ mandata, sed ab ipso qui terram fecit multiplicata. Quamvis autem Christo tam facile fuisset panes de novo creare, sicut jam factos multiplicare, volebat tamen jam factos multiplicare, ut confunderet hæreticos, quos sciebat esse dicturos, omnia visibilia a diabolo esse creata. Cum enim dicatur. *In hoc apparuit filius Dei ut dissolvat opera diaboli.* Sed si illi panes a diabolo fuissent facti, Christus eos non multiplicasset, sed potius destruxisset, & alios de novo creasset. Isti quinque panes possunt intelligi quinque considerationes quæ mentem reficiunt. Quorum panum quidam conficiuntur ex farina tota amara, quidam ex amariori, quidam ex amarissima; quidam ex farina tota dulci, quidam ex farina partim dulci & partim amara. Primus est panis compassionis; iste conficitur & efficitur de farina amara, id est ex miseriis proximorum. De quo dicitur. *Manducavit panes in luctu & tremore*, memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos Prophetam. *Dies festi vestri convertentur in luctum.* Secundus est panis afflictionis, qui conficitur ex farina amariori, id est, ex consideratione Passionis Christi. De quo dicitur: *Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem.* Ille panem afflictionis comedit, qui considerando Domini nostri Jesu Christi passionem corde & corpore se affligit, corde condolendo, corpore se mortificando. Sed debet comedere sine fermento malitiæ & nequitia. Cum fermento nequitia comedunt hæretici, qui dicunt Christum non vere fuisse passum. Cum fermento malitiæ comedunt mali Christiani, qui fidem habent, sed opera non habent. Debet igitur comedere sine fermento, id est, cum fide vera & operatione bona. Et dicitur quod comedebatur septem diebus, quia septem effusionibus sanguinis Domini nostri Jesu Christi, debemus esse intenti. Quarum duæ fuerunt in duabus manibus, & aliæ duæ in duobus pedibus. Quinta in toto corpore, quando fuit flagellatus. Sexta in capite, quando spinis fuit coronatus. Septima in latere, quando fuit lanceatus. Tertius est panis tremoris, qui conficitur ex farina amarissima, id est, ex consideratione pœnarum infernalium. De quo dicitur: *Panem tuum in conturbatione comede.* Multum enim debet timere, &

Panes 5. a Christo multiplicati quid denotent.

Tob. 2. Amos. 8.

Deut. 16.

Notandum.

Ezech. 12.

Job. 21.

Psal. 54.

Job. 20.

Psal. 42.

Isai. 16.

Psal. 79.

Prov. 14.

Chrys.

Notandum.

Isai. 14.

Psal. 75.

Bernard.

conturbari qui considerat pœnam inferni. *Cum recordatus fuero pertimesco, & contrahit carnem meam tremor. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Nec mirum, quia ibi comedetur panis amarissimus & venenosus. *Panis ejus vertetur in utero illius in fel aspidum intrinsecus.* Quartus est panis devotionis, qui conficitur ex farina tota dulci, id est, ex consideratione cœlestium gaudiorum. De quo dicitur: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, &c.* Nihil enim sanctis viris in hac vita dulcius, quam lachrymis devotionis pasci. *Inebriabo te lachryma mea, &c.* Sicut enim ebrius dolorem non sentit, damna parvipendit, & verba contemnit: sic sancti viri talibus lachrymis inebriari, parvipendunt dolores corporum, damna rerum & injurias verborum. Quintus vero est panis compunctionis, qui scilicet conficitur ex farina amara & dulci, id est, ex consideratione peccatorum nostrorum. Illa enim compunctio habet amaritudinem propter offensam, & habet dulcedinem propter spem & veniam. Unde dicitur: *Cibabis nos pane lachrymarum, ecce amaritudo. Et potum dabis nobis in lachrymis in mensura, ecce consolatio.* Illi autem qui non habent spem veniæ, debent flere sine mensura, sed illi qui sperant veniam, debent in flendo habere mensuram. *Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, ecce amaritudo pro culpa, in gaudio ejus non miscebitur extraneus, ecce gaudium pro venia.*

Quarto Dominus noster JESUS Christus gerit personam magistri sapienter consulentis, cum ait: *Colligite quæ superaverunt, &c.* Voluit autem Dominus noster JESUS Christus, ut dicit Chrysost. fragmenta colligi non propter ostentationem, sed ut cordibus discipulorum, qui erant in mundo prædicaturi miraculum arctius infingeretur. Et ut miraculum non Phantasticum, sed verum crederetur. Et ut turbæ discipulorum, & pauperum multis diebus de ipsis fragmentis sustentarentur. Notandum est autem quod quædam reliquiæ peccatorum sicut cogitatio mala & delectatio, aliquando remanent post peccatum; istæ sunt dispergendæ. Unde dicitur: *Perdam Babylonis nomen, germen & reliquias.* Nomina Babylonica sunt verba lasciva. Germina sunt opera. Reliquiæ sunt cogitationes malæ. Istæ omnia sunt dispergenda. Secundo sunt quædam reliquiæ bonarum cogitationum, istæ sunt conservandæ. De quibus dicitur: *Cogitatio hominis confitebitur tibi, id est, laudabit te, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.* Reliquiæ cogitationis sunt bona verba, quia ex abundantia cordis os loquitur. Sunt etiam bona opera, quia illud quod cor concipit manibus operatur. Hæc igitur tria Deum laudant & magnum festum sibi faciunt, scilicet bona cogitatio & operatio. Bernardus: Puto

quod per singulos fideles qui convertuntur ad Deum & in fide proficiunt, festivitas oritur Domino. Tertio sunt reliquiæ ciborum & divitiarum quæ sunt pauperibus erogandæ. *Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Sed dicitur de avaro: *Non remansit de cibis ejus & propterea nihil remanebit de bonis ejus. Saturati sunt filii, id est, cum filiis, & tamen reliquias non dederunt egenis, sed dimiserunt eas parvulis suis, id est, famulis suis.* Vel Deus saturavit eos filiis, id est, multis divitiis, & in morte nihil dimiserunt egenis, sed reliquias suas, id est, divitias quas hic relinquunt, & secum portare non possunt, dimiserunt parvulis suis, id est, filiis, & nepotibus suis.

SERMO II.

Quomodo in Evangelio Contemplativi, Activi, Prælati, Subditi, Prædicatores, Auditores, Benefactores, & Beneficiorum receptores instruantur, ostendens.

Cum sublevasset oculos JESUS, &c. Scriptura sacra habet duplicem intellectum, scilicet literalem & mysticam; & ideo assimilatur favo mellis, spicæ grani, & ignito lapidi. De duobus primis dicit Augustinus de verbis Domini: Quando possumus de divinis operibus quæ leguntur intellectum alicujus spiritualis significationis exsculpere, quasi de obscuris favorum cellis mella producimus; vel Christi discipulos imitantes, spicas manibus confricamus, ut ad latentia grana, id est, spiritualia verba perveniamus. De tertio dicit Gregor. in moralibus: Cum verbum sacri eloquii lapidi simile dixerim, in quo ignis latet, qui manu frigidus tenetur, sed percussus ferro ignem emit. Sic verba sacri eloquii, quæ per narrationem literæ frigida tenentur, si quis intento intellectu pulsaverit, de ejus sensibus ignem producit, ut in ejus verbis animus ardeat qui prius per literam frigidam tenebatur. Educamus ergo de præsentis Evangelio mel quo dulcoremur, granum quo nutriamur, & ignem quo accendamus. In hoc quidem Evangelio multa genera hominum informantur.

Primo contemplativi, ut scilicet oculos cordis ad Deum erigant; quod notatur in hoc quod JESUS oculos sublevavit. Debent enim sublevare ad Deum oculum intellectus per meditationem & affectus per devotionem. *Sapientis oculi in capite ejus.* Illi enim qui sunt cælestia sapientes debent habere in Christo capite oculum intellectus & affectus. Refert Agellius, quod Democritus Philosophus oculos sibi eruit. Et hujus causa triplex ab aliis Philosophis assignatur. Prima quia ipsum a meditationibus interioribus impediabant. Secundo quia

Luc. 11.

Job. 20.

Psal. 16.

Scriptura quibus assimilatur.

August.

Gregor.

Eccl. 2.

Agell. Democritus Philosophus eruit sibi oculos triplici de causa.

*Impedimur
ne oculos ad
Deum eleve-
mus.*

Psal. 16.

Psal. 57.

Apoc. 9.

Isidor.

Job 7.

Sap. 5.

Ibid.

Sap. 3.

*Prælati quo-
modo erga
subditos se ge-
rere debent.*

cunda quia mulieres sine concupiscentia videre non poterat. Tertia quia malos florere nimis impatienter videbat; & sic a sua Philosophia eum impediēbat visio rerum sensibilibum, & visio rerum delectabilium, & visio rerum sublimium. Eodem modo impeditur quis, ne oculos sublevet ad Deum. Primo quando quis nimis occupatur circa sensibilia, id est circa terrenas divitias, quia tunc oculus fœdatur pulvere avaritiæ. *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Secundo quando occupatur circa delectabilia, id est circa carnales delitias, quia tunc oculus excæcatur igne concupiscentiæ. *Supercecidit ignis & non viderunt solem.* Tertio quando occupatur circa sublimia, id est, circa ambitiones mundanas, quia tunc obscuratur fumo superbiæ. *Ascendit fumus putei abyssi, & obscuratus est sol & aer, & de fumo putei exierunt locustæ.* Iste fumus infernalis est superbia, quæ primo ascendit in cælum, & ibi obscuravit solem, id est, Angelum. Deinde descendit in aërem, id est in paradysum terrestrem, & ibi obscuravit primos parentes. Aër enim sicut dicit Isidorus partim ad cælestem, partim ad naturam terrenam pertinet. Sic Paradysus terrestris medius est inter cælestem & terrestrem regionem: Deinde ipse fumus superbiæ descendit de paradiso terrestri, & venit in mundum, & ibi generavit locustas, id est longas hastas, id est, superbos, qui non solum de prope, sed etiam ad longe feriunt.

Secundo informantur activi, ut operibus misericordiæ insistant, in hoc, scilicet quod Dominus turbam pavit, dans nobis exemplum ut operibus misericordiæ insistamus: Et licet hoc sit laboriosum, est tamen multum fructuosum. Distinguit enim Gregor. in moralibus super illud: *Habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeravi mihi.* Notandum quod sunt quædam opera vacua, & laboriosa: quædam vacua, sed non laboriosa; quædam laboriosa sed non vacua. Pati enim adversa pro mundo est laboriosum sed tamen vacuum, quia nulla retributione est dignum. *Lassati sumus in via perditionis, & iniquitatis, & ambulavimus vias difficiles.* Resolvi autem delitiis est quidem vacuum sed non laboriosum. *Quid nobis profuit superbia, aut quid divitiarum jactantia contulit nobis? transierunt omnia tanquam umbra.* Pati vero propter Christum vel pietatis opera exercere, est quidem laboriosum sed non vacuum, immo valde fructuosum. *Bonorum laborum gloriosus est fructus.*

Tertio informantur prælati, ut in corrigendo debitam formam teneant, in hoc, scilicet quod Christus dedit turbis panes hordeaceos & pisces, & ipsos divisit. In panibus hordeaceis asperitas, in piscibus dulcedo, in divisione discretio notatur. Et per hoc datur intelligi, quod Prælati quosdam debent corrigere cum severitate, quosdam admonere

re cum amoris lenitate, omnes autem cum discretione. *Verba sapientum quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi.* Stimulus superficialiter pungit, clavus defixus in altum, id est, in profundum fortiter penetrat, uterque adhibendus est sapienter. Ideo præmittit verba sapientum. Prælati enim quibusdam debent adhibere superficiales correctiones sicut mansuetis. Quibusdam profundas objurgationes sicut superbis. Omnibus tamen cum discretione, quia in omni sacrificio sal discretionis offertur.

Quarto informantur subditi, ut sensualitatem restringant, quod notatur in hoc, quod discubuerunt super fœnum. Per fœnum enim caro intelligitur. *Omnis caro fœnum.* Est enim sensualitas cæca, ideo ducit animam per viam periculofam. *Si præstes animæ tuæ concupiscentiam ejus faciet te venire in gaudium inimicis tuis.* Est animæ inimica: *Caro concupiscit adversus spiritum.* Est indomita & lasciva nisi a Deo castigetur: *Castiga- sti me & eruditus sum quasi vitulus vel juvenculus indomitus.* Quia igitur est cæca debet ipsam ratio per viam rectam ducere; Quia est animæ inimica, debet ipsam potenter ferire: quia est lasciva debet ipsam in servitutem redigere. *Ego autem sic curro non quasi in incertum,* ecce quia sensualitatem tuam per viam certam ducebat. *Sic pugno non quasi aërem verberans,* ecce quia ipsam potenter feriebat. *Sed castigo corpus meum, &c.* ecce quia ipsam in servitutem redigebat.

Quinto informantur prædicatores ut verba quæ populis prædicant, non a seipsis sed a Deo se habere recognoscant; quod notatur per hoc quod dicitur, quod Christus dedit discipulis panes & discipuli turbis: Peccator quidem est vulneratus, semivivus, & spoliatus ut habetur Lucæ cap. 10. de illo qui incidit in latrones. Prædicatores enim debent animum vulneratum sanare medicinis orationum: quod enim oratio sanet dicitur. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ ut orent super eum, & oratio fidei salvabit infirmum, &c.* Debent animam semivivam nutrire pane doctrinæ. *Non in solo pane vivit homo, &c.* Debent animam spoliatam induere vestimentis virtutum. De quibus dicitur: *Abjiciamus opera tenebrarum & induamur arma lucis, &c.* Et tamen quod Prædicatores vulneratos sanant vel semivivos nutriunt, vel spoliatos induunt, non a se sed a Christo habent. Unde quilibet prædicator debet dicere: *Non sum medicus,* quoad primum: *nec in domo mea est panis,* quoad secundum. *Nec vestimentum,* quoad tertium.

Sexto informantur auditores, ut quando aliqua audiunt quæ capere non possunt, non ea negligant, sed in cophino memoriæ recon-
dant. Hoc notatur in hoc quod Christus dixit:

xit: *Colligite quæ superaverunt fragmenta ne pereant.* Sæpe enim difficultas in sacra

*Difficultas in Scriptura tri-
bus de causis.*

Scriptura accidit tribus de causis. Unde dicit Hier. Ignosce obscuritati, quæ tribus modis nascitur, aut rerum difficultate, aut magistri imperitia, aut discipulis nimia tarditate. Quando igitur quis non potest aliquid capere, sive quia illud in se est nimis difficile, sive ille, qui docet nescit bene exponere, sive ille, qui audit est ad intelligendum durus, non tamen illud negligat, sed in memoria recondat, & suo tempore peritiores consulat, sicut faciebant discipuli, qui quando Christi occultas parabolas audiebant, ab ipso postea requirebant. Unde dixit ei Petrus: *Ediffere nobis parabolam istam.*

Matth. 15.

Beneficium pauperi potius quam diviti fieri debet.

Ambros.

Luc. 14.

Septimo informantur benefactores, ut beneficia sua maxime impendant illis, qui sunt in majori indigentia & necessitate; quod notatur per hoc quod Christus turbam sariavit, quæ usque ad vesperam jejunaverat & cibos aliunde habere non poterat. Nam secundum Ambros. in lib. de officio. Beneficium debemus dare pauperi indigenti potius quam diviti, tribus de causis. Primo propter majus meritum. *Cum facis convivium noli vocare divites, ne forte & ipsi te reinvitent, & fiat tibi retributio, &c.* Secundo propter majus debitum, pauperes enim se obligatos reputant illis qui bene eis faciunt. Divites autem reputant se præstare gratiam illis a quibus beneficia recipiunt. Tertio propter majus præconium. Pauperes enim laudant illos qui bene eis fecerunt. Divites vero non laudant sed nec gratias agunt, imo verecundantur confiteri se beneficium recepisse.

Octavo informantur beneficiorum receptores, ut scilicet suis benefactoribus gratias agant, quod notatur per hoc quod dicitur: *Illi autem homines cum vidissent quod fecerat signum dicebant: Quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum.* Quod est contra illos qui beneficia non recognoscunt, nec gratias agunt, sed statim obliviscuntur. Beneficium enim aut potest esse singulare, aut commune, aut datum a paupere. Beneficium singulare obliviscitur homo de facili. Simonides philosophus interrogatus quid inter homines facile consenesceret, respondit beneficium. Seneca: Memoria beneficiorum labilis, injuriarum vero tenax est. Beneficium vero commune obliviscitur homo facilius quia scilicet diu consuevit. Qui servit communitati, servit nulli. Beneficium autem a paupere impensum obliviscitur homo facillime. Unde dicitur de illo paupere, qui civitatem obsessam per suam sapientiam liberavit, quod nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

Seneca.

Eccl. 9.

SERMO III.

- I. *Quomodo in mundo nulla satietas,*
2. *In inferno perpetua fames: Et 3.*
- in cælo satietas plena erit, demonstrans.*

UT autem impleti sunt. Per istam refectionem Christi, qua omnes impleti sunt, intelligitur cælestis resectio, ubi erit plena satietas atque repletio. Tria autem sunt loca, scilicet mundus, infernus & cælum. In mundo non est satietas aliqua. In inferno est fames perpetua. In cælo est satietas plena.

In mundo quidam est cibus materialis & spiritualis, & tamen neuter istorum satiat. Cibus autem materiale & corporalem, Deus diversimode homini præparavit, secundum diversum statum ipsius. In primo enim statu, scilicet ante peccatum Deus dedit homini in cibum fructus arborum, & iste cibus competeat innocentiae. Dedit autem tunc sibi tria genera fructuum. Unum quo nutriretur: alium quo in vita conservaretur: tertium quo probaretur. De isto triplici fructu dicitur: *Produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave,* quoad primum. *Lignum etiam vitæ in medio paradisi,* quoad secundum. *Lignum quoque scientiæ boni ac mali,* quoad tertium. Secundo homini in cibum dedit olera herbarum, & hoc post peccatum. Quia enim primus homo Dei præceptum contempsit, & cibum vetitum manducavit, ideo de paradiso in hunc mundum, tanquam in exilium Deus eum misit, ut de peccato suo poenitentiam ageret, & ideo dedit sibi in cibum olera herbarum, qui est cibus poenitentium, unde dixit ei Dominus post peccatum: *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ.* Et isto cibo homo usus est usque ad diluvium. Tertio Deus dedit homini in cibum esum carniæ & piscium, & hoc post diluvium. Tunc enim natura humana est debilitata. Olera herbarum non habuerunt post diluvium tantam virtutem; nec terra tantam fertilitatem; & ideo Deus humanæ infirmitati condescendens esum carniæ & piscium sibi concessit. Unde dixit post diluvium Noë & filiis suis. *Terror vestester & tremor sit super cuncta animantia terræ & super omnes volucres & pisces maris, quasi olera virentia vobis dedi omnia,* scilicet ad manducandum. In magnis tamen animalibus, sicut in leonibus homo perdidit dominium suum, ut cognoscat propter peccatum diminutam esse suam dignitatem. In minimis etiam sicut in muscis, & pulicibus perdidit, ut cognoscat suam miseriam, & vilitatem. In mediis autem sicut in pecoribus, & jumentis retinuit propter suam necessitatem. Ista autem concessio de esu carniæ, & piscium post diluvium

Cibus materialis, & corporalem, diversimode præparavit Deus.

Gen. 1.

Gen. 3.

Gen. 9.

vium adhuc durat. In nullo autem istorum statuum homo satietatem invenit. Nam nec ante peccatum invenit satietatem in fructibus arborum: nec post peccatum in oleribus herbarum: nec post diluvium vel modo in esu carniū, vel piscium. Sed si homo hodie bene comedit & bibit, cras melius vult comedere & bibere. *Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate, & sicut hodie, sic erit & cras & multo amplius.* Quarto dabit Deus homini in paradiso cibum dissimilem ab istis. Non fructum arboris materialis, sed fructum uteri virginalis. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini, filii merces fructus ventris.* Non olera sive herbas terræ, sed virentia pascua vitæ. *Ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet.* Non carnes animalium vel piscium: sed delicias Angelorum. *Panem Angelorum manducavit homo.* Secundo mundus habet cibum spiritualem, id est, appetitum divitiarum & honorum; & cibus iste etiam non satiat. Quomodo posset quis satiari de umbra, vento, & fœtore? Umbra quidem non potest satiari, sed infrigere. Ventus non potest satiari, sed inflare. Fœtor non potest satiari, sed inficere. Umbra signat divitias, ex eo quod cito transeunt. *Transierunt omnia sicut umbra, & ideo cor avari infrigidat. Gelu sicut salem super terram effundet,* id est, effundi permittet. Et dicit salem, quia tale gelu facit cor avari esse sterile ab omni opere bono. Ventus signat honores: *Elevasti me & quasi super ventum ponens allisisti me valide.* Talis ventus cor superbi inflat. *Inflatos sensu carnis suæ.* Tales inflatos dirumpit malleus divinæ sententiæ: *Discedite a me maledicti, in ignem æternum, &c. Dirumpet illos inflatos sine voce.* Non enim emittent vocem alicujus excusationis, vel appellationis. Fœtor signat immunditias carnales; juxta illud: *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Iste fœtor non reficit, sed totam terram inficit, & corrumpit. *Rigabo,* id est, rigari permittam, *terram fœtore sanguinis tui.*

Secundus locus est infernus ubi erit fames perpetua: tanta scilicet, quod præ nimia fame eorum caro erit consumpta. *Adhæsit cutis eorum ossibus: aruit & facta est quasi lignum.* Tanta quod pellis eorum erit adusta. *Pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis, &c.* Tanta quod fames intra costas eorum erit inclusa, & ideo erit perpetua, quia de costis eorum numquam exire poterit. *Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat costas ejus.* Tanta quod linguas proprias manducabunt. *Commanducaverunt linguas suas.* Tanta quod sua & aliorum brachia devorabunt. *Unusquisque carnem brachii sui vorabit. Manasses Effraim, & Effraim Manassen.* Tanta quod præ nimia fame diabolus & *Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.*

Deum blasphemabunt. *Cum esurierit ira. Isai. 8. scetur, & maledicet regi suo Deo suo.*

Tertius locus est cælum, ubi satietas plena est. Ibi enim totus homo in quinque sensibus satiabitur. Nam visus satiabitur in visione Christi. Visus autem delectatur in colore viridi, qui est medius color constans ex albo & nigro. Color albus est Deitas lucida, color niger est caro de terra formata. Iste duplex color, id est, Deitas clara, & nigra humanitas in Christo est conjunctus, & totus amœnus, & viridis est effectus. Unde vocat se viridem dicens: *Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?* Ideo quilibet Sanctus dicere potest illud: *Valde mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Ideo dicitur: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Olfactus delectabitur in redolentia Christi. In ipso enim est balsamum divinæ naturæ cinnamomum devoræ animæ, & myrrha carnis mortificatæ. *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi, quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.* Ex his ergo tribus speciebus aromaticis Sancti tantum odorem sentient, quod clamabunt & dicent illud: *Trabe me post te, curremus, &c.* Gustus delectabitur in gustando dulcedinem Christi: Unde cantat Ecclesia: *In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel.* Per lac intelligitur caro Christi mundissima. Per mel anima Christi dulcissima. Per dulcedinem Deitas Christi suavissima. *Montes igitur & colles,* id est, magni & majores Sancti, & gustus habebunt dulcedinem a carne Christi mundissima, & ab anima Christi dulcissima, & a Deitate Christi suavissima. Tactus delectabitur in tangendo Christum: multum delectatur homo in tangendo amicum, plus in amplectendo amicum, multo plus in osculando amicum. Tunc ergo Sancti Christum tangent & tenebunt fortiter: *Tenui illum nec dimittam.* Tunc amplexabuntur hilariter. *Arripe illam,* scilicet sapientiam, quæ est Christus, & *exaltabit te, & glorificaberis, &c.* Et tunc osculabuntur dulciter: *Quis mibi det te fratrem meum fugentem ubera matris meæ ut inveniam te foris & deosculer te: & jam me nemo despiciat.* Christus ante incarnationem erat in sinu patris, sed foras venit quando naturam humanam assumpsit. Et tunc homo Deum osculatus fuit, quando scilicet natura divina humanam naturam in unitate personæ sibi univit. Et illud tale osculum petebat genus humanum dicens: *Osculetur me osculo oris sui.* Et sic eum nemo despexit. Nec Deus, sed multum dilexit. Nec Angelus, sed in reverentia habuit. Nec diabolus, sed deinceps multum eum timuit. Auditus satiabitur in audiendo vocem Christi, quæ tam dulcis est, ut quilibet Sanctus clamet & dicat: *Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua*

Sonus tripli-
citer fit.

Psal. 56.

2. Petr. 1.

Isai. 51.

Job. 38.

tua dulcis. Dicit Augustinus, quod sonus tripliciter fit. Aut pulsu, sicut in cythara & psalterio : aut flatu, sicut in organo : aut cantu, sicut in voce. Iste triplex sonus in cælesti patria resonabit. Sonus enim qui fit cum pulsu, sicut in cythara & psalterio, signat dulcissimam Christi allocutionem. Ipse qui est cythara & psalterium, juxta illud. *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara.* Psalterium quidem sonat a superiori : cythara ab inferiori. Illa ergo vox Christi est suavissima, quæ procedit a psalterio divinæ naturæ est superior : & a cythara naturæ humanæ quæ est inferior. Sonus qui fit cum flatu sicut in organo, signat Sanctorum laudem, qui fuerunt organum Spiritus sancti, quia Spiritus sanctus per ipsos sicut per organum est locutus. *Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.* Ipsi ergo Spiritu sancto afflati in laudem & gratiarum actionem prorumpent, juxta illud : *Gaudium & lætitia invenietur in ea : & gratiarum actio & vox laudis.* Sonus qui fit cum cantu sicut in voce significat angelicam jubilationem, de qua dicitur : *Ubi eras cum me laudarent astra matutina & jubilarent omnes filii Dei?* Iste ergo triplex

sonus in cælesti patria audietur. Unus qui causatur a voce Christi dulcissima. Alius qui causatur a jubilatione Angelica, tertius qui causatur a gratiarum actione & laude humana. Istud enim erit officium omnium Sanctorum & Angelorum, continue scilicet laudare Deum. Augustinus in *August.* libro de civitate Dei. Ibi vacabimus, videbimus, & amabimus & laudabimus. Ecce quid erit in fine fine fine. Nam quis alius est noster finis, nisi pervenire ad regnum, cujus nullus est finis? In isto ergo fine nostrum opus finiamus, rogantes Deum ut sicut est finis nostrorum laborum, sic dignetur esse finis nostrorum desideriorum, juxta illud, quod idem Doctor in eodem libro testatur. Ipse inquit, erit finis desideriorum nostrorum, qui fine fine videbitur : fine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur : hoc munus, hic effectus : hic actus profecto omnibus communis sicut ipsa vita erit communis. Ad illum beatum finem perducatur nos ille qui est principium & finis. Qui sine fine vivit & regnat per infinita sæculorum sæcula.
Amen.

I N D E X

Materiarum Sermonum Dominicalium ordine
Alphabetico digestus, materias generales in singulis
hujus Dominicalis sermonibus contentas
ostendens.

A.		Ædificium.	
<i>Abraham.</i>		<i>Ager.</i>	
A brahæ sinus quid.	162	Ædificium in arena fundatum quæ timeat	14
<i>Abstinencia.</i>		<i>Ago.</i>	
Abstinencia multiplex.	73	Agros 4. habuit Deus	57
Abstinentiæ utilitas triplex	74	Agros tres Deus nobis dedit	ibid.
<i>Abundantia.</i>		<i>Alo.</i>	
Abundantia animam excæcat.	65	Alere parentes ad filios spectat	250
Contra quam remedia assignantur.	ibid.	<i>Alexander.</i>	
<i>Accipiter.</i>		Alexander a tribus fuit victus	69
Accipitrum genera duo, secundum quæ duo	20	Alexandri ambitio	129
genera tentationum	20	<i>Allegatio.</i>	
Accipitrum genera tria, & secundum hæc	217	Allegationes quatuor in Judicio contra pec-	
tria raptorum genera	217	catores facit diabolus	10
<i>Accusator.</i>		Et etiam quinque	283
Accusatores peccatorum in judicio	10. & 282	<i>Altare.</i>	
<i>Adam.</i>		Altare super quod orationes nostras offeri-	
Adam de tribus fuit tentatus	68	mus, Christus est	192
<i>Adventus.</i>		Altare est cor nostrum, super quod eleemo-	
Adventus triplex ponitur	6	synas immolamus	193
Adventum Christi nuncians tres legat	3	<i>Ambrosius.</i>	
<i>Adversa.</i>		Ambrosii documenta 4.	171
Adversa mundi vilia sunt atque brevia	84	<i>Amicitia.</i>	
<i>Advocatus.</i>		Amicitia diversitas	209
Advocatus bonus tria debet habere	152	Amicitia vera quatuor importat	273
<i>Adulterium.</i>		Amicitia malæ effectus	209
Adulterium grave peccatum	262	<i>Amo.</i>	
<i>Adulator.</i>		Amari a Deo per 5. signa cognoscimus	140
Adulatores vitare debemus quadruplici ra-	290	<i>Amor.</i>	
tionem	290	Amoris signa quatuor ostendit Deus huma-	
<i>Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.</i>		no generi	102
		Amor per quatuor signa manifestatur	101
		Q q 2	Amor

Index

Amor summus omnes alios excedit	229
Amor quadruplex, & quis retinendus	29
<i>Angelus.</i>	
In Angelis tria reperiuntur	14
Angelorum commotio	9
Angeli triplicem cibum Christo post tenta- tionem ministrarunt	72
Angelos magis gaudere de uno peccatore pœ- nitentiam agente, quam de nonaginta no- vem iustis, quomodo intelligendum	176
Angeli remiges Ecclesiæ	42
Angelorum officia erga nos	ibid.
Angelorum ministratio quomodo intelligen- da	74
De Angelis quos fecit Salomon in propitia- torio quatuor leguntur	257
Apparitionis inter bonum & malum Ange- lum discrimen	107
<i>Anima.</i>	
Anima nostra tripliciter audit	19
Anima quomodo debeat crescere	23
Anima Mariæ dicitur Christi & e converso	24
Anima quare diaboli filia efficiatur	76
Anima quæ Deum nequit contemplari quæ sit	71
Animam Deus carni copulavit triplici de causa	15
Anima in patria quatuor depingetur coloribus	141
Anima filia Dei est triplici jure	296
Animam nostram præparare debemus Domi- no, & quomodo in ea sunt tres camerae, in quibus habitat Pater, Filius, & Spiri- tus sanctus	20
Animæ mutationes Christo adveniente	7
Animæ domum quare præparare tenemur	20
Animæ tres medici fallaces	294
Animam occidunt læritia & tristitia	211
Animæ conjunctio cum Christo, quomodo fiat, & quid bonum sequatur ex eo	255
Animæ venæ quæ sint	47
In animæ domo tres familiæ	64
Ut diabolus opprimat animam, corpus affli- git, & sex ad id jaculis utitur	76
<i>Animal.</i>	
Animalia multipliciter domesticantur	102
<i>Annulus.</i>	
Annulus in matrimonio quid significet	32
<i>Antichristus.</i>	
Antichristi tempore 4. genera hominum are- scent	9
<i>Anxietas.</i>	
Anxietas multiplex	221
<i>Apostolus.</i>	
Apostoli quatuor scire optabant	139
Apostoli multipliciter a Christo fuerunt con- fortati	112
Apostolorum quadruplex status	123

<i>Appareo & Apparitio.</i>	
Apparitio bonorum & malorum Angelorum differunt.	107
Apparuit Christus quinquies in die Resur- rectionis	111

<i>Appropinquo.</i>	
Appropinquare tenemur ad Christum	175
Appropinquare Deo quid sit	173

<i>Aqua.</i>	
Aquæ marinæ tribus modis dulcorantur	264

<i>Arbor.</i>	
Arbor mala, ut bonos fructus faciat, qua- tuor sunt necessaria	205
In arbore tria sunt	204
Arboris productio, & quid significet	71
Arbores aliquæ fructus bonos non faciunt, quatuor de causis	205

<i>Armatura.</i>	
Armatura triplex contra viros spinosos	80

<i>Ascensio Christi.</i>	
Ascendit ad cælos Christus propter tria	280

<i>Asinus.</i>	
Asini sepultura qualis	162

<i>Aspis.</i>	
Aspis unde dicatur, & quid significet	46
Aspidis natura	19
Aspidis astutiæ tres	224

<i>Avaritia.</i>	
Avaritia totum humanum genus occupat	64
Avaritia cito occidit	278
Avaritiæ malignitas	241
Avaritiæ sitis exitus	253
Contra avaritiam Christus attulit remedia	65
Avaritia divitum qualis	268

<i>Avarus.</i>	
Avarus insaturabilior omnibus, & quibus assimiletur	234
Differentia inter prodigum avarum & cu- pidum	254
Avarus multa habet in corde tonitrua	122
Avarus omnia spoliatur elementa	67
Avarus terra repletus est	20
Avari astutiæ	224
Avarum pecunia non satiari, quatuor exem- plis ostenditur	254
Avari nunquam quiescunt	122
Avari petendi ordinem pervertunt	241
Avarus hydropico similis	252
Avarorum spina	239

<i>Aves five Animalia.</i>	
Aves five animalia domesticantur multipli- citer	102

<i>Aura.</i>	
Aura quid denotet	256

Materiarum Sermorum Dominicalium.

B.

Baculus.

Baculus pastoralis quid representet 118

Baptismus.

Baptismo renascitur homo, & quare puer
ter in aqua mergatur 157

Beatitudo.

Beatitudo unde erit 184
Beatitudo ubi ponenda 227

Beatus.

Beati triplicem visionem habebunt 227
In beatis varii gradus 55
Beatorum pascua qualia 122
Beatorum corpus quale 167

Benedictio.

Benedictio cibi præcedere debet, & sequi
spiritualis lectio, & subsequi gratiarum
actio 90

Beneficium.

Beneficia tria sunt, de quibus homo regra-
tiatur Deo 225
Beneficium debemus dare pauperi indigenti
tribus de causis potius quam diviti 304
De beneficiis egregie differuerunt Philosophi,
præsertim Simonides & Seneca ibid.

Blasphemia.

Blasphemia in Deum tribus modis commit-
titur 266

Bonitas.

Bonitas est Deo essentialis, universalis &
pura, 229 & Spiritui sancto est propria
155

Bonum.

Bona agere timere non debemus 190
Bona sua in tres partes diviserunt parentes
Deiparæ 199
Quomodo cælestia bona sunt petenda 136
Bona malis noxia sunt 23
Bonorum genera tria 135
Bona vera quæ sint 25 item 217
Bona opera propter adversa non dimittenda
125
Bona agere deficiunt homines 191
Bona 4. elicit Deus de malis hominibus 244

Bonus.

Boni bonos & malos post hanc vitam cogno-
scent 165
Boni malique æstus multiplices patiuntur
175
Boni a malis quomodo separentur 38
Bonos diabolus quare tentet 46
Bonorum pascua qualia 122
Tria signa quibus boni a malis distinguun-
tur 51
Boni Christo propinqui, & a Christo longin-
qui sunt 173

C.

Calix.

Calices tres habet Deus 203

Calumniator.

Dicta calumniatorum falsa esse probatur qua-
druplici ratione 81

Campana.

Campanæ, quare pulsantur, quando tempe-
states concitantur 105

Cananæa.

Cananææ petitio qualis 75
Cananæa tres inimicos habere videbatur 77
Quas virtutes secum duxit cananæa ibid.

Candela.

Candelæ quæ accenduntur in die veneris fan-
cti, quid denotent 107

Capilli.

Capilli quid significant 180

Caro.

Caro nostra tripliciter mortificatur 99
Et mortificatio ejus necessaria 89
Carnalis conjunctio cum uxore, quando ha-
beat culpam 271

Carcer.

Carcerem mundi triplici de causa sancti viri
exire peroprant 16
Carcerem tyrannorum patiuntur sancti viri
propter tria ibid.

Castitas.

Castitas cui comparatur 247
Utrum melius sit castitatem servare, quam
contrahere matrimonium 206

Catena.

Catena qua ad decipiendum utitur diabolus
110

Chaos.

Chaos multipliciter intelligi potest 165

Charitas.

Charitas Christi erga filium Reguli 275
Charitas quare vestis appellatur 270
Charitas tribus de causis vestis nuptialis dici-
tur 274

Cedrus.

Cedrorum genera duo 42

Centurio.

Centurionis filii curationem tria verba Chri-
sti fecerunt 39

Cervus.

Cervi natura 126

Chorea.

Choreas ducere fatuum est ob quatuor ra-
tiones 67

Christus.

Christus a quibus fuit unctus 95

189

Materiarum Sermonum Dominicalium.

In infernali cœna duplex panis	172	Cor pœnitentis quibus assimiletur	ib.
Quomodo multos ad cœnam invitaverit paterfamilias	167	Cor hominis unde latum superius & strictum inferius	268
<i>Cœlestia.</i>		Cor inquietum tria faciunt, propter quæ non regnat in nos Deus	256
Cœlestia quomodo a Deo petenda	136	Cordium differentia	ib.
Cœlestia vere bona	217	<i>Corpus.</i>	
<i>Cœlum.</i>		Corporis glorificatio	114
Cœlum quare desertum	177	In corporis oppressione uritur diabolus sex jaculis, quæ per sex arma vincuntur	76
Respicere ad cœlum debemus	223	Corporis occisio propter Christum non est timenda	147
<i>Confessio.</i>		Corpus quorum similitudine regendum	85
Vinculum quadruplex a confessione impediens	226	Corpus beatorum	167
<i>Conformitas.</i>		Corpus damnatorum	ib.
Conformitas duplex inter Deum & hominem	269	Corpus servus Dei in quadruplici statu valet	294
<i>Compassio.</i>		Corporis nostri similitudo ad corpus Christi qualis	240
Compassio socia Christi	78	Augmentum corporis triplex	208
Compassio unde causetur	212	<i>Correctio.</i>	
<i>Compunctio.</i>		Correctio fraterna quomodo fienda	182
Duo reperiuntur in compunctione	302	<i>Creatura.</i>	
<i>Concupiscentia.</i>		Creaturarum quadruplex commotio in iudicio	7
Concupiscentiæ carnalis gradus	262	<i>Crux.</i>	
<i>Conjuges.</i>		Crucis Christi causa fuit quadruplex	43
Conjuges invicem se diligere debent	32	Crux de quibus lignis confecta	44 it. 95
<i>Conscientia.</i>		Crucis Christi figura	44
Conscientia peccatoris qualis	247	Crucis efficacia	ib.
Conscientia speculo comparatur	218	Crucis signo quando munimur	ib.
<i>Consiliarius.</i>		<i>Cupiditas.</i>	
Consiliarii stulti tres	97	Cupiditas quomodo prohibita	262
Consiliarius bonus tria debet vitare	156	D.	
Consiliarius bonus tria habere debet	ibid.	<i>Damnatus.</i>	
<i>Consilium.</i>		Damnati quomodo Deum inveniunt	29
Circa consilium triplex reprehensio	195	Damnatorum pœnæ diversæ	49
<i>Consolatio.</i>		Damnatorum pœna quadruplex sicut & mensuratio	ib.
Consolationes divinæ tribulationes mundanas multum superant	112	Damnatorum corpora comburentur, non tamen confumentur	242
Consolatio viatorum in tribus deficit	124	Damnati in inferno sicut oves quare poni dicuntur	237
Consolationes sanctorum in hac vita quales	260	Damnatorum miseria	183
<i>Consputio.</i>		Damnatorum pœna duplex	287
Consputio ob diversas causas fit	63	Damnati quomodo longe a Deo	173
<i>Comestio.</i>		<i>Dæmon.</i>	
In comestione quatuor sunt	110	Dæmones cur dicuntur volucres cœli	60
<i>Congregatio.</i>		Dæmones quare immundi spiritus dicuntur	81
Ex congregatione multiplex utilitas	114	Dæmonum diversorum diversa officia	85
<i>Conversio.</i>		Dæmon plausus tres super peccatores facit	247
Conversionem nostram differre non debemus	109	Serpens per quatuor expellitur similiter & Dæmon	85
De nostra conversione gaudent Angeli	177	<i>Decalogus.</i>	
<i>Convivium.</i>		Decalogi omnia præcepta in duobus sistunt	260
Cœlestis convivii sublimitas	92	<i>Decedo.</i>	
<i>Cor.</i>			
Cordium differentia	99		

Index

Decedo.

Decedentium varietas 135

Decimæ.

Decimas non solventes tria mala incurrunt 218

Decimas solventes quadrupliciter remunerantur ib.

Defunctus.

Circa defunctum filium viduæ Naim 5. Notanda 24

Denarius.

Denarius quadruplici ratione sic dicitur 51

Denarius quare unus 55

Per denarium vita beata significatur ib.

Dens.

Dentium varia appellatio 37

De dentibus Notandum moraliter ib.

Desertum.

Quid per desertum significetur 70

Desiderium.

Desideria fervorum Dei 148

Spiritualium tria desideria 129

Deus.

Deus aliquando differt dare triplici de causa 75

Dei dextera quid? 141

Dei effectus varii 41

Deus familias tres habet 50

Dei liberalitas 139

Deus multis modis exaudit 79

Dei nomina aliqua 99

Deus non quantum, sed ex quanto respicit 54

Deus sibi reservavit tria 37

Deus superbire non potest 3

Deus ubicunque seminat, & diabolus super-
seminare procurat 48

Ad Deum qualis debet esse clamor 41

Deus quare laudari velit 117

Dei laudatio quando fieri debeat? 103

Quæ amoris signa Deus humano generi ostendit 102

A Deo nos amari, per quinque signa cognoscimus 140

Deo debemus totum dare 113

Deus amandus ex tribus animæ potentiis 258

Deus dimittit sine exceptione 286

Deus & mundus simul diligere non possunt 241

Deus habet carcerem, palatium, stabulum,
& hospitale 187

Deus habet triplex forum 282

Dei potentia est ordinata 279

Dei pulchritudo attenditur quoad tria 229

Dei amor erga nos, alios omnes excedit ib.

Deo, quæ reddere debeamus 291

Deus quare triplici nomine vocetur 247

Deus quomodo sit diligendus 258

Deus quomodo laudetur 248

Deo reddere quæ teneamur? 293

Dei opera tria 225

Deus Regi cum servis rationem habituro affi-
milatur & tripliciter describitur 281

Deo servire quomodo debemus 193 it. 205

Deo appropinquare, quid sit? 173

Deus quomodo nos trahat, patet ex tribus
exemplis 259

Erga Deum obligatio nostra ex quatuor de-
sumitur 283

In Deo duo sunt, & in nobis etiam quæ ip-
sum vincere videntur 154

Qui sunt, qui longinqui Deo dicantur 173

Deus dedit nobis tria pignora 297

Qui sunt, qui propinqui Deo sunt 173

Testificari de Deo nihil debemus nisi per
scripturam aut revelationem 159

A Deo tria recipimus dispensanda 206

Deos alienos multi hodie faciunt 258

Dei imago in nobis custodienda 291

Diabolus.

Diabolus caput, corpus, & caudam habet 70

Diaboli catena: qua utitur ad decipiendas
animas multos habet annulos 110

Diabolus cur homo dicitur 48

Diabolus de domo Dei propter quatuor cau-
sas expelli potest 82

Diabolus dormit tribus in locis 2

Diabolus facit sicut latro 80

Diaboli opera 111

Diaboli nomina plura 74

Diabolus omnia Christo ostendit, id tripli-
citer exponitur 69

Diabolus senex est fatuus & insensatus 97

Diabolus unde dicitur 69

Diabolus allegationes quatuor contra pecca-
tores facit 10

Diaboli Nomina & in quibus habiter 151

Diabolus allegationes quinque faciet contra
peccatorem 283

Diabolus cur aggressus sit mulierem potius
quam virum 250

Diabolum quomodo Christus superavit 225

Diabolus duas manus habebat 237

Diabolus quare fur dicatur 231

Dies.

Quid per tres dies 64

Dies tribus modis nominantur 106

Dierum & noctium triplex ordo 270

Dilectio.

Dilectio proximi quadruplex 260

Dilectio triplex 273

Diligo.

Diligere debet quis se quadrupliciter, simi-
liter & proximum 258

Diligendus est Deus super omnia propter se
& sine modo aut mensura 230

Diligendi Deum fructus ib.

Ad diligendum Deum tria nos inducunt 229

Ad diligendum movent sex, quæ omnia in
Deo sunt 259

Diogenes.

Diogenis notanda actio 63

Disci-

Materiarum Sermorum Dominicalium.

Discipulus.

Discipulorum Christi differentiae tres	89
Christus confirmavit in fide discipulos per omnes quinque sensus	112

Dives.

Divites quadrupliciter reprehensibiles	160
Contra divites malos tria in iudicio clamabunt	283

Divitiæ.

Divitiarum terrenarum natura	272
Divitiarum usus multiplex	239
Circa divitias quatuor modis peccatur	160
Divitiæ quare iniquitatis dicantur	210

Docens.

Docens salubriter quæ habere debeat	216
-------------------------------------	-----

Documentum.

Documenta omnibus hominibus dantur	22
Documentum triplex dat Ambrosius Augustino	171

Dominium.

Dominium terrenum non amandum	168
-------------------------------	-----

Domus.

Domus Dei magnitudo	157
Domus Dei quando plena erit	172
Ad domum gubernandam quæ sunt necessaria	170

Dormio.

Dormire quibus sit periculosum	46
Dormire in nocte tria inducunt	2
Dormit diabolus tribus in locis	ib.

Duplex.

Duplex proprie quis fit	133
-------------------------	-----

E.

Ebrius.

Tria sunt in ebrio	302
--------------------	-----

Ecclesia.

Ecclesia per quid denotetur	269
Ecclesia quare cælum dicatur	ib.
Ecclesia sancta in tres partes divisa	280
Ordo in militanti Ecclesia servandus	200
In Ecclesia ponit Deus oculos, nomen & cor suum	214

Eleemosyna.

Eleemosynarum largitio seminationi comparatur	59
Eleemosynæ necessitas	91
Eleemosyna quomodo esse debet	59
Eleemosynæ virtus	86
Eleemosynas impio dare quando non debeamus	210
Eleemosynæ fructus	241
De eleemosyna hic ædificantur æterna tabernacula	210
Eleemosyna in vita fieri debet	184

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Eleemosynæ effectus	241
Eleemosynæ quare fiendæ	180
Eleemosyna tribus modis vendi potest	184
Eleemosynæ utilitas	ib.

Eleemosynarius.

Eleemosynarius bonus quomodo sibi provideat	208
---	-----

Elementum.

Elementa tripliciter considerantur	233
Mundavit Christus elementa omnia	263

Elongatio.

Elongatio nimia circa tria facit errare	219
---	-----

Elongo.

Elongare a Deo nos non valeamus	19
---------------------------------	----

Epulo.

Epulo tripliciter in vita fuit gloriosus	160
Epulonis peccatum quadruplex	162

Eradicatio.

Eradicatio quadruplex	48
-----------------------	----

Ericius.

Ericius qualis, & quid significet	299
-----------------------------------	-----

Evangelista.

Evangelistæ Ecclesiæ velum texuerunt	43
--------------------------------------	----

Excommunicatio.

Excommunicatio injusta timenda	146
Ex justa excommunicatione quid sequatur	ib.
Cum excommunicato participans	ib.

Excuso.

Varii modi se excusandi	258
-------------------------	-----

F.

Fabricius.

Fabricii Principis quondam Romanorum præclara responsio	275
---	-----

Facio.

Fieri potest aliquid tribus modis	88
-----------------------------------	----

Falsarius.

Falsarii qui puniendi sunt	200
Falsarii sunt hypocritæ	ib.

Falsitas.

Falsitatis Magister quatuor modis quis esse potest	282
--	-----

Falsus.

Falsus propheta triplex	202
Falsus testis tres offendit	262

Fames.

Fames continua in peccatoribus est	196
------------------------------------	-----

Familia.

Familiæ tres in domo animæ	64
Familias tres habuit Deus	50

R r

Farina.

Index

<i>Farina.</i>	
Farina duplex est	256
<i>Fatuus.</i>	
Fatuus & stultus differunt	97
<i>Febris.</i>	
Febrium diversæ species	277
<i>Feria.</i>	
Feria unde dicatur	106
<i>Fidelis.</i>	
Fidelium tria genera	50
Fidelium figura quæ	269
<i>Fides.</i>	
Fides est oculus animæ	35
Fides filia est Christi	77
Fides quando est magna	ib.
Fides quare per anulum designatur	127
Fides habet tres gradus	275
<i>Fiducia.</i>	
Fiducia multiplex	28
<i>Filius.</i>	
Filii erga parentes quomodo se gerant	27
Filii propter parentum dolorem pœnitentiam non debent dimittere	23
Cur filii plus diligant patres quam matres	249
Ad filios spectat alere & nutrire parentes	250
<i>Flos.</i>	
Flores quare sic dicuntur	52
<i>Fœmina.</i>	
Fœminæ natura qualis	248
<i>Formica.</i>	
Formicæ sapientia	207
Quam homo imitari debet	208
<i>Fructus.</i>	
Fructus triplicis differentiæ triplex consideratio	60
<i>Furia.</i>	
Furiæ tres quid significant	100
<i>Furor.</i>	
Contra furorem remedia quinque	97
<i>Furtum.</i>	
Furtum grave peccatum	262
G.	
<i>Generatio.</i>	
Generatio quintuplex	59
Generatio humana arbori atque muro comparatur	257
<i>Gladius.</i>	
Gladius qualis virginis animam pertransierit	24

<i>Græcus.</i>	
Græcorum error de Spiritu sancto unde ortum habeat	144
<i>Gula.</i>	
Gulæ effectus	66
<i>Gulosus.</i>	
Gulosus tribus facit injuriam	163
H.	
<i>Hemorroïssa.</i>	
Hemorroïssa fuit per tria miraculose sanata	294
Hemorroïssæ laudabilis gratitudo	295
<i>Holocaustum.</i>	
Holocaustum unde dicitur	95
<i>Homicidium.</i>	
Homicidium multipliciter committitur	194
<i>Homo.</i>	
Homo cognitionem habet cum pulvere	144
Homo Deo tripliciter pensionem debet	82
Hominum differentiæ in Judicio	11
Hominum genera quatuor Antichristi tempore arefcent	9
Hominis peccata tria	36
Homo potest mereri quatuor modis	127
Homo propinquior est Deo quam Angelus	4
Homo, qualis sit in statu peccati	103
Homo quando integraliter resurgit	111
Homo quatuor habet	65
Hominis status	66
Hominis status triplex	115
Homo est quadruplex	99
Hominum status varii	144
Homo tres habet parentes	27
Hominibus omnibus documenta dantur	22
Hominum tria genera diliguntur	133
Homo tria habet	120
Dormire hominum tribus generibus periculosum est	46
Homines vocati sunt ad quinque	55
Hominem tria occidunt	211
Homo clamat quatuor de causis	236
Homo comparatur pomo	161
Homo consideratur tripliciter	198
Homo quatuor habere potest	281
Homines deficiunt a bonis	191
Homo quare de terra sit factus	214
Hominum genera tria odit Deus	267
Hominum tria genera	241
Homo debet imitari formicam	208
Homines respectu Angelorum minores, æquales & majores dicuntur	257
De malis hominibus quatuor bona Deus elicit	244
Homo aliquis major aut minor tribus modis dici potest	279
<i>Honestus.</i>	
Honestum quid	259
<i>Honor.</i>	
Honores quatuor mala inducunt	111
<i>Hora.</i>	

Materiarum Sermorum Dominicalium.

Hora canonica.

In 7. horis canonicis Deus quare laudandus 215

Humilis.

Humiles dicuntur bona terra 61

Humilitas.

Humilitas mater Christi 77

Humilitas orationi conjuncta tria bona facit 76

Humilitas Deo appropinquare facit 236

Humilitatis fructus 221

Humilitatis meritum maximum 256

Quæ ad humilitatem inducunt 220

Humor.

Humores varii ex terra, diversarum specierum semina generantes 47

Hydropicus.

Hydropici miseriæ tres & quid significant 252

Hypocrita.

Hypocritæ falsarii sunt 200

Hypocritarum bellum quale 201

Hypocrita cognoscitur per 3. signa ib.

I.

Idololatria.

Idololatriæ cultus unde ortum habuit 84

Jejuno.

Contra nolentes jejunare 87

Jejunium.

Jejunii alæ duæ 91

Jejunium in quadragenario numero multiplici ratione observamus 73

Jejunium in veteri lege approbatum 72

Jejunium quomodo fiendum 91

Jejunii utilitas triplex 91

Jejunia ferunt difficulter quatuor hominum genera 196

Jesus.

Jesus salvavit nos a tribus 237

Imago.

Imago in sensibilibus quadrupliciter fit 140

Imago triplex 291

De custodienda imagine Dei in nobis ib.

Immaculatus.

Immaculati quoad omnia esse debemus 23

Infernus.

In inferno cur ordo dicitur non esse 49

In inferno erit ordo ib.

In inferno quinque torrentes 134

Ad inferos quare Christus voluerit descendere 280

Fætor in inferno 233

In inferno animæ potentiæ sunt ligatæ 270

In inferno sepulchra multa sunt 164

Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.

Infirmitas.

Infirmittates quinque de causis contingunt 267

Infirmittatis spiritalis tres sunt causæ 276

Ingratitudo.

Ingratitudo quinque mala facit 286

Injuria.

Injuriæ quare dimittendæ 180

Injurias Christi exemplo vincere debemus 69

Injuriis omnibus illatis non est respondendum 98

Insatiabilis.

Insatiabilia quæ sint 129

Insatiabilia quatuor 234

Insensibilis.

Insensibiles spiritaliter quatuor mala non sentiunt 267

Instrumentum.

Instrumentum quando est authenticum 279

S. Joannes Baptista.

Joannes Baptista ab omnibus commendatur 13

Joannes Baptista angelo comparatur 14

Joannes Baptista fuit columna firma ib.

Joannes Baptista fuit in carcere positus triplici de causa 12

Joannes Baptista in hoc mundo fuit positus in quadruplici carcere 15

Joannes quomodo fuit Helias 17

Joannes Baptista quomodo fuit Propheta ib.

Joannes Baptista similis Angelo 13

De Joanne Baptista apud Judæos duplex opinio 18

Christus cur Joannem Baptistam non commendat in præsentia nuntiorum 13

Christus excusat Joannem Baptistam quadrupliciter ib.

De Joanne Baptista Patrum sententia 12

Discipulorum Joannis Baptistæ defectus ib.

In Joanne Baptista fuerunt vocis perfectæ conditiones 19

Qualis sit Joannes Baptista 12

Quare vestes ferebat Joannes Baptista 14

Triplex ratio, cur Joannes Baptista vocem se dixerit 17

Ira.

Iræ gradus quatuor, quorum nullus in Christo extitit 97

Ira quid 64

Contra iram remedia ib.

Iræ accensio quot modis fit 194

Iræ gradus triplex 193

Ira quomodo in Deo fit 227

Iracundia.

Iracundia mulieris virium 128

Contra iracundiam Christus remedia attulit 65

Iracundus & irascens.

Iracundi animus ollæ comparatur 286

Architæ Tarentini in servum irascentis præclare dictum 275

Judas.

Judas quomodo Christum tradidit 62

Judæi.

Judæi Christum flagellaverunt quatuor vi-
cibus 63

Judæi conspuerunt in Christum ob varias
causas ib.

Judæorum circa corpora mortua consuetudo
105

Judæos quare Deus noluit penitus consu-
mere 213

Judæorum diversitas 174

Malitia judæorum magna contra Christum
251

Destructionis judæorum causa 214

Judex.

Judex sapiens quomodo in judicio procedit 10

Quod judex iratus sententiam proferre non
debeat, probatur variis exemplis 275

Judicium.

Judicium quatuor modis corrumpitur 9

Accusatores contra peccatores in judicio 10
& 282

Examinatio in judicio fienda ib.

Judicii vox qualis 226

Citabit Deus omnes homines ad suum judi-
cium tripliciter 283

Crimen cujuslibet in judicio tripliciter noto-
rium erit 285

De quatuor, quæ homini Deus commisit,
in judicio severissime examinabit 284

Quomodo citatos & examinatos homines in
judicio convincet 285

Sententia judicii nullo auxilio sublevari po-
terit ib.

Judicium intra nos fiendum 207

Judico.

Judicare de quibus debeamus 183

Judicare de quibus possimus 179

Judicandorum ordines quatuor 280

Juro.

Jurandi hominis tres modi, sic & Dei 137

Jurans in vanum quibus injuriam facit 261

Jurare in vanum quid sit ib.

Justitia.

Justitia Christianorum 190

Justitia scribarum & Phariseorum ib.

Justus.

Justum & honestum utili præponendum 292

L.

Labrusca.

Labruscæ unde dicta 53

Lætitia.

Lætitia humana temperanda est 104

Lætitia mundi cui comparatur 66

Lætitias temperare debemus triplici de causa

ib.

Lætitiam triplicem habent perfecti 54

Lætitia & tristitia animam occidunt 211

Lapis.

Quid per lapides? 71

Laudatio.

Laudatio Dei quando efficienda 4 it. 103

Laudari nemo velle deberet 289

Laus.

Laus quando digna dicatur 5

Lazarus.

Lazarus aurum, margarita & stella Dei erat
162

Lepra.

Lepra quare peccatum significet 37

Lepra quinque modis curata legitur 38

Lepra quare peccatum signat 235

Leprosus.

Leprosus omnes sensus vitiatos habet, simi-
liter & peccator 35

Lingua.

Lingua quare a Deo data sit peccatori 83

Linguae tres sunt ib.

In lingua hebraica nihil inhonestum nomina-
tur ob tria notabilia 73

Lingua quomodo peccat 166

Loquor.

Loquendi ratio quadripartita 194

Luctus.

Luctus triplex 142

Luna.

Luna a sole illuminatur 8

Lunæ comparatur prosperitas mundana 231

Lupus.

Luporum differentia similiter & tyrannorum
121

Lupi natura 120

Lupi officium triplex 118

Lupus pelle ovina tectus per tria cognoscitur
201

Luxuria.

Luxuriæ effectus 65

Luxuria in extremis viger 68

Luxuriæ remedia, vide superbia

Luxuria veneno comparatur 82

Contra luxuriam remedia a Christo allata 65

In luxuriam tripliciter ruere facit Diabolus 67

Luxuria radicitur in anima & in corpore &
quomodo 278

Luxuriosus.

Luxuriosorum natura 60

Luxuriosi astutiæ 224

M.

Malus.

Malis bona noxia sunt 23

Malos

Materiarum Sermonum Dominicalium.

Malos justum est ruere triplici de causa	25	Miracula faciebat Christus 3. de causis	266
Malorum nomina	151	Miraculorum Christi varii effectus	265
Mali malos & bonos post hanc vitam cognoscent	165	Cur Christus præceperit ne miracula publicentur	223
Mali sanctos tripliciter persequuntur	184		
<i>Manfuetudo.</i>		<i>Misereor.</i>	
Manfuetudo multiplex	5	Miseretur Deus nobis tribus de causis	300
<i>Manus.</i>		Ad miserendum tria nos inducunt	174
Manus cum quinque digitis quid denotet	222	Quis ad miserandum Deum moveat	198
Manus Dei quinque digitos habet	295		
Manus duæ diaboli	237	<i>Miseria.</i>	
<i>Mare.</i>		Miseriam aliorum quomodo aliquis cognoscit	72
Maris confusio tribus modis sumitur	8	Miseriæ tres hydropici & quid significant	252
Maris commotio triplici de causa accidit	40		
Mare tripliciter significat mundum	264	<i>Misericordia.</i>	
<i>Maria.</i>		Misericordia homini quantum valeat	100
Mariæ anima dicitur Christi, & e converso	24	Misericordia in Christo ut Deus est, a tribus causatur	75
Maria cum aliis non ivit ad monumentum triplici de causa	106	Misericordia Dei quadra	219
Mariæ cum Christo conjunctio triplex	24	Misericordia Dei quatuor modis magna dicitur	199
<i>Martha.</i>		Misericordiæ divinæ promptitudo unde	197
Marthæ Christus tria verba dixit	296	Misericordiæ effectus triplex	252
Marthæ, Magdalenæ & Lazaro Christus quæ fecit	ib.	Misericordia experientia causatur	198
<i>Martyrium.</i>		Misericordia qui non indigent	238
Martyrium duo commendant	92	Misericordiæ species tres	179
<i>Mater.</i>		Misericordia spiritualis in duobus consistit	182
Matres quomodo erga filios debeant se habere	26	Misericordiæ triplex præmium	181
Mater diligit plus filios quam pater	249	Ad confidentiam de Dei misericordia multa nos inducunt	268
<i>Matrimonium.</i>		Ad misericordiam tria Deum inclinant	238
Matrimonii bonum triplex	33	Ad misericordiam inducimur exemplo omnium creaturarum	181
Matrimonii utilitas	32	Ad misericordiam inducimur tripliciter	ib.
Annulus in matrimonio quid significet	ib.	Misericordiæ opera in cælo non sunt	205
In Matrimonio filii Dei cum natura humana duo notanda	270		
Matrimonialium aquarum differentia	150	<i>Misericors.</i>	
<i>Melodia.</i>		Misericors in pauperes quis	193
Melodiæ sonus tribus modis fit	130		
<i>Memoria.</i>		<i>Molle.</i>	
Quæ in memoria habere debemus	21	Inter molle, dissolutum, & dissipatum differentia	264
<i>Mensa.</i>			
Mensam benedicere tenemur	90	<i>Monumentum.</i>	
<i>Mercenarius.</i>		Monumentum tripliciter erat clausum	106
Mercenarii signa tria	118		
<i>Meritum.</i>		<i>Morior.</i>	
Merita nostra ex quatuor causantur	134	Morientium varietas	135
<i>Milium.</i>			
Milium quare sic dicitur	57	<i>Mors.</i>	
<i>Miraculum.</i>		Mors pessima quæ sit	118
Miracula Christi ad melius terminantur	31	Mors quare ferrea dicatur	71
Miraculorum Christi differentia	12	Mors quare fuga dicitur	128
Miraculorum diversitas	89	Mors tribus vicibus fuit Christo intentata	94
		Mors damnatorum	195
		Mors triplex, juxta quam etiam monumentum triplex	176 item 245
		<i>Mortificatio.</i>	
		Mortificationis carnis gradus	99
		Mortificatio carnis necessaria	89
		<i>Mortuus.</i>	
		Mortui vide decedens	
		In suscitatione a mortuis filiæ Archisynagogi duo notanda	247
		Mortui quomodo possunt scire ea, quæ in hoc mundo geruntur	166

Index

Planctus tres circa mortuum sunt 246
Portæ per quas extrahuntur mortui, quæ
sint ib.

Mulier.

Mulier prægnans quadrupliciter consideratur 123
Mulieres quare ad monumentum venerint 108
Mulieris vitia quæ sint 128
Mulierum diversitas 169

Mundus.

Mundi adversa vilia atque brevia sunt 84
Mundi mutabilitas 125
Mundi falsa persuasio 203
Mundo quæ reddenda 291
Mundus per mare significatur 264
Mundus mendax 97
In mundo tria sunt 152

Munus.

Super quod altare munus offerre debeamus 192
Munus quadruplex ib.

Murmuratio.

Murmuratio ex multis causatur 51

Mutuum.

Mutuum totum est, quod a Deo accepimus 231

N.

Nardus.

Nardi natura 85

Nativitas.

Nativitas triplex 156
In Christo duæ nativitates 258

Natura.

Natura cervi 126
Naturæ humanæ duo extrema 18
Naturæ fœminæ & viri 248

Navis.

Naves diaboli 43
Navis Ecclesiæ pulchre describitur 42
Navis Ecclesiæ quatuor habet gubernatores ib.
Naves olim plures Deus fecit 41

Nemo.

Laudari nemo velle deberet 289

Nobilis.

Nobilium filii tribus vitiis sæpe laborant 276

Nobilitas.

Nobilitatis signum 275

Nuptiæ.

Nuptiis quare Christus interesse voluit 30
Nuptiæ carnales ubi, quando, & a quo in-
stitutæ sunt 271
Nuptiæ duplices 255
In nuptiis cælestibus octo apponuntur fercula 272

O.

Obedientia.

Obedientiæ comites tres 122
Obedientia multiplex 15 it. 188

Obsequium.

Obsequium triplex Christo exhibitum 103

Occisio.

Occisio propter Christum non timenda 147

Oculus.

Oculos duos habet Deus 88
Democritus Philosophus eruit sibi oculos tri-
plici de causa 302
Tribus impedimur, ne oculos ad Deum sub-
levemus 303

Odium.

Odium cui comparatur 182
Odium habere in corde quid sit 285
Odii signa 194

Offensa.

Offensa multis modis fit 262

Oliva.

Quid per olivam 103

Opus.

Opera Christi omnia aliquid nobis innuebant 96
Opera bona instar fructus esse debent 53
Opera bona propter adversa quare non om-
mittenda 125
De bonis nostris operibus quatuor habere de-
bemus 59
Opera Dei tria 225
In omni opere nostro tria sunt attendenda 192

Operarius.

Operarii boni a malis ut distinguantur signa
tria 51
Operarii ad tria vocantur 55
Operariorum differentiarum tres 54
Operarii in vineam ad tria mittuntur 53

Oratio.

Oratio est sicut incensum 192
Oratio ut exaudiatur, quatuor habere debet 265
Orationis conditio triplex 100
Orationum efficacia 138
Oratio quandonam sincera vocatur 78
Oratio quare dicitur scutum 138
Oratio quæ habeat 136
Orationis quæ virtus 39
Oratio sine intermissione tribus modis fit 139
Orationes sunt diabolo inimicæ tribus de
causis 138
Orationes nostræ ne exaudiantur, tria impe-
diunt 140 item 215

Oro.

Quomodo orandum 228
Orantium differentiarum 137 item 236
Ad

Materiarum Sermorum Dominicalium.

Ad orandum tria tempora præcipue elegit
Ecclesia ib.
Orantes quæ a Deo petere debemus 216

Ornatus.

Ornatus superfluous quare reprehensibilis 169

Otiosus.

Otiosorum remuneratio ubi 55

Ovis.

Ovis abortum patitur tribus de causis 122
Ovium Christi signa tria 118
Oves diabolus tripliciter occidit 120
Ovium differentiæ 117

P.

Palma.

Quid per palmam 104

Palmes.

Palmitum genera tria 50

Panis.

Panes quinque a Christo multiplicati quid denotent 301
Panes quomodo Christus multiplicavit 199

Parabola.

Parabola quid sit 56

Paralysis.

Paralysis quid sit 38
Paralysis corporalis ob tria causatur 265
Paralysis spiritualis causæ tres ib.

Parens.

Parentes quomodo honorandi 261
Parentes hujus sæculi quomodo filios suos ducant 26
Parentes quomodo se gerant erga filios 23
Parentes tres habet homo 27
Diligunt parentes magis filios quam e converso 249

Parturiens.

Parturientium differentia 128

Passio.

Passionis Christi causa duplex 92
Passio Christi omnes alias in tribus excedit 130
Passionis ordo 62
Passionem tribus de causis discipuli intelligere non poterant ib.

Pastor.

Pastoris boni tria signa 117
Pastoris officium 119
Pastoris mercenarii signa tria 118
Pastor sine manuum injectione tripliciter est ovium occisor, sic & Prælati 119
Differentia inter pastorem mercenarium & lupum ib.

Patientia.

Patientia in tribus consistit 77
Patientia soror Christi ib.
Patientia magna Christi 266

Patria.

Patriæ visio tripliciter acquiritur 228

Pauper.

Pauperis status diviti contrarius 161
Pauperi potius quam diviti beneficiendum 304

Pax.

Pax triplex a Christo nobis datur 112
Pacis condiciones 272

Peccator.

Peccator canis dicitur propter quinque 79
Peccator cum Christo comedens quæ ponere debeat, & quærat Christus 71
Peccatorum funis conficitur ex multis filis 5
Peccatoris illuminati signum 84
Peccatores non inflammantur ob triplicem rationem 58
Peccator mutus 83
Peccator quare surdus 84
Peccator, qui & paralyticus dicitur, quando perfecte sanatur 39
Peccatoris status 70 it. 139 213 & 294
In peccatore tria sunt 20
Peccatores a Deo longe dissimiles dupliciter 173
Peccatoris casus quibus comparetur 235
Peccatorum genera quatuor 168
Contra peccatores accusatores in judicio 10 item 282
In peccatore vermium tria genera 298
Peccatorum gradus 193
Peccatoris imbecillitas 222
Peccatoris indigentia 295
Super peccatorem Dæmon tres plausus facit 247
Peccator mortuo triplici de causa assimilatur 298
Peccator plangi debet ab omnibus 295
Peccatoris conscientia qualis 247
Peccatoribus quare infernus congruit 194
Peccatoris resuscitati duo signa 248
Peccator quomodo sanatur 224
Peccatoris resuscitatio quomodo perfecta redatur 299
Differentia inter justum, bonum, & peccatorem 230
In peccatoribus fames continua 196
In peccatore frigiditas a tribus causatur 245

Peccatum.

Peccati finis 78
Peccata quatuor orationem impediunt ib.
Peccata quinque cæcitatem spirituales inducunt 64
Peccatum quinque modis fit 92
Peccati recidivum ut evitetur tria sunt necessaria 38
Peccata dimissa quomodo redeunt 282
Peccatorum diversa remedia 65 it. 70 & 175 & 232
Peccatum quibus pejus 121
Peccati gressus 233
Peccata tria cavenda 148
Peccatum in homine tria mala facit 218
Peccatum

Index

Peccatum quare hominem excæcat	219
Peccati tres sunt differentie	298
Peccatum tria facit incommoda	231
Peccata tria surdum hominem faciunt	224
Peccata venialia quibus comparantur	277
Peccatum unum ad aliud trahit quadruplici ratione	234
Peccatorum vulnera diversa	175 it. 232
Ex peccato per se nemo potest resurgere	203
In peccato quinque sunt	288
In peccato tria sunt	268
Per quid fit remissio peccatorum	281

Pecco.

Peccantium differentia	25
Peccare potest quis per se	203

Persona.

Personarum varia genera Christum recipiunt	113
Suscipimus libenter quatuor genera personarum	3

Peto.

Cælestia quomodo petenda	136
Quæ a Domino petere debemus	47
Temporalia quomodo a Deo petenda	136

Peturbatio.

Perturbatio triplex	21
---------------------	----

Perversus.

Perversorum derogatio probatio est vitæ	146
---	-----

Petrus.

Petrus trinominis fuit	187
------------------------	-----

Phariseus.

Phariseorum iustitia erat diminuta quoad utramque partem iustitiæ	191
Phariseorum malitia contra Christum	288
Phariseorum iustitia qualis	190

Pietas.

Pietas quomodo in Deo	227
-----------------------	-----

Pignus.

Pignora tria nobis dedit Deus	297
-------------------------------	-----

Planta.

Planta quadruplici de causa arescit	8
-------------------------------------	---

Pæna.

Pænæ triplex gradus	101
Pæna æterna duplex	287
Pæna infernalis propter duo æterna erit	274

Pœnitentia.

Pœnitentiæ effectus	40
Pœnitentia per naviculam designatur	ib.
Pœnitentiam non debent dimittere filii propter dolorem parentum	23
Discrimen quoddam interfit inter Noe arcam & pœnitentiæ	40
Pœnitentiæ diversitas	227
Pœnitentia multiplex	174
Pœnitentia quare dicatur navis	187
Pœnitentia quomodo imponenda	232

Pœnitet.

Pœnitere quando debeamus	90
Pœnitere quare debemus	127
Pœnitere quomodo in Deo fit	227

Pontifex.

Pontificis officium triplex	95
-----------------------------	----

Portus.

Portus quare sic appellatur	43
-----------------------------	----

Potentia.

Potentia magna Christi	266
Potentia Dei est ordinata	279

Prædicator.

Prædicatoris vox quomodo esse debeat	19
Quæ in prædicatori esse debeant	ib.
Prædicatorum Dei nomina varia	188
Prædicatores quare non proficiant	ib.

Prælatus.

Prælati officium	118
Prælatus quomodo se dirigat	ib.
Prælatus vide pastor	
Prælatus quæ præcipere debeat	185
Prælati pastores, venatores, piscatores, dicuntur	222
Prælati quomodo erga subditos se gerere debent	303
Prælatis reverentia debetur	183
Prælatorum variæ qualitates	222
Prælati constantia	212

Præscientia.

Circa præscientiam dubia duo	243
Responsio ad primum dubium	ib.
Ad secundum dubium responsio	244

Princeps.

Principem libenter suscipimus propter quinque	4
Princeps a tribus vitiis debet esse immunis	275
Princeps rempublicam strenue gubernans variis corporis partibus assimilatur	292
Princeps ut bene regat debet habere quinque	ibid.

Prodigus.

Differentia inter prodigum, avarum & cupidum	254
--	-----

Propheta.

Prophetarum differentia	14
Propheta Dei & diaboli	ib.
Propheta tripliciter accipi potest	17

Prophetia.

Prophetia carnis tres falsitates continet	203
Prophetia diaboli tres continet falsitates	202
Prophetia triplex	ib.

Prosperitas.

Prosperitas mundana quare lunæ comparatur	231
---	-----

Proverbium.

Proverbium quid?	140
------------------	-----

Publi-

Materiarum Sermonum Dominicalium.

<i>Publicanus.</i>		Resurrectionis nostræ dies tres	109
Publicanus contritionem & satisfactionem habuit	219	Resurrectionis Christi in tertia die variæ rationes	280
<i>Puer.</i>		<i>Resuscitatio.</i>	
Puer tria in nativitate facit	157	Resuscitationis veræ tria signa	299
<i>Punio.</i>		Resuscitatio peccatoris quomodo perfecta reddatur	ib.
Punire est a Deo alienum	197	<i>Resuscitatus.</i>	
Quare Deus puniat	ib.	Cognitio vere resuscitati	110
<i>Q.</i>		Resuscitati peccatoris duo signa	248
<i>Quadragesima.</i>		<i>Resuscito.</i>	
Cur quadragesimæ Dominica quarta vocatur		Resuscitare quis possit	110
Dominica de Rosa	86	<i>Rex.</i>	
<i>R.</i>		A Rege obtinetur quid per tria	184
<i>Recidivum.</i>		<i>Romani.</i>	
Recidivum quomodo vitetur	38	Romani pro tribus pugnabant	275
<i>Reconciliatio.</i>		<i>Rosa.</i>	
Reconciliatio fraterna quomodo fienda	191	Rosæ pœnitentia comparatur	87
<i>Rectus.</i>		In Rosa benedicta a summo Pontifice in die dominicæ quartæ quadragesimæ tria sunt	ib.
Rectum quid?	20	Rosa hæc quare portatur ratio triplex	86
<i>Regnum.</i>		<i>S.</i>	
Regnum Christi triplex	4	<i>Sabbatum.</i>	
<i>Religio.</i>		Sabbatum triplex	261
Religionis navem quatuor impellunt	263	<i>Sacerdos.</i>	
Religio quare per navem intelligatur	ib.	Sacerdotis onus	112
Religionis vota tria	187	Sacerdos quomodo peccata remittit	268
<i>Remuneratio.</i>		<i>Saliva.</i>	
Tria remunerationem malam exhibent	82	Saliva quid denotet	224
<i>Reprehendo.</i>		<i>Sanctus.</i>	
Quidam nolunt reprehendi	113	Sanctos pro nobis intercedere tribus modis ostenditur	76
<i>Reprehensio.</i>		Sancti triplici de causa mori optant	16
In reprehensionibus multi diversimode se habent	80	Sancti viri dicuntur circularis figuræ	131
Ut reprehensio ordinate fiat tria requiruntur	133	Sancti viri tres odores habent	143
<i>Requiesco.</i>		Sancti viri tres radios habent	ib.
Requiescentium diversitas	113	Sancti exire de mundo cupiunt triplici de causa	16
<i>Respondeo.</i>		Sancti sunt colorati	146
Non omnibus illatis respondendum	98	Sancti lilio comparantur	242
<i>Resurgo.</i>		Sanctorum nomina in frontibus descripta	264
Resurgemus in Juvenili ætate	107	Sanctorum proemia	226
Ad varios fines resurgent omnes homines	281	Sancti pro nobis intercedunt	299
Quando integraliter resurgit homo	111	Sanctorum consolationes in hac vita quales	260
<i>Resurrectio.</i>		<i>Sanguis.</i>	
Resurrectio Christi figura est nostræ resurrectionis a peccatis	108	Sanguinis Christi efficacia	93
Resurrectionis notitia in istorum verborum significatione <i>Tertia die resurget</i>	64	<i>Sanitas.</i>	
Christus apparuit quinquies in die resurrectionis	111	Sanitati spiritali quid est contrarium	37
Christus in resurrectione quadruplici tempore fuit quæsitus	109	Quæ spiritualem conferant sanitatem	278
In resurrectione Christi omnes creaturæ gavissæ sunt	108	<i>Salus.</i>	
<i>Jacobi de Voragine, Domin. Tom. I.</i>		Timor ad salutem necessarius	132 it. 187
		De nostra salute Deus nos per tria securos fecit	296
		<i>Sapientia.</i>	
		Sapientiæ divinæ efficacia	225
		Sapientia triplex	208
		<i>Satietas.</i>	

Index

<i>Satietas.</i>		<i>Societas.</i>	
Satietas in cœlo a tribus causatur	272	Separans se a malis societatibus quatuor mala vitat	222
<i>Satisfactio.</i>		<i>Sol.</i>	
Satisfactionis partes tres	71	Solis obscuratio quod modis accidi possit	7
<i>Scandalum.</i>		In sole tria considerantur, & etiam in Christo	ib.
Scandalum quid sit	13	In sole tria considerantur	158
<i>Scriba.</i>		Sol illuminat lunam	8
Scribarum & Phariseorum iustitia qualis	190	<i>Sollicitudo.</i>	
<i>Scriptura.</i>		Sollicitudo multiplex, & quæ licita, & quæ prohibita	240
Scripturis potius quam mortuis credendum	166	<i>Somnus.</i>	
Scriptura speculum est & facies	228	Somnus sanctorum	187
Scriptura quibus assimiletur	302	<i>Speculum.</i>	
In scripturis difficultas accedit tribus de causis	304	Speculum ex quibus constat	141
<i>Semen.</i>		Specula ad videndas maculas tria	170
Semen duplex mundo necessarium	58	<i>Spiritualis.</i>	
Semina tria pestifera feminaverat diabolus	45	Spiritualium tria desideria	129
Humores varii ex terra diversarum specierum femina causantes	47	<i>Spiritus.</i>	
In femine tria sunt, propter quæ verbum Dei semen vocatur	58	Spiritus ad corpus conjunctio duplex	110
<i>Seminator.</i>		Spirituum differentia	43
Ad bonum feminatorem quatuor requiruntur	56	Spiritus sanctus advocatus dicitur	152
<i>Semino.</i>		Spiritus sanctus ad quos veniat	150
Christus a principio mundi feminare incepit, & quid?	57	Spiritus sancti effectus	131
<i>Sensibilis.</i>		Spiritus sanctus non nisi cum humilibus habitat	148
Sensibilia quare creata sint	142	Spiritus sancti adventus quare recolitur	144
<i>Sensus.</i>		Spiritus S. Nomina	145
Sensus corporales custodientium utilitates quatuor	15	Spiritus S. qui & ignis est per tria conservatur	149
Circa sensuum portas quatuor attendenda	114	Spiritus sanctus quare digitus vocatur	81
<i>Sententia.</i>		Spiritus sanctus quare spiritus veritatis dicatur	142
Sententia tribus modis est injusta	145	Origo errorum Græcorum circa Sp. S.	144
<i>Sermo.</i>		Qui sunt pleni spiritu Dei, tria hominum genera arguere debent	132
Sermo Dei omnis esca dicitur	185	Signa tria, per quæ quis cognoscit se habere spiritum sanctum	149
<i>Serpens.</i>		Ad spiritus S. receptionem tria sunt necessaria	148
Serpens per quatuor expellitur, similiter & Dæmon	85	Qui spiritum S. recipere nequeunt	153
<i>Servio.</i>		Spiritus S. quando nos sanctificat	ib.
Servire duobus dominis nemo potest	239	Fructus facere, vel bene docere spiritui S.tribuendum	ib.
<i>Servus.</i>		Spiritus S. aquas divitiarum extinguit	253
Servorum Dei status	124	Spiritui S. bonitas est propria	155
Tria sunt signa fervorum Dei	142	Sufflatores tres ignis spiritus S.	149
Servi Dei de tribus tristitiam habent	131	<i>Status.</i>	
Servorum triplex differentia	282	Status fervorum Dei	124
Servorum Dei desideria	148	<i>Stella.</i>	
<i>Sibilus.</i>		Stellarum casus propter tria	8
Sibili significatio	256	Sellæ tribus modis sumuntur	ib.
<i>Simplicitas.</i>		<i>Studeo.</i>	
Simplicitas in quo consistat	121	Cui magis sit studendum	228
<i>Simulacrum.</i>		<i>Stultus.</i>	
Simulacra a sapientibus derisa	261	Stultus vide fatuus	
		<i>Subditus.</i>	
		Subditi quomodo erga Prælatos se gerant	183
		<i>Superbia.</i>	

Materiarum Sermorum Dominicalium.

<i>Superbia.</i>			<i>Tria sunt fortissima</i>	202
Superbiæ effectus	60		Tres sunt plorandi	212
Superbiæ duæ species	148		<i>Tribulatio.</i>	
Superbia difficulter curatur	278		Tribulatio quadruplex	8
Superbiæ quatuor species	278 it. 220		Tribulatio tempestati comparatur	41
Superbiæ filia tres	82		Tribulatio tripliciter consideratur	145
Contra superbiam, luxuriam, avaritiam remedia	65		Ex tribulationibus bona tria	16
Contra superbiam remedia Christus tulit	ib.		Tribulationes in sanctis tribus modis dulcorantur	264
<i>Superbio.</i>			<i>Triclinium.</i>	
Superbire quid sit	64		Triclinium quid sit?	32
Superbire non potest Deus	3		<i>Trinitas.</i>	
<i>Superbus.</i>			Trinitas tota cum Apostolis	144
Superbi astutiæ	224		Trinitatis confessio ad tria valet	159
<i>T.</i>			Trinitatis festum quare celebretur	154
<i>Tactus.</i>			Trinitas ostenditur quatuor modis	158
Tactus triplex est	38		Trinitas tota de conversione peccatoris gaudet	177
<i>Temporalia.</i>			Quod mysterium Trinitatis non possit comprehendere exemplo probatur	159
Temporalia quomodo a Deo petenda	136		<i>Tristitia.</i>	
<i>Tempus.</i>			Tristitiam de tribus servi Dei habent	131
Temporis derivatio	54		Tristitia quadruplici ex causa oritur	126
Tempus quadrupliciter consideratur	126		Tristitia & lætitia animam occidunt	211
Temporis distinctio	198		<i>Triticum.</i>	
<i>Tentatio.</i>			Triticum Dei tripliciter consideratur	49
Tentatio diaboli a minimis incipit	69		Triticum in area a tribus purgatur	ib.
Tentationum genera quatuor	74		<i>Turbatio.</i>	
Tentatio tribus modis oritur	69		Turbatio servis Dei quare accidit	40
Tentationes tres vicit Christus	ib.		<i>V.</i>	
Per tentationem quid scimus?	72		<i>Ventus.</i>	
Tentatio vide accipiter			Ventus quare sic dicitur	46
Tentationis tempestate imminente quatuor facere debemus	263		<i>Verbum.</i>	
Tentationes diaboli in morte	213		Circa verbum Dei triplex est periculum	58
<i>Tentator.</i>			Tria verba Christi curationis causa fuerunt	39
Tentatorum genera quatuor	80		Verba Dei quomodo audienda	186
<i>Tento.</i>			Verborum Domini efficacia	173
Tentari voluit Christus tribus de causis	72		<i>Veritas.</i>	
Quod tentemur scimus tripliciter	ib.		Veritas quibus odiosa existat	92
Tentat aliter Deus, aliter homo, aliter diabolus	301		Veritas quibus opponatur	132
Quibus diabolus tentavit Christum	74		Quadrupliciter Christus veritatis Magister extitit	289
<i>Terra.</i>			<i>Vermis.</i>	
Terra bona per tria cognoscitur	61		Vermium tria genera in peccatore	298
Terra bona triplex est	60 it. 298		<i>Versiculus.</i>	
Terra mala triplex	ib.		Versiculi quare clausis ostiis deeantentur	105
<i>Testis.</i>			<i>Vestis.</i>	
Testis tribus modis consideratur	145		Vestes, cum quibus Christo occurrere debemus	6
Testis falsus tres offendit	262		Vestes deferre quis potest tribus de causis	14
<i>Timor.</i>			Vestes quatuor habuit Christus	21
Timoris efficacia	115		Vestium tria genera obijcienda	2
Timoris effectus	297		Vestis ovina triplex	201
Timor necessarius	132 it. 187		Circa vestes quatuor modis potest esse reprehensio	163
<i>Tres & Tria.</i>			Quare de vestibus gloriari non debemus	161
Tria cavenda	148		<i>Vexillum.</i>	
Tres sunt, qui mentiri non possunt	158			

Index Materiarum Sermonum Dominicalium.

<i>Vexillum.</i>		<i>Vita.</i>	
Vexillum Christi induendum	3	Vitæ humanæ tria sunt necessaria	50
<i>Via.</i>		Vita præsens tendit ad imperfectionem	143
Via Christi qualis?	130	Vitæ genus triplex	228
Via Domini quadrupliciter præparatur	20	Vitæ sunt duo signa	232
Via triplex	ib.	Vita humana fluvio comparatur	212
<i>Viator.</i>		Vita nostra qualis	276
Viatorum consolatio in tribus deficit	124	<i>Vocatus.</i>	
<i>Victor.</i>		Vocati sumus ad quinque	55
Victoribus honor exhibitus apud Romanos	66	Vocatorum differentia	167
<i>Vidua.</i>		<i>Vox.</i>	
Viduarum tria genera	22	Voces alienorum tres quarta vero pastoris	118
Vidua Naim dolebat de morte unici filii propter quatuor	248	Vox tubæ judicialis tria clamat	226
Viduae tria vitare debent	249	<i>Vulnus.</i>	
<i>Vindemiator.</i>		Vulnerum differentia, & quid spiritualiter significant	116
Vindemiatores mali tres	53	In vulneribus Christi consolatio, spei corroboratio atque inflammatio reperitur	ib.
<i>Vinea.</i>		U.	
Vineæ foffores quatuor	53	<i>Unquentum.</i>	
Vinea pluribus modis accipitur	51	Unquentum triplex	108
<i>Vir.</i>		<i>Urtica.</i>	
Vir uxores ad tacendum inducere conantur triplici de causa	31	Urtica quare sic vocata	45
Viri uxorem diligere debet, sic & uxor virum	22	<i>Usurarius.</i>	
Contra viros spinosos armatura triplex	80	Usurarii perversitas	278
Vir & mulier quare non bene conveniunt	170	<i>Uxor.</i>	
Vir quomodo diligere debeat uxorem	271	Uxores debent viros suos fornicarios quatuor modis coercere	31
Virorum Regula erga mulieres, quatuor habet capita	169	Uxor mala tribus modis castigatur	35
Viri natura qualis	248	Uxores quæ custodiendæ sint?	34
<i>Virgo.</i>		Uxores quædam tacent triplici de causa	31
Virginis dolor	24	Uxorem quis quatuor de causis ducere potest	32
Beata Virgo quærit Dominum triplici de causa	30	Uxor quomodo diligere debeat	34
Qualis gladius Virginis animam pertransierit	24	Uxorum Regula quinque habet capita	170
<i>Virtus.</i>		Uxor quæ debeat viro suo	271
Virtutum nomina varia	3	Cum uxore carnalis conjunctio quando habeat culpam?	ib.
Virtutes quinque valde ad salutem necessariæ	297	Ab uxoribus quando abstinendum	169
<i>Visio.</i>		Z.	
Visio patriæ per tria acquiritur	228	<i>Zelus.</i>	
Visionem triplicem habebunt sancti	48	Zelus triplex	31
Visiones malorum triplices	ib.	<i>Zizania.</i>	
Visionem triplicem habebunt beati	228	Zizania ex tribus causis oriuntur	47
Visio duplex	227	Zizania ubique periculosa	ib.

F I N I S.

Jacobus, Genua, Erzbischof, 1228-1298

Reverend. Ac Illustr. P. F. Jacobi De Voragine Archiepiscopi Januensis
Ordinis Praedicatorum Sermones Aurei In Omnes Totius Anni Dominicas,
Quadragesimam, Et Praecipua Sanctorum Festa, Quae Ab Ecclesia Celebrantur,
Ac In Laudes Deiparae Virginis Cum Novis Notis Marginalibus, Recentique
Bd.: 1,[1]

Augustae Vindelicorum [u.a.] 1760

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 2 Th Pr 274 -1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11205018-7

VD18 80185606-001